הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - CC BY-NC-SA 2.5 אסור בשימוש מסחרי
וספרי ויקיטקסט תחת רשיון GNU Free Doc. License
בס״ד - כל הזכויות שמורות (c) ל מכון ״אמונת חכמים״ להדפסת והפצת ספרי רבי נחמן מברסלב

קיצור ליקוטי מוהר״ן השלם

הקדמות

הקדמת המביא לבית הדפוס הקדמת הספר קיצור ליקוטי מוהר"ן
הישן הקדמת הספר ליקוטי עצות הראשון התגלות נפלא מסוד גדלת התנא רשב"י ז"ל

קצור לקוטי מוהר״ן השלם

א - אשרי תמימי דרך ב - אמר אל הכהנים ג - אקרוקתא ד - אנכי ה אלהיך ה - בחצוצרות וקול שופר ו - קרא את יהושע ז - ואלה המשפטים ח - ראיתי מנורת זהב ט - תהמת יכסימו י - ואלה המשפטים יא - אני ה הוא שמי יב - תהלה לדוד יג - להמשיך השגחה שלמה יד - להמשיך שלום בעולם טו - מי שרוצה לטעם טעם אור הגנוז טז - האי כורא דאפיק רישה ממיא יז - ויהי הם מריקים שקיהם יח - קרטליתא יט - תפלה לחבקוק כ - תשעה תקונין יקירין כא - עתיקא טמיר וסתים כב - חותם בתוך חותם כג - הוי לן כדניתא וילדה כד - אמצעותא דעלמא היכא כה - אחוי לן מנא דלא שויא לחבלא כו - רציצא דמית בביעותה כז - רציצא דמית בביעותה כח - בני לן ביתא באוירא דעלמא כט - האי גברא דאזל בעי אתתא ולא קיהבי לה ל - מישרא דסכינא לא - אית לן בירא בדברא לב - אדני שפתי תפתח לג - מי האיש החפץ חיים לד - ואתם תהיו לי ממלכת כהנים לה - אשרי העם ידעי תרועה לו - בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי לז - דרשו יי ועזו בקשו פניו תמיד לח - מרכבת פרעה לט - ונתתי עשב בשדך לבהמתך מ - אלה מסעי בני ישראל מא - רקודין מב - וירא בצר להם בשמעו את רנתם מג - הדבורים של הרשע מולידים נאוף בהשומע מד - מה שמכין כף אל כף בשעת התפלה מה - מחאת כפים

בתפלה מו - מחאת כף בשעת התפלה מז - ואכלתם אכול ושבוע מח - על אשר מעלתם בי מט - לשמש שם אהל בהם והוא כחתן יצא מחפתו וכו נ - כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל נא - כשאתם מגיעין לאבני שיש טהור נב - הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי נג - עקר הולדה תלוי בה"א נד - ויהי מקץ שנתים ימים נה - אבא שאול אומר קובר מתים הייתי נו - וביום הבכורים נז - אימתי יבוא בן דוד נח - באר וענן ומן, כלם חזרו בזכות משה נט - מי שמשתדל תמיד לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך ס - דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול סא - על ידי אמונת חכמים סב - על ידי אכילתם של ישראל, נעשה יחוד סג - סוד כונת המילה סד - ויאמר ה אל משה בא אל פרעה סה - ויאמר בעז אל רות סו - ויהי נא פי שנים ברוחך אלי סז - ויבן ה אלקים את הצלע אשר לקח סח - כל הנפשות תאבים ומתאוים לממון סט - הגוזל את חברו ממון, בזה הוא גוזל ממנו בנים ע - ויהי ביום השמיני קרא משה עא - קשה מאד להיות מפרסם עב - לפעמים בא לאדם הרהור תשובה עג - כי תעבר במים אתך אני עד - רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך עה - יברכנו אלקים ויראו אתו כל אפסי ארץ עו - והאלהים נסה את אברהם עז - והיה ה למלך על כל הארץ עח - ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו עט - בטח בה ועשה טוב פ - ה עז לעמו יתן ה יברך את עמו בשלום פא - עלו זה בנגב ועליתם את ההר פב - הנעלבים ואינם עולבים פג - מתן בסתר יכפה אף פד - במה הארכת ימים, אמר לו ותרן הייתי בממוני פה - פוסעים בו פסיעה קטנה פו - פוסעים בו פסיעה קטנה פז - תכף כשאדם רוצה לילך בדרך הישר פח - המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר פט - ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו צ - אנכי אשמח בה יתמו חטאים מן הארץ צא - ויהי ידיו אמונה עד בא השמש צב - על ידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו צג - כל העושה משא ומתן באמונה צד - זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל צה - כשפרנסי הדור ומנהיגי הדור נתגאים צו - זמם רשע לצדיק צז - אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל צח - נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות צט - ואתחנן אל ה בעת ההיא לאמר ק - צדיקים אשר מזגם וטבעם קא - בקרוב עלי מרעים קב - אתה תהיה על ביתי קג - כל המונע הלכה מפי תלמיד כאלו גוזלו מנחלת אבות קד - בשביל שאמר משה לבני גד תרבות אנשים חטאים קה - עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה קו - אשרי משכיל אל דל קז - כי תצא למלחמה על איביך וכו ושבית שביו קח - זבחי אלקים רוח נשברה קט - יש הבל אשר נעשה על הארץ קי - לא ימוש ספר התורה הזה מפיך קיא - ראשי תבות רבי קיב - צהר תעשה לתבה קיג - ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו קיד - המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר וכו קטו - ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל קטז - הנותן צדקה נצול מעברות קיז - הענין שקשה לישן במוצאי שבת קיח - כשלומד איזה דבר, טוב לפרש הדבר קיט - הנכנס לבקר את החולה בשבת קכ - הענין מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסר קכא - הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי קכב - וגם נצח ישראל לא ישקר קכג - לקשר עצמו להצדיק שבדור קכד - שיר מזמור למנצח, זמרו למי שמנצחין אותו ושמח קכה -

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה קכו - ששבחו החבריא את רבי
שמעון בן יוחאי קכז - הבגדים הם בסוד החשמ"ל, שהוא שמירה קכח -
כחלינהו לעינה ושבקוהו קכט - ארץ אכלת יושביה קל - כל הגדול מחברו
יצרו גדול ממנו קלא - צריך להתירא ולפחד מן הכבוד קלב - יש צדיק שהוא
מפרסם גדול במדינה אחת קלג - וארח צדיקים כאור נגה קלד - עבודה
גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל שכן לרבים קלה - כי אקח מועד קלו -
אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו קלז - חלקי ה אמרתי לשמר
דבריך קלח - לך אמר לבי בקשו פני קלט - צדק לפניו יהלך וישם לדרך
פעמיו קמ - ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו קמא - אם יזכה
שירגיש באמת כאב חטאיו קמב - מי שאי אפשר לו ללמד כלל קמג - מעלת
המקבל עצה מחכמי הדור קמד - אין אדם מת וחצי תאותו בידו קמה - אין
אדם מת וחצי וכו קמו - עדות ה נאמנה קמז - כשם שמי שהוא עזות פנים
אין לו חלק בתורה קמח - מדת היראה בעצמה היא יראה מהשם יתברך קמט
- חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך קנ - דמות דיוקנו של אביו
ראה קנא - סגלה לזרע של קימא קנב - כשבא נשמה קדושה לעולם עם
הענפים השיכים לה קנג - ענין קבלת פני תלמיד חכם קנד - דע כי יש יראות
נפולות קנה - עצבות הוא מדה רעה מאד קנו - מה שמדברים בינו לבין קונו
הוא בחינת רוח הקדש קנז - אם יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי
הצדיק קנח - ראו לפעמים אש בוער מרחוק קנט - דע שיש אמצעי והיא
השכינה קס - הדפק דופק ונוקש באדם קסא - המחלקת מגביה ומרים את
האדם קסב - בימי המגיד, היה איש עשיר ומיחס קסג - לפעמים מנח הדבור
ומוכן לצאת קסד - לענין ספורי דברים של הצדיק האמת קסה - ואהבת
לרעך כמוך אני ה קסו - כשהעולם אצל הצדיק אז יש לו ממשלה קסז -
השבתים ששובתים אצל התלמיד חכם האמת קסח - כשבא לאדם גדלות, סימן
שיבוא לו צרה חס ושלום קסט - והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה קע
- ה מה רבו צרי רבים וכו קעא - ורבים מישני אדמת עפר יקיצו קעב - כל
החסרונות שיש לאדם קעג - על ידי הכתב יכול הצדיק האמת להכיר
הנפש קעד - כשהדינין, חס ושלום, גוברים על האדם קעה - מעלת הבכיה
הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה קעו - צריך האדם למהר מאד לגרש מקרבו
הרוח שטות קעז - ויאמר י"י סלחתי כדבריך קעח - צריך דוקא ודוי
דברים קעט - כנגד כל מיני מחלקת הן בגשמיות הן ברוחניות קפ - בענין
סגלת הפדיון קפא - כשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד קפב -
מה שהעולם מדברים בספירה קפג - הצדיקים שבדור הם יושבין בעגול קפד
- כשאחד מדבר עם חברו ביראת שמים קפה - עקר השלמות היא היראה קפו
- מה שמספרין מופתים מהצדיקים קפז - ולך ה החסד כי אתה תשלם לאיש
כמעשהו קפח - צריך לנסע להצדיק לחזר על אבדתו קפט - צריך לזהר מאד
מעצבות ועצלות קצ - ויגד משה את דברי העם אל ה קצא - דע שאפשר
שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן עדן קצב - דבור אמת שיוצא מפי
הצדיק האמת קצג - המחשבה יש לה תקף גדול קצד - מי שרוצה כבוד הוא
שוטה קצה - בצר הרחבת לי קצו - אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים
ותחנונים קצז - לשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניוות קצח - כשאחד

צועק להשם יתברך קצט - דע שיש המתקה להנצל מענש של אלמן ר -
הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים רא - בפסח צועקין בהתפלה רב -
כל מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלק לו כבוד ביותר רג - מספורי דברים של
הנשים יכולים לידע מעמד השכינה רד - המעות שנותנין לתלמיד חכם הוא
בחינת תורה רה - תקון למקרה לילה רו - תעיתי כשה אבד בקש עבדך רז
- כל הדבורים הם בחינת גבורות רח - צופה רשע לצדיק ומבקש רט -
תפלות כנגד תמידין תקנום רי - על ידי משא ומתן באמונה הוא מקים
"ואהבת "ריא - מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים ריב - זה בחינת
מחאת כף אל כף ריג - כשהקדוש ברוך הוא רוצה להסתיר ולכסות את
האדם ריד - בדורות הראשונים כשהיו יודעים יום מיתתם רטו - דע שיש
עשרים וארבעה מיני פדיונות רטז - הפילוסופים קורים להטבע "אם כל
חי "ריז - זכרו תורת משה ריח - לפעמים כשנגזר על האדם ריט - בצע
אמרתו רכ - יש כמה דברים יקרים בעולם רכא - על ידי שנותנין מעשר
נצול משונאים רכב - צריך להיות תמיד בשמחה ולעבד ה בשמחה רכג -
כשהצדיק צריך לבקש מאת השם יתברך רכד - אפלו הרחוקים מן
הצדיק רכה - כשהראה בשלמות על ידי זה הבטחון בשלמות רכו - נגונים
של יללה ועצבות רכז - מה שאומרים כשעוברין על הקוצרים ה יעזר רכח -
כשהקדוש ברוך הוא מסתכל בנשמה רכט - דע שיש עצים שכשעושין מהם
מטה רל - מי שיש לו עינים לראות רלא - וצבא השמים לך משתחוים רלב
- הללו את ה מן השמים וכו רלג - כשמתגברים על האדם מחשבות רעות
והרהורים רלד - ספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול מאד רלה - מי
שהולך ונחלק ונופל רלו - מי שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי רלז -
עקר הנגון והכלי שיר, הביא לוי לעולם רלח - כששני אנשים מחלקים ביניהם
על איזה ענין רלט - על ידי מחלקת אי אפשר לדבר רמ - כל ההשפעות וכל
הדברים הם באים רק מהצדיק האמת רמא - כשיש דינים, חס ושלום רמב -
יש בחינת אריך אנפין בקלפה רמג - יש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול
לסבל קדשתו רמד - מי שהוא מערב בין העכו"ם רמה - דע שיש חדרי
תורה רמו - לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות רמז - "תיקו" - הוא
בחינת מחסר תקון רמח - ספורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול מאד רמט
- עקר הגבורה בהלב רנ - כל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון
הדעת רנא - על ידי מלחמות הינו מחלקת רנב - כשיש אחדות בין הצדיקים,
אין הצדקה מזקת רנג - מעוט שנה, הוא ממעט תאות נאוף רנד - עינים הם
דברים עליונים וגבוהים מאד רנה - כשהאדם הוא מאמין בהצדיק בלי שום
דעת רנו - שם אתה מסגל על הים רנח - כשיש מחלקת על האדם רנט -
כשאדם מתבודד ומפרש שיחתו רס - השם הוא הנפש רסא - כשנופל אדם
ממדרגתו ידע שמן השמים הוא רסב - על ידי התחדשות התורה נעשה
נהרות רסג - חלי הקדחת - בא על ידי מה שאדם אוכל אכילה יתרה רסד -
צדקה היא תקון הברית רסה - טעם על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות
השדוך רסו - מיתות בהמות וחיות בלא זמנן רסז - שבועות הוא רפואה
להראה רסח - כשאין האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים רסט - מדירת
הצדיק נכר מעשה הדור רע - כמו שיש התעוררות מאדם לחברו רעא - צריך

שיהיה להאדם עזות דקדשה רעב - היום אם בקולו תשמעו רעג - יש בני עליה גדולים מאד שמולידים נשמות רעד - יש רשעים שעובדים ויגעים כל ימיהם רעה - כל מצוה ומצוה שעושין, נעשה ממנה נר אחד רעו - אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל רעז - כשיש מחלקת על האדם, אין לעמד עצמו כנגד השונאים רעח - דע שעל חליף [סכין שחיטה] טוב רעט - יש שאומרים תורה מלמטה למעלה רפ - מי שצריך לדון לפני דינים בדין תורה רפא - אם ישב עצמו על הספר יכול לראות חדשות ונפלאות רפב - צריך לדון את כל אדם לכף זכות רפג - יש שני צדיקים שהם משרש אחד רפד - הוכיח את אחד שאמר לו, שאין לו פנאי ללמד רפה - טעמה כי טוב סחרה רפו - יש גן עדן, והם שני בחינות: גן ועדן השמטה

קיצור ליקוטי מוהרי"ן השלם תנינא

א - תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו ב - ימי חנכה הם ימי הודאה ג - כשחלה רבי אליעזר הגדול ד - וביום הבכורים ה - תקעו בחדש שופר, העקר הוא האמונה ו - על ידי זעה טובה, על ידי זה נעשה שמחה ז - ויהי מקץ - כי מרחמם ינהגם ח - תקעו בחדש שופר ט - אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו י - העולם רחוקים מהשם יתברך, מחמת שאין להם ישוב הדעת יא - כשאדם מתפלל בשדה יב - כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו יג - כל מה שחולקין עליו יותר, מקרבין אותו יותר להשם יתברך יד - רבים לוחמים לי מרום טו - אלו המתפארין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות טז - מפני מה כשהאדם מבקש פרנסה יז - צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת יח - סכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם יט - עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור כ - על ידי המחלקת שיש בעולם, נעשין מפרסמים קדם זמנם כא - כשמחדשין חדושי תורה כב - בענין ההכנעה, טועים העולם הרבה כג - בענין השמחה כד - מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד כה - ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל כו - צריך להרחיק משכרות כז - מי שהוא פרנס חדש או מנהיג כח - יש חלוקים בין התורות כט - כשארע שאלה בבית האדם על ידי תערבת אסור בהתר ל - כשבא ספר חדש לעולם לא - על ידי הנגינה אדם נכר לב - יש צדיקים גנוזים לג - ויחד יתרו על כל הטובה לה - לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות לו - תכף שנעשה ספר מן התורות הגבוהות והנפלאות לז - עקר התכלית הוא רק לעבד ולילך בדרכי ה לשמו יתברך לח - לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן, ולפעמים להפך מא - לפעמים השם יתברך עושה מופתים מב - כי אני יי רפאך מג - על ידי חלישות הלב נופלים פחדים עליו מד - האמונה תולה בפה של אדם מה - בענין בני אדם שרוצים לנסע לצדיק האמת מו - מסירת נפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה מז - סכנה גדולה לומר תורה מח - כשאדם נכנס בעבודת השם, אזי מראין לו התרחקות מט - לפי גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך נ - המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו נא - היצר הרע נוקש באדם בכל

פעם נב - מה שקשה קשיות על הצדיקים נג - גדל יקרת המחשבה נד - הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו נה - רוח העולם הזה אין לשער נו - כשיש להאדם לב, אין שיך אצלו מקום כלל נז - כשצדיק גדול אמתי מגלה תורה נח - יש בני אדם שאומרים, שכשהצדיק גדול במעלה נט - יש זריז ונשכר, זריז ונפסד ס - כשיש מלחמות בעולם, השכל מחיב שיהיה יקרות סא - השם יתברך הוא למעלה מהזמן סב - אלה מסעי בני ישראל סג - יעקב אבינו, כששלח את בניו סד - כל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש סה - כשמקנאין קנאת ה צבאות, נחשב כמו צדקה סו - הצדיק הוא מכרח לעשות תשובה בעד ישראל סז - בראשית לעיני כל ישראל סח - עקר שלמות הצדיק שיוכל להיות למעלה ולמטה סט - מה שנוהגים לתן ברכה ע - מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר עא - יש מחין של ארץ ישראל ויש מחין של חוץ לארץ עב - לראות את עצמו עם הצדיק האמת עג - מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים עד - אחר פורים קורין פרשת פרה עה - הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא גם כן דבר גדול מאד עו - ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם עז - דע, שכל אחד מישראל, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום עח - בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת עט - הקול קול יעקב פ - בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו פא - כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה פה - אגוזים הנקראים לוזים פו - על ידי שהעולם הם מקטני אמנה פז - כונת אלול הם תקון לפגם הברית פח - שלא לאכל פרי, שלא נתבשלה כל צרכה פט - הדעת משדך כל השדוכים צ - טעם על שבירת כלי חרס בשעת השדוך צא - וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר צב - תקון למקרה לילה קז - מענין מאוס והרחקת התאוה הכללית קו - ראוי להרהר בדברי תורה בשעת זווג קכה - מענין אמירת תהלים

תוספת ומלואים להספר קצור לקוטי מוהרי"ן השלם

לסימן א' אות ה 'לסימן ב' אות א 'לסימן ב' אות ב 'לסימן ג' אות א 'לסימן ד' אות א 'לסימן ד' אות ב 'לסימן ה' אות א 'לסימן ו' אות א 'לסימן ו' אות ו 'לסימן ח' אות ח 'לסימן ט' אות ז' - דרך שער השיך לשבטו לסימן י"ב אות ג' - בלא דעת לאות ד' - מחלוקת על צדיקים לסימן י"ג אות י"ב לסימן י"ד אות ח' - שלום בעצמיו לסימן י"ד אות י"ב לסימן י"ח אות ד 'לסימן י"ט אות ז' את הרוח הקודש. שהוא לשון הקדש לסימן י"ט אות ח' - תרגום שיש בו טוב ורע לסימן י"ט אות י"א לסימן כ"ב אות ב' - על-ידי אמונה לסימן כ"ב אות ג' - ממשיכים הם להדור לסימן כ"ב אות ה' - שהיא משגת לסימן כ"ב אות י"א לסימן כ"ג אות ו' - תשוקת הממון לסימן כ"ח אות א 'לסימן כ"ח אות ג - זוכין לחסד .לסימן ל' אות ד 'לסימן ל' אות י"ג לסימן ל"א אות ט 'לסימן ל"א אות כ"א בנטיעות .לסימן ל"ב -

להכלה .לסימן ל"ג אות ו 'לסימן ל"ז אות ז 'לסימן ל"ח אות ט 'לסימן
ל"ח אות יוד - נקרא ארז לסימן ל"ט אות א 'לסימן מ 'לסימן מ"א אות
ב 'לסימן מ"א אות ג 'לסימן מ"ז אחר אות ה 'לסימן מ"ט אות ט 'לסימן
נ"ד אות ה 'לסימן נ"ד אות ו 'לסימן נ"ד אות י"ב לסימן נ"ד אות
י"ד לסימן נ"ה אות ו 'לסימן נ"ו אות א 'לסימן נ"ו אות ה 'לסימן נ"ו אות
י"א לסימן נ"ו אחר אות י"ג לסימן נ"ז אחר אות א 'לסימן נ"ז אות
ב 'לסימן נ"ז אות ב 'לסימן נ"ז אות ח 'לסימן נ"ח אחר אות ג~ 'לסימן
ס"ד אות ד' - אי אפשר להבין בשכל .לסימן פ"ז אות ב 'לסימן צ"ב לסימן
צ"ד לסימן ק"ג לסימן ק"ד לסימן ק"ט לסימן קי"א לסימן
קי"ב לסימן קי"ג לסימן קכ"ב לסימן קכט אות ג לסימן קמ"ב לסימן
קמ"ד לסימן קצ"ב לסימן ר"ז - להמתיק הגבורות .לסימן ר"ז אות
ב לסימן רי"ט לסימן רל"ד לסימן רמ"ו

לסימן ה' אות יוד - שהוא בחינת החתים בשרו לסימן ז' אות י"ב לסימן ח'
אות א 'לסימן מ' אחר אות ב 'לסימן ע"ז נשמט מסימן ב' סוף אות ב '

הקדמות

הקדמת המביא לבית הדפוס

אָמַר הַמַּעְתִּיק, כְּבָר מְבאָר בְּהַקְדָּמַת סֵפֶר 'קִצּוּר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן הַיָּשָׁן' שֶׁחִבֵּר אוֹתוֹ מוֹרֵנוּ הָרַב הַצַּדִּיק וְהַקָּדוֹשׁ רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, מָה רָאָה עַל כָּכָה לְחַבֵּר אֶת הַסֵּפֶר 'קִצּוּר לִקּוּטֵי מוֹהֲר"ן'. כִּי פְּקֻדַּת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הָיְתָה עָלָיו לְלַקֵּט מִתּוֹרוֹתָיו וּמִמַּאֲמָרָיו קְצוּר הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לְמַעֲשֶׂה. כִּי כָּל כַּוָּנָתוֹ בְּכָל הַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁגִּלָּה לְעֵם סְגֻלָּה הָיְתָה רַק כְּדֵי לְהָבִיא אֶת הָאֲנָשִׁים לִידֵי מַעֲשֶׂה יְשָׁרָה. וְעַל כֵּן הִשְׁתַּדֵּל מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה וּפָעַל וְעָשָׂה מֵהַתּוֹרוֹת וְהַמַּאֲמָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה,

קצוּר נִפְלָא הוּא הַסֵּפֶר ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן הַיָּשָׁן׳. וְתֵכֶף בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה אַחַר פְּטִירַת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה הִשְׁתַּדֵּל בִּיגִיעוֹת עֲצוּמוֹת לְהַדְפִּיסוֹ כַּמְבֹאָר בְּסֵפֶר ׳יְמֵי מוֹהַרַנ״ת׳, וַה׳ עָזָרוֹ לְהוֹצִיא לַפֹּעַל הַדְּפָסַת הַקצוּר בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ. גַּם כָּתַב בְּסֵפֶר ׳יְמֵי מוֹהַרַנ״ת׳ שֶׁרֹב דִּבְרֵי הַסֵּפֶר ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן׳ הָיוּ לְמַרְאֵה עֵינֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וּכְשֶׁקָּרָא בּוֹ נִעְנַע בְּרֹאשׁוֹ וְאָמַר בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן (אַ שַׁיין צָעטִיל) (פְּתֶק יָפֶה) וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו מְאֹד הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם וְהָיָה כּוֹסֵף מְאֹד שֶׁנִּזְכֶּה לְקַיְּמָם עַיֵּן שָׁם׃

וְהִנֵּה מוֹרֵנוּ הָרַב הַצַּדִּיק מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה כָּתַב בְּעַצְמוֹ בְּהַקְדָּמַת הַסֵּפֶר ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן׳, שֶׁלֹּא סִדֵּר שָׁם רַק רֹב הַדְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִדִּבְרֵי אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, וְנוֹתֵן רְשׁוּת בְּהַקְדָּמַת הַסֵּפֶר לְכָל הָרוֹצֶה לְהוֹסִיף שֶׁיָּבוֹא וְיוֹסִיף. וְכוֹתֵב שָׁם בְּפֵרוּשׁ כִּי יְכוֹלִים לִמְצֹא עוֹד דְּבָרִים רַבִּים כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה בְּכָל תּוֹרָה וּמַאֲמָר שֶׁגִּלָּה אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, כִּי מְאֹד עָמְקוּ דִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ וּמַאֲמָרָיו וְכֻלָּם מְלֵאִים עֲצוּת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. אַךְ כַּאֲשֶׁר מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה רָאָה אֲשֶׁר אֵין מִי שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל בָּזֶה כְּמוֹתוֹ לְלַקֵּט מִתּוֹרוֹתָיו עוֹד שׁוֹשַׁנִּים נוֹרָאִים סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת וּרְפוּאוֹת נִצְחִיּוֹת כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל יָדָם לְחַיִּים נִצְחִיִּים, אֲשֶׁר יָדַע כִּי רַק לָזֶה הָיָה כָּל תְּשׁוּקַת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. עַל-כֵּן נִתְעוֹרֵר בְּעַצְמוֹ לְחַבֵּר עוֹד קצוּר נִפְלָא מִתּוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת הוּא הַסֵּפֶר ׳לִקוּטֵי עֵצוֹת׳ שֶׁמְּסֻדָּר עַל-פִּי אָלֶף-בֵּית בְּלָשׁוֹן קָצָר וְצַח מְאֹד, וְשָׁם הוֹסִיף לְלַקֵּט עוֹד עֵצוֹת נִפְלָאוֹת מִתּוֹרוֹת שְׁלֵמוֹת, אֲשֶׁר מִסִּבּוֹת שֶׁלֹּא יְדַעְנוּם לֹא נִזְכְּרוּ כְּלָל בְּ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן׳, כְּמוֹ הַתּוֹרָה הָרִאשׁוֹנָה אַשְׁרֵי תְּמִימֵי דָרֶךְ, וְהַתּוֹרָה הַשְּׁלִישִׁית עַל מַאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה מִסִּפּוּר הָאַקְרוֹקְתָּא, וְכֵן עוֹד כַּמָּה תּוֹרוֹת. וְגַם אֲפִלּוּ בְּהַתּוֹרוֹת שֶׁנִּדְפְּסוּ מֵהֶם בְּהַ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן׳ הוֹסִיף לְלַקֵּט מֵהֶם עוֹד עֵצוֹת נִפְלָאוֹת בְּהַ׳לִקוּטֵי עֵצוֹת׳ הַנַּ״ל, שֶׁלֹּא נִזְכְּרוּ כְּלָל בְּהַ׳קצוּר לִקוּטֵי מוֹהַר״ן׳. וְשָׁם בְּהַ׳לִקוּטֵי עֵצוֹת׳ כְּלוּלִים כִּמְעַט כָּל הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַיּוֹצְאִים מִתּוֹךְ תּוֹרוֹתָיו שֶׁל אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה. וְהַסֵּפֶר הַזֶּה הָיָה יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי מוֹרֵנוּ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וּפָקַד וְצִוָּה לְכָל אֲנָשָׁיו לַעֲסֹק וְלִלְמֹד בּוֹ בְּכָל יוֹם. אֲבָל כְּבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, מַה שָּׁדַיִם הַלָּלוּ כָּל זְמַן שֶׁהַתִּינוֹק מְמַשְׁמֵשׁ בָּהֶם מוֹצֵא בָּהֶם טַעַם חָלָב, אַף דִּבְרֵי תּוֹרָה כֵּן. וְעַל כֵּן נִתְעוֹרֵר הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נַחְמָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה מִטְּשֶׁערִין בְּתָמְכוֹ עַל יְסוֹד דִּבְרֵי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה בְּהַקְדָּמַת הַקצוּר שֶׁלּוֹ, שֶׁכָּתַב וְהָרוֹצֶה לְהוֹסִיף יָבוֹא וְיוֹסִיף כַּנַּ״ל וְלִקֵּט וְחִפֵּשׂ וּמָצָא בְּתוֹרוֹתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת עוֹד דְּבָרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים שֶׁלֹּא הוּבְאוּ גַּם בְּהַסֵּפֶר ׳לִקוּטֵי עֵצוֹת׳ הָרִאשׁוֹן, וְסִדְּרָם גַּם כֵּן עַל-פִּי אָלֶף-בֵּית וּקְרָאָם בְּשֵׁם ׳לִקוּטֵי עֵצוֹת מֵהַדּוּרָא בַּתְרָא׳׃

וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה בְּעוּקְבְתָא דִּמְשִׁיחָא בְּהִתְפַּשְׁטוּת הַחֹשֶׁךְ הָעָצוּם וְהַנּוֹרָא מְאֹד כָּפוּל וּמְכֻפָּל. וְנִתְקַיֵּם בָּנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים׃ ״וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם״. וְאַף שֶׁכְּבָר זָכוּ הָעוֹלָם

שֶׁיִּדְפְּסוּ וְיִתְפַּשְׁטוּ כָּל הַשִּׁלשָׁה קְצוּרִים הַנַּ״ל, הַיְנוּ הַ׳קִצּוּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַיָּשָׁן׳ וְהַסֵּפֶר ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת׳ מִמּוֹרֵנוּ הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְהַ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת מַהֲדוּרָא בַּתְרָא׳ מֵהָרַב הַקָּדוֹשׁ מִטְשֶׁערִין זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, אֲשֶׁר כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּוַדַּאי אוֹר נִפְלָא וְנוֹרָא לְהָאִיר לְכָל אָדָם בְּחֶשְׁכַּת אֲפֵלתוֹ לְכָל הָאֲסוּרִים בְּמַאֲסַר הַתַּאֲוֹת וְהַלְּכוּדִים בִּרְשָׁתֵי הַהֲבָלִים, לִמְצֹא עַל יָדוֹ פֶּתַח לָצֵאת מֵחֶשְׁכַּת אֲפֵלָתוֹ וּלְהַגִּיעַ לְדֶרֶךְ יְשָׁרָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ מַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם. אֲבָל הֲלֹא נוֹדָע לְכָל אִישׁ כִּי אֵינוֹ דּוֹמֶה אוֹר שֶׁל נֵר אֶחָד לְאוֹר הָאֲבוּקָה מִשְּׁלשָׁה נֵרוֹת קְלוּעִים בְּיַחַד הַנְּחוּצָה עַתָּה מְאֹד, שֶׁתָּאִיר גַּם בְּהִתְפַּשְׁטוּת הַחֹשֶׁךְ שֶׁבְּיָמֵינוּ אֵלֶּה. לָזֹאת רָאִינוּ לְחַבֵּר הַסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר בּוֹ נִקְבֵּץ הָעֵצוֹת שֶׁבְּסֵפֶר ׳קִצּוּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַיָּשָׁן׳ וְגַם הָעֵצוֹת שֶׁבְּסֵפֶר ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת׳ הָרִאשׁוֹן וְשֶׁבְּסֵפֶר ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת מַהֲדוּרָא בַּתְרָא׳ וּלְחַבְּרָם יַחַד עַל פִּי סֵדֶר סִימָנֵי הַתּוֹרוֹת שֶׁבְּסֵפֶר ׳לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן׳ הַגָּדוֹל, בִּכְדֵי אֲשֶׁר מִי שֶׁיִּלְמוֹד אֵיזֶה תּוֹרָה בַּסֵּפֶר ׳לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן׳ וְיִרְצֶה לְקַיֵּם לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה. יְעַיֵּן תֵּכֶף אַחַר-כָּךְ בַּסֵּפֶר הַזֶּה וְתָאִיר לוֹ אֲבוּקַת דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה גַּם בְּתֹקֶף חֶשְׁכַּת אֲפֵלָתוֹ. לָדַעַת אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם וְחַי בָּהֶם. וּבְטַח יִמְצָא עַל-יְדֵי הַחִבּוּר הַזֶּה מַרְגּוֹעַ לְנַפְשׁוֹ. כִּי עַל-פִּי רֹב יוּכַל לְהָבִין עַל-יְדֵי הָעֵצוֹת הָאֵלֶּה שֶׁנִּקְבְּצוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה גַּם פֵּרוּשׁ הַפָּשׁוּט בְּדִבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּסֵפֶר ׳לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן׳ הַגָּדוֹל. גַּם יָבִין מָשָׁל וּמְלִיצָה דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר אֵיךְ לְהִתְחַזֵּק נֶגֶד הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר׃

גַּם לִפְעָמִים בִּמְקוֹמוֹת מֻעָטִים הִצַּגְנוּ פֹּה מַרְאֵה מְקוֹמוֹת לְהַרְאוֹת לְהַקּוֹרֵא שֶׁדִּבְרֵי תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשִׁים יֵשׁ לָהֶם יְסוֹד בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל-פֶּה, לְהָאִיר עֵינֵי הַקּוֹרֵא, כִּי כָּל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יְהַלֵּכוּ. וְיֶתֶר מַעֲלוֹת דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה יָבִין הַקּוֹרֵא בְּעַצְמוֹ כַּאֲשֶׁר יִלְמוֹד אֵיזֶה תּוֹרָה וּמַאֲמָר בְּסֵפֶר ׳לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן׳ הַגָּדוֹל וְיָשִׂים אַחַר-כָּךְ עַיִן עִיּוּנוֹ עָלָיו בַּסֵּפֶר הַזֶּה. וְקָרָאנוּ שֵׁם הַסֵּפֶר הַזֶּה ׳קִצּוּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַשָּׁלֵם׳ כִּי בֶּאֱמֶת שָׁלֵם הוּא בִּשְׁלֵמוּת נִפְלָא. יַעַן כִּי כָּלוּל הוּא מִשְּׁנֵי הַקִּצּוּרִים הַנִּפְלָאִים שֶׁפָּעַל וְעָשָׂה מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, הֲלֹא הֵמָּה הַ׳קִצּוּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַיָּשָׁן׳ וְ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת׳ הָרִאשׁוֹן וְגַם מִה׳לְקוּטֵי עֵצוֹת מַהֲדוּרָא בַּתְרָא׳, וְעַיֵּן נָא גַּם בְּשִׁנֵי הַהַקְדָּמוֹת הַנִּדְפָּסִים פֹּה הֲלֹא הֵמָּה הַקְּדָמַת הַסֵּפֶר ׳לְקוּטֵי עֵצוֹת׳ הָרִאשׁוֹן וְהַקְּדָמַת הַ׳קִצּוּר לְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַיָּשָׁן׳. לְךָ נָא רְאֵה שָׁמָּה׃ וִיהִי רָצוֹן שֶׁנִּזְכֶּה לֵילֵךְ בְּכָל הַדְּרָכִים הַקְּדוֹשִׁים וְהָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַמְבֹאָרִים פֹּה. וַה׳ יַנְחֵנוּ בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ וְיִטַּע בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם אָמֵן׃

הקדמת הספר קיצור ליקוטי מוהר״ן הישן

בְּזֶה הַכֶּרֶךְ מְלֻקָּט וּמְסֻדָּר קְצוֹר הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לְמַעֲשֶׂה מַה שֶּׁלִּקַּטְנוּ מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר יִלְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַיּוֹצֵא בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה מִפִּי רַבֵּנוּ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ אוֹר הַגָּנוּז וְהַנֶּעְלָם מוֹהֲרַ״ן מִבְּרֶסְלֶב זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, כִּי הוּא צִוָּה עָלַי לְחַבֵּר זֶה הַכֶּרֶךְ בִּהְיוֹת כָּל עִקַּר כַּוָּנָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּכָל הַמַּאֲמָרִים וּבְכָל הַדְּרוּשִׁים הַנִּפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים אֲשֶׁר גִּלָּה לְעַם סְגֻלָּה לֹא הָיְתָה כִּי אִם בִּשְׁבִיל הַמַּעֲשֶׂה, כִּי לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר וְכוּ׳. וְכַאֲשֶׁר נִרְאֶה בַּעֲלִיל לְכָל אֲשֶׁר זָכוּ לַחֲסוֹת בְּצִלּוֹ הַקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר כָּל תְּשׁוּקָתוֹ וּמְגַמַּת חֶפְצוֹ הָיְתָה לְהָבִיא אֲנָשִׁים לִידֵי מַעֲשֶׂה יְשָׁרָה, לִפְקֹחַ עֵינַיִם עִוְרוֹת וּלְהוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת לֵאמֹר לָאֲסוּרִים צְאוּ, לְהוֹצִיא מִמַּסְגֵּר אַסִּיר הָאֲסוּרִים בְּמַאֲסַר הַתַּאֲוֹת הַלְּכוּדִים בְּרִשְׁתֵי הַהֲבָלִים, לְהוֹרוֹת לָהֶם הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם וָחַי בָּהֶם חַיֵּי עוֹלָם. וְזֹאת הָיְתָה כַּוָּנָתוֹ בְּכָל הַדְּרוּשִׁים וְהַמַּאֲמָרִים שֶׁגִּלָּה וְכָל הַשִּׂיחוֹת וְהַסִּפּוּרִים וְכָל הַדִּבּוּרִים שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל לֹא הָיָה כִּי אִם בִּשְׁבִיל כַּוָּנָה זוֹ. גִּלַּל כֵּן הָיְתָה פְּקֻדָּתוֹ עָלַי לְלַקֵּט מִמַּאֲמָרָיו וּדְרוּשָׁיו קְצוֹר הַדְּבָרִים הַנּוֹגְעִים לְמַעֲשֶׂה וְלִרְשֹׁם עַל הַסֵּפֶר. כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם כְּכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו. כִּי כָּל מַאֲמָרָיו וּדְרוּשָׁיו הַנִּפְלָאִים הֵם עְנָיְנִים עֲמֻקִּים וּרְחָבִים מְאֹד מְאֹד וְהֵם מְלֵאִים עֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת. וְאֵין שׂוּם דָּבָר עֵצָה בָּעוֹלָם אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לִמְצֹא בְּתוֹךְ דִּבְרֵי קָדְשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה. כִּי כָּל דְּבָרָיו הֵם כְּלָלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד מְאֹד וּמַשְׁכִּיל עַל דָּבָר יוּכַל לְהוֹצִיא מִדְּבָרָיו הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת וְעֵצוֹת נְכוֹנוֹת, לְכָל אֲשֶׁר יִצְטָרֵךְ וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלֵהוּ נַפְשׁוֹ לֹא יַאֲצִלוּ מִמֶּנּוּ דְּבָרָיו זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה הָעֲמֻקִּים וּרְחָבִים מִנִּי יָם. אוּלָם לָאוֹ כָּל אַפִּין שָׁוִין וְלָאוֹ כָּל אָדָם יָכוֹל לַעֲסֹק בָּזֶה עַל-כֵּן נִסְדַּר פֹּה רֹב הַדְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִדִּבְרֵי רַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה לְמַעֲשֶׂה לְפִי פְּשׁוּטָן שֶׁל דְּבָרִים וְעַל-כֵּן נִרְשַׁם בִּתְחִלַּת כָּל מַאֲמָר נוֹשֵׂא הַדִּרוּשׁ אֲשֶׁר הַמְחַבֵּר זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה בָּנָה עָלָיו יְסוֹד דִּרוּשׁוֹ בְּסֵפֶר יִלְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן הַגָּדוֹל הֵן מִמִּקְרָאֵי קֹדֶשׁ אוֹ מִמַּאֲמְרֵי חַזַ״ל וּמִמָּקוֹם קָדוֹשׁ יִתְהַלָּכוּ וּמִמְּקוֹר מַיִם חַיִּים נוֹבְעִים. וְהָרוֹצֶה לְהוֹסִיף יָבוֹא וְיוֹסִיף, כִּי מִי שֶׁדַּעְתּוֹ שְׁלֵמָה יוּכַל לִמְצֹא דְּבָרִים רַבִּים כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה בְּכָל מַאֲמָר וּדְרוּשׁ שֶׁל הַסֵּפֶר הַגָּדוֹל. כִּי מְאֹד עָמְקוּ דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה וְכָל מַאֲמָר מִתְחַלֵּק לְכַמָּה טְעָמִים וְעְנָיְנִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים וְהוּא מָלֵא עֵצוֹת וְהַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת וְהִתְעוֹרְרוּת נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֹאת לָדַעַת כִּי רֹב דִּבְרֵי הַכֶּרֶךְ הַזֶּה הָיוּ לְמַרְאֵה עֵינֵי רַבֵּנוּ זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה וְהוּטְבוּ בְּעֵינָיו. וּבְהִיוֹת לֹא נֶעֱלָם מֵעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל וּמֵעֵינֵינוּ כִּי הָאֱמֶת נַעֲשָׂה עֲדָרִים בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ אָז יֵחָלֵק הָעָם וְדִבְרֵי רִיבוֹת בִּשְׂעָרֵינוּ לֹא יֵשׁ בֵּינֵינוּ מוֹכִיחַ יָשֶׁת יָדוֹ עַל שְׂנֵינוּ עַד יָבוֹא מוֹרֶה צֶדֶק לַעֲדָתֵנוּ, לָזֹאת אָמַרְנוּ נִשְׁמֹר לְפִינוּ מַחְסוֹם, נְשָׂא בְּשָׂרֵנוּ בְּשִׁנֵּינוּ וְנַפְשֵׁנוּ נָשִׂים בְּכַפֵּינוּ, עַד יֵעָרֶה רוּחַ מִמָּרוֹם עָלֵינוּ לְחַדֵּשׁ כַּנָּשֶׁר יָמֵינוּ וְנֵדָעָה נִרְפְּדָה לָדַעַת אֶת ה׳ בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבֵנוּ. עַד כִּי יָבוֹא שִׁילֹה לְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן׃

הֲלֹא כֹּה דִּבְרֵי הַמְצַפֶּה לִישׁוּעָה הַקָּטָן נָתָן בֶּן אֲדוֹנִי אָבִי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי הִירְץ זַצַ״ו מִנֶּעמִרָאב רַבָּתִי חֲתַן הָרַב הַגָּאוֹן הַמְפֻרְסָם מוֹרֵנוּ הָרַב

דָּוִד צְבִי זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא׃

הקדמת הספר ליקוטי עצות הראשון

מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים; מִי הַבּוֹחֵר בְּחַיִּים נִצְחִיִּים; מִי הֶחָס עַל נַפְשׁוֹ בֶּאֱמֶת; מִי לַה׳, יָשִׂים לִבּוֹ אֶל הַחִבּוּר הַקָּטָן הַזֶּה, מְעַט הַכַּמּוּת וְרַב הָאֵיכוּת. הַבִּיטוּ וּרְאוּ וְהִתְמַהוּ תְּמַהוּ. כִּי פֹּעַל בִּימֵיכֶם אֲשֶׁר נִתְגַּלּוּ דְּרָכִים וְעֵצוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת. חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים. מְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָּז. שְׁתוּלִים עַל פַּלְגֵי מָיִם. נוֹבְעִין מִמַּעְיָן הַיּוֹצֵא מִבֵּית ה׳. מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְּלֵב אִישׁ. אֲשֶׁר הִדְלָם אִישׁ תְּבוּנוֹת. לְכוּ חֲזוּ מִפְעֲלוֹת ה׳. שִׂימוּ לְבַבְכֶם לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. כִּי הֵם דְּבָרִים הָעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. דְּבָרִים הַמְחַיִּין אֶת כָּל הַנְּפָשׁוֹת מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל מֵרוּם כָּל דַּרְגִּין עַד תַּכְלִית מַדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה. אֵין דָּבָר עֵצָה קְדוֹשָׁה נֶעְלָם מִמְּךָ אֲשֶׁר לֹא תִּמְצָאֵהוּ בַּסֵּפֶר הַזֶּה, וְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשְׁךָ לֹא יֶאֱצַל מִמְּךָ הַכֶּרֶךְ הַקָּטָן הַזֶּה. הַט אָזְנְךָ וּשְׁמַע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה. וְהָבֵן וְהַבֵּט הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת לֵב. וְדַרְכֵי לֵיצָנוּת וּשְׂקָרִים וְחָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל הַרְחֵק מִמְּךָ. חוּסָה עַל נַפְשְׁךָ וְהַטֵּה דַּעְתְּךָ וּמַחֲשַׁבְתְּךָ אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. כִּי אִם חַס וְשָׁלוֹם תִּטֶּה מִן הָאֱמֶת, אֶת מִי תַּטְעֶה. הֲלֹא לֹא תַּטְעֶה כִּי אִם אֶת עַצְמְךָ. אַיְתִי סֵפֶר הַזֶּה וַחֲזֵה בּוֹ. הַיֵּשׁ בִּלְשׁוֹנוֹ עַוְלָה חַס וְשָׁלוֹם. אִם הִטָּה אַשּׁוּרוֹ מִנִּי דֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת אֲשֶׁר דָּרְכוּ בּוֹ אֲבוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם. בַּה׳ בָּטַחְתִּי אַל אֵבוֹשׁ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה, לָא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי. אוֹדֶה ה׳ מְאֹד בְּפִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֲהַלְלֶנּוּ. אֲשֶׁר עָמַד לִימִין אֶבְיוֹן כָּמוֹנִי. וְחִזְּקַנִי וְאִמְּצַנִי לְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה. סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת וּרְפוּאוֹת נִצְחִיּוֹת כָּאֵלֶּה. חַיֵּי נְפָשׁוֹת כָּאֵלֶּה מִבְּאֵרוֹת מַיִם חַיִּים מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה. אֲשֶׁר כָּל הַנּוֹבֵעַ מֵהֶם. כֻּלָּם מְיֻסָּדִים עַל דִּבְרֵי אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל פֶּה בְּתַנַ״ךְ וְתַלְמוּד בַּבְלִי וִירוּשַׁלְמִי וּמִדְרָשִׁים וְסִפְרֵי הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְסִפְרֵי הָאַרַ״י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה. עֲלֵיהֶם בְּנוּיִים וּמְיֻסָּדִים כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַמּוּבָאִים בַּכֶּרֶךְ הַנּוֹרָא הַזֶּה. וּלְהַרְחִיב בְּשֶׁבַח מַעֲלָתָם. יִקְצְרוּ הַמּוֹן יְרִיעוֹת. אַךְ הַמִּסְתַּכֵּל בָּהֶם בְּעֵין הָאֱמֶת. יִרְאֶה בְּעַצְמוֹ אֶת יְקָר תִּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתָם וְהָאֱמֶת יָעִיד עַל עַצְמוֹ. וַה׳ אֱלֹקִים אֱמֶת יִתֵּן לְיַעֲקֹב אֱמֶת וְיִשְׁלַח אוֹרוֹ וַאֲמִתּוֹ וְיַנְחֵנוּ תָּמִיד בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת. וְיַטֶּה שְׁכְמֵנוּ לְעָבְדוֹ כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ בֶּאֱמֶת וְלֶאֱהֹב הַשָּׁלוֹם וְהָאֱמֶת. עַד יִכּוֹן בְּחֶסֶד כִּסֵּא דָּוִד וְיֵשֵׁב עָלָיו בֶּאֱמֶת. בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן׃

התגלות נפלא מסוד גדלת התנא רשב״י ז״ל

רשב״י הִבְטִיחַ שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ. כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קלח׃) ׳יִשְׁנְכְנְסוּ רַבּוֹתֵינוּ לַכֶּרֶם בְּיַבְנֶה

אָמְרוּ: עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל וְאָמַר רַשב״י שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח. שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ״. וְכַמְבֹאָר בַּזֹּהַר (נָשׂא קכד:): ׳בְּהַאי חִבּוּרָא דְּאִיהוּ סֵפֶר הַזֹּהַר יִפְקוּן בֵּהּ מִן גָּלוּתָא׳, והבן הסוד הזה. כִּי עַל כֵּן סָמַךְ אֶת עַצְמוֹ רשב״י על הפסוק הזה הנ״ל. כִּי סוֹפֵי תֵּבוֹת של כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוּ הֵם אוֹתִיּוֹת יוֹחַאי. הַיְנוּ על-ידי זַרְעוֹ שֶׁל זֶה לֹא תִשָּׁכַח הַתּוֹרָה כנ״ל, וְדַע שֶׁסּוֹד רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּעַצְמוֹ מְרֻמָּז בְּפָסוּק (דָּנִיֵּאל ד): עִיר וְקַדִּישׁ מִן שְׁמַיָּא נָחִית רָאשֵׁי-תֵּבוֹת שִׁמְעוֹן ועכשיו וְכוּ׳:

קצור לקוטי מוהר״ן השלם

א - אשרי תמימי דרך

א. עַל-יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה נִתְקַבְּלִים כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל הַבַּקָּשׁוֹת. וְהַחֵן וְהַחֲשִׁיבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְעַלֶּה וְנִתְרוֹמֵם בִּפְנֵי כָּל מִי שֶׁצְּרִיכִין בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת:

ב. עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּכֹחַ נוֹתֵן כֹּחַ לַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁתִּתְגַּבֵּר. וּמַגְבִּיר הַיֵּצֶר טוֹב עַל הַיֵּצֶר הָרָע:

ג. עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה יָכוֹל לִזְכּוֹת לְקָבִין הָרְמָזִים מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם להתקשר עַל יָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וַאֲפִלּוּ בִּמְקוֹם חֹשֶׁךְ וָאֹפֶל שֶׁנִּדְמֶה לְכְאוֹרָה שֶׁשָּׁם קָשֶׁה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם שָׁם יָאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת לִמְצֹא גַּם שָׁם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְקָרֵב מִשָּׁם דַּיְקָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

ד. אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנָס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת: עַל כֵּן כָּל אֶחָד כְּפִי הָעֲבֵרוֹת וְהַפְּגָמִים שֶׁעָבַר וּפָגַם. כְּמוֹ כֵן הוּא מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ. עַל כֵּן נִמְצָאִים כַּמָּה מִינֵי שִׁגָּעוֹן בְּרֹב בְּנֵי אָדָם. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא עֵסֶק הַתּוֹרָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא כְּלָלָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁבָּזֶה מַכְנִיעִין הַיֵּצֶר הָרָע וּמְגָרְשִׁין הַשִּׁגָּעוֹן וְהָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּדְבָּק בָּאָדָם עַל-יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו:

ה. גַּם זוֹכִין עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה לְהַנָּצֵל מִנִּכְלֵי עַרְמוּמִיּוּת שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע מַה שֶּׁעַל-פִּי רֹב אֵינוֹ מֵסִית אֶת הָאָדָם לַעֲבֵרָה תֵּכֶף. רַק בַּתְּחִלָּה מִתְלַבֵּשׁ

אֶת עַצְמוֹ בְּמִצְווֹת וְכוּ׳. וְעַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה זוֹכִין לְשֵׂכֶל אֱמִתִּי וּלְהִנָּצֵל מִכָּל זֶה׃

ו. עִקַּר מַה שֶּׁאֵין מִתְקַבְּלִים הַתְּפִלּוֹת הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לְהַדְּבָרִים חֵן. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרָיו דִּבְרֵי חֵן בֶּאֱמֶת. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה וְאָז יִתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ׃

ז. אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ תָּמִיד לְהִסְתַּכֵּל בְּהַשֵּׂכֶל שֶׁל כָּל דָּבָר וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, בִּכְדֵי שֶׁיָּאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי אוֹתוֹ הַדָּבָר, כִּי עִקַּר הַחִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר הוּא רַק הַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ הַחָכְמָה תְּחַיֶּה וְכוּ׳ (קֹהֶלֶת ז׳ יב). וְהַשֵּׂכֶל הוּא אוֹר גָּדוֹל וּמֵאִיר לְהָאָדָם בְּכָל דְּרָכָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּא הָאָדָם לִפְעָמִים לְמָקוֹם שֶׁהוּא אָפֵל וְחֹשֶׁךְ חַס וְשָׁלוֹם אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל וְהַחִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר אֲזַי מֵאִיר לוֹ הַשֵּׂכֶל וּמְקָרֵב אוֹתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁזָּכָה יוֹסֵף לַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹ עַל-יְדֵי שֶׁהִסְתַּכֵּל עַל הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר׃

ח. אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת אֶל אוֹר הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל כִּי אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת מַלְכוּת. דְּהַיְנוּ שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו מַלְכוּת שָׁמַיִם בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְיִצְמְצֵם דַּעְתּוֹ וְיִסַּלֵּק כָּל חָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׁוּם שֵׂכֶל עַצְמוֹ כְּלָל וְיִמְאַס בְּכָל הַחָכְמוֹת וְהַשִּׂכְלִיּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, וְיִצָּפֶה וְיִכְסֹף וְיִשְׁתּוֹקֵק רַק לְקַבֵּל אוֹר וְחִיּוּת מֵהַשֵּׂכֶל וְהַחָכְמָה אֱמִתִּיּוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא עִקַּר הַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר כַּנַּ״ל׃

ט. עִקַּר הַמִּלְחָמָה שֶׁבֵּין הַיֵּצֶר טוֹב וְהַיֵּצֶר הָרָע הוּא רַק בָּזֶה כִּי הַיֵּצֶר טוֹב מֵסִית אֶת הָאָדָם לִמְאוֹס בְּכָל הַחָכְמוֹת וְשִׂכְלִיּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְכָל הַתַּאֲוֹת שֶׁהֵם כְּסִילוּת גָּמוּר וְרוּחַ שְׁטוּת בֶּאֱמֶת וּלְקַשֵּׁר עַצְמוֹ רַק אֶל אוֹר הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה. וְהַיֵּצֶר הָרָע מֵסִית אֶת הָאָדָם להיפך בִּבְחִינַת ״לֹא יַחְפֹּץ כְּסִיל בִּתְבוּנָה״ (מִשְׁלֵי י״ח ב) שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֵשָׂו שֶׁבָּזָה אֶת הַבְּכוֹרָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחָכְמָה וְהַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִתֵּן כֹּחַ לְהַיֵּצֶר טוֹב לְהִתְגַּבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָרָע וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל (בְּרָכוֹת ה.)׃ ׳לְעוֹלָם יַרְגִּיז אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע׳ וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי שֶׁעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה בְּכֹחַ׃

י. כְּשֶׁזּוֹכִין לְכָל הַנַּ״ל, אֲזַי נַעֲשֶׂה יִחוּד גָּדוֹל בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְנַעֲשֶׂה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְזוֹכִין לְחֵן וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַבְּלִין כָּל הַתְּפִלּוֹת וְכָל הַבַּקָּשׁוֹת׃

יא. הַיֵּצֶר הָרָע הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בַּעַל עֲבֵרָה הוּא מְשֻׁגָּע. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת׳. אַךְ אֵיךְ יָבוֹא לְהָאָדָם וְיַעֲשֶׂנּוּ פִּתְאוֹם מְשֻׁגָּע חַס וְשָׁלוֹם. עַל כֵּן דֶּרֶךְ הַיֵּצֶר הָרָע לְהִתְלַבֵּשׁ תְּחִלָּה בְּמִצְווֹת וּמַטְעֶה אֶת הָאָדָם כְּאִלּוּ מְסִיתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְאַחַר-כָּךְ הוּא מַטְעֵהוּ וּמְסִיתוֹ עוֹד יוֹתֵר, עַד שֶׁבָּא לַעֲבֵרוֹת גְּמוּרוֹת בְּזָדוֹן חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה מַמָּשׁ

כְּמוֹ בְּחִינַת הַשִּׂגָּעוֹן שֶׁל הַמְשֻׁגָּע שֶׁנִּתְבַּלְבֵּל וְנִטְרָף דַּעְתּוֹ עַד שֶׁאוֹמֵר לָרַע טוֹב וְכוּ' אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן יֵשׁ בּוֹ אֵיזֶה נִיצוֹצֵי הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת מַה שֶּׁאֲפִלּוּ לְפִי שְׁטוּת וְחֶסְרוֹן דַּעְתּוֹ הוּא מֵבִין וְיוֹדֵעַ גַּם כֵּן שֶׁאֵין לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים כָּאֵלּוּ, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם עַד שֶׁמַּחֲמַת זֶה צְרִיכִים שְׁתֵּי תַּחְבּוּלוֹת לְרַפּוֹאַת הַמְשֻׁגָּעִים, הַיְנוּ לְהַכּוֹתָם בְּכְדֵי לְהַכְנִיעַ רִשְׁעַת זְדוֹנָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה נוֹחָה לָהֶם עַל כָּל פָּנִים בְּשִׁגְיוֹנוֹתָם וְלֹא יַעֲשׂוּ עַל כָּל פָּנִים הַדְּבָרִים שֶׁהֵם בְּעַצְמָם מְבִינִים גַּם כֵּן שֶׁהֵם שִׁגָּעוֹן וּשְׁטוּת. וְגַם צְרִיכִין לָשׂוּם עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת וּקְמֵיעוֹת בְּכְדֵי לְגָרֵשׁ מֵהֶם הָרוּחַ רָעָה שֶׁמְּבַלְבֵּל וּמַטְרִיף דַּעְתָּם חַס וְשָׁלוֹם עַד שֶׁמְּהַפְּכִין אָרְחוֹת יוֹשֶׁר וְאוֹמְרִים לָרַע טוֹב וְכוּ'. וּכְמוֹ כֵן לְעִנְיַן רְפוּאַת הָאָדָם מִשִּׁגְעוֹנֵי הַיֵּצֶר הָרָע הוּא צָרִיךְ גַּם כֵּן לִשְׁתֵּי בְּחִינוֹת הַנַּ"ל. הַיְנוּ לְהַכְנִיעַ תְּחִלָּה רִשְׁעָתוֹ וּזְדוֹנוֹ שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עַל כָּל פָּנִים מַה שֶּׁהוּא בְּעַצְמוֹ מֵבִין וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא רַע וַעֲבֵרָה גְּמוּרָה חַס וְשָׁלוֹם, וְגַם צְרִיכִין עוֹד לְגָרֵשׁ מִמֶּנּוּ הָרוּחַ רָעָה רוּחַ שְׁטוּת שֶׁמִּתְלַבֵּשׁ עַצְמוֹ בְּמִצְוֹת וּמַטְעֶה אוֹתוֹ כְּאִלּוּ מְסִיתוֹ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה כַּנַּ"ל. וְכָל זֶה זוֹכִין בִּשְׁלֵמוּת רַק עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלָה מִשְּׁתֵּי מִינֵי תַּחְבּוּלוֹת הַנַּ"ל:

יב. עִקַּר הִתְקַשְּׁרוּת אֶל הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ"ל הוּא עַל יְדֵי תְּמִימוּת שֶׁזֶּה בְּחִינַת: "וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם", כִּי יַעֲקֹב זָכָה לְאוֹר הַשֵּׂכֶל הַנַּ"ל בִּשְׁלֵמוּת:

ב - אמר אל הכהנים

א. עִקַּר הַכְּלֵי זַיִן שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא הַתְּפִלָּה וְכָל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לִכְבֹּשׁ, הֵן מִלְחֲמוֹת הַיֵּצֶר הָרָע הֵן שְׁאָרֵי מִלְחָמוֹת עִם הַמּוֹנְעִים וְהַחוֹלְקִים הַכֹּל עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וּמִשָּׁם כָּל חִיּוּתוֹ. עַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִקְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְשִׂיחוֹת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ כִּי זֶה עִקַּר הַכְּלֵי זַיִן לְנַצֵּחַ הַמִּלְחָמָה:

ב. מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית זוֹכֶה לִתְפִלָּה, וְכֵן הַפּוֹגֵם בַּבְּרִית נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ הַתְּפִלָּה:

ג. צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ צְדָקָה קֹדֶם הַתְּפִלָּה וְעַל-יְדֵי-זֶה תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו. גַּם עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה נִיצוֹל מִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבַּתְּפִלָּה. וְיוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי שֶׁלֹּא יִטֶּה מִן הַצַּד לֹא לְיָמִין וְלֹא לִשְׂמֹאל, רַק יְכַלְכֵּל כָּל דְּבָרָיו בַּמִּשְׁפָּט:

ד. אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת כִּי אִם עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְקַשֵּׁר תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים, כִּי הֵם יוֹדְעִים לְהַעֲלוֹת כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה לַמָּקוֹם הַצָּרִיךְ לָהּ וּבוֹנִים מֵהֶם קוֹמַת הַשְּׁכִינָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקָרֵב בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ:

ה. תּוֹרָה וּתְפִלָּה הֵם מחזקין זֶה אֶת זֶה וּמְאִירִין זֶה לָזֶה. עַל כֵּן צְרִיכִין לַעֲסֹק בִּשְׁנֵיהֶם דַּיְקָא וְכָל הַתּוֹרָה שֶׁאָדָם לוֹמֵד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל

הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִיצוֹצֵי נְשָׁמוֹת וְהֵם נִתְלַבְּשִׁין בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וְנִתְחַדְּשִׁים שָׁם בִּבְחִינַת עִבּוּר וְעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם גַּם אוֹר הַתְּפִלָּה בְּיוֹתֵר, אַךְ עִקַּר הַשְּׁלֵמוּת הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַשְּׁרִין וּמְבִיאִין אֶת הַתְּפִלָּה לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר׃

ו. אִם הָאָדָם מַרְבֶּה בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא רוֹאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מְאד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמַסְתִּיר פָּנִים מִמֶּנּוּ חַס וְשָׁלוֹם. אַל יִטְעֶה חַס וְשָׁלוֹם שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ תְּפִלּוֹתָיו וְשִׂיחוֹתָיו כְּלָל, רַק יַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין וּמַקְשִׁיב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל כָּל תְּפִלָּה וּתְחִנָּה וְשִׂיחָה וְאֵין שׁוּם דִּבּוּר נֶאֱבָד חַס וְשָׁלוֹם. רַק כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר עוֹשֶׂה רֹשֶׁם לְמַעְלָה מְעַט מְעַט וּמְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל פַּעַם אַךְ עֲדַיִן לֹא נִגְמַר הַבִּנְיָן דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא צָרִיךְ לִכְנֹס בּוֹ. וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים אִם לֹא יִהְיֶה טִפֵּשׁ וְלֹא יִפּוֹל בְּדַעְתּוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם וְיִתְגַּבֵּר וְיִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ בִּתְפִלָּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזַי עַל-יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת יִכָּמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִפְנֶה אֵלָיו וְיָאִיר לוֹ פָּנָיו וְיִמָּלֵא חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וְיִקָּרְבֵהוּ בְּרַחֲמִים וּבְחֶמְלָה גְּדוֹלָה׃

ז. אֵין רָאוּי לַחֲשׁוֹב לְקַבֵּל שָׂכָר עַל שׁוּם דָּבָר, כִּי כָּל הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁלָּנוּ וְכָל הַתְּפִלּוֹת הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ׃ עַל כֵּן אֲפִלּוּ אִם הָאָדָם זוֹכֶה לִפְעָמִים לְאֵיזֶה יְשׁוּעָה וְהִתְקָרְבוּת קָצָת, אַל יַחְשֹׁב שֶׁזָּכָה לָזֶה עַל-יְדֵי תּוֹרָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים כִּי הַכֹּל מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל, וְלוּלֵא חַסְדּוֹ הַגָּדוֹל כְּבָר הָיָה נִטְבָּע חַס וְשָׁלוֹם בַּמֶּה שֶׁהָיָה נִטְבָּע רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ח. עִקָּרָא דִּיצִרָא בִּישָׁא הוּא עַל עָרְיַין. וְהוּא עִקָּרָא דִּמְסָאֲבוּתָא׃ עַל כֵּן צְרִיכִין לֵידַע שֶׁעִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא בְּתַאֲוָה זֹאת אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְנַצֵּחַ הַמִּלְחָמָה׃

ט. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הוּא בְּחִינַת מָאוֹר הַגָּדוֹל וְהוּא מַזְהִיר וּמֵאִיר אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת מָאוֹר הַקָּטָן׃

ג - אקרוקתא

א. עַל-יְדֵי נְגִינָה דִּקְדֻשָּׁה מְקִימִין וּמַעֲלִין הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה וְזוֹכִין לְהִתְנַשְּׂאוּת. וְכֵן לְהֵפֶךְ הַחַזָּנִים וְהַמְנַגְּנִים דְּסִטְרָא אַחֲרָא פּוֹגְמִין מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה וּמַאֲרִיכִין אֶת הַגָּלוּת. וְעַל יָדָם נִכְשָׁלִים וְנוֹקְשִׁים בְּנֵי אָדָם כְּצִפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפָּח. עַל כֵּן צָרִיךְ לִיזָּהֵר מְאד שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ נְגִינָה מִמְּנַגֵּן דְּסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ בְּנִגּוּנוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם כְּלָל רַק בִּשְׁבִיל מָמוֹן וְכָבוֹד וְהִתְפָּאֲרוּת כִּי שְׁמִיעַת קוֹל נְגִינָה שֶׁלּוֹ מַזִּיק לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְכֵן לְהֵפֶךְ שְׁמִיעַת קוֹל נְגִינָה מִמְּנַגֵּן כָּשֵׁר וְהָגוּן טוֹב לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ׃

ב. הַתְּקוּן שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ קוֹל נְגִינָה דִּסְטָרָא אַחֲרָא הוּא עַל-יְדֵי שֶׁיִּלְמוֹד גְּמָרָא בַּלַּיְלָה׃

ג. עַל-יְדֵי נְגִינָה דִּקְדֻשָּׁה יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לִבְחִינַת נְבוּאָה, כִּי עִקַּר הַדְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל-יְדֵי נְגִינָה. וְכַאֲשֶׁר יִתְבָּאֵר עוֹד לְקַמָּן׃

ד. עַל-יְדֵי לִמּוּד גְּמָרָא בַּלַּיְלָה חוּט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו וְנִצּוֹל מִמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְתַקֵּן קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ שְׁמִיעַת קוֹל נְגִינָה דִּסְטָרָא אַחֲרָא שֶׁמַּזֶּקֶת הַרְבֵּה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְזוֹכֶה לְהָקִים הַנְּגִינָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי זְמִירוֹת וְנִגּוּנִים. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְקִימִין וּמַעֲלִין מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה וְזוֹכִין לְהִתְנַשְּׂאוּת וְיוּכַל לִמְשֹׁל בְּכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה. גַּם יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לִבְחִינַת נְבוּאָה׃

ה. כְּשֶׁמְּתַקֵּן הַקּוֹל נְגִינָה וְזוֹכֶה לִבְחִינַת מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה. וַאֲזַי יוּכַל לִמְשֹׁל בְּכָל מַה שֶּׁיִּרְצֶה. וְיוּכַל לְהָמִית לָזֶה וּלְהַחֲיוֹת לָזֶה. אֲבָל צָרִיךְ לִיזָּהֵר לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת שֶׁלֹּא יַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא וְרוֹצֶה בְּקִיּוּם הָעוֹלָם׃

ו. כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל נִגּוּן שֶׁל שִׂמְחָה וּמְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עַל-יְדֵי-זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵב נִשְׁבָּר, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לְקוֹל הַנִּגּוּן עֲלִיָּה אַף-עַל-פִּי שֶׁהַמְנַגֵּן הוּא אָדָם שֶׁאֵינוֹ הָגוּן וְנִתְרוֹמֵם עַל-יְדֵי-זֶה הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה. וְלִזְכּוֹת לָזֶה בִּשְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן הוּא עַל-יְדֵי שֶׁלּוֹמְדִין בַּלַּיְלָה תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה שֶׁהוּא גְּמָרָא (וְעַיֵּן בְּסִימָן רכו)׃

ד - אנכי ה אלהיך

א. רָאוּי לְהַדְּבֵקִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת לָדַעַת שֶׁכָּל מְאוֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ. וּכְשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ זֹאת, זֹאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם. וְאָז יִזְכֶּה לֵידַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו כָּל יְמֵי חַיָּיו הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ, כִּי הַכֹּל מֵחֲמַת אַהֲבָה שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַדַּעַת שֶׁל הָאָדָם שֶׁלֹּא יְבַעֵט וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מֵהַהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִין עָלָיו, רַק יַאֲמִין שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִיִּת׃

ב. עַל-יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם הָאֱמֶת, עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה לְשָׁרְשָׁהּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה מְבַטֵּל מֶמְשֶׁלֶת עַפּוּ״ם וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לֵידַע, שֶׁכָּל מְאוֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ וִיבָרֵךְ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא׃

ג. עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל הָעַוְונוֹת הוּא עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וּמִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לַאֲחֲרִית טוֹב לָנֶצַח. צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְתַלְמִידֵיהֶם. וְיִסַּפֵּר לִפְנֵי הַצַּדִּיק כָּל לִבּוֹ הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים. וְעַל-יְדֵי- זֶה

מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹונוֹתָיו, כִּי עֲוֹונוֹתָיו שֶׁל אָדָם חֲקוּקִים עַל עַצְמוֹתָיו. כִּי כָּל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ צָרוּף אוֹתִיּוֹת וּכְשֶׁעוֹבֵר אֵיזֶה עֲבֵרָה אֲזַי נֶחְקָק צָרוּף רַע עַל עַצְמוֹתָיו כְּפִי אוֹתִיּוֹת הַלָּאו שֶׁעָבַר. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיס בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל הַלָּאו הַזֶּה שֶׁעָבַר בְּתוֹךְ הַטֻּמְאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה מֵבִיא מַלְכוּת דְּקְדֻשָּׁה לְתוֹךְ גֻּלּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וְזֶה הַצָּרוּף הָרָע שֶׁנֶּחְקַק עַל עַצְמוֹתָיו נוֹקֵם בּוֹ. וְעַל-יְדֵי וְדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם יוֹצֵא מֵעַצְמוֹתָיו הָאוֹתִיּוֹת הַחֲקוּקִים עֲלֵיהֶם וְנִתְתַּקֵּן הַכֹּל׃

ד. עַל-יְדֵי גֹּדֶל הָעֲנָוָה שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת עַד שֶׁהוּא בִּבְחִינַת אַיִן עַל-יְדֵי-זֶה הוּא יָכוֹל לְכַפֵּר עֲוֹונוֹת׃

ה. מִי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ צָרִיךְ לְשַׁבֵּר כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת כַּמּוּבָא, וְיסַפֵּר לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם כָּל לִבּוֹ הַיְנוּ וִדּוּי דְּבָרִים. וְהַתַּלְמִיד-חָכָם יפריש ויבָרֵר לוֹ דֶּרֶךְ לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ׃

ו. וְיֵשׁ שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת בְּהִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים. שֶׁעַל-יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ נִתְתַּקֵּן הַכֹּל, וְאֵלּוּ הֵם הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטֵּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִשְּׁנֵי הַיְסוֹדוֹת דּוֹמֵם צוֹמֵחַ, הַיְנוּ עַצְבוּת וְעַצְלוּת וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן וְתַאֲוֹות רָעוֹת וְזוֹכִין לְשִׂמְחָה וּזְרִיזוּת׃

ז. הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה הַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן לְתַלְמִיד-חָכָם. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַיְסוֹדוֹת חַי מְדַבֵּר שֶׁהֵן דְּבָרִים בְּטֵלִים וְלָשׁוֹן הָרָע וְגַאֲוָה וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן׃

ח. הַבְּחִינָה הַשְּׁלִישִׁית כְּשֶׁמִּתְוַדֶּה וְדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הַתַּלְמִיד-חָכָם מַדְרִיךְ אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ יָשָׁר לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ. וְזֶה הָעִקָּר כִּי אָז נִצּוֹל מֵהַכֹּל׃

ט. עַל-יְדֵי דְּבָרִים בְּטֵלִים וְלָשׁוֹן הָרָע בָּא עֲנִיּוּת וְגַם עַל-יְדֵי גַּאֲוָה בָּא עֲנִיּוּת. וְעַל-יְדֵי צְדָקָה לְתַלְמִיד-חָכָם מְתַקְּנִין זֹאת וְזוֹכִין לַעֲשִׁירוּת׃

י. קֹדֶם שֶׁהִתְוַדֶּה וְסִפֵּר כָּל לִבּוֹ לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָיָה אֵצֶל הַתַּלְמִיד-חָכָם וְנָתַן לוֹ מָמוֹן, עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ הוּא מְהַלֵּךְ, כִּי יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת (מִשְׁלֵי י״ד יב). אֲבָל עַל-יְדֵי וְדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם עַל-יְדֵי-זֶה הַתַּלְמִיד-חָכָם מַדְרִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר לְפִי שׂרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ וְנִתְתַּקֵּן הַכֹּל׃

יא. בְּכָל פַּעַם שֶׁבָּא אֵצֶל הַתַּלְמִיד-חָכָם יְסַפֵּר לְפָנָיו כָּל לִבּוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה אַתָּה נִכְלָל בְּהָאֵין סוֹף. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לֵידַע שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ וִיבָרֵךְ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. וְזֹאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא׃

יב. עַל-יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנִּשְׁמִיּוּת וְנִכְלָלִין בְּהָאֵין סוֹף. וְיוֹדְעִים שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא׃

יג. גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הַמֻּבְחָרִים הֵם מַמְשִׁיכִין הִתְנוֹצְצוּת אוֹר הָאֵין-סוֹף עַל כָּל הַמִּתְקָרְבִים וְנִכְלָלִים בִּשְׁמָם. וְזֶה שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁלִּפְעָמִים נִתְלַהֵב הָאָדָם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וְאוֹמֵר כַּמָּה תֵּבוֹת בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל. זֶה בְּחֶמְלַת ה' עָלָיו שֶׁנִּפְתַּח לוֹ אוֹר הָאֵין-סוֹף וְהֵאִיר לוֹ. וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם הִתְנוֹצְצוּת הַזֹּאת אַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לָא חָזֵי, מַזְלֵיהּ חָזֵי. וּתְכָף נִתְלַהֵב נִשְׁמָתוֹ לִדְבֵקוּת גָּדוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּאוֹר הָאֵין-סוֹף. וּכְשִׁעוּר הִתְגַּלּוּת הָאֵין סוֹף לְפִי מִנְיַן הַתֵּבוֹת שֶׁנִּפְתְּחוּ וְהִתְנוֹצְצוּ. כָּל אֵלּוּ הַתֵּבוֹת אוֹמֵר בְּדִבֵּקוּת גדול וּבִמְסִירַת נַפְשׁוֹ וּבְבִטּוּל כֹּחוֹתָיו. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כִּי רַק הֵם יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מֵאוֹר הָאֵין-סוֹף וְרַק הֵם מְאִירִין בָּנוּ נְעִימַת הִתְנוֹצְצוּת הַזֹּאת לְכָל חַד כְּפִי מָה דְּמְשַׁעֵר בְּלִבֵּיהּ:

יד. בְּשָׁעָה שֶׁנִּתְבַּטֵּל לְגַבֵּי הָאֵין סוֹף כַּנַּ"ל אֲזַי הוּא בִּבְחִינַת וְלֹא יָדַע אִישׁ שֶׁאֲפִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵעַצְמוֹ. אֲבָל זֹאת הַבְּחִינָה צָרִיךְ לִהְיוֹת רָצוֹא וְשׁוֹב כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם יְשׁוּתוֹ שֶׁלֹּא יִסְתַּלֵּק קֹדֶם זְמַנּוֹ חַס וְשָׁלוֹם. כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ שֶׁלֹּא יִשָּׁאֵר כֵּן אֶלָּא עַד עֵת שֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ וְיִטֹּל נִשְׁמָתוֹ אֲזַי יִתְבַּטֵּל בְּהָאֵין-סוֹף בְּתַכְלִית כְּפִי מַה שֶּׁיּוּכָּה:

טו. עַל-יְדֵי הַדְּבֵקוּת שֶׁל הָאָדָם בְּהָאֵין-סוֹף בָּרָצוֹא וָשׁוֹב כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי כַּנַּ"ל. אֲזַי אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב שֶׁשָּׁב לְדַעְתּוֹ לְיֵשׁוּתוֹ אֲזַי נִשְׁאָר בּוֹ הָרְשִׁימוּ מֵהָאוֹר הַנִּפְלָא שֶׁל הַדְּבֵקוּת הַזֹּאת. וַאֲזַי הָרְשִׁימוּ מַרְאֶה לָדַעַת אַחְדוּת הָאֵין סוֹף וְטוּבוֹ לֵידַע שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אֶחָד שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה הוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי וִדּוּי דְּבָרִים לִפְנֵי הַתַּלְמִיד-חָכָם הָאֲמִתִּי:

טז. עַל-יְדֵי שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה עַל-יְדֵי שֶׁהִרְגִּישׁ טֻמְאָה קְטַנָּה שֶׁמְּבַלְבֶּלֶת אוֹתוֹ בִּתְפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ. עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ גּוֹרֵם שֶׁגַּם הָרָשָׁעִים הַגְּמוּרִים שֶׁיָּצְאוּ מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי רִבּוּי מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים. גַּם הֵם נַעֲשִׂים כִּסֵּא לַקְּדֻשָּׁה וְחוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְעוֹזְרִים גַּם הֵם לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּבְנוּ בִּנְיָנִים דִּקְדֻשָּׁה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

ה - בחצוצרות וקול שופר

א. צָרִיךְ כָּל אָדָם לוֹמַר כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִילִי (סַנְהֶדְרִין לז), עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לִרְאוֹת וּלְעַיֵּן בְּכָל עֵת בְּתִקּוּן הָעוֹלָם וּלְמַלְאוֹת חֶסְרוֹן הָעוֹלָם וּלְהִתְפַּלֵּל בַּעֲבוּרָם:

ב. צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה כָּל כָּךְ עַד שֶׁלֹּא יִרְצֶה בְּשׁוּם שְׂכַר עוֹלָם הַבָּא בִּשְׁבִילָהּ, אֶלָּא שֶׁיְּזַמִּין לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִצְוָה אַחֶרֶת בִּשְׂכַר מִצְוָה זֹאת. כִּי הוּא נֶהֱנֶה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לֵידַע מַה שֶּׁנִּגְזַר עַל הָעוֹלָם, וְאִם הוּא קֹדֶם גְּזַר דִּין אוֹ לְאַחַר גְּזַר דִּין, וְעַל מִי וָמִי

נִגְזַר הַדִּין חַס וְשָׁלוֹם. וְיוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְפַּלֵּל עֲבוּר הָעוֹלָם כִּי לְאַחַר גְּזַר דִּין צְרִיכִים הַצַּדִּיקִים לְהַלְבִּישׁ תְּפִלָּתָם בְּסִפּוּרִים. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ כַּנַּ״ל:

ג. עִקַּר הַשִּׂמְחָה הוּא בַּלֵּב וְאִי אֶפְשָׁר לַלֵּב לִשְׂמֹחַ עַד שֶׁיָּסִיר עַקְמימִיּוּת שֶׁבְּלִבּוֹ שֶׁיֵּהָא לוֹ יַשְׁרוּת לֵב וְאָז יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה. וְעַקְמימִיּוּת שֶׁבַּלֵּב מַפְשִׁיטִין עַל-יְדֵי רְעָמִים שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּכֹחַ וּבִירְאָה וְאַהֲבָה וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה:

ד. לִזְכּוֹת לַשִּׂמְחָה הַנַּ״ל הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בְּכֹחוֹת וּבְיִרְאָה גְּדוֹלָה וּבְאַהֲבָה:

ה. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל עִם כָּל הַכֹּחוֹת וּלְהוֹצִיא אֶת הַקּוֹל בִּתְפִלָּתוֹ בְּכֹחַ גָּדוֹל וְעַל-יְדֵי-זֶה יִפְגַּע הַקּוֹל בַּמֹּחַ וְאָז יוּכַל לְכַוֵּן, הַיְנוּ שֶׁהַלֵּב יִשְׁמַע מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה שֶׁיִּתְפַּשֵּׁט עַקְמימִיּוּת שֶׁבְּלִבּוֹ וְיָבוֹא לִשְׂמְחָה עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה הַמִּצְוֹות בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוֹות בְּעַצְמָן כַּנַּ״ל וְיִזְכֶּה שֶׁיּוּכַל לְהַלְבִּישׁ אֶת תְּפִלָּתוֹ בְּסִפּוּרֵי דְּבָרִים וּלְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת אֲפִלּוּ לְאַחַר גְּזַר דִּין:

ו. מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מֵאִישׁ יָרֵא וְחָרֵד בְּוַדַּאי לֹא יִדְאַג כָּל הַשָּׁנָה מֵרְעָמִים:

ז. לִזְכּוֹת בִּשְׁלֵמוּת לִבְחִינַת רְעָמִים הַנַּ״ל הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּפַנִּין הַמֹּחַ מִכָּל מִינֵי חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים:

ח. מְאֹד מְאֹד צְרִיכִין לִזָּהֵר לְפַנּוֹת אֶת הַמֹּחַ מֵחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת. מֵחָמֵץ שֶׁלֹּא יַחְמִיץ אֶת חָכְמָתוֹ בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּבְתַאֲוֹת, כִּי הֵם מְטַמְטְמִין וּמְטַמְּאִין מֹחוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִשְׂמֹחַ. גַּם צָרִיךְ לִשְׁמוֹר עַצְמוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ יִרְאָה חִיצוֹנִית. שֶׁלֹּא יִירָא מִשּׁוּם דָּבָר רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד כִּי עַל-יְדֵי יִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ וּמוֹנֵעַ הַשִּׂמְחָה. וְהָעִקָּר לִשְׁמוֹר מֹחוֹ שֶׁלֹּא יַחְמִיץ שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּבְתַאֲוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת חָמֵץ שֶׁהֵם סִטְרָא דְּמוֹתָא. וְצָרִיךְ לִגְעוֹר בְּאֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁהֵם סִטְרָא דְּמוֹתָא סִטְרִין אַחֲרָנִין וּלְגָרְשָׁם מִדַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ, שֶׁלֹּא יִתְקָרְבוּ אֵלָיו, וְלִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ בְּמֹחוֹ אֵלּוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת חַס וְשָׁלוֹם. גַּם צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הָאַהֲבָה עִם הַיִּרְאָה וְאָז דַּיְקָא יוּכַל לְזַכֵּךְ מֹחוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה בְּכָל הַכֹּחוֹת עַד שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ בְּחִינַת רְעָמִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְשִׂמְחָה וְכוּ׳ כַּנַּ״ל:

ט. צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִיִּרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁלֹּא יִפּוֹל עָלָיו יִרְאָה מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. רַק כְּשֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה יִרְאָה וָפַחַד יִזְכֹּר מִיָּד יִרְאַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּפַחְדּוֹ הַגָּדוֹל וְיַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ יִרְאַת ה׳ כָּל הַיּוֹם תָּמִיד. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל עִם כֹּחוֹת לְהוֹצִיא בְּכֹחַ גָּדוֹל תְּפִלָּתוֹ וְיִהְיֶה תְּפִלָּתוֹ בִּבְחִינַת רְעָמִים וְיִזְכֶּה לִשְׁמוֹעַ הֵיטֵב מַה שֶּׁמּוֹצִיא בְּפִיו. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְשִׂמְחָה, לַעֲשׂוֹת

כָּל הַמִּצְוֹות בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה מֵהַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לֵידַע לְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת אֲפִלּוּ לְאַחַר גְּזַר דִּין חַס וְשָׁלוֹם׃

י. גַּם צָרִיךְ לְשַׁתֵּף הָאַהֲבָה עִם הַיִּרְאָה כְּדֵי לִזְכּוֹת לְכָל הַנַּ״ל כִּי עִקַּר הַהִתְגַּבְּרוּת הוּא עַל-יְדֵי הָאַהֲבָה, אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן צְרִיכִין לְהַקְדִּים אֶת הַיִּרְאָה׃

יא. מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר שֶׁלֹּא יִשְׁמַע וְיַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל הַמְּרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים רַק לְהַאֲמִין בְּכֻלָּם. וְאַדְרַבָּא כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ הַמְּרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים יִקַּח לְעַצְמוֹ מוּסָר וְיִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם. כִּי בָּזֶה מוֹכִיחִין אוֹתוֹ עַל שֶׁפָּגַם בְּטִפֵּי מֹחוֹ. כִּי בְּוַדַּאי אִם לֹא הָיָה נִפְגָּם מֹחוֹ לֹא הָיָה נִשְׁמָע לוֹ הַמְּרִיבוֹת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים וְלֹא הָיָה נִכְנָס בְּלִבּוֹ שׁוּם קֻשְׁיָא עֲלֵיהֶם כְּלָל. וְעִקַּר הַמְּרִיבָה הִיא רַק בִּשְׁבִילוֹ, הַיְנוּ בִּשְׁבִיל זֶה בְּעַצְמוֹ הַנַּ״ל כְּדֵי שֶׁיָּבִין וְיִזְכּוֹר עַל-יְדֵי הַמְּרִיבָה שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם שֶׁרוֹצִים לְגָרְשׁוֹ מִן הַחַיִּים הָאֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים עַל-יְדֵי הַמְּרִיבָה הַזֹּאת, מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם בְּטִפֵּי מֹחוֹ שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר׃ ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים״ (מִשְׁלֵי ב׳ יט). וּמִי שֶׁהוּא כְּסִיל וְאֵינוֹ מֵבִין אֶת זֹאת בֶּאֱמֶת נִתְרַחֵק עַל-יְדֵי-זֶה וְאוֹבֵד אֶת עוֹלָמוֹ. אֲבָל מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת אַדְרַבָּא עַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא נִתְעוֹרֵר וּמַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם כַּנַּ״ל. וּמֵבִין שֶׁזֶּהוּ הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד בְּזֶה הַנִּסָּיוֹן שֶׁלֹּא יִשְׁמַע וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל הַמְּרִיבָה הַזֹּאת וְנִתְקָרֵב דַּיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר תִּקּוּנוֹ לָנֶצַח. כִּי עִקַּר הַמְּרִיבָה שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים הִיא בִּשְׁבִיל זֶה דַּיְקָא בִּשְׁבִיל נִסָּיוֹן זֶה שֶׁיִּתְרַחֵק הַמִּתְרַחֵק, כִּי רָאוּי לְרַחֲקוֹ מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם בְּטִפֵּי מֹחוֹ. וְאִם יִרְצֶה לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן זֶה לְהָבִין מִזֶּה בְּעַצְמוֹ גֹּדֶל פְּגָמוֹ וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל זֶה, יִתְקָרֵב עַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא. כִּי מֵחֲמַת שֶׁפָּגַם כָּל-כָּךְ אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִתְקָרֵב כִּי אִם עַל-יְדֵי נִסָּיוֹן זֶה דַּיְקָא וְהָבֵן. כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא וְרוֹצֶה לְקָרֵב הַמְרֻחָקִים אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לְקָרְבָם אֲבָל אֵין יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב כִּי אִם עַל-יְדֵי נִסָּיוֹן זֶה כַּנַּ״ל׃

יב. הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים הֵם בְּחִינַת סִטְרָא דְּמוֹתָא בְּחִינַת חָמֵץ, וּכְשֶׁהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הַנַּ״ל רוֹדְפִים אַחַר הַמֹּחַ לִיכָּנֵס בּוֹ וְהָאָדָם גּוֹעֵר בָּהֶם וְעוֹשֶׂה מַצָּה וּמְרִיבָה עִמָּהֶם וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתָם לִכָּנוֹס לְתוֹךְ הַמֹּחַ, עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִבְּחִינַת חָמֵץ סִטְרָא דְּמוֹתָא וְזוֹכֶה לְקַבֵּל מוֹחִין גְּדוֹלִים שֶׁהֵם בְּחִינַת מַצָּה בְּחִינַת חַיִּים (וּמְמֵילָא מוּבָן שֶׁמִּצְוַת בִּעוּר חָמֵץ וַאֲכִילַת מַצָּה בְּפֶסַח מְסֻגָּל לִזְכּוֹת לְכָל הַנַּ״ל)׃

יג. הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים הוּא גַּם כֵּן רַק בִּשְׁבִיל זֶה בְּכְדֵי לְגָרֵשׁ סִטְרִין אַחֲרִנִין דְּלָא יִתְקָרִיבוּ לְמַשְׁכְּנָא דִּקְדֻשָּׁא, וְעַל כֵּן זֶה הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם הוּא בְּחִינַת מַצָּה הַנַּ״ל׃

ו - קרא את יהושע

א. צָרִיךְ כָּל אָדָם לְמַעֵט בִּכְבוֹד עַצְמוֹ וּלְהַרְבּוֹת בִּכְבוֹד הַמָּקוֹם יִתְבָּרַךְ וְלֹא יִהְיֶה רוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד רַק יִבְרַח מֵהַכָּבוֹד, וַאֲזַי הוּא זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי וְאָז אֵין בְּנֵי אָדָם חוֹקְרִים עַל כְּבוֹדוֹ אִם הוּא רָאוּי אוֹ לָאו. אֲבָל מִי שֶׁרוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד אֵינוֹ זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי, וְעַל כֵּן אַפִּלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּבוֹד הַכֹּל חוֹקְרִים וְדוֹרְשִׁים אַחֲרָיו וְשׁוֹאֲלִים מִי הוּא זֶה וְאֵיזֶהוּ שֶׁחוֹלְקִים לוֹ כָּבוֹד הַזֶּה וְחוֹלְקִים עָלָיו, שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַכָּבוֹד הַזֶּה׃

ב. עַל-יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִים לִתְשׁוּבָה, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא כְּשֶׁיִּשְׁמַע בְּזִיּוֹנוֹ יִדֹּם וְיִשְׁתֹּק וְיִסְבֹּל בְּזִיּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים עַל-יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ שִׁפְלוּתוֹ וְקַטְנוּתוֹ וּפְגָמָיו הַמְרֻבִּים, וּמֵבִין שֶׁבְּוַדַּאי רָאוּי לוֹ לִסְבֹּל הַבְּזִיּוֹנוֹת הַבָּאִים עָלָיו. וּבָזֶה הוּא מְמַעֵט הַדָּם שֶׁבֶּחָלָל הַשְׁמָאלִי שֶׁבַּלֵּב וְזוֹבֵחַ יִצְרוֹ הָרָע וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְכָבוֹד אֱלֹקִי הַנַּ״ל׃

ג. קֹדֶם הַתְּשׁוּבָה עֲדַיִן אֵין לוֹ חַיָּה כְּאִלּוּ עֲדַיִן לֹא נִתְהַוָּה בָּעוֹלָם כִּי טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא מִשֶּׁנִּבְרָא. וּכְשֶׁבָּא לְטַהֵר אֶת עַצְמוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אָז מֵכִין אֶת עַצְמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חַיָּה בָּעוֹלָם. עַל כֵּן תְּשׁוּבָה הִיא בְּחִינַת אֶהְיֶה, הַיְנוּ אָנָא זַמִּין לְמֶהֱוֵי כַּנַּ״ל׃

ד. גַּם תְּשׁוּבָה הִיא בְּחִינַת כֶּתֶר כִּי כֶּתֶר לְשׁוֹן הַמְתָּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כַּתֵּר לִי זְעִיר וַאֲחַוֶּךָּ״ (אִיּוֹב ל״ו ב). וְזֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוּמָא לח׃ לט.)׃ ׳הַבָּא לְטַהֵר מְסַיְּעִין לוֹ. מָשָׁל לְאֶחָד שֶׁבָּא לִקְנוֹת אֲפַרְסְמוֹן. אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן וְכוּ״, הַיְנוּ כִּי צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁכְּשֶׁבָּא לְטַהֵר וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה אוֹמְרִים לוֹ הַמְתֵּן, הַיְנוּ אַף שֶׁהוּא צָרִיךְ לְמַהֵר מְאֹד לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ לִבְרֹחַ מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְאַף עַל פִּי כֵן אַל יְבַהֲלוּהוּ רַעְיוֹנָיו כְּשֶׁרוֹאֶה רְחוֹקוֹ מִתְּפִלָּה וּמִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. כִּי הַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְתִקּוּן גָּמוּר וְלֵילֵךְ בְּהַדְּרָגָה כְּפִי אֲשֶׁר יוֹרֵהוּ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת כִּי אִי אֶפְשָׁר לִכְנֹס בְּפַעַם אַחַת אֶל הַקְּדֻשָּׁה׃

ה. צָרִיךְ לֶאֱחֹז תָּמִיד בְּמִדַּת הַתְּשׁוּבָה כִּי אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאָדָם אוֹמֵר חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי אֲפִלּוּ זֶה אִי אֶפְשָׁר לוֹ לוֹמַר בְּלִי פְּנִיָּה. נִמְצָא שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה הַיְנוּ עַל חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי שֶׁאָמַר׃

ו. וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ הָאָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה הָרִאשׁוֹנָה, כִּי מִתְּחִלָּה כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה עָשָׂה לְפִי הַשָּׂגָתוֹ וְאַחַר כָּךְ בודאי כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּוַדַּאי הוּא מַכִּיר וּמַשִּׂיג יוֹתֵר אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא לְפִי הַשָּׂגָתוֹ שֶׁמַּשִּׂיג עַכְשָׁו בְּוַדַּאי הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה הִיא בִּבְחִינַת גַּשְׁמִיּוּת, נִמְצָא שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל שֶׁהִגְשִׁים אֶת רוֹמְמוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִתְשׁוּבָה כָּזֹאת׃

ז. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא כָּל יָמָיו בִּתְשׁוּבָה. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה עֲדַיִן הוּא עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הַשָּׂגָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהִיא נֶחְשֶׁבֶת

אֶצְלוֹ עַתָּה גַּשְׁמִיּוּת כְּפִי הַהַשָּׂגָה שֶׁמַּשִּׂיג עַכְשָׁו רוֹמְמוּת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֵן הוּא נוֹהֵג כָּל יָמָיו שֶׁהוֹלֵךְ בְּכָל פַּעַם מֵהַשָּׂגָה לְהַשָּׂגָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל הַהַשָּׂגָה הָרִאשׁוֹנָה. וְזֶה בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא שֶׁיִּהְיֶה כֻּלּוֹ שַׁבָּת כֻּלּוֹ תְּשׁוּבָה, כִּי עִקַּר עוֹלָם הַבָּא הוּא הַשָּׂגַת אֱלהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְכָל עֵת שֶׁמַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגָה יְתֵרָה יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה עַל הַהַשָּׂגָה הָרִאשׁוֹנָה. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ בְּקָדְקָדוֹ יָכוֹל לְהָבִין עַל-יְדֵי-זֶה גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּגְדֻלַּת הַצַּדִּיקִים אַשְׁרֵי לָהֶם וּלְהַנִּלְוִים אֲלֵיהֶם׃

ח. מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה מְאֹד שֶׁלֹּא יַפִּיל וְלֹא יְרַחֵק אוֹתוֹ שׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה. וּבְכָל מַה שֶּׁיַּעֲבוֹר עָלָיו יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ (שֶׁקּוֹרִין דָּערהַאלְטִין זִיךְ) וְיקַיֵּם׃ ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אַתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״ (תְּהִלִּים קל״ט ח), שֶׁגַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת יְכוֹלִין לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי גַּם שָׁם הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא בִּבְחִינַת וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ׃

ט. כְּשֶׁרוֹצֶה אָדָם לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה צָרִיךְ לִהְיוֹת בָּקִי בַּהֲלָכָה וְצָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ שְׁתֵּי בְּקִיאוּת, הַיְנוּ בָּקִי בְּרָצוֹא בָּקִי בְּשׁוֹב שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת עַיִל וְנָפִיק בְּחִינַת ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״. הַיְנוּ מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לַחֲגוֹר מָתְנָיו שֶׁיִּתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם תָּמִיד בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה שֶׁהֵם בְּחִינַת ״אִם אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״. הַיְנוּ בֵּין שֶׁיִּזְכֶּה לְאֵיזֶה עֲלִיָּה לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה אוֹ קְטַנָּה. אַף-עַל-פִּי-כֵן אַל יַעֲמֹד שָׁם וְלֹא יִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בָּזֶה וְצָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בָּזֶה מְאֹד לֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהוּא צָרִיךְ לֵילֵךְ יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְכוּ׳ שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת בָּקִי בְּרָצוֹא וְכוּ׳. וְכֵן לְהֵפֶךְ שֶׁאַפִּלּוּ אִם יִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם לְמָקוֹם שֶׁיִּפֹּל. אַפִּלּוּ בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית חַס וְשָׁלוֹם גַּם שָׁם אַל יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ לְעוֹלָם בְּשׁוּם אֹפֶן חַס וְשָׁלוֹם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, רַק יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיחַזֵּק עַצְמוֹ בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל, כִּי גַּם בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּית נִמְצָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְגַם מִשָּׁם יְכוֹלִין לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה בְּחִינַת׃ ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״ בְּחִינַת בָּקִי בְּשׁוֹב. כִּי אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה כִּי אִם כְּשֶׁבָּקִי בִּב׳ בְּקִיאוּת אֵלּוּ. וּבֶאֱמֶת הִיא בְּקִיאוּת גָּדוֹל מְאֹד שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע שֶׁצְּרִיכִין לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ וְלִטְרוֹחַ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם תָּמִיד וּלְצַפּוֹת בְּכָל עֵת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה גְּבוֹהָה יוֹתֵר וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אַל יִפֹּל מִשּׁוּם דָּבָר. וַאֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה חַס וְשָׁלוֹם אַף-עַל-פִּי-כֵן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּלָל וְיקַיֵּם ״וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ״ כַּנַּ״ל. וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ ב׳ בְּקִיאוּת אֵלּוּ אָזַי הוּא הוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה וְאָז יְמִין הַשֵּׁם פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ וְזוֹכֶה לִכְבוֹד הַשֵּׁם וְנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה אָדָם לָשֶׁבֶת עַל הַכִּסֵּא אַשְׁרֵי לוֹ׃

י. הַתְּשׁוּבָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בשלש תְּנָאִים׃ שֶׁיִּרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׂב, כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לָשׁוּם עֵינוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב עַל דְּרָכָיו וּלְהִסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי וּלְיַשֵּׁב אֶת עַצְמוֹ הֵיטֵב הֵיטֵב וְלִשְׁמֹעַ הֵיטֵב כָּל דִּבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְאָז יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת׃

יא. עִקַּר הַתְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי עֲנָוָה שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לָשׂוּם עַצְמוֹ כְּאַיִן כַּמִּדָּבָר לָדוּשׁ וְלֹא יַשְׂגִּיחַ כְּלָל עַל הַמַּחֲלֹקֶת וּבְזִיּוֹנוֹת שֶׁמְּבַזִּין אוֹתוֹ רַק יַחֲזִיק בְּמִדַּת הַשְׁתִּיקָה וְיִהְיֶה מִן הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים וְכַנַּ״ל, וְאָז נִקְרָא חָכָם בֶּאֱמֶת וְזוֹכֶה לִתְשׁוּבָה שֶׁהִיא בְּחִינַת כֶּתֶר. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְכָבוֹד אֲמִתִּי וְנִצְחִי שֶׁהוּא כְּבוֹד אֱלֹקִים כַּנַּ״ל וּלְחֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא. וְזֶה עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל כָּל הָעֲוֹנוֹת וְיִזְכֶּה לְהִכָּלֵל בִּבְחִינַת אָדָם הַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא שֶׁמִּמֶּשֶׁם יוֹצֵא הַמִּשְׁפָּט עַל כָּל בָּאֵי עוֹלָם׃

יב. צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ תָּמִיד אַחַר כָּל זְכוּת וְדָבָר טוֹב שֶׁאֶפְשָׁר לִמְצֹא בְּיִשְׂרָאֵל וְלָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת אֲפִלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו וְהַמְבַזִּין אוֹתוֹ, וְאָז יִהְיֶה נִצּוֹל תָּמִיד מִמַּחֲלֹקֶת וְעַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה כֶּתֶר יָקָר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכַמָּה מִינֵי אֲבָנִים טוֹבוֹת׃

ז - ואלה המשפטים

א. עִקַּר הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה. כִּי עִקַּר הַגָּלוּת אֵינוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל חֻסְרוֹן אֱמוּנָה׃

ב. הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ מְחַדֵּשׁ שֶׁבְּיָדוֹ לְחַדֵּשׁ דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ. וְעַל כֵּן הוּא מִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת נִסִּים לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע בָּעוֹלָם׃

ג. עִקַּר אֱמוּנָה בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּחִינַת נִסִּים אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְשָׁם עִקַּר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת וְיָכוֹל לִפְעֹל בִּתְפִלָּתוֹ מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים וּמוֹפְתִים אֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם׃

ד. אֱמוּנָה וּתְפִלָּה וְנִסִּים וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינָה אַחַת וְכֻלָּם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה׃

ה. כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה בְּחִינַת תְּפִלָּה אֲזַי יוֹרְדִין לְגָלוּת. וְעִקַּר שֶׁיּוֹרֶדֶת הַתְּפִלָּה לְגָלוּת וְאִי אֶפְשָׁר לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים בָּעוֹלָם׃

ו. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם הַמְכַסִּים כָּל הַנִּסִּים בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. וּכְשֶׁיִּכְלוּ אֵלּוּ הָאֶפִּיקוֹרְסִים שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּנִסִּים וְתִתְרַבֶּה אֱמוּנָה בָּעוֹלָם אֲזַי יָבוֹא מָשִׁיחַ, כִּי עִקַּר הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בָּזֶה הֵינוּ בֶּאֱמוּנָה׃

ז. אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמוּנָה אֶלָּא עַל-יְדֵי אֱמֶת (הֵינוּ כִּי עִקַּר הָאֱמוּנָה אֵינָהּ אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין. כִּי בְּמָקוֹם שֶׁהַשֵּׂכֶל מֵבִין אֵין שַׁיָּךְ אֱמוּנָה. וְאִם כֵּן כְּשֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מֵבִין, מֵהֵיכָן יָבוֹא לְהַאֲמִין בַּמֶּה שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין. עַל כֵּן עִקַּר הָאֱמוּנָה תְּלוּיָה בֶּאֱמֶת, שֶׁאִם יִרְצֶה הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת

לַאֲמִתּוֹ יָבִין מֵאֵלָיו שֶׁצְּרִיכִין לְהַאֲמִין הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה. אַף-עַל-פִּי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֶה בְּשִׂכְלֵנוּ הַמְּגֻשָּׁם כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כִּי עַל-יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת עַל הָאֱמֶת בְּעֵין הָאֱמֶת יָבִין מֵרָחוֹק שֶׁהָאֱמֶת הוּא כָּךְ רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בַּשֵּׂכֶל. וּצְרִיכִין רַק לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. וְהָבֵן הֵיטֵב):

ח. אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמֶת אֶלָּא עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְיֵלֵךְ בְּדֶרֶךְ עֲצָתָם, וְלֹא יִטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל מִדִּבְרֵיהֶם וְעַל-יְדֵי-זֶה נֶחְקָק בּוֹ אֱמֶת וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה וְלִתְפִלָּה וּלְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְנִסִּים וְעַל-יְדֵי-זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה:

ט. הָעֵצוֹת שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַצַּדִּיקִים הוּא בְּחִינַת נְשׁוּאִין וְזִווּג דִּקְדֻשָּׁה. כִּי הוּא מְקַבֵּל טִפֵּי הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַצַּדִּיק עַל-יְדֵי עֵצָה שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ. נִמְצָא שֶׁהוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית. וּלְהֶפֶךְ עֲצַת הַחוֹלְקִים וְהַמּוֹנְעִים וְדוֹמֵיהֶם הַמְדַבְּרִים חֲלַקְלַקּוֹת לְהָסִית וּלְהַדִּיחַ מִנְּקֻדַּת הָאֱמֶת הֵם בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית. עַל כֵּן מִי שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מֵהָעֵצוֹת הַהֶפּוּכוֹת שֶׁל הַחוֹלְקִים עַל הָאֱמֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע חַס וְשָׁלוֹם:

י. צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מְאֹד מֵעֵצוֹת שֶׁל הַהָמוֹן עַם שֶׁרֻבָּם כְּכוּלָּם הֵם עֵצוֹת רָעוֹת וּמְקֻלְקָלוֹת מְאֹד, מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן עֲצַת רְשָׁעִים וְחוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עַל הָאֱמֶת שֶׁצְּרִיכִים לְהִתְרַחֵק מֵהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מֵהֶם בָּאִים כָּל הַקְּלָקוּלִים וְהַפְּגָמִים רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי עֲצָתָם הִיא בְּחִינַת עֲצַת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי וּכְשֶׁמְּקַבֵּל עֲצָתָם חַס וְשָׁלוֹם הֵם מַטִּילִין בּוֹ זֻהֲמָא בִּבְחִינַת נְשֵׁאִין בְּקִלְפָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַנָּחָשׁ הִשִּׁיאַנִי" (בְּרֵאשִׁית ג' יג). וְהֵם בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית וּמַרְחִיקִים מֵהָאֱמֶת וְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִלָּבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מְאֹד מִלֵּילֵךְ אַחַר עֲצָתָם חַס וְשָׁלוֹם רַק לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת וְאַנְשֵׁיהֶם הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵיהֶם שֶׁכָּל עֲצָתָם הֵם בְּחִינַת "כֻּלּוֹ זֶרַע אֱמֶת" (יִרְמְיָה ב' כא). בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית וְעַל-יְדֵי עֲצָתָם זוֹכֶה לְכָל טוּב לֶאֱמֶת וֶאֱמוּנָה וּתְפִלָּה וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים בָּעוֹלָם:

יא. עִקַּר הַנִּאוּף תָּלוּי בָּעֵינַיִם. וּמְצַוַּת צִיצִית הִיא תִּקּוּן וּשְׁמִירָה לָזֶה וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מֵעֵצוֹת רָעוֹת הַנַּ"ל. וְזוֹכִין לְקַבֵּל עֵצוֹת אֲמִתִּיּוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת. עַל כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד בְּמִצְוַת צִיצִית וּלְכַוֵּן בִּשְׁעַת עֲטִיפַת הַצִּיצִית הַקְּדוֹשִׁים וּבִבְרָכָתָן שֶׁיִּזְכֶּה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית וּלְעֵצוֹת טוֹבוֹת וַאֲמִתִּיּוֹת, וְשֶׁיִּזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה לֶאֱמוּנָה וּלְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּלְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה. וְשֶׁיִּזְכֶּה לִתְפִלָּה וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים וּמוֹפְתִים בָּעוֹלָם, וְשֶׁיִּזְכֶּה לְפַרְנָסָה עַל-יְדֵי הַמִּצְוָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת כִּי עִקַּר הַפַּרְנָסָה תָּלוּיָה בְּתִקּוּן הַבְּרִית וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה גַּם כֵּן לְהָבִין הֵיטֵב בְּכָל מָקוֹם שֶׁיִּלְמוֹד וְיִתְגַּלּוּ לוֹ כָּל הַחָכְמוֹת כְּשֶׁלְּחָן עָרוּךְ:

יב. הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה וּמְסֻגָּל לְזִכָּרוֹן וְנִצּוֹל מִשִּׁכְחָה שֶׁהִיא תְּלוּיָה בְּפֶגַם אֱמוּנָה:

יג. קֹדֶם שֶׁמְּקָרֵב לְהַצַּדִּיק אֲזַי הוּא בִּבְחִינַת "הַשֹּׁמֵן לֵב וְכוּ' וְאָזְנָיו וְכוּ' וְעֵינָיו וְכוּ'" (יְשַׁעְיָה ו' י) הַיְנוּ שֶׁלִּבּוֹ אָטוּם וְאָזְנָיו סְתוּמִים וְעֵינָיו עִוְרִים מִלִּרְאוֹת הָאֱמֶת וּלְהִתְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה. אֲבָל כְּשֶׁמִּתְדַּבֵּק עַצְמוֹ לַצַּדִּיקִים וּמְקַבֵּל מֵהֶם עֵצָה אֲזַי נִפְתָּח לִבָּבוֹ וְעֵינָיו וְאָזְנָיו בִּבְחִינַת "יִרְאֶה בְּעֵינָיו וְגוֹ'" שֶׁהֵן בְּחִינַת תִּלַּת מוֹחִין, וָשָׁב וְרָפָא לוֹ שֶׁרוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ וּמֵבִין הָאֱמֶת וְזוֹכֶה לִתְשׁוּבָה:

יד. עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית אֵין לוֹ פַּרְנָסָה:

טו. סְגֻלָּה לַחוֹלֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַצִּיצִית:

ח - ראיתי מנורת זהב

א. אֲנָחָה וּגְנוּחִי שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הִיא יְקָרָה מְאֹד כִּי הִיא שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת. הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ חִסָּרוֹן בְּאֵיזֶה דָּבָר כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ עַל מַה שֶּׁנֶּחְסָר לוֹ עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַשְׁלִים הַחֶסְרוֹנוֹת:

ב. כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הֵן בְּפַרְנָסָה הֵן בִּבְרִיאוּת הַגּוּף וְכוּ' כֻּלָּם אִי אֶפְשָׁר לְהַשְׁלִימָם כִּי אִם עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת שֶׁנִּלְוֶה אֵלָיו. כִּי שְׁלֵמוּת הַחֶסְרוֹנוֹת הוּא עַל-יְדֵי אֲנָחָה וְכוּ' כַּנַּ"ל שֶׁעַל יָדָהּ מַמְשִׁיכִין הָרוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן שֶׁמִּתְאַנֵּחַ עָלָיו. אֲבָל זֶה הָרוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן מְקַבְּלִין רַק מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר שֶׁדָּבוּק בַּתּוֹרָה שֶׁשָּׁם הָרוּחַ חַיִּים וְהַיְנוּ עַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק:

ג. הַמִּתְנַגְּדִים וְהָרְשָׁעִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הֵם מְקַבְּלִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם מֵהָרַב דִּקְלְפָּה. כִּי יֵשׁ רַב בַּקְלְפָּה וְסִטְרָא אַחֲרָא כְּנֶגֶד הָרַב דִּקְדֻשָּׁה, כִּי "אֶת זֶה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה הָאֱלֹהִים" (קֹהֶלֶת ז' יד). וְעַל כֵּן הֵם גְּדוֹלִים בְּשִׁעְתָּם כִּי הָרוּחַ חַיִּים הַנִּמְשָׁךְ מֵהָרַב דִּקְלְפָּה הוּא בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ, אֲבָל הוּא רַק לְפִי שָׁעָה וּלְבַסּוֹף כָּלֶה וְנֶאֱבָד וּמְסַעֵר גּוּפִיהּ וְנִשְׁמָתֵיהּ שֶׁל הַנֶּאֱחָזִים בּוֹ, וְעַל כֵּן הָרְשָׁעִים וְהַחוֹלְקִים עַל צַדִּיקִים בְּחַיֵּיהֶם קְרוּיִים מֵתִים כִּי אֵין לָהֶם רוּחַ חַיִּים הָאֲמִתִּי דִּקְדֻשָּׁה שֶׁנִּמְשָׁךְ רַק עַל-יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת דַּיְקָא כַּנַּ"ל:

ד. הַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי מְכַפֵּר עֲוֹנוֹת עַל-יְדֵי אֲנָחָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין מִמֶּנּוּ הָרוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים הַחִסָּרוֹן כַּנַּ"ל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה" (מִשְׁלֵי ט"ז יד):

ה. אָסוּר לְהִתְגָּרוֹת בְּרְשָׁעִים וְחוֹלְקִים. כִּי אִם מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּמוּר דְּהַיְנוּ שֶׁכְּבָר הִפְרִישׁ וְגֵרֵשׁ לְגַמְרֵי כָּל הָרַע שֶׁל כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם כְּלַל הַמִּדּוֹת. עַד שֶׁבָּטוּחַ שֶׁלֹּא יֵאָרַע לוֹ שׁוּם מִכְשׁוֹל עֲבֵרָה. וְצַדִּיק כָּזֶה וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו הֵם דַּיְקָא יְכוֹלִים לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים. אֲבָל כָּל מִי שֶׁלֹּא בִּטֵּל

הָרַע לְגַמְרֵי וְהָרַע עֲדַיִן בְּכֹחַ אַף שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם עֲבֵרָה, אֵין זֶה צַדִּיק גָּמוּר וְאָסוּר לוֹ לְהִתְגָּרוֹת בָּרְשָׁעִים. כִּי יוּכַל לְהַזִּיק לוֹ חַס וְשָׁלוֹם אֲרִיכַת הָרוּחַ שֶׁלָּהֶם שֶׁמְּקַבְּלִין מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁהוּא גָּדוֹל בִּשְׁעָתוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל הַצַּדִּיק הַגָּמוּר הַנַּ״ל יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְתוֹךְ הַצְּנִנּוֹר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם מְקַבְּלִין הָרְשָׁעִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁלָּהֶם וּלְשַׁבְּרוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ וּלְהַשְׁפִּיל הָרְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ׃

ו. לָבוֹא לָזֶה לְהַפְרִישׁ הָרַע מֵהַטּוֹב הוּא עַל יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, דְּהַיְנוּ שֶׁעַל-יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים עַל-יְדֵי-זֶה מַפְרִישִׁין וּמְבָרְרִין הַטּוֹב מֵהָרַע עַל-יְדֵי שֶׁמְּבָרֵר הַפְּסַק הֲלָכָה. וּמְגָרְשִׁין וּמְבַטְּלִין הָרַע מִכָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהֵם כְּלָל כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁזֶּה עִקַּר תִּקּוּן הָאָדָם. וְלִזְכּוֹת לְבָרֵר הַפְּסַק הֲלָכָה הוּא עַל-יְדֵי תְּפִלָּה. וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל הַדָּבָר אַף שֶׁעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה נִתְמַלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ עִם כָּל זֶה עֲדַיִן הַדָּבָר בַּקָּשָׁה בְּכֹחַ, וְעַל-יְדֵי הַלִּמּוּד בַּתּוֹרָה כַּנַּ״ל נִגְמָר וְיוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפּוֹעַל וַאֲזַי נַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ וְנִתְמַלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ וְיִזְכֶּה לְהַשְׁפִּיל הַחוֹלְקִים וּמִתְנַגְּדִים עֲדֵי אָרֶץ׃

ז. מַעְיַן חָכְמַת הַתּוֹרָה יוֹצֵא מֵהַתְּפִלָּה, עַל כֵּן עִקַּר בֵּרוּר פְּסַק הַהֲלָכָה זוֹכִין רַק עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְנֶחֱשָׁב כְּאִלּוּ חִדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְזוֹכֶה לְבָרֵר הַטּוֹב מֵהָרַע שֶׁבְּכָל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁהוּא תִּקּוּן הַכֹּל, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהַשְׁפִּיל הַחוֹלְקִים עֲדֵי אָרֶץ׃

ח. צִיצִית הֵם בְּחִינַת רוּחַ חַיִּים דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ״ל וְעַל יָדָם מַשְׁלִימִים כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת עַל-יְדֵי אֲנָחָה וּמַכְנִיעִין הָרוּחַ חַיִּים דִּקְלִפָּה רוּחַ סְעָרָה רוּחַ הַטֻּמְאָה וּמְגָרְשִׁים הָרַע מִן הַטּוֹב מִכָּל הַמִּדּוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיעִים הַחוֹלְקִים וְהָרְשָׁעִים וּמַשְׁפִּילִים אוֹתָם עֲדֵי אָרֶץ׃

ט. הַצַּדִּיק שׁוֹמֵעַ כָּל הָאֲנָחוֹת שֶׁל הַדְּבוּקִים בּוֹ כִּי מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת חַיִּים לְכָל אֶחָד כִּי הוּא ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״ (בַּמִּדְבָּר כ״ז יח). כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וּמַמְשִׁיךְ וּמַשְׁלִים הָרוּחַ חַיִּים שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד׃

ט - תהמת יכסימו

א. עִקַּר הַחִיּוּת מְקַבְּלִין מֵהַתְּפִלָּה וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ כְּדֵי לְהַכְנִיס כֹּחוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה. וַאֲזַי נִתְחַדֵּשׁ כֹּחוֹ שָׁם וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לֶאֱמוּנָה׃

ב. לְפִי מַעֲלַת תְּפִלָּתוֹ כֵּן זוֹכֶה לְזִווּגוֹ וְכֵן נוֹתְנִים לוֹ פַּרְנָסָתוֹ עַל כֵּן עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בְּכֹחַ זוֹכֶה לְזִווּגוֹ וּלְפַרְנָסָה׃

ג. עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת מַשְׁפִּיעַ חִיּוּת לְכָל שְׁלשָׁה חֶלְקֵי עוֹלָם שֶׁהֵם עוֹלָם הַשָּׂפָל וְעוֹלַם הַכּוֹכָבִים וְעוֹלַם הַמַּלְאָכִים׃

ד. כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל אֲזַי בָּאִים מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּקְלִפּוֹת וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ וְנִשְׁאָר בַּחֹשֶׁךְ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. וְתַכְלִית הַתַּקָּנָה לָזֶה שֶׁתִּרְאֶה שֶׁיֵּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת וְעַל-יְדֵי הַתֵּבָה הַיּוֹצֵאת מִפִּיךָ בֶּאֱמֶת הִיא תָּשִׂים לְךָ פֶּתַח בַּחֹשֶׁךְ שֶׁאַתָּה נִצּוֹד בּוֹ וְתִזְכֶּה לְהִתְפַּלֵּל הֵיטֵב. וְהָבֵן זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב כִּי זֶה כְּלַל וְיסוֹד גָּדוֹל בְּכָל דַּרְכֵי עֲבוֹדַת ה׳ שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ. שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא מְשֻׁקָּע חַס וְשָׁלוֹם בְּתַכְלִית הִתְגַּבְּרוּת הַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפָּה וְהוּא כָּלוּא וּמְסֻגָּר שָׁם בְּכַמָּה סְבוּבִים הַמְסַבְּבִים אוֹתוֹ מִצִּדֵּי צְדָדִים וְאֵין מַנִּיחִים אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב לַקְּדֻשָּׁה. עִקַּר תַּקָּנָתוֹ שֶׁיַּמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לֶהָאֱמֶת וְיַבִּיט עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וִיבַקֵּשׁ רַק הָאֱמֶת. וְכֵן יִרְאֶה בִּתְפִלָּתוֹ אַף שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל מֵחֲמַת הַחֹשֶׁךְ הָרַב כַּנַּ״ל, עִם כָּל זֶה יִרְאֶה רַק לְדַבֵּר הַדִּבּוּר בֶּאֱמֶת בְּאֵיזֶה מַדְרֵגָה תַּחְתּוֹנָה שֶׁהוּא. כְּגוֹן לְמָשָׁל שֶׁיֹּאמַר ה׳ הוֹשִׁיעָה בֶּאֱמֶת, אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר בְּהִתְלַהֲבוּת וְהִתְעוֹרְרוּת כָּרָאוּי אַף-עַל-פִּי-כֵן יַכְרִיחַ עַצְמוֹ לְדַבֵּר עַל כָּל פָּנִים הַדִּבּוּר בֶּאֱמֶת בִּפְשִׁיטוּת כְּפִי מַה שֶּׁהוּא וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִרְאוֹת הַפְּתָחִים שֶׁבְּתוֹךְ הַחֹשֶׁךְ. כִּי אִם יִרְצֶה הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת כְּנֶגֶד זֶה אֵין שׁוּם חֹשֶׁךְ שֶׁיַּחְשִׁיךְ לוֹ כִּי אֱמֶת הוּא אוֹר ה׳ יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ אַךְ עַל-יְדֵי שֶׁקֶר הוּא מְסַלֵּק אֶת ה׳ יִתְבָּרַךְ כְּבָיְכוֹל כִּי דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָיו יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי אֱמֶת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ. וְעִקַּר הִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ אֶלָּא אֶל הָאֱמֶת וּלְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת כֵּן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׁוֹכֵן עִמּוֹ וְאָז מֵאִיר לוֹ אֵיךְ לֵיצֵא מֵהַחֹשֶׁךְ וְהַקְּלִפָּה הַמּוֹנַעַת אוֹתוֹ מִתְּפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה יָאִיר לוֹ הָאֱמֶת שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְתַקֵּן וּמְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָמוֹת׃

ה. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁזּוֹכִין לְדַבֵּר דִּבּוּרֵי תְּפִלָּה בֶּאֱמֶת כָּזֶה עַד שֶׁהַדִּבּוּרִים מְאִירִים כְּאֶבֶן טוֹב שֶׁהוּא מֵאִיר בְּעַצְמוֹ. וְיֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁדִּבּוּרָם הוּא רַק כְּמוֹ חַלּוֹן שֶׁאֵין לוֹ אוֹר בְּעַצְמוֹ רַק שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָס הָאוֹר וְיָכוֹל אַחֵר לְהָאִיר בּוֹ. וְדַע שֶׁהַכֹּל לְפִי גֹּדֶל הָאֱמֶת׃

ו. גַּם עַל-יְדֵי שֶׁאָדָם נִתְעוֹרֵר בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִבְקֹעַ הַמָּסַכִּים וְהַמְּחִצּוֹת הַמַּבְדִּילִים וְלִמְצוֹא הַפְּתָחִים לָצֵאת מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים עִמּוֹ. לְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה אֲנָשִׁים אֲחֵרִים לְהוֹצִיאָם מֵהַחֹשֶׁךְ וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה׃

ז. צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַעֲלוֹת תְּפִלָּתוֹ דֶּרֶךְ שַׁעַר הַשַּׁיָּךְ לִשְׁבְטוֹ וְצָרִיךְ זְכוּת גָּדוֹל שֶׁיִּזְכֶּה לָזֶה, עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְקַשֵּׁר אֶת תְּפִלָּתוֹ לְצַדִּיק הַדּוֹר כִּי הַצַּדִּיק יוֹדֵעַ לְכַוֵּן הַשְּׁעָרִים וּלְהַעֲלוֹת כָּל תְּפִלָּה וּתְפִלָּה לַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ לָהּ׃

ח. צָרִיךְ לִרְאוֹת לְהַגִּיעַ לְמַדְרֵגָה לְהִתְפַּלֵּל כָּל-כָּךְ בְּכַוָּנָה עַד שֶׁיִּשְׁפּוֹךְ לִבּוֹ כַּמַּיִם לִפְנֵי ה׳ וְעַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא מָשִׁיחַ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן׃

ט. אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם הַמַּכְחִישִׁים כָּל הַנְּסִיּוֹת וְאוֹמְרִים שֶׁהַכֹּל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע וְאִם רוֹאִים אֵיזֶה נֵס הֵם מְכַסִּים הַנֵּס עִם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע שֶׁאוֹמְרִים שֶׁזֶּה דֶּרֶךְ הַטְּבָעִים, פּוֹגְמִים בַּתְּפִלָּה כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת נְסִיּוֹת שמשנה אֶת הַטֶּבַע. וּפוֹגְמִים בֶּאֱמוּנָה מְאֹד שֶׁאֵין מַאֲמִינִים בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וּפוֹגְמִים בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא מְקוֹם הַנְּסִיּוֹת. וְעַל-יְדֵי-זֶה צְרִיכִין לְפוֹל בְּגָלוּת מִצְרַיִם וּשְׁאָרֵי גָּלֻיּוֹת וְהֵם מַאֲרִיכִים אֶת הַגָּלוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן:

י - ואלה המשפטים

א. עַל-יְדֵי רְקוּדִין וְהַמְחָאַת כַּף נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים:

ב. עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא כְּשֶׁהָרְחוֹקִים בְּיוֹתֵר מְקָרְבִין אֶת עַצְמָן לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אָז אתעלה וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵילָא וְתַתָּא וְנִתְגַּדֵּל כְּבוֹד שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְנִתְעַלֶּה. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְקָרֵב הָרְחוֹקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְגַם אֵין לְשׁוּם אָדָם לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִלְּהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחֵק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי חֲטָאָיו הַמְּרֻבִּים אַף שֶׁהִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע חַס וְשָׁלוֹם. כִּי אַדְרַבָּא כָּל מַה שֶּׁהוּא רָחוֹק בְּיוֹתֵר עַל יָדוֹ יִתְגַּדֵּל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר כְּשֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל זֶה אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּתְקָרֵב הָרָחוֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי כִּי אִם עַל-יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר:

ג. צַדִּיקֵי אֱמֶת הֵם מַעֲלִין אֶת הַתְּפִלָּה בַּעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעִין אֱלֹקוּתוֹ וּמַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְכָל בָּאֵי עוֹלָם אֲפִלּוּ לְהָרְחוֹקִים מְאֹד מְאֹד שֶׁהֵם הָרְשָׁעִים וְהָעַכּוּ"ם שֶׁזֶּה עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. כִּי עִקַּר גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא הוּא שֶׁגַּם הָרְחוֹקִים מְאֹד וַאֲפִלּוּ הָעַכּוּ"ם יֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים שַׁלִּיט וּמוֹשֵׁל כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (יִתְרוֹ ס"ט ע"א). עַל כֵּן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה אוֹ אֵיזֶה צַעַר בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים (בָּבָא-בַּתְרָא קט"ז), כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה אֵינָם יוֹדְעִים כִּי אִם צַדִּיקֵי הַדּוֹר. וּבָזֶה עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים וְנֶהֱנֶה מֵהֶם:

ד. יֵשׁ בַּעֲלֵי גַּאֲוָה שֶׁמּוֹנְעִים עַצְמָם וַאֲחֵרִים מִלֵּילֵךְ לַצַּדִּיקִים לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם וְהֵם מְעַכְּבִים תַּאֲוָתוֹ שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

ה. אֵלּוּ הַבַּעֲלֵי גַּאֲוָה הֵם חוֹשְׁבִים שֶׁגַּם הֵם יְכוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל עַל שֶׁהִתְעַנּוּ וְסִגְּפוּ עַצְמָם וּבָזֶה הֵם צַדִּיקִים. אֲבָל הָאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן כִּי אִם הִתְבּוֹנְנוּ בְּעַצְמָם הָיוּ רוֹאִים שֶׁאַחַר כָּל הַתַּעֲנִיתִים וכיו"ב עֲדַיִן נִשְׁאֲרוּ אֶצְלָם כָּל תַּאֲוָתָם קְשׁוּרִים בְּגוּפָם, וְגַם זֶהֱמַת תאוות אֲבִיהֶם מִשְּׁעַת הַהוֹלָדָה מֵחֲמַת שֶׁלֹּא נִתְקַדֵּשׁ אָבִיו בִּשְׁעַת הַזִּווּג קָשׁוּר בְּגוּפָם עֲדַיִן. וּכְשֶׁמִּסְתַּכְּלִים עַל זֶה בְּוַדַּאי יִפּוֹל עֲלֵיהֶם חֲרָדָה גְּדוֹלָה וְלֹא הָיוּ טוֹעִים שֶׁהֵם צַדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִים

לְהִתְפַּלֵּל וְלַעֲשׂוֹת פִּדְיוֹנוֹת. וְכֵן יַחֲשֹׁב כָּל אָדָם כָּל זֶה וְלֹא יִטְעֶה שֶׁהוּא צַדִּיק וְיִשְׁתַּדֵּל לְהָבִיא וּלְהָשִׁיב כָּל הַתְּפִלּוֹת לְצַדִּיקֵי הָאֱמֶת כִּי רַק הֵם יוֹדְעִים לְהִתְפַּלֵּל וּלְהַעֲלוֹת הַתְּפִלָּה כָּרָאוּי. וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָם וּמְשַׁגֵּר תְּפִלָּה סְדוּרָה בְּפִיהֶם כְּדֵי שֶׁיֵּהָנֶה מֵהַתְּפִלָּה׃

ו. וְהָעֵצָה הַיְעוּצָה לְבַטֵּל הַגַּאֲוָה שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה כַּכָּתוּב׃ ״תּוֹעֲבַת ה׳ כָּל גְּבַהּ לֵב״ (מִשְׁלֵי ט״ז ה, וְעַיֵּן סוֹטָה ד׃), הָעִקָּר הִיא עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים׃

ז. עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים מְבַטְּלִין הַגַּאֲוָה שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְנִתְבַּטְּלִין הַכְּפִירוֹת וְזוֹכִין לִבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁבָּאִים לְהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין דְּקְדֻשָּׁה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וְזוֹכִין לְחָכְמָה וְחַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים וּלְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה וְנִסְתָּר׃

ח. עַל-יְדֵי שִׂמְחַת פּוּרִים בְּהַמְחָאַת כַּף וְרִקּוּדִין. עַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה וְנִסְתָּר שֶׁהִיא בְּחִינַת הָאָרָה הַנִּפְלָאָה שֶׁל מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר. וְזוֹכִין לְקַיֵּם מִצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר כָּרָאוּי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיעִין קְלִפּוֹת הָמָן עֲמָלֵק יְמַ״ש וְנִתְבַּטֵּל הַגַּאֲוָה וְהָעֲבוֹדָה זָרָה וְהַכְּפִירוֹת וְנִמְשָׁךְ אֱמוּנָה גְּדוֹלָה וְחָכְמָה דְּקְדֻשָּׁה וְחַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים. וּמַמְתִּיקִין כָּל הַדִּינִים וְנִתְבַּטְּלִין כָּל הַגְּזֵרוֹת מִיִּשְׂרָאֵל אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן׃

ט. עַל-יְדֵי בְּטוּל הַגַּאֲוָה הַחָכְמָה עַל תְּקוּנָהּ. וְזוֹכִין לְחַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה וּלְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וּלְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה בְּנִגְלֶה וְנִסְתָּר וְלִבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

י. שֹׂרֶשׁ הַתְּשׁוּבָה הוּא מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ. עַל כֵּן בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ מִשְׁתַּלְשֶׁלֶת הַתְּשׁוּבָה בְּכָל הַנִּבְרָאִים וּמַגִּיעַ לָהֶם הִרְהוּר תְּשׁוּבָה. וַאֲפִלּוּ רְשָׁעִים שֶׁבְּגֵיהִנֹּם מֻכְרָחִים לְאֵיזֶה חֲרָטָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ שֶׁשָּׁבִין וּמִתְחָרְטִים וּמוֹדִים וּמִתְבַּיְּשִׁים. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין גֵּיהִנֹּם אָז (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ תְּרוּמָה ק״נ) זֹאת הַבּוּשָׁה וְהַחֲרָטָה הִיא בְּעַצְמָהּ הַגֵּיהִנֹּם שֶׁלָּהֶם (וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן כ״ב כִּי צַעַר הַבּוּשָׁה גָּדוֹל מְאֹד יוֹתֵר מֵעֹנֶשׁ גֵּיהִנֹּם רַחֲמָנָא לִצְלָן)׃

יא - אני ה הוא שמי

א. עַל-יְדֵי שֶׁמְּדַבֵּר בְּהַתּוֹרָה בְּדִבּוּרִים מֵאִיר לוֹ הַדִּבּוּר בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַד שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ. וְכֵן בְּכָל פַּעַם וּפַעַם עַל-יְדֵי כָּל תְּשׁוּבָה וּתְשׁוּבָה הוּא הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמַּדְרֵגָה פְּחוּתָה וּבָא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה׃

ב. עַל-יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה נִזְהָר וְנִשְׁמָר שֶׁיִּהְיֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת שֶׁיִּהְיֶה נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וּכְבוֹדוֹ לְאַיִן נֶגֶד כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְדִבּוּרִים הַמְּאִירִים בַּתּוֹרָה שֶׁהֵם מְאִירִים לוֹ לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעוּמְקָהּ׃

ג. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לְדִבּוּר הַמֵּאִיר כָּזֶה כִּי אִם כְּשֶׁמְּשַׁבְּרִין הַגֵּאוּת וְהַגַּדְלוּת. שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְמוּדוֹ בִּשְׁבִיל כָּבוֹד לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר חַס וְשָׁלוֹם אוֹ לְקַבֵּל רַבָּנוּת וְהִתְנַשְּׂאוּת. וְזֶה תָּלוּי בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית קוֹדֶשׁ׃

ד. גֵּאוּת הִיא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵין לוֹ כְּלֵי הַדִּבּוּר לְדַבֵּר עִמָּהֶם דִּבּוּרִים הַמְּאִירִים וְאֵין יְכוֹלִין לִפְתֹּחַ פֶּה. וּכְשֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה לְתוֹךְ פִּיו לֹא דַּי שֶׁאֵין דִּבְרֵי הַתּוֹרָה מְאִירִין לוֹ לְהַחֲזִירוֹ לְמוּטָב אֶלָּא שֶׁגַּם הַתּוֹרָה עַצְמָהּ נִתְגַּשֵּׁם וְנִתְחַשֵּׁךְ שָׁם מִפִּיו רַחֲמָנָא לִצְלַן׃

ה. גֵּאוּת וְנַאוּף תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה. וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר הַבְּרִית נִצּוֹל מִגֵּאוּת וְזוֹכֶה לָאוֹר הַמֵּאִיר לוֹ לִתְשׁוּבָה עַד שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעוּמְקָהּ׃

ו. עִקַּר מְרִירוּת טִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה וְיִגִיעָתוֹ הִיא עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית. כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה ל״ט מְלָאכוֹת וּמַשָּׂא וּמַתָּן, הֵם בְּחִינַת מַלְאָכוֹת הַמִּשְׁכָּן וְהֵם בְּחִינַת ״טַ״ל אוֹרוֹת״ (יְשַׁעְיָה כ״ו יט). אֲבָל הַפּוֹגֵם בִּבְרִיתוֹ עֲנִיּוּת רוֹדֵף אַחֲרָיו וּמַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עוֹל הַפַּרְנָסָה בִּיגִיעָה וּבְמְרִירוּת גָּדוֹל בִּבְחִינַת ל״ט מַלְקוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ז. שְׁמִירַת הַבְּרִית יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת יֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה עַל-יְדֵי הַחוֹל וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא שׁוֹמֵר אֶת בְּרִיתוֹ עַל פִּי הַתּוֹרָה שֶׁזּוֹכֶה בְּהֶיתֵּר וְגַם זֶה נִקְרָא שְׁמִירַת הַבְּרִית, וּבִלְבַד שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵעֲבֵרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּצְרִיכִים שְׁמִירָה גְּדוֹלָה לִשְׁמוֹר אֶת בְּרִיתָם וְזֶה בְּחִינַת יְחוּדָא תַּתָּאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַשִּׂיג הֲלָכָה שֶׁבַּתּוֹרָה רָזִין. אֲבָל יֵשׁ מִי שֶׁזּוֹכֶה רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת וְהוּא בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה מַשִּׂיג גַּם קַבָּלָה וְרָזִין דְּרָזִין. אֲבָל גַּם מִי שֶׁזּוֹכֶה רַק מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת גַּם הוּא צָרִיךְ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה שֶׁיִּהְיֶה זוֹכֶה גַּם בְּקִדֻּשָּׁה וְיִהְיֶה נִכְלָל בִּכְלַל שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית. מִכָּל-שֶׁכֵּן הַקְּטַנִּים שֶׁזּוֹכֶה גַּם בִּימֵי הַחוֹל שֶׁבְּוַדַּאי הֵם צְרִיכִים שְׁמִירָה יְתֵרָה בְּיוֹתֵר שֶׁלֹּא יִפְגְּמוּ בִּבְרִיתָם חַס וְשָׁלוֹם וְעַל כָּל פָּנִים שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ עַל הַתּוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ עַל יְדֵי זֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת וְזוֹכִין לְכָל הַבְּחִינוֹת הַנַּ״ל עַד שֶׁזּוֹכִין לָבוֹא לִתְבוּנוֹת הַתּוֹרָה לְעוּמְקָהּ׃

ח. יֵשׁ עֲנָוָה שֶׁהִיא תַּכְלִית הַגַּדְלוּת דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא עָנָו מֵחֲמַת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַגַּדְלוּת מְבֻזֶּה מְאֹד, עַל כֵּן הוּא עָנָו כְּדֵי לְהִתְיַקֵּר וּלְהִתְכַּבֵּד, נִמְצָא שֶׁהוּא עָנָו בִּשְׁבִיל גַּדְלוּת וְכָבוֹד. עַל כֵּן צְרִיכִין לְהַשְׂכִּיל עַל דְּרָכָיו וּלְהִתְרַחֵק מִגַּדְלוּת בְּתַכְלִית עַד קָצֶה הָאַחֲרוֹן כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, ׳מְאֹד מְאֹד הֱוֵי שְׁפַל רוּחַ׳. כִּי הַגַּדְלוּת הוּא בְּחִינַת שֶׁבַע בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה גָּלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה עֲדַיִן לֹא חָזְרוּ לְאַרְצֵנוּ מֵחֲמַת

שֶׁרוֹדְפִים אַחַר הַכָּבוֹד עַל-יְדֵי הַגַּדְלוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

יב - תהלה לדוד

א. מַה שֶּׁעַל-פִּי רוֹב הַלּוֹמְדִים חוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים זֶהוּ מֵחֲמַת שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה דְּהַיְנוּ גְּמָרָא וּפוֹסְקִים וְכוּ׳ בְּגַאוּת גְּדוֹלָה. וַאֲזַי נַעֲשֶׂה לָהֶם מִתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה פֶּה לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיקִים עָתָק בְּגַאֲוָה וָבוּז. אֲבָל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת מַעֲלִין וּמְתַקְּנִים כָּל דִּבּוּרֵיהֶם הָרָעִים וְחוֹזְרִים וְעוֹשִׂים מֵהֶם הֲלָכוֹת וּמַעֲלִין שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא׃

ב. עַל-יְדֵי שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וְהָעִקָּר עַל-יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה גְּמָרָא וּפוֹסְקִים שֶׁלּוֹמְדִים שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה לָהֶם פֶּה לְדַבֵּר עָתָק עַל צַדִּיקֵי אֱמֶת. וּמִזֶּה בָּא הִתְנַגְּדוּת שֶׁל הַלּוֹמְדִים שֶׁחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים׃

ג. אֲבָל הַלּוֹמְדִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים דַּע שֶׁבָּזֶה שֶׁחוֹלֵק וּמְדַבֵּר רָעוֹת עַל הַצַּדִּיק בָּזֶה שׁוֹנֵא וְרוֹדֵף גַּם אֶת הַצַּדִּיק הָעֶלְיוֹן, הַיְנוּ הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד הַצַּדִּיק הַתַּחְתּוֹן. וְעִקַּר כֹּחוֹ מֵחֲמַת שֶׁהוּא לַמְדָן בְּגִמָרָא וּפוֹסְקִים שֶׁהוּא תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה רַק שֶׁלּוֹמֵד בְּלֹא דַּעַת וּנְבֵלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ (כַּמּוּבָא בְּוַיִּקְרָא-רַבָּה סוֹף פָּרָשָׁה א). וּכְשֶׁהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה שֶׁהִיא הַשְׂכִּינָה בָּאָה לְתוֹךְ פִּיו זֶהוּ גָּלוּת הַשְׂכִּינָה. וְתַלְמִיד-חָכָם כָּזֶה הוּא שֵׁד יְהוּדִי וְאֵינוֹ רוֹאֶה הָאֱמֶת וְנַעֲשֶׂה שׂוֹנֵא וְחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת׃

ד. מַה שֶּׁיֵּשׁ כַּמָּה שֶׁלּוֹמְדִים תּוֹרָה הַרְבֵּה וְאֵינָם חוֹזְרִים בִּתְשׁוּבָה וְאַדְרַבָּא הֵם חוֹלְקִים עַל צַדִּיקִים, זֶה מֵחֲמַת שֶׁלּוֹמֵד שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ כִּי אִם בִּשְׁבִיל כָּבוֹד וְרַבָּנוּת לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר וַאֲזַי עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה נִכְנָס בּוֹ עַרְמִימִיּוּת יוֹתֵר, כִּי בַּתּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ בְּחִינַת ״צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ (הוֹשֵׁעַ י״ד י). וַאֲזַי מֵהַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה נַעֲשֶׂה לוֹ פֶּה לְדַבֵּר עַל הַצַּדִּיקִים מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה בַּתּוֹרָה רַק הַמַּשְׁמָעוּת שֶׁאֵינוֹ טוֹב בְּחִינַת ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ בְּחִינַת עַרְמִימִיּוּת׃

ה. כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד בִּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה אֵיזֶה דִּין וּפְסָק וְתוֹרָה שֶׁחִדֵּשׁ אֵיזֶה תַּנָּא אוֹ צַדִּיק אַחֵר. עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נְשִׁיקִין הַיְנוּ בְּחִינַת הִתְדַּבְּקוּת רוּחָא בְּרוּחָא שֶׁנִּתְדַּבֵּק רוּחַ הַתַּנָּא עִם רוּחַ הַלּוֹמֵד. וְדוֹמֶה כְּאִלּוּ נוֹשֵׁק אֶת עַצְמוֹ עִם הַתַּנָּא וְגוֹרֵם תַּעֲנוּג גָּדוֹל לְהַתַּנָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ׳שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר׳ (יְבָמוֹת צ״ג)׃

ו. עַל כֵּן צָרִיךְ לֵידַע קֹדֶם לִמּוּדוֹ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיּוֹשֵׁב לִלְמֹד הַצַּדִּיק שֶׁבְּגַן עֵדֶן צַיִּית לְקָלֵיהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ הַשְׁמִיעֵנִי״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ח׳ יג) (בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ לֶךְ-לְךָ צ״ב.). וּצְרִיכִין לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִם הַתַּנָּא אוֹ הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ וְגִלָּה זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד וְעַל-יְדֵי-

זֶה נַעֲשֶׂה נִשְׁיקִין וְכוּ׳ כַּנַּ״ל וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה לְחַדֵּשׁ יָמָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ. וְכָל זֶה כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה לִשְׁמָהּ כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְוַת תַּלְמוּד תּוֹרָה שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד כֻּלָּם וְלִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לְקִיּוּם הַתּוֹרָה. וְאָז רוֹאֶה בַּתּוֹרָה רַק מַשְׁמָעוּת טוֹב כִּי יוֹדֵעַ שֶׁמַּה שֶּׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה מַשְׁמָעוּת לְהֶפֶךְ הוּא בְּכַוָּנָה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד רַק בִּשְׁבִיל שֶׁיִּהְיֶה נִקְרָא לַמְּדָן וְכַיּוֹצֵא אֲזַי נִבְלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ וּבְוַדַּאי אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ עִם רוּחַ הַתַּנָּא וְעָלָיו כְּתִיב: ״נַעְתָּרוֹת נְשִׁיקוֹת שׂוֹנֵא״ (מִשְׁלֵי כ״ז ו), כִּי הַתַּנָּא אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל רוּחוֹ שֶׁל תַּלְמִיד-חָכָם שֵׁד יְהוּדִי:

ז. בִּשְׁבִיל זֶה טוֹב לִלְמֹד פּוֹסֵק עִם בְּאֵר הַגּוֹלָה. כְּדֵי לְהַזְכִּיר שֵׁם הַתַּנָּא אוֹ הַפּוֹסֵק שֶׁחִדֵּשׁ זֶה הַדִּין כְּדֵי לְדַבֵּק רוּחוֹ בְּרוּחַ הַצַּדִּיק שֶׁחִדֵּשׁ זֹאת הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל:

ח. וְדַע שֶׁזֶּה הַלַּמְדָן שֶׁדּוֹבֵר רָעוֹת עַל הַצַּדִּיק הוּא מְכֻוָּן גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַפִּיל צַדִּיק גָּדוֹל לְתוֹךְ פִּיו שֶׁל זֶה הַלַּמְדָן כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יוֹצִיא הַצַּדִּיק הַשְּׁכִינָה הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה מֵהַגָּלוּת שֶׁבְּפִיהָ הַלַּמְדָן. כִּי הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים הַמֻּבְחָרִים יוֹדְעִים מֵאֵיזֶה הֲלָכוֹת נַעֲשׂוּ אֶצְלוֹ אֵלּוּ הַצֵּרוּפִים רָעִים שֶׁמְּדַבֵּר עַל הַצַּדִּיקִים. וְהֵם מַעֲלִים אֵלּוּ הַצֵּרוּפִים וְעוֹשִׂים מֵאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים הֲלָכוֹת וּמְיַחֵד בָּזֶה יִחוּדִים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים עַיִן שָׁם:

ט. עַל-יְדֵי שֶׁשְּׂמֵחִים בְּיִסּוּרִים וְעוֹשִׂים מֵאַהֲבָה (שַׁבָּת פ״ח) לְקַבֵּל חֶרְפַּת הַשּׂוֹנְאִים בְּאַהֲבָה עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין אֶת הַשְּׁכִינָה לִבְחִינַת חִבּוּק:

י. הַלַּמְדָן הַיָּשָׁר עַל-יְדֵי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרַת הַתַּנָּא עַל-יְדֵי-זֶה מַחֲזִיר נַפְשׁוֹ שֶׁל הַתַּנָּא לְתוֹךְ גּוּפוֹ:

יג - להמשיך השגחה שלמה

א. עַל-יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּרִין תַּאֲוַת מָמוֹן מַמְשִׁיכִין הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה. וּשְׁבִירָתָהּ הִיא עַל-יְדֵי צְדָקָה כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָה מְקָרְרִין חֲמִימוּת תַּאֲוַת מָמוֹן וּמְשַׁבְּרִין תַּאֲוַת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת. וְזוֹכֶה לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה וְלִהְיוֹת שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ וְיֵשׁ לוֹ נַחַת רוּחַ בַּמֶּה שֶׁחָנַנוֹ ה׳ וְאֵינוֹ אָץ לְהַעֲשִׁיר. וְנִצּוֹל מִן הַקְּלָלָה שֶׁל ״בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם״ שֶׁהִיא מִתְקַיֶּמֶת בַּמְשַׁקֵּעַ בְּתַאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא יָגֵעַ תָּמִיד בִּיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת וּטְרָדוֹת גְּדוֹלוֹת וְאֵין לוֹ נַחַת רוּחַ מֵעָשְׂרוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל-יְדֵי צְדָקָה נִצּוֹלִין מִזֶּה וְנֶחְשָׁב כְּמַקְטִיר קְטֹרֶת:

ב. תַּאֲוַת מָמוֹן הִיא עֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה זֹאת שֶׁל מָמוֹן בָּעוֹלָם חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם. וּכְפִי הַבִּטּוּל שֶׁל תַּאֲוָה זֹאת כֵּן נִתְבַּטֵּל הַחֲרוֹן אַף וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד בָּעוֹלָם וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ הַדַּעַת שֶׁהִיא בְּחִינַת בִּנְיַן בֵּית

הַמְקֻדָּשׁ. וּבְטוּל תַּאֲוַת מָמוֹן זֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ שֶׁאָז יִתְבַּטֵּל חֶמְדַּת הַמָּמוֹן׃

ג. עַל-יְדֵי שִׁבּוּר תַּאֲוַת מָמוֹן עַל יְדֵי צְדָקָה. מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וְנִצּוֹלִים מִכָּל הַצָּרוֹת וְנִקְרָא חָכָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְהַעֲלוֹת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל וּלְחַדְּשָׁם וּלְהָבִיא הַתּוֹרָה לָעוֹלָם בְּבְחִינַת הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁל לֶעָתִיד לָבוֹא בְּחִינַת אוֹרַיְתָא דְעַתִּיקָא סְתִימָאָה. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ׃

ד. עַ״י זֶה הֶחָכָם שֶׁלּוֹקֵחַ הַנְּפָשׁוֹת וְעוֹלֶה עִמָּהֶם ״וַיִּרֶד עֹז מִבְטֶחָהּ״ (מִשְׁלֵי כ״א כב) שֶׁמּוֹלִיד עַל-יְדֵי-זֶה הַתּוֹרָה הַנַּ״ל נִתְּקִנוּ שְׁתֵּי הַמֶּרְכָּבוֹת בְּחִינַת תְּקוּנָא דְּמֶרְכַּבְתָּא עִילָּאָה וּמֶרְכַּבְתָּא תַּתָּאָה׃

ה. כָּל אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם הַבָּאִים לַחֲכָם הַדּוֹר כָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן טוֹב. וְהַצַּדִּיק מַעֲלֶה כָּל אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת וּבָזֶה הוּא מְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלָיו וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מֵבִיא הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר אָז בְּפָנֵיהֶם. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק בַּתּוֹרָה כְּפִי רְצוֹנוֹ וְכֵן נִתְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְעוֹרֵר שֶׁיָּבוֹא עִם רְצוֹנוֹת טוֹבִים וְכִסּוּפִין טוֹבִים וַחֲזָקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיִּתְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה בְּיוֹתֵר. גַּם שָׁמַעְנוּ שֶׁהָעִקָּר בְּשָׁעָה שֶׁהֶחָכָם מֵכִין עַצְמוֹ לוֹמַר תּוֹרָה שֶׁאָז צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְפַשְּׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וּלְבַקֵּשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת טוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְפַּלֵּל עַל זֶה, כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל הֶחָכָם לֶאֱחוֹז בְּיָדוֹ וּלְהַעֲלוֹתוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם וּלְחַדְּשׁוֹ לְטוֹבָה כְּפִי הָרָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אָז כַּנַּ״ל׃

ו. גַּם מִזֶּה תָּבִין הַחִלּוּק הַגָּדוֹל שֶׁיֵּשׁ בֵּין כְּשֶׁהָאָדָם בְּעַצְמוֹ אֵצֶל הַצַּדִּיק בְּשָׁעַת אֲמִירַת הַתּוֹרָה וּבֵין כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי אַחֵר. כִּי כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ שָׁם יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בהתורה וְנִתְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ אָז מִלְּבַד עוֹד הַרְבֵּה חִלּוּקִים כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר׃

ז. עַל-יְדֵי שֶׁבָּאִים לְהַצַּדִּיק עַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין הַשְׁגָּחָה שְׁלֵמָה. כִּי הוּא הֶחָכָם הַנַּ״ל הַמֵּבִיא הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל וְעַל-יְדֵי הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם נִמְשָׁךְ הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ. כִּי הַתּוֹרָה הִיא טְעָמִים נְקֻדּוֹת תָּגִין אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם תְּלַת גַּוְנִין דְּעֵינָא וּבַת עַיִן, וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה מֵבִיא הֶחָכָם כֹּחַ הָרְאוּת שֶׁל הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלֵינוּ. וְכָל אֶחָד כְּפִי קִרוּבוֹ אֶל הַתּוֹרָה כֵּן הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו בִּשְׁלֵמוּת יוֹתֵר׃

ח. כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה דְּבַר תַּאֲוָה זֶה הָרָצוֹן הוּא פֻּגָם וּמָרָה לַנֶּפֶשׁ וַאֲזַי הִיא בִּבְחִינַת ״מָרַת נָפֶשׁ״ (שְׁמוּאֵל-א א׳ י) בְּחִינַת ״וְנַפְשָׁהּ מָרָה לָהּ״ (מְלָכִים-ב ד׳ כז). וְזֶהוּ פִּזּוּר הַנֶּפֶשׁ וַאֲזַי אֵין הַנֶּפֶשׁ מְאִירָה וְהִיא אָז בִּבְחִינַת ״וְנֶפֶשׁ רֵעֵבָה״ (תְּהִלִּים ק״ז ט). וּלְתַקֵּן זֶה צָרִיךְ לָבוֹא לַחֲכָם הַדּוֹר הַנַּ״ל וְהוּא יְתַקֵּן וְיַעֲלֶה אַפְלּוּ אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת הַפְּגוּמִים עִם הָרְצוֹנוֹת הַטּוֹבִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבָּא לְהֶחָכָם יִתְקַיֵּם אָז ״וְנֶפֶשׁ רֵעֵבָה מְלֵא טוֹב״ (שָׁם) וְיִתְקַיֵּם בּוֹ ״וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ״ (יְשַׁעְיָה נ״ח יא). וְיִתְחַדֵּשׁ כַּנַּ״ש נְעוּרָיו דְּהַיְנוּ

שֶׁיִּתְחַדְּשׁוּ וְיִתְתַּקְּנוּ יְמֵי נְעוּרָיו שֶׁעָבְרוּ בַּחֹשֶׁךְ וְאָז נִקְרָא אָדָם. וְגַם גּוּפוֹ יִתְעַלֶּה וְיִתְחַדֵּשׁ עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבָּא לְהֶחָכָם׃

ט. אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם הַבָּאִים לְהֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר וְהֶחָכָם מְקַבֵּץ נַפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁהֵם הָרְצוֹנוֹת שֶׁלָּהֶם וּמַעֲלֶה אוֹתָם בִּבְחִינַת עִבּוּר וּמְחַדֵּשׁ אוֹתָם לְטוֹבָה וְאַחַר-כָּךְ חוֹזֵר וְשָׁב וְיוֹרֵד עִם הַנְּפָשׁוֹת לְזֶה הָעוֹלָם וּמַמְשִׁיךְ עִמָּהֶם הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה. הַנְּפָשׁוֹת הָאֵלּוּ הֵם בִּבְחִינַת הַחַיּוֹת שֶׁבַּמֶּרְכָּבָה. וְהַגּוּפִים שֶׁלָּהֶם הֵם בִּבְחִינַת הָאוֹפַנִּים. וְנֶפֶשׁ הֶחָכָם בְּעַצְמוֹ וְדַעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה הִיא בִּבְחִינַת הַכִּסֵּא וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא. וְכֵן בִּבְחִינַת הַתּוֹרָה שֶׁמַּמְשִׁיךְ יֵשׁ גַּם כֵּן הַחַיּוֹת וְהָאוֹפַנִּים וְהַכִּסֵּא וְהַיּוֹשֵׁב עַל הַכִּסֵּא׃

י. אַךְ צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְאֹד וְלַחְזוֹר אַחַר צַדִּיק כָּזֶה וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצוֹא חָכָם כָּזֶה שֶׁיְּקַבֵּץ הַנְּפָשׁוֹת וְיַעֲלֶה אוֹתָם וְיַחְדֵּשׁ אוֹתָם בִּבְחִינַת עִבּוּר וְיוֹרִיד עַל-יְדֵי-זֶה הַתּוֹרָה. כִּי הוּא דַּיְקָא יָכוֹל לְתַקְּנוֹ וּלְהַעֲלוֹתוֹ מִכָּל הַפְּגָמִים שֶׁל כָּל הַתַּאֲוֹוֹת. וְהַצַּדִּיק עוֹשֶׂה זֹאת בִּשְׁנֵי שִׂכְלִיִּים בְּחִינַת שְׁתֵּי שִׁינִּין בְּחִינַת שִׁין שֶׁל שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וְשִׁין שֶׁל אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃

יא. כָּל מַה שֶּׁמִּתְרַבִּין יוֹתֵר הַנְּפָשׁוֹת הַבָּאִים אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְקַבֵּל תּוֹרָה נִתְמַעֵט וְנִתְבַּטֵּל יוֹתֵר הַהֶבֶל הָרַע אֲשֶׁר נַעֲשָׂה עַל הָאָרֶץ שֶׁהֵם הַקְּשָׁיוֹת שֶׁל הָאֶפִּיקוֹרְסִים, מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִים צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. וְעַל-יְדֵי רִבּוּי הַנְּפָשׁוֹת הַמִּתְקַבְּצִים אֵצֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת נִתְבַּטֵּל הַהֶבֶל שֶׁל קֻשְׁיוֹת כָּאֵלּוּ׃

יב. אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הַנּוֹסְעִים וּבָאִים לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת רָאוּי שיתוסף בָּהֶם אַהֲבָה זֶה לָזֶה וְיעוֹרְרוּ וְיַזְכִּירוּ זֶה אֶת זֶה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה סִימָן שֶׁהָיְתָה כַּוָּנָתָם רְצוּיָה בְּעֵת שֶׁהָיוּ אֵצֶל הַצַּדִּיק וְהִתְחִילוּ לְהִתְחַדֵּשׁ לְטוֹבָה׃

יג. יֵשׁ נְפָשׁוֹת שֶׁהֵם פְּגוּמוֹת מְאֹד מְאֹד. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאִין אֵצֶל הַצַּדִּיק אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן מְשֻׁקָּעִים בְּכָל הַתַּאֲוֹוֹת וַעֲדַיִן לֹא יָצְאוּ מֵחוֹל אֶל הַקֹּדֶשׁ אֲפִלּוּ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, וּנְפָשׁוֹת כָּאֵלּוּ בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹתָם וּלְחַדְּשָׁם בִּבְחִינַת עִבּוּר. אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁגְּדוֹלִים בְּמַעֲלוֹת נִפְלָאוֹת וְנוֹרָאוֹת כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֲפִלּוּ נְפָשׁוֹת פְּגוּמוֹת כָּאֵלּוּ יְכוֹלִים לְהַעֲלוֹת בִּבְחִינַת עִבּוּר וּלְחַדְּשָׁם לְטוֹבָה. עַל כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם מְאֹד וְרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו וְלָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מְאֹד מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּזַכֵּהוּ בְּרַחֲמָיו לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה גִּבּוֹר חָזָק כָּל כָּךְ שֶׁיּוּכַל לְהַעֲלוֹת וּלְחַדֵּשׁ גַּם נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִמְצוֹא צַדִּיק כָּזֶה׃

יד - להמשיך שלום בעולם

א. עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא כְּשֶׁהָרְחוֹקִים בְּיוֹתֵר מְקָרְבִים אֶת עַצְמָן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אָז אִסְתַּלֵּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵילָא וְתַתָּא (זֹהַר יִתְרוֹ ס״ט ע״א), וְנִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם

לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְקָרֵב הָרְחוֹקִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. גַּם אֵין לְאָדָם לוֹמַר אֵיךְ אֲנִי יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲנִי רָחוֹק כָּל-כָּךְ עַל-יְדֵי רִבּוּי מַעֲשַׂי הָרָעִים. כִּי אַדְרַבָּה כָּל מַה שֶּׁהוּא רָחוֹק בְּיוֹתֵר יִתְגַּדֵּל עַל יָדוֹ כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר כְּשֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כַּנַּ״ל׃

ב. כְּשֶׁבְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם מִחוּץ לַקְּדֻשָּׁה מְקָרְבִין אֶת עַצְמָם לִפְנִים מֵהַקְּדֻשָּׁה הֵן גֵּרִים שֶׁמִּתְגַּיְּרִים הֵן בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה שֶׁגַּם הֵם הָיוּ מִבַּחוּץ. כְּשֶׁמְּקָרְבִין וּמַכְנִיסִים אוֹתָם לִפְנִים זֶהוּ עִקַּר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּכְדֵין אִסְתַּלַּק וְאִתְיַקַּר שְׁמָא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֵילָא וְתַתָּא, וּמַעֲלִין אֶת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ הַיְנוּ לַיִּרְאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם׃

ג. עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה יְכוֹלִים לְקָרֵב גֵּרִים וּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה וּלְהוֹדִיעַ לָהֶם הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָּהּ׃

ד. עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה בְּקְדֻשָּׁה מְעוֹרְרִין בִּתְשׁוּבָה פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְגֵרִים. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם עַל-יְדֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת בְּתַכְלִית. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְתוֹרָה עַד שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר וּלְעוֹרֵר בְּתוֹרָתוֹ שָׁרְשֵׁי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ הָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ כַּמָּה פַּרְסָאוֹת. וַאֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁחָטָא יִשְׂרָאֵל הוּא (סַנְהֶדְרִין מד), וְיכוֹלִים לְהָאִיר לוֹ אֶל מָקוֹם שֶׁהוּא הֶאָרָה מִשָּׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה׃

ה. צָרִיךְ כָּל אָדָם וּבְפָרָט תַּלְמִיד-חָכָם לִרְאוֹת שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר וּלְבָרֵךְ בְּלִמּוּד תּוֹרָתוֹ בְּשֹׂרֶשׁ הַנְּשָׁמוֹת, הַיְנוּ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה כַּנַּ״ל וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְקָרֵב וּלְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה רְשָׁעִים וְגֵרִים אֲפִלּוּ הָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה שֶׁיִּהְיֶה גַּם בְּנוֹ תַּלְמִיד-חָכָם. אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ לוֹמֵד בִּבְחִינָה זוֹ אֵין בְּנוֹ תַּלְמִיד-חָכָם (וְעַיֵּן נְדָרִים פ״א)׃

ו. אֵין אָדָם זוֹכֶה לְתוֹרָה אֶלָּא עַל-יְדֵי שִׁפְלוּת שֶׁיִּשַּׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ מֵאַרְבַּע בְּחִינוֹת שִׁפְלוּת. כִּי צָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ וְלִפְנֵי בְּנֵי אָדָם כְּעֶרְכּוֹ וְלִפְנֵי קְטַנִּים מִמֶּנּוּ. וְלִפְעָמִים שֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ קָטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים וְצָרִיךְ לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ כְּנֶגֶד מַדְרֵגַת עַצְמוֹ וְיִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ׃

ז. צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַדְּבָרִים שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִתְגַּדֵּל בָּהֶם וְהֵם שִׁלְשָׁה דְּבָרִים׃ חָכְמָה, גְּבוּרָה וַעֲשִׁירוּת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (יִרְמְיָה ט׳ כב)׃ ״אַל יִתְהַלֵּל חָכָם״ וְגוֹ׳. הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְלִהְיוֹת עָנָו וְשָׁפֵל בְּכֻלָּם׃

ח. כְּפִי מַה שֶּׁמְּשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ כֵּן הוּא זוֹכֶה לְתוֹרָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְקָרֵב רְחוֹקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל וְנִתְעַלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. וּמַעֲלֶה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְיִרְאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְשָׁלוֹם-בַּיִת

״שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו״ (תְּהִלִּים ל״ח ד) וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִתְפִלָּה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת׃

ט. כְּשֶׁמְּאִירִין וּמְעוֹרְרִין אֶת הַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בִּתְשׁוּבָה עַדַיִן הֵם רְחוֹקִים מֵהַקְּדֻשָּׁה מְאֹד וְיָכוֹל לִהְיוֹת לָהֶם מְנִיעוֹת רַבּוֹת. וְצָרִיךְ לָהֶם יְגִיעוֹת רַבּוֹת כְּדֵי לְהַפְשִׁיט מֵהֶם הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים שֶׁהִלְבִּישׁוּ (זְכַרְיָה ג׳ ד). כִּי אֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הֵם מוֹנְעִים אוֹתָם מִלַּחֲזֹר לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְהֵם מַפְסִיקִים כְּמוֹ נָהָר הַמַּפְסִיק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַהֲלוֹךְ דֶּרֶךְ אוֹתוֹ הַנָּהָר. עַל כֵּן לֹא יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבָאִים עָלֶיךָ מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת. כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיוּ לְךָ מְנִיעוֹת רַבּוֹת וַעֲצוּמוֹת כִּי כֻּלָּם נִמְשָׁכִין מֵהַבְּגָדִים הַצּוֹאִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מֵעֲוֹנוֹתָיו. וּצְרִיכִים לִסְבֹּל יְגִיעוֹת וּמְרִירוּת עַד שֶׁיַּשְׁלִיךְ מֵעָלָיו הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַמָּסַכִּים הַמַּבְדִּילִים בֵּינוֹ לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה׃

י. לְפִי הַכָּבוֹד שֶׁמְּכַבֵּד אֶת יִרְאֵי ה׳ כֵּן עוֹלֶה הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ וְעִקַּר הַדָּבָר שֶׁיְּכַבֵּד יִרְאֵי ה׳ בְּלֵב שָׁלֵם וְעַל-יְדֵי-זֶה מַשְׁלִים פְּגָמֵי הַיִּרְאָה וְזוֹכֶה לְשָׁלוֹם׃

יא. יֵשׁ שֶׁנֵּי מִינֵי שָׁלוֹם. יֵשׁ שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו כִּי תְּחִלָּה צָרִיךְ אָדָם לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו. כִּי לִפְעָמִים אֵין שָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״ (תְּהִלִּים ל״ח ד). וְעַל-יְדֵי הַיִּרְאָה זוֹכֶה לְשָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו וַאֲזַי יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל וְעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת. וְלָבוֹא לְיִרְאָה הִיא עַל-יְדֵי שִׁפְלוּת וְתוֹרָה׃

יב. עִקַּר הַתְּפִלָּה עַל-יְדֵי הַיִּרְאָה כִּי הַתְּפִלָּה בִּמְקוֹם קָרְבָּן וּבְקָרְבָּן כְּתִיב בֵּיהּ (וַיִּקְרָא כ״א יח)׃ ״כָּל אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב״, וּכְשֶׁאֵין בּוֹ מוּם דְּהַיְנוּ עַל-יְדֵי יִרְאָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל״ד י)׃ ״אֵין מַחְסוֹר לִירֵאָיו״ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת (זֹהַר יִתְרוֹ ע״ט), הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ אֲזַי יִקְרַב לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ תַּמָּה וְאָז יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בִּשְׁלֵמוּת. וְעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה זוֹכֶה לַשָּׁלוֹם הַכְּלָלִי הַיְנוּ שְׁלֵמוּת הָעוֹלָמוֹת. כִּי עַל שֵׁם זֶה תְּפִלָּה נִקְרָא קָרְבָּן עַל שֵׁם קֵרוּב הָעוֹלָמוֹת לִשְׁלֵמוּתָן שֶׁזֶּה בְּחִינַת שָׁלוֹם הַכְּלָלִי שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְזֶה שֶׁמְּסַיְּמִין הַתְּפִלָּה בַּשָּׁלוֹם׃

יג. כָּל אָדָם יִרְאֶה לִזְכּוֹת בִּשְׁלֵמוּת לִבְחִינַת שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם אֲמִתִּי בֵּין גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ. וְאָז בְּוַדַּאי לֹא יִרְצֶה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה רַק בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ וְגַם כָּל תְּפִלּוֹתָיו לֹא יִהְיוּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ. וַאֲפִלּוּ אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת הַמְפֹרָשִׁים בַּתְּפִלָּה שֶׁהֵם לְצֹרֶךְ הַגּוּף, כְּגוֹן רְפָאֵנוּ וּבָרֵךְ עָלֵינוּ וּשְׁאָר צָרְכֵי הַגּוּף לֹא תִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ בִּשְׁבִיל גּוּפוֹ אֶלָּא לְפָרְנָסַת נִשְׁמָתוֹ וּרְפוּאָתָהּ. כִּי בֶּאֱמֶת כְּשֶׁנִּתְתַּקֵּן בְּרוּחָנִיּוּת מִמֵּילָא נִתְתַּקֵּן גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת וּמַשְׁפִּיעַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו בְּרֶוַח וּבְשֶׂפַע גָּדוֹל. אֲבָל כַּוָּנָתוֹ לֹא תִּהְיֶה רַק בִּשְׁבִיל נִשְׁמָתוֹ׃

יד. מַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים לִפְעָמִים שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים שֶׁבְּוַדַּאי תִּקְנוּ הַכֹּל בִּשְׁלֵמוּת בְּרוּחָנִיּוּת וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין לָהֶם שֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת זֶה נִמְשָׁךְ רַק מִצַּד גִּלְגּוּלִים דִּנְשָׁמָתִין כַּמּוּבָן בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״ג רי״ו: וְתִקּוּנֵי זֹהַר ס״ט):

טו. תֵּבוֹת הַתְּפִלָּה מְתַקְּנִין אֶת הַמַּחֲלֹקֶת וְעוֹשִׂין שָׁלוֹם הַכְּלָלִי שָׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת:

טז. צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ הֵן פַּרְנָסָה אוֹ בָּנִים אוֹ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה חַס וְשָׁלוֹם בְּבֵיתוֹ וְצָרִיךְ רְפוּאָה וְכוּ׳ עַל כֻּלָּם תִּהְיֶה עִקַּר עֲצָתוֹ רַק לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא טוֹב לַכֹּל הֵן לְפַרְנָסָה הֵן לְכָל הַדְּבָרִים. וְיִהְיֶה עִקַּר הִשְׁתַּדְּלוּתוֹ בָּתַר קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלֹא יִרְדֹּף אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת, כִּי רֻבָּם אֵינָם מוֹעִילִים כְּלוּם וּמְעַט דְּמְעַט הַמּוֹעִילִים אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמָצְאָם. אֲבָל לִקְרֹא לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא זֶה טוֹב וּמוֹעִיל לְכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם וְזֶה יָכוֹל לִמְצֹא תָּמִיד כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ בַּנִּמְצָא תָּמִיד:

יז. טוֹב מְאֹד לָאָדָם כְּשֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עַל שׁוּם דָּבָר כִּי אִם עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד. כִּי כְּשֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר תַּחְבּוּלוֹת רַבּוֹת. לְמָשָׁל כְּשֶׁצָּרִיךְ לִרְפוּאָה צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל אַחַר עֲשָׂבִים רַבִּים וְלִפְעָמִים אֵלּוּ הָעֲשָׂבִים הַצְּרִיכִים לוֹ אֵינָם בַּנִּמְצָא בִּמְדִינָתוֹ וְהָעֲשָׂבִים הַנִּמְצָאִים אֵינָם טוֹבִים לְמַכָּתוֹ. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא טוֹב לְכָל הַמַּכּוֹת לְרַפְּאוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״ (תְּהִלִּים קמ״ה ט) וְהוּא בַּנִּמְצָא תָּמִיד לְכָל אָדָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״כֹּה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״ (דְּבָרִים ד׳ ז). [וְעַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן בְּפָסוּק: ״כִּי מִי גּוֹי גָּדוֹל״ וְכוּ׳ וְעַיֵּן בִּירוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פֶּרֶק הָרוֹאֶה אָמַר רַב עָנָן וְכוּ׳]. וְעַל כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה חַס וְשָׁלוֹם צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה כָּל סְמִיכָתוֹ עַל תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְזֶה יוּכַל לִמְצוֹא תָּמִיד וְיוֹעִיל לוֹ בְּוַדַּאי כַּנַּ״ל. אֲבָל לְקַבֵּל רְפוּאָה עַל-יְדֵי רְפוּאוֹת הָרוֹפְאִים זֶה צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד מְאֹד שֶׁיּוּכַל לִמְצוֹא רוֹפֵא עִם רְפוּאוֹת שֶׁיּוּכַל לְרַפְּאוֹתוֹ. וּבֶאֱמֶת אֵינוֹ בַּנִּמְצָא כְּלָל עַל-פִּי רוֹב כִּי הָרוֹפְאִים מַזִּיקִים יוֹתֵר מִמַּה שֶּׁמּוֹעִילִים לְעִתִּים רְחוֹקוֹת [וְעַיֵּן פְּסָחִים קי״ג ע״א אָמַר לֵיהּ רַב לְחִיָּא בְּרֵיהּ לָא תִּשְׁתֵּי סַמָּא פֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שֶׁלֹּא לְהִיוֹת רָגִיל לִשְׁתּוֹת סַמְמָנִים כִּדְאָמַר לְעֵיל (מ״ב ע״ב) כֻּלְּהוּ שִׁקְּיָנֵי דְּמַעֲלֵי לְהַאי קָשֶׁה לְהַאי, וּפֵרֵשׁ רַשִׁ״י שָׁם כָּל דְּמַעֲלֵי לָחֳלִי זֶה קָשֶׁה לָזֶה וְכוּ׳]:

יח. עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ שָׁלוֹם הַכְּלָלִי וְעַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִין אֶחָד עַל חֲבֵרוֹ וְיֵשׁ שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם וְכַאֲשֶׁר יִהְיֶה לָעָתִיד לָבוֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ״ (יְשַׁעְיָה י״א ו). עַל-יְדֵי-זֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עַל כֻּלָּם בִּבְחִינַת: ״וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״ (תְּהִלִּים קמ״ה ג), וּכְמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קנ״א:): ׳כָּל הַמְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם׳ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ״ (דְּבָרִים י״ג יח):

יט. עַל-יְדֵי מְצַוַּת נֵר חֲנֻכָּה מֵאִיר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִתְעַלֶּה וְנִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ בָּעוֹלָם וּמְעוֹרְרִין הָרְחוֹקִים לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזוֹכִין לְיִרְאָה וְלִשְׁלוֹם בַּיִת וְלִתְפִלָּה וְנִתְבַּטֵּל המחלוקות וְלָשׁוֹן הָרָע וְנִמְשָׁךְ שָׁלוֹם הַכְּלָלִי בְּכָל הָעוֹלָמוֹת:

כ. יֵשׁ בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע וּמַחֲלוֹקֶת שֶׁהֵם בְּחִינַת "וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף" (מִשְׁלֵי ט"ז כח), כִּי הוֹלְכִין וּמְרַגְּלִין וּמְדַבְּרִים רְכִילוּת וְלָשׁוֹן הָרָע וְעוֹשִׂין מְרִיבָה וּמַחֲלוֹקֶת בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְזֶה בְּגַשְׁמִיּוּת מַמָּשׁ. וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת יֵשׁ גַּם כֵּן בְּחִינָה זוֹ שֶׁהֵם הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת שֶׁמַּשְׁתַּדְּלִים לְפַתּוֹת אֶת הָאָדָם וְלַעֲשׂוֹת מַחֲלֹקֶת עָצוּם בֵּין גּוּפוֹ וְנַפְשׁוֹ עַד שֶׁהוּא בִּבְחִינַת: "אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתָי" (תְּהִלִּים ל"ח). וְעַל-יְדֵי שֶׁזּוֹכִין לְקָרֵב הָרְחוֹקִים לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מֵאִיר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְחוֹזֵר וְעוֹלֶה לְשָׁרְשׁוֹ הַיְנוּ לַיִּרְאָה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטְּלִין בַּעֲלֵי לָשׁוֹן הָרָע וּרְכִילוּת הַנַּ"ל וְנִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם בָּעוֹלָם. וְכֵן עַל-יְדֵי מְצַוַּת הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה בִּזְמַנּוֹ נִמְשָׁךְ גַּם כֵּן בְּחִינָה זֹאת:

כא. כְּשֶׁתִּתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם הַמּוּפְלָא בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד לָבוֹא אֲזַי יִתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשְׂא וּמַתָּן מִן הָעוֹלָם. וְזֶהוּ מִצְוַת הַדְלָקַת נֵר חֲנֻכָּה עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק, הַיְנוּ בְּחִינַת שָׁלוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַחְזָרַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ לַיִּרְאָה עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל כָּל הַמַּשְׂא-וּמַתָּן, שֶׁלֹּא יִשָּׂאֵר שׁוּם רֶגֶל בַּשּׁוּק וְלֹא יִהְיֶה כְּנַעֲנִי עוֹד (זְכַרְיָה י"ד כא) (וְיֵשׁ לוֹמַר כְּתַרְגּוּמוֹ תַּגָּרָא, שֶׁהַמַּשָּׂא וּמַתָּן נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת וְתַגָּרָא כַּנַּ"ל):

כב. כָּל הֶחָלָאִים חַס וְשָׁלוֹם הֵם בִּבְחִינַת מַחֲלֹקֶת שֶׁאֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, וְהַיְסוֹדוֹת מִתְגַּבְּרִין זֶה עַל זֶה וְאֵין מִתְנַהֲגִים בְּשָׁלוֹם בַּמֶּזֶג הַשָּׁוֶה וְהָרְפוּאָה הִיא בְּחִינַת שָׁלוֹם:

כג. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד-חָכָם אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ" (שַׁבָּת קי"ט:), כִּי עִקַּר הַמְשָׁכַת הַשָּׁלוֹם שֶׁהוּא עִקַּר בְּחִינַת הָרְפוּאָה כַּנַּ"ל הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּכַבֵּד יִרְאֵי הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַחְזָרַת הַכָּבוֹד לְשָׁרְשׁוֹ, דְּהַיְנוּ לַיִּרְאָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לְשָׁלוֹם וְלִרְפוּאָה:

כד. עִקַּר הֶאָרַת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם הוּא רַק עַל-יְדֵי הַצַּדִּיקִים, הַמַּצְדִּיקִים אֶת הָרַבִּים וּמְשַׁתְּדְּלִים לְקָרֵב אֶת הָרְחוֹקִים וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזֶה בְּחִינַת הַהֶסְפֵּד שֶׁצְּרִיכִין לְהַסְפִּיד עַל סִלּוּק הַצַּדִּיקִים רַחֲמָנָא לִצְלָן:

כה. לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּמוּסָר וְיִרְאַת שָׁמַיִם וּלְעוֹרְרוֹ לִתְשׁוּבָה הוּא תִּקּוּן קֶרִי בְּחִינַת "אִם תּוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלֵל" (יִרְמְיָה ט"ו יט) אַתְוָן דְּדִין כְּאַתְוָן דְּדִין:

טו - מי שרוצה לטעם טעם אור הגנוז

א. מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעֹם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז הַיְנוּ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁיִּתְגַּלּוּ לֶעָתִיד צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת מִדַּת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי מִשְׁפָּט שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְבּוֹדְדוּת וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁמְּפָרֵשׁ לִבּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְשׁוֹפֵט וְדָן אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל עֲסָקָיו וּבָזֶה יָסִיר מֵעָלָיו כָּל הַפְּחָדִים וּמַעֲלֶה הַיִּרְאָה מִנִּפְילָתָהּ. כִּי כְּשֶׁאֵין הָאָדָם דָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ אֲזַי דָּנִין וְשׁוֹפְטִין אוֹתוֹ לְמַעְלָה וַאֲזַי הַדִּין נִתְלַבֵּשׁ בְּכָל הַדְּבָרִים, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם נַעֲשִׂים שְׁלִיחִים לַמָּקוֹם לַעֲשׂוֹת בְּזֶה הָאִישׁ מִשְׁפָּט כָּתוּב, הַיְנוּ שֶׁיָּכוֹל לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ וְדִינוֹ עַל-יְדֵי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁכְּשֶׁמַּגִּיעַ לָאָדָם אֵיזֶה דִּין וְיִסּוּרִין חַס וְשָׁלוֹם, עַל-פִּי רוֹב הֵם בָּאִים עַל- יְדֵי סִבָּה קַלָּה עַל-יְדֵי דָּבָר קָטָן, שֶׁלֹּא הָיָה עוֹלֶה עַל הַדַּעַת שֶׁעַל-יְדֵי דָּבָר קָטָן כָּזֶה יִתְגַּלְגֵּל לוֹ חוֹלַאַת וְיִסּוּרִין כָּאֵלֶּה חַס וְשָׁלוֹם. אַךְ כָּל זֶה מֵחֲמַת שֶׁהַדִּין שֶׁעָלָיו מִלְּמַעְלָה נִתְלַבֵּשׁ בָּזֶה הַדָּבָר כִּדֵי לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַמִּשְׁפָּט הַמַּגִּיעַ לוֹ. וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין הָאָדָם דָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ כַּנַּ"ל אֲזַי נִתְבַּטֵּל הַדִּין שֶׁלְּמַעְלָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהִתְיָרֵא וְלִפְחוֹד מִשּׁוּם דָּבָר כִּי אֵין דִּינוֹ מְלֻבָּשׁ בָּהֶם כִּי כְּבָר בִּטֵּל בְּעַצְמוֹ הַדִּינִים עַל-יְדֵי שֶׁדָּן אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ. וְאֵין הַיִּרְאָה מִתְלַבֶּשֶׁת בְּשׁוּם דָּבָר לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעוֹרֵר. וּבָזֶה מַעֲלֶה אֶת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רַק יִרְאַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא יִרְאָה אַחֶרֶת וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לָאוֹר הַגָּנוּז הַנַּ"ל:

ב. מִי שֶׁרוֹצֶה לִטְעֹם טַעַם אוֹר הַגָּנוּז כַּנַּ"ל יַרְבֶּה בְּהִתְבּוֹדְדוּת בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְיָדִין וְיִשְׁפּוֹט אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת כָּל עֲסָקָיו וּמַעֲשָׂיו, אִם כָּךְ רָאוּי וְהָגוּן לוֹ לַעֲשׂוֹת וּלְהִתְנַהֵג נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַגּוֹמֵל עִמּוֹ טוֹבוֹת בְּכָל עֵת וָרֶגַע, וְיַכְלְכֵּל דְּבָרָיו בַּמִּשְׁפָּט (תְּהִלִּים קי"ב ה). וְעַל הַכֹּל יָבוֹא בְּמִשְׁפָּט עִם עַצְמוֹ וְהוּא בְּעַצְמוֹ יָדִין וְיִשְׁפּוֹט אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל עֲסָקָיו וּמַעֲשָׂיו. וּבָזֶה יָסוּר מֵעָלָיו כָּל הַפְּחָדִים וְיִנָּצֵל מִיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם שַׂר וְאָדוֹן וְחַיָּה רָעָה וְלִסְטִים וְלֹא מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד יִירָא וְיִפְחַד, וּבָזֶה יַעֲלֶה אֶת הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ דְּהַיְנוּ לַדַּעַת. וְיִזְכֶּה לְדַעַת שָׁלֵם שֶׁיֵּדַע מִמִּי לְהִתְיָרֵא, הַיְנוּ לְיִרְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד לְבַד יִרְאַת הָרוֹמְמוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַשָּׂגַת הַתּוֹרָה שֶׁבַּנִּגְלֶה שֶׁהִיא בְּחִינַת שִׁפְלוּת וְיִזְכֶּה לִשְׁפָלוּת בֶּאֱמֶת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְתִפְלָה בְּמִסְירַת נֶפֶשׁ שֶׁיְּבַטֵּל כָּל יֵשׁוּתוֹ וְגַשְׁמִיּוּתוֹ בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְיִתְפַּלֵּל בְּלִי שׁוּם כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ. וְלֹא יַחְשׁוֹב לְכְלוּם אֶת עַצְמוֹ רַק יְבַטֵּל כָּל עַצְמִיּוּתוֹ וְגַשְׁמִיּוּתוֹ וְיִתְבַּטֵּל כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם" (תְּהִלִּים מ"ד כ"ג). וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַשָּׂגַת סִתְרֵי תּוֹרָה שֶׁהִיא אוֹר הַגָּנוּז שֶׁיִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת כַּנַּ"ל:

ג. עִקַּר הַדַּעַת הוּא בַּלֵּב כִּי גַּם עַכּוּ"ם יֵשׁ לָהֶם דַּעַת אַךְ הוּא בְּלֹא לֵב אַךְ עִקַּר הַדַּעַת כְּשֶׁהוּא בַּלֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לָדַעַת" (דְּבָרִים כ"ט ג). וְשָׁם בַּלֵּב מְקוֹם הַיִּרְאָה. הַיְנוּ שֶׁעִקַּר הַדַּעַת שֶׁיֵּדַע אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ וְלֹא בְּמֹחוֹ לְבַד. הַיְנוּ שֶׁיַּמְשִׁיךְ וְיקַשֵּׁר אֶת הַדַּעַת לְתוֹךְ הַלֵּב עַד שֶׁתִּפֹּל

עָלָיו אֵימָה וְפַחַד וְיִרְאָה מִגְּדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּתְעוֹרֵר לְעָבְדוֹ בֶּאֱמֶת עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִירָאָה עֶלְיוֹנָה לִירְאַת הָרוֹמְמוּת שֶׁיֵּדַע מִמִּי לְהִתְיָרֵא. וְזֶה זוֹכֶה עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת עַל-יְדֵי שֶׁשּׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ בְּעַצְמוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לָאוֹר הַגָּנוּז כַּנַּ״ל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה׃

ד. כְּשֶׁאָנוּ קוֹרְאִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתוֹאָרִים שֶׁל בָּשָׂר וָדָם וְהוּא נִמְצָא לָנוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו זֶה חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי אִם לֹא הָיָה חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא הָיָה כְּדַאי לִקְרֹא וּלְכַנּוֹת אוֹתוֹ בְּתוֹאָרִים וּשְׁבָחִים וְתֵבוֹת וְאוֹתִיּוֹת, אֲבָל זֶה הַכֹּל חֶסֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמִזֶּה רָאוּי לְאָדָם לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְלַהֵב מְאֹד בַּתְּפִלָּה כְּשֶׁיִּזְכּוֹר גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כְּפוּם מָה דְּמְשַׁעֵר בְּלִבֵּיהּ. שֶׁהוּא מְרוֹמָם וּמְנֻשָּׂא מְאֹד מִכָּל אֵלּוּ הַשְּׁבָחִים וְהַתוֹאָרִים רַק מֵאַהֲבָתוֹ וְחֶמְלָתוֹ וְחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל נָתַן לָנוּ רְשׁוּת לִקְרוֹת אוֹתוֹ בְּתוֹאָרִיו אֵלּוּ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן רָאוּי לוֹמַר עַל כָּל פָּנִים אֵלּוּ הַתֵּבוֹת וְהַתּוֹאָרִים בְּלֵב שָׁלֵם וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה בִּמְסִירַת נֶפֶשׁ מֵאַחַר שֶׁאָנוּ זוֹכִין בְּחַסְדּוֹ הַגָּדוֹל לִקְרוֹת אוֹתוֹ בְּתוֹאָרִים׃

ה. יֵשׁ בְּחִינַת נָחָשׁ שֶׁמַּסִּית אֶת הָאָדָם שֶׁיִּתְפַּלֵּל לְתוֹעֶלֶת עַצְמוֹ כְּמוֹ הַב לָנָא חַיֵּי וּמְזוֹנָא אוֹ שְׁאָר תּוֹעֶלֶת. וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עַל זֶה וּלְהִשְׁתַּדֵּל לִזְכּוֹת לְהִתְפַּלֵּל בְּלִי שׁוּם כַּוָּנַת תּוֹעֶלֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ אֵינוֹ בָּעוֹלָם כַּנַּ״ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לָאוֹר הַגָּנוּז לַצַּדִּיקִים כַּנַּ״ל׃

ו. הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין לְפָנָיו הֵם מְמַלְּאִין תַּאֲוָתוֹ וַאֲזַי נַעֲשֶׂה כְּבְיָכוֹל בִּבְחִינַת אִשָּׁה שֶׁהוּא מְקַבֵּל תַּעֲנוּג מֵעִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה״ (בַּמִּדְבָּר כ״ח ח). עַל-יְדֵי הָרֵיחַ נִיחוֹחַ שֶׁמְּקַבֵּל נַעֲשֶׂה בִּבְחִינַת אִשָּׁה. ״וּנְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר״ (יִרְמְיָה ל״א כ״א) שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נעשה בִּבְחִינַת מַלְבּוּשׁ נִגְלֶה. הַיְנוּ מִבְּחִינָה שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה נִסְתָּר עַכְשָׁו נִתְגַּלֶּה עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה. וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרַיְתָא כֻּלָּא חָד וַאֲזַי עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה נִתְגַּלֶּה אוֹרַיְתָא הַיְנוּ סִתְרֵי אוֹרַיְתָא׃

ז. לְסִתְרֵי תוֹרָה אֵין זוֹכִים כִּי אִם מִי שֶׁמַּשְׁחִיר פָּנָיו כְּעוֹרֵב וְנַעֲשֶׂה אַכְזָרִי עַל בָּנָיו כְּעוֹרֵב כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֲרוּבִין כ״ב) בִּבְחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם״ (תְּהִלִּים מ״ד כ״ג) וְכַנַּ״ל שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּבִטּוּל כָּל גַּשְׁמִיּוּתוֹ׃

ח. סִתְרֵי תוֹרָה נִקְרָא קֹדֶשׁ ״וְכָל זָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ״ (וַיִּקְרָא כ״ב י) בִּבְחִינַת רֵאשִׁית וְלֹא יֹאכַל אֶלָּא מְקֻדָּשָׁיו וּמִקְרָאָיו וְהֵם בִּבְחִינַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן׃

[טז - האי כורא דאפיק רישה ממיא]

א. לִפְעָמִים בִּטּוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה זוֹ הִיא קִיּוּמָהּ (מְנָחוֹת צ״ט), כִּי מִי שֶׁרוֹצֶה לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם תָּמִיד אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה תָּמִיד דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ בְּלִי הֶפְסֵק, רַק הַהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל לִפְעָמִים. כִּי לִפְעָמִים צָרִיךְ לָצֵאת לַחוּץ לַעֲסֹק בְּדִבְרֵי הָעוֹלָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ הַבַּלְבּוּלִים שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְיִתְבַּטֵּל חַס וְשָׁלוֹם חָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי וְעַל כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל לִפְעָמִים. אֲבָל כְּשֶׁיָּבוֹא מָשִׁיחַ אָז לֹא יִצְטָרֵךְ לְבַטֵּל מִדְּבֵקוּתוֹ׃

ב. הַצַּדִּיק כְּשֶׁעוֹסֵק בְּחָכְמָה עֶלְיוֹנָה אָז מְאִירוֹת עֵינָיו כַּשֶּׁמֶשׁ וְזֶהוּ בְּחִינַת ״וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ וְכַיָּרֵחַ״. לִפְעָמִים מְאִירוֹת כַּשֶּׁמֶשׁ כְּשֶׁאֲנַחְנוּ דְּבוּקִים בַּחָכְמָה וְלִפְעָמִים מְאִירוֹת כַּיָּרֵחַ כְּשֶׁמְּסַלְּקִין אֶת עַצְמֵנוּ מִלְּשׁוֹטֵט בַּחָכְמָה, כִּי הַיָּרֵחַ אֵין מֵאִיר כִּי אִם כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַשֶּׁמֶשׁ. וְלָעָתִיד לָבוֹא עַל-יְדֵי תִּרִּין מְשִׁיחִין יִגָּאֲלוּ מִכָּל הָאֻמּוֹת שֶׁנִּכְלָלִים בְּעֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל שֶׁהֵם תִּרִּין עֲנָנִין דְּמִכַסְיָין עַל הָעַיְנִין (זֹהַר ח״ג רנ״ב) וְאָז לֹא יִצְטָרֵךְ לְבַטֵּל מִדְּבֵקוּתוֹ וְיִתְקַיֵּם (יְשַׁעְיָה ל כו) ״וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה״ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן׃

יז - ויהי הם מריקים שקיהם

א. יִרְאָה וְאַהֲבָה אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל כִּי אִם עַל-יְדֵי צַדִּיקֵי הַדּוֹר׃

ב. הַצַּדִּיק מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ תָּמִיד לְגַלּוֹת הָרְצוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הַיְנוּ הָרָצוֹן שֶׁהָיָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּכְלַל הַבְּרִיאָה דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁעָלָה בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בִּכְלָל. וְכֵן הָרְצוֹנוֹת שֶׁהָיָה לוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטֵי הַבְּרִיאָה וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת. כִּי כָּל בְּרִיָּה מְשֻׁנָּה מֵחֲבֶרְתָּהּ בִּתְמוּנָה וּבְכֹחַ וּבְטָבַע וּבְהַנְהָגָה. וְכֵן בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת יֵשׁ בְּכָל בְּרִיָּה בִּפְנֵי עַצְמָהּ גַּם כֵּן כַּמָּה וְכַמָּה פְּרָטִים וְשִׁנּוּיִים בֵּין אֵיבָר לְאֵיבָר וְכַיּוֹצֵא. וּבְכָל הַבְּרוּאִים כֻּלָּם דּוֹמֶם צוֹמֵחַ חַי מְדַבֵּר בְּכֻלָּם יֵשׁ שִׁנּוּיִים רַבִּים לְאֵין מִסְפָּר בֵּין כָּל אֶחָד לַחֲבֵרוֹ וְכֵן בְּכָל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת כַּנַּ״ל. וְהַכֹּל הוּא רַק מֵחֲמַת רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁרָצָה שֶׁזֶּה יִהְיֶה כָּךְ וְזֶה כָּךְ. וְהַצַּדִּיק מְחַפֵּשׂ תָּמִיד אַחַר אֵלּוּ הָרְצוֹנוֹת וּמַשִּׂיג וּמוֹצֵא אוֹתָם עַל-יְדֵי הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁמּוֹצֵא בְּיִשְׂרָאֵל בִּכְלָל וּבִפְרָט וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת. כִּי כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל שֶׁצָּפָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הַהִתְפָּאֲרוּת וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁיְּקַבֵּל מִיִּשְׂרָאֵל. וּכְלַל הַבְּרִיאָה הָיָה בִּשְׁבִיל הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיְּקַבֵּל מִכְּלַל יִשְׂרָאֵל, וּפְרָטֵי הַבְּרִיאָה הָיָה בִּשְׁבִיל הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיְּקַבֵּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְרָטִיּוּת מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וְכֵן הַשִּׁנּוּיִים בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל הַנִּבְרָאִים הָיָה כְּפִי הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיְּקַבֵּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת מִכָּל תְּנוּעָה טוֹבָה שֶׁבּוֹ. וְהַצַּדִּיק מְחַפֵּשׂ וּמְבַקֵּשׁ תָּמִיד וּמוֹצֵא הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיֵּשׁ בְּיִשְׂרָאֵל בִּכְלָל וּבִפְרָט וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ וּמַשִּׂיג כָּל הָרְצוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהָיָה לוֹ בְּכָל הַבְּרִיאָה בִּכְלָל וּבִפְרָט וּבִפְרָטֵי פְּרָטִיּוּת. וְעַל-יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק מַעֲלֶה הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁמִּתְפָּאֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁעַל-יְדֵי-

זֶה נִתְגַּלִּין כָּל הָרְצוֹנוֹת שֶׁל הַבְּרִיאָה כַּנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלֶּה הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה׃

ג. צָרִיךְ לָדַעַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר אֲפִלּוּ עִם הַקַּל שֶׁבַּקַּלִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל. אֲפִלּוּ פּוֹשֵׁעַ יִשְׂרָאֵל כָּל זְמַן שֶׁשֵּׁם יִשְׂרָאֵל נִקְרָא עָלָיו יֵשׁ בּוֹ הִתְפָּאֲרוּת פְּרָטִי שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִמּוֹ. עַל כֵּן אָסוּר לָאָדָם לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ אִם קִלְקֵל וּפָגַם הַרְבֵּה מְאֹד חַס וְשָׁלוֹם. כִּי עַדַיִן לֹא פָּסַק חֲבִיבוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן עֲדַיִן יָכוֹל לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהָעִקָּר הוּא עַל-יְדֵי אַנְשֵׁי אֱמֶת שֶׁהֵם יְכוֹלִים לִמְצֹא גַּם הַטּוֹב וְהַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁיֵּשׁ אֲפִלּוּ בְּהַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים וּלְהָשִׁיב הַכֹּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ד. בֶּאֱמֶת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּוַדַּאי הַכֹּל יְרֵאִים וַחֲרֵדִים. אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּיוֹם הֻלֶּדֶת הַמֶּלֶךְ בְּיוֹם גְּנוּסְיָא דְּמַלְכָּא שֶׁלּוֹבֵשׁ הַמֶּלֶךְ בִּגְדֵי הִתְפָּאֲרוּת אֲזַי נִתְגַּלֶּה הַיִּרְאָה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי מִתְפַּעֵל הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר עַל-יְדֵי הָרְאִיָּה מֵעַל- יְדֵי הַיְדִיעָה. וְעַל-יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הַיִּרְאָה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלֶּה הָרָצוֹן שֶׁזֶּה בְּחִינַת אַהֲבָה. כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ בְּיוֹם גְּנוּסְיָא דְּמַלְכָּא שֶׁלּוֹבֵשׁ בִּגְדֵי הִתְפָּאֲרוּת שֶׁאָז נוֹפֵל יִרְאָה גְּדוֹלָה עַל הַכֹּל וְהַכֹּל חֲרֵדִים וְזוֹחֲלִים מִפָּנָיו. וְאַחַר כָּךְ מְגַלֶּה הַמֶּלֶךְ רְצוֹנוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וּמְחַלֵּק וְנוֹתֵן מַתָּנוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי כְּבוֹדוֹ כְּפִי רְצוֹן הַמֶּלֶךְ וְאַהֲבָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת אַהֲבָה. כִּי מִתְּחִלָּה בְּעֵת הִתְגַּלּוּת הַהִתְפָּאֲרוּת נָפַל פַּחְדּוֹ וְיִרְאָתוֹ עַל כֻּלָּם וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרוֹאִים רְצוֹן הַמֶּלֶךְ וְקִרְבָתוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד עַל-יְדֵי-זֶה מִתְקָרְבִים אֵלָיו וְאוֹהֲבִים אוֹתוֹ. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק מְגַלֶּה הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁמִּתְפָּאֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה בְּחִינַת יוֹם הֻלֶּדֶת הַמֶּלֶךְ יוֹם גְּנוּסְיָא דְּמַלְכָּא דְּהַיְנוּ שֶׁנּוֹלַד בְּחִינַת הַמַּלְכוּת, כִּי עִקַּר בְּחִינַת הַמַּלְכוּת הוּא רַק עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּקַבְּלִין מַלְכוּתוֹ כִּי אֵין מֶלֶךְ בְּלֹא עָם. וְאָז בְּיוֹם גְּנוּסְיָא דְּמַלְכָּא דְּהַיְנוּ שֶׁנִּתְגַּלֶּה הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל אָז מִתְפַּעֵל נֶפֶשׁ הָרוֹאֶה וְנִתְגַּלֶּה וְנוֹפֵל יִרְאָתוֹ עַל כֻּלָּם וַאֲפִלּוּ עַל שְׂנְאַנֵי שַׁחַק. וְעַל-יְדֵי שֶׁמְּגַלִּין הַצַּדִּיקִים הַהִתְפָּאֲרוּת הַזֹּאת עַל-יְדֵי-זֶה הֵם מְגַלִּין הָרְצוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר וְדָבָר כַּנַּ״ל. כֵּן בְּיוֹם גְּנוּסְיָא דְּמַלְכָּא שֶׁאָז הוּא הִתְגַּלּוּת הַהִתְפָּאֲרוּת אֲזַי הוּא הִתְגַּלּוּת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אַחַר-כָּךְ הוּא מְגַלֶּה רְצוֹנוֹ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד וְנוֹתֵן לָהֶם מַתָּנוֹת וּמְרוֹמֵם קַרְנָם לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי רְצוֹנוֹ כַּנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הָאַהֲבָה כַּנַּ״ל. נִמְצָא שֶׁיִּרְאָה וְאַהֲבָה נִמְשָׁכִין עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק שֶׁמְּגַלֶּה הַהִתְפָּאֲרוּת כַּנַּ״ל׃

ה. כְּשֶׁנֶּחְשָׁךְ אֵצֶל אֶחָד הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה זֶהוּ מֵחֲמַת שֶׁנִּתְחַשֵּׁךְ אֶצְלוֹ אוֹר הַצַּדִּיק שֶׁמְּמֻנּוּ מְקַבְּלִין יִרְאָה וְאַהֲבָה כַּנַּ״ל. וְאַף שֶׁבֶּאֱמֶת הַצַּדִּיק מֵאִיר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת מִכָּל-שֶׁכֵּן בָּעוֹלָם הַזֶּה אַף-עַל-פִּי-כֵן אֶצְלוֹ אֵינוֹ מֵאִיר כְּלָל מִגֹּדֶל הַחֹשֶׁךְ שָׁלוֹ. וְאַף שֶׁהוּא אֵצֶל הַצַּדִּיק וְיוֹשֵׁב אֶצְלוֹ אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹם וּלְהָבִין וְלִרְאוֹת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁעַל יָדוֹ יוּכַל לָבוֹא לְתַכְלִית הַטּוֹב הַנִּצְחִי׃

ו. וְכָל זֶה הוּא מֵחֲמַת הַמַּעֲשִׂים רָעִים שֶׁלּוֹ שֶׁעַל יְדֵי זֶה נֶחְשָׁךְ שִׂכְלוֹ בִּכְסִילוּת דְּהַיְנוּ דֵּעוֹת נִפְסָדוֹת. וְהוּא נִדְמֶה בְּעֵינָיו שֶׁהוּא חָכָם וְנוֹפְלִים לוֹ

קְשָׁיוֹת עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אֲבָל כָּל אֵלּוּ הַדֵּעוֹת הַנִּפְסָדוֹת וְהַקְּשָׁיוֹת וְהַחָכְמוֹת כֻּלָּם הֵם שְׁטוּת וּכְסִילוּת גָּמוּר שֶׁמֵּחֲמַת עֲכִירַת מַעֲשָׂיו נִתְחַשֵּׁךְ שִׂכְלוֹ בְּכִסְילוּת כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְחַשֵּׁךְ אֶצְלוֹ אוֹר הַצַּדִּיק וּמֵחֲמַת זֶה אֵין לוֹ יִרְאָה וְאַהֲבָה כַּנַּ״ל׃

ז. עַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּכַשְׁרוּת כָּרָאוּי שֶׁאוֹכֵל בְּמִתְינוּת וְאֵינוֹ אוֹכֵל בְּדֶרֶךְ הַלְעָטָה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן הַשֵּׂכֶל וְנִכְנָע הַכְּסִילוּת. אֲבָל כְּשֶׁאוֹכֵל כְּזוֹלֵל וְסוֹבֵא עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר הַכְּסִילוּת עַל הַשֵּׂכֶל וְעַל-יְדֵי-זֶה נֶחְשָׁךְ אֶצְלוֹ אוֹר הַצַּדִּיק וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל מִפְּנֵי יִרְאָה וְאַהֲבָה׃

ח. עַל-יְדֵי צַדָּקָה לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְלַעֲנִיִּים הַגּוּנִים עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין גֵּרִים וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן פְּגַם הָאֲכִילָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם וְנִתְתַּקֵּן הַשֵּׂכֶל וְזוֹכִין לִרְאוֹת אוֹר הַצַּדִּיק וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְקַבֵּל מִפְּנֵי יִרְאָה וְאַהֲבָה׃

ט. הַצַּדָּקָה שֶׁנּוֹתֵן לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים וְלַעֲנִיִּים הַגּוּנִים נֶחֱשֶׁבֶת כְּאִלּוּ נוֹתֵן לְכַמָּה וְכַמָּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל׃

י. עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתֵן לְתַלְמִיד-חָכָם אֲמִתִּי נִתְרַבֶּה וְנִתְגַּדֵּל בְּיוֹתֵר בְּחִינַת הָאֲוִיר הַנָּח וְהַזַּךְ. וַאֲזַי כְּשֶׁמְדַבֵּר זֶה שֶׁיָּכוֹל לְדַבֵּר דִּבּוּר הַיִּשְׂרְאֵלִי הַיְנוּ דִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ אֲזַי זֶה הַדִּבּוּר נִכְתָּב וְנֶחְקָק בָּאֲוִיר וַאֲזַי הוֹלֵךְ הַדִּבּוּר וְנִשְׁמָע לְמֶרְחוֹק. וַאֲזַי זֶה הַדִּבּוּר נִכְתָּב בְּסִפְרֵיהֶם שֶׁל הָעַכּוּ״ם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכָתָבָה וַאֲזַי מוֹצְאִים הָעַכּוּ״ם בְּסִפְרֵיהֶם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּיְּרִים. כְּמוֹ שֶׁמְּסַפְּרִין מִכַּמָּה גֵּרִים שֶׁנִּתְגַּיְּרוּ עַל-יְדֵי-זֶה וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינָה כַּנַּ״ל׃

יא. וּמֵאַיִן בָּא שֶׁאֵלּוּ דַּיְקָא יִמְצְאוּ כַּנַּ״ל וְיַחְזְרוּ וְיַכִּירוּ אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל וַאֲחֵרִים אֵינָם מוֹצְאִים כְּלָל. אַךְ דַּע שֶׁזֶּה מֵחֲמַת בְּחִינַת הַטּוֹב הַכָּבוּשׁ תַּחַת יָדָם הַיְנוּ בְּחִינַת חֶלְקֵי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל-יְדֵי גְּזֵרוֹתֵיהֶם וְהַמַּסִּים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁמּוֹנְעִים טוֹבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתָם לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי כָּל זֶה נִכְבָּשׁ הַטּוֹב תַּחַת יָדָם. וּבַתְּחִלָּה זֶה הַטּוֹב זוֹכֵר שֶׁבָּא מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ וְעֶלְיוֹן מְאֹד אַךְ אַחַר-כָּךְ הֵם מִתְגַּבְּרִין עַל זֶה הַטּוֹב וְכוֹבְשִׁין אוֹתוֹ תַּחַת יָדָם. עַד שֶׁנִּתְפָּס וְנִקְשָׁר אֶצְלָם וְשׁוֹכֵחַ מַעֲלָתוֹ. וְעַל-יְדֵי הַדִּבּוּר הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁיּוֹצֵא וְנִכְתָּב בְּסִפְרֵיהֶם אֲזַי זֶה הַטּוֹב מוֹצֵא אוֹתוֹ שָׁם. שֶׁמּוֹצֵא שָׁם הֶפֶךְ אֱמוּנָתָם וַאֲזַי נִזְכָּר זֶה הַטּוֹב אֶת מַעֲלָתוֹ אֵיךְ שֶׁבָּא מִמָּקוֹם קָדוֹשׁ וְעֶלְיוֹן מְאֹד דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא חֵלֶק נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת נִבְרְאוּ בִּשְׁבִילָם וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נִמְלָךְ בִּנְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם וְהֵם לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְעַתָּה הוּא כָּבוּשׁ בְּגָלוּת כָּזֶה וְיָכוֹל לֵילֵךְ לְכָלָיוֹן וְהֶפְסֵד חַס וְשָׁלוֹם. וּמַתְחִיל לְהִצְטַעֵר וּלְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְרַחֵם עַל עַצְמוֹ עַל שֶׁנָּפַל מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ כָּזֶה לְמָקוֹם עָמוֹק כָּזֶה וְעַל-יְדֵי-זֶה שָׁב וְחוֹזֵר אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי צְדָקָה כַּנַּ״ל׃

יב. וּמִזֶּה מֻמְלָא יוֹכַל כָּל אָדָם לְהָבִין בְּעַצְמוֹ כַּמָּה וְכַמָּה הוּא בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ כְּשֶׁיִּזְכּוֹר גֹּדֶל מַעֲלָתוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ. וְיֹאמַר בְּלִבּוֹ הֲלֹא אֲנִי מִזֶּרַע

יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת וְשָׁעֲלוּ בְּמַחֲשָׁבָה תְּחִלָּה כַּנַּ״ל וְאֵיךְ אֲנִי מֻטָּל עַתָּה בְּבָבְלְיוֹן. וְחַס וְשָׁלוֹם מִי יוֹדֵעַ מַה יִּהְיֶה לְהַלָּן בַּיָּמִים הַבָּאִים, כִּי הֲלֹא הַבַּעַל דָּבָר רוֹצֶה לְכַלּוֹת אוֹתִי חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְיִשְׁתַּדֵּל לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

יג. כְּשֶׁמַּתְחִיל הַטּוֹב הַנַּ״ל לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ וּמֵחֲמַת שֶׁכְּבָר נִקְשַׁר וְנִתְפַּס מְאֹד אֶצְלָם בְּקִשְׁרֵי קְשָׁרִים אֲזַי מוֹשֵׁךְ וְתוֹלֶשׁ עִמּוֹ עוֹד מֵהָרַע שֶׁלָּהֶם. וְזֶה הוּא בְּחִינַת גֵּרִים שֶׁבָּאִים לְהִתְגַּיֵּר שֶׁהֵם בְּחִינַת הָרַע שֶׁנִּתְלַשׁ מֵהֶם עִם הַטּוֹב עַל-יְדֵי שֶׁחָזַר הַטּוֹב לִמְקוֹמוֹ. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַטּוֹב לַחֲזֹר בְּעַצְמוֹ מֵחֲמַת גֹּדֶל הַהִתְקַשְּׁרוּת שֶׁנִּתְקַשֵּׁר וְנִתְדַּבֵּק שָׁם מְאֹד וּבְהֶכְרֵחַ שֶׁיִּתְלַשׁ עִמּוֹ מֵהָרַע, וְזֶה הוּא בְּחִינַת גֵּרִים׃

יד. דַּע שֶׁלִּפְעָמִים כְּשֶׁהָרַע רוֹאֶה שֶׁהַטּוֹב מְשִׁתּוֹקֵק וּמַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ וְרוֹצֶה לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ. אֲזַי הֵם מִתְגַּבְּרִים עַל הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וּמְבִיאִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַעֲלָמָה יְתֵרָה דְּהַיְנוּ שֶׁמְּבִיאִים אוֹתוֹ לְתוֹךְ פְּנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתָּם דְּהַיְנוּ שֶׁמַּתְחִילִים לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת עַל-זֶה הַטּוֹב. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיסִים אֶת הַטּוֹב בְּתוֹךְ הֶעְלֵם וְהֶסְתֵּר יוֹתֵר בִּפְנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתָּם. וַאֲזַי יוֹצֵא הַטּוֹב עַל-יְדֵי הוֹלָדָה שֶׁמּוֹלִידִים כִּי הַטּוֹב הוּא גָּנוּז וְנֶעְלָם בִּפְנִימִיּוּת מַחֲשַׁבְתָּם וּמוֹחָם וּמִשָּׁם הַהוֹלָדָה. עַל כֵּן יוֹצֵא הַטּוֹב בְּזָרַע הַיִּלּוֹדִים וַאֲזַי אֵין כֹּחַ בְּהָרַע שֶׁל הַיִּלּוֹדִים לְהִתְגַּבֵּר עַל הַטּוֹב שֶׁבְּתוֹכָם וַאֲזַי יוֹצֵא הַטּוֹב עַל-יְדֵי הַיִּלּוֹדִים וְנַעֲשׂוּ גֵּרִים׃

טו. הִתְגַּלּוּת אוֹר הַצַּדִּיק שֶׁיִּזְכּוּ לְהַכִּירוֹ וּלְהָבִין וְלִטְעֹם וְלִרְאוֹת אוֹרוֹ הַגָּדוֹל הוּא תָּלוּי בִּשְׁלֵמוּת הַמַּעֲשִׂים וּבְזַכּוּת הַשֵּׂכֶל. וְעִקַּר עֲכִירַת הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל הוּא רַק עַל-יְדֵי כְּלֵי הַמַּעֲשֶׂה כִּי עַל-יְדֵי מַעֲשִׂים עֲכוּרִים גּוֹרְמִים כְּלָיוֹן וְהֶפְסֵד לְהַשֵּׂכֶל חַס וְשָׁלוֹם. וְעִקַּר הַתִּקּוּן לִכְלֵי הַמַּעֲשֶׂה הוּא עַל-יְדֵי צְדָקָה שֶׁתָּלוּי בַּמַּעֲשֶׂה בִּבְחִינַת ״וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם״ (יְשַׁעְיָה ל״ב יז), וְעַל-יְדֵי זֶה נִשְׁלָם גַּם אוֹר הַשֵּׂכֶל, וְאָז זוֹכִין לִרְאוֹת אוֹר הַצַּדִּיק, וְעַל-יְדֵי זֶה מְקַבְּלִין מִפִּנּוּ יִרְאָה וְאַהֲבָה כַּנַּ״ל׃

טז. עַל-יְדֵי גֵּרִים נִשְׁלָם פְּגַם הַמְּזֻבֵּחַ כִּי כָּל הָעֲבוֹדָה-זָרָה כָּל כֹּחָם הוּא בָּא מִפְּגַם חֶלְקֵי הַמְּזֻבֵּחַ מֵהַנִּיצוֹץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַמְּזֻבֵּחַ שֶׁנָּפַל לְשָׁם. וְעַל-יְדֵי הַגֵּרִים שֶׁמַּשְׁלִיךְ כָּל אֶחָד אֱמוּנָתוֹ וְהוֹלֵךְ אַחַר אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיעַ הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁנַּעֲשָׂה מִפְּגַם חֶלְקֵי הַמְּזֻבֵּחַ. וְאָז חוֹזְרִין נִיצוֹצֵי חֶלְקֵי הַמְּזֻבֵּחַ לִמְקוֹמָם וְנִשְׁלָם הַמְּזֻבֵּחַ שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁלְחָנוֹ שֶׁל אָדָם דְּהַיְנוּ שֶׁזּוֹכִין לֶאֱכֹל בִּקְדֻשָּׁה כָּרָאוּי׃

(הַשְׁמָטָה לַמַּאֲמָר הַנַּ״ל)

עִקַּר קוֹל הַשְּׂמִיעָה הוּא מֵחֲמַת שֶׁאוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר נֶחְקָקִים בָּאֲוִיר וְהָאֲוִירִים מַכִּים זֶה בָּזֶה עַד שֶׁבָּא לְאָזֶן הַשּׁוֹמֵעַ. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהָאֲוִיר נָח וְזַךְ וְצָלוּל אֲזַי נִשְׁמָע הַדִּבּוּר לְמֶרְחוֹק, אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ רוּחַ סְעָרָה אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לַחֲבֵרוֹ לִשְׁמֹעַ אֲפִלּוּ הַקּוֹל מִכָּל-שֶׁכֵּן הַדִּבּוּר בְּעַצְמוֹ. כְּמוֹ כֵן כְּשֶׁיֵּשׁ אַהֲבָה בֵּין בְּנֵי אָדָם

שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֲוִיר הַנָּח שֶׁרוּחָם נוחַ זֶה מִזֶּה עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁמָעִים הַדִּבּוּרִים לְמֵרָחוֹק בִּפְרָט וּבִכְלָל. הַיְנוּ שֶׁדִּבּוּרִים הַטּוֹבִים שֶׁל כָּל אֶחָד נִשְׁמָעִים אֵצֶל חֲבֵרוֹ וְזֶה בִּפְרָט. וְכֵן בִּכְלַל הָעוֹלָם נִשְׁמָעִים וְנִתְקַבְּלִים הַדִּבּוּרִים הַקְּדוֹשִׁים וְהָאֲמִתִּיִּים שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת גַּם לְמֵרָחוֹק מְאֹד בִּבְחִינַת: "וְשָׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת" (אֶסְתֵּר ט' ד) עַד שֶׁבָּאִים גַּם רְחוֹקִים וּמִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה בְּחִינַת גֵּרִים וּבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה. אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ שִׂנְאָה חַס וְשָׁלוֹם בֵּין בְּנֵי אָדָם זוֹ הַשִּׂנְאָה הִיא בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה רוּחַ רָעָה שֶׁמַּפְרִיד בֵּינֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּלְבְּלוּ הָאֲוִירִים עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵין הַדִּבּוּרִים נִשְׁמָעִים גַּם בִּמְקוֹמָם וּבְסָמוּךְ לָהֶם וּמִכָּל שֶׁכֵּן מֵרָחוֹק. וְעִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה בְּחִינַת אֲוִיר הַנָּח וְהַזַּ"ל הַנַּ"ל הוּא עַל-יְדֵי צְדָקָה לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְלַעֲנִיִּים הַגּוּנִים:

יח - קרטליתא

א. לְכָל דָּבָר יֵשׁ תַּכְלִית וּלְזֶה הַתַּכְלִית יֵשׁ עוֹד תַּכְלִית אַחֵר גָּבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ. וְהָעִקָּר הוּא הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא שַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא עִקַּר הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹן שֶׁל כָּל הַבְּרִיאָה וְשֶׁל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. אֲבָל אֵין מִי שׁיוּכל לְהַשִּׂיג וְלִתְפּוֹס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ הַתַּכְלִית הַזֶּה כִּי אִם הַצַּדִּיקִים. וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְפִי שֹׂרֶשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּתוֹךְ נִשְׁמַת הַצַּדִּיק כֵּן מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ זֶה הַתַּכְלִית כְּפִי מָה שֶׁמְּשַׂבֵּר הַכַּעַס בְּרַחֲמָנוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג הַתַּכְלִית בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁזֶּה הָעִקָּר:

ב. צָרִיךְ לְשַׂבֵּר אֶת הַכַּעַס בְּרַחֲמָנוּת. הַיְנוּ כְּשֶׁבָּא לְכְלַל כַּעַס לֹא יִפְעוֹל בְּכַעֲסוֹ שׁוּם אַכְזָרִיּוּת רַק אַדְרַבָּה יִתְגַּבֵּר אָז בְּרַחֲמָנוּת גָּדוֹל עַל זֶה שֶׁרוֹצֶה לִכְעֹס וְיַמְתִּיק הַכַּעַס בְּרַחֲמָנוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה עֲטָרָה לָעֲנָוִים הַבּוֹרְחִים מִכָּבוֹד וּשְׂרָרָה וַאֲזַי מְקַבְּלִים אֶת הַכָּבוֹד וְהַשְׂרָרָה בְּעַל כָּרְחָם:

ג. לְפִי הִתְמַעֲטוּת הָאֱמוּנָה כֵּן הַסְתָּרַת פְּנֵי ה' וַחֲרוֹן אַפּוֹ חַס וְשָׁלוֹם. וַאֲזַי הַצַּדִּיקִים בּוֹרְחִים מִשְׂרָרָה וְכָבוֹד וְאֵין לְהָעוֹלָם מַנְהִיג אֲמִתִּי. וְעַל-יְדֵי שֶׁמְּשַׂבְּרִין הַכַּעַס בְּרַחֲמָנוּת עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּק הַחֲרוֹן אַף. וַאֲזַי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת מְקַבְּלִין הַכָּבוֹד וְהַמַּנְהִיגוּת. וְזוֹכִין לְמַנְהִיג אֲמִתִּי שֶׁיְּרַחֵם עַל הָעוֹלָם לְהַנְהִיגָם כָּרָאוּי לְהָבִיא כָּל אֶחָד אֶל הַתַּכְלִית הָאַחֲרוֹן:

ד. לִפְעָמִים יֵשׁ חִסָּרוֹן בָּעוֹלָם שֶׁהָאֱמוּנָה אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת וְעַל-יְדֵי-זֶה חֲרוֹן אַפּוֹ חַס וְשָׁלוֹם וְהַסְתָּרַת פְּנֵי ה' אֵינוֹ נִכָּר כָּל כָּךְ. רַק כְּשֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל וּבָא לְהַצַּדִּיקִים אֲזַי מַסְתִּירִים פְּנֵיהֶם מִן הָעוֹלָם וְאֵינָם רוֹצִים לְהַנְהִיגוֹ. וּמֵחֲמַת שֶׁהַחֲרוֹן אַף הוּא מְעַט מִן הַמְּעַט כְּחֵלֶק הָרֶגַע עַל-יְדֵי-זֶה אֵינָם תּוֹלִים הַסְתָּרַת פְּנֵיהֶם בְּהָרוֹגֶז כִּי אִם בְּקַטְנוּתָם שֶׁאוֹמְרִים שֶׁאֵינָם רְאוּיִים לְהַנְהִיג הָעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת גַּם הֵם אֵינָם יוֹדְעִים וּמַרְגִּישִׁים אֶת הַחֲרוֹן אַף שֶׁהוּא מְעַט מִן הַמְּעַט. אֲבָל עַל-יְדֵי שֶׁנִּמְתָּק הָרֹגֶז וְהַחֲרוֹן אַף עַל-יְדֵי

הָרַחֲמָנוּת כַּנַּ״ל אָז נִמְתָּק הַחֲרוֹן אַף שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַצַּדִּיקִים עַל-יְדֵי הָרַחֲמָנוּת. וְאָז הָרַחֲמָנוּת גּוֹבֵר עֲלֵיהֶם וּמְרַחֲמִים עַל הָעוֹלָם וְנִתְרַצִּים בְּהַנְהָגָתוֹ וְזוֹכֶה הָעוֹלָם לְמַנְהִיג אֲמִתִּי שֶׁמַּנְהִיגֵם בְּרַחֲמִים׃

ה. עַל-יְדֵי הֲפָרַת הַכַּעַס בְּרַחֲמָנוּת כַּנַּ״ל זוֹכִין לֶאֱמוּנָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְתִּיקִין דִּינִים וְכֵן לְהֵפֶךְ עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת זוֹכִין לְרַחֲמָנוּת וּלְשַׁבֵּר הַכַּעַס׃

ו. אֵין לְאָדָם לְקַבֵּל מַנְהִיגוּת וּשְׁרָרָה כִּי אִם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת שֶׁאֵין שְׁלֵמוּת אַחֲרָיו. כִּי הַמַּנְהִיגוּת עִקָּרָהּ בִּבְחִינַת רַחֲמִים וְעִקַּר הָרַחֲמִים תָּלוּי בַּהֲסָרַת עֲבוֹדָה זָרָה וַאֲפִלּוּ שֶׁמֶץ עֲבוֹדָה זָרָה. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר צְבִי הִפְסִיקוֹ בַּדֶּרֶךְ שֶׁהוּא מַאֲמִין בָּזֶה אוֹ אֵיזֶה דָּבָר כָּזֶה שֶׁהוּא מְדַרְכֵי הָאֱמוֹרִי אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין לוֹ רַחֲמָנוּת בִּשְׁלֵמוּת. בְּכֵן אֵין לוֹ לְקַבֵּל הַמַּנְהִיגוּת. וְאַף שֶׁהוּא חוֹשֵׁב בְּעַצְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל הָעוֹלָם וְעַל כֵּן רוֹצֶה בְּהַנְהָגָתוֹ בֶּאֱמֶת הוּא רוֹדֵף אַחַר הַכָּבוֹד וְתוֹלֶה רְדִיפָתוֹ בָּרַחֲמָנוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לָבוֹא לְמִינוּת וְאֶפִּיקוֹרְסוּת חַס וְשָׁלוֹם אֲבָל מִן הַשָּׁמַיִם מְרַחֲמִין וְאֵין מַנִּיחִין הַמַּנְהִיגוּת בְּיָדוֹ׃

ז. עַל-יְדֵי אַהֲבַת חֲכָמִים תִּכּוֹן הַמַּלְכוּת וְהַמַּנְהִיגוּת. וּכְשֶׁבָּא לְמֶלֶךְ אוֹ מַנְהִיג אֵיזֶהוּ שְׁנָאָה עַל הַחֲכָמִים. יָדוּעַ לֶהֱוֵי לֵיהּ שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם יוֹרִידוּהוּ מִמַּלְכוּתוֹ כִּי אֵין קִיּוּם לָעוֹלָם בְּלִי חָכְמָה׃

ח. שְׁלֵמוּת הָאוֹתִיּוֹת וּשְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר הוּא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה׃

יט - תפלה לחבקוק

א. תַּאֲוַת נְאוּף הִיא רַע הַכּוֹלֵל. שֶׁכָּל הָרָעוֹת שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת כְּלוּלִין בּוֹ. כִּי כָּל אֻמָּה וְלָשׁוֹן יֵשׁ לָהּ אַחִיזָה בְּרַע מְיֻחָד, דְּהַיְנוּ אֵיזֶה מִדָּה רָעָה אוֹ תַּאֲוָה רָעָה שֶׁהִיא מְיֻחֶדֶת לְאוֹתָהּ הָאֻמָּה וְהֵן מְשַׁקְּעִים בְּאוֹתָהּ הַתַּאֲוָה וְשָׁם אֲחִיזָתָם. אֲבָל תַּאֲוַת נְאוּף הִיא רַע הַכּוֹלֵל שֶׁבְּאוֹתָהּ הַתַּאֲוָה נִתְקַבֵּץ וְנִתְאַסֵּף כָּל רַע וָרַע שֶׁל כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה שֶׁהֵם הָרַע שֶׁל כָּל הַתַּאֲוֹת, וְכָל אֵלּוּ הָרָעוֹת נִבְעָרִים יַחַד וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם מְדוּרָה וְזֶהוּ תַּבְעֵרַת הַמְּדוּרָה שֶׁבּוֹעֵר בָּאָדָם לְתַאֲוַת נְאוּף. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִבְדִּילָנוּ מִן הָאֻמּוֹת וְרוֹמְמָנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת וּצְרִיכִים אֲנַחְנוּ לִהְיוֹת פְּרוּשִׁים מִכָּל רָעוֹתֵיהֶם, דְּהַיְנוּ מִכָּל הַתַּאֲוֹת שֶׁהֵם מְיֻחָדִים לָהֶם כַּנַּ״ל וְאֵינָם שַׁיָּכִים לָנוּ כְּלָל. וּבִפְרָט מִתַּאֲוַת נְאוּף שֶׁהִיא הָרַע הַכּוֹלֵל שֶׁל כָּל הָאֻמּוֹת כַּנַּ״ל. כִּי זֶה עִקַּר הַהֶבְדֵּל וְהַהֶפְרֵשׁ שֶׁיֵּשׁ בֵּינֵינוּ לְבֵין הָאֻמּוֹת מַה שֶּׁאָנוּ פּוֹרְשִׁים עַצְמֵנוּ מִנְּאוּף כִּי זֶה עִקַּר קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. כִּי יֵשׁ כֹּחַ בָּאָדָם לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִתַּאֲוָה זֹאת וּלְשָׁבְרָהּ וְזֶה עִקַּר קְדֻשָּׁתֵנוּ כַּנַּ״ל׃

ב. עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה הִיא קְדֻשַּׁת הַבְּרִית וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת הַלָּשׁוֹן וְהַדִּבּוּר שֶׁמְּקַדְּשִׁין אוֹתוֹ בְּדִבּוּרִים קְדוֹשִׁים. וְעַל-שֵׁם זֶה נִקְרָא לְשׁוֹנֵנוּ לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ, כִּי יֵ֫שׁ מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גֶּדֶר עֶרְוָה אַתָּה מוֹצֵא קְדֻשָּׁה׳ (רש״י ויקרא יט, ב). וְעַל-יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ דְּהַיְנוּ עַל-יְדֵי רִבּוּי דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁהֵם תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. (וְאַף-עַל-פִּי שֶׁמְּשִׂיחַ וּמְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ בְּמְדִינָתֵנוּ הוּא גַּם כֵּן בִּכְלָל לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ. כִּי אַדְרַבָּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ צָרִיךְ דַּוְקָא לְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ כַּמְבוֹאָר (בְּחֵלֶק ב סִימָן כ״ה) רַק הָעִקָּר שֶׁיִּשְׁמוֹר אֶת הַלָּשׁוֹן לְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ בְּדִבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁזֶּה בְּחִינַת שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ). וְלִזָּהֵר לִשְׁמוֹר אֶת הַלָּשׁוֹן שֶׁלֹּא לְדַבֵּר דִּבּוּרִים רָעִים וּפְגוּמִים שֶׁהֵם לָשׁוֹן הָרָע וּשְׂקָרִים וּדְבָרִים בְּטֵלִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁהֵם פּוֹגְמִין אֶת הַלְּשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה דִּבּוּרוֹ וּלְשׁוֹנוֹ בְּחִינַת שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ. עַל-יְדֵי-זֶה הִיא עִקַּר הַכְנָעַת וּשְׁבִירַת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת וּבְפָרָט תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁזֶּה הָעִקָּר שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁבֵּר׃

ג. תִּקּוּן הַבְּרִית הוּא בְּחִינַת רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ הַיְנוּ בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וְעַל יָדוֹ נִתְבַּטֵּל הָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁהוּא פְּגַם הַבְּרִית רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ד. עִקַּר עֲשִׂיָּה וְתִקּוּן שֶׁל לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ תָּלוּי בְּ״יִרְאַת ה׳ הִיא אוֹצָרוֹ״ (יְשַׁעְיָה ל״ג ו)׃

ה. תִּקּוּן הַבְּרִית וּשְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה כִּי זֶה בְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת. וּכְפִי שֶׁמַּרְבִּין לְדַבֵּר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁהֵם בְּחִינַת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ כְּמוֹ כֵן זוֹכִין לְתִקּוּן הַבְּרִית. וּכְפִי תִּקּוּן הַבְּרִית כֵּן זוֹכִין לִשְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ. וְכֵן לְהֵפֶךְ לְעִנְיַן הַפְּגַם חַס וְשָׁלוֹם, כִּי מִי שֶׁפּוֹגֵם בַּבְּרִית מְאַבֵּד לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ הוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית׃

ו. כָּל הַחֲרָפוֹת וְהַבּוּשׁוֹת וְהַבְּזָיוֹנוֹת הַבָּאִים עַל הָאָדָם הֵם עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית. וְכֵן לְהֵפֶךְ עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית זוֹכִין לְכָבוֹד׃

ז. תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁהִיא רַע הַכּוֹלֵל הִיא בְּחִינַת נָחָשׁ שֶׁפִּתָּה לְחַוָּה וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא שֶׁהִיא הָרוּחַ סְעָרָה הָרוּחַ שְׁטוּת אֵשֶׁת כְּסִילוּת. וְהוֹלֵךְ וּמְפַתֶּה אֶת הָרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁמִירַת הַבְּרִית וּמַטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא. וְזֶה בְּחִינַת ״לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ״ (בְּרֵאשִׁית ד׳ ז). ׳לַפֶּתַח׳ הַיְנוּ פתח שֶׁל לְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. שֶׁהַחַטָּאת הַזֶּה שֶׁהִיא הַנָּחָשׁ רוֹבֵץ לִינק מִמֶּנּוּ עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית כִּי עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרָע לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם הִיא בַּתַּאֲוָה הַזֹּאת׃

ח. מַה שֶּׁעַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים נָפַל חָכְמַת מְלִיצַת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ מְאֹד עַד שֶׁכִּמְעַט רוֹב חָכְמַת הַמְּלִיצָה הִיא אֵצֶל הַקַּלֵּי עוֹלָם הַשְּׁקוּעִים מְאֹד בְּתַאֲוַת הַמִּשְׁגָּל, שֶׁהוּא הָרַע הַכּוֹלֵל וְהַהֵפֶךְ מַמָּשׁ מִקְּדֻשַּׁת לְשׁוֹן-הַקּוֹדֶשׁ וְהֵם בְּחִינַת ״וּמְלִיצֶיךָ פָּשְׁעוּ בִי״ (יְשַׁעְיָה מ״ג כז) רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְעַל-יְדֵי צַחוּת הַמְּלִיצָה שֶׁלָּהֶם הֵם מוֹשְׁכִים אֶת לֵב כַּמָּה וְכַמָּה מִנַּעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁמְּבִיאִים

אוֹתָם לְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּמוּרָה חַס וְשָׁלוֹם. זֶה בְּחִינַת: ״נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה״ (מִשְׁלֵי ה׳ ג) וְכֵן: ״מְנָכְרִיָּה אֲמָרֶיהָ הֶחֱלִיקָה״ (מִשְׁלֵי ב׳ טו). וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת הַנָּחָשׁ שֶׁפִּתָּה אֶת חַוָּה (שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדִּבּוּר שֶׁל לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ) וְהִטִּיל בָּהּ זֻהֲמָא רַחֲמָנָא לִצְלָן:

ט. עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע זֶה לְשׁוֹן תַּרְגּוּם שֶׁהוּא אֶמְצָעִי בֵּין לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה חֲכָמָה שֶׁכֻּלּוֹ טוֹב וּבֵין לְשׁוֹן שֶׁל שִׁבְעִין עַמָּמִין שֶׁכֻּלּוֹ רַע, כִּי כָּל לְשׁוֹנוֹת הָעַכּוּ״ם עַכְשָׁו הֵם רַע גָּמוּר, וּכְשֶׁהֵם דְּהַיְנוּ הַנָּחָשׁ כַּנַּ״ל רוֹצִים לְינק מִלְּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִינק מִמֶּנּוּ כִּי אִם עַל-יְדֵי לְשׁוֹן תַּרְגּוּם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טוֹב וָרַע. כִּי עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַקְּלִפָּה אֵינָהּ אֶלָּא עַל-יְדֵי לְשׁוֹן תַּרְגּוּם וְעִקַּר בְּנְיָנָהּ וּשְׁלֵמוּתָהּ שֶׁל לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ אֵינָהּ אֶלָּא עַל-יְדֵי שֶׁמַּפִּילִין אֶת הָרַע שֶׁבַּתַּרְגּוּם וּמַעֲלִין אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ לִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִין כָּל הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן בִּבְחִינַת לָשׁוֹן נוֹפֵל עַל לָשׁוֹן. וְזֶה: ״וַיַּפֵּל ה׳ אֱלֹהִים תַּרְדֵּמָ״ה״ (בְּרֵאשִׁית ב׳ כא) מִסְפַּר תַּרְגּוּ״ם כַּמּוּבָא מֵהָאֲרִיזַ״ל. וַיַּפֵּ״ל נוֹטָרִיקוֹן פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבְּרוּ, כִּי עַל-יְדֵי בְּחִינַת תַּרְדֵּמָה שֶׁהִיא בְּחִינַת לְשׁוֹן תַּרְגּוּם, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר בְּנְיָנָהּ שֶׁל חַוָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ עַל-יְדֵי שֶׁמַּעֲלִין הַטּוֹב שֶׁבּוֹ וּמַפִּילִין הָרַע שֶׁבּוֹ כַּנַּ״ל. עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִין כָּל הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן בִּבְחִינַת ״פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבְּרוּ״ רָאשֵׁי-תֵּבוֹת וַיַּפֵּל וְכוּ׳ כַּנַּ״ל:

י. עִקַּר הַחֲלוֹם הוּא בְּשֶׁנָּה הַיְנוּ בְּתַרְדֵּמָה, וְהַחֲלוֹמוֹת הֵם כְּפִי הַמַּאֲכָלִים שֶׁאוֹכֵל כַּמּוּבָא. כִּי בְּכָל דָּבָר יֵשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא זֶה הַדָּבָר וּכְשֶׁיְּשֵׁן עוֹלִים הָאֵדִיִּים מִמַּה שֶּׁאָכַל לְהַמּחַ וְנִצְטָרְפִין הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם וּמְזֶה נַעֲשֶׂה הַחֲלוֹם. וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ הוּא יוֹדֵעַ הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן הוּא יָכוֹל לְפַשֵּׁר חֶלְמִין שֶׁבְּתַרְדֵּמָה. כְּמוֹ יוֹסֵף הַצַּדִּיק שֶׁזָּכָה לִשְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ שֶׁעִקַּר שְׁלֵמוּתוֹ עַל-יְדֵי תַּרְדֵּמָה שֶׁהִיא בְּחִינַת תַּרְגּוּם כַּנַּ״ל שֶׁזָּכָה לְבָרְרוֹ לְהַעֲלוֹת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ לִלְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ וּלְהַפִּיל הָרַע שֶׁבּוֹ וְעַל כֵּן יָדַע לְבָרֵר הַטּוֹב וְהָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בַּחֲלוֹם בְּחִינַת תַּרְגּוּם כַּנַּ״ל:

יא. וְזֶה בְּחִינַת מִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁהָרוּחַ שְׁטוּת הַיְנוּ הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן עוֹלֶה עַל-יְדֵי תַּרְגּוּם עַל-יְדֵי תַּרְדֵּמָה וְשָׁנָה וְיוֹנֵק מִלְּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִבְּרִית קֹדֶשׁ. כִּי מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ מְקָרֵר אֶת חֲמִימוּתוֹ בִּלְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל מִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ אֲזַי הָרוּחַ סְעָרָה הַיְנוּ הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן הַנַּ״ל מְקָרֵר אוֹתוֹ בְּמִקְרֶה לַיְלָה בַּשָּׁנָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּחִינַת ״אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ״ לְשׁוֹן קְרִירוּת. בַּדֶּרֶךְ הוּא בְּחִינַת ״דֶּרֶךְ אִשָּׁה מְנָאָפֶת״ (מִשְׁלֵי ל׳ כ) שֶׁהָרוּחַ סְעָרָה הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ הַתַּרְגּוּם שֶׁהוּא בְּחִינַת נוֹגַהּ וְיוֹנֵק מִן הַחַשְׁמַל שֶׁהוּא בְּחִינַת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ. וְעַל-יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ דְּהַיְנוּ עַל-יְדֵי שֶׁמְּבָרְרִין אֶת בְּחִינַת הַתַּרְגּוּם וְהַתַּרְדֵּמָה כַּנַּ״ל אָז נִצּוֹלִין מִמִּקְרֶה לַיְלָה שֶׁבְּתַרְדֵּמָה וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לְקָרֵר חֲמִימוּתוֹ בְּדִבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִקְּרִי רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא יְקָרֵר אוֹתוֹ הָרוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל:

יב. רְחִיצַת מַיִם חַמִּין בְּעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ הִיא בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית וְכֵן קְרִיאַת הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם הִיא גַּם כֵּן בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית׃

יג. עַל-יְדֵי שֶׁמַּעֲלֶה הַטּוֹב שֶׁבַּתַּרְגּוּם וּמַשְׁלִים אֶת הַלָּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת וּבְטוּל תַּאֲוַת נְאוּף. עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל וְנִתְעוֹרֵר הַכֹּחַ שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁהֵם כֹּחַ ה׳ שֶׁבְּכָל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית׃

יד. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה כַּנַּ״ל אֲזַי זוֹכֶה לַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׁאָר תַּעֲנוּגִים כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ. כִּי צְרִיכִין שֶׁתִּהְיֶה עִקַּר אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׁאָר תַּעֲנוּגִים מֵהִתְנוֹצְצוּת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּכָל דָּבָר בִּבְחִינַת: ״וַיֹּאכַל וַיִּשְׂבַּע וַיִּיטַב לִבּוֹ״ (רות ג׳ ז), שֶׁהָיְתָה אֲכִילָתוֹ וּשְׁתִיָּתוֹ מֵהָאָרַת וְהִתְנוֹצְצוּת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל ל״ב (שְׁלשִׁים וּשְׁנַיִם) אֱלֹהִים שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ ויקהל, ר״ח.) כִּי הַמָּזוֹן נִתְבָּרֵךְ עַל-יְדֵי שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ עַל-יְדֵי שֶׁמְּעוֹרְרִים וּמְאִירִים אֶת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּכָל דָּבָר׃

טו. מִי שֶׁהוּא חָכָם לִבַּד יָכוֹל לְהָבִין בְּחָכְמָתוֹ וְלֵידַע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר (כַּמְבוֹאָר בְּפָנִים). אֲבָל שֶׁיַּרְגִּישׁ וְיִתְעַנֵּג רַק מֵהַצְּרוּפֵי אוֹתִיּוֹת בִּבְחִינַת וַיֹּאכַל וַיִּשְׂבַּע כַּנַּ״ל לִזְכּוֹת שֶׁיִּהְיוּ כָּל תַּעֲנוּגָיו רַק מֵהָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּכָל דָּבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ. דְּהַיְנוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת הַמִּשְׁגָּל לְגַמְרֵי וּלְהַשְׁלִים אֶת הַלָּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ עַד שֶׁיָּבִיא הִתְנוֹצְצוּת חָדָשׁ בְּלָשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, דְּהַיְנוּ בְּהָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּכָל דָּבָר. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִבְחִינַת: ״וּמִצִּיּוֹן יִסְעָדֶךָּ״ (תְּהִלִּים כ׳ ג) שֶׁתִּהְיֶה סְעֻדָּתוֹ דְּהַיְנוּ אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכָל הַתַּעֲנוּגִים מִצִּיּוֹן וְסִימָן הָאוֹתִיּוֹת הַמְצֻיָּנִים וּמְסֻמָּנִים בְּכָל דָּבָר׃

טז. וּמִי שֶׁאוֹחֵז בִּבְחִינָה זֹאת מִזֶּה מֵאִיר לִבּוֹ כִּי שָׁם הַלֵּב הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל וְנִזּוֹן משופרא דְּשׁוּפְרָא (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ בלק רכ״א׃) מִל״ב (מִשְׁלשִׁים וּשְׁנַיִם) אֱלֹהִים שֶׁל מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת הָאוֹר שֶׁמְּקַבֵּל לִבּוֹ מִל״ב (מִשְׁלשִׁים וּשְׁנַיִם) אֱלֹהִים הַנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה מִתְנוֹצֵץ פָּנָיו בָּאוֹר הַזֶּה וְזוֹכֶה לְזַכֵּךְ אֶת הַפָּנִים כָּל-כָּךְ עַד שֶׁיּוּכַל לְעוֹרֵר אֲחֵרִים בִּתְשׁוּבָה עַל-יְדֵי שֶׁיִּסְתַּכְּלוּ בַּפָּנִים שֶׁלּוֹ לְבַד שֶׁיִּרְאֶה כָּל אֶחָד אֶת עַצְמוֹ בַּפָּנִים שֶׁלּוֹ כְּמוֹ בְּמַרְאָה וְיִרְאֶה אֵיךְ הוּא מְשֻׁקָּע בְּחֹשֶׁךְ. עַד שֶׁבְּלֹא תּוֹכָחָה וּבְלֹא מוּסָר יְעוֹרֵר אֶת חֲבֵרוֹ בִּתְשׁוּבָה רַק מִמַּה שֶׁמַּבִּיט בַּפָּנִים שֶׁלּוֹ לְבַד הַמְּאִירוֹת׃

יז. מַה שֶּׁקָּשֶׁה לְהָעוֹלָם עַל מַה שֶׁצָּרִיךְ לְנַסֵּעַ לְהַצַּדִּיק לִשְׁמֹעַ מִפִּיו הֲלֹא אֶפְשָׁר לְעַיֵּן בְּסְפָרִים דִּבְרֵי מוּסָר. אַךְ יֵשׁ חִלּוּק גָּדוֹל כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ מְקַבֵּל דִּבּוּר לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ בִּשְׁלֵמוּת דְּהַיְנוּ בְּיִרְאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ רַע הַכּוֹלֵל שֶׁהוּא תַּאֲוַת נְאוּף עַד שֶׁזּוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית שֶׁהוּא תִּקּוּן הַכֹּל וְהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ תִּקּוּן כָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת. וְזֶהוּ דָּוְקָא עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ דַּיְקָא. אֲבָל מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי אַחֵר שֶׁשָּׁמַע מִפִּנּוּ מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי שֶׁשָּׁמַע מִפִּי הַשּׁוֹמֵעַ הוּא רָחוֹק

מִזֶּה הַשְּׁלֵמוּת כִּי יוֹרֵד בְּכָל פַּעַם מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. וּמִכָּל שֶׁכֵּן בֵּין הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק לַמְעַיֵּן בְּסֵפֶר הוּא חִלּוּק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר כִּי סֵפֶר הוּא רַק לְזָכְרוֹן וְהַזְּכָרוֹן הוּא בְּכֹחַ הַמְדַמֶּה. עַל כֵּן הַסֵּפֶר הוּא בְּחִינָה אַחֶרֶת מַמָּשׁ וְאֵין לוֹ כְּלָל מַעֲלַת הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ בְּעַצְמוֹ׃

יח. כְּשֶׁרוֹצִים הַצַּדִּיקִים לִשְׁמֹעַ אֵיזֶה דִּבּוּר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵם עוֹשִׂים תְּחִלָּה אֶת הַדִּבּוּר וּבוֹנִים אוֹתוֹ עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים וְאַחַר-כָּךְ זוֹכִים לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ בְּחִינַת׃ ״עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״ (תְּהִלִּים ק״ג כ) כִּי הֵם עוֹשִׂים תְּחִלָּה אֶת הַדִּבּוּר וְאַחַר-כָּךְ שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ הַדִּבּוּר מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי בָּזֶה הַדִּבּוּר מְדַבֵּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּם. וּכְשֶׁהַצַּדִּיק שׁוֹמֵעַ הַדִּבּוּר שֶׁל תּוֹרָה מִפִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לְהַדִּבּוּר שְׁלֵמוּת כִּי שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר תְּלוּיָה בַּיִּרְאָה וְיִרְאָה תַּלְיָא בְּאוּדְנִין וְכוּ׳. וְזֶהוּ׃ ״ה׳ שָׁמַעְתִּי שִׁמְעֲךָ יָרֵאתִי״ (חֲבַקּוּק ג׳ ב) כְּשֶׁהַשְּׁמִיעָה מִפִּי הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּיךָ כַּנַּ״ל וְזֶהוּ שִׁמְעֲךָ שֶׁשּׁוֹמֵעַ מִמְּךָ אֲזַי יָרֵאתִי. כִּי עִקַּר הַיִּרְאָה תַּלְיָא בְּאוּדְנִין וַאֲזַי יֵשׁ שְׁלֵמוּת לַלְּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה כַּנַּ״ל׃

יט. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא כָּל הַבְּרִיאָה בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה. שֶׁהוּא דַּיְקָא יְתַקֵּן כָּל הַדְּבָרִים עַל-יְדֵי בֵּרוּר הַטּוֹב שֶׁבְּעֵץ הַדַּעַת. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַשְׁלִים וּמְתַקֵּן כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְתַקֵּן תִּקּוּן הַמִּילָה בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית בָּזֶה הָעוֹלָם דַּיְקָא שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת שְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ עַל-יְדֵי שֶׁמְּבָרְרִין הַטּוֹב שֶׁבַּתַּרְגּוּם. כִּי הַלְּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ כְּשֶׁבָּא מִלְּמַעְלָה עֲדַיִן הוּא חָסֵר תִּקּוּן וְאֵין לוֹ שְׁלֵמוּת כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁאֲנַחְנוּ מַשְׁלִימִין אוֹתוֹ עַל-יְדֵי בֵּרוּר הַתַּרְגּוּם שֶׁאָז דַּיְקָא נִשְׁלָם הַלְּשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ׃

כ. וּלְהַעֲלוֹת הַטּוֹב מִן הַתַּרְגּוּם הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּתַקֵּן כָּל הַחֲטָאִים שֶׁעָשָׂה בְּשׁוֹגֵג שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ. כִּי הַשּׁוֹגֵג בְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע וְכוּ׳ מַעֲשֵׂהוּ רַע וְכַוָּנָתוֹ טוֹב׃

כ - תשעה תקונין יקירין

א. כָּל מְפָרְשֵׁי הַתּוֹרָה מְקַבְּלִים מֵהַנִּשְׁמָה אֲשֶׁר כָּל דְּבָרֶיהָ כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בִּבְחִינַת׃ ״הֲלֹא כֹּה דְּבָרִי כָּאֵשׁ״ (יִרְמְיָה כ״ג כט) וְהִיא מְסֻבֶּלֶת בְּיִסּוּרִין (פַּת בַּמֶּלַח תֹּאכַל וּמַיִם בַּמְּשׂרָה תִּשְׁתֶּה כְּדַרְכָּהּ שֶׁל תּוֹרָה׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ו) וּכְשֶׁהַנִּשְׁמָה הַזֹּאת נוֹפֶלֶת מִבְּחִינַת כֹּה דְּבָרִי כָּאֵשׁ כַּנַּ״ל וּדְבָרֶיהָ נִצְטַנְּנִין אֲזַי נִסְתַּלֵּקֶת. וְאָז נִסְתַּלְּקִין בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה הַנִּמְשָׁכִין עַל יָדָהּ וְהַמְפָרְשִׁים הַנַּ״ל אֵין יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג שׁוּם בֵּאוּר הַתּוֹרָה וְאָז בָּאָה מְרִיבָה עַל הַצַּדִּיקִים. וּמִזֶּה הִיא עִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁחָסֵר הַבֵּאוּר שֶׁהוּא הַתֵּרוּץ עַל קֻשְׁיוֹת וּמְרִיבוֹת׃

ב. מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ בְּאוּרֵי הַתּוֹרָה צָרִיךְ מִתְּחִלָּה לְהַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ דִּבּוּרִים חַמִּים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ כַּנַּ״ל וְהַדִּבּוּר נִמְשָׁךְ מִלֵּב הָעֶלְיוֹן בְּחִינַת ״צוּר

לְבָבִי״ (תְּהִלִּים ע״ג כו). וְצָרִיךְ לִשְׁפֹּךְ שִׂיחָה בִּתְפִלָּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְּחִלָּה וְעַל-יְדֵי תְּפִלָּתוֹ נִכְמְרוּ רַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו וְנִפְתָּח לֵב הָעֶלְיוֹן. כִּי עִקַּר הָרַחֲמִים הוּא בַּלֵּב וְנִשְׁפָּע מִשָּׁם דִּבּוּרִים חַמִּים וְעַל-יְדֵי-זֶה הַדִּבּוּר מַמְשִׁיךְ בֶּאוּרֵי הַתּוֹרָה גַּם כֵּן מִשָּׁם. וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד מִמְּפָרְשֵׁי הַתּוֹרָה לְהִתְפַּלֵּל תְּחִלָּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֵי לְעוֹרֵר לֵב הָעֶלְיוֹן לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו דִּבּוּרִים כְּגַחֲלֵי אֵשׁ וְאַחַר-כָּךְ יַתְחִיל לְבָאֵר:

ג. כְּשֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת דּוֹרֵשׁ בָּרַבִּים, אֲזַי קֹדֶם הַבֵּאוּר הוּא מְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִם נְשָׁמוֹתֵיהֶם וְשׁוֹפֵךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲזַי תְּפִלָּתוֹ תְּפִלַּת רַבִּים וְנִתְקַבֶּלֶת בְּוַדַּאי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״הֵן אֵל כַּבִּיר לֹא יִמְאָס״ (אִיּוֹב ל״ו ה). וְעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה נִתּוֹסֵף קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה וּמְעוֹרֶרֶת לֵב הָעֶלְיוֹן וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיךְ בֶּאוּר הַתּוֹרָה שֶׁאוֹמֵר לָהֶם. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד מֵהַנִּמְצָאִים שָׁם חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁמְּגַלֶּה לָהֶם אָז. כִּי כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ אָז יוֹתֵר אֲנָשִׁים שָׁם אָז תְּפִלַּת הֶחָכָם שֶׁמְּקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִמָּהֶם יוֹצֵאת מֵהַרְבֵּה נְשָׁמוֹת בְּיוֹתֵר. וּמוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה לְמַעְלָה בְּיוֹתֵר וּמְעוֹרֶרֶת בְּיוֹתֵר לֵב הָעֶלְיוֹן וְנִמְשָׁךְ מִשָּׁם הִתְגַּלּוּת בְּיוֹתֵר הַכֹּל לְפִי רֹב הָאֲנָשִׁים, וְזֶהוּ הַחִלּוּק בֵּין הַלּוֹמֵד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר וּבֵין הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הֶחָכָם בְּעַצְמוֹ כִּי הַשּׁוֹמֵעַ הַזֶּה בְּוַדַּאי נִתְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ עִם נִשְׁמַת הֶחָכָם בִּשְׁעַת תְּפִלָּתוֹ כַּנַּ״ל וְיֵשׁ לוֹ חֵלֶק בַּבֵּאוּר הַזֶּה כַּנַּ״ל. גַּם כָּל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים בִּשְׁעַת הַדְּרוּשׁ נִכְנָע רִשְׁעָתָם עַל-יְדֵי הַטּוֹב שֶׁבֶּחָכָם הַדּוֹרֵשׁ. וּלְפִי הַהַכְנָעָה כֵּן נִכְנָעִים הָאוֹיְבִים הַיְנוּ הַקְּלִפּוֹת הַשּׁוֹכְנִים סְבִיב לֵב הָעֶלְיוֹן. וּבָזֶה מוֹצִיאָם מִתַּחַת רְשׁוּת הַסִּטְרָא אַחֲרָא וּמַכְנִיסָם תַּחַת רְשׁוּת הַקְּדֻשָּׁה:

ד. וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל קֹדֶם הַדְּרוּשׁ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּתַחֲנוּנִים, וִיבַקֵּשׁ מֵאֵת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַתְּנַת חִנָּם וְלֹא יִתְלֶה בִּזְכוּת עַצְמוֹ. אַף-עַל-פִּי שֶׁעַכְשָׁו נִתְעוֹרֵר מַטֵּה עֻזּוֹ שֶׁל עֲבוֹדָתוֹ אֵין זֶה הַמַּטֶּה כְּדֵי לְהִתְגָּאוֹת חַס וְשָׁלוֹם אֶלָּא כְּדֵי לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבָּעֵדָה, כִּי בְּרַבִּים יֵשׁ בָּהֶם טוֹבִים וְרָעִים וְצָרִיךְ לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבָּרָעִים כַּנַּ״ל. אֲבָל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲמֹד כְּדַל וְכָרָשׁ וִידַבֵּר תַּחֲנוּנִים וְלֹא יִתְלֶה בְּשׁוּם זְכוּת:

ה. וּבִשְׁבִיל זֶה אֵין לְאָדָם לִדְחֹק אֶת עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר אֶלָּא יְבַקֵּשׁ בְּתַחֲנוּנִים. אִם יִתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן וְאִם לָאו לָאו, וְלֹא יִתְעַקֵּשׁ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה לוֹ דַּוְקָא רְצוֹנוֹ:

ו. וּבִזְכוּת הַתּוֹרָה שֶׁמַּמְשִׁיכִין זוֹכִין לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכֵן עַל-יְדֵי שֶׁנִּמְצָאִים אֵצֶל הַצַּדִּיק בְּשָׁעָה שֶׁמַּמְשִׁיךְ תּוֹרָה וְדוֹרֵשׁ בָּרַבִּים אֲזַי יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה גַּם כֵּן לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם״ וְגוֹ׳ (תְּהִלִּים ק״ה מד):

ז. אֲבָל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא אַחַת מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁבָּאִים עַל-יְדֵי יִסּוּרִים (בְּרָכוֹת ה) וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּי אִם עַל-יְדֵי יִסּוּרִים. וְעִקַּר הַיִּסּוּרִים הֵם הַמּוֹנְעִים הָרְשָׁעִים מוֹצִיאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ. וְעַל-יְדֵי הַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל זוֹכֶה לְהַכְנִיעַ כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַיִּסּוּרִים. וּכְפִי שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה

שֶׁזּוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ בְּתִקּוּן גָּדוֹל בְּיוֹתֵר כְּמוֹ כֵּן הוּא זוֹכֶה לְהַכְנִיעַ הַמּוֹנְעִים וְהָרְשָׁעִים וְלָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל׃

ח. מִי שֶׁרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי בֶּאֱמֶת דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל עֲלִיּוֹת שֶׁצְּרִיכִין לַעֲלוֹת אֶל הַקְּדֻשָּׁה הֵם רַק עַל-יְדֵי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכֵן כָּל עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת הֵם רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

ט. וּכְדֵי לֵילֵךְ לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ מִתְּחִלָּה הָרְשָׁעִים מוֹצִיאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ וּלְהַעֲנִישָׁם בְּחַרְבָּא וּקְטָלָא. וְכֹחַ הַזֶּה צְרִיכִין לְקַבֵּל מֵאֱדוֹם הַמְמֻנֶּה עַל כָּל הָעֲנָשִׁים בְּחֶרֶב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה״ (בְּרֵאשִׁית כ״ז מ). וְעַל-יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁחִדֵּשׁ נִבְרָאִים כֹּחוֹת רוּחָנִיּוֹת. וְהֵן הֵן מַלְאָכִים מַמָּשׁ שֶׁמְּקַבְּלִין הַכֹּחַ מֵאֱדוֹם הַנַּ״ל. וְכֹחוֹת אֵלּוּ הֵן לְפִי הִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה וְהֶאָרָתָהּ שֶׁנִּתְרַבָּה לְפִי רִבּוֹת הַקְּדֻשָּׁה שנתוסף לְמַעְלָה כַּנַּ״ל. וּלְפִי רֹב הַתּוֹרָה כֵּן רִבּוּי הַמַּלְאָכִים וְכֵן לְהֵפֶךְ כְּשֶׁהַקְּדֻשָּׁה מֻעֶטֶת הַמַּלְאָכִים הַנִּבְרָאִים מֵחִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה הֵן מְעוּטֵי כֹּחַ שֶׁאֵין כֹּחַ בְּיָדָם לְקַבֵּל כֹּחַ הַנַּ״ל כִּי אִם לְהַכְנִיעַ אֶת הָרְשָׁעִים וּלְהָבִיא מַרְךְ בִּלְבָבָם׃

י. וְלִפְעָמִים גַּם לְהַכְנִיעָם אֵין לָהֶם כֹּחַ כִּי אִם לְעוֹרֵר כֹּחַ הָאֱמוּת עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ עַכְשָׁו בַּגָּלוּת שֶׁאֵין לָנוּ כֹּחַ לַעֲנֹשׁ בְּעַצְמֵנוּ אֶת הָרְשָׁעִים. וְלִפְעָמִים מְסַבֵּב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִין וּמַחֲלֹקֶת מֵהָרְשָׁעִים שֶׁעוֹמְדִים עַל הַכְּשֵׁרִים אַנְשֵׁי אֱמֶת וְאֵין כֹּחַ בְּיָדָם לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם כִּי-אִם עַל-יְדֵי מִשְׁפְּטֵי הָאֱמוּת, וְגַם עַל-פִּי דִּין תּוֹרָה מֻכְרָחִים לָזֶה. אָז מִצְוָה גְּדוֹלָה לֵילֵךְ לְמִשְׁפְּטֵיהֶם וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל הַכֹּחוֹת וּבְמָמוֹן לְהַשְׁפִּילָם כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יַעֲלֶה הַמִּשְׁפָּט דִּקְדֻשָּׁה מֵהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּבְחִינַת׃ ״עַל כֵּן יֵצֵא מִשְׁפָּט מְעֻקָּל״ (חֲבַקּוּק א׳ ד) שֶׁיּוֹצֵא וְנִתְיַשֵּׁר מֵעִקּוּלוֹ׃

יא. וְלִפְעָמִים גַּם זֶה הַכֹּחַ אֵין לָהֶם כִּי אִם לְהַשְׁתִּיק אֶת הָרְשָׁעִים מוֹצִיאֵי דִּבַּת הָאָרֶץ שֶׁלֹּא לְדַבֵּר סָרָה בְּפָנֵינוּ וּבְאָזְנֵי הַהֲמוֹן עַם. וְלִפְעָמִים גַּם זֶה הַכֹּחַ אֵין לָהֶם הַכֹּל לְפִי מְעוּט הַקְּדֻשָּׁה׃

יב. עַל פְּגַם הַבְּרִית חֶרֶב בָּא בִּבְחִינַת׃ ״חֶרֶב נוֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית״ (וַיִּקְרָא כ״ו כה)׃

יג. צְעָקָה בְּקוֹל הִיא תִּקּוּן הַבְּרִית וְזוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת הַדַּעַת כִּי מִתְּחִלָּה כְּשֶׁהָיָה הַבְּרִית פָּגוּם הָיָה הַדַּעַת פָּגוּם׃

יד. וּבְשָׁבִיל זֶה אוֹמְרִים אֶת הַהַגָּדָה שֶׁל פֶּסַח בְּקוֹל רָם. כִּי הַגְּאֻלָּה הָיְתָה עַל-יְדֵי קוֹל בִּבְחִינַת׃ ״וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ״ (דברים כו, ז). וּבְשָׁבִיל זֶה נִקְרֵאת בְּשֵׁם הַגָּדָה לְהוֹרוֹת עַל שֶׁהִיא תִּקּוּן הַבְּרִית בִּבְחִינַת וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ (דְּבָרִים ד׳ יג). וְעִקַּר הַמִּצְוָה בְּיַיִן לְהוֹרוֹת עַל תִּקּוּן הַדַּעַת בִּבְחִינַת חַמְרָא וְרֵיחָנִי פַּקְחִין (סַנְהֶדְרִין ע). כִּי גָּלוּת מִצְרַיִם הָיְתָה עַל פְּגַם הַבְּרִית כַּמּוּבָא

שֶׁהוּא פְּגַם הַדַּעַת וְגַם יַיִן שֶׁל אַרְבַּע כּוֹסוֹת הוּא תִּקּוּן הַדַּעַת שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית׃

טו. הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְדַקְדֵּק עִם הַצַּדִּיקִים כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה (יְבָמוֹת קנ״א) וּכְשֶׁפּוֹגְמִים כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה אֲזַי אֵין כֹּחַ בְּיָדָם לְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה הַנַּ״ל׃

טז. כְּשֶׁבָּא לִבְחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲזַי נִקְרָא גִּבּוֹר תַּקִּיף, כִּי קֹדֶם שֶׁבָּא לִבְחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֲזַי ״אַל יִתְהַלֵּל חֹגֵר כְּמַפַּתֵּחַ״ (מְלָכִים-א כ׳ יא) אֲבָל אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנּוֹצַחַ אֲזַי נִקְרָא אִישׁ מִלְחָמָה, (וְעַל כֵּן גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה עִקַּר נִצָּחוֹן הַמִּלְחָמָה הוּא לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּפְשִׁיטוּת. כְּמוֹ שֶׁיִּשְׂרָאֵל נוֹסְעִים לְשָׁם עַכְשָׁו לְתוֹךְ הַבָּתִּים וְהַדִּירוֹת הַנִּמְצָאִים שָׁם וּצְרִיכִים לִהְיוֹת מְרֻצִּים לָבוֹא לְשָׁם אֲפִלּוּ בְּדַחֲקוּת וַאֲפִלּוּ רַגְלֵי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״לֶךְ-לְךָ״ בִּבְחִינַת הֲלִיכָה בְּרַגְלַיִם דַּיְקָא)׃

כא - עתיקא טמיר וסתים

א. הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב נוֹלָד מֵחֲמַת תְּנוּעַת הַשֵּׂכֶל וּכְפִי מְהִירַת תְּנוּעַת הַשֵּׂכֶל כֵּן מוֹלִיד חֹם בַּלֵּב, כִּי טֶבַע הַתְּנוּעָה שֶׁמּוֹלִיד חֹם. דְּהַיְנוּ עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם מִתְנוֹעֵעַ שִׂכְלוֹ לַחֲשֹׁב בַּתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְחַמֵּם וְנִתְלַהֵב לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא כְּשֶׁזּוֹכֶה לְשֶׁפַע אֱלֹקִי שֶׁהַשֵּׂכֶל נִשְׁפָּע לוֹ בְּמְהִירוּת שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם הַקְדָּמָה עַל-יְדֵי-זֶה הַמְּהִירוּת שַׁלְהֶבֶת הַלֵּב עוֹלָה תָּמִיד מֵאֵלֶיהָ׃

(אָמַר הַמַּעְתִּיק, צֵרַפְתִּי לְפֹה מֵהַמַּאֲמָר לֵב טָהוֹר סִימָן קנ״ו כִּי כֵן סִדְּרָם מוֹרֵנוּ רַבִּי נָתָן זצוק״ל בְּ׳קִצּוּר לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן הַיָּשָׁן׳ וְלֹא רָצִיתִי לְשַׁנּוֹת)

ב. וְעַל-יְדֵי הִתְלַהֲבוּת הַנַּ״ל זוֹכֶה לְגָרֵשׁ רוּחַ הַטֻּמְאָה רוּחַ שְׁטוּת וּמְטַהֵר לִבּוֹ. כִּי נֶגֶד שֶׁנִּתְלַהֵב וְנִבְעָר לַעֲבֹרָה אוֹ לְתַאֲוָה רָעָה חַס וְשָׁלוֹם שֶׁמִּזֶּה נִטְמָא לִבּוֹ נֶגֶד זֶה צָרִיךְ שֶׁיִּתְלַהֵב וְיִבְעַר לִבּוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי טֶבַע הָאֵשׁ שֶׁמְּגָרֵשׁ הָאֲוִיר כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרֵר בְּחוּשׁ מִכַּמָּה דְּבָרִים עַל כֵּן צָרִיךְ חֲמִימוּת שֶׁבַּלֵּב, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבוֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ״ (בַּמִּדְבָּר ל״א כג). וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמִּתְפַּלֵּל וְלוֹמֵד בְּהִתְלַהֲבוּת עַל-יְדֵי-זֶה יִטַּהֵר לִבּוֹ מֵרוּחַ שְׁטוּת וְיִזְכֶּה לְלֵב טָהוֹר. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּדִבּוּרִים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מַמָּשׁ׃

ג. עַל-יְדֵי הַתְּנוּעָה מוֹלִיד חֲמִימוּת דְּהַיְנוּ עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְנוֹעֵעַ מִמַּחֲשָׁבָה לְמַחֲשָׁבָה בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כַּנַּ״ל. וְכֵן עִקַּר חֲמִימוּת יְסוֹד הָאֵשׁ הוּא מַה שֶּׁמְּקַבֵּל מִתְּנוּעַת הַכּוֹכָבִים כִּי יְסוֹד הָאֵשׁ הוּא סָמוּךְ לַגַּלְגַּלִּים וְכֵן כָּל גַּלְגַּל מְקַבֵּל מִגַּלְגַּל שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁמַּצְדִּיק הָרַבִּים הֵינוּ שֶׁמְּקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ עַל-יְדֵי שֶׁדָּן כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת שֶׁגַּם זֶה נִקְרָא מַצְדִּיק הָרַבִּים עַל-יְדֵי-זֶה מוֹלִיד גַּם כֵּן

חֲמִימוּת וְהִתְלַהֲבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּמַצְדִּיקֵי הָרַבִּים כַּכּוֹכָבִים" (דָּנִיֵּאל י"ב ג). וְהוּא מְקַבֵּל הַחֲמִימוּת מִמַּה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְכֵן יָכוֹל לְהוֹרִיד חֲמִימוּת לְאַחֵר גַּם כֵּן כְּמוֹ הַכּוֹכָבִים שֶׁמְּקַבְּלִים מִלְּמַעְלָה וּמוֹרִידִים לְמַטָּה:

ד. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁנִּתְלַהֵב הַלֵּב זוֹכֶה לְטָהֳרַת הַלֵּב וְיֵקַיִם בּוֹ מַה שֶּׁכָּתוּב: "לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבִּי" (תְּהִלִּים נ"א יב). כִּי מַה שֶּׁמְּדַבְּרִים בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ הוּא בְּחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. כִּי עַל-יְדֵי שֶׁנִּכְנָס לָזֶה וּמַכְרִיחַ עַצְמוֹ וּמֵכִין עַצְמוֹ לְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דִּבּוּרִים בְּפִיו שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם יָסַד מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים. וְצָרִיךְ לִרְאוֹת לְחַדֵּשׁ עַצְמוֹ תָּמִיד לְבַקֵּשׁ בְּכָל פַּעַם בְּתַחֲנוּנִים וְדִבְרֵי רְצוּיִים חֲדָשִׁים שֶׁזּוֹכֶה לָזֶה עַל-יְדֵי לֵב טָהוֹר כַּנַּ"ל (וְעַיֵּן בָּזֶה מִדְרָשׁ יַלְקוּט תְּהִלִּים פ"ז):

ה. וּלְהַגִּיעַ לְהַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁפַע אֱלֹקִי הַנַּ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ צָרִיךְ שֶׁיְּקַדֵּשׁ אֶת פִּיו וְחָטְמוֹ וְעֵינָיו וְאָזְנָיו. הַיְנוּ שֶׁיִּשְׁמוֹר עַצְמוֹ מִלְּהוֹצִיא שֶׁקֶר מִפִּיו וְיִהְיֶה לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם שֶׁהוּא קְדֻשַּׁת הַחֹטֶם, וְיִהְיֶה לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים לְהַאֲמִין בָּהֶם וְלִשְׁמֹעַ דִּבְרֵיהֶם שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְקַדֵּשׁ אֶת הָאָזְנַיִם וְיַעֲצוֹם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לַשֵּׂכֶל הַנַּ"ל וְדַעַת שָׁלֵם שֶׁבּוֹ תָּלוּי הַכֹּל:

ו. וְהַנִּזְכָּרִים לְעֵיל הֵם שִׁבְעָה נְקֻבִים שֶׁבָּרֹאשׁ וּתְלוּיִים בַּמֹּחַ וּמְעוֹרְרִים אֶת הַמֹּחַ שֶׁיִּהְיֶה בְּבְחִינַת קֶדֶם בִּבְחִינַת פָּנִים עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת וְהַמְּנוֹרָה בְּחִינַת הַמֹּחַ. וּפְנֵי הַמְּנוֹרָה הַיְנוּ שֶׁפַע אֱלֹקִי הַנַּ"ל שֶׁהִיא בְּחִינַת סֵכָּה בְּחִינַת שֶׁסָּכָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְהִיא בָּאָה עַל-יְדֵי שִׁבְעָה עֲנָנִים שֶׁל כָּבוֹד שֶׁבַּמִּדְבָּר (עַיֵּן 'שֶׁלְּחָן-עָרוּךְ' סִימָן תרכ"ה שֶׁהַסֵּכָּה זֵכֶר לָהֶם). עַל כֵּן עַל-יְדֵי מִצְוַת סֵכָּה זוֹכִין לְשֶׁפַע אֱלֹקִי בְּחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ רוּחַ חָכְמָה הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ אחרי מות ס"א). הַיְנוּ שֶׁזּוֹכִין לְהַשִּׂיג גָּדוֹל שֶׁהוּא בְּחִינַת מַקִּיפִין שֶׁל הַמֹּחַ בְּבְחִינַת הַשֵּׂכֶל שֶׁבָּא לָאָדָם בְּלֹא שׁוּם הַקְדָּמָה אֶלָּא עַל-יְדֵי שֶׁפַע אֱלֹקִי. שֶׁכָּל עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה הִיא בִּשְׁבִיל זֶה כְּדֵי לְהַשִּׂיג הַמַּקִּיפִים שֶׁהֵם עִקַּר שַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא. וְעַל-יְדֵי מִצְוַת סֵכָּה זוֹכִין לְטָהֳרַת הַלֵּב וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ הֵיטֵב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי כַּנַּ"ל שֶׁהִיא בְּבְחִינַת רוּחַ-הַקֹּדֶשׁ:

ז. הַמַּקִּיפִין הַנַּ"ל הֵם שֵׂכֶל גָּדוֹל עַד לְמְאֹד עַד שֶׁאֵין הַמֹּחַ יָכוֹל לְסָבְלוֹ וְאֵין נִכְנָס בַּמֹּחַ כִּי אִם מַקִּיף אוֹתוֹ מִבַּחוּץ. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין כַּמָּה חָכְמוֹת עֲמֻקּוֹת שֶׁאֵין יְכֹלֶת בַּמֹּחַ הָאֱנוֹשִׁי לְהָבִין עַל בֻּרְיוֹ כְּמוֹ כַּמָּה מְבוּכוֹת שֶׁאָנוּ נִבּוֹכִין בָּהֶם. כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה שֶׁאֵין מֹחַ הָאֱנוֹשִׁי יָכוֹל לְהָבִין אֶת הַיְדִיעָה הַזֹּאת. וְהַשֵּׂכֶל הַזֶּה הוּא בְּחִינַת מַקִּיף שֶׁאֵין נִכְנָס בְּפְנִימִיּוּת הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל הַפְּנִימִי מְקַבֵּל חִיּוּתוֹ מֵהַמַּקִּיף הַזֶּה:

ח. וְדַע שֶׁזֶּה עִקַּר כֹּחַ הַבְּחִירָה מַה שֶּׁאֵין יוֹדְעִים הַשֵּׂכֶל שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה וַאֲזַי יֵשׁ כֹּחַ בְּיָדוֹ לִבְחֹר בַּחַיִּים אוֹ הַפּוּכוֹ. אֲבָל כְּשֶׁיִּכָּנוֹס הַמַּקִּיף

הַזֶּה לִפְנִים וְאָז יִתְגַּדֵּל הַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי וְיִתְגַּלֶּה לָאֱנוֹשִׁי הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה אָז יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וְכֵן יִהְיֶה לָעָתִיד שֶׁעַל-יְדֵי גְּדוּלוֹ שֶׁל הַשֵּׂכֶל יֵצֵא מִגֶּדֶר הָאֱנוֹשִׁי וְיַעֲלֶה לְגֶדֶר מַלְאָךְ וְאָז יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וּמִזֶּה תָּבִין שֶׁלֹּא יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ עִנְיַן הַמְּבוּכָה שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כִּי עַכְשָׁו אִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אפֶן לְהָבִין הַשֵּׂכֶל הַזֶּה שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה כִּי הוּא בְּחִינַת מַקִּיף שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִכְנוֹס בַּמֹּחַ בָּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּחִירָה׃

ט. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לָעָתִיד לָבוֹא כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק נִכְוֶה מֵחֲפָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ (בָּבָא-בַּתְרָא ע״ה) כִּי הַמַּקִּיפִין הַנַּ״ל הֵם בְּחִינַת חֲפָה בְּחִינַת קֹדֶשׁ בְּחִינַת קְדוּשִׁין וְהַשֵּׂכֶל שֶׁהוּא מַקִּיף לָזֶה הוּא פְּנִימִי לָזֶה. כִּי כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַצַּדִּיק לְהַשָּׂגָה שֶׁלֹּא יָדַע מִזֶּה מִקֹּדֶם וְהִיא אֶצְלוֹ דָּבָר חָדָשׁ אֲזַי נִתְלַהֵב וְנִבְעַר מֵאוֹר הַשָּׂגַת הַדַּעַת הַזֹּאת. כִּי הִתְלַהֲבוּת דִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל-יְדֵי הַשָּׂגַת הַדַּעַת כַּנַּ״ל וְיִהְיֶה הַצַּדִּיק הַזֶּה נִכְוֶה מִמֶּנּוּ. וְאֵצֶל הַצַּדִּיק הַגָּבֹהַּ מִמֶּנּוּ אֵין זֶה נֶחְשָׁב לְהַשָּׂגָה כְּלָל וְאֵינוֹ נִכְוֶה וְנִתְחַמֵּם כְּלָל מִמֶּנָּה, רַק הוּא צָרִיךְ לְחַפּוֹת וּלְכַסּוֹת עַצְמוֹ בְּהַשָּׂגָה אַחֶרֶת הַגְּבוֹהָה יוֹתֵר כְּדֵי לְחַמֵּם אֶת עַצְמוֹ. כִּי הַחֲפָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹרוֹת מַקִּיפִין הוּא בְּחִינַת חִפּוּי וְכִסּוּי מַמָּשׁ שֶׁמְּחַמֵּם אֶת הָאָדָם, כִּי עִקַּר הַחֲמִימוּת וְהִתְלַהֲבוּת הִיא מֵהַשָּׂגַת הַמַּקִּיפִין כַּנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה שֶׁאַחַר הַחֻפָּה הַיְנוּ בְּחִינַת שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת הַנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת שִׁבְעַת יְמֵי אֲבֵלוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין נִשְׁמַת הַמֵּת שֶׁנִּסְתַּלֵּק לְאוֹר הַפָּנִים הַנַּ״ל עַל-יְדֵי שִׁבְעָה יָמִים אֵלּוּ, וְעַל כֵּן חַיָּב הָאָבֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן קְרִיעָה, כִּי קֶרַ״ע גִּימַטְרִיָּא ש״ע (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים) נְהוֹרִין שֶׁל אוֹר הַפָּנִים שֶׁהֵם הַגִּימַטְרִיָּא שֶׁל שְׁתֵּי פְּעָמִים אָלֶף לָמֶד כִּי אֵל הוּא אוֹר הַפָּנִים׃

י. וְזֶה טַעַם רוֹק שֶׁל הַחֲלִיצָה שֶׁנֶּאֱמַר׃ ״וְיָרְקָה בְּפָנָיו״ (דְּבָרִים כ״ה ט) וּבְזֶה הָרוֹק הוּא נִכְלָם וְעִקַּר הַבּוּשָׁה הִיא בַּפָּנִים. וְזֶה עַל שֶׁלֹּא רָצָה לְיַבֵּמָהּ לְהַמְשִׁיךְ נִשְׁמַת אָחִיו הַמֵּת בָּעוֹלָם שֶׁיּוּכַל לְתַקֵּן עוֹד אוֹר הַפָּנִים. כִּי זֶהוּ הַפְּגָם שֶׁל הַמֵּת בִּלֹּא בָּנִים רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בְּרָכָה אַחֲרָיו שֶׁיַּמְשִׁיכוּ שֵׂכֶל הַפָּנִים בָּעוֹלָם עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים׃

יא. הַפּוֹגֵם בְּכִבּוּד הַצַּדִּיק הָאֲמִיתִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִסְגָּר אוֹר הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת הַנַּ״ל וְאֵינוֹ יָכוֹל לְחַדֵּשׁ וּלְהַשִּׂיג בַּתּוֹרָה. גַּם חָשׁוּב כְּמֵת׃

יב. עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם הוּא עָנָו שָׁפֵל וְסַבְלָן וְלֹא יֶחֱרֶה אַפּוֹ עַל בִּזְיוֹנוֹ עַל-יְדֵי-זֶה מְקַדֵּשׁ הַחֹטֶם בִּשְׁלֵמוּת. וְעַל-יְדֵי שֶׁהוּא ״נֶאֱמָן רוּחַ מְכַסֵּה דָּבָר״ (מִשְׁלֵי י״א יג) שֶׁכְּשֶׁמְּגַלִּין לוֹ סוֹד הוּא נִזְהָר לִשְׁמֹרוֹ לִבְלִי לְגַלּוֹתוֹ לְאַחֵר עַל-יְדֵי-זֶה מְקַדֵּשׁ הָאָזְנַיִם וְעַל-יְדֵי כָּל זֶה מַמְשִׁיךְ שֶׁפַע הַדַּעַת הַנִּזְכָּר לְמַעְלָה׃

יג. כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וְאֵין מֵבִין בָּהּ שׁוּם חִדּוּשׁ זֶה מֵחֲמַת שֶׁנִּתְעַלְּמִין הַמֹּחִין בִּבְחִינַת עִבּוּר בְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ ״בַּבֶּטֶן עָקַב אֶת אָחִיו״ (הוֹשֵׁעַ י״ב ד). וְאָז צָרִיךְ לִצְעוֹק בִּבְחִינַת הַיּוֹלֶדֶת הַצּוֹעֶקֶת שִׁבְעִים קָלִין לְהוֹצִיא הַוָּלָד וְאָז יָפָה צְעָקָה לָאָדָם בֵּין בַּתְּפִלָּה בֵּין בַּתּוֹרָה. וְהַשִּׁבְעִים קָלִין הֵם בִּבְחִינַת שִׁבְעָה קוֹלוֹת שֶׁאָמַר דָּוִד עַל הַמַּיִם שֶׁכָּל אֶחָד כָּלוּל מֵעֶשֶׂר. וְאָז הוּא כְּאִלּוּ

הַשְׁכִּינָה צוֹעֶקֶת וְאָז מוֹלִידִין הַמֹּחִין. וְזֶה בְּחִינַת הַקּוֹל מְעוֹרֵר הַכַּוָּנָה הַיְנוּ הַמֹּחִין. וְזֶה בְּחִינַת: ״הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב״ (בְּרֵאשִׁית כ״ז כב), שֶׁכְּשֶׁהוּא בְּבְחִינַת יַעֲקֹב צָרִיךְ לוֹ הַקֹּלִין כְּדֵי לְהוֹצִיא הַמֹּחִין מִהַּעֲלוּמָתָן בִּבְחִינַת לֵדָה בְּחִינַת גִּלּוּי:

יד. וּמִי שֶׁתּוֹרָתוֹ בְּלִי הֲבָנָה בָּהּ שׁוּם חִדּוּשׁ, אֵין לִדְרֹשׁ אוֹתָהּ כְּמוֹ שֶׁהִיא לְרַבִּים אַף-עַל-פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְעַנֵּג בָּהּ. כִּי תּוֹרָתוֹ בִּבְחִינַת יַעֲקֹב בְּחִינַת עִבּוּר כַּנַּ״ל הִיא בְּחִינַת ״יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יָהּ״ (תְּהִלִּים קל״ה ד), כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת יַעֲקֹב בְּלֹא מֹחִין זֹאת הַלִּמּוּד בָּחַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. אֲבָל יִשְׂרָאֵל לִסְגֻלָּתוֹ. יִשְׂרָאֵל אוֹתִיּוֹת לִי רֹאשׁ. הַיְנוּ הִתְגַּלּוּת הַמֹּחִין הַמְשָׁכַת אוֹר הַפָּנִים הַנַּ״ל בְּתוֹךְ הַפְּנִימִי כַּנַּ״ל לִסְגֻלָּתוֹ זֹאת הַתּוֹרָה יִדְרֹשׁ אוֹתָהּ לְעַם סְגֻלָּה:

טו. הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָקַח אוֹתָנוּ לְעַם קָדוֹשׁ גּוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי (דְּבָרִים ד׳ לד) שֶׁקִּטְרֵג מִדַּת-הַדִּין הַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וְהַלָּלוּ עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בְּשָׁעַת קְרִיעַת יַם סוּף (שְׁמוֹת רַבָּה פָּרָשָׁה כ״א). נִמְצָא שֶׁזֶּה הַדָּבָר כְּמוֹ סְגֻלָּה שֶׁעוֹשִׂין לִרְפוּאָה שֶׁהִיא לְמַעְלָה מֵהַטֶּבַע לְמַעְלָה מִשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי. וְזֶה בְּחִינַת מַקִּיפִין הַנַּ״ל שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ מְבִינִים הַשֵּׂכֶל הַזֶּה שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה מְסֻגָּל לִרְפוּאָה. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְמַקִּיפִים אֵלּוּ לְהוֹלִידָם וּלְהַכְנִיסָם בִּפְנִים נִמְצָא שֶׁמֵּבִין אֶת הַסְּגֻלָּה בְּוַדַּאי הַיְשֶׁר מְחַיֵּב שֶׁיְּגַלֶּה וְיַכְנִיס זֹאת הַהֲבָנָה שֶׁל הַסְּגֻלָּה לְעַם סְגֻלָּה וּלְהֵיטִיב מְטוּבוֹ לַאֲחֵרִים. וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ יֵשׁ לוֹ פְּנִימִי וּמַקִּיף וּמַה שֶּׁחֲנָנוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּכְנִיס הַמַּקִּיף לִפְנִים וּלְהָבִין וּלְחַדֵּשׁ אֵיזֶה דָּבָר וֵיטִיב מְטוּבוֹ לַאֲחֵרִים:

טז. כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַגָּלוּת וְכָל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם הֵן בְּפַרְנָסָה אוֹ בָּנִים אוֹ בְּרִיאוּת הַגּוּף וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הַכֹּל הוּא רַק לְפִי עֵרֶךְ חֶסְרוֹן הַדַּעַת. וּכְשֶׁנִּשְׁלָם הַדַּעַת אֲזַי נִשְׁלָם כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, בִּבְחִינַת ׳אִם דַּעַת קָנִיתָ מֶה חָסַרְתָּ וְאִם דַּעַת חָסַרְתָּ מַה קָּנִיתָ׳ (נְדָרִים מ״א). וְאַף שֶׁיֵּשׁ חֲסֵרִים לְגַמְרֵי מֵהַדַּעַת וְיֵשׁ לָהֶם כָּל טוּב בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לָהֶם אֵינוֹ כְּלוּם. וְכֵן לְהֵפֶךְ הַשָּׁלֵם בְּדַעַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ חִסָּרוֹן בֶּאֱמֶת הַחִסָּרוֹן אֵינוֹ כְּלוּם כִּי עִקַּר הַחִסָּרוֹן וְהַשְּׁלֵמוּת תָּלוּי בַּדַּעַת:

יז. וְלֶעָתִיד מֻחֲמַת הַדַּעַת יִהְיֶה עִקַּר הַחַיִּים הַנִּצְחִיִּים שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳ (יְשַׁעְיָה י״א ט) יֻכְלְלוּ בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי הַדַּעַת וְאָז יִחְיוּ חַיִּים נִצְחִיִּים כָּמוֹהוּ. כִּי עַל-יְדֵי הַיְדִיעָה נִכְלָלִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא כְּמַאֲמַר הֶחָכָם ׳אִלּוּ יְדַעְתִּיו הֶייתִיו׳. וּמֻחֲמַת הַדַּעַת לֹא יֶחְסַר כָּל טוּב וְיִהְיֶה כֻּלּוֹ טוֹב כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (פְּסָחִים נ):

יח. וַאֲפִלּוּ הָעַכּוּ״ם יֵדְעוּ אֶת הַשֵּׁם אַךְ לֹא כָּמוֹנוּ. וְיֵדְעוּ וְיָבִינוּ הַכֹּל כִּי כָּל הַשְּׁלֵמוּת וְהַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהעכו״ם עַכְשָׁו בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כְּלוּם כַּנַּ״ל וְאַדְרַבָּא כָּל גְּדֻלָּתָם וְטוּבָתָם הַכֹּל הֵיא לְטוֹבָתֵנוּ. וְלֶעָתִיד לָבוֹא שֶׁתִּמָּלֵא הָאָרֶץ דֵּעָה יָבִינוּ אֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם בְּעַצְמָם כָּל זֶה אַף-עַל-פִּי שֶׁעַכְשָׁו אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין

כָּל זֶה כִּי אֵין לְהַכְחִישׁ הַחוּשׁ. וְלִכְאוֹרָה הִיא יְדִיעָה גְּדוֹלָה לְהָבִין שֶׁגְּדֻלָּתָם הָיָה לָנוּ גְּדֻלָּה וְלָהֶם הַשִּׁפְלוּת. אַף-עַל-פִּי-כֵן הַיְדִיעָה הַזֹּאת תִּהְיֶה לָנוּ לְלַעַג וְלִשְׂחוֹק לְפִי עֵרֶךְ יְדִיעָתֵנוּ שֶׁתִּגְדַּל מְאֹד׃

יט. וְגַם בֵּין יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָן יִהְיֶה הֶפְרֵשׁ גָּדוֹל בֵּין כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק וּמִכָּל-שֶׁכֵּן בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע. כִּי כָּל אֶחָד יַשִּׂיג לְפִי עֲבוֹדָתוֹ וִיגִיעָתוֹ וְטָרְחָתוֹ וּמְרִירוּת אֲשֶׁר סָבַל בְּזֶה הָעוֹלָם בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיִּזְדַּכְּכוּ הַכֹּל וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לֹא יִהְיוּ כֻּלָּם שָׁוִים וְיִהְיֶה הֶפְרֵשׁ גָּדוֹל בֵּינָם לְבֵינֵינוּ כַּנַּ״ל וְכֵן בֵּין יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל. כִּי מַה שֶּׁיִּהְיֶה מַקִּיף לָזֶה יִהְיֶה פְּנִימִי לָזֶה וְכַנַּ״ל כָּל צַדִּיק נִכְוֶה וְכוּ׳ (ע״ש אוֹת ט), שֶׁיִּהְיֶה נִכְוֶה מֵהַמַּקִּיף שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁתִּרְאֶה לְהָכִין לַעַצְמְךָ חַיִּים לָנֶצַח וְאִם חָכַמְתָּ חָכַמְתָּ לָךְ (מִשְׁלֵי ט׳ יב)׃

כ. הַיְדִיעָה יֵשׁ בָּהּ מַקִּיף וּמַקִּיף לְמַקִּיף. וְהַיְדִיעָה הִיא עִקַּר הַנֶּחָמָה שֶׁל כָּל הַצָּרוֹת. וְעִקַּר הַתִּקְוָה וְעִקַּר חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְתַעֲנוּגָיו הִיא רַק הַשָּׂגַת הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא לָדַעַת אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת כַּנַּ״ל׃

כא. עִקַּר הָאָדָם הוּא הַשֵּׂכֶל וְהַדַּעַת, וְעַל כֵּן בַּמָּקוֹם שֶׁחוֹשֵׁב הַשֵּׂכֶל שָׁם כָּל הָאָדָם עַל כֵּן צָרִיךְ לִבְרֹחַ מְאֹד מִמַּחֲשָׁבָה רָעָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְנֶה מְקוֹמוֹ שָׁם חַס וְשָׁלוֹם. וְצָרִיךְ לָכוּף וּלְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לְמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע וּלְהַשִּׂיג בִּידִיעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִמְצָא שֶׁהוּא שָׁם מַמָּשׁ וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָל מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ יוֹתֵר הוּא נִכְלָל יוֹתֵר בְּשָׁרְשׁוֹ דְּהַיְנוּ בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְזוֹכֶה לְחַיִּים נִצְחִיִּים וְזוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת וְנִצּוֹל מִכָּל הַחֶסְרוֹנוֹת כַּנַּ״ל׃

כב. וּמֵחֶסְרוֹן הַדַּעַת נִמְשָׁכִים חַס וְשָׁלוֹם כָּל הַדִּינִים וְכֵן כַּעַס וְאַכְזָרִיּוּת בָּא עַל-יְדֵי-זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כַּעַס בְּחֵיק כְּסִילִים יָנוּחַ״ (קֹהֶלֶת ז׳ ט). וְעַל כֵּן הַחוֹלֶה הוּא כַּעֲסָן מֵחֲמַת שֶׁדִּינִים שׁוֹרִים עָלָיו וְדִינִים הֵם מֹחִין דְּקַטְנוּת וְעַל כֵּן הוּא בְּכַעַס. אֲבָל עַל-יְדֵי הַגְּדֻלַּת הַדַּעַת נִמְתָּקִין וְנִתְבַּטְּלִין כָּל הַדִּינִים וְנִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְהָאַכְזָרִיּוּת וְזוֹכִין לְרַחֲמָנוּת גָּדוֹל עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל הַכַּעַס אֲפִלּוּ מֵהַחַיּוֹת הַמְזִיקִים, כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה לֶעָתִיד לָבוֹא עַל-יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת כַּנַּ״ל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ״ (יְשַׁעְיָה י״א ו). וְאָז יִבָּרְכוּ עַל הַכֹּל הַטּוֹב וְהַמֵּיטִיב (פְּסָחִים נ), כִּי יֵדְעוּ שֶׁאֵין שׁוּם רַע בָּעוֹלָם כְּלָל רַק כֻּלּוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אֶחָד. כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֵינוּ עַכְשָׁו עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכֹּל לְטוֹבָה. וְגַם עִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּהְיֶה עַל-יְדֵי הַדַּעַת כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה גְּאֻלַּת מִצְרַיִם עַל-יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא הָיָה בְּחִינַת הַדַּעַת׃

כג. כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לֵידַע וּלְהָבִין בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר. עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל מִכָּל אוֹרֵב וּמַסְטִין וּבוֹרְחִים מִמֶּנּוּ כָּל הַמַּשְׁחִיתִים וְאֵינוֹ יָרֵא מֵהֶם כְּלָל וְאָז נִצּוֹל מִכָּל הַצָּרוֹת׃

כד. חֹדֶשׁ אֱלוּל הוּא הַזְּמַן הַמְסֻגָּל יוֹתֵר לִזְכּוֹת לַדַּעַת הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהַשִּׂיג הַמַּקִּיפִין שֶׁל הַשֵּׂכֶל וְלַעֲשׂוֹת מֵהַמַּקִּיף פְּנִימִי עַד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַקִּיפִין אֲחֵרִים שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין מַה שֶּׁלֹּא יָדַע מִתְּחִלָּה. וְעַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה לְבוּשִׁין

חֲדָשִׁים לְנִשְׁמָתוֹ וְנִצּוֹל מִכָּל הַצָּרוֹת וְאוֹרֵב וּמַסְטִין כַּנַּ״ל, וְזֶהוּ לְ׳בוּשָׁה וַ׳תִּשְׂחַק לְ׳יוֹם אַ׳חֲרוֹן (מִשְׁלֵי ל״א כה) רָאשֵׁי-תֵּבוֹת אֱלוּל כִּי הַמַּקִּיף הוּא בְּחִינַת מַלְבּוּשׁ גִּימַטְרִיָּא חַשְׁמַ״ל שֶׁהוּא לְבוּשׁ חָזָק וְנָאֶה שֶׁכָּל הַמַּשְׂחִיתִים בּוֹרְחִים מִמֶּנּוּ׃

כה. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְדַעַת אֲמִיתִּי לָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חִלּוּק אֶצְלוֹ כְּלָל בֵּין חַיִּים לְמֵיתָה כִּי הוּא דָּבוּק וְנִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחַיָּיו וּבְמוֹתוֹ, רַק שֶׁעַכְשָׁו בְּחַיָּיו דִּירָתוֹ בְּכָאן בֵּין הַחַיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וְאַחַר-כָּךְ דִּירָתוֹ שָׁם בֵּין הַשּׁוֹכְנֵי עָפָר. כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת עַל כֵּן הוּא חַי חַיִּים נִצְחִיִּים כְּמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל וְנִכְלָל בְּאֶחָד וְהוּא אֶחָד עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא חַי לָנֶצַח בָּרוּךְ הוּא׃

כב - חותם בתוך חותם

א. יֵשׁ צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם בְּחִינַת לְמוּדֵי הַשֵּׁם הַיְנוּ שֶׁלּוֹמְדִין כִּבְיָכוֹל אֶת ה׳ שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ עֵצוֹת וְהֵם הוֹלְכִין בִּשְׁלִיחוּתוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחָם וּלְהַחֲזִירָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-שֵׁם-זֶה נִקְרָאִים רַגְלִין עַל-שֵׁם הָעֵצָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשׁ״י (שְׁמוֹת י״א ח) הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ הַהוֹלְכִים אַחַר עֲצָתְךָ וע״ש הַהֲלִיכָה הַנַּ״ל וּכְשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גּוֹזֵר גְּזַר-דִּין בָּעוֹלָם וְהַדִּין צָרִיךְ לִהְיוֹת דִּין תּוֹרָה וּמֵחֲמַת שֶׁהֵם כִּבְיָכוֹל לְמוּדֵי הַשֵּׁם עַל כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְיַעֵץ עִמָּהֶם וּמְגַלֶּה לָהֶם הַדִּין תּוֹרָה שֶׁנִּגְזַר עַל הַדּוֹר. וְהֵם מְכַסִּין זֶה הַדִּין תּוֹרָה וְחוֹתְמִין אוֹתוֹ בִּבְחִינַת ״מַעְיָן חָתוּם״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ד׳ יב) בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ חַס וְשָׁלוֹם דִּין אַכְזָרִי. וְהֵם כְּשֶׁנִּגְלֶה לָהֶם הַדִּין תּוֹרָה הוֹלְכִין וּמוֹכִיחִים הַדּוֹר כְּדֵי לְהַחֲזִירָם לְמוּטָב לְהַמְתִּיק הַדִּין. וַאֲפִלּוּ בְּשָׁעַת מוּסָר נִזְהָרִין גַּם כֵּן לְהַחְתִּים וּלְהַסְתִּיר שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל שֵׁם זֶה הֵן בְּחִינַת חוֹתָם, חוֹתָם הָרַגְלִין חוֹתָם הַפְּנִימִי. וְאֵלּוּ הַלְּמוּדֵי הַשֵּׁם מוֹכִיחֵי הַדּוֹר מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ וְגוֹ״׳ (יְשַׁעְיָה נ״ד יג) כִּי הוֹלְכִים לְפַשֵּׁר וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם יִתְבָּרַךְ׃

ב. וְאִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל תּוֹכָחָה וּמוּסָר מִמּוֹכִיחַ הָאֱמֶת הַנַּ״ל כִּי אִם עַל-יְדֵי אֱמוּנָה כִּי הָאֱמוּנָה הִיא בְּחִינַת יָדַיִם לְקַבֵּל הַמּוּסָר עַל יָדָם. וְזֶה הוּא חוֹתָם לְמַעְלָה מֵחוֹתָם הַנַּ״ל דְּהַיְנוּ חוֹתָם הַיָּדַיִן חוֹתָם הַחִיצוֹן. וְצָרִיךְ שְׁמִירָה יְתֵרָה שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל חוֹתָם הַזֶּה הַיְנוּ הָאֱמוּנָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה חַס וְשָׁלוֹם יוּכְלוּ לְקַלְקֵל חוֹתָם הַפְּנִימִי הַנַּ״ל וְאָז נִתְקַלְקֵל שָׁלוֹם הָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי קִלְקוּל הָאֱמוּנָה חַס וְשָׁלוֹם הוּא בָּא לְכְפִירוֹת וְלֶאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת וּלְכַמָּה מִינֵי לֵיצָנוּת וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ כְּלָל הַמּוּסָר הַנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי קִלְקוּל הַחוֹתָם וְהַמּוּסָר הַזֶּה בָּאִים גְּרוּשִׁין וְטִלְטוּלִים וְנַעֲשִׂית מַחֲלֹקֶת בָּעוֹלָם לְהֵיפוּךְ מִשָּׁלוֹם הַנַּ״ל נִמְצָא שֶׁהָאֱמוּנָה הִיא הָעִקָּר. עִקַּר חוֹתָם הָעֶלְיוֹן שֶׁל

הַקְּדֻשָּׁה. וְהִיא כְּלָלִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה. וְאָז יִשְׁמַע וְיַקְבֵּל מוֹסָר הַנַּ״ל וְיָשׁוּב אֶל ה׳ וִירַחֲמֵהוּ נִמְצָא שֶׁנִּשְׁמֶרֶת כָּל הַקְּדֻשָּׁה עַל-יְדֵי אֱמוּנָה׃

ג. וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁבָּאִים לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים. כִּי כָּל עִקַּר אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל מַמְשִׁיכִים הֵם לְהַדּוֹר שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר וְהָאֱמוּנָה וְהַקְּדֻשָּׁה. וְהָעִקָּר הַצַּדִּיק בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁנִּקְרָא עַל שֵׁם זֶה רַעְיָא מְהֵימְנָא כִּי רוֹעֶה הָאֱמוּנָה לְתַקְּנָהּ וּלְהַשְׁלִימָהּ וְהוּא אֶחָד מִשִּׁבְעָה רוֹעִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר (וְעַיֵּן בָּבָא מְצִיעָא פֶּרֶק ז׳ בְּרַבִּי חִיָּא וּבָנָיו)׃

ד. וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְאֵלּוּ הָרוֹעִים וּלְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה כִּי אִם עַל-יְדֵי עֲזוּת דִּיקָא כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ׳הֱוֵי עָז כַּנָּמֵר׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ה), וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״נֶהֱלַךְ בְּעָזּךְ אֶל נְוֵה קָדְשֶׁךָ״ (שְׁמוֹת ט״ו יג). כִּי יֵשׁ רוֹעִים שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהֵם גַּם כֵּן מְפֻרְסָמֵי הַדּוֹר וְכוֹפִין אֲנָשִׁים לִתְחוֹת שִׁעְבּוּדַיְהוּ וְעִקַּר כֹּחָם הוּא עַל-יְדֵי עֲזוּת כִּי ׳עֲזוּת מַלְכוּתָא בְּלָא תָּגָא׳ (סַנְהֶדְרִין ק״ה.). וְהֵם כְּכֻלָּבִים בְּעַזּוּתָם וְהֵן ׳פְּנֵי הַדּוֹר כְּפְנֵי הַכֶּלֶב׳ (סוֹטָה מ״ט׃) בִּבְחִינַת׃ ״וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ הֵמָּה רוֹעִים״ (יְשַׁעְיָה נ״ו יא). וְעַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מֵהֶם מִתַּחַת מֶמְשַׁלְתָּם רַק כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת גָּדוֹל מְאֹד לַעֲמֹד כְּנֶגֶד עַזּוּתָם הָרָע וְיִהְיֶה מִצְחוֹ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם. וְכֵן אִי אֶפְשָׁר לְהִנָּצֵל מִכָּל הַמּוֹנְעִים וְהַחוֹלְקִים וְהַמִּתְנַגְּדִים וּלְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת כִּי אִם עַל-יְדֵי עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה (וְעַיֵּן ׳שֻׁלְחָן-עָרוּךְ׳ סִימָן א)׃

ה. וְכֵן צָרִיךְ הָאָדָם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה כְּנֶגֶד עַצְמוֹ דְּהַיְנוּ נֶגֶד עַזּוּת הַגּוּף שֶׁהוּא עַז וְתָזָק כָּל-כָּךְ בְּתַאֲוֹות וְאֵין לוֹ בּוּשָׁה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי עַזּוּת הַגּוּף עַל-יְדֵי-זֶה אֵין הַנְּשָׁמָה יְכוֹלָה לִסְמֹךְ עַצְמָהּ לְהִתְקָרֵב לְהַגּוּף לְהוֹדִיעַ לוֹ מֵהַשָּׂגוֹת שֶׁהִיא מַשָּׂגַת. כִּי בְּוַדַּאי הַנְּשָׁמָה שֶׁל כָּל אָדָם הִיא רוֹאָה וּמַשָּׂגַת תָּמִיד דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים מְאֹד אֲבָל הַגּוּף אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם כְּלָל מֵחֲמַת שֶׁהִיא רְחוֹקָה מִמֶּנּוּ מֵחֲמַת עַזּוּתוֹ שֶׁהוּא עַז וְתָזָק בְּתַאֲוֹות. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בְּשַׂר הַגּוּף לְרָאוֹת לְזַכְּכוֹ לְשַׁבֵּר עַזּוּתוֹ הָרָע שֶׁל הַתַּאֲוֹות, כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל הַנְּשָׁמָה לְקָרֵב עַצְמָהּ לְהַגּוּף וּלְהַרְאוֹת לוֹ מִכָּל הֶאָרָה וּמִכָּל הַשָּׂגָה שֶׁהִיא מַשָּׂגַת שֶׁהַגּוּף יֵדַע גַּם כֵּן מִמֶּנָּה. עַל כֵּן צָרִיךְ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה לַעֲמֹד נֶגֶד עַזּוּת הַגּוּף. וְעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה הִיא בְּחִינַת קוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה. כִּי כָּל הַקּוֹלוֹת הֵן קוֹל צְעָקָה הֵן קוֹל אֲנָחָה הֵן קוֹל שׁוֹפָר הֵן קוֹל זִמְרָה הֵן קוֹל צַדִּיקֵי אֱמֶת וּשְׁאָר כָּל הַקּוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה. וַאֲפִלּוּ קוֹל קִשְׁקוּשׁ הַמַּטְבְּעוֹת שֶׁל צְדָקָה זֶה הַקּוֹל הוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה וְעַל יְדֵיהֶם מְשַׁבְּרִין עַזּוּת הַגּוּף׃

ו. וְעִקַּר עַצְמִיּוּת הָאָדָם מַה שֶּׁנִּקְרָא אֲצֶל הָאָדָם אֲנִי הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא עֶצֶם הַקַּיָּם לָעַד. אֲבָל הִיא רְחוֹקָה מִבְּשָׂרוֹ וְגוּפוֹ מֵחֲמַת עַזּוּתוֹ בְּתַאֲוֹתָיו כַּנַּ״ל. וּכְשֶׁמְּשַׁבֵּר עַזּוּת הַגּוּף כַּנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל הַנְּשָׁמָה לְקָרֵב עַצְמָהּ אֶל הַגּוּף כִּי לֹא תִּהְיֶה נִלְכֶּדֶת בְּתַעֲנוּגָיו. וְעַל כֵּן תּוּכַל הַנְּשָׁמָה לַחֲזוֹר עַל-יְדֵי תַּעֲנוּגֵי הַגּוּף לְמַעֲלָתָהּ לַתַּעֲנוּגִים שֶׁלָּהּ. וְהִיא טוֹבָה לְהַנְּשָׁמָה שֶׁלִּפְעָמִים נוֹפֶלֶת מִמַּדְרֵגָתָהּ וּכְשֶׁהַגּוּף צַח וְאוֹר תּוּכַל הַנְּשָׁמָה לְהִתְרוֹמֵם וְלַחֲזוֹר לְמַדְרֵגָתָהּ עַל-יְדֵי תַּעֲנוּגֵי הַגּוּף. כִּי מֵאַחַר שֶׁהַגּוּף גַּם כֵּן טוֹב וְכָשֵׁר אֵינוֹ

נִלְכָּד בְּהַתַּעֲנוּגִים וְעַל כֵּן תּוֹכַל הַנְּשָׁמָה לַחֲזֹר עַל יְדֵיהֶם לְמַעֲלָתָהּ. וְכֵן גַּם כֵּן עַל-יְדֵי הָרְשִׁימוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּהַגּוּף עַל-יְדֵי הָאָרוֹת שֶׁהֵאִירָה בּוֹ הַנְּשָׁמָה מִקֹּדֶם תּוּכַל עַתָּה לִזְכּוֹר וְלַעֲלוֹת וְלַחֲזֹר לְמַדְרֵגָתָהּ. וְזֶה בְּחִינַת "מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ" (אִיּוֹב י"ט כו), 'מִבְּשָׂרִי' דַּיְקָא הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה הָאָדָם מִגּוּפוֹ וּמִבְּשָׂרוֹ הַשָּׂגוֹת עֶלְיוֹנוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה מַשֶּׂגֶת תָּמִיד כַּנַּ"ל. וְעַל-יְדֵי קוֹל אֲנָחָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲזוּת דְּקְדֻשָּׁה כַּנַּ"ל עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁבֶּרֶת עַזּוּת גּוּפוֹ וַאֲזַי מִתְקָרֶבֶת וּמִתְדַּבֶּקֶת הָעֶצֶם לְהַבָּשָׂר הַיְנוּ הַנְּשָׁמָה לְהַגּוּף. וְזֶהוּ: "מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי" (תְּהִלִּים ק"ב ו):

ז. וְכֵן בִּכְלָלִיּוּת בְּנֵי אָדָם יֵשׁ בְּחִינַת עֶצֶם וּבָשָׂר. כִּי הֶחָכָם הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת עֶצֶם בְּחִינַת נְשָׁמָה לְהָעָם שֶׁהֵם לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. וּכְשֶׁהֵם בִּבְחִינַת בָּשָׂר אֶצְלוֹ אָז שׁוֹמְעִים הַקּוֹל אֲנָחָה הַיְנוּ קוֹלוֹ שֶׁל הֶחָכָם וְשׁוֹבֶרֶת גּוּפָם וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם בִּבְחִינַת מִקּוֹל אַנְחָתִי וְגוֹ' כַּנַּ"ל. אַךְ לִפְעָמִים גּוֹבֵר חַס וְשָׁלוֹם הָעֲזוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא בִּפְרָט וּבִכְלָל. וְעַל כֵּן הֶחָכָם הָאֱמֶת רָחוֹק מֵהֶם וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָאִיר בָּהֶם וּלְהוֹדִיעַ לָהֶם מֵהַהַשָּׂגוֹת הַנִּפְלָאוֹת שֶׁלּוֹ כִּי עַל-יְדֵי-זֶה אֵין דְּבוּקִים הָעָם לְהֶחָכָם כְּמוֹ בִּחְינַת בָּשָׂר לְהָעֶצֶם. וְכֵן הַגּוּף רָחוֹק כָּל-כָּךְ מֵהַנְּשָׁמָה עַד שֶׁאֵינוֹ בִּבְחִינַת בָּשָׂר לְהָעֶצֶם וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הַקּוֹל כְּלָל אֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ וְצוֹעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי מִגֹּדֶל רְחוּקוֹ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ רַק קוֹל הַהֲבָרָה וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְשַׁבֵּר עַזּוּת גּוּפוֹ עַל-יְדֵי-זֶה. וְכֵן אֵין נִשְׁבָּר עַזּוּת הָעָם עַל-יְדֵי קוֹל אֲנָחָה וְתוֹכָחָה שֶׁל הֶחָכָם הָאֱמֶת כִּי אֵין שׁוֹמְעִין כִּי אִם קוֹל הַבָּרָה. כִּי כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר קוֹל דְּקְדֻשָּׁה נִתְעוֹרֵר כְּנֶגְדּוֹ קוֹל דְּסִטְרָא אַחֲרָא וְהוּא קוֹל הַבָּרָה שֶׁנִּתְעוֹרְרִים הָעַוָּונוֹת וְצוֹעֲקִין בְּקִטְרוּגִים חַס וְשָׁלוֹם. וּצְרִיכִים לָזֶה שִׁמּוּשׁ לְשַׁמֵּשׁ אֶת הֶחָכָם שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין בִּבְחִינַת בָּשָׂר לְהֶחָכָם לְדָבֵק בּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹלוֹ עַד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטֵּל הָעֲזוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וְכֵן עַל-יְדֵי שֶׁמְּשַׁמֵּשׁ הַגּוּף לְהַנְּשָׁמָה בְּמִצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַגּוּף בִּבְחִינַת בָּשָׂר לְהָעֶצֶם שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה וְשׁוֹמֵעַ קוֹל אַנְחָתוֹ וְצַעֲקָתוֹ שֶׁל עַצְמוֹ וְיִזְכֶּה לְשַׁבֵּר עַזּוּת גּוּפוֹ עַל-יְדֵי-זֶה כַּנַּ"ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לָבוֹא לִשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא כְּלָלִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁמְּקַבְּלִין מִצַּדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים:

ח. וְלָבוֹא לָעֲזוּת דְּקְדֻשָּׁה הַנַּ"ל הִיא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה כִּי עִקַּר עֲזוּתוֹ וְהִתְחַזְּקוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה וְחֶדְוָה. בִּבְחִינַת "כִּי חֶדְוַת ה' הִיא מָעֻזְּכֶם" (נְחֶמְיָה ח' י):

ט. וְלִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה הִיא עַל-יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה שֶׁהֵם בְּחִינַת נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נִגְלוֹת וְנִשְׁמַע בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת בְּחִינַת: "וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם" (יְשַׁעְיָה נ"א יא). שֶׁהֵם שְׁתֵּי עֲטָרוֹת שֶׁנִּתְּנוּ בְּרֹאשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פ"ח.):

י. וְכָל אָדָם יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נִגְלֶה וְנִסְתָּר שֶׁהֵם בְּחִינַת תּוֹרָה וּתְפִלָּה. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לַעֲלוֹת בְּכָל פַּעַם מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם עַד שֶׁיִּזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לִבְחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע גָּבֹהַּ יוֹתֵר. שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ בְּכָל פַּעַם מִבְּחִינַת נִשְׁמַע בְּחִינַת נִסְתָּר בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה שֶׁהֵם סְבִיבוֹת

כָּל מִצְוָה שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לַעֲבֹד בָּזֶה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת תּוֹרַת ה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַנִּסְתָּרוֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ" (דְּבָרִים כ"ט כח), יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִזֶּה בְּחִינַת נַעֲשֶׂה בְּחִינַת נִגְלֶה בְּחִינַת תּוֹרָה בְּחִינַת תּוֹרָתוֹ. וְאָז יִהְיֶה לוֹ בְּחִינַת נִשְׁמַע וְכוּ' כַּנַּ"ל גָּבֹהַּ יוֹתֵר. כִּי כְּשֶׁבָּא לְמַדְרֵגָה גְבוֹהָ מֵהָרִאשׁוֹנָה אֲזַי נַעֲשֶׂה מֵהַנִּשְׁמַע שֶׁלּוֹ בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וַאֲזַי יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נִשְׁמַע אַחֶרֶת וְכֵן מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. וְצָרִיךְ לִלְמֹד תּוֹרָה וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיְּגַלֶּה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַנִּסְתָּר מִמֶּנּוּ וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהַנִּסְתָּר נִגְלֶה. וְאַחַר-כָּךְ יִתְפַּלֵּל עוֹד עַד שֶׁיְּתְגַּלֶּה לוֹ אַחַר-כָּךְ גַּם הַנִּסְתָּר הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר. וְכֵן בְּכָל פַּעַם יֵלֵךְ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא גָּבֹהַּ יוֹתֵר לְבַקֵּשׁ בְּכָל פַּעַם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַשִּׂיג הַנִּסְתָּר הַגָּבֹהַּ יוֹתֵר עַד שֶׁיָּבוֹא בְּרֵאשִׁית נְקֵדַּת הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא תְּחִלַּת הָאֲצִילוּת. וְשָׁם יֵשׁ גַּם כֵּן בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע וּבְחִינַת נשמע שֶׁיֵּשׁ שָׁם הוּא תּוֹרַת ה' בֶּאֱמֶת. כִּי בְּכָל עוֹלָם וְדַרְגָּא תּוֹרַת ה' הִיא רַק בַּשֵּׁם הַמֻּשְׂאָל רַק מֵחֻמַת שֶׁנִּסְתָּר מִמֶּנּוּ נִקְרָא תּוֹרַת ה' וּכְשֶׁבָּא לְשָׁם נַעֲשֶׂית תּוֹרָתוֹ. אַךְ בְּחִינַת הַנִּשְׁמַע שֶׁבִּתְחִלַּת הָאֲצִילוּת הוּא תּוֹרַת ה' בֶּאֱמֶת כִּי אֵין גָּבֹהַּ מִשָּׁם רַק תּוֹרַת ה' מַמָּשׁ. וְאַחַר-כָּךְ יִהְיֶה נִכְלָל בְּהָאֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא וְאָז הַנַּעֲשֶׂה שֶׁלּוֹ הוּא תּוֹרַת ה' מַמָּשׁ וְהַנִּשְׁמָע הוּא בְּחִינַת תְּפִלַּת ה'. וְתוֹרָתוֹ הִיא תּוֹרַת ה' מַמָּשׁ וּתְפִלָּתוֹ הִיא תְּפִלַּת ה' מַמָּשׁ. כִּי יֵשׁ תּוֹרַת ה' כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה 'אֲנִי קִיַּמְתִּיהָ תְּחִלָּה' (יְרוּשַׁלְמִי בִּכּוּרִים וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה). וְכֵן תְּפִלַּת ה' כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו) מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְפַּלֵּל שֶׁנֶּאֱמַר "וְשִׂמַּחְתִּים בְּבֵית וְגוֹ'" (יְשַׁעְיָה נ"ו ז). וְעַל-יְדֵי דֶּרֶךְ זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה כַּנַּ"ל:

יא. אַךְ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשִּׂמְחָה הִיא עַל-יְדֵי יִרְאָה כִּי "וְגִלּוּ בִּרְעָדָה" כְּתִיב (תְּהִלִּים ב' יא). וְהַיִּרְאָה הִיא בְּחִינַת בּוּשָׁה שֶׁיָּרֵא וּמִתְבַּיֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַל יֶחֱטָא חַס וְשָׁלוֹם כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים כ), כִּי הַבּוּשָׁה הִיא מַעֲלָה גְּדוֹלָה מְאֹד וְזֶהוּ בְּרֵאשִׁי"ת יָרֵ"א בּ"שׁ"ת (תְּקוּנִים תִּקּוּן ב) וְהִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּחִינַת "יִרְאַת ה' הִיא תִּתְהַלָּל" (מִשְׁלֵי ל"א ל). כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה זוֹכִין עַל-יְדֵי יִרְאָה וּבוּשָׁה שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה שְׁלֵמָה שֶׁתְּפִלָּה בְּכַוָּנָה כּוֹלֶלֶת הַכֹּל:

יב. בְּרֵאשִׁית דָּא מַאֲמָר (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ פָּרָשַׁת תְּרוּמָה סִפְרָא דִּצְנִיעוּתָא פֶּרֶק ה) וְהוּא בְּחִינַת מַאֲמָר שָׁלֵם. וְעַל כֵּן אֱמוּנָה נִקְרָא יְרוּשָׁלַיִם עַל-שֵׁם שֶׁעִקַּר בְּנְיָנָהּ מִבְּרֵאשִׁית יָרֵ"א בּ"שׁ"ת שֶׁהוּא בְּחִינַת יִרְאָה שָׁלֵם מַאֲמָר שָׁלֵם. נִמְצָא שֶׁעִקַּר בְּנְיָנָהּ עַל-יְדֵי בְּחִינַת יִרְאָה שֶׁהוּא מַאֲמָר שָׁלֵם בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְכָל הַנַּ"ל לְשִׂמְחָה וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְעִזּוּת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקָרְבִין לְהָרוֹעִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לָאֱמוּנָה הִיא יְרוּשָׁלַיִם "קִרְיָה נֶאֱמָנָה" (יְשַׁעְיָה א' כא):

יג. אַךְ כְּשֶׁרוֹצִים לָצֵאת וְלַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה לוֹ יְרִידָה קֹדֶם הָעֲלָיָה כִּי הַיְרִידָה הִיא תַּכְלִית הָעֲלָיָה. וְזֶה "וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת וְגוֹ'" (יְשַׁעְיָה ג' ו) אֵלּוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁאֵין אָדָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם אֶלָּא אִם כֵּן נִכְשָׁל בָּהֶם (גִּטִּין מג) וְהַמִּכְשׁוֹל הִיא הַיְרִידָה. וּמִזֶּה יָכוֹל כָּל אָדָם לְהָבִין כַּמָּה הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְלֹא יִפֹּל לְעוֹלָם בְּדַעְתּוֹ מִכָּל הַנְּפִילוֹת

וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם. כִּי אִם יִתְחַזֵּק וְיִתְאַמֵּץ לְבִלְתִּי הִסְתַּכֵּל עַל זֶה בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁבָּעוֹלָם אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה וְאָז יִזְכֶּה לְבַסּוֹף שֶׁיִּתְהַפְּכוּ כָּל הַיְרִידוֹת לַעֲלִיּוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי הַיְרִידָה הִיא תַּכְלִית הָעֲלִיָּה. וְיֵשׁ בָּזֶה לְדַבֵּר הַרְבֵּה כִּי כָּל אֶחָד שֶׁנָּפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל נִדְמֶה לוֹ שֶׁעָלָיו אֵינָם נֶאֱמָרִים דְּבָרִים הָאֵלֶּה רַק לִגְדוֹלִים בְּמַעֲלָה הָעוֹלִים בְּכָל פַּעַם מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. אֲבָל בֶּאֱמֶת תֵּדַע וְתַאֲמִין כִּי כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נֶאֱמָרִים גַּם עַל הַקָּטָן שֶׁבַּקְּטַנִּים וְהַגָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ טוֹב לַכֹּל תָּמִיד׃

יד. עַל-יְדֵי גַּדְלוּת נוֹפְלִים בִּתְפִיסָה כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה י״ז)׃

טו. מִדַּת הָעַזּוּת הִיא מִדָּה רָעָה מְאֹד מְאֹד כִּי עַז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם (אָבוֹת פֶּרֶק ה), אִם הִיא שֶׁלֹּא בִּשְׁבִיל הַקְּדֻשָּׁה וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁמֵּעֵז פָּנָיו כְּנֶגֶד יִרְאֵי הַשֵּׁם וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. וְכָל הָעֲנָשִׁים שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הֶחֱלִיף אַבְרָהָם אָבִינוּ עַל שְׁעִבּוּד מַלְכֻיּוֹת (עַיֵּן מִדְרָשׁ רַבָּה לֶךְ-לְךָ פָּרָשָׁה מ״ב), אַךְ עֹנֶשׁ הָעַזּוּת נִשְׁאָר רַק בְּגֵיהִנֹּם. אַךְ צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁכְּמוֹ שֶׁהָעַזּוּת הִיא מִדָּה רָעָה מְאֹד כְּמוֹ כֵן צָרִיךְ הָאָדָם דַּוְקָא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד נֶגֶד הָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הַמּוֹנְעִים מִלְּהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי וְלִכָּנֵס בַּקְּדֻשָּׁה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לִכָּנֵס אֶל הַקְּדֻשָּׁה כִּי אִם עַל-יְדֵי עַזּוּת כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהֵן עַזִּין (בֵּיצָה כ״ה) (עַיֵּן סִימָן קמ״ז)׃

טז. תִּקּוּן שְׁנֵי הַחוֹתָמוֹת הַנַּ״ל שֶׁהֵם חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם נִתְתַּקְּנִין בְּיוֹם כִּפּוּר וְהוֹשַׁעְנָא רַבָּה כַּיָּדוּעַ. וְכָל זֶה הוּא עַל-יְדֵי הַקּוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה כִּי אָז צוֹעֲקִין יִשְׂרָאֵל קוֹלוֹת, וְעַל כֵּן תִּשְׁרֵי בְּגִימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים חוֹתָם עִם שְׁתֵּי תֵּבוֹת, וְנִקְרָא יֶרַח הָאֵיתָנִים (מְלָכִים-א ח׳ ב) מִלְּשׁוֹן תַּקִּיפוּת וַעֲזוּת. וְאָז תּוֹקְעִין בַּשּׁוֹפָר וְקוֹל הַתְּקִיעוֹת הוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁבָּר עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא בִּפְרָט וּבִכְלָל כַּנַּ״ל. וְכֵן כָּל הַקּוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה. וְעַל כֵּן בְּתִשְׁרֵי שִׂמְחַת יִשְׂרָאֵל כִּי עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה הִיא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה כַּנַּ״ל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כִּי חֶדְוַת ה׳ הִיא מָעֻזְּכֶם״ (נְחֶמְיָה ח׳ י). וְגַם הַמִּקְרָא הַזֶּה נֶאֱמַר עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה׃

יז. צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְבַּיֵּשׁ מְאֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת נֶגֶד רְצוֹנוֹ חַס וְשָׁלוֹם מִכָּל-שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה חֵטְא וְעָוֹן חַס וְשָׁלוֹם. וְאִם לֹא יַמְשִׁיךְ עָלָיו בּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה בָּעוֹלָם הַזֶּה יִתְבַּיֵּשׁ בָּעוֹלָם הַבָּא שֶׁזֶּה קָשֶׁה מִכָּל הָעֲנָשִׁים. כִּי צַעַר הַבּוּשָׁה לֶעָתִיד לָבוֹא קָשֶׁה מְאֹד מְאֹד וְהוּא קָשֶׁה יוֹתֵר אֲפִלּוּ מֵעֹנֶשׁ הַגֵּיהִנֹּם הַמַּר הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ. וַאֲפִלּוּ כָּל צַדִּיק יִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי חֲבֵרוֹ הַגָּדוֹל מִמֶּנּוּ בְּמַעֲלָה וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל זֶה׃ ׳אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה׳ (בָּבָא-בַּתְרָא ע״ה). מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן אֵיךְ יִתְבַּיְּשׁוּ הַחוֹטְאִים חַס וְשָׁלוֹם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשַׁעֵר בָּעוֹלָם הַזֶּה גֹּדֶל הַצַּעַר וְהַמְּרִירוּת שֶׁל הַבּוּשָׁה הַזֹּאת בָּעוֹלָם הַבָּא רַחֲמָנָא לִצְלַן. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לַבּוּשָׁה דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִתְפִלָּה וְשִׂמְחָה וַעֲזוּת דִּקְדֻשָּׁה וּלְהִתְקָרֵב

וּלְהִכָּלֵל בְּצַדִּיקֵי אֱמֶת וּלְקַבֵּל מֵהֶם אֱמוּנָה בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת כַּנַּ״ל׃

כג - הוי לן כדניתא וילדה

א. יֵשׁ פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהֵם אַנְפִּין נְהִירִין בְּחִינַת חַיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים״ (מִשְׁלֵי ט״ז טו) בְּחִינַת שִׂמְחָה. וְזֶה בְּחִינַת אֱמֶת וֶאֱמוּנָה וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַאֲרִיכוּת יָמִים. וּלְהֵפֶךְ שֶׁקֶר מְקַצֵּר יָמִים כִּי שֶׁקֶר בְּחִינַת אַנְפִּין חֲשׁוּכִין שֶׁהוּא פָּנִים דְּסִטְרָא אַחֲרָא מָרָה שְׁחוֹרָה עֲבוֹדָה זָרָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּחִינַת מִיתָה בְּחִינַת עַצְבוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ב. וְאֵלּוּ בְּנֵי אָדָם הַנּוֹפְלִים בְּתַאֲוַת מָמוֹן וְאֵינָם מַאֲמִינִים שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יָכוֹל לְפַרְנֵס אֶת הָאָדָם בְּסִבָּה קַלָּה וְרוֹדְפִים אַחַר פַּרְנָסָתָם בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת. וְהֵם אוֹכְלֵי לֶחֶם בְּעִצָּבוֹן וְהֵם מְלֵאִים עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה. אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם נִקְשָׁרִים בַּפָּנִים דְּסִטְרָא אַחֲרָא הַנַּ״ל שֶׁהֵם אַנְפִּין חֲשׁוּכִין מָרָה שְׁחוֹרָה עַצְבוּת בְּחִינַת מִיתָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמַּשָּׂאָם וּמַתָּנָם בֶּאֱמוּנָה וּמִתְגַּבְּרִים בְּדַעְתָּם לִהְיוֹת שְׂמֵחִים בְּחֶלְקָם. וְיוֹדְעִים וּמַאֲמִינִים בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁעִקַּר הַפַּרְנָסָה וְהָעֲשִׁירוּת הִיא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, רַק שֶׁרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם אֵיזֶה סִבָּה קַלָּה בְּעָלְמָא, אֲבָל עִקַּר הַפַּרְנָסָה וְהַמָּמוֹן הוּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד. הֵם דְּבוּקִים בְּאוֹר הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהֵם אַנְפִּין נְהִירִין בְּחִינַת חַיִּים בְּחִינַת שִׂמְחָה׃

ג. וְהַמְשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת מָמוֹן שֶׁהִיא עֲבוֹדָה-זָרָה, אֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אַחַת רַק הוּא עוֹבֵד כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת. כִּי כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת שֶׁל כָּל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת תְּחוּבִים בְּמָמוֹן וְעַל כֵּן עַל הַמַּטְבֵּעַ חֲקוּקָה הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁל הָעַכּוּ״ם. וַעֲלֵיהֶם צוֹוַחַת הַשְּׁכִינָה שְׁתֵּי פְּעָמִים שִׁבְעִים שֶׁהֵם מֵאָה וְאַרְבָּעִים קְלִין כְּמִסְפַּר מָמוֹן עִם ד׳ אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם שְׁנֵי מִינֵי קוֹלוֹת ׳קַלַּנִי מֵראשִׁי קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי׳ (סַנְהֶדְרִין מ״ו). וְכָל קוֹל הוּא בְּחִינַת שִׁבְעִים קְלִין שֶׁל הַיּוֹלֶדֶת שֶׁצְּרִיכָה לִסְבֹּל חֶבְלֵי לֵדָה וּצְרִיכָה לִצְעֹק שִׁבְעִים קָלִין קֹדֶם הַלֵּדָה (כַּנַּ״ל סִימָן כ״א) שֶׁקְּשִׁין מְזוֹנוֹתָיו כִּפְלַיִם כַּיּוֹלֶדָה (פְּסָחִים קי״ח)׃

ד. וְקֹדֶם שֶׁמַּרְוִיחִין מָמוֹן צְרִיכִין לֵילֵךְ וְלַעֲבֹר וּלְהִתְנַסּוֹת וּלְהִצְטָרֵף דֶּרֶךְ אֵלּוּ הַמֵּאָה וְאַרְבָּעִים קָלִין וְלִצְעוֹק וּלְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם בְּשָׁלוֹם וּלְהִנָּצֵל מֵהֶם. כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הָרֶוַח מְכֻנֶּה בְּשֵׁם לֵדָה כְּכָל הַשְּׁפָעוֹת וְהֵם נִמְשָׁכִין רַק מִשְּׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמֶת בְּחִינַת קֶשְׁטָא קָאֵי (שַׁבָּת ק״ד). כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, ״הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם״ (דְּבָרִים י״א ו) ׳זֶה מָמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁמַּעֲמִידוֹ עַל רַגְלָיו׳ (פְּסָחִים קיט) שֶׁעֲלֵיהֶם קָאֵי עַל-יְדֵי אֱמֶת. אֲבָל שִׁקְרָא לָא קָאֵי כִּי שֶׁקֶר הוּא עֲבוֹדָה זָרָה תַּאֲוַת מָמוֹן כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳הַמַּחֲלִיף בְּדִבּוּרוֹ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה׳ (סַנְהֶדְרִין צ״ב). וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁקֶר שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן

אֵין לוֹ שׁוּם קִיּוּם וּמַעֲמַד פַּרְנָסָה. כִּי עֲבוֹדָה זָרָה אֵל אַחֵר אִסְתָּרֵס וְלָא עָבֵיד פֵּרִין (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ משפטים ק״ג.) דְּהַיְנוּ הַשֶּׁקֶר שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם שֶׁהֵם מַרְוִיחִין וְאֵינָם מַרְוִיחִין וְרוֹדְפִים בְּיוֹתֵר אַחַר הַמָּמוֹן. וְגַם כְּשֶׁיֵּשׁ לָהֶם מָמוֹן לְפִי שָׁעָה, בֶּאֱמֶת אֵין מָמוֹנָם מָמוֹן כְּלָל, כִּי אֵין לָהֶם שׁוּם הֲנָאָה מִמֶּנּוּ שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְמַלֹּאוֹת תַּאֲוָתָם בְּחַיֵּיהֶם. וְכָל מַה שֶּׁמַּרְוִיחִים בְּיוֹתֵר חָסֵר לָהֶם בְּיוֹתֵר וְאַחַר-כָּךְ מֵתִים בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. עַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ שֶׂפַע וּלְהַרְוִיחַ מָמוֹן דְּהַיְנוּ דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיִּהְיֶה שָׁמֵחַ בְּחֶלְקוֹ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָעֲשִׁירוּת כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (אָבוֹת פֶּרֶק ד), כִּי אִם עַל-יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמֶת. שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַתַּאֲוֹת שֶׁל מָמוֹן שֶׁבָּאִים עָלָיו בְּשָׁעַת הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן. רַק כָּל כַּוָּנָתוֹ תִּהְיֶה בְּשָׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שֶׁיַּרְוִיחַ. וְלִתֵּן צְדָקָה לְהַחֲזִיק עוֹבְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וּלְגַדֵּל בָּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאָר צָרְכֵי מִצְוָה׃

ה. וְדַע שֶׁעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית קֹדֶשׁ נִצּוֹל מִפָּנִים דְּסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁהוּא תַּאֲוַת מָמוֹן עֲבוֹדָה זָרָה חֹשֶׁךְ אַנְפִּין חֲשׁוּכִין מִיתָה כַּנַּ״ל. וְנִתְקַשֵּׁר בֶּאֱלִקּוּת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ״ (אִיּוֹב י״ט כו). וְזוֹכֶה לִשְׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פְּנֵי ה׳ כִּי זוֹרֵחַ וּמֵאִיר עָלָיו אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים כַּנַּ״ל. וְהָעִקָּר עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּתוֹ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת אָז נִצּוֹל מִתַּאֲוַת מָמוֹן׃

ו. וְעַל כֵּן כְּשֶׁחוֹלְקִין עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה לְגָרֵשׁ אוֹיְבָיו שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא מַפִּיל אֶת הָאוֹיֵב לְתַאֲוַת מָמוֹן כִּי אֵין נְפִילָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהַכְּלָל כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת כָּל מִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אֶת הַבְּרִית יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ יוּכַל לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרוֹ לְתַאֲוַת מָמוֹן. כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים צַדִּיקִים עַל-יְדֵי שֶׁהֵם נִמּוֹלִים (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ לך לך צ״ג.) וְהָעִקָּר הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַשּׁוֹמֵר בְּרִיתוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וְכָל הַמְקוֹרָבִים לְצַדִּיק זֶה יוּכְלוּ לְהַפִּיל אֶת חֲבֵרֵיהֶם מִמַּדְרֵגָתָם וְהַנְּפִילָה הִיא שֶׁנּוֹפְלִים לְתַאֲוַת מָמוֹן. עַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל אָדָם שֶׁלֹּא יִפֹּל לְתוֹךְ תְּשׁוּקַת הַמָּמוֹן חַס וְשָׁלוֹם׃

ז. וְתַאֲוַת מָמוֹן הִיא בְּחִינַת ״וּמוֹצָא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה״ (קֹהֶלֶת ז׳ כו) שֶׁהִיא טְחוֹל דָּא לִילִית אִמָּא דְּעֶרֶב רַב שְׂחוֹק הַכְּסִיל. כִּי כָּל הַמָּמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת שֶׁל הָעֲשִׁירִים שֶׁאֵינָם כָּרָאוּי וְאֵינָם נוֹתְנִים צְדָקָה כָּרָאוּי לָהֶם לְפִי עָשְׁרָם וּמְשֻׁקָּעִים בְּחֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְטִרְדַּת הַזְּמַן. כָּל הַמָּמוֹן וְהָעֲשִׁירוּת שֶׁלָּהֶם הִיא בְּחִינַת שְׂחוֹק הַכְּסִיל שֶׁהַמָּמוֹן מְשַׂחֵק עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁמְּשַׂחֲקִין עִם תִּינוֹק בְּמַטְבְּעוֹת וְאַחַר-כָּךְ הוֹרֵג אוֹתָם הַמָּמוֹן בְּעַצְמוֹ. וְכַמְבאָר בְּתִקּוּנִים (תִּקּוּן ג׳ בְּי״א תִּקּוּנִים אַחֲרוֹנִים)׃ ״שְׂחוֹק הַכְּסִילִ״ מָאן כְּסִיל דָּא אֵל אַחֵר וְכוּ׳ וְאִיהוּ אַסְכָּרָה לְרַבְּיֵי דְּאִנּוּן חַיָּבָיָא חִיּוֹכִית בְּהוֹן בְּעִיתָרָא בְּהַאי עָלְמָא וּלְבָתַר קְטִילַת לוֹן וְאַמַּאי אִתְקְרִיאוּ רַבְּיֵי בְּגִין דְּלָא אִית בְּהוֹן דַּעַת לְאִשְׁתַּזְּבָא מִנֵּהּ אֲבָל לֵב מֵבִין אִשְׁתַּזַּב מִנֵּהּ דְּתַמָּן צַדִּיק וְרָזָא דְּמִלָּה ״טוֹב לִפְנֵי הָאֱלֹקִים יִמָּלֵט מִמֶּנָּה וְחוֹטֵא יִלָּכֵד בָּהּ״ (קֹהֶלֶת שָׁם). כִּי הַצַּדִּיק

הָאֱמֶת זוֹכֶה לְחָכְמָה וָדַעַת וְיוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִנָּצֵל מִזֶּה. כִּי אֲפִלּוּ אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים צְרִיכִים חָכְמָה וְדַעַת גָּדוֹל מְאֹד בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל טִרְדַּת הַמָּמוֹן וְהַפַּרְנָסָה שֶׁלֹּא יִבָּלוּ וְיִכְלוּ חַס וְשָׁלוֹם יְמֵי חַיֵּיהֶם עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי רֹב הָעוֹלָם נִלְכָּדוּ בָּזֶה (וְעַיֵּן בָּבָא בַּתְרָא קס״ה רֶבֶן בְּגֶוֶל פֶּרֶשׁ רַשׁ״י שֶׁמּוֹרִין לָהֶם הֶתֵּר בְּעִסְקֵי מַשָּׂא-וּמַתָּן וְנִכְשָׁלִים בְּגֶוֶל) וְסוֹבְלִין מְרִירוּת גָּדוֹל מְאֹד כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם עַל-יְדֵי-זֶה וְאוֹבְדִין שְׁנֵי עוֹלָמוֹת עַל-יְדֵי-זֶה, כִּי דַּע שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה מָלֵא מְרִירוּת בְּלִי שִׁעוּר בְּחִינַת מְרִירוּתָא דְּעָלְמָא (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ וַיְחִי רמ״א), וְעִקַּר הַמְּרִירוּת הִיא דַּאֲגַת וְטִרְדַּת וְתַאֲוַת הַמָּמוֹן וְהַפַּרְנָסָה שֶׁבָּא עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאִלְמָלֵא כֹּחַ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית בֶּאֱמֶת שֶׁהֵם נִקְרָאִים בְּרִית מֶלַח עוֹלָם לֹא הָיָה הָעוֹלָם יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם כְּלָל מֵעִצָּם הַמְּרִירוּת הַנַּ״ל שֶׁהִיא תַּאֲוַת מָמוֹן. עַל כֵּן כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת כֵּן מַמְתִּיק בעצמו מְרִירוּת הַנַּ״ל. אֲבָל מִי שֶׁרָחוֹק מִצַּדִּיקִים וּבְעַצְמוֹ הוּא רָחוֹק מִתִּקּוּן הַבְּרִית כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ. מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא חוֹלֵק וּמִתְנַגֵּד חַס וְשָׁלוֹם גַּם כֵּן עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וַאֲנָשָׁיו. עָלָיו מִתְגַּבֵּר יוֹתֵר וְיוֹתֵר מְרִירוּתָא דְּעָלְמָא שֶׁהִיא טִרְדַּת וְדַאֲגַת הַמָּמוֹן עַד שֶׁמְּכַלֶּה יְמֵי חַיָּיו רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְשִׂים לִבְּךָ הֵיטֵב לִדְבָרִים אֵלֶּה כִּי כַּמָּה וְכַמָּה נְפָשׁוֹת שָׁקְעוּ בָּזֶה. אוּלַי תּוּכַל לִבְרֹחַ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת לְהַצִּיל עַצְמְךָ מִשֶּׁטֶף מַיִם רַבִּים הָאֵלֶּה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁבָּא עַל-יְדֵי תַּאֲוַת נאוף שֶׁלֹּא יַגִּיעוּ אֵלֶיךָ. וְהָיְתָה לְךָ נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל וְתִזְכֶּה לְחַיִּים אֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא׃

ח. וּפַרְנָסָה דִּקְדֻשָּׁה הִיא בְּחִינַת׃ ״מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב״ (מִשְׁלֵי י״ח כב) שֶׁהִיא בְּחִינַת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב ״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב״ (יְשַׁעְיָה ג׳ י). כִּי הַפַּרְנָסָה הִיא בְּחִינַת אִשָּׁה כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳כָּל הַיּוֹרֵד לְפַרְנָסַת חֲבֵרוֹ כְּאִלּוּ בָּא עַל אִשְׁתּוֹ׳ (סַנְהֶדְרִין פ״א). וְאֵין טוֹב אֶלָּא אוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״הָאוֹר כִּי טוֹב״ (בְּרֵאשִׁית א׳ ד) בְּחִינַת אוֹר הַפָּנִים אֱמוּנַת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְעָלַיִךְ יִזְרַח״ (יְשַׁעְיָה ס׳ ב). וֶאֱמוּנָה הִיא אַחֲרִית הַיָּמִים כִּי עָלֶיהָ עוֹמְדִים כָּל הַמִּדּוֹת כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מַכּוֹת כ״ד)׃ ׳בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת׳ ״וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה״ (חֲבַקּוּק ב׳ ד) שֶׁהִיא יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ כָּל הַקְּדֻשָּׁה וְעַל-יְדֵי אֱמֶת בָּאִים לֶאֱמוּנָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה שֶׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי הִתְחַזְּקוּת וְהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת דַּוְקָא׃

ט. וְגַם עַל-יְדֵי מִצְוַת מְזוּזָה נִתְבַּטֵּל תַּאֲוַת וְחֶמְדַּת הַמָּמוֹן וְעַל-יְדֵי-זֶה פַּרְנָסָתוֹ מְעוֹפֶפֶת לוֹ וּבָאָה לוֹ בְּנָקֵל. וְזֶה שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ׳שֶׁעֲשָׂרַת הַדִּבְּרִים הֵם בְּקִרְיַאת שְׁמַע וְדִבּוּר לֹא תַחְמֹד כְּנֶגֶד וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת׳ (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פֶּרֶק א) כִּי עַל-יְדֵי מִצְוַת מְזוּזָה נִתְבַּטֵּל חֶמְדַּת הַמָּמוֹן. וּבִשְׁבִיל זֶה קְבִיעוּת הַמְּזוּזָה בַּשְּׁלִישׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁל הַפֶּתַח כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בָּבָא מְצִיעָא מ״ב)׃ ׳לְעוֹלָם יְשַׁלֵּשׁ אָדָם מְעוֹתָיו שְׁלִישׁ בְּפִרְקְמַטְיָא׳ וְכוּ׳ וּשְׁלִישׁ הָעֶלְיוֹן הוּא הַשְּׁלִישׁ שֶׁבְּפִרְקְמַטְיָא כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳טָבִין חַמְשִׁין דְּעָבְדִין מִמָּאתָן דְּלָא עָבְדִין׳ (יְרוּשַׁלְמִי פֵּאָה פֶּרֶק ח). וְעִקַּר הָאֱמוּנָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳נָשָׂאתָ וְנָתַתָּ בֶּאֱמוּנָה׳ (שַׁבָּת ל״א). נִמְצָא שֶׁעִקַּר

הַמָּמוֹן שֶׁשָּׁם צָרִיךְ אֱמוּנָה הוּא בַּשְּׁלִישׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא בַּשְּׁלִישׁ שֶׁבִּפְרַקְמַטְיָא׃

י. וְכָל הַמִּצְווֹת שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אוֹתָם בְּלֹא מָמוֹן, הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַפְסִיד מָמוֹן בִּשְׁבִיל הַמִּצְוָה עֲדַיִן אֵין הַמִּצְוָה בִּשְׁלֵמוּת כִּי עֲדַיִן אֵינָהּ בִּבְחִינַת אֱמוּנָה. אֲבָל כְּשֶׁחֲבִיבָה כָּל כָּךְ הַמִּצְוָה אֶצְלוֹ עַד שֶׁאֵין מַרְגִּישׁ בְּהֶפְסֵד מָמוֹן וּמוֹצִיא וּמְפַזֵּר מָמוֹן בִּשְׁבִיל הַמִּצְוָה זֹאת הַבְּחִינָה נִקְרֵאת אֱמוּנָה. כִּי עִקַּר אֱמוּנָה הִיא בְּמָמוֹן כְּשֶׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁשָּׁם פָּנִים דְּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל׃

יא. וְאֵלּוּ הַמְּשֻׁקָּעִים בְּתַאֲוַת מָמוֹן כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת יוֹתֵר יֵשׁ לוֹ עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה וּדְאָגָה יוֹתֵר בְּחִינַת מַרְבֶּה נְכָסִים מַרְבֶּה דְּאָגָה (אָבוֹת פֶּרֶק ב). וְעַל כֵּן הַמָּמוֹן מְקַצֵּר וּמַפְסִיד יָמָיו וְחַיָּיו כִּי אֵין דָּבָר שֶׁמַּפְסִיד הַחִיּוּת כְּמוֹ הַדְּאָגָה וְהָעַצְבוּת כַּיָּדוּעַ לְחַכְמֵי הָרוֹפְאִים. וְעַל כֵּן הוּא מְקֻשָּׁר בַּפָּנִים דְּסִטְרָא אַחֲרָא אֱלֹהִים אֲחֵרִים מִיתָה שֶׁהִיא עַצְבוּת עֲבוֹדָה זָרָה הַנִּקְרֵאת חוֹבָה (עֵין רַשׁ״י לְךְ-לְךְ בַּפְּסוּק עַד חוֹבָה), שֶׁמַּכְרַעַת אֶת הַכֹּל לְכַף חוֹבָה. וְכָל הַמִּתְדַּבְּקִין בָּהּ הֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת תָּמִיד כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁזֶּה הַמַּשְׁאוֹי תָּלוּי בְּצַוָּאר בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין מִסְתַּפְּקִין בְּמָמוֹנָם וְלוֹוִין מָמוֹן מֵאֲחֵרִים וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁמִּשְׁתַּכְּרִין שָׂכָר הַרְבֵּה וְאַחַר-כָּךְ מֵתִים בַּעֲלֵי חוֹבוֹת. וְאִם אֵינָם מֵתִים בַּעֲלֵי חוֹבוֹת מַמָּשׁ שֶׁאֵינָם חַיָּבִין מָמוֹן לַאֲחֵרִים עֲדַיִן הֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת לְתַאֲוָתָם שֶׁהִיא הָעֲבוֹדָה-זָרָה שֶׁמִּתְאַוִּית לְמָמוֹן הַרְבֵּה. כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן כְּדֵי לְהִתְפַּרְנֵס וַאֲפִלּוּ הָעֲשִׁירִים וְהַקְּצִינִים הַמְּפֻלָּגִים הֵם רוֹדְפִים כָּל יְמֵיהֶם לְהַרְוִיחַ מָמוֹן בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת. וּמְסַכְּנִין אֶת עַצְמָן בְּסַכָּנוֹת דְּרָכִים וְטִלְטוּלִים הַרְבֵּה וּמַטְרִיחִים אֶת עַצְמָם בְּטִרָחוֹת גְּדוֹלוֹת בִּשְׁבִיל הַמָּמוֹן כְּאִלּוּ הָיָה מֻטָּל עַל צַוָּארָם אֵיזֶה חוֹב גָּדוֹל לְשַׁלֵּם. וְהַחוֹב הוּא רַק שֶׁחַיָּבִים לְעַצְמָם דְּהַיְנוּ לְתַאֲוָתָם לְהָעֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכְּרוּכִים אַחַר הַתַּאֲוָה שֶׁל מָמוֹן כָּל-כָּךְ כְּאִלּוּ הֵם חַיָּבִים חוֹב גָּדוֹל. נִמְצָא שֶׁהֵם בַּעֲלֵי חוֹבוֹת כָּל יְמֵיהֶם וְהֵם מֵתִים בַּעֲלֵי חוֹבוֹת הַיְנוּ לְתַאֲוָתָם. כִּי כָּל יְמֵיהֶם אֵינָם מַסְפִּיקִים לְשַׁלֵּם חוֹב זֶה שֶׁחַיָּבִים לְתַאֲוָתָם כִּי הוּא בְּלֹא שִׁעוּר וּגְבוּל כִּי ׳אֵין אָדָם מֵת וַחֲצִי תַאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ׳ (מִדְרָשׁ קֹהֶלֶת סֵדֶר א). וְזֶהוּ׃ ״לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם״ (תְּהִלִּים נ״ה כד) אַךְ ״וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ״. כִּי הַמְּשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת מָמוֹן אֵינוֹ בּוֹטֵחַ בַּה׳ כִּי הוּא עוֹבֵד הָעֲבוֹדָה-זָרָה אַךְ ״וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ״ שֶׁתּוֹכַל לְהַזְמִין לִי פַּרְנָסָתִי בְּסִבָּה קַלָּה וְאֶהְיֶה שָׂמֵחַ בְּחֶלְקִי וְלֹא אֶהְיֶה מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת מָמוֹן׃

יב. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ עוֹד תִּקּוּן לְתַאֲוַת מָמוֹן הַיְנוּ שֶׁיִּסְתַּכֵּל לַשֹּׁרֶשׁ שֶׁמִּשָּׁם בָּא כָּל הַמָּמוֹן וְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת וְעַל-יְדֵי הִסְתַּכְּלוּת לְשָׁם יִתְבַּטֵּל תַּאֲוָתוֹ. כִּי שָׁם בְּשָׁרְשׁוֹ הַשֶּׁפַע הוּא כֶּלוֹ אוֹר צַח וּמְצֻחְצָח וְתַעֲנוּג רוּחָנִי וְאֵין מִתְאוֹה אֶלָּא לְמַטָּה. וּמִי הוּא הַפֶּתִי יָסִיר הֵנָּה לְהַשְׁלִיךְ תַּעֲנוּג רוּחָנִי וְלִקַּח תַּעֲנוּג עָב. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְזֹאת הַהִסְתַּכְּלוּת אֶלָּא עַד שֶׁיִּתְתַּקֵּן בְּרִיתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״מִבְּשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ״ (אִיּוֹב י״ט כו), שֶׁבַּתְּחִלָּה צָרִיךְ לְתַקֵּן הַבְּשָׂר קֹדֶשׁ וְאָז יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל בָּאֱלֹקוּת. וּבִשְׁבִיל זֶה עִקַּר הַתִּקּוּן שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית וּכְשֶׁמְּתַקֵּן בְּרִיתוֹ אִי אֶפְשָׁר לִפֹּל לְתַאֲוַת

מָמוֹן׃

כד - אמצעותא דעלמא היכא

א. דַּע שֶׁיֵּשׁ אוֹר שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִנַּפְשִׁין וְרוּחִין וְנִשְׁמָתִין וְהוּא אוֹר אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מַשִּׂיג אוֹתוֹ אַף-עַל-פִּי-כֵן רָדִיפָה דְּמַחֲשָׁבָה לְמִרְדָּף אַבַּתְרֵיהּ. וְעַל-יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה זוֹכִין לְהַשִּׂיג אוֹתוֹ עַל-יְדֵי הָרְדִיפָה וְהַמְעַכֵּב בִּבְחִינַת מָטֵי וְלָא מָטֵי. וְנַעֲשִׂין תִּשְׁעָה הֵיכָלִין דְּלָאו אִנּוּן נְהוֹרִין וְלָא רוּחִין וְלָא נִשְׁמָתִין וְלֵית מָאן דְּקַיְמָא בְּהוּ וְלָא מִתְדַּבְּקִין וְלָא מִתְיַדְּעִין. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּרְדּוֹף מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת אֵלּוּ אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין יְכוֹלֶת בְּיַד הַשֵּׂכֶל לְהַשִּׂיג אוֹתָם כִּי לָא מִתְדַּבְּקִין וְלָא יְדִיעִין. וְהַשָּׂגָה זֹאת הִיא תַּכְלִית הַכֹּל בִּבְחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא נֵדַע׃

ב. וְעַל-יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת נִשְׁלָם הַקְּדֻשָּׁה וּמַעֲלֶה הַחִיּוּת וְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁבַּקְּלִפּוֹת. וְעַל כֵּן כְּשֶׁעוֹשִׂין הַמִּצְווֹת בְּשִׂמְחָה מַעֲלֶה הַשְּׁכִינָה מִבֵּין הַקְּלִפּוֹת׃

ג. וְצָרִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵעַצְבוּת מְאֹד מְאֹד כִּי הַקְּלִפּוֹת הֵם בְּחִינַת עַצְבוּת וְהֵם תַּקְפָּא דִּדְינָא. וּכְשֶׁהָעַצְבוּת מִתְגַּבֶּרֶת הִיא בְּחִינַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא שִׂמְחָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה״ (תְּהִלִּים קי״ג ט). וְעִקַּר בְּטוּל הַקְּלִפּוֹת וַעֲלִיַּת הַקְּדֻשָּׁה הִיא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה הַנַּ״ל׃

ד. וְעַל-יְדֵי קְטֹרֶת מַעֲלִין מֵהַקְּלִפּוֹת חִיּוּתָם וְזוֹכִין לְשִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב״ (מִשְׁלֵי כ״ז). עַל כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר קְטֹרֶת בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה כִּי עִקַּר עֲלִיַּת כָּל נִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה מֵעִמְקֵי הַקְּלִפּוֹת הִיא עַל-יְדֵי קְטֹרֶת וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה כַּנַּ״ל׃

ה. וּכְשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה אֵיזֶה מִצְוָה יֵשׁ כֹּחַ בְּהַמִּצְוָה לֵילֵךְ וּלְעוֹרֵר כָּל הָעוֹלָמוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ בְּרָכָה לְכָל הָעוֹלָמוֹת וְעִקַּר הַבְּרָכָה שֶׁנִּשְׁפָּע מִלְּמַעְלָה הִיא שֶׁכָּל וּכְשֶׁבָּא לְמַטָּה נַעֲשֶׂה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי רְצוֹנוֹ. בְּכֵן מִי שֶׁהוּא בַּעַל נֶפֶשׁ צָרִיךְ לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ שֶׁיַּמְשִׁיךְ בִּרְכַּת הַשֵּׂכֶל. וְצָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ אֱמוּנָה לְתוֹךְ בִּרְכַּת הַשֵּׂכֶל כִּי אֵין לִסְמֹךְ עַל הַשֵּׂכֶל בְּעַצְמוֹ כַּיָּדוּעַ׃

ו. וּבִפְנִימִיּוּת הַבְּרָכוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין עַל-יְדֵי הַמִּצְווֹת נִתְבָּרֵךְ מֵהֶם כֹּחַ הַמְיַשֵּׁב וְהַמְסַדֵּר אֶת הַמֹּחִין. הַיְנוּ בְּחִינַת כֶּתֶר לְשׁוֹן הַמְתָּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כַּתֵּר לִי זְעֵירָ״ (אִיּוֹב ל״ו ב), כִּי כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הָאָדָם אֵיזֶה שֵׂכֶל, אוֹמֵר הַמְתֵּן עַד שֶׁאֶתְיַשֵּׁב. וְגַם שָׁם צָרִיךְ אֱמוּנָה׃

ז. וְכֹחַ הַזֶּה בְּחִינַת כֶּתֶר הוּא עוֹמֵד בִּפְנֵי הַמֹּחִין כְּמוֹ מְחִצָּה וּמְעַכֵּב אוֹתָם מֵרְדִיפָתָם. כִּי הַמֹּחִין רוֹדְפִין לְהַשִּׂיג אוֹר הָאֵין-סוֹף בָּרוּךְ-הוּא וְזֶה הַכֹּחַ שֶׁהוּא הַמְיַשֵּׁב וְהַמְסַדֵּר מַפְסִיק בֵּין הַמֹּחִין וּבֵין אוֹר הָאֵין-סוֹף. וְעַל-יְדֵי הָרְדִיפָה וְהַמְעַכֵּב עַל-יְדֵי שְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטְּשִׁין וּמַכִּין הַמֹּחִין בִּבְחִינַת הַמְּחִצָּה הַנַּ"ל שֶׁהוּא הַמְיַשֵּׁב וְהַמְסַדֵּר כְּשֶׁעוֹשֶׂה וּמְתַקֵּן אוֹתוֹ שֶׁהוּא הַכֶּתֶר כָּרָאוּי. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין תְּשׁוּעָה הֵיכָלִין שֶׁעַל יָדָם מַשִּׂיגִין אוֹר הָאֵין-סוֹף בִּבְחִינַת מָטֵי וְלָא מָטֵי דְּהַיְנוּ שֶׁמַּגִּיעַ וְאֵינוֹ מַגִּיעַ שֶׁרוֹדֵף וּמַגִּיעַ לְהַשִּׂיג וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מַגִּיעַ וּמַשִּׂיג. וְתִשׁוּעָה הֵיכָלִין נַעֲשִׂין עַל-יְדֵי שֶׁנִּכְלָלִין הַמֹּחִין זֶה בָּזֶה מֵחֲמַת רְדִיפָתָם וְהַפָּאָתָם בְּהַמְעַכֵּב הַנַּ"ל. כִּי הַמֹּחִין הֵם שְׁלֹשָׁה וְנַעֲשֶׂה כָּל אֶחָד כָּלוּל מִשְּׁלֹשָׁה, וְג' פְּעָמִים שְׁלֹשָׁה הֵם תְּשׁוּעָה הֵיכָלִין הַנַּ"ל. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמְּצָוָה בְּשִׂמְחָה כַּנַּ"ל׃

ח. וְעִקַּר עֲלִיַּת הַקְּדֻשָּׁה הִיא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה וְלֶעָתִיד לָבוֹא יִתְבַּטְּלוּ הַקְּלִפּוֹת לְגַמְרֵי עַל-יְדֵי רִבּוּי הַשִּׂמְחָה. וְיִשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מֵהַגָּלוּת בְּשִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ "כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ" (יְשַׁעְיָה נ"ה יב) וְעַל-יְדֵי הָעִבּוּ"ם וְעַל כָּרְחָם יִתְבַּטְּלוּ הַקְּלִפּוֹת. כִּי הָעִבּוּ"ם בְּעַצְמָם וּבְיָדָם יָבִיאוּ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵהַגָּלוּת עַל-יְדֵי רִבּוּי הַשִּׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ "אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם וְגוֹ' הֵיטִיבוּ שְׂמֵחִים" (תְּהִלִּים קכ"ו ב-ג) בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן׃

כה - אחוי לן מנא דלא שויא לחבלא

א. צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מֵהַמְּדָמֶּה וְלַעֲלוֹת אֶל הַשֵּׂכֶל שֶׁלֹּא יֵלֵךְ אַחַר הַתַּאֲוֹוֹת הַמְּדֻמְּיוֹת תַּאֲוַת הַבַּהֲמִיּוּת רַק שֶׁיֵּלֵךְ אַחַר הַשֵּׂכֶל. כִּי הַשֵּׂכֶל מְרַחֵק כָּל הַתַּאֲוֹוֹת לְגַמְרֵי וְכָל הַתַּאֲוֹוֹת הֵם הֶפֶךְ הַשֵּׂכֶל וְהֵם רַק בַּכֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁהוּא כֹּחַ הַבַּהֲמִיּוּת. כִּי גַּם בְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ זֶה הַכֹּחַ וְהִיא מִתְאַוִּית גַּם כֵּן לְתַאֲוֹוֹת אֵלּוּ. וְזֶהוּ טַעַם הַסְּמִיכָה עַל הַקָּרְבָּנוֹת וְצָרִיךְ אָז לְהִתְוַדּוֹת עֲלֵיהֶם כָּל הַחֲטָאִים כִּי כֻּלָּם בָּאִים עַל-יְדֵי כֹּחַ הַמְדַמֶּה. וְעַל- יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִין כָּל הַחֲטָאִים וְכָל כֹּחַ הַמְדַמֶּה עַל הַבְּהֵמָה שֶׁהִיא בְּחִינַת מְדַמֶּה. וְאַחַר-כָּךְ תֵּכֶף לַסְּמִיכָה שְׁחִיטָה, וְשׁוֹחֲטִים הַבְּהֵמָה לְקָרְבָּן וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָע וְנִשְׁבָּר הַמְדַמֶּה בְּחִינַת׃ "זִבְחֵי אֱלֹקִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה" (תְּהִלִּים נ"א יט) שֶׁשְּׁבִירַת הַדִּמְיוֹן הֵם הַקָּרְבָּנוֹת. וְעַל כֵּן מִשָּׁם מִן הַמִּקְדָּשׁ שֶׁמַּקְרִיבִים הַקָּרְבָּנוֹת מִשָּׁם יצא עִקַּר מַעְיַן הַחָכְמָה שֶׁזּוֹכִין לְחָכְמָה דַּוְקָא עַל-יְדֵי שְׁבִירַת הַמְדַמֶּה. וּכְשֶׁיִּבָּנֶה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ אָז יִתְקַיֵּם׃ "וּמַעְיָן מִן הַמִּקְדָּשׁ יֵצֵא" (יוֹאֵל ד' יח) בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן. וְזֶה בְּחִינַת הַשָּׁמִיר שֶׁבָּטַל בְּחֹרְבַּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ (סוֹטָה מ"ח) כִּי עַל-יְדֵי הַשָּׁמִיר נִכְנָע וְנִשְׁבָּר הָאֶבֶן. וְזֶהוּ בְּחִינַת הַמְשַׁבֵּר לִבּוֹ הָאֶבֶן וְהוֹלֵךְ אַחַר הַשֵּׂכֶל כִּי צְרִיכִין לֵיצֵא מִשְּׁרִירוּת הַלֵּב בְּחִינַת הַמְדַמֶּה שֶׁבַּלֵּב בְּחִינַת מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה מַמָּשׁ וּלְשַׁבֵּר לִבּוֹ הָאֶבֶן וְלֵילֵךְ אַחַר הַשֵּׂכֶל׃

ב. וְיֵשׁ שֵׂכֶל בְּכֹחַ וְשֵׂכֶל בְּפֹעַל וְשֵׂכֶל הַנִּקְנֶה. וְעַל-יְדֵי שֶׁכְּבָר שָׂבַר הַמְדַמֶּה אָז נִתְקוֹמֵם תְּכוּנַת שִׂכְלוֹ כִּי כְּשֶׁזֶּה קָם זֶה נוֹפֵל אֲבָל הַשֵּׂכֶל עֲדַיִן בְּכֹחַ. וְצָרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּשִׂכְלוֹ הַיְנוּ לַחֲקוֹר וְלַחְשֹׁב בּוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְאָז כְּשֶׁחוֹקֵר בְּשִׂכְלוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֲזַי הַשֵּׂכֶל בְּפֹעַל. בִּבְחִינַת ׳נֹפֶת צוּפִים שֶׁבִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ׳ (שָׁם) בִּבְחִינַת: ״נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ד׳ יא), שֶׁהוֹצִיא מִתְּיקַת שִׂכְלוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁהוּא בְּחִינַת הַדִּבּוּר. וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁמַּשִּׂיג בְּשִׂכְלוֹ כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ בְּיָד אֱנוֹשִׁי לְהַשִּׂיג אָז שָׁב שִׂכְלוֹ שֵׂכֶל הַנִּקְנֶה. וְעִקַּר קִיּוּמוֹ שֶׁל אָדָם לְאַחַר מִיתָתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שֵׂכֶל הַנִּקְנֶה וְזֶהוּ הַשְׁאָרוֹתָיו לְאַחַר מִיתָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת אַנְשֵׁי אֲמָנָה שֶׁבִּזְמַן הַמִּקְדָּשׁ (סוֹטָה שָׁם), כִּי אֲמָנָה לְשׁוֹן קִיּוּם הַדָּבָר כִּי הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל הוּא קִיּוּמוֹ כַּנַּ״ל הַיְנוּ זֶה הַשֵּׂכֶל דִּקְדֻשָּׁה שֶׁקָּנָה וְהִשִּׂיג בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה:

ג. וְדַע שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם וּבְכָל מַדְרֵגָה וּמַדְרֵגָה יֵשׁ שָׁם דְּמְיוֹנוֹת אֵלּוּ וְהֵם הֵם הַקְּלִפּוֹת הַקּוֹדְמוֹת לַפְּרִי וְסוֹבְבוֹת אֶת הַקְּדֻשָּׁה בִּבְחִינַת ״סָבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלָּכוּן״ (תְּהִלִּים י״ב ט). וּכְשֶׁאָדָם נֶעְתָּק וְיוֹצֵא מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה אֲזַי צָרִיךְ לוֹ לֵילֵךְ דֶּרֶךְ אֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת כְּדֵי לְהַגִּיעַ אֶל הַקְּדֻשָּׁה. וְתֵכֶף כְּשֶׁעוֹלֶה לְהַמַּדְרֵגָה אֲזַי נִתְעוֹרְרִין הַקְּלִפּוֹת שֶׁבַּמַּדְרֵגָה וּמְסַבְּבִין אוֹתוֹ וְצָרִיךְ לְהַכְנִיעַ אוֹתָם וּלְשַׁבְּרָם וּלְטַהֵר אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מֵהַקְּלִפּוֹת. וְעִנְיָן זֶה הוּא בְּכָל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מַמָּשׁ עִם כָּל זֶה כְּשֶׁרוֹצֶה לִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי צָרִיךְ שֶׁיֵּילֵךְ לְפִי בְּחִינָתוֹ מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וּבְכָל פַּעַם וּפַעַם כְּשֶׁיּוֹצֵא מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא אֲזַי מִתְגַּבְּרִים עָלָיו מֵחָדָשׁ הַקְּלִפּוֹת שֶׁהֵם הַתַּאֲוֹת וְהַדְּמְיוֹנוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת וּמִתְפַּשְּׁטִים כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל פַּעַם מְאֹד וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתוֹ לִכָּנֵס לְשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיַּעֲלֶה לַמַּדְרֵגָה הַשְּׁנִיָּה. וּבָזֶה טוֹעִים הַחֲסִידִים הַכְּשֵׁרִים הַרְבֵּה כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁפִּתְאֹם מִתְגַּבְּרִים עָלָיו תַּאֲוֹת וּבִלְבּוּלִים וּמְנִיעוֹת וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁנָּפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ מֵחֲמַת שֶׁבַּזְמַן הַקֹּדֶם לֹא הָיוּ אֵלּוּ הַתַּאֲוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִים עָלָיו כָּל-כָּךְ וְהָיוּ נָחִים קְצָת עַל כֵּן הוּא סוֹבֵר שֶׁנָּפַל חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין זֶה נְפִילָה כְּלָל רַק שֶׁזֶּה מֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא לְפִי בְּחִינָתוֹ. וּמֵחֲמַת זֶה מִתְגַּבְּרִים עָלָיו מֵחָדָשׁ בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל יוֹתֵר כָּל הַתַּאֲוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת וְהָעַקְמִימִיּוֹת שֶׁבַּלֵּב וְכוּ׳. וְצָרִיךְ בְּכָל פַּעַם וּפַעַם לְהִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ הַרְבֵּה וְלִבְלִי לִפֹּל מִזֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּלָל עַד שֶׁיִּתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם וְיִשְׁבֹּר אוֹתָם מֵחָדָשׁ:

ד. וְדַע שֶׁכְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמְשַׁבֵּר הַמְנִיעוֹת הַמְסַבְּבִים אוֹתוֹ כַּנַּ״ל וְנִכְנָס וְעוֹלֶה לַמַּדְרֵגָה הַשְּׁנִיָּה הַגְּבֹהָה יוֹתֵר לְפִי בְּחִינָתוֹ. בָּזֶה עוֹשֶׂה טוֹבָה גַּם לַחֲבֵרוֹ שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּאוֹתָהּ הַמַּדְרֵגָה שֶׁהוּא נִכְנָס בָּהּ עַתָּה. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה חֲבֵרוֹ יוֹצֵא מִמֶּנָּה וְעוֹלֶה לְמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁנֵי בְּנֵי-אָדָם שֶׁיַּעַמְדוּ בְּמַדְרֵגָה אַחַת, כִּי כָּל הַנְּשָׁמוֹת הֵם זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ. וְזֶה בְּחִינַת הָרָמָה (שָׁקוֹרִין הֵייבִּין) מַה שֶּׁאֶחָד מֵרִים וּמַגְבִּיהַּ אֶת חֲבֵרוֹ כַּנַּ״ל:

ה. וּכְשֶׁעוֹלֶה הָאָדָם הָעֶלְיוֹן יוֹתֵר כַּנַּ״ל נֶעְתָּק רַק הַפְּנִימִיּוּת שֶׁלּוֹ, וְכֵן כְּשֶׁנֶּעְתָּק הָאָדָם שֶׁבַּמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה וְהַפְּנִימִיּוּת שֶׁל תַּחְתּוֹן נַעֲשֶׂה חִיצוֹנִיּוּת לְחִיצוֹנִיּוּת עֶלְיוֹן. וּפְנִימִיּוּת וְחִיצוֹנִיּוּת הֵם שְׁנֵי מִינֵי עֲבוֹדוֹת.

עֲבוֹדַת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה וְהַמִּצְווֹת הֵם פְּנִימִיּוּת, וַעֲבוֹדַת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּשְׁאָר צָרְכֵי הַגּוּף הֵם חִיצוֹנִיּוּת. וַעֲבוֹדוֹת חִיצוֹנִיּוֹת הַנַּ״ל שֶׁל הָאָדָם הָעֶלְיוֹן מְאִירָה וּמְשֻׁבַּחַת יוֹתֵר מֵעֲבוֹדוֹת פְּנִימִיּוֹת הַנַּ״ל שֶׁל הָאָדָם הַתַּחְתּוֹן. וּבִשְׁבִיל זֶה פְּנִימִיּוּת הַתַּחְתּוֹן נַעֲשֶׂה לְבוּשׁ וְחִיצוֹנִיּוּת לְחִיצוֹנִיּוּת הָעֶלְיוֹן׃

ו. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעַ הַקְּלִפּוֹת הַנַּ״ל שֶׁבַּמַּדְרֵגָה אֶלָּא עַל-יְדֵי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. כַּמּוּבָא בַּכַּוָּנוֹת שֶׁל הוֹדוּ לַה׳ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ שֶׁנִּתְקַן מִזְמוֹר הַזֶּה לְהַכְנִיעַ הַקְּלִפּוֹת שֶׁבַּיְצִירָה כְּשֶׁעוֹלָה פְּנִימִיּוּת הָעֲשִׂיָּה וּמַלְבִּישׁ לְחִיצוֹנִיּוּת יְצִירָה. וְהִתְגַּלּוּת גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא עַל-יְדֵי צְדָקָה שֶׁנּוֹתְנִים לֶעָנִי הָגוּן שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְאִירִין הַגְּוָנִין עִלָּאִין שֶׁבַּמָּמוֹן הַיִּשְׂרְאֵלִי. וְעַל-יְדֵי שֶׁנִּתְגַּלִּין הַגְּוָנִין אֲזַי הַקְּדוּשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְגַּדֵּל וּמִתְפָּאֵר בָּהֶם בְּבְחִינַת ״לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב״ (חַגַּי ב׳ ח) וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַכְנִיעַ הַקְּלִפּוֹת הַנַּ״ל וְלַעֲלוֹת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא׃

ז. וְעַל-יְדֵי צְדָקָה שֶׁנּוֹתֵן מִמָּמוֹנוֹ נִתְתַּקֵּן כָּל מָמוֹנוֹ וְנִתְגַּלִּין הַגְּוָנִין וּמְאִירִין וְנַעֲשֶׂה כָּל מָמוֹנוֹ בְּחִינַת לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב וְגוֹ׳ וּבְחִינַת ״בִּגְדֵי יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה״ (יְשַׁעְיָה ס״א י). וַאֲפִלּוּ זֶה הַמָּעוֹת שֶׁלּוֹקְחִים הָעַכּוּ״ם מִמֶּנּוּ נֶחֱשָׁב לִצְדָקָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ״וְנוֹגְשַׁיִךְ צְדָקָה״ (בָּבָא-בַּתְרָא ט״ו). וְדַע כִּי הַחֵן וְהַפְּאֵר שֶׁל הַגְּוָנִין נִתְגַּלָּה רַק אֵצֶל יִשְׂרָאֵל בְּבְחִינַת ״יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר״ (יְשַׁעְיָה מ״ט ג), וְעַל-יְדֵי-זֶה הַכֹּל מִתְאַוִּין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה הָעַכּוּ״ם תְּאֵבִין לְמָמוֹן וְדִינָר שֶׁל יְהוּדִי כְּאִלּוּ לֹא רָאָה מָמוֹן מֵעוֹלָם וְזֶה כִּי אֵין הַגְּוָנִין מְאִירִין בְּמָמוֹנָם שֶׁל הָעַכּוּ״ם. וְעַל כֵּן נִקְרָאִים רָשִׁים כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכִרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ״הֱווּ זְהִירִים בָּרָשׁוּת׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ב) כִּי הֵם רָשִׁים וַעֲנִיִּים וְאֵין לָהֶם הֲנָאָה מִמָּמוֹנָם כְּאִלּוּ הֵם עֲנִיִּים וּתְאֵבִים לְמָמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל כִּי שָׁם שׁוֹרֶה הַפְּאֵר וְהַחֵן. אֲבָל דַּע כִּי תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁהָעַכּוּ״ם מְקַבֵּל הַמָּמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל נִתְעַלֵּם הַחֵן וְהַפְּאֵר בְּתוֹךְ הַמָּמוֹן וְעַל כֵּן תּוֹבֵעַ הָעַכּוּ״ם בְּכָל פַּעַם מָמוֹן אַחֵר מִיִּשְׂרָאֵל וְשׂוֹכֵחַ הַמָּמוֹן שֶׁכְּבָר קִבֵּל כִּי נִתְעַלֵּם הַחֵן כְּשֶׁבָּא לְיַד הָעַכּוּ״ם וְזֶהוּ ״שֶׁאֵין מְקָרְבִין אֶלָּא בִּשְׁעַת הֲנָאָתָן׳ (שָׁם). וּגְוָנִין הַנַּ״ל הֵם בְּחִינַת אוֹרוֹת הַגְּוָנִין שֶׁל שָׁם הֲוָיָה בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״לְדָוִד ה׳ אוֹרִי״ (תְּהִלִּים כ״ז א) שֶׁהוּא אוֹרוֹת הַגְּוָנִין, וְיִשְׁעִי, הוּא בְּגִדֵי יֶשַׁע הַנַּ״ל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ׳יִשְׁעוֹ אֶל ה׳ אִסְתַּכְּלוּתָא׳ (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ יִתְרוֹ צ׃). וְהוּא כ״ו בְּחִינַת שֵׁם הֲוָיָה בָּרוּךְ הוּא וְהוּא תִּ״ל שֶׁהַכֹּל פּוֹנִין לוֹ וּתְאֵבִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְזֶהוּ כּוֹתֶ״ל, (יֵשׁ לוֹמַר רֶמֶז לְכוֹתֶל הַמַּעֲרָבִי שֶׁנִּשְׁאָר מִבֵּית-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁשּׁוֹרֶה שָׁם הֲוָיָה בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא הַשְׁכִינָה כַּיָּדוּעַ וְעַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב [משפטים], דַּף קט״ז עַיֵּן שָׁם)׃

ח. וְעוֹד עֵצָה לְהַכְנָעַת הַקְּלִפּוֹת הַנַּ״ל שֶׁיְּשַׂמַּח אֶת עַצְמוֹ וְיָגִיל וְיָשִׂישׂ בְּנִקֻּדָּתוֹ הַטּוֹבָה בַּמֶּה שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּבַמֶּה שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב לְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְצַדִּיקֵי אֱמֶת הַמַּדְרִיכִין וּמוֹלִיכִין אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת אֲשֶׁר עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה טוֹבָה לָנֶצַח. וְעַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה הַזֹּאת מְשַׁבֵּר הַמְּנִיעוֹת הַנַּ״ל שֶׁבְּכָל דַּרְגָּא וְנִכְנָס לַמַּדְרֵגָה

כו - רציצא דמית בביעותה

א. הַצַּדִּיק שֶׁמֵּמִית אֶת עַצְמוֹ וּמוֹסֵר אֶת עַצְמוֹ בִּתְפִלָּתוֹ וְכֵן כָּל מִי שֶׁמֵּמִית אֶת עַצְמוֹ עַל הַתְּפִלָּה יֵדַע שֶׁבַּמָּקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם כַּיָּדוּעַ, שָׁם צָרִיךְ לוֹ לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יַעֲלֶה נִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה׃

כז - רציצא דמית בביעותה

א. לְפִי הַשָּׁלוֹם שֶׁבַּדּוֹר כֵּן יְכוֹלִין לְמְשׁוֹךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד (צְפַנְיָה ג׳ ט). כִּי עַל-יְדֵי הַשָּׁלוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּין בְּנֵי אָדָם הֵם מְדַבְּרִים זֶה עִם זֶה וְהֵם חוֹקְרִים זֶה עִם זֶה מַה הוּא הַתַּכְלִית מִכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וּמֵהֶבְלָיו. וְהֵם מַסְבִּירִים זֶה לָזֶה הָאֱמֶת שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף לֹא יִשָּׁאֵר מֵהָאָדָם כְּלוּם כִּי אִם מַה שֶּׁהֵכִין לְעַצְמוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ לָעוֹלָם הַנִּצְחִי כִּי ׳אֵין מְלַוִּין לוֹ לָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ו). וְעַל-יְדֵי-זֶה מַשְׁלִיךְ כָּל אִישׁ אֶת שֶׁקֶר אֱלִילֵי כַּסְפּוֹ וּמְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאֱמֶת וּמַמְשִׁיךְ וּפוֹנֶה אֶת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ. אֲבָל כְּשֶׁאֵין שָׁלוֹם מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת חַס וְשָׁלוֹם אֲזַי אֵין מִתְוַעֲדִין יַחַד זֶה עִם זֶה וְאֵין מְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ מֵהַתַּכְלִית. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמִּתְוַעֲדִים יַחַד לִפְעָמִים וּמְדַבְּרִים יַחַד אֵין נִכְנָסִין דְּבָרָיו בְּלֵב חֲבֵרוֹ מֵחֲמַת נִצָּחוֹן וּמַחֲלֹקֶת וְשִׂנְאָה וְקִנְאָה, כִּי מַחֲלֹקֶת וְנִצָּחוֹן אֵינוֹ סוֹבֵל הָאֱמֶת כַּמְבוֹאָר בְּסִימָן קכ״ב. נִמְצָא שֶׁעִקַּר הִתְרַחֲקוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁל רוֹב בְּנֵי-אָדָם הִיא עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁנִּתְרַבֶּה עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים. הַמָּקוֹם יְרַחֵם׃

ב. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית זוֹכֶה לְהֶאָרַת פָּנִים לְהַדְרַת פָּנִים, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ חָכְמָתוֹ בַּתּוֹרָה וְיֵדַע לְבָאֲרָהּ וּלְדָרְשָׁהּ יָפֶה בִּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן. שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַדְרַת פָּנִים זקן (שַׁבָּת קנ״ב) בְּחִינַת׃ ״וְהָדַרְתָּ פְּנֵי זָקֵן״ (וַיִּקְרָא י״ט לב) בְּחִינַת ׳שׁוּפְרָהּ דְּיַעֲקֹב מֵעֵין שׁוּפְרָהּ דְּאָדָם׳ (בָּבָא מְצִיעָא פ״ד). וְעַל-יְדֵי בְּחִינַת זָקֵן בְּחִינַת יַעֲקֹב זוֹכֶה לְשָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם״ (בְּרֵאשִׁית ל״ג יח), וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳שָׁלֵם בְּגוּפוֹ וּבְמָמוֹנוֹ וּבְתוֹרָתוֹ׳ (שַׁבָּת לג)׃

ג. וּלְפִי הִזְדַּכְּכוּת חָכְמָתוֹ בִּשְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַנַּ״ל כֵּן זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ קוֹל רִנָּתוֹ. כִּי הַקּוֹל לְפִי הַחָכְמָה שֶׁל דְּרוּשֵׁי הַתּוֹרָה וְהַשֵּׂכֶל שֶׁל שְׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת שֶׁדּוֹרֵשׁ בָּהֶם אֶת הַתּוֹרָה׃

ד. וּכְשֶׁיִּזְדַּכֵּךְ קוֹלוֹ אֲזַי עַל-יְדֵי קוֹל רְנָתוֹ לְבַד בְּלֹא דִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מוֹשִׁיעוֹ בְּעֵת צָרָתוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְשָׁלוֹם וְיוּכַל לְהַמְשִׁיךְ כָּל הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ׃

ה. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית זוֹכֶה לַקּוֹל שֶׁיִּזְדַּכֵּךְ קוֹל רְנָתוֹ. וְיַעֲקֹב שֶׁשָּׁמַר בְּרִיתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״רֵאשִׁית אוֹנִי״ (בְּרֵאשִׁית מ״ט ג) זָכָה לַקּוֹל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב״ (בְּרֵאשִׁית כ״ז כב). וַאֲזַי עַל-יְדֵי שְׁמִיעַת קוֹל רְנָתוֹ וְנִגּוּנוֹ לְבַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹאֶה מִי שֶׁמֵּצֵר לָנוּ וְאֵיזֶה עַכּוּ״ם מֵהַשִּׁבְעִים לְשׁוֹן מֵצֵר לָנוּ וּמוֹשִׁיעַ מֵהַצָּרָה. עַל כֵּן כְּשֶׁיֵּשׁ חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה גְּזֵרָה וְצָרָה לְיִשְׂרָאֵל מֵאֵיזֶה עַכּוּ״ם אָז טוֹב לְנַגֵּן הַנִּגּוּן שֶׁל אוֹתוֹ הָעַכּוּ״ם שֶׁמֵּצֵר לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם וְזֶהוּ׃ ״בְּשָׁמְעוֹ אֶת רִנָּתָם״ (תְּהִלִּים ק״ו מד) הַיְנוּ רִנָּה וְנִגּוּן שֶׁלָּהֶם כַּנַּ״ל. כִּי עַל-יְדֵי רִנָּה וְנִגּוּן לְשֵׁם שָׁמַיִם יְכוֹלִין לְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּרְאֶה בְּצָרוֹתֵינוּ שֶׁיֵּשׁ לָנוּ מֵאוֹתָהּ הָאֻמָּה וְיוֹשִׁיעֵנוּ מֵהֶם׃

ו. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הברית זוכין לקול ומבחינת קול זוכין לְשָׁלוֹם בִּבְחִינַת׃ ״שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה״ (שִׁיר הַשִּׁירִים א׳ א) לַמֶּלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ. וּבִשְׁבִיל זֶה תֵּכֶף אַחַר קוֹל רִנָּה שֶׁל שִׁירַת הַיָּם זָכוּ לְשַׁבַּת שָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וַיָּבֹאוּ מָרָתָה״ (שְׁמוֹת ט״ו כג) וְשַׁבָּת בְּמָרָה נִצְטַוּוּ (סַנְהֶדְרִין נו) וְזֶהוּ׃ ״וַיִּתַּעַן לָהֶם מִירָיָם שִׁירוּ לַה״״ (שְׁמוֹת שָׁם כא) רָאשֵׁי-תֵּבוֹת שָׁלוֹם שֶׁעַל-יְדֵי שִׁירָה זָכוּ לְשָׁלוֹם (עַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ קְרַח קע״ו׃)׃

ז. וְדַוְקָא בְּמָרָה קִבְּלוּ שַׁבַּת שָׁלוֹם כִּי דֶּרֶךְ הַשָּׁלוֹם לְהִתְלַבֵּשׁ בִּמְרִירוּת בִּבְחִינַת׃ ״הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר לִי מָר״ (יְשַׁעְיָה ל״ח יז). כְּמוֹ שֶׁכָּל הָרְפוּאוֹת הֵם סַמִּים מָרִים כֵּן הַשָּׁלוֹם שֶׁהוּא רְפוּאָה לְכָל הַדְּבָרִים בִּבְחִינַת׃ ״שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר ה׳ וּרְפָאתִיו״ (שָׁם נ״ז יט) דַּרְכּוֹ לְהִתְלַבֵּשׁ בִּמְרִירוּת. כִּי כָּל הַחֻלְשׁוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן הֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, שֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁאֶחָד מִתְגַּבֵּר עַל חֲבֵרוֹ וְצָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם, שֶׁהוּא הָרְפוּאָה, וְכֵן חוֹלִי הַנֶּפֶשׁ הוּא בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת, שֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַנְּשָׁמָה וְהַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל״ח ד)׃ ״אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי״, וּצְרִיכִין לְקַבֵּל רְפוּאוֹת עַל-יְדֵי מְרִירוּת, וְלִפְעָמִים הַחֻלְשָׁה גּוֹבֶרֶת כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֵין יְכוֹלֶת בְּיַד הַחוֹלֶה לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת, וְאָז מוֹשְׁכִים הָרוֹפְאִים אֶת יְדֵיהֶם מִן הַחוֹלֶה וּמְיָאֲשִׁים אוֹתוֹ. כֵּן כְּשֶׁעֲוֹנוֹת שֶׁהֵם חוֹלִי הַנֶּפֶשׁ גּוֹבְרִים מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲזַי אֵין יָכוֹל לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת, וְאָז הָיָה כְּמַעַט אֲפֵס תִּקְוָה חַס וְשָׁלוֹם, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים, וּכְשֶׁרוֹאֶה בָּאָדָם שֶׁחָפֵץ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲבָל אֵין בּוֹ כֹּחַ לִסְבֹּל מְרִירוּת הָרְפוּאוֹת, אֲזַי הוּא יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמַשְׁלִיךְ כָּל חַטֹּאתָיו אַחַר כְּתֵפָיו, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לִסְבֹּל מְרִירוּת הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל רְפוּאוֹת, רַק כְּפִי יְכָלְתּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אֵצֶל חִזְקִיָּה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁשִּׁבַּח עַל זֶה אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּפָּסוּק הַנַּ״ל הִנֵּה לְשָׁלוֹם וְכוּ׳, ״וְהִשְׁלַכְתָּ אַחַר גֵּוְךָ כָּל חַטָּאָי״ (יְשַׁעְיָה ל״ח יז). וּמִזֶּה יָבִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעַצְמוֹ מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּס עַל חַיָּיו וְחָפֵץ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי עַל-פִּי רֹב כְּשֶׁמַּתְחִיל לִכָּנֵס מְעַט בְּדַרְכֵי הַכְּשֵׁרִים וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲזַי בָּאִים עָלָיו מְנִיעוֹת וְיִסּוּרִים הַרְבֵּה מִכַּמָּה צְדָדִים כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, וְנִדְמֶה לוֹ לִפְעָמִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִסְבֹּל מְרִירוּת

וְיִסּוּרִים וּמְנִיעוֹת כָּאֵלֶּה וְיֵשׁ שֶׁנָּפְלוּ מֵחֲמַת זֶה וְחָזְרוּ וְנִתְרַחֲקוּ רַחֲמָנָא לִצְלָן. אֲבָל הֶחָפֵץ בֶּאֱמֶת צָרִיךְ שֶׁיֵּדַע וְיַאֲמִין שֶׁכָּל הַמְּרִירוּת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת הַבָּאִים עָלָיו הַכֹּל בְּחֶסֶד גָּדוֹל. כִּי לְפִי עֲוֹנוֹתָיו הָרַבִּים הָיָה צָרִיךְ לִסְבֹּל מְרִירוּת הַרְבֵּה יוֹתֵר בִּשְׁבִיל רְפוּאָתוֹ שֶׁלֹּא הָיָה בְּכֹחוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן לִסְבֹּל וְהָיָה נֶאֱבָד תִּקְוָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם כַּנַּ"ל. אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וְאֵינוֹ שׁוֹלֵחַ לוֹ מְרִירוּת וְיִסּוּרִים כִּי אִם כְּפִי יְכָלְתּוֹ וְזֹאת הַמְּרִירוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לִסְבֹּל וּבְוַדַּאי יֵשׁ בְּכֹחוֹ לִסְבֹּל. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ שׁוֹלֵחַ עַל שׁוּם אָדָם מְרִירוּת וּמְנִיעוֹת שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסָבְלָם וּלְשַׁבְּרָם אַף-עַל-פִּי שֶׁלִּפְעִמִּים מַעֲשָׂיו הָיָה מַגִּיעַ לוֹ כָּךְ כַּנַּ"ל:

ח. וְשָׁלוֹם הַנַּ"ל שֶׁצְּרִיכִים לִזְכּוֹת בְּגוּפוֹ הוּא בְּאַרְבַּע מָרוֹת שֶׁלֹּא תִּתְגַּבֵּר אַחַת עַל חֲבֶרְתָּהּ. וְשָׁלוֹם בְּמָמוֹנוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּא זֶה וְאָכַל אֶת זֶה כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (כְּתֻבּוֹת ס"ו) וְשָׁלוֹם בְּתוֹרָתוֹ בְּלֹא קֻשְׁיוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת מְרִיבוֹת כַּנַּ"ל (עַיֵּן סִימָן כ). וְאָז זוֹכִים לְהִתְקִיִּים: "וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם" לְאִתְעָרוּתָא שֶׁל בְּחִינַת: "לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד" (צְפַנְיָה ג' ט) עַל-יְדֵי הַשָּׁלוֹם:

ט. וּלְזֹאת הַבְּחִינָה לְהָבִיא כָּל הָעוֹלָם לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה' (שָׁם) אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית. וּכְשֶׁרוֹאֶה אָדָם שֶׁבָּאִים עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ הִרְהוּרֵי זְנוּת וְהוּא מְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ וּמַסְיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם זֶהוּ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ וְתִקּוּנוֹ עַל פֶּגֶם הַבְּרִית שֶׁפָּגַם מִקֹּדֶם כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנוֹ, כִּי זֶהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבַת הַמִּשְׁקָל מַמָּשׁ. עַל כֵּן אַל יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁמִּתְגַּבְּרִין עָלָיו הִרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים מְאֹד, כִּי אַדְרַבָּה זֶה דַּיְקָא תִּקּוּנוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ. כִּי דַּיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁבָּאִים עָלָיו אֵלּוּ הַהִרְהוּרִים וְהוּא מִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא הוּא עִקַּר תִּקּוּנוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ כַּנַּ"ל. וּבָזֶה הוּא מוֹצִיא נִיצוֹצֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ עַל-יְדֵי פֶּגֶם הַבְּרִית וַאֲזַי זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית וְזוֹכֶה לְזַכֵּךְ הַחָכְמָה וְהַקּוֹל כַּנַּ"ל. וְזוֹכֶה לְשָׁלוֹם כַּנַּ"ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים לְהַמְשִׁיךְ כָּל הָעוֹלָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ:

כח - בני לן ביתא באוירא דעלמא

א. הַמִּתְנַגְּדִים וְהַמְבַזִּים וְהַמְחָרְפִים יִרְאֵי הַשֵּׁם זֶה מֵחֲמַת שֶׁמְּקַבְּלִים תּוֹרָה מִתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים שֶׁהֵם נִקְרָאִים שֵׁדִין יְהוּדָאִין (עַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ פנחס רנ"ג). כִּי הַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים שֵׁדִין יְהוּדָאִין מְקַבְּלִים תּוֹרָתָם מֵהַשֵּׁדִין שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תּוֹרָה נְפוּלָה מֵאַלְפִין נְפוּלִין. וּבְאַלְפִין אֵלּוּ כָּתוּב בִּשְׁלֹמֹה: "וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וָאָלֶף" (מְלָכִים-א ה' יב) כִּי שְׁלֹמֹה זָכָה לָהֶם בְּקֹדֶשׁ. אֲבָל הַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים הַנַּ"ל מְקַבְּלִין מֵהֶם דֶּרֶךְ הַקְּלִפּוֹת וּבִשְׁבִיל זֶה דַּרְכָּם לוֹמַר תָּמִיד דְּרוּשִׁים נִפְלָאִים שֶׁנִּתְקַבְּלִים לִפְנֵי הֲמוֹן עַם וְכָל דִּבּוּרֵיהֶם דֶּרֶךְ מָשָׁל וּמְלִיצָה וּטְעָמִים נִפְלָאִים. אֲבָל אֵין מְקַבְּלִים שׁוּם תּוֹעֶלֶת מֵהֶם כִּי תּוֹרָתָם שֶׁל הַתַּלְמִידֵי-

חֲכָמִים הַנַּ״ל אֵין לָהּ כֹּחַ לְהַדְרִיךְ אֶת הָעָם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב, אַדְרַבָּה עַל-יְדֵי תּוֹרָתָם נוֹפְלִים בְּנֵי אָדָם בִּכְפִירוֹת גְּדוֹלוֹת. וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵין מְקַיְּמִים מַה שֶּׁכָּתוּב: ״וְאֶת יִרְאֵי ה׳ יְכַבֵּד״ (תְּהִלִּים ט״ו ד) כִּי אִם אַדְרַבָּה מְחָרְפִין וּמְבַיְּשִׁין אוֹתָם וְכָל הַהִתְנַגְּדוּת בָּא מֵהֶם. עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְרַחֵק מְאֹד מִלִּשְׁמֹעַ תּוֹרָה מִתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים כַּנַּ״ל (כְּמַאֲמַר חַכְמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, חֲגִיגָה ט״ו מוֹעֵד קָטָן י״ז תַּעֲנִית ז):

ב. וְעֵצָה וְתִקּוּן לָזֶה הִיא בְּחִינַת תּוֹלָע בְּחִינַת אֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״הָאֱמָנִים עֲלֵי תּוֹלָע״ (אֵיכָה ד׳ ה) וְהוּא בְּחִינַת אַבְרָהָם שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד בְּחִינַת אֱמוּנָה בִּבְחִינַת: ״וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי״ (תְּהִלִּים פ״ט לד). כִּי עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בְּחִינַת יָמִין מִתְגַּבֵּר עַל אוֹיְבָיו בִּבְחִינַת: ״בִּגְבוּרוֹת יֵשַׁע יְמִינוֹ״ (תְּהִלִּים כ׳ ז) וּמְנַצֵּחַ אֶת הַמִּתְנַגְּדִים וּמְשַׁבֵּר וּמְבַטֵּל הָעֲבוֹדָה-זָרָה וְהַכְּפִירוֹת וְהַבְּזָיוֹנוֹת הַבָּאִים מֵהֶם:

ג. וְלָבוֹא לַחֶסֶד הַנַּ״ל בְּחִינַת אֱמוּנָה אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא עַל-יְדֵי הַכְנָסַת אוֹרְחִים תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים צַדִּיקִים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י) עַל פָּסוּק: ״אִישׁ קָדוֹשׁ עֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד״ (מְלָכִים-ב ד׳ ט) שֶׁהַמַּכְנִיס אוֹרְחִים תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ כְּאִלּוּ הִקְרִיב תְּמִידִים. וּבְזֶה הַשִּׁמּוּשׁ שֶׁעוֹמֵד עֲלֵיהֶם וּמְשַׁמְּשָׁם זוֹכֶה לַחֶסֶד הַנַּ״ל, וּכְמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ״שֶׁעַל-יְדֵי שִׁמּוּשׁ תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים זוֹכִים לְחֶסֶד״ (כְּתֻבּוֹת צ״ו). וּבִשְׁבִיל זֶה הָיָה הַתָּמִיד כֶּבֶשׂ כִּי מִמֶּנּוּ נִתַּקְּנוּ הָאַלְפִּין בִּבְחִינַת: ״וַאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אַלּוּף״ (יִרְמְיָה י״א יט), וְזֶה בְּחִינַת כֶּבֶשׂ שֶׁכָּבוּשׁ תַּחַת יַד רַבּוֹ וּמְשַׁמְּשׁוֹ. וְזֶה ״תָּמִי״ד״ גִּימַטְרִיָּא אַרְבַּע פְּעָמִים אָלֶף שֶׁהוּא תִּקּוּן הָאַלְפִּין הַנַּ״ל:

ד. וְזֶהוּ בְּחִינַת: ״וְאָנֹכִי תּוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ חֶרְפַּת אָדָם וּבְזוּי עָם״ (תְּהִלִּים כ״ב ז) כִּי לַחֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת הַנַּ״ל הַתִּקּוּן וְהַסְּגֻלָּה לָזֶה הוּא בְּחִינַת תּוֹלָע הַנַּ״ל וּלְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבְּרִין עַל הַמִּתְנַגְּדִים וּמְבַטְּלִין הַכְּפִירוֹת וְהַמִּינוּת הַבָּאִים מֵהֶם, וְעַל-יְדֵי שֶׁיַּכְנִיס תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים צַדִּיקִים לְבֵיתוֹ זוֹכֶה לְחֶסֶד בְּחִינַת תּוֹלָע שֶׁבְּקִדֻּשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת עוֹלַת תָּמִיד וְזוֹכֶה לְתַקֵּן וּלְהַעֲלוֹת הַטּוֹב הַגָּנוּז בְּתוֹרָתוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד-חָכָם שֶׁד יְהוּדִי וּלְבָרְרוֹ וּלְהַשְׁלִיךְ הָרַע וְהַקְּלִפּוֹת מִמֶּנּוּ:

כט - האי גברא דאזל בעי אתתא ולא קיהבי לה

א. דִּבּוּר שֶׁאֵינוֹ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל אֵינוֹ נִקְרָא דִּבּוּר כְּלָל. וְתִקּוּן הַדִּבּוּר שֶׁיִּהְיֶה נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל הוּא עַל-יְדֵי הַשָּׁבַח שֶׁמְּשַׁבְּחִין אֶת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים. וְזֶה הוּא תִּקּוּן כְּלָלִי לְהַדִּבּוּר:

ב. וְכֵן כְּשֶׁהַדִּבּוּר בְּלֹא דַּעַת אֲזַי אֵין בּוֹ טוֹב וַאֲזַי אֵינוֹ נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל. וְעַל-יְדֵי שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרוֹמֵם הַדַּעַת וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין טוֹב

בְּהַדְּבוּר וַאֲזַי מְקַבְּלִין הַדְּבוּר מֵהַדַּעַת וְיֵשׁ בּוֹ טוֹב, וְטוֹב הַכֹּל חֻפְּצִים וְעַל כֵּן אָז הַדְּבוּר נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל׃

ג. וְתִקּוּן הַדְּבוּר שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת פֶּה זֶה בְּחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים (קֹהֶלֶת ט׳ ח), שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד אֶת הַבְּגָדִים שֶׁלֹּא יְבַזֶּה אוֹתָם רַק לִשָּׁמְרָן כָּרָאוּי מִכָּתָמִים וְלִכְלוּךְ. כִּי הַבְּגָדִים הֵם בְּחִינַת מַלְכוּת בְּחִינַת מֶלֶךְ הַכָּבוֹד כִּי ׳רַבִּי יוֹחָנָן קָרָא לְמָאנֵהּ מְכַבְּדוּתָאי׳ (שַׁבָּת קי״ג). וְהַמְבַזֶּה אוֹתָם נִמְצָא שֶׁהוּא כְּמוֹרֵד בַּמַּלְכוּת וְאָז דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דָּן אוֹתוֹ. וְכָל מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל יוֹתֵר צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַבְּגָדִים בְּיוֹתֵר כִּי מְדַקְדְּקִין עִמּוֹ יוֹתֵר. וְעַל כֵּן תַּלְמִיד-חָכָם שֶׁנִּמְצָא רָבָב עַל בְּגָדָיו חַיָּב מִיתָה רַחֲמָנָא לִצְלָן (שַׁבָּת קי״ז)׃

ד. וְעַל-יְדֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר אֶת הַבְּגָדִים וְנִמְצָא עֲלֵיהֶם כְּתָמִים עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה חַס וְשָׁלוֹם פֵּרוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ יִתְבָּרַךְ. וְאָז שׁוֹלֶטֶת חַס וְשָׁלוֹם שִׁפְחָה בִּישָׁא שֶׁהִיא מַלְכוּת הָרְשָׁעָה וְגוֹרֶם דַּם נִדָּה חַס וְשָׁלוֹם לְהַשְׁכִּינָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה פַּרְנָסָתוֹ בְּטֹרַח וּבִכְבֵדוּת׃

ה. וְהָרְשָׁעִים בַּעֲוֹונוֹתֵיהֶם לְפִי הַלֹּא תַעֲשֶׂה שֶׁעוֹבְרִים חַס וְשָׁלוֹם כֵּן מְעוֹרְרִין וְגוֹרְמִין דַּם נִדָּה לְהַשְׁכִּינָה וְגוֹרְמִין אַפְרְשׁוּתָא בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ חַס וְשָׁלוֹם. וּלְתַקֵּן כָּל הָעֲבֵרוֹת בִּפְרָטִיּוּת הֵם רַבִּים מְאֹד וְכָבֵד עַל הָאָדָם וְאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן אוֹתָם כִּי יֵשׁ דִּקְדּוּקִים וּפְרָטִים רַבִּים בְּכָל לָאו וָלָאו. עַל כֵּן צָרִיךְ לְתַקֵּן תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְתַּקְּנוּ מִמֵּילָא כָּל הַלָּאוִין שֶׁעָבַר. וַאֲפִלּוּ לַמְּקוֹמוֹת הַצָּרִים וְהַדְּקִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְשָׁם שׁוּם תִּקּוּן עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי זוֹרֵק תִּקּוּנִים גַּם לְשָׁם׃

ו. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁהוּא תִּקּוּן הַבְּרִית נִתְרוֹמְמִין הַמּוֹחִין. כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַדַּעַת הוּא כְּפִי תִּקּוּן הַבְּרִית וְעִקַּר הִתְקָרְבוּת יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הִיא עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית וְתִקּוּנוֹ׃

ז. וּבָזֶה תְּלוּיָה פַּרְנָסָה בְּלִי טֹרַח שֶׁעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית זוֹכֶה לִבְחִינַת מָן בְּחִינַת לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. כִּי פַּרְנָסָה בְּטִרְחָא וּכְבֵדוּת הִיא מֵחֲמַת שֶׁלֹּא תִּקֵּן תִּקּוּן הַכְּלָלִי (עַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ פנחס רמ״ד ע״א)׃

ח. וְכָל זְמַן שֶׁלֹּא תִּקֵּן תִּקּוּן הַכְּלָלִי אָז הַדְּבוּר אָסוּר בִּבְחִינַת׃ ״נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה״ (תְּהִלִּים ל״ט ג), שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הַשְׁכִּינָה בִּבְחִינַת דַּם נִדָּה חַס וְשָׁלוֹם שֶׁמֵּאֲלוּ הַדָּמִים נַעֲשֶׂה בְּחִינַת דּוּמִיָּה. כִּי עִקַּר הַדִּבּוּר תָּלוּי בְּתִקּוּן הַבְּרִית בִּבְחִינַת׃ ״וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ״ (דְּבָרִים ד׳ יג), וְאָז אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר וּלְגַלּוֹת תּוֹרָה. וּמִי שֶׁהוּא מְדַבֵּר אָז הוּא עוֹבֵר עַל ״לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּךָ״ (וַיִּקְרָא י״ט טז) שֶׁהוּא הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד (מִשְׁלֵי י״א יג). אֲבָל עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי הַדִּבּוּר מֻתָּר וְיכוֹלִין לִפְתֹּחַ פֶּה בַּדִּבּוּרִים הַמְּאִירִים בַּתּוֹרָה׃

ט. וְעַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית בָּא חֻלְיִ נוֹפֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית נִתְרַפֵּא מֵחוֹלַאַת הַנְּפִילָה׃

י. וּכְשֶׁאֵין תִּקּוּן הַכְּלָלִי בִּשְׁלֵמוּת צָרִיךְ לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מִשְּׁתִיַּת הַיַּיִן כִּי עַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים כָּל הָעֲבֵרוֹת חַס וְשָׁלוֹם. גַּם מַזִּיק לַפַּרְנָסָה וְנַעֲשֶׂה רָשׁ, אֲבָל מִי שֶׁזּוֹכֶה לַתִּקּוּן הַכְּלָלִי אֲזַי אַדְרַבָּה מֵרִים אֶת הַמֹּחִין עַל-יְדֵי שְׁתִיָּתוֹ וּמְתַקֵּן תִּקּוּן הַכְּלָלִי בְּיוֹתֵר:

יא. וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה וְהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת מָמוֹן וְגוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ אֲזַי הוּא מְעוֹרֵר וְגוֹרֵם חַס וְשָׁלוֹם, דַּם נְדָּה לְהַשְׁכִּינָה בִּבְחִינַת פְּגַם הַבְּרִית וְאֵין לוֹ פַּרְנָסָה חַס וְשָׁלוֹם:

יב. וְזֶה עִקַּר תִּקּוּן שֶׁל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁיִּכָּוֵן בְּכָל הִלּוּךְ וְהִלּוּךְ וּבְכָל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וּמְדַבֵּר בְּשָׁעַת הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן, שֶׁכַּוָּנָתוֹ הוּא כְּדֵי שֶׁיַּרְוִיחַ כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן צְדָקָה וְזֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן. כִּי הַצְּדָקָה הִיא בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת הַגְּיִדִין בִּבְחִינַת: "זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה" (הוֹשֵׁעַ י יב) בִּבְחִינַת זֶרַע גָּד הוּא טִפָּה חִוַּרְתָּא (תִּקּוּנִים נ"ב:) בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָה נִתְרוֹמְמִין הַמֹּחִין וְיֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה:

יג. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי צְדָקָה יְכוֹלִין לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמְאִירִים בַּתּוֹרָה בְּחִינַת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'בְּפִיךְ זוֹ צְדָקָה' (רֹאשׁ-הַשָּׁנָה ז) שֶׁהוּא בִּבְחִינַת: "וְצִדְּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן" (תְּהִלִּים ל"ז כא), בְּחִינַת קֶשֶׁת הַבְּרִית שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הַשּׁוֹמֵר הַבְּרִית:

יד. וְהַכְּלָל בְּכָל הַדְּבָרִים הוּא כֵּן שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן כָּל דָּבָר עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי הַשַּׁיָּךְ לוֹ תְּחִלָּה כְּדֵי לְתַקֵּן וּלְרוֹמֵם הַמֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ מִשָּׁם לַבְּנוּנִית לְתַקֵּן וּלְלַבֵּן כָּל הַפְּגָמִים. וְזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי הַשַּׁיָּךְ לוֹ, כְּגוֹן מַשָּׂא וּמַתָּן עַל-יְדֵי צְדָקָה וְכַנַּ"ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרוֹמְמִין הַמֹּחִין וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַן הַכֹּל מִמֵּילָא. שֶׁעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים מֵרִים אֶת הַמֹּחַ שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כָּל הַלַּבְנוּנִית בְּחִינַת: "וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן" מִן לְבוּנָא דִּמְחָא (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ פנחס רל"ה:) וְעַל-יְדֵי-זֶה מִמֵּילָא יִתְקַן הַכֹּל בִּפְרָט:

טו. וְאִשָּׁה שֶׁדָּמְיָה מְרֻבִּין וְאֵין לָהּ וֶסֶת אַף-עַל-פִּי שֶׁהַיַּיִן מַזִּיק לָהּ שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְגַּבְּרוּת הַדָּמִים כַּנַּ"ל (אוֹת י) עִם כָּל זֶה רְפוּאָתָהּ עַל-יְדֵי יַיִן שֶׁהִסְתַּכֵּל בּוֹ צַדִּיק אֲמִתִּי. כִּי עֵינָיו הַקְּדוֹשִׁים הֵם בְּחִינַת שְׁעָרוֹת בְּחִינַת מוֹתְרֵי מֹחִין הַקְּדוֹשִׁים שֶׁלּוֹ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיךְ לַבְּנוּנִית לְהַלְבִּין הַדָּמִים כַּנַּ"ל בְּחִינַת דַּם נְדָּה וְנִתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי-זֶה:

טז. וְהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבַּמֹּחַ הִיא כְּפִי הַמִּדּוֹת שֶׁבָּאָדָם שֶׁכְּפִי הַמִּדָּה שֶׁהָאָדָם אוֹחֵז בָּהּ כֵּן חוֹלְפִין וְעוֹבְרִין עָלָיו הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁבַּמֹּחַ. וְזֶה "שֶׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ" (שׁוֹפְטִים ט"ז יט) וְהֵם בְּחִינַת הַמֹּחִין כִּי הַשְּׁעָרוֹת הֵם בְּחִינַת מוֹתְרֵי מֹחִין כַּנַּ"ל בְּחִינַת שֶׁבַע מִדּוֹת שֶׁעוֹבְרִין בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁבַּמֹּחַ וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בַּשְּׁעָרוֹת נִפְגָּם הָרְאִיָּה שֶׁהִיא שֶׁבַע גְּלִדֵּי עֵינָא (בְּהַקְדָּמַת תִּקּוּנִים י"ב), וְכֵן לְהֵפֶךְ עַל-יְדֵי תִּקּוּן שֶׁבַע גְּלִדֵּי עֵינָא מְתַקְּנִין פְּגַם הַשֶּׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ שֶׁהֵם הַשְּׁעָרוֹת בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַמֹּחִין כַּנַּ"ל:

ל - מישרא דסכינא

א. הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג כִּי אִם עַל-יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים מֵעִלָּה לְעֶלוּל מִשֶּׁכֶל עֶלְיוֹן לְשֶׁכֶל תַּחְתּוֹן. כְּמוֹ הַמְלַמֵּד שֶׁמַּצִּיעַ לְתַלְמִידוֹ מִתְּחִלָּה הַקְּדָמוֹת וְשִׂכְלִיּוֹת קְטַנּוֹת כְּדֵי לַהֲבִינוֹ עַל-יְדֵי-זֶה הַמְכֻוָּן שֶׁהוּא שֵׂכֶל עֶלְיוֹן וְגָדוֹל. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לַחֲזוֹר וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד וּלְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לַהֲצַדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיִּהְיֶה רַבִּי הָגוּן וּמְלַמֵּד גָּדוֹל וְנוֹרָא כָּזֶה שֶׁיִּהְיֶה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל כָּךְ, שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר וּלְהַכְנִיס בּוֹ וְלַהֲבִינוֹ שֵׂכֶל עֶלְיוֹן וְגָדוֹל כָּזֶה, דְּהַיְנוּ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת שֶׁזֶּה עִקַּר הַתַּכְלִית:

ב. וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ אַחַר הָרַבִּי הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר. כִּי צְרִיכִין לָזֶה רַבִּי גָּדוֹל מְאֹד שֶׁיּוּכַל לְהַסְבִּיר שֵׂכֶל הַגָּדוֹל שֶׁל הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת וּלְהָאִיר גַּם בּוֹ. וְכָל מַה שֶּׁהוּא קָטָן בְּיוֹתֵר וּמְרֻחָק בְּיוֹתֵר מֵהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ הוּא צָרִיךְ רַבִּי גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּמִצְרַיִם שֶׁהָיוּ מְשֻׁקָּעִים בְּאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וְהָיוּ צְרִיכִים רַבִּי גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד דְּהַיְנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. כִּי כָּל מַה שֶּׁהַחוֹלֶה נֶחֱלֶה בְּיוֹתֵר צָרִיךְ רוֹפֵא גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. עַל כֵּן לֹא תִּטְעֶה לוֹמַר דַּי לִי אִם אֶהְיֶה מְקֹרָב אֵצֶל אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט הַמֻּחְזָק בְּיִרְאַת הַשֵּׁם וְנִכְבָּד קְצָת, וְלָמָּה לִי לְבַקֵּשׁ גְּדוֹלוֹת וְלַחֲזוֹר אַחַר הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל דַּיְקָא, הַלְוַאי שֶׁאֶהְיֶה מִתְּחִלָּה כְּמוֹ אִישׁ כָּשֵׁר הַזֶּה (כְּמוֹ שֶׁטּוֹעִין בָּזֶה כַּמָּה אֲנָשִׁים) אַל תִּטְעֶה לוֹמַר כֵּן, כִּי אַדְרַבָּה כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ גָּדֵל פְּחִיתוּתוֹ וְגָדֵל רְחוּקוֹ שֶׁנִּתְרַחֵק מְאֹד מֵהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ כֵן הוּא צָרִיךְ דַּיְקָא לְהִתְקָרֵב לְהָרַבִּי הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה בְּיוֹתֵר הָרוֹפֵא לְנַפְשׁוֹ. הַגָּדוֹל מְאֹד בְּיוֹתֵר שֶׁיִּהְיֶה אָמָּן נִפְלָא כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְהַלְבִּישׁ שֵׂכֶל עֶלְיוֹן כָּזֶה דְּהַיְנוּ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לְקָטָן וּמְרֻחָק כְּמוֹתוֹ:

ג. וְזֶה בְּחִינַת שְׁעָרוֹת שֶׁהָאֲרוֹת הַמּוֹחִין יוֹצְאִין בְּהַשְּׁעָרוֹת, כִּי הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן שֶׁהוּא הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת הוּא מִתְלַבֵּשׁ בַּשֵּׂכֶל הַתַּחְתּוֹן. וְאֵלּוּ הַשְּׁעָרוֹת הֵן בְּחִינַת שְׁעוֹרָא דְּאַתְוָן דְּאוֹרַיְתָא (תִּקּוּן ע). כִּי הַמִּצְוֹוֹת הֵם חָכְמַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כִּי כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה יֵשׁ לָהּ שְׁעוּרִים אֲחֵרִים וּגְבוּלִים וְאוֹתִיּוֹת וְתֵבוֹת וְעִנְיָנִים שֶׁהֵם צִמְצוּמִים שֶׁמִּצִמְצָם בָּהֶם חָכְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְלַבְּשׁוּת הַנַּ״ל לְהַשִּׂיג עַל יָדָם הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל אוֹת וְאוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה וְכָל מִצְוָה הִיא בְּחִינַת צִמְצוּם הַנַּ״ל. עַל כֵּן עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹוֹת מַמְשִׁיכִין הַשָּׂגַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

ד. וְלִזְכּוֹת לַשֵּׂכֶל הַתַּחְתּוֹן הַנַּ״ל אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה שִׁנּא בְּצַע שֶׁיִּשְׂנָא אֶת הַמָּמוֹן בְּתַכְלִית הַשִּׂנְאָה. כִּי הַשֵּׂכֶל הַתַּחְתּוֹן הוּא בְּחִינַת שַׁעֲרָא אֲכָמָא (תִּקּוּן ע) בְּחִינַת בַּת עַיִן דְּהַיְנוּ הַשָּׁחוֹר שֶׁבָּעַיִן בְּחִינַת: ״שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה״ (שִׁיר הַשִּׁירִים א׳ ה). כִּי הַשַּׂחֲרוּת הוּא מְקַבֵּץ וּמְצַמְצֵם כָּל הַדְּבָרִים הַגְּדוֹלִים וְנִכְלָלִין וְנִרְאִין בְּתוֹכוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה רוֹאִין וּמַשִּׂיגִין הַדָּבָר שֶׁרוֹאִין. כֵּן הַשֵּׂכֶל הַזֶּה הוּא בְּחִינַת שַׂחֲרוּת שמצומצם בּוֹ נָאוָה וְיֹפִי שֶׁבַּשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן הַנַּ״ל. וְשַׁעֲרָא אֲכָמָא וְכֵן שִׁנּא בְּצַע הוּא מִסִּטְרָא דְּמַלְכוּתָא כִּי הַשֵּׂכֶל הַתַּחְתּוֹן הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם שֶׁהוּא מַנְהִיג אוֹתוֹ הָעוֹלָם. אֲבָל עַל-יְדֵי אַהֲבַת מָמוֹן הוּא נוֹפֵל

לְאֲפָמָא דְּסִטְרָא אַחֲרָא בְּחִינַת (תְּקוּן ע) : שַׁבְּתַאי פְּתָיָא אֲפָמָא (פֵּרוּשׁ כְּלִי חֶרֶס שָׁחוֹר) מָרָה שְׁחוֹרָה בְּחִינַת : ״בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה״ (בְּרֵאשִׁית ג׳ יז) וְנוֹפֵל מִזֶּה הַשֵּׂכֶל לִשְׁטוּת וּכְסִילוּת וְעַצְבוּת. וְהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מְסַבְּבִין אוֹתוֹ בְּסִבּוּבִין דְּסִטְרָא אַחֲרָא בְּחִינַת : ״שָׁטוּ הָעָם וְלָקְטוּ״ (בַּמִּדְבָּר י״א ח) ׳בִּשְׁטוּתָא׳ (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ בשלח ס״ב ס״ג) לְהֵפֶךְ מֵהַחָכְמָה הַנַּ״ל שֶׁמְּסַבֵּב וְהוֹלֵךְ אַחַר הַמָּמוֹן :

ה. וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינַת הַחָכְמָה תַּתָּאָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּחִינַת מַלְכוּת בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה כֵּן צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ לְתוֹכָהּ חִיּוּת. וְעִקַּר הַחִיּוּת הוּא מְאוֹר הַפָּנִים בְּחִינַת : ״בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים״ (מִשְׁלֵי ט״ז טו). עַל כֵּן נִצְטַוִּינוּ ״שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ״ (דְּבָרִים ט״ז טז) בִּשְׁבִיל לְקַבֵּל אוֹר הַפָּנִים הַמֵּאִיר בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְחַיִּין אֶת הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל שֶׁעַל יָדוֹ בָּאִים לְהַשָּׂגַת אֱלקוּת. וְעַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים זוֹכִין לְאוֹר הַפָּנִים כִּי עִקַּר אוֹר הַפָּנִים הוּא שִׂמְחָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב : ״לֵב שָׂמֵחַ יֵיטִב פָּנִים״ (מִשְׁלֵי ט״ו יג) :

ו. וּכְפִי מַה שֶּׁמַּרְבִּין לַעֲשׂוֹת מִצְווֹת בְּכָל הַשָּׁנָה כֵּן זוֹכִין לְשִׂמְחָה בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים כִּי עִקַּר הַשִּׂמְחָה הִיא מִן הַמִּצְווֹת. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה הִיא בַּלֵּב כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי מָה דְּמְשַׁעֵר בְּלִבֵּהּ גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְיִחוּדוֹ וְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ רָאוּי לוֹ לִשְׂמֹחַ מְאֹד בְּכָל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁעוֹשֶׂה, שֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַבּוֹרֵא הַיָּחִיד הַקַּדְמוֹן הַנִּצְחִי יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לָנֶצַח. וְעִקַּר הַשִּׂמְחָה שֶׁל כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁעוֹשִׂין בְּכָל הַשָּׁנָה הִיא בַּלֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב : ״נָתַתָּ שִׂמְחָה בְלִבִּי״ (תְּהִלִּים ד׳ ח). וְהַלֵּב שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה הֵם הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים בְּחִינַת : ״אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה׳״ (וַיִּקְרָא כ״ג ד) רָאשֵׁי-תֵּבוֹת אִמִּ״י שֶׁהִיא ׳אִם לַבִּינָה וּבִינָה לְבָאִ׳ וְהַשִּׂמְחָה הַנַּ״ל מִתְקָרְבִין אֶל הַלֵּב שֶׁהֵם הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים וְעַל כֵּן הֵם יְמֵי שִׂמְחָה. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשִּׂמְחָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת שֶׁל הַמִּצְווֹת שֶׁהוּא שִׂמְחַת יוֹם-טוֹב בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. מִכָּל-שֶׁכֵּן וְכָל-שֶׁכֵּן בְּיוֹם טוֹב קָדֵשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁאָז חַיָּבִים לִשְׂמֹחַ מְאֹד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב : ״וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ״ (דְּבָרִים ט״ז יד). כִּי אָז מִתְקַבֵּץ יַחַד הַשִּׂמְחָה שֶׁל כָּל הַמִּצְווֹת אֲשֶׁר אֵין שִׁעוּר וְעֵרֶךְ לַשִּׂמְחָה הַזֹּאת כַּאֲשֶׁר יָבִין כָּל אֶחָד בְּלִבּוֹ כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים זוֹכִין לְהַשָּׂגַת אֱלקוּת כַּנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת : ׳חַיָּב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בָּרֶגֶל׳ (סֻכָּה כ״ז), כְּדֵי לְקַבֵּל אוֹר הַפָּנִים וּלְהַחֲיוֹת אֶת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כַּנַּ״ל :

ז. וְעִקַּר הַשֵּׂכֶל הוּא רַק הַשֵּׂכֶל הָאֲמִתִּי שֶׁל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁעַל-יְדֵי זֶה הַשֵּׂכֶל זוֹכִין לְהַשָּׂגַת אֱלקוּת לְהַכְנִיס הַשָּׂגַת אֱלקוּת לְכָל הַנִּלְוִים אֲלֵיהֶם וְכָל הַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת הֵם כְּסִילוּת גָּמוּר נֶגֶד זֶה הַשֵּׂכֶל. וְלִפְעָמִים בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים כְּשֶׁנּוֹפֵל זֶה הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל אֲלֵיהֶם לְהָעַכּוּ״ם וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וַאֲזַי הֵם מִתְגַּבְּרִים בְּחָכְמָתָם וּמֶמְשַׁלְתָּם. וַאֲזַי מִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם, מֶמְשֶׁלֶת הָעַכּוּ״ם כְּשֶׁיּוֹנְקִים יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לָהֶם חַס וְשָׁלוֹם מִשֵּׂכֶל הַנַּ״ל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת חָכְמָה תַּתָּאָה שֶׁבְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם מֵאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחָכְמָה הַמַּנְהֶגֶת אוֹתוֹ הָעוֹלָם. וְכָל הַחָכְמוֹת שֶׁל הָאֻמּוֹת כֻּלָּם הֵם תַּחַת הַחָכְמָה תַּתָּאָה וְיוֹנְקִים מִשָּׁם. וּמִי יוּכַל לִסְבֹּל אֶת קוֹל

הַצָּעָקָה וְהַזְּעָקָה הַגְּדוֹלָה כְּשֶׁנּוֹפֵל בְּחִינַת הַמַּלְכוּת הוּא הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל אֲלֵיהֶם. בְּבְחִינַת: ״זַעֲקַת מוֹשֵׁל בַּכְּסִילִים״ (קֹהֶלֶת ט׳ יז) כְּשֶׁרוֹצֶה הַכְּסִיל (בְּחִינַת מֶלֶךְ זָקֵן וּכְסִיל (קֹהֶלֶת ד) הוּא הַיֵּצֶר הָרָע בְּחִינַת מַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא כַּמְבֹאָר בְּסִימָן א׳) לְהִתְחַכֵּם. שֶׁמִּתְגַּבְּרִים לְהַמְשִׁיךְ לְתוֹךְ הַחָכְמוֹת שֶׁלָּהֶם שֶׁהֵם כְּסִילוּת בֶּאֱמֶת אֶת בְּחִינַת הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיית שֶׁהוּא הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל שֶׁל הַשָּׂגַת אֱלקוּת. וְאוֹמְרִים שֶׁרַק הֵם חֲכָמִים וְאֵין חָכְמָה גְּדוֹלָה כְּחָכְמָתָם הַמְּטֹעֶת אֲשֶׁר כָּל יְנִיקָתָהּ מִנְּפִילַת הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל. וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ כְּבָיְכוֹל שׁוֹאֵג עַל זֶה בִּבְחִינַת: ״שָׁאֹג יִשְׁאַג עַל נָוֵהוּ״ (יִרְמְיָה כ״ה ל) ׳עַל נָוֵהּ דִּילֵהּ׳ בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֶׁנּוֹפֵל חַס וְשָׁלוֹם בַּגָּלֻיּוֹת שֶׁל הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁהֵם הָאַרְבַּע גָּלֻיּוֹת:

ח. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת לַחְתֹּךְ וּלְהַבְדִּיל וּלְהַעֲלוֹת הַחָכְמָה הַנַּ״ל מִבֵּין הָאַרְבַּע גָּלֻיּוֹת וּלְהַחֲזִירָהּ לְשָׁרְשָׁהּ. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי צְדָקָה וָחֶסֶד שֶׁעוֹשִׂין, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל מֵהַגָּלוּת וּמַכְנִיעִין מֶמְשֶׁלֶת הָעַכּוּ״ם. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד וְלִרְאוֹת לְהוֹצִיא הַשְׁכִינָה מֵהַגָּלוּת הַיְנוּ הַשֵּׂכֶל הַנַּ״ל עַל-יְדֵי חֶסֶד. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיעִין חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְנִצּוֹלִין מֵעוֹל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה וְזוֹכִין לְהַשָּׂגַת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

ט. וּכְנֶגֶד הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל הָאַרְבָּעָה עוֹלָמוֹת (אֲצִילוּת, בְּרִיאָה, יְצִירָה, עֲשִׂיָּה, כַּיָּדוּעַ) יָצְאוּ מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ אִישׁ הַחֶסֶד אַרְבָּעָה בָּנִים שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְרָה תּוֹרָה; חָכָם וְרָשָׁע וְתָם וְשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל. כִּי יִצְחָק הִיא בְּחִינַת: ״בֵּן חָכָם יְשַׂמַּח אָב״ (מִשְׁלֵי י׳ א), וְעֵשָׂו הוּא בֵּן רָשָׁע וְיַעֲקֹב הוּא בֵּן תָּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם״ (בְּרֵאשִׁית כ״ה כז) וְיִשְׁמָעֵאל הוּא בְּחִינַת בֵּן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל, הַיְנוּ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלִשְׁאֹל כַּפָּרָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל הָעֲוונוֹת שֶׁאֵינָם יְדוּעִים לוֹ שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה בִּבְחִינַת: ״אֲשֶׁר לֹא גָזַלְתִּי אָז אָשִׁיב״ (תְּהִלִּים ס״ט ה). וְזֶה בְּחִינַת אַבְרָהָם תִּקֵּן שַׁחֲרִי״ת נוֹטְרִיקוֹן שֶׁ׳אֵינוֹ יוֹדֵעַ חָכָם רָ׳שָׁע תָּ׳ם שֶׁהֵם בְּחִינַת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת כַּנַּ״ל. וְשַׁחֲרִית בְּחִינַת שַׁחֲרוּת בְּחִינַת הַשֵּׂכֶל הַנִּתְחַתּוֹן הַנַּ״ל שֶׁזָּכָה לְתַקְּנוֹ עַל-יְדֵי שֶׁהָיָה שׁוֹנֵא בֶּצַע כִּי מָאַס מָמוֹן סְדוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אִם מִחוּט וְעַד שְׂרוֹךְ נַעַל״ (בְּרֵאשִׁית י״ד כג). וְעָשָׂה תָּמִיד חֶסֶד לְהַעֲלוֹת הַמַּלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְעַל כֵּן רָדַף אַחַר הָאַרְבָּעָה מְלָכִים כְּדֵי לְהַכְנִיעָם שֶׁהֵן בְּחִינַת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא:

י. וּכְנֶגֶד הָאַרְבָּעָה הַנַּ״ל יֵשׁ בְּכָל יוֹם-טוֹב אַרְבַּע מִצְווֹת לְהַעֲלוֹת לְהַדַּ׳ בְּבְחִי׳ מַלְכִיוּת דִּקְדֻשָּׁה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא לְבַטֵּל אַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. בְּפֶסַח הֵם אַרְבַּע כּוֹסוֹת, וּבְשָׁבוּעוֹת הוּא סֵדֶר הַמִּשְׁנָה וְלִמּוּד הַתּוֹרָה שֶׁהִיא אַרְבַּע פְּעָמִים בְּיַד כָּל אֶחָד כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (עֵרוּבִין נ״ד), וּבְסֻכּוֹת הֵם אַרְבָּעָה מִינִים הַכֹּל כְּנֶגֶד בְּחִינַת הָאַרְבַּע מַלְכֻיּוֹת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁצְּרִיכִין אָז לְהַעֲלוֹתָם אֶל אוֹר הַפָּנִים עַל-יְדֵי שִׂמְחַת הַמִּצְווֹת שֶׁמִּתְקַבְּצִים לְתוֹךְ הָרִגְלִים כַּנַּ״ל. וּצְרִיכִין לָזֶה בְּיוֹם-טוֹב לָשׂוּב בִּתְשׁוּבָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה וְעַל-יְדֵי-זֶה מְקָרְבִין אֶת הַגְּאֻלָּה:

יא. וְעִקַּר הִתְגַּלּוּת הַחֶסֶד הַנַּ״ל הִיא עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַבְּלִין תּוֹכָחָה וּמוּסָר מֵהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת וְאַף-עַל-פִּי שֶׁתּוֹכַחְתָּם לִפְעָמִים בְּדֶרֶךְ בְּזָיוֹן שֶׁמְּבַזִּים אוֹתָנוּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וָחֶסֶד:

יב. וּצְרִיכִין אָנוּ לְקַבֵּל תּוֹכָחָה מֵהַצַּדִּיקִים אַף-עַל-פִּי שֶׁמְּבַזִּין אוֹתָנוּ לִפְעָמִים. כִּי צְרִיכִין אָנוּ לָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת כִּי ׳אֵין אָדָם נִתְפָּס עַל צַעֲרוֹ׳ (בָּבָא בַּתְרָא טז) כִּי סוֹבְלִים צַעַר גָּדוֹל מֵאִתָּנוּ. כִּי כָּל הָעֲסָקִים וְהַשִּׂיחוֹת חֻלִּין שֶׁלָּנוּ הוּא בְּוַדַּאי רָעָה אֶצְלָם, אַךְ אֲפִלּוּ גַּם טוֹבָתֵנוּ הַיְנוּ הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא בְּעֶרְכֵּנוּ טוֹב הִיא גַּם כֵּן רָעָה אֶצְלָם, כִּי תְּפִלָּתֵנוּ מְבַלְבֶּלֶת אוֹתָם מְאֹד כִּי הִיא מְעֹרְבֶּבֶת בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וּבִלְבּוּלִים הַרְבֵּה. וְהַתְּפִלּוֹת הָאֵלּוּ עִם כָּל הָעִרְבּוּבִים בָּאִים אֶל הַצַּדִּיקִים לְהַעֲלוֹתָם וְעַל כֵּן מוֹכִיחִין אוֹתָנוּ לִפְעָמִים בְּדֶרֶךְ בְּזָיוֹן אֲבָל צְרִיכִים אָנוּ לְקַבֵּל תּוֹכַחְתָּם כַּנַּ״ל:

יג. וְעַל כֵּן נִקְרָאִין הָעִרְבּוּבִים וְהַבִּלְבּוּלִים תְּהִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּבְמַלְאָכָיו יָשִׂים תָּהָלָה״ (אִיּוֹב ד׳ יח), מֵחֲמַת שֶׁהֵם בָּאִים דַּיְקָא בְּעֵת הַתְּהִלָּה וְהַתְּפִלָּה. וְהוּא בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת: אוֹ שֶׁבָּאִים לְהִתְתַּקֵּן כִּי עַכְשָׁו הוּא הַזְּמַן לָזֶה כִּי יֵשׁ בָּהֶם נִיצוֹצוֹת קְדוֹשׁוֹת שֶׁצְּרִיכִין תִּקּוּן אוֹ בִּבְחִינָה אַחֶרֶת שֶׁבָּאִין לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ מִתְּפִלָּתוֹ מֵחֲמַת שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל. וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד מְאֹד עַל אֵלּוּ הָעִרְבּוּבִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבָּאִין אָז. כִּי כָּל הַשְּׁטוּתִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁחוֹשֵׁב הָאָדָם לִפְעָמִים וְכָל הָעִרְבּוּב דַּעַת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בְּכָל הַיּוֹם בְּאֵיזֶה עֵת שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל בָּא דַּיְקָא בְּעֵת הַתְּפִלָּה. וּמַשְׁמִיעַ אֶת עַצְמוֹ אָז דַּיְקָא וּמְבַלְבֵּל אֶת מַחֲשֶׁבֶת הָאָדָם מְאֹד בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה דַּיְקָא וּבָאִים וְעוֹלִים עַל לִבּוֹ אָז דַּיְקָא. עַל כֵּן צְרִיכִין אָז הִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל מְאֹד עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים אֵלּוּ. וְעִם כָּל זֶה הַנַּ״ל בָּאִים הַתְּפִלּוֹת אֶל הַצַּדִּיקִים לְהַעֲלוֹתָן בְּחִינַת: ״וּתְהִלָּתִי אֶחֱטָם לָךְ״ (יְשַׁעְיָה מ״ח ג), שֶׁבָּאִין כָּל הַתְּהִלּוֹת לְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ בְּחִינַת חֹטֶם בְּחִינַת: ״רוּחַ אַפֵּנוּ מְשִׁיחַ ה״״ (אֵיכָה ד׳ כ). כִּי מָשִׁיחַ מוֹרֵחַ וְדָאִין בִּבְחִינַת (יְשַׁעְיָה י״א ג): ״וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת ה״״ הַיְנוּ בִּתְפִלּוֹת שֶׁהֵן בְּחִינַת: ״יִרְאַת ה׳ הִיא תִּתְהַלָּל״ כִּי הוּא מוֹרֵחַ וּמַרְגִּישׁ בַּתְּפִלּוֹת שֶׁמְּקַבֵּל מֵהֶן אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא כִּי כָּל הָעִרְבּוּבִים שֶׁל כָּל אֶחָד הֵם בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה:

יד. וְהַצַּדִּיק יוֹדֵעַ אֵיזוֹ תְּפִלָּה בָּאָה מֵהַכְּשֵׁרִים וְאֵיזוֹ תְּפִלָּה מֵהָאַחֵרִים וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ לְהוֹכִיחָם. כִּי עַל-יְדֵי הָעֲזוּת וְהַתּוֹרָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ אִם תְּפִלָּתוֹ הָיְתָה כְּהוֹגֶן אוֹ לָאו. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי עַזּוּת יֵשׁ עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה וְיֵשׁ עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וְאִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לַתּוֹרָה כִּי אִם עַל-יְדֵי עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה לִהְיוֹת עַז כַּנָּמֵר כְּנֶגֶד הַמּוֹנְעִים וְחוֹלְקִים (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים סִימָן א) ׳שֶׁלֹּא יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמַּלְעִיגִים׳. וּכְפִי הָעַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה כֵּן זוֹכֶה לַתּוֹרָה לְקַבֵּל וּלְהַמְשִׁיךְ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים בָּעוֹלָם. וּלְהֵפֶךְ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא מְקַבֵּל תּוֹרָה מֵהַסִּטְרָא אָחֳרָא. וּכְפִי הַתּוֹרָה שֶׁמְּקַבֵּל כְּפִי הָעַזּוּת כֵּן זוֹכֶה לִתְפִלָּה, כִּי גַּם עִקַּר הַתְּפִלָּה הִיא עַל-יְדֵי עַזּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁצְּרִיכִין לְהָעִיז פָּנָיו כְּנֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עַל כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ וַאֲפִלּוּ לַעֲשׂוֹת פְּלָאוֹת עִמּוֹ. כִּי אִם יִרְצֶה לְהִתְבַּיֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְפִי מַעֲשָׂיו וּלְפִי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל

לִפְתֹּחַ פֶּה לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל. עַל כֵּן כְּפִי הָעַזּוּת דִּקְדְּשָׁה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּנֶגֶד הַמּוֹנְעִים עי״ז זוֹכֶה לְתוֹרַת אֱמֶת כַּנַּ״ל וּכְמוֹ כֵן זוֹכֶה לִתְפִלָּה בְּכַוָּנָה. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיק עַל-יְדֵי שֶׁרוֹאֶה הָעַזּוּת וְהַתּוֹרָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד עַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ אֶת הַתְּפִלָּה שֶׁבִּלְבָּלָה אוֹתוֹ מֵאֵיזֶה מֵהֶם בָּאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ:

טו. מְקוֹלוֹ שֶׁל אָדָם יְכוֹלִין לֵידַע אֶת בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֶׁלּוֹ. כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּחִינַת מַלְכוּת וְהִיא נִכֶּרֶת בְּקוֹלוֹ כִּי יֵשׁ ״קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה״ וְכוּ׳ (שְׁמוֹת ל״ב יח) כְּפִי בְּחִינַת הַמַּלְכוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. וְעַל כֵּן הֵבִין שָׁאוּל בְּקוֹלוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁהוּא חָזָק בִּבְחִינַת הַמַּלְכוּת וְשָׁאַל אוֹתוֹ ״הֲקוֹלְךָ זֶה בְּנִי דָּוִד״ (שְׁמוּאֵל-א כ״ד טז). שֶׁתָּמַהּ שָׁאוּל עַל קוֹלוֹ וְהֵבִין שֶׁהוּא קוֹל שֶׁל מֶלֶךְ מַמָּשׁ וְרָצָה לָשֵׂאת וּלְהַגְבִּיהַּ קוֹלוֹ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ וְלֹא יָכוֹל. וְזֶהוּ: ״וַיִּשָּׂא שָׁאוּל אֶת קוֹלוֹ וַיֵּבְךְּ״ (שָׁם) שֶׁהָיָה נָמוּךְ בִּבְחִינַת קוֹל שֶׁל בְּכִיָּה וְאָז אָמַר לְדָוִד: ״יָדַעְתִּי כִּי מָלֹךְ תִּמְלֹךְ״ כִּי יָדַע זֶה עַל-יְדֵי הַקּוֹל כַּנַּ״ל:

לא - אית לן בירא בדברא

א. הַצְּדָקָה מַנְהֶגֶת כָּל גַּלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ וְעַל יָדָהּ נִשְׁפָּעִין כָּל הַבְּרָכוֹת, אֲבָל אֵין שְׁלֵמוּת לְהַבְּרָכוֹת כִּי אִם בְּשַׁבָּת שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כִּי עִקַּר חֲשִׁיבוּת הַצְּדָקָה הִיא הָאֱמוּנָה. וְעַל כֵּן עִקַּר הִתְנוֹצְצוּת אוֹר הַצְּדָקָה כַּשֶּׁמֶשׁ וּשְׁלֵמוּתָהּ אֵינָהּ אֶלָּא בְּשַׁבָּת שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה וֶאֱמוּנָה הִיא מְקוֹר הַבְּרָכוֹת:

ב. שְׁלֵמוּת כָּל הַדְּבָרִים הִיא הָאֱמוּנָה וּבִלְתִּי הָאֱמוּנָה כָּל הַדְּבָרִים הֵם חֲסֵרִים. וְכֵן שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא הַדַּעַת הִיא רַק עַל-יְדֵי אֱמוּנָה כִּי כָּל הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת עַל הָאֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל הָאֱמוּנָה׳ (מַכּוֹת כ״ד). וְכֵן שְׁלֵמוּת הַגַּלְגַּלִּים שֶׁהִיא בְּחִינַת צְדָקָה כַּנַּ״ל אֵינָהּ אֶלָּא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה כִּי הָעִקָּר הִיא הָאֱמוּנָה:

ג. וְעַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבָּת שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה נִשְׁלָם הַצְּדָקָה וְזוֹכִין לְכָל הַבְּרָכוֹת. וְעַל כֵּן הִתְחִיל הַתַּנָּא בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת בְּמִצְוַת צְדָקָה לְרַמֵּז כָּל הַנַּ״ל (וְנֶאֱמַר בַּזֶּמֶר לְכָה דּוֹדִי בְּשַׁבָּת ׳כִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה׳). וְהִיא בְּחִינַת שְׁלֵמוּת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם כַּנַּ״ל כִּי עַל-יְדֵי שְׁמִירַת שַׁבַּת קֹדֶשׁ זוֹכִין לֶאֱמוּנָה:

ד. וְעִקַּר הָעֲשִׂיָּה שֶׁל צְדָקָה עוֹשֶׂה הֶעָנִי עִם הַבַּעַל הַבַּיִת (מִדְרָשׁ רַבָּה רוּת פְּרוּשׁ רַשִׁ״י) וְזֶהוּ בְּחִינַת הֲלִיכַת וּתְנוּעַת הַגַּלְגַּלִּים בְּחִינַת: ׳בְּגִלַּל הַדָּבָר הַזֶּה גַּלְגֵּל הוּא שֶׁחוֹזֵר בָּעוֹלָם׳ (שַׁבָּת קנ״א). וְהוּא יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי תְּנוּעוֹת אַחַת הִיא הָעִקָּר הַתְּנוּעָה שֶׁהִיא מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח תְּנוּעָה טִבְעִית. וְאַחַת הִיא תְּנוּעָה הֶכְרֵחִית מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב מַה שֶּׁהַגַּלְגַּל הַיּוֹמִי חוֹזֵר וּמִתְגַּלְגֵּל מִמִּזְרָח לְמַעֲרָב וּמַכְרִיחַ עִמּוֹ כָּל הַגַּלְגַּלִּים. וְהֶעָנִי הוּא בְּחִינַת: ״וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ״ (יְשַׁעְיָה

מ״ג ה), שֶׁמְּקַבֵּץ הַצְּדָקָה וְהַבַּעַל הַבַּיִת הַנּוֹתֵן לוֹ הוּא בִּבְחִינַת: ״מִמִּזָּרָח אָבִיא זַרְעֵךְ״ (שָׁם) בִּבְחִינַת: ״זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה״ (הוֹשֵׁעַ י׳ יב). וְעִקַּר הַתְּנוּעָה הִיא מִמַּעֲרָב לְמִזְרָח מֵהֶעָנִי לַבַּעַל הַבַּיִת:

ה. וְעִקַּר קִיּוּם וְחִיּוּת הָאֱמוּנָה הִיא רַק עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית. וְעַל כֵּן נוֹסְעִים לַצַּדִּיקִים עַל שַׁבַּת קֹדֶשׁ כִּי עִקַּר קְדֻשַּׁת הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים הִיא שְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת בְּכָל הַבְּחִינוֹת. עַל כֵּן נוֹסְעִים אֲלֵיהֶם עַל שַׁבָּת כְּדֵי לְקַבֵּל מֵהֶם קְדֻשַּׁת שַׁבָּת שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא שְׁלֵמוּת הַכֹּל כַּנַּ״ל:

ו. וְכָל הַגַּלְגִּלִּים וְכָל הַנְהָגַת הָעוֹלָם הֵינוּ ״חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ״ (יִרְמְיָה ל״ג כה) הַכֹּל תְּלוּי בִּשְׁמִירַת הַבְּרִית קֹדֶשׁ. וְכֵן כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת שֶׁבָּאִים מֵהֶם:

ז. וְכָל הַיִּסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם בַּדְּרָכִים כֻּלָּם הֵם בִּשְׁבִיל פְּגַם הַבְּרִית. עַל כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳חַיָּב אָדָם לִפְקֹד אֶת אִשְׁתּוֹ קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לַדֶּרֶךְ׳ (יְבָמוֹת ס״ב) כִּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּבְחִינַת: ״הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ״ (בְּרֵאשִׁית ו׳ יב) הֵינוּ שֶׁעַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית לֹא יִהְיֶה לוֹ צַעַר בַּדֶּרֶךְ:

ח. וְכֵן צָרִיךְ לִתֵּן צְדָקָה קֹדֶם שֶׁיֵּצֵא לַדֶּרֶךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו״ (תְּהִלִּים פ״ה יד) כִּי עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה יָאִיר הַכּוֹכָב כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָה מְאִירִין הַגַּלְגִּלִּים. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְבַטֵּל עִכּוּבוֹ בַּדֶּרֶךְ שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהָעִכּוּב שֶׁיֵּשׁ בַּכּוֹכָבִים שֶׁאֵינָם מְאִירִים בִּשְׁלֵמוּת וְיִנָּצֵל מִצַּעַר וְעִכּוּב בַּדֶּרֶךְ:

ט. וְיֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת בְּרִית. בְּחִינָה אַחַת הִיא שְׁמִירַת הַבְּרִית קֹדֶשׁ בְּרִית עִקָּאָה שֶׁהוּא רָקִיעַ הַמַּבְדִּיל בֵּין מַיִן עִקָּאִין לְמַיִן תַּתָּאִין בְּחִינַת בֶּן חוֹרִין שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְחֵרוּת וְעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת. וְהַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה הִיא שְׁמִירַת אִסּוּר וְהֶתֵּר. וְצָרִיךְ לָאָדָם לִהְיוֹת לוֹ אֵלּוּ הַשְּׁתֵּי בְּחִינוֹת בְּרִית הֵינוּ לִהְיוֹת צַדִּיק וְלַמְּדָן. וְצַדִּיק נִקְרָא עַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית קֹדֶשׁ וְלַמְּדָן עַל-יְדֵי שֶׁיִּלְמוֹד דִּינֵי אִסּוּר וְהֶתֵּר וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה וְיִשְׁמְרֵם. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בִּשְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ אָז הוּא דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וּמַמְשִׁיךְ כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת כַּנַּ״ל:

י. וְעַל-יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית כַּנַּ״ל נִתְגַּלֶּה חֶסֶד בְּפֶמָּא דְּאַמָּה (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ג קמ״ב.) וְחֶסֶד הֵינוּ אַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכִסּוּפִין טוֹבִים שֶׁהִיא דָּבָר יָקָר מְאֹד. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה נְפָשׁוֹת הֵינוּ שֶׁעוֹשֶׂה נְקֻדּוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בִּבְחִינַת נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף. הֵינוּ שֶׁעַל-יְדֵי הַכִּסּוּפִין נַעֲשִׂין הַנְּקֻדּוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת נֶפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי״ (תְּהִלִּים פ״ד ג), הֵינוּ מַה שֶּׁאֲנִי נִכְסָף וְכָלֶה אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִזֶּה בְּעַצְמוֹ נַעֲשֶׂה נַפְשִׁי:

יא. וְהַנְּקֻדּוֹת הֵם הַחִיּוּת וְהַתְּנוּעָה שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת עַל כֵּן הֵם בְּחִינַת נֶפֶשׁ. כִּי כְּמוֹ שֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא חִיּוּת הָאָדָם וְכָל תְּנוּעוֹתָיו הֵם עַל-יְדֵי הַנֶּפֶשׁ וּבְלֹא זֶה

הוּא כְּגֹלֶם, כֵּן הָאוֹתִיּוֹת אֵין לָהֶם שׁוּם תְּנוּעָה וְחִיּוּת רַק עַל-יְדֵי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְנוֹעֲעִין וְנִזְדַּוְּגִין וְנִצְטָרְפִין הָאוֹתִיּוֹת. וְהַנְּקֻדּוֹת נַעֲשִׂין עַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם בְּחִינַת נְפָשׁוֹת וְזִוּוּגָן וְהִצְטָרְפוּתָן שֶׁל הַנְּקֻדּוֹת הֵם בְּחִינַת זִוּוּגֵי הַנְּפָשׁוֹת. וְעַל-יְדֵי הַנְּקֻדּוֹת נִזְדַּוְּגִין וְנִצְטָרְפִין הָאוֹתִיּוֹת וְזֶה בְּחִינַת זִוּוּגֵי הַגּוּפִים. וְזֶה סוֹד נְפִילַת אַפַּיִם שֶׁכַּוָּנָתוֹ לְהַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ בִּבְחִינַת הַעֲלָאַת מַיִן נוּקְבִין וְלַעֲשׂוֹת יִחוּד. כִּי עַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַעֲלָאַת מַיִן נוּקְבִין מִזֶּה בְּעַצְמוֹ נַעֲשֶׂה נֶפֶשׁ וְנִתְעַלֶּה וְנַעֲשֶׂה יִחוּד וְזִוּוּג. כִּי עִקַּר הִתְהַוּוּת הַנֶּפֶשׁ הִיא עַל-יְדֵי הַהִשְׁתּוֹקְקוּת אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ שֶׁהוּא נִכְסָף וּמִשְׁתּוֹקֵק לְהַגִּיעַ לַמַּדְרֵגָה שֶׁלְּמַעְלָה מִמֶּנָּה עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ בְּכֹחַ׃

יב. וְעַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין נַעֲשֶׂה הַזִּוּוּג. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁהוּא נִכְסָף אֶל הַדָּבָר נַעֲשֶׂה נֶפֶשׁ. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁהוּא נִכְסָף לְהַדָּבָר חוֹזֵר הַדָּבָר וְכוֹסֵף אֵלָיו וּמִזֶּה נִתְהַוֶּה גַּם כֵּן נֶפֶשׁ וְהַנְּפָשׁוֹת מִזְדַּוְּגִין. כִּי מַה שֶּׁהוּא נִכְסָף הוּא בְּחִינַת תְּאוּבָתָא דְּנוּקְבָא וְהוּא עָבִיד נֶפֶשׁ נוּקְבָא כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (לך לך פ״ה׃). וּמַה שֶּׁהַדָּבָר חוֹזֵר וְנִכְסָף אֵלָיו הוּא בְּחִינַת תְּאוּבָתָא דְּדָכָר וְעָבִיד נֶפֶשׁ דְּכָר וְאַחַר כָּךְ בָּאִים לִבְחִינַת עִבּוּר וְלֵדָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ. וְנִגְמָרִין וְיוֹצְאִין הַנְּפָשׁוֹת לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת בָּעוֹלָם לְפִי הַנְּקֻדּוֹת שֶׁעוֹשִׂין להאותיות. כִּי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵם פּוֹעֲלִים הַכֹּל כִּי הֵם הַחִיּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר וּמַנְהִיגִין אֶת כָּל הָעוֹלָם וְאֵין לָהֶם כֹּחַ לִפְעֹל אֶלָּא לְפִי הַנְּקֻדּוֹת בְּחִינַת הַכְּסוּפִין כַּנַּ״ל. וְאִם כּוֹסֵף לְרַע עוֹשֶׂה נְקֻדּוֹת רָעוֹת, וְנִצְטָרְפִין וְנִזְדַּוְּגִין הָאוֹתִיּוֹת לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת רָעוֹת. וְאִם כּוֹסֵף לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה נַעֲשִׂין נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת וּמִתְנוֹעֲעִים הָאוֹתִיּוֹת וְנִזְדַּוְּגִין לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת טוֹבוֹת בָּעוֹלָם׃

יג. וְשַׁבַּת קֹדֶשׁ הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה וּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְאַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכִסּוּפִים טוֹבִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין נְפָשׁוֹת קְדוֹשׁוֹת. וְעַל כֵּן בְּתְחִלַּת שַׁבָּת בָּא הִשְׁתּוֹקְקוּת דִּקְדֻשָּׁה לָאָדָם וְזוֹכֶר אֶת עַצְמוֹ מֵאֲבֵדַת הַנֶּפֶשׁ יִתֵּרָה בְּחֹל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳כֵּיוָן שֶׁשָּׁבַת וַי אָבְדָה נֶפֶשׁ׳ (בֵּיצָה ט״ז) (הַיְנוּ שֶׁאוֹמְרִים וְשָׁמְרוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳ שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ). וְזוֹכְרִים אֶת עַצְמָם שֶׁבְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ אוֹבְדִים הַנֶּפֶשׁ וּמַתְחִילִין לְהִתְגַּעְגֵּעַ אַחֲרֶיהָ וּמִזֶּה בְּעַצְמוֹ נִתְהַוֶּה הַנֶּפֶשׁ הַיִּתֵּרָה שֶׁל שַׁבָּת, כִּי עִקַּר הִתְהַוּוּת הַנְּפָשׁוֹת דִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל-יְדֵי כִּסּוּפִים טוֹבִים כַּנַּ״ל׃

יד. וְכָל אֶחָד לְפִי הַכְּסוּפִין שֶׁלּוֹ שֶׁמֵּהֶם נַעֲשִׂין נְפָשׁוֹת כֵּן עוֹשֶׂה נְקֻדּוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. וְהֵם בַּתְּחִלָּה אוֹר פָּשׁוּט (כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ל״ו) כִּי מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵּצֵא כִּי אִם אוֹר פָּשׁוּט, רַק כָּל אֶחָד לְפִי מַה שֶּׁהוּא נִכְסָף כֵּן הוּא עוֹשֶׂה צוּרָה לְהָאוֹתִיּוֹת שֶׁהָיוּ בַּתְּחִלָּה כְּגֹלֶם וְעַל-יְדֵי הַנְּקֻדּוֹת מֵהַכְּסוּפִין נַעֲשִׂין כֵּלִים. וְאִם הָאָדָם כּוֹסֵף וּמִשְׁתּוֹקֵק לְטוֹב מְצַיֵּר וּמְפָרֵשׁ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב וְנַעֲשִׂים כְּלִי לְקַבֵּל טוֹב. וְאִם נִכְסָף לְרַע חַס וְשָׁלוֹם נִצְטַיְּרִים וְנַעֲשִׂים כְּלִי לְקַבֵּל רַע חַס וְשָׁלוֹם. וּלְפִי מַה שֶּׁנִּצְטַיְּרִין כֵּן הֵם פּוֹעֲלִים בָּעוֹלָם כִּי יֵשׁ בַּתּוֹרָה אֲחִיזַת טוֹב וָרַע בְּחִינַת׃ ׳זָכָה נַעֲשֵׂית לוֹ סַם חַיִּים׳ וְכוּ׳ (יוֹמָא ע״ב) ״וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ (הוֹשֵׁעַ י״ד י)׃

טו. אַךְ כְּדֵי שֶׁתֵּצֵא הַנֶּפֶשׁ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל צָרִיךְ לְדַבֵּר בַּפֶּה הַכְּסוּפִין שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִגְמָר הַנֶּפֶשׁ וְיוֹצְאָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה׳ ו). וְזֶה שֶׁכָּתוּב: ״רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם״ (תְּהִלִּים קמ״ה יט), כִּי עַל-יְדֵי הָרָצוֹן שֶׁהוּא הַכְּסוּפִין נַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ בְּכֹחַ וְאָז נַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּכֹחַ בִּבְחִינַת: ״רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה״, וְאַחַר-כָּךְ וְאֶת שַׁוְעָתָם שֶׁמְּדַבְּרִים בְּפִיהֶם הַהִשְׁתּוֹקְקוּת וְכוּ׳ עַל-יְדֵי-זֶה: ״יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם״. כִּי עַל-יְדֵי הַדִּבּוּר נִגְמָרֶת הַנֶּפֶשׁ וְיוֹצְאָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וַאֲזַי נִצְטַיְּרִים הָאוֹתִיּוֹת וְנַעֲשִׂים כְּלִי לְקַבֵּל טוֹב וְנִתְמַלֵּא בַּקָּשָׁתוֹ בְּפֹעַל. כִּי כְּפִי הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹשֶׂה בְּכֹחַ אוֹ בְּפֹעַל כֵּן נַעֲשִׂים נְקֻדּוֹת לְהָאוֹתִיּוֹת וְכֵן נִצְטַיְּרִים וְכֵן הֵם פּוֹעֲלִים וְעוֹשִׂים בַּקָּשָׁתוֹ וּרְצוֹנוֹ. וְעַל זֶה נִסְדַּר סֵדֶר הַתְּפִלּוֹת שֶׁצְּרִיכִין לְהוֹצִיא הַכְּסוּפִין בִּשְׂפָתָיו וַאֲזַי נַעֲשֶׂה הַנֶּפֶשׁ בְּפֹעַל שֶׁעִקַּר הַנֶּפֶשׁ הִיא מֵהַדִּבּוּר בִּבְחִינַת: ״וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה״ (בְּרֵאשִׁית ב׳ ז) וְתַרְגּוּמוֹ ׳לְרוּחַ מְמַלְלָא׳:

טז. וְזֶהוּ מַעֲלַת הַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ שֶׁצְּרִיכִין לָשִׂיחַ וּלְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ לְהוֹצִיא בַּפֶּה כְּסוּפָיו הַטּוֹבִים שֶׁמִּתְגַּעְגֵּעַ לָצֵאת מֵהָרַע שֶׁלּוֹ וּלְזִכּוֹת לְטוֹב אֲמִתִּי. וּלְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו לְמַלֹּאת רְצוֹנוֹת שֶׁלּוֹ הַטּוֹבִים. וּלְדַבֵּר בְּפֶה מָלֵא מִזֶּה דְּהַיְנוּ מִכָּל מַה שֶּׁחָסֵר לוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא רוֹצֶה וּמִשְׁתּוֹקֵק שֶׁיְּמַלֵּא לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִפְעֹל בַּקָּשָׁתוֹ כַּנַּ״ל וְיִזְכֶּה לִפְעֹל מַה שֶּׁצָּרִיךְ וּמֵבִיא טוֹב לָעוֹלָם וּמַמְשִׁיךְ טוֹבָה וּבְרָכָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וּמְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה כַּמָּה נְפָשׁוֹת. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ לַעֲסֹק בָּזֶה הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ. כִּי עִנְיָן זֶה יָקָר מְאֹד וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְהַחֲזִיר כָּל הָעוֹלָם לְמוּטָב:

יז. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בְּשִׂתְּי בְּחִינוֹת הַנַּ״ל אֲזַי זוֹכֶה לְאַהֲבָה וְכִסּוּפִים טוֹבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְצַיֵּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב בִּבְחִינַת חַיִּים. וַאֲזַי אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּעַצְמָן מְבַקְּשִׁין מִמֶּנּוּ שֶׁיְּדַבְּרֵם בְּפִיו כְּדֵי שֶׁיְּצַיְּרֵם לְטוֹבָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה שֶׁיִּהְיוּ כָּל אֲכִילוֹתָיו וּסְעֻדּוֹתָיו בִּבְחִינַת: ״לֶחֶם הַפָּנִים״ וַאֲזַי ׳שֻׁלְחָנוֹ מְכַפֵּר כַּמִּזְבֵּחַ׳. וַאֲזַי כָּל הַכּוֹכָבִים וְכָל הַמַּזָּלוֹת וְכָל הָעַכּוּ״ם כֻּלָּם הֵם טוֹרְחִים בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָתוֹ:

יח. וּכְלַל הַדָּבָר שֶׁמְּאֹד יָקָר הַכְּסוּפִין וְהַהִשְׁתּוֹקְקוּת לְדָבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה כִּי עַל יָדָם נִתְהַוֶּה הַנֶּפֶשׁ וְנִגְמֶרֶת עַל-יְדֵי הַדִּבּוּר כַּנַּ״ל. וְזֹאת הַנֶּפֶשׁ יוֹצְאָה וּמִתְגַּלְגֶּלֶת וְלִפְעָמִים מִתְגַּלְגֶּלֶת וּבָאָה הַנֶּפֶשׁ דִּקְדֻשָּׁה לְתוֹךְ הָרָשָׁע וְנוֹפְלִין לוֹ הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וְתוּכַל לְהַחֲזִירוֹ לְמִיטָב. וְכֵן לְהֶפֶךְ כַּמָּה רָעוֹת גּוֹרְמִים הַכְּסוּפִים לְדָבָר שֶׁאֵינוֹ טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁנִּתְהַוֶּה עַל-יְדֵי כְּסוּפִים רָעִים מִתְגַּלְגֶּלֶת לִפְעָמִים לְתוֹךְ הַצַּדִּיק וְתוּכַל לְהַחֲטִיאוֹ, חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בְּחִינַת: ״יֵשׁ הֶבֶל וְגוֹ״״ (קֹהֶלֶת ח׳ יד) בְּחִינַת הֶבֶל פֶּה שֶׁמִּמֶּשָּׁם יוֹצְאִים הַנְּפָשׁוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הָרְשָׁעִים. עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְגַּלְגֶּלֶת לְתוֹכָן נֶפֶשׁ מִכְּסוּפִים רָעִים שֶׁנּוֹפְלִים לוֹ מִזֶּה הִרְהוּרֵי עֲבֵרָה אַךְ אַחַר-כָּךְ אֶפְשָׁר שֶׁתַּחֲטִיאוֹ, חַס וְשָׁלוֹם אוֹ שֶׁיִּתְקֵן הַנֶּפֶשׁ. וְכֵן לְהֶפֶךְ יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁמַּגִּיעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים שֶׁנּוֹפְלִים לוֹ בְּוַדַּאי הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה בְּעֵת שֶׁהַגִּיעַ אֵלָיו נֶפֶשׁ קְדוֹשָׁה מִכְּסוּפִים קְדוֹשִׁים, אַךְ אַחַר-כָּךְ

אֶפְשָׁר שֶׁיְּקַלְקֵל הַנֶּפֶשׁ אוֹ שֶׁתַּחֲזִירֵנוּ לְמוּטָב. וְזֶה בְּחִינַת גִּלְגּוּלֵי הַנְּפָשׁוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מֵהַדִּבּוּר וּמִתְגַּלְגְּלִים בָּעוֹלָם:

יט. וּשְׁלֵמוּת הָאָדָם הוּא שֶׁיִּהְיֶה צַדִּיק וְלַמְּדָן כִּי אִם אֵינוֹ לַמְּדָן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'וְלֹא עַם הָאָרֶץ חָסִיד'. וְלַמְּדָן בִּלְבַד בְּוַדַּאי אֵינוֹ כְּלוּם כִּי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת לַמְּדָן וְרָשָׁע גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי לֹא זָכָה נַעֲשֵׂית לוֹ סַם הַמָּוֶת. עַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לַמְּדָן בַּתּוֹרָה וְחָסִיד בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים (הַיְנוּ צַדִּיק כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ג רי"ג) וַאֲזַי הוּא דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה' צְבָאוֹת וּמְצַיֵּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב וְכוּ'. וּמִי שֶׁטּוֹעֶה וְסוֹבֵר שֶׁהָעִקָּר הוּא בְּחִינַת לַמְּדָן לְבַד הוּא בְּחִינַת אַחֵר שֶׁקִּצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן:

כ. וַאֲפִלּוּ הַצַּדִּיק הַגָּמוּר שֶׁהוּא צַדִּיק וְלַמְּדָן כְּשֶׁנּוֹפֵל לִפְעָמִים מִמַּדְרֵגָתוֹ כַּיָּדוּעַ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲמד תָּמִיד עַל מַדְרֵגָה אַחַת. אֲזַי אִם יִרְצֶה לְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ בְּמַדְרֵגַת לַמְּדָן שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ הוּא לֹא טוֹב רַק צָרִיךְ לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ בַּיִּרְאַת שָׁמַיִם וּנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁנִּשְׁאָר בּוֹ עֲדַיִן:

כא. וּמֵחֲמַת שְׁתֵּי בְּחִינוֹת אֵלּוּ שֶׁנִּמְצָאִים בְּהָרַב וְהַצַּדִּיק בְּחִינַת לַמְּדָן שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְאָךְ שֶׁהוּא מְט"ט בְּחִינַת מִשְׁנָה. וּבְחִינַת צַדִּיק שֶׁדּוֹמֶה לְקוֹנוֹ לִהְיוֹת חָסִיד בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְזֶה בְּחִינַת ה' צְבָאוֹת. עַל-יְדֵי-זֶה נִמְצָא בּוֹ שְׁנֵי כֹּחוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהַתּוֹרָה סַם חַיִּים וּלְהֵפֶךְ. וְאֶפְשָׁר לְהַמִּתְקָרֵב אֵלָיו לִמְצוֹא בּוֹ דָּבָר שֶׁיְּקַצֵּץ בִּנְטִיעוֹת אוֹ לִכָּנֵס וְלֵיצֵא בְּשָׁלוֹם. וְעַל כֵּן יֵשׁ אַרְבָּעָה בְּחִינוֹת בַּמִּתְקָרְבִים לְצַדִּיקֵי אֱמֶת בְּחִינַת: 'אַרְבָּעָה שֶׁנִּכְנְסוּ לַפַּרְדֵּס' (חֲגִיגָה י"ד). כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמְּקַבֵּל דֶּרֶךְ יְשָׁרָה מֵהָרַב וְנַעֲשֶׂה אִישׁ כָּשֵׁר עַד סוֹפוֹ וְזֶה בְּחִינַת צַדִּיק בְּחִינַת 'רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁנִּכְנַס בְּשָׁלוֹם וְיָצָא בְּשָׁלוֹם'. וְיֵשׁ בְּחִינַת הֵצִיץ וְנִפְגַּע בְּחִינַת בֶּן עַזַּאי הַיְנוּ שֶׁנִּתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד מִגֹּדֶל הָאוֹר שֶׁהֵאִיר בּוֹ הַצַּדִּיק וְנִתְלַהֵב יוֹתֵר מֵהַמִּדָּה וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹכַל לָצֵאת מִדַּעְתּוֹ. וְיֵשׁ בְּחִינַת הֵצִיץ וָמֵת בְּחִינַת בֶּן זוֹמָא שֶׁעַל-יְדֵי הִתְלַהֲבוּתוֹ יוֹתֵר מִדַּאי יוּכַל לָמוּת. וּשְׁנֵיהֶם הֵם בְּחִינַת צַדִּיק וְגַם עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר: "צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם". אֲבָל יֵשׁ מִי שֶׁבָּא בְּעַקְמִימִיּוּת וְטִינָא יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְיוּכַל לִמְצא בְּהָרַב גַּם כֵּן מַה שֶׁהוּא רוֹצֶה, דְּהַיְנוּ דָּבָר שֶׁיִּכְפֹּר בַּכֹּל וְיִתְרַחֵק לְגַמְרֵי וּפוֹרֵשׁ מֵהַצַּדִּיק וְנַעֲשֶׂה מִתְנַגֵּד וָלֵץ בִּבְחִינַת אַחֵר שֶׁקִּצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת וְזֶה בְּחִינַת: "וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם" רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְד' בְּחִינוֹת אֵלּוּ הֵם בְּחִינַת צַדִּיק וְרָשָׁע עוֹבֵד אֱלֹקִים וְלֹא עָבָדוֹ הַנֶּאֱמָרִים בַּפָּסוּק: "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צַדִּיק" וְגוֹ' (מַלְאָכִי ג' יח) שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָל בְּנֵי אָדָם הָרוֹצִים לִכָּנֵס לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק וְהָרַב שֶׁבַּדּוֹר. כִּי הַצַּדִּיק צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ שְׁנֵי כֹּחוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהַתּוֹרָה סַם חַיִּים וְחַס וְשָׁלוֹם לְהֵפֶךְ. בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה אֶפְשָׁר לְהַמִּתְקָרֵב אֵלָיו לְקַבֵּל כִּרְצוֹנוֹ "וְצַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם" וְגוֹ' כַּנַּ"ל:

לב - אדני שפתי תפתח

א. עַל-יְדֵי הָרְקוּדִין שֶׁל חֲתֻנָּה מַמְתִּיקִין הַדִּינִים. כִּי הַלֵּב בְּחִינַת בִּינָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בִּינָה לִבָּא" (תִּקּוּנֵי זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ בְּפָתַח אֵלִיָּהוּ) וְעַל-יְדֵי שִׂמְחַת הַלֵּב מְרַקְּדִין בְּבְחִינַת: "וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב אֶת רַגְלָיו" (בְּרֵאשִׁית כ"ט א) וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י 'לִבּוֹ נָשָׂא אֶת רַגְלָיו'. וְהָרַגְלַיִם הֵם בְּבְחִינַת נֶצַח וְהוֹד. וּכְשֶׁמְּרַקְּדִין בְּרַגְלָיו בְּשִׂמְחַת לִבּוֹ צָרִיךְ לְכַוֵּן לְהַמְשִׁיךְ אוֹר הַלֵּב דְּהַיְנוּ ה' אַלְפִּין שֶׁל אקי"ק שֶׁבַּבִּינָה לְהַכְּלָה שֶׁהִיא נִקְרֵאת קֹדֶם הַזִּווּג נַע"ר בְּלֹא ה"א (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב ל"ח) בְּבְחִינַת ש"ך דִּינִים מִסְפַּר נַע"ר וְהִיא גִּימַטְרִיָּא חָמֵשׁ פְּעָמִים דִּין. וְעַל-יְדֵי הַמְשָׁכַת אוֹר הַלֵּב נַעֲשֵׂית נַעֲרָה בְּה"א וְנַעֲשֵׂית חָמֵשׁ פְּעָמִים אֲדֹנָי. וְזֶה בְּחִינַת: "אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח" (תְּהִלִּים נ"א יז) שֶׁעַל-יְדֵי שְׂפָתַיִם שֶׁהֵם נֶצַח וְהוֹד בְּחִינַת הָרַגְלִין הַנַּ"ל נִפְתָּח וְנִמְתָּק הַכַּלָּה שֶׁתִּהְיֶה נִקְרֵאת נַעֲרָה שֶׁהִיא רְאוּיָה לְזִווּג שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּחִינַת אֲדֹנָי כַּנַּ"ל:

לג - מי האיש החפץ חיים

א. צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ל"ד טו): "בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם", שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל, וְשֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּמִדּוֹתָיו, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְחֻלָּק בְּמִדּוֹתָיו וּבְמַאֲרְעוֹתָיו, שֶׁלֹּא יְהֵא לוֹ חִלּוּק, בֵּין בְּטִיבוּ בֵּין בְּעָקּוּ, תָּמִיד יִמְצָא בּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ: "בַּה' אַהֲלֵל דָּבָר בֵּאלקִים אֲהַלֵּל דָּבָר" (שָׁם נ"ו יא).

ב. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה וְעַל-יְדֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִים שְׁנֵיהֶם שָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לֶאֱהֹב אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם בֵּין בְּטִיבוּ בֵּין בְּעָקּוּ וְלֶאֱהֹב אֶת חֲבֵרָיו. וְיָכוֹל לִהְיוֹת שָׁלוֹם בֵּין כָּל יִשְׂרָאֵל וְלֶאֱהֹב זֶה אֶת זֶה. כִּי לֹא יִתְבַּהֵל וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם רַק יֵדַע וְיַאֲמִין כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל יוֹם הֵן טוֹבוֹת הֵן יִסּוּרִין וְצָרוֹת וּדְאָגוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת חַס וְשָׁלוֹם הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִיִּית. וְדַיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אִם יִרְצֶה בֶּאֱמֶת. וְכֵן יִסְבֹּל מֵחֲבֵרוֹ אַף אִם יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה יִסּוּרִין מִמֶּנּוּ וְיִשְׁתַּדֵּל לְדוּנוֹ לְכַף זְכוּת וְלִמְצֹא בּוֹ טוֹב וְלַהֲפֹךְ הַדָּבָר לְטוֹבָה לוֹמַר בְּדַעְתּוֹ שֶׁלֹּא כְּוַוֵּן חֲבֵרוֹ לְרָעָה כָּל-כָּךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵר וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה הַרְבֵּה, יִשְׁתַּדֵּל לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַהֲבָה וְשָׁלוֹם עִם חֲבֵרָיו וְכָל יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לֶאֱהֹב אֶת הַשָּׁלוֹם בְּכָל מָקוֹם הֵן בְּטִיבוּ הֵן בְּעָקּוּ וְיִהְיֶה לוֹ שָׁלוֹם עִם הַכֹּל:

ג. וְצָרִיךְ לָדַעַת שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְלֵית אֲתַר פָּנוּי מִנֵּהּ וְאֵיהוּ מְמַלֵּא כָּל עָלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עָלְמִין. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בַּגּוֹיִים לֹא יוּכַל לְהִתְנַצֵּל וְלוֹמַר אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת עֲבִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת שֶׁנּוֹפֵל תָּמִיד עָלָיו מֵחֲמַת הָעֵסֶק שֶׁעוֹסֵק תָּמִיד עִמָּהֶם. כִּי בְּכָל הַדְּבָרִים הַגַּשְׁמִיִּים וּבְכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים יָכוֹל לִמְצֹא בָּהֶם אֱלקוּת. כִּי בְּלֹא אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת וְקִיּוּם כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם" (נְחֶמְיָה ט' ו). לְבַד שֶׁהַחִיּוּת וֶאֱלקוּת הַזֶּה שָׁם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל וּבְמַעוּט

רַק כְּדֵי חִיּוּנוֹ לְהַחֲיוֹתוֹ וְלֹא יוֹתֵר. וְכָל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה יוֹתֵר תַּחְתּוֹנָה אֲזַי אֱלקוּתוֹ שָׁם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל יוֹתֵר וּמְלֻבָּשׁ בְּמַלְבּוּשִׁים רַבִּים יוֹתֵר׃

ד. וּגְלַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁאֲפִלּוּ אִם אַתָּה מְשִׂיגָ בְּמִדּוֹר הַקְּלִפּוֹת וְאַתָּה בְּמַדְרֵגָה תַּחְתּוֹנָה מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמֶה לְךָ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְךָ עוֹד לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרַחַקְתָּ מִמֶּנּוּ מְאד וַאֲפִלּוּ שֶׁנָּפַלְתָּ בִּכְפִירָה בָּעִקָּר חַס וְשָׁלוֹם. אַף-עַל-פִּי-כֵן תֵּדַע שֶׁאֲפִלּוּ בִּמְקוֹמְךָ גַּם כֵּן תּוּכַל לִמְצא אֱלקוּתוֹ כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחַיֶּה אֶת הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם״. וּמִשָּׁם אַתָּה יָכוֹל לְהִתְדַּבֵּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ וְלָשׁוּב אֵלָיו בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה כִּי לֹא רְחוֹקָה הִיא מִמְּךָ אֶלָּא שֶׁבִּמְקוֹמְךָ שָׁם רַבּוּ הַלְּבוּשִׁים׃

ה. וְכָל מַה שֶּׁהָאָדָם הוֹלֵךְ מִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה מִתְקָרֵב יוֹתֵר אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיָכוֹל לֵידַע אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּהֲבָנָה יְתֵרָה. כִּי כָּל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה נִתְמַעֲטִין הַלְּבוּשִׁין וְהַצִּמְצוּם וְאָז הוּא מְקָרָב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיָכוֹל לֶאֱהֹב אֶת עַצְמוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה יְתֵרָה׃

ו. וְיֵשׁ יְמֵי טוֹב וִימֵי רָע. וְהַיָּמִים נִקְרָאִים מִדּוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וּמִדַּת יָמַיו״ (תְּהִלִּים ל״ט ה), וְהַמִּדּוֹת הֵם הַתּוֹרָה כִּי כָּל הַתּוֹרָה הִיא מִדּוֹת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כִּי הִיא מְדַבֶּרֶת מֵאַהֲבָה וְיִרְאָה וּשְׁאָר הַמִּדּוֹת וּבָהּ נִבְרְאוּ עָלְמִין וְאוֹתִיּוֹתֶיהָ הֵם מְחַיִּין אֶת כָּל דָּבָר וְדָבָר אֶלָּא שֶׁהֵם בְּצִמְצוּם יוֹתֵר כָּל מַה שֶּׁהַמַּדְרֵגָה הִיא לְמַטָּה יוֹתֵר. נִמְצָא יְמֵי טוֹב הַיְנוּ תּוֹרָה וְאוֹתִיּוֹתֶיהָ יְכוֹלִין לִמְצא אֲפִלּוּ בִּימֵי רָע שֶׁהֵם לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים וּמִדּוֹתֵיהֶם הָרָעוֹת. וְזֶהוּ מַה שֶּׁכָּתוּב׃ ״בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה״ (קֹהֶלֶת ז׳ יד) שֶׁיִּסְתַּכֵּל כָּל אָדָם הֵיטֵב הֵיטֵב וְיִמְצָא בְּוַדַּאי יְמֵי טוֹב בִּימֵי רַע עַל-יְדֵי שֶׁכּוֹפֶה אֶת יִצְרוֹ הָרָע הַיְנוּ הַיְמֵי רָע וּמִתְגַּבֵּר עָלָיו. וְאָז הוּא דּוֹמֶה לְמַלְאַךְ ה׳ צְבָאוֹת (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ לך לך צ.) וְאָז יָכוֹל לְלַקֵּט אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה אֲפִלּוּ מִדְּבָרִים גַּשְׁמִיִּים. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא מְדַבֵּר עִם הַגּוֹיִים אוֹ שֶׁרוֹאֶה מִדּוֹתֵיהֶם הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַחִיּוּת אֱלקוּת הַיְנוּ אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁמְּלֻבָּשׁ שָׁם. כִּי אָז נִתְבַּטֵּל וְנוֹפֵל הָרָע הַשּׁוֹכֵן עַל הַטּוֹב הַיְנוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהֵם בּוֹלְטִין וְנִרְאִים וּמְאִירִים בְּיוֹתֵר׃

ז. וְזֶה בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע בְּבְחִינַת ״עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ״ (תְּהִלִּים ק״ג כ), שֶׁמִּתְחִלָּה עוֹשִׂין וּבוֹנִין לְאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁיִּהְיוּ בּוֹלְטוֹת וּמִצְטָרְפוֹת (יוֹמָא ע״א) וְאַחַר-כָּךְ נִשְׁמָע, זַכְיָן לְמִשְׁמַע קָלִין מִלְּעֵלָּא. הַיְנוּ שֶׁמְּקַבְּלִין אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה חִיּוּת וְאוֹר רַב יוֹתֵר מִמַּה שֶׁקִּבְּלוּ תְּחִלָּה אֲשֶׁר אָז כְּשֶׁהָיוּ מְלֻבָּשִׁין בְּלְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים וִימֵי רַע לֹא קִבְּלוּ כִּי אִם כְּדֵי חִיּוּת הָרָאוּי לְאוֹתוֹ מָקוֹם בְּצִמְצוּם גָּדוֹל (כַּמּוּבָא פְּרִי-עֵץ-חַיִּים בְּכַוָּנוֹת פּוּרִים פֶּרֶק ו)׃

ח. וְיָדוּעַ שֶׁהַתּוֹרָה הַיְנוּ הַמִּדּוֹת וְהַיָּמִים שׁוֹרָה בָּהֶם אַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״א מ״ו.) ״יוֹמָם יְצַוֶּה ה׳ חַסְדּוֹ״ (תְּהִלִּים מ״ב ט), שֶׁהַחֶסֶד הַיְנוּ הָאַהֲבָה הוּא יוֹמָא דְּאָזֵיל עִם כֻּלְּהוּ יוֹמִין הַיְנוּ הַמִּדּוֹת שֶׁהֵם צִמְצוּמִים לֶאֱלקוּתוֹ לְהַשִּׂיגוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חֵלֶק ב מ״ב׃) בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדְעִין לֵהּ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִלְבִּישׁ אֱלקוּתוֹ בְּמִדּוֹת הַתּוֹרָה

מֵאַהֲבָתוֹ לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. וְזֶה בְּחִינוֹת שֶׁל תַּרי״ג מִצְווֹת כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֹׁעֵר בְּדַעְתּוֹ שֶׁעַל-יְדֵי הַמִּצְוָה הַזֹּאת וְצִמְצוּם הַזֶּה נוֹכַל לְהַשִּׂיגוֹ וּלְעָבְדוֹ. נִמְצָא שֶׁבְּכָל מִדָּה וּמִדָּה מִמִּדּוֹת הַתּוֹרָה יֵשׁ שָׁם אַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁאוֹהֵב אֶת עַצְמוֹ עִם יִשְׂרָאֵל. וְנִמְצָא מִי שֶׁמַּפְשִׁיט אֶת הַתּוֹרָה מִלְּבוּשֵׁי הַקְּלִפּוֹת עַל-יְדֵי כְּפִיַּת יִצְרוֹ אָז הוּא מְקָרֵב אֶל הַשָּׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם״ (מִשְׁלֵי ג׳ יז) שֶׁהִיא הַתּוֹרָה:

ט. וְיֵשׁ בַּתּוֹרָה שְׁתֵּי בְּחִינוֹת. בְּחִינַת נִגְלֶה וּבְחִינַת נִסְתָּר, הַיְנוּ אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה שֶׁתִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד לָבוֹא. כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי אֲהֲבוֹת, אַחַת הִיא אַהֲבָה שֶׁבַּיָּמִים הַנִּ״ל שֶׁהִיא בְּפֹעַל וְהַשֵּׁנִית הִיא אַהֲבָה שֶׁהִיא בְּכֹחַ שֶׁהָיָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עֲדַיִן בְּדַעְתּוֹ וּבְמַחְשָׁבָה לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמִּדּוֹת שֶׁהִיא פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה. וְלֶעָתִיד לָבוֹא יַפְשִׁיט הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת לְבוּשָׁיו הַמְכַסִּין עַל אֱלֹקוּתוֹ הַיְנוּ עַל פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁתִּתְגַּלֶּה הַתּוֹרָה הַזֹּאת דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. וְאָז יִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה׳״ (יְשַׁעְיָה י״א ט) שֶׁתִּתְגַּלֶּה הָאַהֲבָה שֶׁבַּדַּעַת. כִּי עַכְשָׁו נִגְנַז אוֹר הַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּמַאֲמַר חַכָּמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ״וַיַּרְא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב״ (בְּרֵאשִׁית א׳ ד) ׳כִּי טוֹב לִגְנוֹז׳ (חֲגִיגָה י״ב). וְיֵשׁ גַּם כֵּן צַדִּיקִים הַנִּקְרָאִים טוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב״ (יְשַׁעְיָה ג׳ י) וְנִקְרָאִין אוֹר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אוֹר זָרֻעַ לַצַּדִּיק״ (תְּהִלִּים צ״ז יא), שֶׁהֵם גַּם כֵּן צְפוּנִים וּמֻסְתָּרִים שֶׁאֵין הָעוֹלָם כְּדַאי עַתָּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וּכְשֶׁתִּתְגַּלֶּה לֶעָתִיד לָבוֹא הָאַהֲבָה שֶׁבַּדַּעַת הַנִּקְרָא ״יוֹם אֶחָד יְוֻדַּע לַה׳״ (זְכַרְיָה י״ד ז), כִּי אַהֲבָה נִקְרָא יוֹם כַּנַּ״ל יוֹמָם יְצַוֶּה וְגוֹ׳ אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה הַיְנוּ שֶׁהָאַהֲבָה הַזֹּאת הִיא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמִּדּוֹת. אָז יִתְגַּלּוּ הַצַּדִּיקִים הַצְּפוּנִים וְהַתּוֹרָה הַצְּפוּנָה וְאָז יִתְגַּלֶּה שָׁלוֹם רַב בָּעוֹלָם שֶׁיִּתְחַבְּרוּ כָּל הַהֲפָכִים יַחַד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ״ וְגוֹ׳ (יְשַׁעְיָה י״א ו):

י. וַאֲפִלּוּ בַּמִּדּוֹת עַצְמָן כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ הוּא בְּחִינַת דַּעַת לִבְחִינָה שֶׁתַּחְתֶּיהָ. כִּי הַמַּדְרֵגָה הַפְּחוּתָה שֶׁל עוֹלַם הַיְצִירָה הִיא בְּחִינַת דַּעַת לְעוֹלַם הָעֲשִׂיָּה שֶׁתַּחְתֶּיהָ. וְכֵן יֵשׁ אָדָם שֶׁאַהֲבָתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּמִדּוֹתָיו וּבִזְמַן הוּא בְּחִינַת אַהֲבָה שֶׁבְּדַעַת שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַזְּמַן לְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה מִמֶּנּוּ:

יא. וְכָל אָדָם יָכוֹל לִטְעֹם אוֹר הָאַהֲבָה שֶׁבַּדַּעַת אֲפִלּוּ עַכְשָׁו בְּתוֹךְ הַיָּמִים כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ. הַיְנוּ כְּשֶׁיְּקַשֵּׁר אֶת לִבּוֹ לְדַעְתּוֹ. כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹקִים בְּכָלָל וּכְפִי הַדַּעַת הַזֶּה בְּוַדַּאי הָיָה רָאוּי שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ כָּל תַּאֲוֹתָיו וּמִדּוֹתָיו הָרָעִים. אֲבָל הָרְשָׁעִים הֵם בִּרְשׁוּת לִבָּם (בְּרֵאשִׁית רַבָּה נַח פָּרָשַׁת ל״ד) וְכָל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹת הֵם בַּלֵּב. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת לְקַשֵּׁר לִבּוֹ לְדַעְתּוֹ שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ בִּרְשׁוּתוֹ, שֶׁיִּהְיֶה כּוֹפֶה אֶת לִבּוֹ וְתַאֲוֹתָיו אֶל הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁיּוֹדֵעַ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָלָל שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁתַּבֵּר וְיִבָּטֵל כָּל הַתַּאֲוֹת עַל-יְדֵי הַיְדִיעָה הַזֹּאת וְיִדִיעַת הַתּוֹרָה. וַאֲזַי נִכְלָלִין גַּם

כֵּן הַמִּדּוֹת שֶׁבִּלְבּוֹ לְדַעְתּוֹ וַאֲזַי מְקַבְּלִין הַמִּדּוֹת אוֹר הָאַהֲבָה שֶׁבַּדַּעַת. וְרוֹאֶה וּמַשִּׂיג אוֹר הַגָּנוּז לְפִי בְּחִינָתוֹ הַיְנוּ הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים הַגְּנוּזִים׃

יב. עַל-יְדֵי מִצְוַת נְטִילַת לוּלָב וּמִינָיו זוֹכֶה לְגִלּוּת הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם, לֵידַע שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וּלְגַלּוֹת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם וַאֲפִלּוּ בְּכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִים, וּלְהַכִּירוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו אֲפִלּוּ בְּכָל הַמַּדְרֵגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת. וּלְקַשֵּׁר הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ לְתוֹךְ הַלֵּב שֶׁיִּהְיֶה לִבּוֹ בְּרִשּׁוּתוֹ וְיֶאֱהַב אֶת עַצְמוֹ עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה. וְלָבוֹא לְאוֹר הָאַהֲבָה שֶׁבְּדַעַת שֶׁהוּא אוֹר הַגָּנוּז. וְיִתְגַּלּוּ הַצַּדִּיקִים וְהַתּוֹרָה הַגְּנוּזָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַבֶּה שָׁלוֹם רַב בָּעוֹלָם׃

לד - ואתם תהיו לי ממלכת כהנים

א. הַכְּלָל שֶׁהַמֶּמְשָׁלָה בְּיַד הַצַּדִּיק לִפְעֹל פְּעֻלּוֹת כִּרְצוֹנוֹ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ״צַדִּיק מוֹשֵׁל״ וְכוּ׳ ׳מִי מוֹשֵׁל בִּי צַדִּיק׳ (מוֹעֵד קָטָן ט״ז). וְעִקַּר הַמֶּמְשָׁלָה הוּא לְהָאִיר וּלְעוֹרֵר לֵב יִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן הָעִקָּר שֶׁיִּתְקַשֵּׁר לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֵהֶם יְקַבֵּל כֹּחַ וֶהָאָרָה וְהִתְעוֹרְרוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיָּשׁוּב אֶל ה׳ בֶּאֱמֶת׃

ב. וְזֶהוּ בְּחִינַת׃ ״וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט״ (בְּרֵאשִׁית מ״ב) וְהוּא שֹׁרֶשׁ כְּלָלִיּוּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהֵם עֲנָפָיו הַמְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ. וְהוּא בְּחִינַת מְלָאפוּם כִּי הַצַּדִּיק הוּא שׁוֹמֵר בְּרִיתוֹ כָּרָאוּי וּבְרִית מֻרְכָּבָה לַיְסוֹד אֲשֶׁר הֲוָיָה שֶׁלּוֹ בְּנִקּוּד מְלָאפוּם שֶׁהוּא אוֹתִיּוֹת מָלֵא פּוּם. לְהוֹרוֹת כִּי פִּיו שֶׁל הַצַּדִּיק הוּא מָלֵא מֵאֱלקוּת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְדִבּוּרָיו בְּוַדַּאי הֵם בִּשְׁלֵמוּת וּבְמִלּוּאָם. וְעַל כֵּן יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע לְיִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וִיבָרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם״ (דְּבָרִים א׳ יא), הַיְנוּ לְפִי הַדִּבּוּר כֵּן הַשֶּׁפַע. כִּי אֵין דַּי בְּמַחֲשָׁבָה לְבַד וְאַף-עַל-פִּי שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּפֶה מָלֵא דַּיְקָא כִּי הַדִּבּוּר הוּא כְּלִי הַשֶּׁפַע וְאִם הֵם בִּשְׁלֵמוּת וּבְמִלּוּאָם אֲזַי יְכוֹלִין לְקַבֵּל בָּהֶם רוֹב שֶׁפַע. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁחָסֵר לָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת בְּדִבּוּר פֶּה דַּיְקָא כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע׃

ג. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת׃ ״צַדִּיק מוֹשֵׁל״ בְּחִינַת מְלֹא פּוּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים״ (יְשַׁעְיָה ס׳ כא). כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל דָּבָר יָקָר שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֵרוֹ כַּמַּעֲשֶׂה דְּאַבָּיֵי וְאַבָּא אֻמָּנָא (תַּעֲנִית כ״א) שֶׁהֵשִׁיבוּ לוֹ לָא מָצִית לְמֶעְבַּד כְּעוּבְדָּא דְּאַבָּא אֻמָּנָא. וְהַבְּחִינָה הַזֹּאת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ הוּא מַשְׁפִּיעַ וּמֵאִיר וּמְעוֹרֵר אֶת לֵב חֲבֵרוֹ וְצָרִיךְ חֲבֵרוֹ לְקַבֵּל הִתְעוֹרְרוּת וּבְחִינָה הַזֹּאת מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וּמְקַבְּלִין דֵּין מִן דֵּיין״ (תַּרְגּוּם יְשַׁעְיָה ו׳ ג). שֶׁקּוֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה הָיָה הַמֶּמְשָׁלָה בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת׃ ״אָנֹכִי ה׳ אֱלקֶיךָ הַמַּעַלְךָ מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם״ (תְּהִלִּים פ״א יא) שֶׁהָיָה אָז הַכֹּל אָנֹכִי. וְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה ״הַרְחֵב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ״ זֶה בְּחִינַת מְלָאפוּם בְּחִינַת יוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט שֶׁנָּתַן הַמֶּמְשָׁלָה לְיַד כָּל יִשְׂרָאֵל לְכָל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ׃

ד. וּמְלָאפוּם הוּא בְּחִינַת נְקֻדָּה עִם וָאו הַיְנוּ חָכְמָה וּבִינָה. כִּי הַנְּקֻדָּה הִיא בְּחִינַת חָכְמָה בְּחִינַת יוּד וּמַעְיָן, וּבִינָה הוּא הַנַּחַל הַנִּמְשָׁךְ מֵהַמַּעְיָן וְהוּא כְּמוֹ וָאו. וּבְחִינַת מְלָאפוּם יֵשׁ בְּכָלְלִיּוּת וּבְפָרְטִיּוּת כִּי הַצַּדִּיק הוּא יוּד כִּי הַצַּדִּיקִים נִקְרָאִים חַכְמֵי הָעֵדָה וְיִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת וָאו שֶׁהֵם תָּמְכֵי אוֹרַיְתָא וְנִקְרָאִים וָוֵי הָעַמּוּדִים. וְאֵצֶל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בִּפְנֵי עַצְמוֹ יֵשׁ גַּם כֵּן בְּחִינַת יוּד וָאו. יוּד עַל-שֵׁם הַפֶּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת״ (תְּהִלִּים מ״ט ד) וָאו עַל שֵׁם ״וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת״ (בְּחִינַת בִּינָה לְבָא כַּנַּ״ל). וְלֵב בְּחִינַת לוּחוֹת שֶׁהֵם וָאו כִּי ׳אַרְבָּן שִׁשָּׁה וְרָחְבָּן שִׁשָּׁה׳ (בָּבָא-בַּתְרָא י״ד) בְּחִינַת׃ ״לוּחַ לִבֶּךָ״ (מִשְׁלֵי ג׳ ג)׃

ה. וּכְשֶׁהַלֵּב מְשֻׁקָּע בְּאַהֲבוֹת רָעוֹת זֶהוּ בְּחִינַת אַהֲבָה נְפוּלָה וּשְׁבוּרָה כִּי הַיֵּצֶר הָרָע וְהַקְּלִפּוֹת נִמְשָׁכִין מִשְּׁבִירַת כֵּלִים. וּמוּבָא בְּעֵץ-חַיִּים (בְּהֵיכַל הַנְּקֻדּוֹת שַׁעַר שְׁבִירַת הַכֵּלִים) כִּי שְׁבִירַת כְּלֵי חֶסֶד נָפְלוּ לִבְינָה דִּבְרִיאָה הַיְנוּ בִּינָה לִבָּא, וְאוֹר הַחֶסֶד נִשְׁאָר בִּיסוֹד דַּאֲצִילוּת שֶׁהִיא בְּחִינַת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם. נִמְצָא שֶׁאַהֲבוֹת רָעוֹת בָּאִים מִשְּׁבִירַת כְּלֵי חֶסֶד. עַל כֵּן תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס׃ ״אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה כִּי חֲרָפָה הִיא לָנוּ״ (בְּרֵאשִׁית ל״ד יד) ׳חֲסוּדָא הִיא לָנָא׳ כִּי הַחֲרָפָה הַיְנוּ עָרְלַת הַלֵּב הַיְנוּ אַהֲבוֹת רָעוֹת נַעֲשֶׂה מִשְּׁבִירַת כְּלֵי חֶסֶד. וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁעַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה (מִשְׁלֵי י׳ יב), שֶׁאֲפִלּוּ אִם אֶחָד פּוֹשֵׁעַ נֶגֶד חֲבֵרוֹ אֵינוֹ מְחָרְפֵהוּ כִּי אַהֲבָתוֹ מְכַסָּה עַל הַפְּשָׁעִים אֲבָל כְּשֶׁנִּתְקַלְקֵל בְּרִית הָאַהֲבָה בֵּינֵיהֶם הַיְנוּ בְּחִינַת שְׁבִירַת כְּלֵי חֶסֶד אֲזַי מְחָרְפֵהוּ שֶׁמִּשְּׁבִירָה הַנַּ״ל בָּאָה הַחֲרָפָה. וְחֶרְפָּה הַזֹּאת בְּחִינַת עָרְלַת הַלֵּב בְּחִינַת׃ ״חֶרְפָּה שָׁבְרָה לִבִּי״ (תְּהִלִּים ס״ט כא) הִיא בְּחִינַת שִׁבְרֵי לוּחוֹת. וְהַתִּקּוּן לָזֶה לְקַשֵּׁר הַלֵּב בְּחִינַת וָאו לְהַיּוּד. הַיְנוּ נְקֻדָּה בְּחִינַת צַדִּיק, כִּי בִּיסוֹד דַּאֲצִילוּת בְּחִינַת צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם נִשְׁאָר אוֹר הַחֶסֶד שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה הָאַהֲבָה הַקְּדוֹשָׁה. וּצְרִיכִין לְהָאִיר הַנְּקֻדָּה לְהַוָּאו בְּחִינַת הַלֵּב וַאֲזַי נִתְבַּטְּלִין הָאַהֲבוֹת רָעוֹת בְּחִינַת חֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת כִּי עַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה. נִמְצָא שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד לְדַבֵּר הַרְבֵּה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיָּאִיר בְּחִינַת נְקֻדָּה בְּחִינַת פִּי יְדַבֵּר חָכְמוֹת כַּנַּ״ל לְהַוָּאו שֶׁהוּא בְּחִינַת׃ ״וְהָגוּת לִבִּי תְבוּנוֹת״. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְקַשֵּׁר עַצְמוֹ לְהַנְּקֻדָּה הַשַּׁיָּךְ לְלִבּוֹ בָּעֵת הַזֹּאת וּמְשַׁבֵּר הַחֲרָפָה הַשּׁוֹרָה עַל לִבּוֹ הַמְּשַׁבֵּר אֶת הַלֵּב׃

ו. וְגַם צָרִיךְ כָּל אָדָם לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאַת שָׁמַיִם כְּדֵי לְקַבֵּל הִתְעוֹרְרוּת בְּלִבּוֹ מֵהַנְּקֻדָּה שֶׁיֵּשׁ בַּחֲבֵרוֹ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ כִּי הַנְּקֻדָּה הִיא בְּחִינַת צַדִּיק לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ וּמֵאִיר לְלֵב חֲבֵרוֹ הַנִּקְרָא וָאו׃

ז. וְכָל הַנְּקֻדּוֹת הַנַּ״ל הֵם עֲנָפִים לְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא נְקֻדָּה הַכְּלָלִית בְּחִינַת מֹשֶׁה שֶׁהוּא נְקֻדָּה שֶׁל כְּלָלִיּוּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. עַל כֵּן צְרִיכִין הַכֹּל מִתְּחִלָּה לְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק הַזֶּה כִּי קֹדֶם כָּל הָעִקָּר הוּא הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיקִים וּלְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וְהֵם יָאִירוּ וְיעוֹרְרוּ אֶת לִבּוֹ עַל-יְדֵי נְקֻדָּתָם הַקְּדוֹשָׁה

הַכְּלָלִית. וְאַחַר-כָּךְ צְרִיכִין לְדַבֵּר גַּם עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם כַּנַּ״ל לְקַבֵּל דִּין מִן דִּין. וְכֵן יְקַבֵּל כָּל אֶחָד מִנֵּהּ וּבֵהּ עַל-יְדֵי שֶׁיְּדַבֵּר כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ נִתְבַּטְּלִין הַחֲרָפוֹת הַיְנוּ הָאַהֲבוֹת רָעוֹת הַיְנוּ עֲרָלַת הַלֵּב. וְזֶהוּ ״עַל כָּל פְּשָׁעִים תְּכַסֶּה אַהֲבָה״, כִּי הַתַּאֲוֹת רָעוֹת נִתְבַּטְּלִין עַל-יְדֵי שֶׁשָּׁם שׁוֹרָה הָאַהֲבָה הַקְּדוֹשָׁה הַנִּקְרֵאת כֹּהֵן. כִּי נִתְּנָה כְּהֻנָּה לְאַבְרָהָם אוֹהֲבִי (נְדָרִים ל״ב) וְהֵיא שׁוֹרָה בִּמְקוֹם בְּרִית שָׁלוֹם עַל כֵּן נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים. וּכְשֶׁנִּתְּנָה כְּהֻנָּה לְפִינְחָס נֶאֱמַר לוֹ: ״הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם״ (בַּמִּדְבָּר כ״ה יב), כִּי הַכְּהֻנָּה בְּחִינַת אַהֲבָה בְּחִינַת אַבְרָהָם שׁוֹרָה בִּמְקוֹם בְּרִית שָׁלוֹם הַיְנוּ צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם כַּנַּ״ל שֶׁאוֹר הַחֶסֶד נִשְׁאָר בִּיסוֹד דַּאֲצִילוּת:

ח. וְלִפְעָמִים מְקַבְּלִין הַנִּקְדָּה מֵחֲבֵרוֹ עַל-יְדֵי שֶׁמְּדַבְּרִין עִמּוֹ שִׂיחַת חֻלִּין. וְאָז יְכוֹלִין לְקַבֵּל אוֹר וְהִתְעוֹרְרוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהַנִּקְדָּה הַזֹּאת עַל-יְדֵי הִתְלַבְּשׁוּת שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּדִבּוּרִים אֵלּוּ:

לה - אשרי העם ידעי תרועה

א. דַּע כִּי תְּשׁוּבָה הִיא לְהָשִׁיב הַדָּבָר לַמָּקוֹם שֶׁנִּטַּל מִשָּׁם בְּחִינַת זַרְקָא (תְּקוּנִים כ״א מ״ג:), דְּהַיְנוּ לְהָשִׁיב וּלְהַחֲזִיר הַדָּבָר לְשָׁרְשׁוֹ. וְשֹׁרֶשׁ כָּל הַדְּבָרִים הוּא חָכְמָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״ (תְּהִלִּים ק״ד כד). לָכֵן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִשְׁמֹר אֶת חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ מִשְּׂכְלִיּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת הַמְכֻנִּים בְּשֵׁם בַּת פַּרְעֹה. בַּת הִיא רֶמֶז לְחָכְמָה שֶׁאֵינָהּ חָכְמָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְנָחוֹת ק״י). וּפַרְעֹה לְשׁוֹן בְּטוּל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״תַּפְרִיעוּ אֶת הָעָם״ (שְׁמוֹת ה׳ ד) וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳תְּבַטְּלוּן׳. הַיְנוּ חָכְמוֹת בְּטֵלוֹת שֶׁהֵם שְׁאָר הַחָכְמוֹת. כִּי עִקַּר הַחָכְמָה לִקְנוֹת שְׁלֵמוּת אֵינָהּ רַק חָכְמַת אֱלֹקוּת. וּשְׁאָר הַחָכְמוֹת הֵם רַק חָכְמוֹת בְּטֵלוֹת וְאֵינָם חָכְמוֹת כְּלָל:

ב. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לִשְׁמֹר מְאד אֶת שִׂכְלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁלֹּא יַכְנִיס בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שׁוּם מַחֲשָׁבָה חִיצוֹנָה וְשׁוּם חָכְמָה חִיצוֹנָה אוֹ מַחֲשָׁבָה זָרָה וּמִכָּל שֶׁכֵּן הִרְהוּרִים רָעִים. כִּי כָּל הַפְּגָמִים וְכָל הַחֲטָאִים וְהָעֲוֹונוֹת חַס וְשָׁלוֹם, כֻּלָּם אֵינָם בָּאִים כִּי אִם עַל-יְדֵי פְּגַם הַמַּחֲשָׁבָה כַּנַּ״ל שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר לִשְׁמֹרָהּ כָּרָאוּי שֶׁלֹּא תֵּצֵא חוּץ מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה. וּכְשֶׁנִּזְהָר וְשׁוֹמֵר הֵיטֵב הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁהִיא הַחָכְמָה שֶׁבַּמַּח זֶהוּ עִקַּר תִּקּוּנוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ עַל הָעֲוֹונוֹת, שֶׁמִּתְגַּבֵּר לְגָרֵשׁ כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת מִדַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ. כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא הַנְּשָׁמָה וּכְשֶׁמְּקַדֵּשׁ שִׂכְלוֹ הַיְנוּ נִשְׁמָתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה מַגְבִּיהַּ וּמֵשִׁיב הַכֹּל לְשָׂכְלוֹ וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה:

ג. וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל שֶׁהוּא בְּחִינַת חָכְמָה וְעַל-שֵׁם-זֶה נִקְרָאִים רֵאשִׁית כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַה׳ רֵאשִׁית״ וְכוּ׳ (יִרְמְיָה ב׳ ג). אֲבָל בִּשְׁעַת הוֹלָדָה הַשֵּׂכֶל מְצֻמְצָם אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וּכְשֶׁמַּתְחִילִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּהִתְבּוֹנְנוּת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲזַי שִׂכְלוֹ הוֹלֵךְ וְגָדוֹל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַתֶּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה" (מְלָכִים-א ה' י). אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מַכְנִיס בְּתוֹךְ שִׂכְלוֹ הַקָּדֵשׁ מַחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנִיּוֹת הֵם חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אֲזַי נִתְמַעֵט קְדֻשַּׁת שִׂכְלוֹ כְּפִי תְּפִיסַת הַמָּקוֹם שֶׁל הַחָכְמָה הַחִצוֹנִית. וְעַל הַשֵּׂכֶל הַחִיצוֹן הַזֶּה מִתְלַקְּטִים וּמִתְחַבְּרִים כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וּמְגֻנּוֹת וְהַתַּאֲווֹת:

ד. עַל כֵּן הָעִקָּר לִשְׁמֹר מַחֲשַׁבְתּוֹ וּמֹחוֹ מִמַּחֲשָׁבוֹת וְחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁעֲלֵיהֶם הוּא כָּל בְּנְיָנוֹ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרָע רַחֲמָנָא לִצְלָן שֶׁהוּא בְּחִינַת נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי שֶׁהוּא פָּרוּד אַחַר הַקְּדֵשָׁה. וְעַל-שֵׁם-זֶה נִקְרָא כָּרָךְ גָּדוֹל שֶׁהוּא פָּרוּד תָּמִיד אַחַר גְּדוֹלֵי הַדּוֹר בְּיוֹתֵר מִשְּׁאָר הָאֻמָּנִשִׁים כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עַל פָּסוּק: "כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת" (סֹטָה נ"ב). כִּי מֵחַמַת שֶׁהַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְהַלּוֹמְדִים יֵשׁ לָהֶם דַּעַת גָּדוֹל בְּיוֹתֵר עַל כֵּן כָּרוּד אַחֲרֵיהֶם לְהַחֲטִיאָם רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהָעִקָּר לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאד מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת כַּנַּ"ל:

ה. וּכְשֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִשִּׂכְלִיּוֹת חִיצוֹנִיּוֹת לא זוֹ אַף זוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְחַדֵּשׁ הַשֵּׂכֶל בְּכָל עֵת וּבָזֶה מְחַדֵּשׁ נִשְׁמָתוֹ. כִּי הַשֵּׂכֶל הוּא הַנְּשָׁמָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "נִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם" (אִיּוֹב ל"ב ח) וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת י) שֶׁהַנְּשָׁמָה זָנָה וּמְחַיָּה אֶת הַגּוּף וְהִיא בְּעַצְמָהּ הַשֵּׂכֶל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַחָכְמָה תְּחַיֶּה" (קֹהֶלֶת ז' יב):

ו. וְחִדּוּשׁ הַשֵּׂכֶל הַיְנוּ חִדּוּשׁ הַנְּשָׁמָה הוּא עַל-יְדֵי שֶׁנָּה כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"א י"ט וח"ב רי"ג:) עַל פָּסוּק: "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים" (אֵיכָה ג) 'וְנִשְׁמָתָא אִיהִי חַדְתָּא וְכוּ' בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא' וְכוּ'. כִּי כְּשֶׁהַמּחִין מִתְיַגְּעִים אָז עַל-יְדֵי הַשֵּׁנָה הֵם מִתְחַדְּשִׁים כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ. וּבְשָׁעַת הַשֵּׁנָה הַמּחִין הַיְנוּ הַנְּשָׁמָה בָּאָה בְּתוֹךְ הָאֻמּוּנָה בִּבְחִינַת: "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ" כַּנַּ"ל וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַבֶּה הָאֱמוּנָה שֶׁלּוֹ. וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ מְבָרְכִין: "הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ" כִּי הָיוּ מִתְחַלָּה עֲיֵפִים וְעַכְשָׁו נִתְחַזְּקוּ:

ז. וְיֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת שֵׁנָה. יֵשׁ שֵׁנָה בְּגַשְׁמִיּוּת שֶׁהִיא נַיְחָא לַמּחִין גַּם יֵשׁ בְּחִינַת לְמוּד שֶׁהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת שֵׁנָה לְגַבֵּי דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְהוּא לְמוּד פְּשָׁטֵי אוֹרַיְתָא (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ג רמ"ד:) כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי" זֶה תַּלְמוּד בַּבְלִי (סַנְהֶדְרִין כ"ד) בִּבְחִינַת אֱמוּנָה כַּנַּ"ל. וְאָדָם הַדָּבוּק תָּמִיד בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא וְנִתְיַגְּעִין הַמּחִין שֶׁלּוֹ מֵחֲמַת גֹּדֶל הַדְּבֵקוּת אֲזַי יִלְמוֹד פְּשָׁטֵי אוֹרַיְתָא:

ח. וְעַל יְדֵי אֱמוּנָה מְקַבְּלִין הַמּחִין הַיְנוּ הַנְּשָׁמָה מֵאוֹר הַפָּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים" (מִשְׁלֵי ט"ז). וְיֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת בְּאוֹר הַפָּנִים כִּי יֵשׁ מְקַבְּלִין הַשֵּׂכֶל מֵאוֹר הַפָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה כִּי שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה. וְיֵשׁ מְקַבְּלִין מֵאוֹר פְּנֵי הַצַּדִּיקִים כְּשֶׁהַצַּדִּיק מַסְבִּיר לוֹ פָּנִים אָז מְקַבֵּל שֵׂכֶל חָדָשׁ וּנְשָׁמָה חֲדָשָׁה מֵאוֹר פָּנָיו הַקְּדוֹשִׁים. כִּי עִקַּר הַשֵּׂכֶל מֵאוֹר הַפָּנִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו" (קֹהֶלֶת ח):

ט. וְגַם יֵשׁ שֶׁנָּה שֶׁהִיא בְּחִינַת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה. וּכְשֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה אֲזַי הַמּחִין הַיְנוּ נִשְׁמָתוֹ בָּאָה לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה וְנִתְחַדְּשִׁין שָׁם וְנִתְחַזְּקִין מְעַייפְתָם וּמַמְשִׁיךְ שֵׂכֶל חָדָשׁ מֵאוֹר הַפָּנִים. וְעִקַּר הַדָּבָר הוּא הָאֱמוּנָה שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁמר אֶת הָאֱמוּנָה מְאד. וְאָז כְּשֶׁהַמּחִין שֶׁלּוֹ נִתְיַגְּעִים, מְחַדֵּשׁ אוֹתָם בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה עַל-יְדֵי אֵיזֶה בְּחִינַת שֵׁנָה הֵן עַל-יְדֵי שֵׁנָה בְּגַשְׁמִיוּת בִּפְשִׁיטוּת שֶׁאָז הַמּחִין נִתְחַדְּשִׁין כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, אֲבָל הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה שֶׁצְּרִיכִין קֹדֶם הַשֵּׁנָה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֶל הָאֱמוּנָה שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת קְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה שֶׁקּוֹרִין קֹדֶם הַשֵּׁנָה. וּצְרִיכִין לְקָרוֹתָהּ בְּכַוָּנָה כְּדֵי לְקַשֵּׁר נִשְׁמָתוֹ וּלְהַכְנִיסָהּ לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה בִּשְׁעַת הַשֵּׁנָה. וַאֲזַי תִּתְחַדֵּשׁ שָׁם נִשְׁמָתוֹ בִּבְחִינַת: "חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ" כַּנַּ"ל וְיִזְכֶּה עַל-יְדֵי הַשֵּׁנָה לְקַבֵּל שֵׂכֶל חָדָשׁ וּנְשָׁמָה חֲדָשָׁה מֵאוֹר הַפָּנִים. וְכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּחִינַת דְּבֵקוּת וּמֹחוֹ נִתְיַגֵּעַ עַל-יְדֵי-זֶה צָרִיךְ לַעֲסֹק בִּפְשָׁטֵי אוֹרַיְתָא וְאָז צָרִיךְ גַּם כֵּן לִכָּנֵס לְתוֹךְ הָאֱמוּנָה. דְּהַיְנוּ מֵאַחַר שֶׁמֹּחוֹ מַתְחִיל לְהִתְבַּלְבֵּל וְאֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת דָּבוּק עוֹד בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת דַּעַת וּמֹחִין. אֲזַי צָרִיךְ לְסַלֵּק הַדַּעַת וְהַמּחִין לְגַמְרֵי וּלְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ אֶל הָאֱמוּנָה בִּפְשִׁיטוּת וְלַעֲסֹק בִּפְשָׁטֵי אוֹרַיְתָא בִּתְמִימוּת וּבֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. כִּי בֶּאֱמֶת גַּם בְּעֵת קִיּוּם הַמּחִין בְּדִבֵּקוּת אוֹ בְּאֵיזֶה דַּרְגָּא שֶׁהוּא גַּם אָז עִקַּר קִיּוּם הַדַּעַת וְהַמּחִין הוּא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה כִּי אֵין לִסְמךְ עַל הַשֵּׂכֶל לְבַד (כנ"ל בְּסִימָן כ"ד). אֲבָל כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַדַּעַת צְרִיכִין לִכָּנֵס אֶל הָאֱמוּנָה לְבַד עַל-יְדֵי אֵיזֶה בְּחִינַת שֵׁנָה כַּנַּ"ל. וְכֵן לִפְעָמִים הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן הִיא בְּחִינַת שֵׁנָה לְחַדֵּשׁ הַמּחַ כַּנַּ"ל וְשָׁם גַּם כֵּן הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה. וּכְשֶׁעוֹשֶׂה הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה אֲזַי בָּאָה נִשְׁמָתוֹ שֶׁהִיא שְׁכֻלּוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה וְנִתְחַדֵּשׁ שָׁם כַּנַּ"ל:

י. וְאִי אֶפְשָׁר לַעֲסֹק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה כִּי אִם כְּשֶׁיִּהְיֶה בָּקִי בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁלֹּא יִכָּשֵׁל בָּהֶם כִּי כָּל דִּינֵי מָמוֹנוֹת שַׂיָּךְ לְמַשָּׂא-וּמַתָּן. נִמְצָא שֶׁבִּשְׁעַת הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן הוּא עוֹסֵק בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת:

יא. וּכְשֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה צָרִיךְ לִשְׁמר אֶת הָאֱמוּנָה מְאד שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ הַחִיצוֹנִים עַד שֶׁיִּפְגּוֹם חַס וְשָׁלוֹם בֶּאֱמוּנָתוֹ. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לַעֲסֹק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן כָּל-כָּךְ בֶּאֱמוּנָה כְּמוֹ רַב סַפְרָא לְקַיֵּם: "וְדוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבָּבוֹ" (תְּהִלִּים ט"ו) שֶׁאֲפִלּוּ מַה שֶּׁנִּגְמַר בְּלִבּוֹ לֹא יְשַׁנֶּה כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מַכּוֹת כ"ד). וּבָזֶה יַמְשִׁיךְ חַשְׁמַל (גִּימַטְרִיָּא מַלְבּוּשׁ) הַיְנוּ מַלְבּוּ"שׁ מֵעוֹלָם הַבִּינָה כִּי בִּינָה לִבָּא וְנִקְרֵאת: "אִם לַבִּינָה תִּקְרָא" (מִשְׁלֵי ב' ג). וְאָז אִמָּא מְסַכְּכָא עַל בְּנָהָא שֶׁהַלֵּב עוֹשֶׂה חַשְׁמַ"ל הַיְנוּ מַלְבּוּשׁ סְבִיב הָאֱמוּנָה שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִמֶּנָּה הַחִיצוֹנִים. וּבָזֶה יִשְׁמר מֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ וְאָז יוּכַל לְחַדֵּשׁ נִשְׁמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה שֶׁבַּמַּשָּׂא-וּמַתָּן כַּנַּ"ל:

יב. וּכְשֶׁאָדָם עוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה זֶהוּ בְּחִינַת הַקְרָבַת קָרְבַּן הַתָּמִיד וְהַקְטָרַת הַקְּטֹרֶת. כִּי מֹחִין שֶׁלּוֹ דְּהַיְנוּ חָכְמָה בִּינָה וְדַעַת שֶׁלּוֹ הוּא מְקַשֵּׁר אָז אֶל הָאֱמוּנָה פִּשְׁטֵי אוֹרַיְתָא שֶׁהֵם בְּחִינַת יְצִירָה. וְאָז הָאֱמוּנָה מִתְגַּבֶּרֶת לְהַעֲלוֹת כָּל הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבַּקְּלִפּוֹת בְּסוֹד אַחַד-עָשָׂר סַמְמָנֵי הַקְּטֹרֶת. וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִים כָּל הַקְּלִפּוֹת וְהָעַפּוּ"ם וְהָאֲרָצוֹת שֶׁסְּבִיבוֹת הָאֱמוּנָה הַנִּקְרֵאת "יְרוּשָׁלַיִם קִרְיָה נֶאֱמָנָה" (יְשַׁעְיָה א' כא) בִּבְחִינַת

כְּרִיתַת זַרְעוֹ שֶׁל עֲמָלֵק שֶׁהִיא אַחַת מִשָּׁלֹשׁ מִצְוֹות שֶׁנִּצְטַוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּכִנִיסָתָן לָאָרֶץ (סַנְהֶדְרִין כ) עַל-יְדֵי הַעֲלָאַת הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים מֵהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה כְּשֶׁזֶּה נוֹפֵל זֶה קָם שֶׁהִיא הַמִּצְוָה לְהַעֲמִיד מֶלֶךְ שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה בְּחִינַת מַלְכוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַמִּצְוָה לִבְנוֹת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וִירוּשָׁלַיִם הַיְנוּ הָאֱמוּנָה כַּנַּ״ל וְאָז נִתְחַדֵּשׁ וְנִתְעַלֶּה מחו בְּבְחִינַת בִּנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו' (בְּרָכוֹת ל״ג). בְּבְחִינַת אוֹר הַפָּנִים שֶׁהוּא בְּחִינַת חִדּוּשׁ הַמֹּחִין וְהַנְּשָׁמָה (וְעַיֵּן בְּסִימָן ר״פ):

יג. וְחַשְׁמַ״ל הַנַּ״ל הוּא בְּחִינַת רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שֶׁהֵם מַקִּיפֵי מַלְכוּת הַיְנוּ אֱמוּנָה וּרְצוּעָה גִּימַטְרִיָּא ש״ע (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים) (עִם הַכּוֹלֵל). לְרָמוּז שֶׁעַל-יְדֵי הַחַשְׁמַ״ל הַזֶּה שֶׁהוּא בְּחִינַת: ״וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ״ נִשְׁמֶרֶת הָאֱמוּנָה. וְהַנְּשָׁמָה הַיְנוּ הַמֹּחִין שֶׁבְּתוֹכָהּ וּמְקַבֶּלֶת מֵאוֹר הַפָּנִים שֶׁהוּא ש״ע (שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים) נְהוֹרִין שֶׁל הַפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים הַנִּמְשָׁכִים מִתִּקּוּן וֶאֱמֶת. כִּי עַל-יְדֵי רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין שׁוֹמְרִים הָאֱמוּנָה כַּנַּ״ל:

יד. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ בַּר אוֹרְיָן וְאֵינוֹ מְקַבֵּל בְּעַצְמוֹ מֹחִין חֲדָשִׁים עַל-יְדֵי הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁהִיא עִקַּר הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל. אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם הוּא עוֹשֶׂה תִּקּוּן גָּדוֹל עַל-יְדֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה מַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה טוֹבָה לַחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא מְשָׁרְשׁוֹ שֶׁמֹּחִין שֶׁל חֲבֵרוֹ נִתְחַדְּשִׁין בְּתוֹךְ הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן שֶׁלּוֹ שֶׁהוּא בֶּאֱמוּנָה. וְיִהְיֶה לוֹ מֹחִין חֲדָשִׁים לְלִמּוּד וְלִדְבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ:

טו. וְזֶה בְּחִינַת תְּקִיעוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה. כִּי רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּחִינַת שֵׁנָה כַּיָּדוּעַ בְּחִינַת מַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה הַנַּ״ל. וּתְקִיעוֹת הֵם הִתְעוֹרְרוּת הַשֵּׂנָה שֶׁהִיא הִתְחַדְּשׁוּת הַמֹּחִין דְּהַיְנוּ הַשֵּׂכֶל וְהַנְּשָׁמָה שֶׁל כָּל אֶחָד מֵאוֹר הַפָּנִים. וּמִזֶּה הוּא הִתְאַדְּמוּת פְּנֵי הַתּוֹקֵעַ שֶׁנִּתְעוֹרְרוּ אוֹרוֹת מִפָּנִים הָעֶלְיוֹנִים. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה כָּל אָדָם לְפִי בְּחִינָתוֹ לְהַמְשִׁיךְ שֵׂכֶל חָדָשׁ וּנְשָׁמָה חֲדָשָׁה מֵאוֹר הַפָּנִים:

לו - בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי

א. כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל קֹדֶם שֶׁיֵּשׁ לָהּ הִתְגַּלּוּת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אֲזַי מְנַסִּין וּמְצָרְפִין אֶת הַנֶּפֶשׁ בַּגִּלּוּת שֶׁל שִׁבְעִים אֻמּוֹת הַיְנוּ בְּתַאֲווֹתֵיהֶן. כִּי כָּל אֻמָּה וְאֻמָּה מֵהַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת יֵשׁ לָהּ מִדָּה רָעָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ מַה שֶּׁאֵין בַּחֲבֶרְתָּהּ, וּמֵחֲמַת הַמִּדּוֹת הָאֵלּוּ הֵם מְרֻחָקִים מֵהַשִּׁבְעִים פָּנִים שֶׁל תּוֹרָה. וְהַקְּלִפָּה קָדְמָה לַפְּרִי וּמִי שֶׁרוֹצֶה לֶאֱכֹל הַפְּרִי צָרִיךְ לְשַׁבֵּר מִקֹּדֶם הַקְּלִפָּה. לָכֵן קֹדֶם הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת שֶׁהִיא הִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא עִקַּר הַדַּעַת וְהַחָכְמָה הָאֱמִתִּית מֻכְרַחַת הַנֶּפֶשׁ לָבוֹא בְּגָלוּת דְּהַיְנוּ בְּמִדּוֹתֵיהֶם וְתַאֲווֹתֵיהֶם שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת, כְּדֵי לְשַׁבְּרָם וְלָבוֹא אַחַר-כָּךְ לְהִתְגַּלּוּת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה;

וּכְשֶׁבָּאָה הַנֶּפֶשׁ בַּגָּלוּת הַנַּ״ל, אֲזַי הוּא צָרִיךְ לְצַעֵק קוֹלוֹת הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַכְּלוּלִים בְּשִׁבְעִים קוֹלוֹת, כְּמוֹ הַיּוֹלֶדֶת מַמָּשׁ שֶׁצּוֹעֶקֶת מֵחֲמַת מְרִירוּת כְּאֵב חֶבְלֵי לֵדָה שִׁבְעִים קוֹלוֹת כְּנֶגֶד שִׁבְעִים תֵּבוֹת שֶׁבַּמִּזְמוֹר ״יַעַנְךָ ה׳ בְּיוֹם צָרָה״ (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ג רמ״ט) שֶׁבְּלֹא זֶה אִי אֶפְשָׁר לָהּ לֵילֵד. וְהִתְגַּלּוּת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה הִיא בְּחִינַת לֵדָה שֶׁיּוֹצְאִים לָזֶה עַל-יְדֵי שִׁבְעִים קוֹלוֹת הַנַּ״ל, שֶׁיִּצְעוֹק עַד שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר וּלְשַׁבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת׃

ב. וְדַע שֶׁעִקַּר הַנִּסָּיוֹן וְהַצְּרוּף שֶׁמְּנַסִּין אֶת הָאָדָם אֵין מְנַסִּין אוֹתוֹ אֶלָּא בְּתַאֲוַת נְאוּף שֶׁהִיא כְּלוּלָה מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הַשִּׁבְעִים אֻמּוֹת וּלְשׁוֹנוֹת. וּמִי שֶׁמְּשַׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַזֹּאת אֲזַי בְּקַל יוּכַל לְשַׁבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹוֹת. וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָדָם בָּא בְּנִסָּיוֹן שֶׁל הַגָּלוּת הַזֶּה כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ אֲזַי הוּא צָרִיךְ לְהָרִים קוֹלוֹ וְלִצְעֹק שִׁבְעִים קוֹלוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא פָּחוֹת מֵהֶם. שֶׁיִּצְעוֹק קוֹלוֹת הַרְבֵּה עַד שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר וּלְשַׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַזֹּאת עִם כָּל הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁהוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁכּוֹלֶלֶת כֻּלָּם כַּנַּ״ל׃

ג. וְכָל אֶחָד לְפִי תִּקּוּנוֹ תִּקּוּן הַכְּלָלִי וְרִחוּקוֹ מִתַּאֲוַת נְאוּף כֵּן הוּא קָרוֹב לְהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה וְכֵן לְהֵפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם. וּכְשֶׁיַּעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן וְיִשַּׁבֵּר הַקְּלִפָּה שֶׁקְּדָמָה לַפְּרִי שֶׁהָעִקָּר הוּא לְשַׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַזֹּאת אֲזַי יִזְכֶּה לְהוֹלִיד הַמֹּחִין וְאָז נִפְתָּחִין לוֹ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה דְּמִטַּמְרִין מְגַלִּין לֵיהּ. וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁעוֹמֵד בְּנִסָּיוֹן זֶה וּמְשַׁבֵּר הַתַּאֲוָה הַזֹּאת כֵּן זוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת גָּדוֹל בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה. וּכְפִי תִּקּוּנוֹ כָּךְ זוֹכֶה לְהַשִּׁבְעִים פָּנִים שֶׁל תּוֹרָה׃

ד. וְתִקּוּן שֶׁל הִרְהוּרֵי זְנוּת שֶׁבָּא לָאָדָם הוּא שֶׁיֹּאמַר שְׁמַע וְכוּ׳ אֶחָד, וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי תַּאֲוַת נְאוּף הִיא בָּאָה מֵעֲכִירַת הַדָּמִים הַיְנוּ מִטְּחוֹל שֶׁהִיא לִילִית שֶׁהִיא שִׁפְחָה בִּישָׁא אִמָּא דְּעֵרֶב רַב שֶׁהִיא מַלְכוּת הָרְשָׁעָה. וְהַהֶפֶךְ מִמֶּנָּה הוּא מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּחִינַת גְּבִירָה אִשָּׁה יִרְאַת ה׳ שֶׁהִיא בְּחִינַת יַם שֶׁל שְׁלֹמֹה הָעוֹמֶדֶת עַל שְׁנֵים עָשָׂר בָּקָר שֶׁהֵם שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יָ״הּ (זֹהַר ח״א רמ״א). וּבְקַבָּלַת עול מַלְכוּת שָׁמַיִם בִּשְׁנֵים עשר תֵּבוֹת דִּשְׁנֵי פְּסוּקִים דְּקְרִיאַת-שְׁמַע שֶׁהוּא נֶגֶד שְׁנֵים-עָשָׂר שְׁבָטִים וּבִשְׁנֵיהֶם אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת נֶגֶד אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע אוֹתִיּוֹת שֶׁבִּשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים אָז כּוֹלֵל נִשְׁמָתוֹ בִּשְׁנֵים-עָשָׂר שִׁבְטֵי יָ״הּ. וּמַפְרִישׁ נִשְׁמָתוֹ מִנִּשְׁמַת עֵרֶב רַב הַבָּאִים מֵאִשָּׁה זוֹנָה שֶׁהִיא שִׁפְחָה בִּישָׁא הַנַּ״ל, שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאָה הַתַּאֲוָה הַזֹּאת שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הַשִּׁבְעִים לָשׁוֹן. וְעַל כֵּן סוֹגְרִין הָעֵינַיִם בִּשְׁעַת קַבָּלַת על מַלְכוּת שָׁמַיִם לְהוֹרוֹת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הוּא בִּבְחִינַת עוּלֵימְתָּא שַׁפִּירְתָּא דְּלֵית לָהּ עֵינִין (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב צ״ה) שֶׁאֵין לָהּ הַתַּאֲוָה שֶׁכּוֹלֶלֶת הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הַשִּׁבְעִים לְשׁוֹנוֹת׃

ה. וְכָל זֶה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם הִרְהוּר בְּאַקְרַאי בְּעָלְמָא אֲזַי דַּי לוֹ בַּאֲמִירַת שְׁנֵי פְּסוּקִים הַנַּ״ל. אֲבָל אִם הוּא רָגִיל חַס וְשָׁלוֹם בְּהִרְהוּר שֶׁל תַּאֲוָה הַכְּלָלִית וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִפָּרֵד מִמֶּנָּה אֲזַי צָרִיךְ גַּם כֵּן לְהוֹרִיד דְּמָעוֹת בִּשְׁעַת קַבָּלַת על מַלְכוּת שָׁמַיִם. כִּי הַדְּמָעוֹת הֵם מְמוֹתְרוֹת הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וּמָרָה שְׁחוֹרָה הִיא

טְחוֹל בְּחִינַת מַלְכוּת הָרְשָׁעָה אִשָּׁה זוֹנָה הַנַּ״ל. וּכְשֶׁמּוֹרִיד דְּמָעוֹת אֲזַי נִדְחִין וְיוֹצְאִין לַחוּץ הַמּוֹתָרוֹת הַיְנוּ הַתַּאֲוֹוֹת שֶׁל נְאוּף הַבָּאִים מֵעֲכִירַת הַדָּמִים שֶׁל טְחוֹל וּמִמּוֹתָרוֹת וְכוֹלֶל נִשְׁמָתוֹ בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם. וְצָרִיךְ שֶׁיִּתְעוֹרֵר אֶת עַצְמוֹ עַד שֶׁיִּבְכֶּה וְיוֹרִיד דְּמָעוֹת בִּשְׁעַת אֲמִירַת שְׁמַע וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

ו. וּכְשֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְגַלֶּה אֵיזֶה דִּבַּר תּוֹרָה אֲזַי מוֹרִיד נִשְׁמָתִין חַדְתִּין, נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת לְכָל אֶחָד מִשּׁוֹמְעֵי הַתּוֹרָה מֵאַנְשֵׁי מְקוֹרָבָיו הַמְקֻשָּׁרִים בְּתוֹרָתוֹ לְכָל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ וּתְפִיסָתוֹ׃

ז. וְזֶה הוּא כְּלָל גָּדוֹל שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם אָדָם לְהַשִּׂיג וְלִתְפֹּס בְּדִבּוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק אִם לֹא שֶׁתִּקֵּן תְּחִלָּה אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ כָּרָאוּי. אֲבָל עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית נִפְגָּם דַּעְתּוֹ וּמֹחוֹ עַד שֶׁאֵינוֹ תּוֹפֵס וּמַשִּׂיג כְּלָל דִּבְרֵי הַצַּדִּיק. וְיוּכַל לְהִכָּשֵׁל בָּהֶם אִם יֵלֵךְ אַחֲרֵי עַקְמִימִיּוּת שִׁבְּלִבּוֹ וְהַקְּשָׁיוֹת שֶׁל שִׂטּוּת שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתּוֹ עָלָיו, ״כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי ה׳ צַדִּיקִים יֵלְכוּ בָם וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״ (הוֹשֵׁעַ י״ד י). שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק נַעֲשֶׂה לְכָל אֶחָד כְּפִי תְּפִיסָתוֹ כְּפִי הַכְּלִי שֶׁלּוֹ שֶׁהִיא הַמּוֹחִין. נִמְצָא כְּשֶׁתִּקֵּן אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ כָּרָאוּי אֲזַי הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ בִּשְׁלֵמוּת כַּמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (חֵלֶק ב קי״ו) כִּי סִלּוּקָא דִּיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא שֶׁהֵם הַמּוֹחִין וְאָז יָכוֹל לְהָבִין דִּבּוּרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק וְנַעֲשֶׂה לוֹ נְשָׁמָה חֲדָשָׁה מֵהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה. וּלְאָדָם אַחֵר חַס וְשָׁלוֹם לְהִפּוּךְ כַּנַּ״ל בְּחִינַת ״וּפֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם״. כִּי כְּפִי הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל אֶחָד כָּךְ הִיא הַשָּׂגָתוֹ וַהֲבָנָתוֹ׃

ח. וְזֶה הוּא כְּלָל גָּדוֹל כִּי ״מִפִּי עֶלְיוֹן לֹא תֵצֵא הָרָעוֹת וְהַטּוֹב״ (אֵיכָה ג׳ לח) כִּי אִם אוֹר פָּשׁוּט, אַךְ כְּפִי בְּחִינַת הַכְּלִי הַמְקַבֵּל אֶת הָאוֹר כָּךְ נִצְטַיֵּר הָאוֹר בְּתוֹכוֹ. כִּי אוֹר הַפָּשׁוּט הַבָּא מִלְּמַעְלָה הוּא בְּחִינַת קָמָץ וְסָתוּם אַךְ כְּפִי בְּחִינַת הַכְּלִי מֵהַמְקַבְּלִים הוּא בְּחִינַת צֵירֵי שֶׁנִּצְטַיֵּר הָאוֹר לְפִי בְּחִינַת הַכְּלִי. אִם הוּא בִּשְׁלֵמוּת אָז מְקַבֵּל בִּבְחִינַת מְאוֹרוֹת מָלֵא וְאִם חַס וְשָׁלוֹם לְהֶפֶךְ אֲזַי מְקַבֵּל בִּבְחִינַת מְאֹרַת חָסֵר וָאוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״מְאֹרַת ה׳ בְּבֵית רָשָׁע״ (מִשְׁלֵי ג׳ לג). וּבִשְׁבִיל זֶה יָעַץ בִּלְעָם לְבָלָק לְהַכְשִׁילָם בִּדְבַר עֶרְוָה כְּדֵי לְקַלְקֵל כְּלֵיהֶם שֶׁעַל-יְדֵי תַּאֲוַת נְאוּף פּוֹגֵם הַמּוֹחִין וְיָכוֹל לִהְיוֹת מְשֻׁגָּע מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-פִּי חַכְמֵי הָרוֹפְאִים הַסֵּרוּס הוּא רְפוּאָה לִמְשֻׁגָּע. וְזֶה הוּא סִלּוּקָא דִּיסוֹדָא עַד אַבָּא וְאִמָּא בְּחִינַת שְׁמִי ״ק מֵעִיד עֲלֵיהֶם בְּחִינַת הַמּוֹחִין׃

לז - דרשו יי ועזו בקשו פניו תמיד

א. עִקַּר הַבְּרִיאָה הִיא בְּגִין דְּיִשְׁתְּמוֹדְעִין לֵהּ (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ ח״ב מב), כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו״ וְגוֹ׳ (יְשַׁעְיָה מ״ג ז)׃

ב. וְהַגּוּף לְגַבֵּי הַנֶּפֶשׁ הוּא בְּחִינַת חֹמֶר וּבְהֵמָה וְסִכְלוּת וָחֹשֶׁךְ בְּחִינַת מִיתָה וְשִׁכְחָה. בְּחִינַת חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת כְּנֶגֶד חָכְמוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם בְּחִינַת אָדָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם״ (בַּמִּדְבָּר י״ט יד) בְּחִינַת צוּרָה בְּחִינַת אוֹר וְחָכְמָה וְזָכָרוֹן וְחַיִּים. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַכְנִיעַ הַחֹמֶר הַיְנוּ בְּחִינַת מִיתָה בְּחִינַת סִכְלוּת שֶׁל הַגּוּף שֶׁהֵם הַתַּאֲוֹת דְּהַיְנוּ לְהַפְרִישׁ אֶת עַצְמוֹ מִכָּל הַתַּאֲוֹת:

ג. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי תַּעֲנִית שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַחֲלִישִׁין הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁל הַגּוּף שֶׁמֵּהֶם בָּאִים כָּל הַתַּאֲוֹת. וְנִכְנָע וְנִתְבַּטֵּל הַחֹמֶר שֶׁהוּא בְּחִינַת סִכְלוּת וְשִׁכְחָה וְחֹשֶׁךְ וְכוּ' וְנִתְגַּבֵּר וְנִתְעַלֶּה הַשֵּׂכֶל וְהַצוּרָה וְהַזִּכָּרוֹן וְכוּ' כַּנַּ״ל וּמְבַטֵּל הַדִּין וְהַחֹשֶׁךְ וּמַמְשִׁיךְ חֲסָדִים בָּעוֹלָם. וְעִקַּר תִּקּוּן הַתַּעֲנִית הִיא עַל-יְדֵי צְדָקָה. גַּם מַכְנִיעַ הַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת כְּנֶגֶד חָכְמוֹת הַתּוֹרָה. גַּם זוֹכֶה לְפַרְנָסָה:

ד. וְיֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת צְדָקָה; צְדָקָה בְּחוּץ לָאָרֶץ וּצְדָקָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּצְדָקָה שֶׁנּוֹתְנִין לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא גְּדוֹלָה וּלְמַעְלָה מִצְּדָקַת חוּץ-לָאָרֶץ. וְכֵן יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת תּוֹרָה כִּי אֵינָהּ דּוֹמָה הַתּוֹרָה הַיּוֹצֵאת מֵהֶבֶל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֵטְא לְתוֹרָה הַיּוֹצֵאת מֵהֶבֶל שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא (שַׁבָּת קי״ט). כִּי אֵין הַדִּין נִמְתָּק וְאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֶלָּא עַל הֶבֶל פֶּה שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְגַּלּוּ הָאָבוֹת בָּעוֹלָם לְהָגֵן. וְעַל-יְדֵי צְדָקָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל תִּכְלוֹל עַצְמְךָ בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא בְּחִינַת הֶבֶל הַקָּדוֹשׁ שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר בְּטוּל הַדִּין וְהַחֹשֶׁךְ וְהַשִּׁכְחָה וְהַסִּכְלוּת מִן הָעוֹלָם וְעַל-יְדֵי-זֶה מַכְנִיעִין הַחָכְמוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת וְזוֹכִין לְחָכְמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְזוֹכִין לִזְכָּרוֹן בְּחִינַת אוֹר וְכוּ' כַּנַּ״ל:

ה. וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ מְאד אַחַר מְלַמֵּד כָּשֵׁר וְהָגוּן וְיִרְא שָׁמַיִם וּלְבַקֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְאד עַל זֶה. כִּדְאִי שֶׁלֹּא יְקַלְקֵל הַמְלַמֵּד אֶת הֶבֶל פֶּה הַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַתִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן שֶׁעֲלֵיהֶם מִתְקַיֵּם הָעוֹלָם, (כִּי בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים עַכְשָׁו מְצוּיִים חֲבָרוֹת שֶׁל חִנּוּךְ נְעָרִים לְלַמֵּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּטַנִּים חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁהֵם סִכְלוּת וָחֹשֶׁךְ כַּנַּ״ל וְכֵן לְשׁוֹנוֹת הָעַכּוּ״ם [כַּמּוּבָא בְּיִלְקוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת פֶּסַח הֲלָכָה ז], שֶׁהֵם מְטַמְּאִים הֶבֶל פִּיהֶם הַקָּדוֹשׁ שֶׁל תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית-רַבָּן וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁנִּתְגַּדְּלִים אַחַר-כָּךְ לְאֶפִּיקוֹרְסִים וְכוֹפְרִים וְכוּ'. וְעַל כֵּן כָּתַב שָׁם: ״אַשְׁרֵי מִי שֶׁמְּרַחֵק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בָּנָיו מֵהֶם״. וְהַחִיּוּב שֶׁלֹּא לִתֵּן אֶת בָּנָיו לְחֶדֶר שֶׁלּוֹמְדִים בּוֹ אֶחָד מִבָּנִים הָאֵלּוּ הַהוֹלְכִים בַּדְּרָכִים הָרָעִים הַנַּ״ל וְלוֹמְדִים חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וּלְשׁוֹנוֹת אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם אַחֵר כִּי אָסוּר לְהִתְחַבֵּר עִמָּהֶם כְּלָל וְכוּ'):

ו. וּצְרִיכִין לִזָּהֵר בְּזָקֵן שֶׁשָּׁכַח תַּלְמוּדוֹ מֵחֲמַת אָנְסוֹ לְכַבְּדוֹ (סַנְהֶדְרִין צ״ו). וְעַל-יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ מְבַטְּלִין מִמֶּנּוּ הַשִּׁכְחָה וְנִתְגַּלֶּה הַנֶּפֶשׁ דְּהַיְנוּ בְּחִינַת זִכְרוֹן הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל. וְנִתְבַּטְּלִין הַדִּינִים וְהַחֹשְׁכוּת וְכוּ' וְנִמְשָׁךְ אוֹר וַחֲסָדִים וְחַיִּים וְחָכְמַת הַתּוֹרָה בָּעוֹלָם. כִּי שֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה הוּא כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״לִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו״ (יְשַׁעְיָה מ״ג ז), וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳אֵין כָּבוֹד אֶלָּא תּוֹרָה׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ו):

ז. וְעִקַּר חֶסְרוֹן הַפַּרְנָסָה שֶׁנִּתְמַעֵט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ אֵין זֶה אֶלָּא עַל-יְדֵי הַשּׂוֹחֲטִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים. כִּי יֵשׁ שׁוֹחֵט הָגוּן שֶׁמַּאֲכִיל וּמְפַרְנֵס לְיִשְׂרָאֵל וְהוּא מַעֲלֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבַּחַי הַמְגֻלְגֶּלֶת בּוֹ, בַּמְדַבֵּר הֵינוּ בְּדִבּוּר הַבְּרָכָה שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַשְׁחִיטָה בְּכַוָּנָה. וְצָרִיךְ הַשּׂוֹחֵט לְכַוֵּן בָּהּ כָּרָאוּי לְהַעֲלוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁבַּבָּשָׂר וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה הַנֶּפֶשׁ וְעוֹלָה לְהַשְׁכִּינָה בִּבְחִינַת מַיִן נוּקְבִין וַאֲזַי הַשְׁכִּינָה מְזַדַּוֶּגֶת עַל-יְדֵי הַמַּיִן נוּקְבִין שֶׁיֵּשׁ לָהּ וְעַל-יְדֵי הַזִּוּוּג הִיא מְקַבֶּלֶת פַּרְנָסָה לְיִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן נִקְרָא החליף מַאֲכֶלֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּקַּח אֶת הַמַּאֲכֶלֶת" (בְּרֵאשִׁית כ"ב י) עַל-שֵׁם הַשּׂוֹחֵט הֶהָגוּן שֶׁמַּאֲכִיל לְיִשְׂרָאֵל. אֲבָל כְּשֶׁהַשּׂוֹחֵט אֵינוֹ הָגוּן, וַאֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה חוֹשֵׁב מַחֲשֶׁבֶת פִּגּוּל וְאֵינוֹ שָׂם בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה אֲזַי כְּשֶׁעוֹמֵד עִם החליף לִשְׁחֹט אֶת הַחַי הוּא עוֹמֵד כְּרוֹצֵחַ נְפָשׁוֹת וְיֵשׁ צַעַר לְנֶפֶשׁ הַחַי וְצוֹעֶקֶת בְּקוֹל מַר. כִּי החליף שֶׁלּוֹ הוּא חֶרֶב הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ חֶרֶב לַה' (יְשַׁעְיָה ל"ד ו) בְּחִינַת הַשְׁכִּינָה בְּחִינַת דִּבּוּר, כִּי אֵינוֹ מַעֲלֶה אֶת הַנֶּפֶשׁ הַמְגֻלְגֶּלֶת, אַדְרַבָּה הוּא מוֹרִיד אֶת הַנֶּפֶשׁ מִמַּעֲלָתָהּ שֶׁבִּבְחִינַת חַי גַּם כֵּן וְאֵין לָהּ מָנוֹחַ לְכַף רַגְלָהּ. אוֹי לוֹ לְהַשּׂוֹחֵט הַזֶּה אוֹי לְהַנֶּפֶשׁ שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמָסַר אוֹתָהּ בְּכַף אוֹיְבֶיהָ וְאֵין לְהַשְׁכִּינָה מַיִן נוּקְבִין לְהַמְשִׁיךְ טָרֶף לְבֵיתָהּ. וְעַל-יְדֵי-זֶה "בְּבַנְפְשָׁנוּ נָבִיא לַחְמֵנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמִּדְבָּר" (אֵיכָה ה' ט), שֶׁבִּיגִיעָה וְטִרְחָה גְּדוֹלָה צְרִיכִים חַס וְשָׁלוֹם לְהַמְשִׁיךְ מְעַט הַפַּרְנָסָה מִפְּנֵי החליף שֶׁלּוֹ הַנִּקְרָא חֶרֶב הַמִּדְבָּר (שֶׁמָּסַר אֶת הַנֶּפֶשׁ לַקִּלְפּוֹת שֶׁהֵם שׁוֹלְטִים בַּמִּדְבָּר כַּיָּדוּעַ):

ח. וְעַל-יְדֵי הַשּׂוֹחֲטִים הָאֵלּוּ נִכְנַעַת הַנֶּפֶשׁ לְגַבֵּי הַגּוּף וְהַחֹמֶר וּמִתְגַּבְּרִים תַּאֲוֹוֹת הַגּוּף בְּחִינַת חֹמֶר וְכוּ' כַּנַּ"ל. אֲבָל עַל-יְדֵי שׁוֹחֲטִים הֲגוּנִים מַעֲלִין אֶת הַנֶּפֶשׁ וְנִכְנָע הַגּוּף וְהַחֹמֶר בְּחִינַת בְּהֵמָה וְסִכְלוּת וְכוּ' כַּנַּ"ל, בְּחִינַת חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְנִתְעַלֶּה הַנֶּפֶשׁ וְהַצּוּרָה וְכוּ' כַּנַּ"ל בְּחִינַת חָכְמַת הַתּוֹרָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ פַּרְנָסָה בְּשָׂפַע גָּדוֹל. וְזֶה פֵּרוּשׁ: "טֶרֶף נָתַן לִירֵאָיו" (תְּהִלִּים קי"א) טֶרֶף לְשׁוֹן הַטְרִיפֵנִי לָחֶם (מִשְׁלֵי ל' ח) וּלְשׁוֹן טְרָפָה. לְרַמֵּז כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל שׁוֹמְרִים אֶת עַצְמָם מִטְּרֵפָה עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לָהֶם פַּרְנָסָה:

ט. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ: "הִזָּהֲרוּ בִּבְנֵי עַם הָאָרֶץ" (פֵּרוּשׁ לְכַבְּדָם) שֶׁמֵּהֶם תֵּצֵא תּוֹרָה (סַנְהֶדְרִין צ"ו). כִּי יָדוּעַ שֶׁבְּקִלְפַּת נגה נִלְכְּדוּ נְפָשׁוֹת נִכְבָּדוֹת וְהַקִּלְפָּה רוֹצָה שֶׁתִּשְׁתַּקַּע שָׁם הַנֶּפֶשׁ וְנוֹתֶנֶת אוֹתָהּ בְּתוֹךְ טִפַּת זוּוּגוֹ שֶׁל עַם-הָאָרֶץ כְּדֵי שֶׁתִּתְטַנֵּף הַנֶּפֶשׁ הַהִיא בְּיוֹתֵר, נִמְצָא שֶׁבְּנֵי עַם-הָאָרֶץ הֵם נְפָשׁוֹת יְקָרוֹת אֶלָּא שֶׁהֵם כַּצִּפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפָּח. וּמֵאַיִן אָנוּ יוֹדְעִים הֲדַר תִּפְאַרְתָּם, אֶלָּא עַל-יְדֵי תּוֹרָתָם כְּשֶׁאָנוּ רוֹאִים שֶׁהֵם בְּנֵי תּוֹרָה בְּיָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם נֶפֶשׁ יְקָרָה. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר לְכַבְּדָם כִּי עַל-יְדֵי הַכָּבוֹד תִּתְגַּלֶּה בְּיוֹתֵר הַתּוֹרָה שֶׁבָּהֶם מֵהִתְעַלְּמוּתָהּ. כִּי שֹׁרֶשׁ הַכֹּל הוּא כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּלְכָבוֹדִי בְּרָאתִיו" (יְשַׁעְיָה מ"ג), וְהַנֶּפֶשׁ שֶׁהִיא הַתּוֹרָה מְשִׁתּוֹקֶקֶת לְהִכָּלֵל בְּהַשֹּׁרֶשׁ שֶׁהִיא הַכָּבוֹד. וְעַל-יְדֵי-זֶה מֵהֶם תֵּצֵא תּוֹרָה וְתִתְעַלֶּה הַנֶּפֶשׁ וְהַצּוּרָה וְהַחֶסֶד וְכוּ' כַּנַּ"ל וְתִהְיֶה נִדְחֶה תַּאֲוַת הַגּוּף וְהַחֹמֶר וְכוּ' כַּנַּ"ל וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַדִּינִים אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

לח - מרכבת פרעה

א. צָרִיךְ כָּל אָדָם לְפַשְׁפֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת אִם הוּא דָּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַסִּימָן שֶׁל דְּבֵקוּת הוּא תְּפִלִּין (עַיֵּן יְחִדּוּשֵׁי אַגָּדוֹת מַהַרְשָׁ״א בְּרָכוֹת ו):

ב. וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לִבְחִינַת תְּפִלִּין אֶלָּא עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר וְתִקּוּנוֹ כִּי הַדִּבּוּר הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת פֶּה בְּחִינַת יָם בְּחִינַת אֲדָנָי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח״ (תְּהִלִּים נ״א יז), וּכְשֶׁפּוֹגְמִין הַדִּבּוּר שֶׁהוּא רוּחַ פִּיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֲזַי עַל-יְדֵי הַפֶּגָם נַעֲשֶׂה מֵרוּחַ פִּיו רוּחַ סְעָרָה. כִּי הָעֶשְׂרִים וָשֵׁבַע אוֹתִיּוֹת כָּל אֶחָד כָּלוּל מֵעֲשָׂרָה גִּימַטְרִיָּא מָאתַיִם וְשִׁבְעִים וְנַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת הַדִּבּוּר בְּחִינַת אֲדָנָי מָאתַיִם וְשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. סְעָרָה ס״ה הוּא גִּימַטְרִיָּא אֲדָנָי וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים אוֹתִיּוֹת. וְרוּחַ סְעָרָה הַזֶּה הוּא הַמְקַטְרֵג הַגָּדוֹל שֶׁמִּמֶּנּוּ בָּאִים כָּל הַקִּטְרוּגִים וְהַנִּסְיוֹנוֹת וְהוּא אַחַר הַדְּבָרִים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח״א קי״ט:) וְהוּא מְסָעֵר גּוּפֵהּ דְּבַר נָשׁ (תִּקּוּנֵי זֹהַר תִּקּוּן י״ח). וְכָל הַמַּלְשִׁינוּת וְהָרָעוֹת שֶׁדּוֹבְרִים עַל הָאָדָם בָּא מֵרוּחַ סְעָרָה הַזֶּה כִּי הוּא בְּחִינַת קֵץ כָּל בָּשָׂר שֶׁעוֹשֶׂה קֵץ וְסוֹף לְכָל בָּשָׂר:

ג. וּבְנֵי אָדָם שֶׁהֵם דָּנִים אֶת כָּל אָדָם לְכַף חוֹבָה וְחוֹקְרִים תָּמִיד עַל חוֹבוֹת בְּנֵי אָדָם הֵם מִתְקָף הַסִּטְרָא אַחֲרָא מִבְּחִינַת קֵץ כָּל בָּשָׂר הַנַּ״ל, שֶׁהוּא חוֹקֵר תָּמִיד לַעֲשׂוֹת קֵץ וְכִלָּיוֹן חַס וְשָׁלוֹם וּלְעוֹרֵר דִּין וּלְהַלְשִׁין וּלְקַטְרֵג. וְעִקַּר כֹּחָם נִמְשָׁךְ מִפֶּגַם הַדִּבּוּר וְעִקַּר הַכְנָעָתָם וּבִטּוּלָם הוּא עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַדִּבּוּר:

ד. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לִרְאוֹת לְאַכְפְּיָא סִטְרָא דְּקֵץ כָּל בָּשָׂר תַּחַת הַדִּבּוּר שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה. דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה נוֹטֶל מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּבּוּרִים שֶׁנָּפְלוּ לְתוֹכוֹ עַל-יְדֵי פֶּגַם הַדִּבּוּר וְיַעֲלֶה אֶת הַדִּבּוּר לְשָׁרְשׁוֹ וְיִתַּקְּנֵהוּ וְאָז זוֹכֶה לָבוֹא לִבְחִינַת תְּפִלִּין שֶׁהֵם דְּבֵקוּת:

ה. וְצָרִיךְ לְהַעֲלוֹת אֶת הַדִּבּוּר לְשָׁרְשׁוֹ שֶׁהוּא הַזְּרוֹעַ שֶׁהוּא חֲמֵשׁ אֶצְבָּעִין שֶׁבְּיַד שְׂמאל שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה גְּבוּרוֹת בְּחִינַת חֲמִשָּׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה שֶׁמִּשָּׁם מִגְּבוּרוֹת נַעֲשֶׂה הַדִּבּוּר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ״ (תְּהִלִּים קמ״ה יא). וְהַתְחָלַת עֲלִיַּת הַדִּבּוּר הִיא מֵרֹאשׁוֹ הַיְנוּ מֵהַמֻּבְחָר הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בַּדִּבּוּר שֶׁנִּקְרָא רֹאשׁ כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי אֱמֶת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין צ״ו) הָאֱמֶת נַעֲשֶׂה עֲדָרִים וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ״רֹאשׁ דְּבָרְךָ אֱמֶת״ (תְּהִלִּים קי״ט קס). הַיְנוּ שֶׁיְּדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִפָּרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ בֶּאֱמֶת גָּדוֹל לַאֲמִתּוֹ וּבְכֹחַ וּגְבוּרָה. כִּי עַל-יְדֵי שְׁלִיטַת הָרוּחַ סְעָרָה אֵין בְּיכֹלֶת לְדַבֵּר בְּדֶרֶךְ יָשָׁר כִּי הָרוּחַ מְבַלְבֵּל אוֹתוֹ. וְצָרִיךְ לְעַקֵּם אֶת הַדֶּרֶךְ כְּשֶׁלֹּא יָכוֹל לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר בֶּאֱמֶת מֵחֲמַת הַבִּלְבּוּל וּכְשֶׁמִּתַּקְּנוֹ אֲזַי אֵין לוֹ בִּלְבּוּל:

ו. וְתִקּוּן הַדִּבּוּר הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמְדִין גַּם בַּעֲנִיּוּת וּבְדַחֲקוּת בְּעֵת שֶׁצַּר לוֹ וּבְכָל מִינֵי חשכות וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים רַחֲמָנָא לִצְלָן הָעוֹבְרִים עַל הָאָדָם. וּכְשֶׁמִּתְגַּבֵּר אָז לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (חֲגִיגָה י״ב) עַל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה בַּלַּיְלָה

שֶׁהוּא זְמַן שְׁלִיטַת קֵץ כָּל בָּשָׂר הַנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִים כָּל הַמְקַטְרְגִים הַשּׁוֹלְטִים עַל הַדִּבּוּר וְנִתְגָּרְשִׁים הֵם וְכָל בַּעֲלֵי הַדִּין וְכָל סִטְרָא דִּמְסָאֲבָא וְעַל-יְדֵי-זֶה מְתַקֵּן הַדִּבּוּר וּמַעֲלֶהוּ לְשָׁרְשׁוֹ. וַאֲזַי הַדִּבּוּר יוֹצֵא בְּשִׁיר וָשֶׁבַח וְהַלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁזּוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל וּלְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ הֵיטֵב בַּחֲמִימוּת שֶׁבַּלֵּב לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ז. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בְּשַׂלְהֶבֶת הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר כָּל אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ בָּאֱמֶת גָּדוֹל לַאֲמִתּוֹ כַּנַּ״ל. וְיִפָּרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ עַד שֶׁיְּעוֹרֵר אֶת לִבּוֹ בָּאֱמֶת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיַּתְחִיל לְדַבֵּר בַּחֲמִימוּת שֶׁבַּלֵּב דִּבְרֵי אֱמֶת שֶׁבְּלִבּוֹ בְּהִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁיִּרְאֶה פְּחִיתוּתָיו וּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ מְאד מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי עַד עַכְשָׁו הִשְׁלִיךְ חַטאתָיו אַחַר כְּתֵפָיו וְלֹא עִיֵּן בָּהֶם, וְעַכְשָׁו כְּשֶׁיּוֹדֵעַ אוֹתָם אֲזַי נִכְנָס בּוֹ בּוּשָׁה גְּדוֹלָה עַל גֹּדֶל פְּשָׁעָיו נֶגֶד רַב וְשַׁלִּיט עִקָּרָא וְשָׁרְשָׁא דְּכָל עָלְמִין. וּבְתַחְלָה עֲדַיִן הַבּוּשָׁה אֵינָהּ בְּפֹעַל עַל פָּנָיו כִּי חַטאתָיו מְטַמְטְמִין שִׂכְלוֹ וְדַעְתּוֹ עַל-יְדֵי רוּחַ שְׁטוּת שֶׁבְּקִרְבּוֹ, עַל כֵּן קֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵין לוֹ דַּעַת כָּל-כָּךְ שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ כָּרָאוּי לוֹ לְהִתְבַּיֵּשׁ לְפִי עֹצֶם פְּשָׁעָיו וּלְפִי גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁפָּשַׁע כְּנֶגְדּוֹ. אֲבָל אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמֵסִיר מִמֶּנּוּ הַטִּפְּשׁוּת וְנִתּוֹסֵף בּוֹ שִׂכְלוֹ אֲזַי הוּא מִתְבַּיֵּשׁ בְּיוֹתֵר וְנִתְגַּלֶּה הַבּוּשָׁה עַל פָּנָיו. וְזֹאת הַבּוּשָׁה הִיא בְּחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם סִימָן עַל דְּבֵקוּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְהִיא בְּחִינַת קֶרֶן עוֹר הַפָּנִים. וְעַל-יְדֵי הַבּוּשָׁה הַזֹּאת מוֹחֲלִין לוֹ כָּל עֲוֹונוֹתָיו וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּעֵץ הַחַיִּים׃

ח. וּבָזֶה אָנוּ יְכוֹלִין לְהָבִין אִם יֵשׁ לָאָדָם יִרְאַת שָׁמַיִם הַיְנוּ בּוּשָׁה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (נְדָרִים כ) לְאַחַר תִּקּוּן הַחֵטְא כְּשֶׁאָנוּ מִסְתַּכְּלִין עַל פָּנָיו וְנוֹפֵל עָלֵינוּ יִרְאָה וּבוּשָׁה, הַיְנוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלֵינוּ דַּעַת בְּגֻדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ: ״אָז תָּבִין יִרְאַת ה״ (מִשְׁלֵי ב׳ ה), הַיְנוּ בָּזֶה תָּבִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאַת ה׳. וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא הַיְנוּ כְּשֶׁיִּמָּצֵא גַּם לְךָ דַּעַת בְּגֻדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ הַיְנוּ בּוּשָׁה וְיִרְאָה. וְזֶה בְּחִינַת: ״וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה׳ נִקְרָא עָלֶיךָ״ (דְּבָרִים כ״ח י) ׳אֵלּוּ תְּפִלִּין׳ (בְּרָכוֹת ו). וְיָרְאוּ מִמְּךָ הַיְנוּ שֶׁנִּמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם גַּם כֵּן יִרְאָה וּבוּשָׁה בְּחִינַת תְּפִלִּין שֶׁנִּקְרָאִים פְּאֵר (בְּרָכוֹת י״א) שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר״ (יְשַׁעְיָה מ״ט ג) שֶׁהֵם כְּלוּלִין מִגְּוָנִין סַגִּיאִין. וְזֶהוּ שֶׁאָנוּ רוֹאִין שֶׁכְּשֶׁאָדָם מִתְבַּיֵּשׁ נַעֲשֶׂה כַּמָּה גְּוָנִין׃

ט. עַל כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הָעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ בָּהּ מוֹחֲלִין לוֹ מִיָּד׳ (בְּרָכוֹת י״ב). כִּי הָעֲבֵרָה מַכְנִיס בְּאָדָם רוּחַ שְׁטוּת וְעַל-יְדֵי בּוּשָׁה מַחֲזִיר הַמּחִין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אָז תָּבִין יִרְאַת ה״׳ בְּחִינַת בּוּשָׁה כַּנַּ״ל שֶׁהִיא עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְאוֹר הַתְּפִלִּין בְּחִינַת קֶרֶן עוֹר הַפָּנִים. ׳וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עַזּוּת בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא עָמְדוּ רַגְלֵי אֲבוֹתָיו עַל הַר סִינַי׳ (נְדָרִים כ) ׳וּבְיָדוּעַ שֶׁנִּכְשַׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ׳ (תַּעֲנִית ז), שֶׁהוּא דָּבוּק בְּזֶהֳמַת הַנָּחָשׁ שֶׁמִּשָּׁם בָּא קַיִן שֶׁעָמַד עַל תְּאוֹמָתוֹ שֶׁל הֶבֶל (מִדְרָשׁ רַבָּה בְּרֵאשִׁית, פָּרָשָׁה כ״ב תְּאוֹמָה יְתֵרָה נוֹלְדָה עִם הֶבֶל). וְיִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי פָּסְקָה זֻהֳמָתָן הַיְנוּ זֻהֳמַת הַנָּחָשׁ וְגוֹיִים שֶׁלֹּא עָמְדוּ לֹא פָּסְקָה זֻהֳמָתָן. וְזֶהוּ ׳רַגְלֵי אֲבוֹתָיו׳

רַגְלֵי דַּיְקָא כִּי אֵין לָהֶם רַגְלַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״עַל גְּחֹנְךָ תֵלֵךְ״ (בְּרֵאשִׁית ג׳ יד) וְגַם נִדְבָּק בְּאֵילָנָא דְּמוֹתָא וְיוֹרֵד לְגֵיהִנֹּם. כִּי אָדָם הָרִאשׁוֹן פָּגַם בִּבְחִינַת תְּפִלִּין בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״ה׳ עֲלֵיהֶם יִחְיוּ״ (יְשַׁעְיָה ל״ח טז) וְדָבַק אֶת עַצְמוֹ בְּאֵילָנָא דְּמוֹתָא וְעַל-יְדֵי-זֶה ״וַיְגָרֶשׁ אוֹתוֹ מִגַּן עֵדֶן״ (בְּרֵאשִׁית ג׳ כד) כִּי ׳עַז פָּנִים לְגֵיהִנֹּם׳ (אָבוֹת פ״ה), וּכְשֶׁשָּׁב בִּתְשׁוּבָה כְּתִיב: ״וַיַּעַשׂ לָהֶם כָּתְנוֹת עוֹר״ דָּא תְּפִלִּין (תִּקּוּנִים ק״ה) בְּחִינַת קֶרֶן עוֹר הַפָּנִים. נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי הַבּוּשָׁה בְּחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּעֵץ הַחַיִּים, וּמִי שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ מִצַּדִּיקֵי אֱמֶת וְיִרְאִים וּכְשֵׁרִים יֵשׁ בּוֹ עַזּוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא וְיוֹרֵד לְגֵיהִנֹּם. וּכְשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וּמִתְבַּיֵּשׁ עַל עֲוֹנוֹתָיו מוֹחֲלִין לוֹ כַּנַּ״ל וּמְגָרֵשׁ הָרוּחַ שְׁטוּת מִקִּרְבּוֹ וְזוֹכֶה לִבְחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים כַּנַּ״ל:

י. וְזֶהוּ שֶׁסִּפֵּר הַתַּנָּא: ׳אֶרֶז נָפַל בִּמְקוֹמֵנוּ וְעָבְרוּ עָלָיו שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה קְרָנוֹת עַל חֻדּוֹ׳ (בְּכוֹרוֹת נ״ז). כִּי יָדוּעַ שֶׁהַצַּדִּיק הָאֲמִתִּי נִקְרָא אֶרֶז בַּלְּבָנוֹן וְעוֹבֵד אֶת ה׳ בְּדֶבֶקוּת גָּדוֹל וּבְשֵׂכֶל גָּדוֹל. וּכְשֶׁהוּא נוֹפֵל לְאֵיזֶה מַדְרֵגָה פְּחוּתָה מִמֶּנָּה אַף-עַל-פִּי שֶׁזֹּאת הַמַּדְרֵגָה שֶׁהוּא עַכְשָׁו בָּהּ גַּם הִיא מַדְרֵגָה גְּדוֹלָה לְעֵרֶךְ שְׁאָר הַצַּדִּיקִים, וְזֶהוּ ׳נָפַל בִּמְקוֹמֵנוּ׳ שֶׁנָּפַל לְהַשָּׂגַת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁנִקְרָא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם לְפִי הַשָּׂגָתֵנוּ, הֲגַם שֶׁהִיא גַּם כֵּן גְּדוֹלָה אֲבָל לְפִי עֶרְכּוֹ הִיא לוֹ נְפִילָה. וְסִפֵּר הַתַּנָּא בְּשֶׁבַח הַצַּדִּיק הַדּוֹר שֶׁהוּא מִתְבַּיֵּשׁ בַּמַּדְרֵגָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ חָטָא אֵיזֶה חֵטְא, כִּי נֶחְשָׁב לוֹ נְפִילָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל זֶה כְּאִלּוּ חָטָא. וּבָא עַל-יְדֵי-זֶה לִבּוּשָׁה גְּדוֹלָה שֶׁהוּא בְּחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין וְנִתְחַדְּדִין הַשֵּׂכֶל וְהַמֹּחִין שֶׁלּוֹ בְּיוֹתֵר וְנִתּוֹסֵף בּוֹ הַכָּרָה וִידִיעָה חֲדָשָׁה בְּהַשָּׂגַת אֱלקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁעַל-יְדֵי חִדּוּשׁ שִׂכְלוֹ בַּתּוֹרָה שֶׁקִּבֵּל עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת י״ו (שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה) עַל-שֵׁם שֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה שֶׁהֵם הַלּוּחוֹת וְנִקְרָאִין י״ו (שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה) עַל שֵׁם עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת וְאָרְכָּן וָאו וְרָחְבָּן וָאו (בָּבָא-בַּתְרָא י״ד), וְעָבְרוּ לְשׁוֹן הִתְגַּלּוּת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְעָבַר ה׳ לִנְגֹף״ וְגוֹ׳ (שְׁמוֹת י״ב כג) וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳וְאִתְגְּלֵי׳. י״ו (שֵׁשׁ-עֶשְׂרֵה) קְרָנוֹת עַל חֻדּוֹ׳, הַיְנוּ עַל-יְדֵי חִדּוּד וְחִדּוּשׁ שִׂכְלוֹ, שֶׁקִּבֵּל עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, הַנִּקְרֵאת י״ו כַּנַּ״ל, נִתְגַּלֶּה קֶרֶן עוֹר הַפָּנִים, הַיְנוּ בּוּשָׁה בְּחִינַת תְּפִלִּין, וּמִתְבַּיֵּשׁ בְּיוֹתֵר עַל-יְדֵי שֶׁנִּתּוֹסֵף בּוֹ הַכָּרָה חֲדָשָׁה בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְכֵן כָּל אָדָם, עַל-יְדֵי חִדּוּשׁ הַשֵּׂכֶל בַּתּוֹרָה נִתּוֹסֵף בּוֹ הַכָּרָה כַּנַּ״ל וּמִתְבַּיֵּשׁ בְּיוֹתֵר עַל חֲטָאָיו, שֶׁזֶּה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וְזוֹכֶה לְאוֹר הַתְּפִלִּין, בְּחִינַת עֵץ הַחַיִּים וְכוּ׳ כַּנַּ״ל:

יא. וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, בְּחִינַת בּוּשָׁה (״בְּרֵאשִׁית״ יָרֵ״א בְּשֵׁ״ת, בְּחִינַת יָרֵא שַׁבָּת), בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת אוֹר הַתְּפִלִּין, לְקַדֵּשׁ יְמֵי הַחֹל, כִּדְאִיתָא בִּמְכִילְתָּא: ״זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת״ ׳זָכְרֵהוּ מֵאֶחָד בְּשַׁבָּת׳. וּלְפִי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁמְּקַדֵּשׁ אֶת יְמֵי הַחֹל כֵּן נִדְחֶה זֶהֳמַת הַנָּחָשׁ קֵץ כָּל בָּשָׂר שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה עוֹלֶה הַדִּבּוּר לְשָׁרְשׁוֹ כַּנַּ״ל. עַל-יְדֵי שֶׁתְּקַדֵּשׁ יְמֵי הַחֹל מל״ט (מִשְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע) מְלָאכוֹת ל״ט (שְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע) קְלָלוֹת שֶׁגָּרַם זֶהֳמַת הַנָּחָשׁ וְיִדְּמֶה לְךָ בִּימֵי הַחוֹל כְּאִלּוּ עַכְשָׁו יוֹם קָדְשִׁי (עַיֵּן פְּנִים):

לט - ונתתי עשב בשדך לבהמתך

א. כְּשֶׁאָדָם מַרְגִּישׁ אֵיזֶה רְעָבוֹן, שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו תַּאֲוַת אֲכִילָה יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׂנָאִים כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה אָדָם רָשׁ מִלְּמַטָּה נַעֲשָׂה רָשׁ מִלְּמַעְלָה' (סַנְהֶדְרִין ק״ג). בְּכֵן צָרִיךְ לִשְׁדֹּד וּלְשַׁבֵּר הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁלּוֹ הַמִּתְאַוֶּה לֶאֱכֹל כִּי עִקַּר הָרְעָבוֹן הוּא לְהַבַּהֲמִיּוּת וְעַל-יְדֵי-זֶה יִנָּצֵל מֵהַשּׂוֹנְאִים:

ב. גַּם רָעָב הוּא מַחֲלֶקֶת בְּחִינַת: ״חֶרְפַּת רָעָב״ (יְחֶזְקֵאל ל״ו ל), הַיְנוּ שֶׁעַל-יְדֵי תַּאֲוַת אֲכִילָה בָּא מַחֲלֶקֶת שֶׁמְּחָרְפִין וּמְבַזִּין אוֹתוֹ וְכֵן לְהֵפֶךְ. וְהָרָעָב הַזֶּה הוּא בְּחִינַת עָרְלָה כְּמ״ש: ״חֶרְפָּה הִיא לָנוּ״ (בְּרֵאשִׁית ל״ד יד). וְהַיְנוּ שָׁלֹשׁ קְלִפּוֹת הַמְסַבְּבִין הַבְּרִית שָׁלוֹם. וּכְשֶׁמְּשַׁבְּרִין אֶת הָעָרְלָה בְּחִינַת חֶרְפָּה בְּחִינַת תַּאֲוַת אֲכִילָה אֲזַי נִתְגַּלֶּה הַבְּרִית שָׁלוֹם שֶׁזּוֹכִין לְשָׁלוֹם לְמַטָּה וְאָז יֵשׁ גַּם כֵּן לְמַעְלָה שָׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו. וַאֲזַי נִתְגַּלֶּה וְנִתְרַבֶּה שִׂבַּע גָּדוֹל בָּעוֹלָם [כְּמ״ש: ״הַשָּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ״ (תְּהִלִּים קמ״ז יד)]:

ג. כְּשֶׁיִּהְיֶה זִוּוּגְךָ בְּקִדֻּשָּׁה וּתְשַׁבֵּר נֶפֶשׁ הַמִּתְאַוָּה שֶׁלְּךָ הַיְנוּ נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיּוּת וְיִדְמֶה לְךָ כְּאִלּוּ כְּפָאֲךָ שֵׁד עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לְךָ בְּנֵי קַיָּמָא. כִּי מִיתַת הַבָּנִים חַס וְשָׁלוֹם הִיא מֵחֲמַת נֶפֶשׁ הַבַּהֲמִיּוּת:

ד. גַּם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה עִקַּר זִוּוּגְךָ בְּלֵיל שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ לְךָ בָּנִים חַיִּים וְקַיָּמִים:

מ - אלה מסעי בני ישראל

א. כָּל הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַטִּלְטוּלִים שֶׁל אָדָם הֵם בִּשְׁבִיל קִלְקוּל הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה. כִּי אִם הָיָה מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֶׁיָּכוֹל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְהַזְמִין לוֹ כָּל צָרְכּוֹ לֹא הָיָה נוֹסֵעַ שׁוּם נְסִיעָה. וְעַל-יְדֵי הַטִּלְטוּל מְתַקֵּן לִפְעָמִים הַטִּלְטוּל שֶׁגָּרַם לְמַעְלָה כִּבְיָכוֹל (שֶׁהָעִנְיָן הוּא הַתִּקּוּן כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר). וְעַל כֵּן מְכַפְּרִים הַנְּסִיעוֹת עַל פְּגַם הָאֱמוּנָה וּמְתַקֵּן וּמַמְתִּיק עַל-יְדֵי-זֶה הַחֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם וְנִמְשָׁךְ רַחֲמָנוּת בָּעוֹלָם:

ב. גַּם עַל-יְדֵי פְּגַם הָאֱמוּנָה בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה נִמְנָע הַמָּטָר. וְאֵין שִׂבַּע וְאֵין שָׁלוֹם וְאֵין אִישׁ עוֹזֵר לַחֲבֵרוֹ וְכָל אֶחָד צָרִיךְ לִנְסֹעַ וְלִטַּלְטֵל מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָתוֹ:

ג. גַּם עַל-יְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה בָּא עֲצִירַת גְּשָׁמִים וּכְשֶׁאֵין קֶמַח אֵין תּוֹרָה. וְעַל-יְדֵי בְּטוּל תּוֹרָה בָּא גָּלוּת וּנְסִיעוֹת לִדְרָכִים כְּמ״ש: ״גָּלָה עַמִּי מִבְּלִי דָּעַת״

מא - רקודין

א. רְקוּדִין שֶׁל מִצְוָה כְּגוֹן שֶׁשּׂוֹתֶה יַיִן בְּשַׁבָּת וְיוֹם-טוֹב אוֹ בַּחֲתֻנָּה שֶׁל מִצְוָה אוֹ בִּשְׁאָרֵי סְעֻדּוֹת מִצְוָה. וְשׂוֹתֶה בְּמִדָּה וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם לִזְכּוֹת לִשְׂמְחַת יִשְׂרָאֵל לִשְׁמַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְכוּ׳. וְנִתְעוֹרֵר לִשְׂמְחָה עַל-יְדֵי-זֶה עַד שֶׁנִּמְשָׁךְ הַשִּׂמְחָה לְתוֹךְ הָרַגְלִין דְּהַיְנוּ שֶׁמְּרַקֵּד מֵחֲמַת שִׂמְחָה. עַל-יְדֵי-זֶה מְגָרֵשׁ הַחִיצוֹנִים הַנֶּאֱחָזִין בָּרַגְלִין וּמַמְתִּיק וּמְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים וְזוֹכֶה לְקַבֵּל כָּל הַבְּרָכוֹת. וְהַהִתְלַהֲבוּת הַזֹּאת שֶׁל הָרְקוּדִין הוּא ״אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחוֹחַ לַה׳״. אֲבָל מִי שֶׁמְּרַקֵּד בְּהִתְלַהֲבוּת הַיֵּצֶר הוּא בְּחִינַת : ״אֵשׁ זָרָה״ (וַיִּקְרָא י׳ יא) וְהַיַּיִן שֶׁשָּׁתָה הוּא בְּחִינַת יַיִן הַמְשַׂכֵּר שֶׁמְּשָׁם אֲחִיזַת הַחִיצוֹנִים חַס וְשָׁלוֹם :

ב. וְנִמְצָא שֶׁרְקוּדִין דְּקְדֻשָּׁה מַמְתִּיקִין הַדִּינִים כְּמוֹ פִּדְיוֹן נֶפֶשׁ שֶׁעוֹשֶׂה הַצַּדִּיק שֶׁמַּנִּיחַ יָדָיו עַל הַמָּמוֹן הַנִּקְרָא עַמּוּדִים, הַיְנוּ רַגְלִין בְּחִינַת דִּין כִּי עָקֵב גִּימַטְרִיָּא שְׁתֵּי פְּעָמִים אֱלֹקִים. וּמַמְשִׁיךְ לְתוֹכָן שֹׂרֶשׁ הַדִּינִים, בֵּינָה, לְהַמְתִּיקָם שֶׁהוּא שֵׁם מ״ב בַּבִּינָה. וְשָׁלֹשׁ פְּעָמִים י״ד גִּימַטְרִיָּא מ״ב שֶׁמַּמְשִׁיךְ יָד הַגְּדוֹלָה וְיָד הַחֲזָקָה וְיָד הָרָמָה לְשָׁם. וְשֵׁם מ״ב יֵשׁ בּוֹ שִׁבְעָה שֵׁמוֹת וְכָל שֵׁם יֵשׁ בּוֹ שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת וְיִכֵּוֵן לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַנָּוִין לָעַמּוּדִים הַנַּ״ל. וְאָז נִקְרָא וָוֵי הָעַמּוּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף (שְׁמוֹת כ״ז י), שֶׁעַל-יְדֵי חֲשׁוּקָה וְהִתְחַבְּרוּת הַנָּוִין עִם הָעַמּוּדִים נַעֲשֶׂה כֶּסֶף חֶסֶד וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים. וְעַל כֵּן טוֹב לָאָדָם לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לִתֵּן בְּכָל פַּעַם עַל פִּדְיוֹן לְצַדִּיקִים וִירֵאִים כְּדֵי לְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים. הַיְנוּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין לוֹ צָרָה חַס וְשָׁלוֹם, אַף-עַל-פִּי-כֵן יִתֵּן בְּכָל עֵת עַל פִּדְיוֹן כְּדֵי לְהַמְתִּיק מֵעָלָיו הַדִּינִים שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי צָרָה חַס וְשָׁלוֹם :

ג. גַּם עַל-יְדֵי מִלּוּי גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים יַיִן הוּא בְּחִינַת פִּדְיוֹן וּמַמְתִּיק הַדִּינִים. וְזֶה פֵּרוּשׁ : ׳תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם׳ (בְּרָכוֹת ס״ד) שֶׁעַל יָדָם נִמְשָׁךְ שֵׁם מ״ב אוֹתִיּוֹת שֶׁהֵם ש״ע נְהוֹרִין הַמְאִירִין וְעִם ח׳ חִוַּרְתָּא גִּימַטְרִיָּא בְּשָׁלוֹ״ם בְּחִינַת בִּינָה (עֵץ חַיִּים פ׳ י״ג וי״ד). וְתַלְמִיד-חָכָם נִקְרָא נֶצַח וְהוֹד רַגְלִין בְּחִינַת עַמּוּדֵי עוֹלָם בְּחִינַת עֵצוֹת כְּמוֹ ׳וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה׳ (אָבוֹת פ״ו) (עֵצוֹת גִּימַטְרִיָּא תַּלְמִי״ד חָכָ״ם עִם הָאוֹתִיּוֹת). וְזֶה : ״יִתֵּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ״ (תְּהִלִּים כ׳ ה) אֵימָתַי כַּאֲשֶׁר ״וְכָל עֲצָתְךָ יְמַלֵּא״ עַל-יְדֵי מִלּוּי גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים יַיִן בְּחִינַת בִּינָה בְּחִינַת יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ כַּנַּ״ל בִּבְחִינַת הַלֵּב מֵבִין בְּחִינַת כִּלְבָבֶךָ גִּימַטְרִיָּא בְּיַי״ן עִם הַתֵּבָה וְהַכּוֹלֵל ׳וְחָשִׁיב כִּנְסָכִים׳ (יוֹמָא ע״א) הַנִּקְרָאִים כָּל מִנְחוֹתֶיךָ (כִּלְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה שְׁקָלִים פֶּרֶק ה) :

מב - וירא בצר להם בשמעו את רנתם

א. עַל-יְדֵי נְגִינָה נִמְתָּקִין הַדִּינִים כִּי קוֹל הַנְּגִינָה הוּא תְּלָת גְּוָנִין דְּקֻשְׁטָ שֶׁיֵּשׁ בַּקּוֹל אֵשׁ וּמַיִם וְרוּחַ. שֶׁהֵם שְׁלשָׁה אָבוֹת וְהֵם שְׁלשָׁה גְּוָנִין דִּנְהִירִין לְבוּשִׁין דִּשְׁכִינְתָּא שֶׁהִיא הַקֻּשְׁטָ (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ג רט״ו וַחֲגִיגָה ט״ז) וּתְלָת גְּוָנִין דְּקֻשְׁטָ הֵם הָאָבוֹת. וּכְשֶׁהִיא מִתְלַבֶּשֶׁת בִּלְבוּשִׁין דִּנְהִירִין אֲזַי נִתְקַיֵּם: ״וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם״ (בְּרֵאשִׁית ט׳ טז) וְאָז: ״וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה״ (אֶסְתֵּר ז׳ י). וּמִי שֶׁמְּנַגֵּן אוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הַשְׁכִינָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אֲדָנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח״ (תְּהִלִּים נ״א יז) שֶׁהַדִּבּוּר הוּא שֵׁם אֲדָנָי וְנִקְרָא קֻשְׁטָ לְשׁוֹן בַּקָּשָׁה כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ׳בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי׳ (בְּרֵאשִׁית מ״ח כב). וְעַל-יְדֵי קוֹל הַנְּגִינָה שֶׁהִיא בִּבְהִירוּת וְזַכוּת גָּדוֹל אָז מַלְבִּישׁ הַשְׁכִינָה הַיְנוּ הָאוֹתִיּוֹת בִּלְבוּשִׁין דִּנְהִירִין וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹאֶה אוֹתָהּ אֲזַי: ״וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה״. וְזֶה שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י: ״בְּשָׁמְעוֹ אֶת רִנָּתָם״ (תְּהִלִּים ק״ו מד) בִּזְכוּת הָאָבוֹת הַיְנוּ כַּנַּ״ל שֶׁהַלְּבוּשִׁין דִּשְׁכִינְתָּא הֵם בִּזַּכוּת וּבְהִירוּת אֲזַי: ״וַיִּנָּחֵם כְּרוֹב חֲסָדָיו״ וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים:

ב. גַּם עַל-יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים שֶׁמַּאֲמִין שֶׁכָּל דִּבְרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם אֵינוֹ פָּשׁוּט וְיֵשׁ בָּהֶם רָזִין עַל-יְדֵי-זֶה מַלְבִּישׁ הַקֻּשְׁטָ בִּלְבוּשִׁין דִּנְהִירִין כַּנַּ״ל וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים. כִּי הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת קֻשְׁטָ כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הַנִּרְאָה קֻשְׁטָ בְּיָמֶיךָ וְכוּ׳ (כְּתֻבּוֹת ע״ז וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ הַנַּ״ל) שֶׁהַצַּדִּיק מֵאִיר בְּכָל מַעֲשָׂיו לְהַשְׁכִּינָה וּמַפְשִׁיט לְבוּשֵׁי קְדֻרוּת הַפְּשׁוּטִים מִמֶּנָּה לְקֻשְׁטָ בִּלְבוּשִׁין דִּגְוָנִין נְהִירִין דְּרָזִין דְּאוֹרַיְתָא דְּאוֹר תּוֹרָה רָז אִתְקְרֵי. וְעַל-יְדֵי-זֶה וּרְאִיתִיהָ לִזְכֹּר בְּרִית עוֹלָם וְסָלִיק מִנֵּהּ רוּגְזָא דִּבְרִיהּ ״וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה״ וְנִמְתָּקִין הַדִּינִים:

ג. וְגַם עַל-יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין לְבוּשׁ נָאֶה לְהַצַּדִּיק נַעֲשִׂין הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל:

ד. וְגַם עַל-יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִמְתָּקִין הַדִּינִים כִּי תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה הֵם הָאָבוֹת וְסִימָנָךְ קֻשְׁ״ת הַיְנוּ תְּקִיעָה וְכוּ׳. וְהֵם שְׁלשָׁה שְׁמוֹת הַיִּחוּד ״ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה״ שֶׁהֵם י״ד (אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה) אוֹתִיּוֹת בְּחִינַת הַנְּגִינִין הַנַּ״ל בְּחִינַת י״ד דְּשַׁדַּ״י וְהָאָבוֹת שְׁלשָׁה עַנְפֵי הָאִילָן שֶׁהֵם ש׳ מִשֶּׁם שַׁדַּ״י. וְזֶהוּ פֵּרוּשׁ: ״וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ״ (אִיּוֹב כ״ב כה) (וְעַיֵּן כָּל זֶה בַּ״זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ״ חֵלֶק ג ר״ל רל״א) (וְעַיֵּן בָּזֶה בְּ״לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת״ הִלְכוֹת חֻזְקַת מִטַּלְטְלִין הֲלָכָה ה):

מג - הדבורים של הרשע מולידים נאוף בהשומע

דַּע שֶׁדְּבוּרִים שֶׁל רָשָׁע שֶׁהוּא בַּר דַּעַת מוֹלִידִים נְאוּף בְּהַשּׁוֹמֵעַ. וְצָרִיךְ לְזָהֵר מִלִּשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו כִּי הֵם דִּבּוּרִים אַרְסִיִּים שֶׁל נְאוּף שֶׁמְּדַבֵּר וּמוֹצִיא מִפִּיו

הֲבָלִים וַאֲוִירִים אַרְסִיִּים שֶׁל נְאוּף וְהַשּׁוֹמֵעַ דִּבּוּרָיו וְנוֹשֵׁם נְשִׁימוֹת מַכְנִיס בְּגוּפוֹ אֵלּוּ הָאֲוִירִים. וּלְפִיכָךְ בְּבִלְעָם שֶׁהוּא דַּעַת דְּקִלְפָּה שֶׁהָיָה דִּגְמַת דַּעַת דְּקְדֻשָּׁה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'בְּאֵמוֹת הָעוֹלָם קָם כְּמשֶׁה וּמַנּוֹ בִּלְעָם' (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ כ״א ע״ב) הוֹלִיד אֲוִירִים אַרְסִיִּים שֶׁל נְאוּף בְּמִדָּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר ל״א טז): ״הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם״. 'בִּדְבַר' דַּיְקָא עַל-יְדֵי דִּבָּרָיו שֶׁהוּא הִתְגַּלּוּת הַדַּעַת שֶׁלּוֹ. וּכְשֶׁבָּאוּ מִמִּלְחֶמֶת מִדְיָן כְּתִיב: ״וַיַּקְרֵב אֶת קָרְבַּן ה' וכו' לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ לִפְנֵי ה״ (שָׁם) וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'אִם מִידֵי עֲבֵרָה יָצָאנוּ מִידֵי הִרְהוּר לֹא יָצָאנוּ' (שַׁבָּת ס״ד):

מד - מה שמכין כף אל כף בשעת התפלה

א. מַה שֶּׁמַּכִּין כַּף אֶל כַּף בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, כִּי כ״ח (עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה) פִּרְקִין דְּיָדַיִם הֵם בְּחִינַת כ״ח (עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה) אַתְוָן דְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהַכֹּל נִבְרָא בָּהֶם, וְנִקְרָאִין: ״כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ, לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם״ (תְּהִלִּים קי״א ו), וּכְשֶׁאָנוּ מוֹחֲאִין כַּף אֶל כַּף, בָּזֶה נִתְעוֹרְרִין הָכ״ח (עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה) אַתְוָן הַנַּ״ל, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ כֹּחַ בְּיָדֵינוּ לְטַהֵר אֲוִיר אֶרֶץ הָעַמִּים וּלְגָרֵשׁ אֲוִיר הַטָּמֵא. כִּי חוּזֶר אַרְצָם תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁבְּיָדוֹ לָתֵת לְכָל מִי שֶׁיִּרְצֶה וְנִטְהָר אֲוִיר הַמָּקוֹם שֶׁמִּתְפַּלֵּל שָׁם אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְשׁוֹאֵב הָאֲוִיר הַקָּדוֹשׁ כְּמוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נִמְצָא עַל-יְדֵי-זֶה הַתְּפִלָּה הִיא בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל:

ב. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִקְבֹּעַ מָקוֹם לִתְפִלָּתוֹ, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁהִתְפַּלֵּל צַדִּיק אַף-עַל-פִּי-כֵן קָשֶׁה לוֹ מְאד לְהִתְפַּלֵּל שָׁם כִּי אֵינוֹ מֻרְגָּל בַּאֲוִירָא שֶׁל מָקוֹם וְכָל שֶׁכֵּן לְהֵפֶךְ:

ג. וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד תְּמִידִין תִּקָּנוּם״ (בְּרָכוֹת כ״ו), הַיְנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דְּהַיְנוּ תִּקּוּן מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבִּתְפִלָּה שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלּוֹת כְּנֶגֶד שֶׁתִּקְּנָם עַל-יְדֵי בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּתוּב בָּהּ: ״תָּמִיד עֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בָּהּ״ (דְּבָרִים י״א יג):

ד. וְזֶה פֵּרוּשׁ: ״וּבְיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמֶּה״ (הוֹשֵׁעַ י״ב יא) עַל-יְדֵי מחאת כַּף עַל-יְדֵי הַיָּדַיִם הַדִּבּוּרִים נִדְבָּרִים בְּאַדְמַת קֹדֶשׁ. נְבִיאִים לְשׁוֹן דִּבּוּר (כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י שְׁמוֹת ז וְעַיֵּן אַרְחֹ-חַיִּים סִימָן קי״ב ס״ק ג בט״ז בָּזֶה). גַּם נִתְבַּטֵּל הֶרֶג וַאֲבַדּוֹן מֵהָעוֹלָם (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ו) בִּבְחִינַת: ״וְנָתַתִּי שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וְכוּ' וְחֶרֶב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם״ (וַיִּקְרָא כ״ו ו). וְעַל-יְדֵי הַמְחָאַת כַּפַּיִם הַתְּפִלָּה הִיא בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְהוּא דָּר בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לוֹ אֱלֹקִים וְנִתְבַּטֵּל מַחְשָׁבוֹת עֲבוֹדָה זָרָה וּכְפִירוֹת הַנִּקְרָאִים כְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה שֶׁהִיא תְּפִלָּה, בְּחִינַת יָדָיו אֱמוּנָה תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס

פְּרִישָׁן בְּצִלּוֹ. וְתִקּוּנָם עַל-יְדֵי תְּמִידִין עַל-יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל- יְדֵי מחאת כַּף כַּנַּ״ל׃

ה. פֵּרוּשׁ אַחַר תְּמִידִים הֵם כְּבָשִׂים בְּחִינַת ״וּכְבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ״ (מִשְׁלֵי כ״ז כו) וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁהֵם כַּבְּשֵׂי דְּרַחֲמָנָא (חֲגִיגָה י״ג) שֶׁעַל-יְדֵי תְּפִלָּה נִתְגַּלֶּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה׃

ו. פֵּרוּשׁ אַחַר תְּפִלָּה כְּנֶגֶד הַיְנוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁהֵם כְּנֶגֶד וְנִקְרָאִים מַבּוּל שֶׁהֵם מְבַלְבְּלִין הַתְּפִלָּה. וְתִקּוּנוֹ שֶׁיִּתֵּן צְדָקָה לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִכְלָל בַּאֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁעָלֶיהָ אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳שֶׁלֹּא יָרְדָה מַבּוּל לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל׳ (זְבָחִים קי״ג) וְזֶהוּ׃ ׳תְּמִידִין תִּקְנוּם תִּיקוּנָם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל׳. וְגַם עַל-יְדֵי-זֶה נִזְדַּכֵּךְ מחוֹ הַיְנוּ מַחֲשַׁבְתּוֹ כִּי ׳אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים׳ (בָּבָא-בַּתְרָא קנ״ח). וְזֶהוּ׃ ״וּרְאִיתִיהָ״ הַיְנוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר וְנִתְתַּקֵּן בְּרִית עוֹלָם בְּחִינַת ח״י (שְׁמוֹנָה-עֶשְׂרֵה) בִּרְכָאן דִּצְלוֹתָא בְּחִינַת צַדִּיק חַ״י עָלְמִין׃

מה - מחאת כפים בתפלה

עַל-יְדֵי מחאת כַּפַּיִם בַּתְּפִלָּה נִתְעוֹרְרִים כַּנְפֵי הָרְאָה שֶׁמִּשָּׁם נִתְהַוֶּה הַדִּבּוּר וְעַל-יְדֵי המחאת כַּף חָמֵשׁ אֶצְבְּעוֹת יָמִין בַּחֲמִשָּׁה שֶׁבִּשְׂמאל וְכֵן לְהֵפֶךְ נִתְהַוֶּה בְּחִינַת מ״י גִּימַטְרִיָּא חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי בִּינָה בְּחִינַת יוֹבֵל. כִּי חָמֵשׁ פְּעָמִים חָמֵשׁ גִּימַטְרִיָּא עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ וּשְׁתֵּי פְּעָמִים עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ גִּימַטְרִיָּא חֲמִשִּׁים, בְּחִינַת חֲמִשִּׁים פְּעָמִים יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁנִּזְכַּר בַּתּוֹרָה שֶׁעַל-יְדֵי בְּחִינַת יוֹבֵל יָצְאנוּ מִמִּצְרַיִם. וְשָׁם הָיָה הַדִּבּוּר בַּגָּלוּת וְעַל-יְדֵי הַגְּאוּלָה (גִּימַטְרִיָּא מ״י) נִתְהַוָּה בְּחִינַת פֶּה וְדִבּוּר בְּחִינַת׃ ״מִי שָׂם פֶּה״ (שְׁמוֹת ד׳ יא) וְהַפֶּה מְקַבֵּל הַדִּבּוּרִים לְתוֹכוֹ מִכַּנְפֵי הָרְאָה׃

מו - מחאת כף בשעת התפלה

א. מחאת כַּפַּיִם בַּתְּפִלָּה זֶה בְּחִינַת זִוּוּג נְתִינַת הַמִּטָּה בֵּין צָפוֹן לְדָרוֹם (בְּרָכוֹת ה) שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתֵּי יָדַיִם (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ט׳ שֶׁעַל-יְדֵי תְּפִלָּה כָּרָאוּי זוֹכֶה לְזִוּוּגוֹ וּלְפַרְנָסָה)׃

ב. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין הַדִּינִים כִּי הַיָּמִין יָד הַגְּדוֹלָה וְהַשְּׂמאל יָד הַחֲזָקָה וּבְשָׁעַת הַכָּאָה שֶׁנִּתְחַבְּרִים יַחַד זֶה בְּחִינַת יָד רָמָה וְהֵם בְּחִינַת שָׁלֹשׁ יָדַיִם בְּחִינַת שָׁלֹשׁ הֲוָיוֹת. כִּי יָ״ד הוּא בְּחִינַת הוי״ה עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת בְּמִלּוּי וְאַרְבַּע אוֹתִיּוֹת פָּשׁוּט נֶגֶד י״ד (אַרְבַּע-עֶשְׂרֵה) פְּרָקִין שֶׁבְּכָל אֶחָד, וְעַל-יְדֵי שָׁלֹשׁ

הַיָּדַיִם שֶׁהוּא שָׁלֹשׁ הֲוָיוֹת נִמְתָּקִין הַשָּׁלֹשׁ אֶלְקִים שֶׁהֵם הַדִּינִים בְּחִינַת הַדִּבּוּרִים הַיּוֹצְאִים מֵהַגָּרוֹן שֶׁהִיא גִּימַטְרִיָּא שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אֶלְקִים׃

ג. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִשִּׁכְחָה וְזוֹכִין לְזָכְרוֹן כִּי מַמְתִּיק אֶת הַדִּינִים בְּחִינַת אֶלְקִים בְּכַפָּיו כַּנַּ״ל כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ כַּף אֶל כַּף. בְּחִינַת׃ ״נַפְשִׁי בְכַפִּי תָּמִיד״ (תְּהִלִּים קי״ט קט) נַפְשִׁי בְּחִינַת תְּפִלָּה וְדִבּוּר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה׳ ו)׃ ״נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ״, וְעַל-יְדֵי-זֶה׃ ״וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי״ רָאשֵׁי-תֵּבוֹת של״ו גִּימַטְרִיָּא שָׁלֹשׁ הֲוָיוֹת וְשָׁלֹשׁ אֶלְקִים, הַיְנוּ הַמְתָּקַת הַדִּינִים בְּחִינַת מחין דְּקַטְנוּת שֶׁמְּשָׁם הַשִּׁכְחָה וּבָא לְמחין דְּגַדְלוּת בְּחִינַת זָכְרוֹן וְדִבּוּר הִתְגַּלּוּת הַמחין. וְעַל כֵּן בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה יוֹדֵעַ אִם הוּא בְּמחין דְּקַטְנוּת אוֹ דְּגַדְלוּת׃

ד. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטֵּל הַמַּחֲלֹקֶת כִּי כֻּלָּם נִמְשָׁכִים מִבְּחִינַת קֶרַח בְּחִינַת חֹשֶׁךְ (גִּימַטְרִיָּא כְּקֹרַח) בְּחִינַת שְׁמָאלָא. עַל אַהֲרֹן בְּחִינַת אוֹר בְּחִינַת יָמִין. וְעַל-יְדֵי מחאת כַּף נִכְלָלִים זֶה בָּזֶה וְנַעֲשִׂים אַחְדוּת. וְזֶה פֵּרוּשׁ׃ ״כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף״ (תְּהִלִּים מ״ז ב) ׳לְשׁוֹן הִתְחַבְּרוּת׳ (כְּפֵרוּשׁ רַשִׁ״י שָׁם)׃

מז - ואכלתם אכול ושבוע

א. מִי שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוַת אֲכִילָה בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מֵאֱמֶת וּבְיָדוּעַ שֶׁדִּינִים שׁוֹרִין עָלָיו. גַּם זֶה סִימָן עַל דַּלּוּת. גַּם יָבוֹא לִידֵי בְּזָיוֹנוֹת וּבוּשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כִּרֵם זֵלֶת לִבְנֵי אָדָם״ (תְּהִלִּים י״ב ט), וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳שֶׁהַנִּצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת נִשְׁתַּנֶּה פָּנָיו כִּכְרוּם׳ (בְּרָכוֹת ו) לְכַמָּה גְוָנִין׃

ב. וּמִי שֶׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עַל יָדוֹ מוֹפְתִים׃

ג. וְהָאָרַת הַפָּנִים הוּא תִּקּוּן וֶאֱמֶת (תִּקּוּן שְׁבִיעִי מִשִּׁלֹּשׁ-עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הָרַחֲמִים) בְּחִינַת יַעֲקֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב״ (מִיכָה ז׳ כ) שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין הַנִּקְרָאִים פְּאֵר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״פְּאֵרְךָ חֲבוֹשׁ״ (יְחֶזְקֵאל כ״ד יז). כִּי יַעֲקֹב הוּא תִּפְאֶרֶת כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין בְּחִינַת אֱמֶת בְּחִינַת חַיִּים וּמִשָּׁם עִקַּר הָעֲשִׁירוּת וְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת בְּחִינַת קִשְׁטָא קָאֵי (שַׁבָּת ק״ד) בְּחִינַת׃ ״הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם״ ׳זֶה מָמוֹנוֹ שֶׁעָלָיו קָאֵי׳ (פְּסָחִים קי״ט). וּכְשֶׁפּוֹגְמִין בִּתְפִלִּין חַס וְשָׁלוֹם בָּא עֲנִיּוּת וּבְזָיוֹנוֹת וְחַיָּיו תְּלוּיִים מִנֶּגֶד, רַחֲמָנָא לִצְלָן (בְּרָכוֹת כ״ד). וְכֵן כְּשֶׁפּוֹגֵם בָּאֱמֶת בָּא עָלָיו חַס וְשָׁלוֹם, דַּלּוּת וּבוּשׁוֹת אֲבָל הָאוֹחֵז בְּמִדַּת הָאֱמֶת פַּרְנָסָתוֹ בְּרֶוַח׃

ד. וְעַל כֵּן הַמְשֻׁקָּע בַּאֲכִילָה רָחוֹק מֵאֱמֶת, שֶׁהִיא בְּהַסְתָּרַת פָּנִים מִבְּחִינַת אֱמֶת בְּחִינַת׃ ״וְהַסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכל״ (דְּבָרִים ל״א יז). וְאִם מְדַקְדְּקִין יִשְׂרָאֵל לִבְלִי לֶאֱכל הַרְבֵּה כִּי אִם לִשְׂבַע נַפְשָׁם אֲזַי הֵם בִּבְחִינַת׃ ״יִשָּׂא ה׳ פָּנָיו״ שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נוֹשֵׂא לָהֶם פָּנִים (בְּרָכוֹת כ) וְנִזּוֹנִים

מִמִּדַּת הָאֱמֶת. וּלְהֵפֶךְ אֲפִלּוּ אִישׁ צַדִּיק שֶׁכְּבָר יָצָא מֵהַתַּאֲוָה וְנָפַל מִמַּדְרֵגָתוֹ וְנָפַל לְתַאֲוַת אֲכִילָה סִימָן שֶׁיָּצָא שֶׁקֶר מִפִּיו וְיֵשׁ דִּין עָלָיו לְמַעְלָה וְהוּא סִימָן עֲנִיּוּת׃

ה. וְהִנֵּה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ נִזּוֹן מִשֶּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (עַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב׳ קנ״ו׃) כַּיָּדוּעַ. וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָהּ מְקַבֶּלֶת הַשֶּׁפַע מִן הָאֱמֶת שֶׁהוּא מִדַּת יַעֲקֹב בְּחִינַת שָׁמַיִם אֵשׁ וּמַיִם שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין בְּחִינַת תִּפְלִין שֶׁנִּקְרָאִים חַיִּים (מְנָחוֹת מ״ד). וְעַל כֵּן נִקְרָא אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ הַחַיִּים. וְעַל כֵּן כְּתִיב בָּהּ׃ ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹקֶיךָ בָּהּ״ (דְּבָרִים י״א יב) כִּי ״דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי״ (תְּהִלִּים ק״א ז) אַדְּ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא מִדַּת אֱמֶת עַל כֵּן ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ בָּהּ״. וְשִׁבְחָהּ ״אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכֵּנֻת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם״ (דְּבָרִים ח׳ ט) שֶׁלֹּא מֵחֲמַת עֲנִיּוּת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם לְבַד אֶלָּא מֵחֲמַת שִׂבּוּר וּבִטּוּל תַּאֲוַת אֲכִילָה. מֵחֲמַת שֶׁהוּא בִּבְחִינַת אֱמֶת וְהוּא מֻפְשָׁט מִתַּאֲוַת אֲכִילָה וְאֵינוֹ בּוֹחֵר רַק בְּלֶחֶם לֶאֱכל׃

ו. וְעַל כֵּן עַל כָּל צָרָה שֶׁלֹּא תָּבוֹא גּוֹזְרִין תַּעֲנִית, כִּי הַצָּרָה חַס וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת הַסְתָּרַת פָּנִים בְּחִינַת דִּינִים. וְעַל כֵּן גּוֹזְרִין תַּעֲנִית לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת אֲכִילָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּא בְּחִינַת נְשִׂיאוּת פָּנִים בְּחִינַת הַמְתָּקַת וּבִטּוּל הַדִּינִים וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטְּלִין כָּל הַצָּרוֹת׃

ז. וּכְשֶׁאָנוּ אוֹכְלִים שֶׁפַע אֱמֶת הַבָּא דֶּרֶךְ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְאַחַר-כָּךְ אָנוּ מְדַבְּרִים הִלּוּלוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, בְּזֶה הַכֹּחַ נַעֲשִׂים כְּשֶׁתָּפִים לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לִבְרֹא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים בְּחִינַת פְּנֵי יַעֲקֹב. וְאֶרֶץ חֲדָשָׁה בְּחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְלֵאמר לְצִיּוֹן עַמִּי אָתָּה״ אַל תִּקְרֵי עַמִּי אֶלָּא עִמִּי (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ ח״א ה) בְּשֶׁתָּפוּת. נִמְצָא שֶׁמְּשַׁנִּים הַנְהָגַת הַגַּלְגַּלִּים וְהַמַּזָּלוֹת בַּשָּׁמַיִם עַל-יְדֵי דְּבוּרִים קְדוֹשִׁים וַאֲמִתִּיִּים בִּתְפִלָּה וְתוֹרָה. בְּחִינַת׃ ״וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ״ (יוֹאֵל ב׳ כו) שֶׁאוֹכְלִים רַק לִשְׂבַּע הַנֶּפֶשׁ וְעַל-יְדֵי-זֶה ״וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם ה׳״, אָזַי תִּהְיוּ שֻׁתָּפִים לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לִבְרֹא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְזֶהוּ׃ ״אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם״ וְאָז ״לְהַפְלִיא״ שֶׁתּוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת נִפְלָאוֹת. ״וְלֹא יֵבוֹשׁוּ״ כִּי מֵאַחַר שֶׁאַתֶּם בִּבְחִינַת אֱמֶת כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִים בְּקְדֻשָּׁה אֵינְכֶם צְרִיכִים לְהִתְבַּיֵּשׁ שֶׁהוּא כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין בַּמִּדּוֹת הַנִּפּוּלִים בְּחִינַת נִצָּרְכִים לַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּשְׁתַּנָּה פָּנָיו לְכַמָּה גְּוָנִים (שֶׁהוּא כְּנִדּוֹן בִּשְׁנֵי דִּינִים אֵשׁ וּמַיִם (בְּרָכוֹת י), כִּי אָזַל סְמָקָא שֶׁהוּא תּוֹלֶדֶת אֵשׁ וְאָתֵי חִוָּרָא שֶׁהוּא תּוֹלֶדֶת מַיִם) (מַהַרְשָׁ״א שָׁם) וְעַל כֵּן ״וְלֹא יֵבוֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם״׃

מח - על אשר מעלתם בי

א. צֵירֵי זֶה בְּחִינַת וַיִּצֶר בְּחִינַת בִּינָה שֶׁשָּׁם נוֹצָר הַוָּלָד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״אִם לַבִּינָה תִקְרָא״ (מִשְׁלֵי ב׳ ג). וְהִיא בְּחִינַת סֵכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״תְּסֻכֵּנִי בְּבֶטֶן אִמִּי״ (תְּהִלִּים קל״ט יג) וְהִיא בְּחִינַת מַה שֶּׁמִּתְפַּלְּלִין בְּכֹחַ שֶׁהוּא מַכְנִיס כָּל

כחו בְּאוֹתִיּוֹת הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת: "כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה" (שָׁם ל"ה י) בְּחִינַת סֵפֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֻׂכְּכֵנִי" (אִיּוֹב י' יא). וְהֵם בְּחִינַת כ"ח (עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה) אַתְוָן דְּעֶבְדָּא דִּבְרֵאשִׁית (כַּנַּ"ל סִימָן מ"ד) שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם, וַעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם מְקַבְּלִין כֹּחַ מִכ"ח (עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה) אַתְוָן אֵלּוּ. וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁמְּדַבֵּר בְּכֹחַ הֵם עַצְמָן הַדִּבּוּרִים שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בְּחִינַת: "וָאָשִׂם דְּבָרַי בְּפִיךָ" וְגוֹ' (יְשַׁעְיָה נ"א טז). וְהַמַּאֲמָרוֹת הַנַּ"ל הֵם בְּחִינַת חֶסֶד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה" (תְּהִלִּים פ"ט ג) בְּחִינַת סֵפֶר שֶׁהִיא בְּחִינַת חִבּוּק יַד יָמִין וְזֶהוּ: "וּבְצַל יָדִי כִּסִּיתִיךָ" עַל-יְדֵי "וָאָשִׂים דְּבָרַי בְּפִיךָ" כַּנַּ"ל:

ב. אֲבָל הַדִּבּוּרִים שֶׁאֵינָם דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים גּוֹרְמִים שֶׁנִּתְעַוֵּרר חַס וְשָׁלוֹם סֵפֶר נוֹצְרִים סֵפֶר עַכּוּ"ם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שֶׁקֶר" (תְּהִלִּים קמ"ד ח) שֶׁהוּא חִבּוּק דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וּמִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם יְמִין שֶׁקֶר וּמִתְגַּבֵּר גָּלוּת אֻמּוֹת הָעוֹלָם וְנִתְרַחֲקִים מִקְּדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעַלֵּם הָאֱמֶת וְהָרַבִּי הָאֱמֶת וּמִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם רִיב וּמַחֲלֹקֶת וַאֲזַי הַשְׁכִּינָה הִיא רִיב עִם קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא (תִּקּוּן כ"א מ"ד) עַל בְּנָהָא בְּגָלוּתָא שֶׁגָּלוּ מֵעַל שֻׁלְחַן אֲבִיהֶם וּמֵאַרְצָם יָצָאוּ:

ג. עַל כֵּן סֵפֶר הִיא סְגֻלָּה לְבָנִים וְהַיְנוּ גַּם כֵּן תְּפִלָּה בְּכֹחַ כַּנַּ"ל וְכֵן אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׁלָשְׁתָּם סְגֻלָּה לְבָנִים וְכֻלָּם הֵם בְּחִינָה אַחַת וּתְלוּיִים זֶה בָּזֶה. וְזוֹכִין לָבוֹא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בְּכֹחַ וְכֵן עַל-יְדֵי מְצוַת סֵפֶר כִּי עִקַּר אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא עַל-יְדֵי כֹּחַ מַעֲשָׂיו וְכוּ' בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּכֹחַ (כַּנַּ"ל סִימָן מ"ד):

ד. וְכֵן שְׁלָשְׁתָּם מַצִּילִים מֵרִיב וּמַחֲלֹקֶת בְּחִינַת: "תְּצַפְּנֵם בְּסֵתֶר פָּנֶיךָ מֵרִיב לְשׁוֹנוֹת" (תְּהִלִּים ל"א כא). שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ חַס וְשָׁלוֹם לְשׁוֹנוֹת הָעַכּוּ"ם כ"א יִתְקַיֵּם: "אָז אֶהְפֹּךְ אֶל הָעַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה" וְגוֹ' (צְפַנְיָה ג) וְיִהְיֶה שָׂפָה אַחַת לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד. וְאָז נִדְחֶה הַשֶּׁקֶר וְיִתְגַּבֵּר וְיִתְנַּבֵּא הָאֱמֶת בָּעוֹלָם וְיִזְכּוּ כֻּלָּם לֵידַע מֵהָרַבִּי הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר שֶׁיִּתְפָּרְסֵם וְיִתְגַּלֶּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַכֹּל יַחְזְרוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן:

מט - לשמש שם אהל בהם והוא כחתן יצא מחפתו וכו

א. כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא חֵלֶק אֱלוֹקִי מִמַּעַל וְעִקַּר הָאֱלקוּת הוּא בַּלֵּב. וְהָאֱלקוּת שֶׁבְּלֵב אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הוּא בְּחִינַת אֵין סוֹף כִּי אוֹר לַהֲבִיוּתוֹ הוּא עַד אֵין סוֹף הַיְנוּ שֶׁאֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית לְתִשּׁוּקָתוֹ. וּלְפִי גֹּדֶל הִתְלַהֲבוּת הַלֵּב שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁהוּא עַד אֵין סוֹף לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֲבוֹדָה וְלֹא הָיָה יָכוֹל לְגַלּוֹת שׁוּם מִדָּה טוֹבָה, כִּי מִגֹּדֶל הִתְלַהֲבוּתוֹ עַד אֵין

סוֹף אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שׁוּם דָּבָר. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁבְּתְחִלַּת הַבְּרִיאָה לֹא הָיָה מָקוֹם לַבְּרִיאָה מֵחֲמַת שֶׁהָיָה הַכֹּל אֵין סוֹף בָּרוּךְ הוּא, וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג זֹאת אֶלָּא עַל-יְדֵי הַמִּדּוֹת שֶׁהֵם הָעוֹלָמוֹת, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַשִּׂיגִין אֱלקוּתוֹ וְיוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ אָדוֹן וּמוֹשֵׁל וּמַנְהִיג. עַל כֵּן צִמְצֵם אוֹרוֹ הָאֵין-סוֹף לִצְדָדִין וְנִשְׁאַר חָלָל פָּנוּי וּבְתוֹכוֹ בָּרָא הָעוֹלָמוֹת. עַל כֵּן בְּהֶכְרֵחַ צָרִיךְ כָּל אָדָם לְצַמְצֵם אוֹר לַהֲבִיוֹת לִבּוֹ שֶׁהוּא עַד אֵין סוֹף כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲבד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהַדְרָגָה וּבְמִדָּה. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ שֶׁנַּעֲבד אוֹתוֹ בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ׃

ב. וּכְשֶׁמְּצַמְצֵם הִתְלַהֲבוּת לִבּוֹ שֶׁלֹּא יִבְעַר יוֹתֵר מִדַּאי אֲזַי נִשְׁאָר חָלָל פָּנוּי בַּלֵּב בְּחִינַת: ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״ (תְּהִלִּים ק״ט כב), וּבְתוֹכוֹ נִתְגַּלִּין מִדּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת שֶׁהוּא סוֹד בְּרִיאַת הָעוֹלָמוֹת שֶׁהָיָה בְּתוֹךְ חָלָל הַפָּנוּי כַּנַּ״ל. וְעִקַּר הַבְּרִיאָה הָיָה עַל-יְדֵי חָכְמָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״כֻּלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ״ (שָׁם ק״ד כד), וְזֶהוּ בְּחִינַת מַה שֶּׁעִקַּר עֲבוֹדַת ה׳ לִזְכּוֹת לְמִדּוֹת טוֹבוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים הוּא עַל-יְדֵי שֶׁשּׁוֹמֵר הַחָכְמָה שֶׁבַּלֵּב הַיְנוּ מַחְשָׁבוֹת לִבּוֹ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַיְצִרִין, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְכָל יֵצֶר מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹ״ (בְּרֵאשִׁית ו׳ ה). עַל כֵּן הַלֵּב הוּא הַצַּיָּר שֶׁל הַמִּדּוֹת הַיְנוּ הַחָכְמָה שֶׁבַּלֵּב בְּחִינַת: ״צוּר לְבָבִי״ (תְּהִלִּים ע״ג כו) (וְעַיֵּן בְּרָכוֹת י) בְּבְחִינַת: ״וַיִּיצֶר״ בְּשֵׁנֵי יוּדִין (בְּרָכוֹת ס״א) יְצִירָה לְטַב וּלְבִישׁ בְּחִינַת שְׁנֵי יְצָרִין הַיְנוּ מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת הֵם יֵצֶר טוֹב וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת הֵם יֵצֶר הָרָע. עַל כֵּן כָּל תִּקּוּן הָאָדָם וְקִלְקוּלוֹ חַס וְשָׁלוֹם הַכֹּל תָּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁבַּלֵּב (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל״ה)׃

ג. וּכְשֶׁנִּזְהָר מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת בְּלִבּוֹ אֵיךְ לַעֲבד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּזֶה נַעֲשֶׂה לִבּוֹ בְּבְחִינַת ״צוּר לְבָבִי״ כַּנַּ״ל וּבְבְחִינַת ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״ כַּנַּ״ל. וְזוֹכֶה לַעֲשׂוֹת פְּעֻלּוֹת וּמִדּוֹת טוֹבוֹת הַמִּתְגַּלִּים בְּתוֹךְ הֶחָלָל וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלֶּה שֶׁהוּא מְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה׃

ד. וּכְשֶׁהַלֵּב הוּא בְּבְחִינַת וְלִבִּי חָלַל כַּנַּ״ל אָז לִבּוֹ פָּתוּחַ בְּחָכְמָה וְעַל-יְדֵי-זֶה מְתַקֵּן אֶת הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא עַל-יְדֵי חָכְמָה כַּנַּ״ל בְּבְחִינַת מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת. וְעַל-יְדֵי שֶׁחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהֵם טִפְּשׁוּת הַלֵּב בְּחִינַת: ״עָרְלַת לְבַבְכֶם״ תִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: ׳טִפְּשׁוּת לִבְּכוֹן׳ (דְּבָרִים י׳ טז), אָז מְטַמְטֵם אֶת הַלֵּב וּבָזֶה הוּא מְטַמְטֵם בְּחִינַת הֶחָלָל שֶׁל הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא עַל-יְדֵי חָכְמָה וּמְקַלְקְלָהּ וְנֶחֱשָׁב כְּאִלּוּ הֶחֱרִיב אֶת הָעוֹלָם. וּכְשֶׁחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִיאָה וְעַל-יְדֵי שֶׁמְּטַהֵר הַלֵּב וּמְגָרֵשׁ מִמֶּנּוּ מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְחוֹשֵׁב מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת יְזֻכֶּה שֶׁיּוּכַל לְחַדֵּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים בָּעוֹלָם. וְזֶה בְּחִינַת: ׳הָרוֹצֶה לְנַסֵּךְ יַיִן עַל-גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ יְמַלֵּא גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים יַיִן׳ (יוֹמָא ע״א), כִּי גְּרוֹנָם הוּא בְּחִינַת הַשִּׁיתִין שֶׁמְּנַקְּבִין וּמְחֻלָּלִין עַד הַתְּהוֹם (סֻכָּה מ״ט), וְהַיְנוּ בְּחִינַת ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״ כִּי תְּהוֹם דָּא לִבָּא וְקָנֶה (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ) וּתְהוֹם בְּחִינַת נִסִּים שֶׁעַל דָּבָר נִסֵּי הַכֹּל תְּמֵהִין בְּחִינַת וַתֵּהֶם כָּל הָעִיר (רוּת א׳ יט). עַל כֵּן הַצַּדִּיק שֶׁלִּבּוֹ פָּתוּחַ בְּחָכְמָה בִּבְחִינַת וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי כַּנַּ״ל בְּחִינַת צוּר לְבָבִי עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְחַדֵּשׁ מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וְלַעֲשׂוֹת נִסִּים. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּבְטוּבוֹ

מְחַדֵּשׁ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית״ ״וּבְטוּבוֹ״ זֶה הַצַּדִּיק שֶׁנִּקְרָא טוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב״ (יְשַׁעְיָה ג׳ ו) כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, חֲלָאִים מַעֲשֶׂה יְדֵי אָמָן אֵלּוּ הַשִּׁיתִין שֶׁמְּחֻלָּלִין וְכוּ׳ (סֶפֶר שָׁם), וְזֶה בְּחִינַת מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם בְּחִינַת לֵב הַצַּדִּיק כַּנַּ״ל:

ה. וְזֶה בְּחִינַת: ״וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם״ (דְּבָרִים י״א יג) ׳אֵיזֶה הִיא עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב זוֹ תְּפִלָּה׳ (תַּעֲנִית ב), כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה תָּלוּי בַּלֵּב שֶׁיָּשִׂים כָּל לִבּוֹ עָלֶיהָ דְּהַיְנוּ שֶׁיְּקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב לְדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִבּוֹ רָחוֹק מֵהַדִּבּוּרִים רַק יִשְׁמַע הֵיטֵב מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וְנוֹפֵל מַלְכוּת הָרִשָׁעָה וְנִמְשָׁךְ לְיִשְׂרָאֵל חִיּוּת גָּדוֹל וְשֶׂפַע וַעֲשִׁירוּת גָּדוֹל וּבְרָכָה עַד בְּלִי דַּי וְנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה וְזוֹכֶה לְהִתְגַּלּוּת אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה. כִּי תְּפִלָּה בְּחִינַת מַלְכוּת דָּוִד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וַאֲנִי תְּפִלָּה״ (תְּהִלִּים ק״ט ד), וּתְפִלָּה שֶׁבַּלֵּב בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ בְּתוֹךְ הֶחָלָל הַפָּנוּי (שָׁם):

ו. וְזֶה בְּחִינַת ה״א כִּי כְּשֶׁמְּטַמְטֵם לִבּוֹ בְּטִפְּשׁוּת ׳וְאֵין עָנִי אֶלָּא בְּדַעַת׳ (נְדָרִים מ״א) אָז הוּא בְּחִינַת דַּלּוּת בְּחִינַת דָּלֶ״ת. וּכְשֶׁמְּקַדֵּשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלֵית קְדֵשָׁה פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב קכ״ט) זֶה בְּחִינַת יוּ״ד שֶׁמַּמְשִׁיךְ לְתוֹךְ הַדָּלֶ״ת וְנַעֲשֵׂית ה״א בְּחִינַת: ״הִיא הָעוֹלָה״ (וַיִּקְרָא ו׳ ב) בְּחִינַת: ״מִי זֹאת עוֹלָה״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ח׳ ה) מִי עִם זֹאת עוֹלָה. שֶׁמַּעֲלֶה בֵּיתָא עִלָּאָה וּבֵיתָא תַּתָּאָה עַל-יְדֵי הֶקֶמַת הַתְּפִלָּה בְּחִינַת מַלְכוּת בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם בְּחִינַת בֵּיתָא תַּתָּאָה. שֶׁיָּבוֹא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעְלָה עַל-יְדֵי בִּנְיַן יְרוּשָׁלַיִם שֶׁלְּמַטָּה בְּחִינַת תְּפִלָּה (תַּעֲנִית ה). וּשְׁנֵיהֶם בְּחִינַת יְחוּדָא עִלָּאָה וְיִחוּדָא תַּתָּאָה בְּחִינַת אָבִיב שֶׁנִּקְרָא נִיסָן שֶׁבּוֹ הוּקַם הַמִּשְׁכָּן וּבוֹ יִתְחַנֵּךְ הַבַּיִת לֶעָתִיד לָבוֹא (יְחֶזְקֵאל מ״ה יח) (נֶגֶד שְׁנֵי בָּתִּים הַנַּ״ל) אָלֶף עִם בֵּית יוּד עִם בֵּית:

ז. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְעוֹרֵר לֶעָתִיד לָבוֹא הַשִּׁיר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״הַשִּׁיר יִהְיֶה לָכֶם כְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חָג״ (יְשַׁעְיָה ל׳ כט) (כִּי תְּפִלָּה בְּחִינַת אֱמוּנָה וּכְתִיב ״וַיַּאֲמִינוּ בִּדְבָרָיו יָשִׁירוּ תְּהִלָּתוֹ״ (תְּהִלִּים ק״ו יב) וְעַיֵּן שַׁעֲרֵי-צִיּוֹן, שַׁעַר ג), שֶׁיָּשִׁירוּ בְּלֵיל פֶּסַח שִׁיר פָּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ וּמְרֻבָּע, וְהֵם עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, בְּחִינַת ה״א, שֶׁהִיא דָּלֶ״ת עִם יוּ״ד, וְזֶהוּ עַל-יְדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ בִּבְחִינַת שִׁיר, בְּחִינַת שָׂרָה עַל כָּל הָעוֹלָם (בְּרָכוֹת יג), בְּחִינַת מַלְכוּת דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְעִים זְמִירוֹת יִשְׂרָאֵל (שְׁמוּאֵל-ב כ״ג א), בְּחִינַת סֵפֶת דָּוִד, שֶׁצָּרִיךְ לַהֲקִימָהּ (עָמוֹס ט׳ יא), וְסֵפֶה בְּחִינַת שָׂרָה, שֶׁסָּכְתָה בְּרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ (מְגִלָּה יד), בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁיַּעֲלֶה וְיָקִים אוֹתָהּ מִשְׁפָּלוּת וְקַטְנוּת, בְּחִינַת ״הַמָּאוֹר הַקָּטָן״ (בְּרֵאשִׁית א׳ טז), בְּחִינַת ״עֲצָתוֹ נוֹפֶלֶת״ (סַנְהֶדְרִין כב), לְגַדְּלוּת, בְּבְחִינַת ״הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים״ (בְּרֵאשִׁית שָׁם), וְאָז יִזְכֶּה לְעֵצָה שְׁלֵמָה וְלִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה:

ח. כִּי זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה אוֹתִיּוֹת תָּשׁוּב ה׳ לַעֲשׂוֹת מְדָּ׳, ה׳. וְעִקַּר הַתְּשׁוּבָה תָּלוּי בַּלֵּב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב״ (יְשַׁעְיָה ו׳ י) הַיְנוּ בַּמַּחֲשָׁבָה

שֶׁבַּלֵּב, שֶׁיִּתְגַּבֵּר לִבְרֹחַ מִמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת וְלַחֲשֹׁב בְּכָל עֵת מַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת. לָשִׂים אֶל לִבּוֹ הֵיטֵב מַה יִּהְיֶה תַּכְלִיתוֹ וְסוֹפוֹ וְלַחֲשׁוֹב עֵצוֹת וְתַחְבּוּלוֹת אֵיךְ יִזְכֶּה לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַגִּיעַ וּלְהַשִּׂיג אוֹרַיְתָא דְּעַתִּיקָא סְתִימָאָה הַיְנוּ סִתְרֵי פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם עִקַּר שַׁעֲשׁוּעֵי עוֹלָם הַבָּא בְּחִינַת עֹנֶג שַׁבָּת, וְשַׁבָּת זֶה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ" (דְּבָרִים ל' ב). וְאִיתָא בְּתִקּוּנִים (תִּקּוּן כ"א מ"א) וְהֵיא נִקְרֵאת קַבָּלָה כַּד אִיהִי בֵּין תְּרֵין דְּרוֹעִין דְּמַלְכָּא וּתְרֵין דְּרוֹעִין הֵם נִיסָן וְתִשְׁרֵי וְהֵם יְמֵי תְּשׁוּבָה, כִּי בְּנִיסָן עֲתִידִין לְגָאֵל (רֹאשׁ-הַשָּׁנָה י"א). וְאֵין הַגְּאֻלָּה אֶלָּא עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי" וְגוֹ' (יְשַׁעְיָה נ"ט כ) הַיְנוּ עִקַּר יְדִיעַת סוֹדוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם חָכְמַת הַקַּבָּלָה יִהְיֶה לָעָתִיד עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה:

ט. וְזֶה בְּחִינַת צִיצִית הַיְנוּ בְּחִינַת תְּכֵלֶת (פֵּרוּשׁ עִקַּר מִצְוַת צִיצִית הוּא עַל-יְדֵי תְּכֵלֶת כַּמּוּבָא בְּלִקּוּטֵי הֲלָכוֹת הִלְכוֹת צִיצִית הֲלָכָה ה' אוֹת ג' וְעַיֵּן מַסֶּכֶת סוֹטָה י"ז וְחֻלִּין פ"ט, שֶׁזָּכוּ לְחוּט שֶׁל תְּכֵלֶת וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י לְצִיצִית וְכוּ') דְּאָכְלֵי כְּלָא וְשָׁצֵי כְּלָא (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ ח"א נ"א ע"א), שֶׁהִיא הִתְגַּלּוּת מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִכָּנַע וְיִתְבַּטֵּל מַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא. וְיִשְׂרָאֵל הַדְּבֵקִים בְּמַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מְקַבְּלִים חִיּוּתָם מִשָּׁם, כִּי מִשָּׁם בָּא עִקַּר הַחִיּוּת בְּבְחִינַת "דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם" (רֹאשׁ הַשָּׁנָה כ"ה). כִּי תְּכֵלֶת בְּחִינַת: "וַתִּכַל נֶפֶשׁ דָּוִד" (שְׁמוּאֵל-ב י"ג לט) וּבְחִינַת כַּלָּה בְּחִינַת "כָּלָה בְּכָל הַגּוֹיִם" (יִרְמְיָה ל' יא) דְּאָכְלֵי כְּלָא וְכוּ'. וּמִשָּׁם הַנְּגִינָה בְּחִינַת "מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שָׁמַעְנוּ" (יְשַׁעְיָה כ"ד טז) "מִכְּנַף" דַּיְקָא שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּכֵלֶת (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת"). וְזֶה בְּחִינַת הֵ"א שֶׁהִיא דָּ"לֶת עִם יוּ"ד; דָּ"לֶת זֶה בְּחִינַת דל"ת כַּנְפוֹת, יוּ"ד זֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה בְּחִינַת הַשִּׁיר הַנַּ"ל. וְעִקַּר כֹּחַ הַכַּלָּה הַיְנוּ בְּחִינַת תְּכֵלֶת הִיא מְקַבֶּלֶת מִבְּחִינַת 'אִמָּא אוֹזֶפֶת מָאנָהָא לִבְרַתָּא' (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ ח"א ב ע"א), כִּי מְבִינָה שִׂרְשׁ הַדִּינִים שֶׁעַל יָדָהּ נִמְתָּקִים וְעַל-יְדֵי-זֶה עוֹשִׂין מִדָּלֶ"ת הֵ"א וּמַמְשִׁיכִים מִמֶּנָּה שֶׁפַע וַעֲשִׁירוּת גָּדוֹל וּבְרָכָה עַד בְּלִי דַּי. וְעַל-יְדֵי שֶׁנִּזְהָרִים בְּמִצְוַת צִיצִית זוֹכִין לְכָל הַנַּ"ל:

י. וְזֶה פֵּרוּשׁ: "לַשָּׁמֶשׁ שָׂם אֹהֶל בָּהֶם" (תְּהִלִּים י"ט ה), שֶׁהַצַּדִּיק נִקְרָא שֶׁמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ" (קֹהֶלֶת א' ה). וּזְרִיחָתוֹ הַיְנוּ הַשָּׂגָתוֹ אֵינוֹ אֶלָּא עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, עַל פָּסוּק: "לֶךְ רֵד" וְגוֹ' (שְׁמוֹת ל"ב ז). כְּלוֹם נָתַתִּי לְךָ גְּדֻלָּה אֶלָּא בְּשִׁבְיל יִשְׂרָאֵל וְכוּ' (בְּרָכוֹת לב). וְזֶהוּ: "אֹהֶל בָּהֶם" אֹהֶל לְשׁוֹן זְרִיחָה לְשׁוֹן בְּהִלּוֹ נֵרוֹ (אִיּוֹב כ"ט ב). בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁנִּכְנָסִין חַס וְשָׁלוֹם בְּחָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת שֶׁל הָאֻמּוֹת אֲזַי נוֹפֵל הַצַּדִּיק מֵהַשָּׂגָתוֹ וְנִתְחַפֶּה וְנִתְכַּסֶּה הַשָּׂגָתוֹ. וּכְשֶׁיּוֹצְאִין יִשְׂרָאֵל מֵחָכְמַת הָאֻמּוֹת אֲזַי הַצַּדִּיק יוֹצֵא מֵהַחֲפָּה וְהַמְּכֻסֶּה שֶׁהָיָה לוֹ עַד עַכְשָׁו בִּבְחִינַת: "וְהוּא כְּחָתָן יוֹצֵא מֵחֻפָּתוֹ":

יא. מַה שֶּׁהַכַּלָּה שׁוֹלַחַת לְהֶחָתָן טַלִּית יֵשׁ עַל זֶה טַעַם גָּדוֹל עַל-פִּי תּוֹרַת אֱמֶת, וְכֵן מַה שֶּׁצּוֹעֲקִין וְאוֹמְרִים "שַׁבָּת" וּמִלֵּי דִּבְדִיחוּתָא (שֶׁקּוֹרִין עָלָה) הַכֹּל שַׁיָּךְ לַחֲתֻנָּה עַל-פִּי הָאֱמֶת (וְעַיֵּן עוֹד בְּמָקוֹם אַחֵר מֵעִנְיַן כָּל הַדְּבָרִים

שֶׁעוֹשִׂין עַל חֲתֻנָּה מַה שֶּׁמְּכַסִּין הַכַּלָּה וְכוּ׳ וּמַה שֶּׁזּוֹרְקִין עַל הֶחָתָן מַה שֶּׁקּוֹרִין ׳הָאפִּין׳ וּמַה שֶּׁהֶחָתָן דּוֹרֵשׁ וּפוֹסְקִין לוֹ הַדְּרָשָׁה וְנוֹתְנִין לוֹ מַתָּנוֹת לַדְּרָשָׁה וְכֵן מַה שֶּׁהַבַּדְחָנִים מְהַפְּכִין עַצְמָן וְכוּ׳ הַכֹּל מֵאֵת ה׳. וּמְבוֹאָרִים שָׁם עַל זֶה טְעָמִים נִפְלָאִים וְאֵין כָּאן מָקוֹם לְבָאֲרָם):

יב. צָרִיךְ לִהְיוֹת כְּגִבּוֹר לָרוּץ אַרְח. כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְתַקֵּן מַה שֶּׁקִּלְקֵל עַדַיִן צָרִיךְ לְמַלֹּאת הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בַּזְּמַן שֶׁהָיָה נָזוּף לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן צָרִיךְ לָרוּץ מְאד וּלְהִזְדָּרֵז הַרְבֵּה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לְמַלֹּאת חֶסְרוֹן הָעֲבוֹדָה שֶׁהָיָה יָכוֹל לַעֲבד בִּימֵי קִלְקוּלוֹ:

נ - כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל

א. כָּל הַפּוֹגֵם בִּבְרִית אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בִּבְחִינַת: ״כָּל עַצְמתַי תֹּאמַרְנָה״ (תְּהִלִּים ל״ה י) הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִטְעם מְתִיקוּת בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה נִקְרֵאת ״כָּל עַצְמתַי תֹּאמַרְנָה״. כִּי אֵינוֹ יָכוֹל לִטְעם מְתִיקוּת בַּתְּפִלָּה אֶלָּא כְּשֶׁתִּקֵּן פְּגַם הַבְּרִית:

ב. מִי שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ הוּא בְּחִינַת מַיִן מְרִירִין מַיִן מְסָאָבִין זֶרַע טָמֵא. וַאֲזַי אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בִּבְחִינַת ״כָּל עַצְמתַי תֹּאמַרְנָה״ כַּנַּ״ל וְאָז כַּלְבָּא נָחֵית לֶאֱכל קָרְבָּנוֹ הַיְנוּ תְּפִלָּתוֹ וְהוּא בְּחִינַת מָרָה בְּחִינַת חֶרֶב בְּחִינַת גֵּיהִנֹּם. אֲבָל כְּשֶׁמְּתַקֵּן הַבְּרִית אֲזַי הוּא בִּבְחִינַת מַיִן מְתִיקִין מַיִן דְּדַכְיָן זֶרַע קדֶשׁ וַאֲזַי דִּבּוּרָיו מְתוּקִים וְטוֹבִים. וּכְשֶׁיּוֹצְאִים מִפִּיו וּמַשְׁמִיעִים לְאָזְנָיו אֲזַי נִכְנָסִים מְתִיקוּת הַדִּבּוּרִים לְתוֹךְ עַצְמוֹתָיו וַאֲזַי תְּפִלָּתוֹ בִּבְחִינַת ״כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה״ וְאָז אַרְיֵה נָחֵית לֶאֱכל קָרְבָּנוֹ:

ג. כָּל אֶחָד כְּפִי תִּקּוּן הַבְּרִית וּכְפִי הִתְקַשְּׁרוּתוֹ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁהֵם שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית כְּמוֹ כֵן הוּא יָכוֹל לִטְעם מְתִיקוּת בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה:

ד. מִי שֶׁפָּגַם בִּבְרִיתוֹ יִשְׁמר אֶת עַצְמוֹ מִכְּלָבִים וּמֵחֲרֵב:

ה. וְדַע שֶׁהָעִזֵּי פָּנִים שֶׁיֵּשׁ בַּדּוֹר הֵן הֵן הַכְּלָבִים וְהֵן הָעוֹמְדִים וְחוֹלְקִים עַל תְּפִלַּת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁעַדַיִן לֹא תִּקֵּן בְּרִיתוֹ בִּשְׁלֵמוּת:

ו. וּמִזֶּה תָּבִין מִמֵּילָא כַּמָּה גָּדוֹל עֲוֹנָם שֶׁל הַחוֹלְקִים עַל תְּפִלַּת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְרוֹצִים לְבַלְבֵּל תְּפִלָּתוֹ כִּי הֵם נִקְרָאִים כְּלָבִים מַמָּשׁ בִּבְחִינַת: ״וְהַכְּלָבִים עַזֵּי נָפֶשׁ״ (יְשַׁעְיָה נ״ו יא). כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁזֶּה הָאִישׁ שֶׁמִּתְפַּלֵּל לֹא זָכָה עֲדַיִן לְתִקּוּן הַבְּרִית וּמֵחֲמַת זֶה בָּא עָלָיו הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת שֶׁהִיא בְּחִינַת כַּלְבָּא נָחֵת וְכוּ׳ כַּנַּ״ל, אֲבָל הַחוֹלְקִים אֵינָם פְּטוּרִים מֵחֲמַת זֶה מֵעוֹנְשִׁים. כִּי הֵם עוֹקְרִים אֶת נַפְשָׁם מִן הַקְּדֻשָּׁה וּמַכְנִיסִים עַצְמָם לִהְיוֹת נִקְרָאִים בְּשֵׁם כְּלָבִים מַמָּשׁ עַל-יְדֵי שֶׁחוֹלְקִים עַל תְּפִלָּתוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא

תִּקֵּן בְּרִיתוֹ בִּשְׁלֵמוּת וְכַנַּ״ל. כִּי בְּוַדַּאי הוּא צָרִיךְ לְיַגֵּעַ עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַרְגִּישׁ מְתִיקוּת בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה וְהַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ יְקָרָה מְאֹד (כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר) אֲבָל הַחוֹלְקִים הֵם בְּחִינַת כְּלָבִים מַמָּשׁ וְגָדוֹל עֲוֹנָם מִנְּשֹׂא כַּנַּ״ל׃

ז. הַצַּדִּיק אֲכִילָתוֹ הִיא יְקַר הָעֵרֶךְ כִּי מַשְׁבִּיעַ אֶת הַנֶּפֶשׁ דִּקְדֻשָּׁה וְעַל כֵּן אָסוּר לוֹ לְהִתְעַנּוֹת אֲבָל מִי שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת צָרִיךְ בְּוַדַּאי לְהִתְעַנּוֹת וּמִצְוָה הִיא׃

ח. הַחוֹלַאַת שֶׁל שְׁבִירַת עֲצָמוֹת (שֶׁקּוֹרִין בְּרֶעכְנִישׁ) רַחֲמָנָא לִצְלָן בָּאָה מֵחֲמַת תַּאֲוַת נְאוּף׃

נא - כשאתם מגיעין לאבני שיש טהור

א. הַשֶּׁקֶר מַזִּיק לָעֵינַיִם בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת׃

ב. כְּשֶׁאוֹמֵר שֶׁקֶר מִתְגַּבְּרִים עֲכִירַת הַדָּמִים שֶׁמִּשָּׁם בָּאָה הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהַדְּמָעוֹת שֶׁמְּקַלְקְלִין עֵינָיו. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר שֶׁקֶר עַד שֶׁיְּעַכֵּר אֶת דָּמָיו. וֶאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְדַבֵּר כִּי אִם כְּשֶׁמְּזַכֵּךְ מִקֹּדֶם אֶת הַדָּמִים׃

ג. הַשֶּׁקֶר הוּא הָרָע הוּא הַטֻּמְאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה מֵסִיר הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעָלָיו. אֲבָל עַל-יְדֵי אֱמֶת הַשְּׁגָחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עָלָיו בִּשְׁלֵמוּת׃

ד. הָאֱמֶת הוּא אֶחָד וְהַשֶּׁקֶר הוּא הַרְבֵּה. כִּי אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר הָאֱמֶת עַל הַדָּבָר כִּי אִם אֶחָד דְּהַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא דַּיְקָא, כְּגוֹן עַל כֶּסֶף כֶּסֶף לְבַד וְעַל זָהָב זָהָב לְבַד וְכוּ׳. אֲבָל הַשֶּׁקֶר הוּא הַרְבֵּה כִּי יְכוֹלִין לוֹמַר שְׁקָרִים בְּלִי שִׁעוּר כְּגוֹן עַל כֶּסֶף שֶׁהוּא נְחוֹשֶׁת אוֹ בְּדִיל אוֹ עוֹפֶרֶת וּשְׁאָרֵי שֵׁמוֹת בְּלִי שִׁעוּר. עַל כֵּן סוֹף כָּל סוֹף יִתְגַּלֶּה הָאֱמֶת בְּוַדַּאי וְיִתְבַּטֵּל הַהִתְנַגְּדוּת, כִּי כָּל הַהִתְנַגְּדוּת הוּא מֵחֲמַת רִבּוּי הַשֶּׁקֶר בְּלִי שִׁעוּר שֶׁמִּשָּׁם בָּא כָּל הַהִתְנַגְּדוּת כִּי בְּאֶחָד לֹא שַׁיָּךְ הִתְנַגְּדוּת. וְהָאֱמֶת שֶׁהוּא אֶחָד בְּוַדַּאי יִשָּׁאֵר קַיָּם לְעוֹלָם כִּי הָאֱמֶת הוּא אַחְדּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁכָּל הַשְּׁקָרִים שֶׁהֵם הַהִתְנַגְּדוּת הֵמָּה יאבְדוּ, וְהוּא יַעֲמד לְעוֹלָם כִּי ״אֱמֶת ה׳ לְעוֹלָם״׃

ה. כְּשֶׁתִּרְצֶה לְהִכָּלֵל בְּאֶחָד עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל אַחַר הַבְּרִיאָה בִּבְחִינַת קֹדֶם הַבְּרִיאָה, שֶׁיִּהְיוּ כֻּלָּם אֶחָד כֻּלּוֹ טוֹב כְּלוֹ קֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה קֹדֶם הַבְּרִיאָה. תִּשְׁמר אֶת עַצְמְךָ מְשֻׁקָּר וּתְדַבֵּר רַק אֱמֶת וְתִהְיֶה אִישׁ אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּהְיֶה נִכְלָל בְּאֶחָד כַּנַּ״ל כִּי הָאֱמֶת הוּא אֶחָד כַּנַּ״ל׃

נב - הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי

א. צָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בְּשָׁרְשׁוֹ. וּלְהִכָּלֵל בְּשָׁרְשׁוֹ צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בִּטּוּל. וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לִידֵי בִּטּוּל כִּי אִם עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת, כִּי עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְבּוֹדֵד בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְבַטֵּל הַכֹּל וּלְהִתְדַּבֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִכָּלֵל בְּשָׁרְשׁוֹ:

ב. עִקַּר הַהִתְבּוֹדְדוּת הוּא בַּלַּיְלָה שֶׁאָז כֻּלָּם יְשֵׁנִים וְשֶׁיִּהְיֶה הַמָּקוֹם מְחוּץ לָעִיר שֶׁיֵּלֵךְ בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי דְּהַיְנוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם הוֹלְכִים שָׁם אֲפִלּוּ בַּיּוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמִּתְבּוֹדֵד בַּלַּיְלָה בַּדֶּרֶךְ יְחִידִי כַּנַּ"ל מְפַנֶּה לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ מִכָּל עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמְבַטֵּל הַכֹּל עַד שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי. דְּהַיְנוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה מִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה עַד שֶׁמְּבַטֵּל מִדָּה זֹאת וְאַחַר-כָּךְ מְבַטֵּל מִדָּה אַחֶרֶת עַד שֶׁמְּבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ לְגַמְרֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוּם גַּאוּת וְשׁוּם מַמָּשׁוּת עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּעֵינָיו כְּאַיִן וָאֶפֶס מַמָּשׁ עַד שֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לִבְחִינַת בִּטּוּל בֶּאֱמֶת. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָל כָּל הָעוֹלָם עִמּוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ דְּהַיְנוּ שֶׁנִּכְלָל עִמּוֹ הַכֹּל בְּאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

נג - עקר הולדה תלוי בה"א

א. עַל-יְדֵי שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים לְקָרֵב אֲנָשִׁים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְצַדִּיקֵי אֱמֶת עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְבָנִים:

ב. צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיַּגִּיעַ לִשְׁלֵמוּת הַדַּעַת דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְדַעַת דִּקְדֻשָּׁה כָּל מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לָאָדָם לֵידַע וּלְהַשִּׂיג מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לָאָדָם לֵידַע יוֹתֵר. וְאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לָזֶה כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁעוֹסֵק עִם בְּנֵי אָדָם לְקָרְבָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם דַּעְתּוֹ כַּנַּ"ל וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְבָנִים וְיוּכַל לִפְקֹד עֲקָרוֹת:

ג. וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁהַצַּדִּיקִים מְיַגְּעִים אֶת עַצְמָם וְרוֹדְפִים אַחַר בְּנֵי אָדָם לְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי אֵין זֶה כְּדֵי לְהַרְבּוֹת כְּבוֹדָם חַס וְשָׁלוֹם אֶלָּא כְּדֵי לְהַשְׁלִים דַּעְתָּם כַּנַּ"ל:

נד - ויהי מקץ שנתים ימים

א. צָרִיךְ לִשְׁמוֹר מְאד אֶת הַזִּכָּרוֹן שֶׁלֹּא יִפֹּל לִשְׁכְחָה דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֹּר תָּמִיד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי וְלֹא יִשְׁכַּח. וְכָךְ רָאוּי לִהְיוֹת מִנְהַג אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, שֶׁתֻּכָּף בַּבֹּקֶר בַּהֲקִיצוֹ מִשְּׁנָתוֹ מִיָּד כְּשֶׁיִּפְתַּח אֶת עֵינָיו קֹדֶם שֶׁיַּעֲשֶׂה שׁוּם דָּבָר יַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ תֻּכָּף בְּעָלְמָא דְּאָתֵי וְזֶהוּ זִכָּרוֹן בִּכְלָלִיּוּת. וְאַחַר-כָּךְ צָרִיךְ

לְהַמְשִׁיךְ הַזִּכָּרוֹן בְּפָרְטִיּוּת דְּהַיְנוּ שֶׁיַּגְדִּיל דַּעְתּוֹ בְּכָל מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה. וּלְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב עַל כָּל הַסִּבּוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַזְמִין לוֹ וּמְגַלְגֵּל עִמּוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם, כִּי כָּל יוֹם יֵשׁ בּוֹ מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה מְשֻׁנֶּה מֵחֲבֵרוֹ. וְצָרִיךְ שֶׁתֵּדַע שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְצֵם אֶלְקוּתוֹ מֵאֵין סוֹף וְאֵין תַּכְלִית עַד נְקֻדַּת הַמֶּרְכָּז שֶׁל עוֹלָם הַגַּשְׁמִי שֶׁהָאָדָם עוֹמֵד עָלָיו. וּמַזְמִין לְכָל אָדָם מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה לְפִי הַיּוֹם וּלְפִי הַמָּקוֹם וּלְפִי הָאָדָם וּמַלְבִּישׁ לוֹ בָּהֶם רְמָזִים כְּדֵי לְקָרְבוֹ לַעֲבוֹדָתוֹ. בְּכֵן צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ וְשִׂכְלוֹ לְהָבִין הָרְמָזִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַמֵּז לוֹ בָּהֶם לְהִתְקָרֵב אֵלָיו בְּכָל פַּעַם מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא. כִּי בְּכָל הָעִנְיָנִים וּבְכָל הַמְּלָאכוֹת וּבְכָל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן וּבְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַזְמִין לָאָדָם בְּכָל יוֹם וָיוֹם בְּכֻלָּם יֵשׁ בָּהֶם רְמָזִים פְּרָטִיִּים כַּנַּ״ל. וְצָרִיךְ לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ וּלְהִסְתַּכֵּל עַל זֶה הֵיטֵב לְהָבִין רְמִיזוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ב. אַךְ צָרִיךְ לִזָּהֵר לְצַמְצֵם דַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא יַעֲמִיק מַחֲשַׁבְתּוֹ בָּזֶה יוֹתֵר מִדַּאי שֶׁלֹּא יֵצֵא מִגְּבוּל הַקְּדֻשָּׁה. דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא תִּשּׁוֹטֵט מַחֲשַׁבְתּוֹ עַל-יְדֵי-זֶה לַחֲקִירוֹת וּבִלְבּוּלִים רַק לְפִי שֵׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי שֶׁלּוֹ כֵּן יַגְדִּיל דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בָּזֶה. וְכֵן לֹא יְסִתַּכֵּל בָּזֶה לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ׃

ג. אֲפִלּוּ מִי שֶׁיּוֹדֵעַ וּמֵבִין הָרְמָזִים מִכָּל הַדְּבָרִים אֲפִלּוּ מִדִּבְרֵי חֹל אַף-עַל-פִּי-כֵן אָסוּר לוֹ לַעֲסֹק רַק בְּדִבְרֵי חֹל (מִשְּׁנֵי טְעָמִים הַמְבֹאָרִים בִּפְנִים) אֶלָּא גַּם הוּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הִסְתַּפְּקוּת לְהִסְתַּפֵּק רַק בַּהֶכְרֵחִיּוּת. כִּי אֲלוּ שֶׁאֵין לָהֶם מִדַּת הַהִסְתַּפְּקוּת וּמַנְהִיגִים אֶת בֵּיתָם בִּגְדוֹלוֹת דַּוְקָא כַּנָּהוּג עַכְשָׁו בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּהַרְבֵּה אֲנָשִׁים, עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר׃ ״מְאֵרַת ה׳ בְּבֵית רָשָׁע״ (מִשְׁלֵי ג׳ לג). כִּי לְעוֹלָם חָסֵר לָהֶם הַרְבֵּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וּבֶטֶן רְשָׁעִים תֶּחְסָר״ (שָׁם י״ג לג). אֲבָל בְּצַדִּיקִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הִסְתַּפְּקוּת בַּמֶּה שֶׁחָנָּם ה׳ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״צַדִּיק אוֹכֵל לְשֹׂבַע נַפְשׁוֹ״ (שָׁם) אֶצְלָם הוּא אוֹר מָלֵא וְנִשְׁפָּע עַל יָדָם כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת׃

ד. וַאֲפִלּוּ מִזֶּה הַהִסְתַּפְּקוּת גּוּפָהּ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ לִצְדָקָה וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יִחוּד בֵּין צַדִּיק לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל כַּמְבֹאָר בִּפְנִים׃

ה. וְהַהֲמוֹן עַם שֶׁאֵין לָהֶם שֵׂכֶל לְהָבִין הָרְמָזִים הַנַּ״ל נַעֲשֶׂה אֶצְלָם כָּל זֶה מִמֵּילָא עַל-יְדֵי שֵׁנָה וְצִיצִית וּתְפִלִּין וְתוֹרָה (אוֹ קְרִיאַת-שְׁמַע לְעַם הָאָרֶץ) וּתְפִלָּה וּמַשָּׂא וּמַתָּן. שֵׁנָה הִיא בְּחִינַת לְאַדְבְּקָא מַחֲשַׁבְתָּא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי כִּי בִּשְׁעַת הַשֵּׁנָה הַנְּשָׁמָה עוֹלָה לְמַעְלָה. תְּפִלִּין הִיא בְּחִינַת הַגְדָּלַת הַשֵּׂכֶל לְהָבִין הָרְמָזִים הַנַּ״ל. צִיצִית הִיא בְּחִינַת הַצְּמָצוּם הַנַּ״ל כִּי עַל-יְדֵי מִצְוַת צִיצִית מַמְשִׁיכִין תִּקּוּן זֶה שֶׁלֹּא יֵצֵא מֹחוֹ חוּץ לַגְּבוּל כְּשֶׁמַּגְדִּיל דַּעְתּוֹ לְהָבִין הָרְמָזִים. וְעַל כֵּן צִיצִית קוֹדֶם לִתְפִלִּין כִּי צְרִיכִין לְתַקֵּן מִקְדָּם הַמֹּחִין שֶׁלֹּא יֵצֵא הַמֹּחַ חוּץ לַגְּבוּל וְאַחַר-כָּךְ יְכוֹלִין לְהַגְדִּיל דַּעְתָּם לְהָבִין הָרְמָזִים שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין. תּוֹרָה הִיא בְּחִינַת הִסְתַּפְּקוּת הַנַּ״ל כִּי הַתּוֹרָה הִיא עֵץ חַיִּים דְּמָזוֹן לְכֹלָּא בֵּהּ. וְגַם בִּלְמוּד הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ צְרִיכִין בְּחִינַת הִסְתַּפְּקוּת כִּי לִפְעָמִים מְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם מַה שֶּׁרוֹצֶה לִלְמוֹד יוֹתֵר מִדַּאי כִּי רוֹאֶה שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה לִלְמוֹד וְרוֹצֶה לִלְמוֹד כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת

וּמֵחֲמַת זֶה הוּא נִתְבַּלְבֵּל מְאד וְלִפְעָמִים נִתְבַּטֵּל עַל-יְדֵי-זֶה לְגַמְרֵי. עַל כֵּן צָרִיךְ גַּם בַּתּוֹרָה שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּחִינַת הִסְתַּפְּקוּת וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: יֹלֵא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לִגְמֹר׳ (אָבוֹת פ״ב) וְהַיְנוּ כַּנַּ״ל. תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת רַגְלֵי הַקְּדֻשָּׁה הַמְּלַבֶּשִׁין בְּזֶה הָעוֹלָם כַּמְבאָר בִּפְנִים:

ו. מַשָּׂא וּמַתָּן הוּא בְּחִינַת יְחוּד צַדִּיק וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים מַשָּׂא וּמַתָּן כַּמְבאָר בִּפְנִים. וְיִחוּד זֶה שֶׁל צַדִּיק וּכְנֶסֶת-יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה כִּי כָּל עִסְקֵי הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן שֶׁנִּתְגַּלְגְּלִים הַסְּחוֹרוֹת וְהַחֲפָצִים מֵאָדָם זֶה לְאָדָם אַחֵר הַכֹּל הוּא כְּפִי הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁבָּהֶם. וְלִפְעָמִים צָרִיךְ הַחֵפֶץ לָצֵאת מֵרְשׁוּתוֹ לִרְשׁוּת אַחֵר וְאַחַר-כָּךְ יַחֲזֹר לִרְשׁוּתוֹ הַכֹּל כְּפִי הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדָּבָר וּכְפִי חֶלְקֵי הַנֶּפֶשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם בְּכָל עֵת וּזְמַן. עַל כֵּן אֵין לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה בְּשׁוּם דָּבָר לִדְחֹק עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר לִמְכֹּר אוֹ לִקְנוֹת דַּוְקָא בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁחָפֵץ כִּי עֵת לְכָל חֵפֶץ כְּפִי בֵּרוּר הַנִּיצוֹצוֹת וּכְפִי חֶלְקֵי הַנֶּפֶשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה שֶׁבָּאָדָם. וְעַל-יְדֵי מַשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה מַעֲלֶה וּמְתַקֵּן הַנִּיצוֹצוֹת וּמַשְׁלִים וּמֵאִיר הָאָרָה בַּנֶּפֶשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה שֶׁלּוֹ וְנִתְיַחֵד צַדִּיק וּכְנֶסֶת-יִשְׂרָאֵל (שֶׁהוּא יְחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ) הַנִּקְרָאִים מַשָּׂא וּמַתָּן:

ז. כְּדֵי לִשְׁמר אֶת הַזִּכָּרוֹן הַנַּ״ל צָרִיךְ לִשְׁמר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִפֹּל לְרַע עַיִן שֶׁהִיא מִיתַת הַלֵּב, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּא שִׁכְחָה וְנִפְגָּם הַזִּכָּרוֹן וְלִבּוֹ מֵת בְּקִרְבּוֹ וְאֵינוֹ זוֹכֵר אֶת תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי. שֶׁצְּרִיכִין לִזְכֹּר זֹאת בְּכָל יוֹם וּלְאַדְבְּקָא מַחֲשַׁבְתֵּהּ בְּעַלְמָא דְּאָתֵי. וְעַל-יְדֵי רַע עַיִן אֵינוֹ מֵשִׂים לִבּוֹ לְכָל זֶה:

ח. וְיֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת בְּרַע עַיִן; יֵשׁ שֶׁעֵינוֹ צָרָה בְּהִתְנַשְּׂאוּת שֶׁל חֲבֵרוֹ וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת בָּזֶה. וְצָרִיךְ לִשְׁמר אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה מְאד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם עַיִן רָעָה עַל חֲבֵרוֹ כְּלָל וְכֵן צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּנָּצֵל מֵרַע עַיִן שֶׁל חֲבֵרוֹ. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיּוּכַל לַעֲמד כְּנֶגֶד הָרַע עַיִן לְהַכְנִיעוֹ צָרִיךְ לִבְרֹחַ מִמֶּנּוּ אֲבָל מִי שֶׁיָּכוֹל לְתַקְּנוֹ צָרִיךְ לְתַקְּנוֹ:

ט. גַּם צָרִיךְ לִשְׁמר אֶת הָעַיִן מִכֹּחַ הַמְּדַמֶּה וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא טוֹב עַיִן צָרִיךְ לִשְׁמר עַצְמוֹ מִזֶּה. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאִיָּה יָפָה יָכוֹל לִטְעוֹת עַצְמוֹ עַל-יְדֵי שֶׁרוֹאֶה מֵרָחוֹק וְנִדְמֶה לוֹ הֵפֶךְ מִן הָאֱמֶת וְכוּ׳. כֵּן הוּא בְּעֵינֵי הַשֵּׂכֶל בְּכַמָּה בְּחִינוֹת כְּגוֹן לִפְעָמִים נִדְמֶה לוֹ שֶׁחֲבֵרוֹ נוֹטֶה מִן הָאֱמֶת אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה כְּנֶגְדּוֹ שֶׁלֹּא כְּהָגֶן וְכוּ׳ וּמֵחֲמַת זֶה יֵשׁ בְּלִבּוֹ עָלָיו וְיוּכַל לְהִתְעוֹרֵר עַל-יְדֵי-זֶה מַחֲלֹקֶת. וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁחוֹלֵק עַל חֲבֵרוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם וּבֶאֱמֶת הַכֹּל בָּא מִטָּעוּת שֶׁל כֹּחַ הַמְּדַמֶּה שֶׁנִּדְמֶה לוֹ עַל חֲבֵרוֹ דִּבְרֵי שְׁקָרִים וּבְדוּיִים. וְכֵן יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת מַה שֶּׁעֵינֵי הַשֵּׂכֶל נוֹטִים מֵהָאֱמֶת עַל-יְדֵי טָעוּת שֶׁל כֹּחַ הַמְּדַמֶּה, כִּי כֹּחַ הַמְּדַמֶּה יָכוֹל לְהַטְעוֹת אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁהוּא טוֹב עַיִן. עַל כֵּן צְרִיכִין לָזֶה שְׁמִירָה יְתֵרָה לִשְׁמר עַצְמוֹ מְאד מִטָּעוּת שֶׁל הַמְּדַמֶּה:

י. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי שֶׁשּׁוֹמְרִין אֶת עַצְמוֹ מְאד מִלָּשׁוֹן הָרַע מִלְּאָמְרוֹ וּמִלְּקַבְּלוֹ, כִּי עַל-יְדֵי לָשׁוֹן הָרַע מִתְגַּבֵּר הַמְּדַמֶּה וּפְגַם הַזִּכָּרוֹן הַנַּ״ל שֶׁהוּא

תָּלוּי בְּתִקּוּן הָעֵינַיִם כַּנַּ״ל. וְכֹחַ הַמְדַמֶּה הוּא כֹּחַ הַבַּהֲמִיּוּת כִּי גַּם בְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ כֹּחַ הַמְדַמֶּה. וְנִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַדַּעַת וַאֲזַי נוֹפֵל מֵאַהֲבַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאַהֲבַת הַבַּהֲמִיּוּת שֶׁהֵם כָּל הַתַּאֲווֹת הַבָּאִים מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה שֶׁמִּתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר עַל-יְדֵי לָשׁוֹן הָרָע כַּנַּ״ל׃

יא. עַל-יְדֵי רַע עַיִן וְכֵן עַל-יְדֵי לָשׁוֹן הָרָע אֵינוֹ מַנִּיחַ אַחֲרָיו בֵּן זָכָר׃

יב. הַכֹּחַ הַמְדַמֶּה הוּא מְחַזֵּר דַּוְקָא לִשְׁרוֹת עַל-פִּי שׁוֹנֶה הֲלָכוֹת מִטַּעַם הַמְבֹאָר בִּפְנִים, וְעַל כֵּן אִם מְחַדְּשִׁים בַּתּוֹרָה הוּא חִדּוּשׁ נָאֶה (בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז גְּלַייִךְ) כִּי הוּא מְדַמֶּה מִלְּתָא לְמִלְּתָא. אַךְ אֵלּוּ הַחִדּוּשִׁים קָשִׁים לְפַרְנָסָה, שֶׁכְּשֵׁם שֶׁעַל-יְדֵי חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים בָּאִים כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת וְהַבְּרָכוֹת לָעוֹלָם כַּמְבֹאָר בִּפְנִים כֵּן עַל-יְדֵי הַחִדּוּשִׁים הַבָּאִים מִכֹּחַ הַמְדַמֶּה בָּא רָעָב לָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם׃

יג. הִתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַמְדַמֶּה הוּא עַל-יְדֵי עַצְבוּת שֶׁהוּא רוּחַ נְכֵאָה רוּחַ רָעָה וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא הִתְגַּבְּרוּת הַשִּׂכְחָה הַנַּ״ל. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה וְעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר הַכְנָעַת הַמְדַמֶּה וְזוֹכִין לִזְכֹּר בְּעָלְמָא דְּאָתֵי׃

יד. שְׁמִיעַת קוֹל נִגּוּן עַל כְּלִי זֶמֶר מְמַנְגֵּן כָּשֵׁר לְשֵׁם שָׁמַיִם הִיא סְגֻלָּה גְּדוֹלָה לִזְכּוֹת לְשִׂמְחָה וּלְהַכְנִיעַ הַמְדַמֶּה וּלְזִכּוֹת לַזְּכָרוֹן הַנַּ״ל. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְהַשִּׂיג רוּחַ נְבוּאָה וְרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ וְיָכוֹל לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ כַּמַּיִם נֹכַח פְּנֵי ה׳, עַל כֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד׃

טו. עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת בַּלַּיְלָה שֶׁאָז עִקַּר זְמַנָּהּ וְכֵן עַל-יְדֵי קִימַת חֲצוֹת זוֹכֶה לְכָל הַנַּ״ל וְלַחֲשֹׁב בְּכָל עֵת עַל תַּכְלִיתוֹ וְסוֹפוֹ הָאַחֲרוֹן לָעוֹלָם הַבָּא עַד שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בֶּאֱמֶת. וְזוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְסַבֵּב עִמּוֹ וּלְהָבִין שֶׁהַכֹּל הוּא כְּדֵי לְרַמֵּז לוֹ רְמָזִים בְּכָל עֵת לְהִתְקָרֵב אֵלָיו שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַיְשׁוּב הַדַּעַת הָאֱמִתִּי. וְעִקַּר קִיּוּמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם מִסְפָּר יְמֵי חַיֵּי הֶבְלוֹ וְכָל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל יוֹם הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל זֶה לְבַד׃

טז. עַל-יְדֵי מְצוַת נֵר חֲנֻכָּה מַמְשִׁיכִין עַל עַצְמוֹ הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁמֶן הַטּוֹב שֶׁהוּא בְּחִינַת זְכָרוֹן דְּהַיְנוּ לִזְכֹּר תָּמִיד בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בִּכְלָל וּבִפְרָט׃

יז. מִי שֶׁהוּא טוֹב עַיִן זוֹכֶה לָאֱמֶת וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִדְבֵקוּת אֲמִתִּי בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

נה - אבא שאול אומר קובר מתים הייתי

א. לִרְאוֹת בְּמַפַּלְתָּן שֶׁל רְשָׁעִים אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ״ (תְּהִלִּים ק״י א)

וְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נִקְרֵאת יָמִין כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (הוּבָא בְּפֵרוּשׁ רַשְׁ״י פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח עַל-פָּסוּק וְאָבִיו קָרָא לוֹ בִּנְיָמִין):

ב. וַאֲפִלּוּ עַכְשָׁו בַּגָּלוּת שֶׁאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הִיא תַּחַת יַד הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְאֵין יְכֹלֶת בִּקְדֻשָּׁתָהּ לְהִתְגַּלּוֹת אַף-עַל-פִּי-כֵן יְכוֹלִין לְגַלּוֹת וּלְהַמְשִׁיךְ קְדֻשָּׁתָהּ עַל-יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת זְכוּת אָבוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְגוֹ׳ וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר״ (וַיִּקְרָא כ״ו מב). וְעַל-יְדֵי הִתְנוֹצְצוּת זְכוּת אָבוֹת נִתְגַּלֶּה קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְרְאוֹת בְּמַפַּלְתָּן שֶׁל רְשָׁעִים. וְלֹא דַּי שֶׁהָאָדָם נִצּוֹל מֵהָרְשָׁע אֶלָּא גַּם רוֹאֶה בָּרְשָׁע מַה שֶּׁהָרְשָׁע רָצָה לִרְאוֹת בּוֹ:

ג. כִּי הָרְשָׁעִים מַמְשִׁיכִים רַע עַיִן עַל שִׂנְאֵיהֶם כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ״וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁרוֹאֶה בְּשִׂנְאָיו שֶׁנֶּאֱמַר: ״מָרוֹם מִשְׁפָּטֶיךָ מִנֶּגְדּוֹ״ (בְּרָכוֹת ז), וְעַל-יְדֵי לְמוּד זְכוּת שֶׁהָאָדָם מְלַמֵּד עַל הָרְשָׁע נִצּוֹל מֵהָרַע עַיִן שֶׁל הָרְשָׁע. גַּם מַה שֶּׁהָרְשָׁעִים זוֹכִין בַּדִּין (כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שָׁם) וּמוּרָם וּמְסֻלָּק מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ מֵהֶם הַכֹּל הוּא לְטוֹבַת הַצַּדִּיק, כִּי גַּם הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְלַמֵּד זְכוּת עַל הָרְשָׁע בִּשְׁבִיל לְהַצִּיל אֶת הַצַּדִּיק מֵעֵינוֹ הָרָע. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹחֵז בְּיַד מִדַּת מִשְׁפָּט וּכְשֶׁמְּסַלֵּק מִשְׁפָּטוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט עַל הָרְשָׁע נִתְגַּלֶּה יַד ה׳ וְנַעֲשֶׂה צֵל שֶׁבּוֹ נִתְכַּסֶּה הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּבְצֵל יָדִי כִּסִּיתִיךָ״ (יְשַׁעְיָה נ״א טז), וַאֲזַי הָרְשָׁעִים, שֶׁעֵינֵיהֶם בַּגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה לְטוּשׁוֹת כְּרְאוֹי מֵצָק, עַל-יְדֵי הַצֵּל נִכְהוּ מְאוֹר עֵינֵיהֶם, שֶׁאֵין אַרְסָם יָכוֹל לְהַזִּיק, אֲבָל הַצַּדִּיקִים שֶׁמְּאוֹר עֵינֵיהֶם בַּזְּמַן הַזֶּה קָטָן כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״מִי עִוֵּר כְּמְשֻׁלָּם״ (יְשַׁעְיָה מ״ב יט) עַל-יְדֵי הַצֵּל נִתְחַזֵּק מְאוֹר עֵינֵיהֶם, כְּדֶרֶךְ חֲלוּשֵׁי הָרְאוּת שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לִרְאוֹת הֵיטֵב בְּאוֹר גָּדוֹל וּצְרִיכִין לְצֵל כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לִרְאוֹת. וְעַל-יְדֵי הַצֵּל נִתְחַזֵּק מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל הַצַּדִּיק וְיָכוֹל לִרְאוֹת לְמֶרְחוֹק וְרוֹאֶה וּמַשִּׂיג צִדְקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, שֶׁהַצַּדֶּק שֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מַצְדִּיק אֶת הָרָשָׁע בְּמִשְׁפָּט זֶהוּ צִדְקָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא ״כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע״ (שְׁמוֹת כ״ג):

ד. וְעַל-יְדֵי שֶׁרוֹאֶה צִדְקַת ה׳ נִתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וְנִתְפַּשֵּׁט לִבּוֹ מֵעַקְמִימִיּוּתוֹ שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל. כִּי עִקַּר הַתְּפִלָּה הִיא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין שֶׁהַכֹּל הוּא בִּרְשׁוּת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֲפִלּוּ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע וְאֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מְקַפֵּחַ שְׂכַר כָּל בְּרִיָּה׳ (פְּסָחִים קי״ח), וְאָז מְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וּמִתְפַּלֵּל עַל צָרְכָיו. וְזֶהוּ בְּחִינַת פָּרָה אֲדֻמָּה פָּרָה זֶה בְּחִינַת תְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ״ (הוֹשֵׁעַ י״ד ג), ״אֲדֻמָּה תְּמִימָה וְכוּ׳ אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל״ (בַּמִּדְבָּר י״ט ב) הוּא בְּחִינַת מַה שֶּׁרוֹאֶה וּמַשִּׂיג צִדְקַת ה׳ שֶׁמַּחֲלִישׁ כֹּחַ הַדִּין וּמְסַלְּקוֹ מֵהָרָשָׁע לְטוֹבַת הַצַּדִּיק שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְחַזֵּק אֱמוּנָתוֹ וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל כַּמְבֹאָר בִּפְנִים כָּל זֶה:

ה. וְזֶהוּ בְּחִינַת עָפָר וָאֵפֶר הַנֶּאֱמַר בַּפָּרָה, כִּי הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לִבְחִינַת עָפָר וָאֵפֶר. כִּי בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ הָרָע שֶׁבַּפָּרָט וְהָרָע שֶׁבַּכְּלָל תַּחַת הַטּוֹב בְּבְחִינַת: ״וְעַסּוֹתֶם רְשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אֵפֶר תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם״ (מַלְאָכִי ג׳ כא). הָרָע שֶׁבַּפָּרָט הֵינוּ גּוּפוֹ וְחָמְרוֹ הַמְּגֻשָּׁם יְבַטֵּל בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה כְּמוֹ חֲסִידִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיָה לָהֶם בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הִתְפַּשְׁטוּת הַגַּשְׁמִיּוּת.

וְהָרָע שֶׁבַּכֻּלָּם הַיְנוּ הַתְּפִלּוֹת שֶׁל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְפַּלְּלִין עִמּוֹ יְבַטֵּל הָרָע שֶׁלָּהֶם וְיַעֲשֶׂה מֵהָרַע כִּסֵּא לַקְּדֻשָּׁה זֶהוּ בְּחִינַת אֵפֶר שֶׁיֵּשׁ בַּתְּפִלָּה. וְעָפָר שֶׁבַּתְּפִלָּה הַיְנוּ שֶׁיְּקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם נַפְשִׁין רוּחִין וְנִשְׁמָתִין שֶׁל שׁוֹכְנֵי עָפָר וְיעוֹרֵר אוֹתָם בִּתְפִלָּתוֹ בִּבְחִינַת: "הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר" (יְשַׁעְיָה כ"ו יט) זֶהוּ בְּכֻלָּל. וּבִפְרָט הַיְנוּ חֶלְקֵי נֶפֶשׁ-רוּחַ-נְשָׁמָה שֶׁלּוֹ שֶׁבָּאוּ כְּבָר בִּגְלְגּוּל וְנִתְּקְנוּ יְעוֹרְרֵם גַּם כֵּן כַּנַּ"ל. וְזֶה נִקְרָא תְּפִלָּה בְּצִבּוּר כִּי אוֹתִיּוֹת צִבּוּ"ר רָאשֵׁי-תֵּבוֹת צַדִּיקִים בֵּינוֹנִים רְשָׁעִים, בֵּינוֹנִים הוּא הַמִּתְפַּלֵּל, צַדִּיקִים זֶה בְּחִינַת עָפָר, רְשָׁעִים זֶה בְּחִינַת אֵפֶר הַנַּ"ל (עַיֵּן פְּנִים):

ו. גַּם צָרִיךְ לְתַקֵּן בִּתְפִלָּתוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. א' צָרִיךְ הַמִּתְפַּלֵּל לְתַקֵּן בִּתְפִלָּתוֹ לְהַעֲלוֹת אֶת הַנּוֹפְלִים לֶאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת לְהַעֲלוֹתָם בִּתְפִלָּתוֹ לֶאֱמוּנָה אֲמִתִּיִּית שֶׁהִיא תְּפִלָּה וְלִקְבֹּעַ בְּלִבָּם אֱמוּנָה שְׁלֵמָה. ב' צָרִיךְ לְכַוֵּן מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ וְעַל-יְדֵי כַּוָּנַת הַלֵּב שֶׁבַּתְּפִלָּה מְתַקֵּן אֶת לֵב אוֹתָם שֶׁשִּׂכְלָם יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְאֵין כֹּחַ בְּלִבָּם לְהָכִיל אֶת שִׂכְלָם וַאֲזַי הַשֵּׂכֶל מַחֲטִיאָם בְּיוֹתֵר. וְהֵן הֵן הַפִּילוֹסוֹפִים שֶׁאֵין לָהֶם לֵב טָהוֹר וְאֵין לִבָּם יָכוֹל לְקַבֵּל הַשֵּׂכֶל בִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ כָּרָאוּי. כִּי עִקַּר חִזּוּק הַלֵּב הוּא עַל-יְדֵי מַעֲשִׂים טוֹבִים אֲבָל כְּשֶׁשִּׂכְלָם יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂיהֶם אֲזַי לִבָּם חָלוּשׁ וְחָסֵר. וּבִפְרָט הַנּוֹאֲפִים הָעוֹסְקִים בְּחָכְמַת הַפִּילוֹסוֹפְיָא שֶׁמַּזִּיק לָהֶם מְאֹד מְאֹד כִּי עַל-יְדֵי הַנִּאוּף לִבָּם חָסֵר מְאֹד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "נוֹאֵף אִשָּׁה חֲסַר לֵב" (מִשְׁלֵי ו' לב). וְאֵין בִּלְבָּם יְכֹלֶת לְהָכִיל אֶת הַשֵּׂכֶל בְּתוֹכוֹ לְהִתְרַחֵק מֵחֲטָאִים וּלְהִתְדַּבֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל יָדוֹ שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַשֵּׂכֶל הָאֱמֶת (וּמַזִּיקִים לָהֶם וּלְכָל הָעוֹלָם יוֹתֵר מִנְּחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וּמִכָּל מִינֵי מַזִּיקִים שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים בְּחָכְמָתָם כְּלַפֵּי מַעְלָה וּכְנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּבִפְרָט נֶגֶד חַכְמֵי הַגְּמָרָא וְהַצַּדִּיקִים שֶׁאַחֲרֵיהֶם זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה כַּיָּדוּעַ וּמְפֻרְסָם. בַּעַל הָרַחֲמִים יִשְׁמֹר שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם. רַק צָרִיךְ לְבַטֵּל אֶת שִׂכְלוֹ נֶגֶד אַנְשֵׁי אֱמֶת שֶׁהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּפִי מַה שֶּׁקִּבַּלְנוּ מֵרַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה):

ז. גַּם צָרִיךְ לַהֲפֹךְ כָּל הַבְּזָיוֹנוֹת לְכָבוֹד כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וּבְהֵיכָלוֹ כֻּלּוֹ אוֹמֵר כָּבוֹד" (תְּהִלִּים כ"ט ט). כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ מִכָּל וָכֹל וְאֵינוֹ רוֹאֶה שׁוּם דָּבָר רַק אֶת הַמֶּלֶךְ. מוּבָן בְּוַדַּאי שֶׁאִם שׁוֹמֵעַ אֵיזֶה חֶרְפָּה וּבִזּוּי הוּא מְפָרְשָׁהּ לְפֵרוּשׁ שֶׁל כָּבוֹד לְהַמֶּלֶךְ כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיָּבוֹא אֶחָד לְתוֹךְ הֵיכַל הַמֶּלֶךְ וִיבַזֶּה אֶת הַמֶּלֶךְ. וְאֵין לַחֲשֹׁב שֶׁמָּא אֵלּוּ הַחֲרָפוֹת עָלָיו נֶאֱמָרִים כִּי מִי הוּא הֲלֹא יְשׁוּתוֹ נִתְבַּטֵּל וְאֵין כָּאן אֶלָּא הַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ וּבְוַדַּאי דִּבּוּרִים אֵלּוּ הֵמָּה דִּבּוּרֵי כָּבוֹד. וּמִתְבּוֹנֵן בְּדִבּוּרִים אֵלּוּ אֵיךְ לְפָרֵשׁ וּלְצָרֵף אוֹתָם שֶׁיִּתְהַוֶּה מֵהֶם כָּבוֹד לַמֶּלֶךְ. וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן כִּי בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הָאָדָם עוֹמֵד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ. וְכָל זֶה צָרִיךְ הַמִּתְפַּלֵּל לְתַקֵּן בִּתְפִלָּתוֹ. וְהַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַנַּ"ל הֵם בְּחִינַת הַשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בַּפָּרָה "עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תּוֹלַעַת" כַּמְבֹאָר בִּפְנִים:

ח. וְעַל-יְדֵי תְּפִלָּה כְּתִקּוּנָהּ כַּנַּ"ל מִתְנוֹצֵץ אוֹר זְכוּת אָבוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין בְּחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל גַּם עַכְשָׁו בַּגָּלוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לִרְאוֹת בְּמַפַּלְתָּן שֶׁל רְשָׁעִים וְלֹא דַּי שֶׁנִּצּוֹל מֵעֵינָם הָרָע אֶלָּא שֶׁגַּם רוֹאֶה

בָּהֶם מַה שֶּׁהֵם רָצוּי לְרָאוֹת בּוֹ. וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי לִמּוּד זְכוּת שֶׁמְּלַמְּדִין עַל הָרָשָׁע שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה הַצַּדִּיקִים שֶׁהֵם עוֹשֵׂי טוֹב זוֹכִים לִפְנֵי ה׳ כִּי קֹדֶם כְּרִיתוּת הָרְשָׁעִים הָיָה פְּנֵי ה׳ מֻסְתָּר בְּעוֹשֵׂי רָע כְּדֵי לְהַכְרִיתָם וְעַכְשָׁו נִתְגַּלֶּה פְּנֵי ה׳ לְעוֹשֵׂי טוֹב׃

ט. לָאו כָּל אָדָם יָכוֹל לְתַקֵּן אֶת הַדְּבָרִים הַנַּ״ל בִּתְפִלָּתוֹ וּלְהַכְנִיעַ עַל-יְדֵי-זֶה אֶת הָרְשָׁעִים כִּי אִם הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאד בִּבְחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם. וְגַם הוּא צָרִיךְ לַחֲגֹר מָתְנָיו מְאד לַעֲמד נֶגֶד הָרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים לְכַלּוֹתָם וּלְבַטְּלָם׃

י. מִצְוַת חַלָּה הִיא בְּחִינַת יְרֵשַׁת הָאָרֶץ כַּמְבאָר בִּפְנִים, כִּי עַל-יְדֵי מִצְוַת חַלָּה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ אוֹר זְכוּת אָבוֹת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְגַלּוֹת קְדֻשָּׁתָהּ גַּם בַּזְּמַן הַזֶּה׃

יא. עַל-פִּי רֹב הַגְּבהֵי קוֹמָה הֵמָּה כְּסִילִים וּלְהֵפֶךְ הַקְּטַנֵּי קוֹמָה הֵמָּה בַּעֲלֵי שֵׂכֶל וְזֶה מוּבָן בַּשֵּׂכֶל כַּמְבאָר בִּפְנִים׃

נו - וביום הבכורים

א. כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה לְפִי בְּחִינָתוֹ. יֵשׁ שֶׁהוּא שׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ וְיֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּיוֹתֵר וְכֵן יֵשׁ שֶׁהוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל הָעוֹלָם. וּבְחִינַת הַמַּלְכוּת הַזֹּאת שַׁיָּשׁ בְּכָל אֶחָד הִיא בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא (עַיֵּן פְּנִים). וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְזָהֵר בְּיוֹתֵר לְבִלִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַמַּלְכוּת וְהַמֶּמְשָׁלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַהֲנָאָתוֹ וּלְצָרְכּוֹ כִּי אִם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, דְּהַיְנוּ לְהַזְהִיר וּלְהוֹכִיחַ אֶת כָּל הַנִּכְנָעִים תַּחְתָּיו לַהֲשִׁיבָם אֶל ה׳. אִם הוּא מוֹשֵׁל בְּבֵיתוֹ לְבַד צָרִיךְ לְהַזְהִיר וּלְהוֹכִיחַ אֶת בְּנֵי בֵּיתוֹ בַּעֲבוֹדַת ה׳, וְאִם יֵשׁ לוֹ מֶמְשָׁלָה יוֹתֵר כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ מֵטָּל עָלָיו לְהַזְהִיר וּלְהוֹכִיחַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֲנָשִׁים כָּל אֶחָד לְפִי הַמֶּמְשָׁלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ׃

ב. כָּל אֶחָד לְפִי הַמֶּמְשָׁלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ נִזְהָר לְהוֹכִיחָם וּלְהַזְהִירָם כָּרָאוּי הוּא נֶעֱנָשׁ עֲלֵיהֶם וְנִתְקַצְּרִין יָמָיו חַס וְשָׁלוֹם וְעָלָיו נֶאֱמַר׃ ׳אוֹי לָרַבָּנוּת שֶׁמְּקַבֶּרֶת אֶת בְּעָלֶיהָ׳ (פְּסָחִים פ״ז). אֲבָל כְּשֶׁמּוֹכִיחָם וּמַזְהִירָם בַּעֲבוֹדַת ה׳ הוּא מַמְשִׁיךְ חַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים׃

ג. אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְהוֹכִיחָם וּלְהַזְהִירָם כָּרָאוּי כִּי אִם עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים לְהוֹכִיחַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֲפִלּוּ לָרְחוֹקִים מִמֶּנּוּ מְאד וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה שֶּׁצָּרִיךְ לָהֶם. כִּי עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה זוֹכִים שֶׁגַּם הָרְחוֹקִים מְאד יִשְׁמְעוּ קוֹל הַתּוֹרָה שֶׁמַּכְרֶזֶת וְצוֹעֶקֶת תָּמִיד׃ ״עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶתִי״ (מִשְׁלֵי א׳ כב) וְעַל-יְדֵי-זֶה יָשׁוּבוּ כֻּלָּם אֶל ה׳׃

ד. גַּם עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה זוֹכִין לַאֲרִיכַת יָמִים, כִּי עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה קוֹרִין אֶת חֵי הַחַיִּים יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ כְּבְיָכוֹל וּמַמְשִׁיכִין מִמֶּנּוּ חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים. וּצְרִיכִין לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה בַּפֶּה דַּוְקָא לְהוֹצִיא דִּבְרֵי תוֹרָה מִפִּיו וְאָז זוֹכִין לִקְרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ חַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים:

ה. יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת הסתרות כִּי יֵשׁ הַסְתָּרָה וְיֵשׁ הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה. וּכְשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר בְּהַסְתָּרָה אַחַת גַּם כֵּן קָשֶׁה מְאֹד לְמָצְאוֹ אַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן אֶפְשָׁר לייגע וְלַחֲתֹר עַד שֶׁיִּמְצָא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ עַל כָּל פָּנִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ. אֲבָל כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר בְּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה דְּהַיְנוּ שֶׁהַהַסְתָּרָה בְּעַצְמָהּ גַּם כֵּן נִסְתֶּרֶת מִמֶּנּוּ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר מִמֶּנּוּ אֲזַי אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְדַע כִּי מִי שֶׁעוֹבֵר וְשׁוֹנֶה חַס וְשָׁלוֹם הוּא נוֹפֵל לְהַסְתָּרָה אַחַת וַאֲזַי אַף-עַל-פִּי שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לָצֵאת וְלָשׁוּב כִּי כְּבָר נִסְתַּר מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנַעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדַיִן הוּא יוֹדֵעַ מִן הַהַסְתָּרָה דְּהַיְנוּ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר. וְעַל כֵּן אֶפְשָׁר לוֹ לְהָשִׁיב אֶל לִבּוֹ זֶה בְּעַצְמוֹ דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁנָּפַל וְהִגִּיעַ לְהַסְתָּרָה זוֹ שֶׁנִּסְתַּר מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה עַד שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְבַקֵּשׁ וְלַחְתֹּר עַד שֶׁיֵּצֵא מִזֶּה. אֲבָל אִם חַס וְשָׁלוֹם אַחַר שֶׁעָבַר וְשָׁנָה עָשָׂה יוֹתֵר עֲבֵרוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן אֲזַי נוֹפֵל לְהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה וַאֲזַי נִסְתָּר מִמֶּנּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל מֵהָאִסּוּר. וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ כְּהֶתֵּר רַק כָּל הַדְּבָרִים הָרָעִים דּוֹמִין לוֹ לְמִישׁוֹר גָּמוּר וּכְאִלּוּ אֵין אִסּוּר כְּלָל חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנּוֹפֵל לִבְחִינַת הַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם שָׁם מְלֻבָּשׁ חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי בְּלֹא חִיּוּתוֹ אֵין שׁוּם קִיּוּם לְשׁוּם דָּבָר בָּעוֹלָם. וַאֲפִלּוּ תֹּקֶף הַקְּלִפּוֹת וְהָעֲבֵרוֹת וַאֲפִלּוּ הַהַסְתָּרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרוֹת גַּם כֵּן מְקַבְּלִים חִיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לָדַעַת זֹאת נִתְבַּטְּלִין אֶצְלוֹ כָּל הַהַסְתָּרוֹת וְזוֹכֶה לִשְׁמֹעַ קוֹל הַכְּרוּז הַגָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּכְרֶזֶת תָּמִיד בְּקוֹל גָּדוֹל "עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶתִי" וְיִזְכֶּה לָשׁוּב אֶל ה'. וְלִזְכּוֹת לָדַעַת זֹאת הוּא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה כִּי עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה יְכוֹלִין לְעוֹרֵר גַּם אוֹתוֹ שֶׁהוּא בְּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה וּלְהוֹדִיעוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּם כֵּן תִּקְוָה עַד שֶׁיָּשׁוּב אֶל הָאֱמֶת וְיִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי בְּכֹחַ הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל עֵת אֵיךְ שֶׁהוּא וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. וַאֲפִלּוּ אִם עָשָׂה מַה שֶּׁעָשָׂה וְנָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל חַס וְשָׁלוֹם גַּם שָׁם מְלֻבָּשׁ חִיּוּתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּי הוּא מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם. וַאֲזַי יָכוֹל לָשׁוּב מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא וְלִזְכּוֹת לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל הַתּוֹרָה הַנַּ"ל. כִּי מַה שֶּׁאֵין שׁוֹמְעִין אֶת קוֹל הַכְּרוּז הַגָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה הוּא מֵחֲמַת רִבּוּי הַהַסְתָּרוֹת עַל-יְדֵי רִבּוּי הָעֲוֹנוֹת, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתָּר עַתָּה מֵאִתָּנוּ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּהַסְתָּרָה שֶׁבְּתוֹךְ הַסְתָּרָה בִּבְחִינַת: "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר" (דְּבָרִים ל"א יח). אֲבָל עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה מְגַלִּין הַהַסְתָּרוֹת עַד שֶׁפּוֹעֲלִין שֶׁגַּם הָרְחוֹקִים מְאֹד יִשְׁמְעוּ קוֹל הַכְּרוּז וְהַתּוֹכָחָה שֶׁל הַתּוֹרָה עַד שֶׁיָּשׁוּבוּ כֻּלָּם אֶל ה':

ו. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁנִּתְרַחֲקוּ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁנָּשׁוּ וְקָפְצוּ מִמְּקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְיֵשׁ שֶׁכְּבָר הָיוּ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ קְצָת אַךְ כְּבָר שָׁכְחוּ מִזֶּה, וְיֵשׁ שֶׁגַּם עַתָּה

הֵם זוֹכְרִים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַף שֶׁנָּשְׁתָּה גְּבוּרָתָם וְאֵין לְאֵל יָדָם לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרָם וְעַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה יָשׁוּבוּ כֻּלָּם אֶל ה' כַּנַּ"ל:

ז. בַּמְּקוֹמוֹת הַנְּמוּכִים מְאֹד וּרְחוֹקִים מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שָׁם דַּיְקָא מְלֻבָּשׁ חִיּוּת גָּבהַּ מְאֹד בִּבְחִינַת סִתְרֵי תּוֹרָה. עַל כֵּן מִי שֶׁנָּפַל מְאֹד צָרִיךְ לֵידַע שֶׁשָּׁם בִּמְקוֹמוֹ דַּיְקָא יָכוֹל לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר כִּי שָׁם דַּיְקָא נֶעְלָם חִיּוּת גָּבוֹהַּ מְאֹד. וּכְשֶׁיִּזְכֶּה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תִּתְגַּלֶּה עַל יָדוֹ דַּיְקָא תּוֹרָה גְּבֹהָה דְּהַיְנוּ סִתְרֵי תּוֹרָה:

ח. עַל-יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן מִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם מַלְכוּת הָרְשָׁעָה שֶׁהִיא מַלְכוּת הָמָן עֲמָלֵק שֶׁהִיא רוֹדֶפֶת תָּמִיד אַחַר מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁחִיּוּתָהּ הִיא עַל-יְדֵי הַדַּעַת שֶׁהִיא הַתּוֹרָה. וּמַלְכוּת הָרְשָׁעָה הִיא הַהִפּוּךְ מִזֶּה כִּי מִתְאַוֶּת תָּמִיד לֶאֱסֹף מָמוֹן וּבוֹלַעַת נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה הַנֶּעֱלָמִים בְּמָמוֹן שֶׁהוּא בְּשָׁרְשׁוֹ גְּוָנִין עִלָּאִין. וְכָל אֶחָד כְּפִי שֶׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן וּמוֹשֵׁךְ עַצְמוֹ אֶל הַתּוֹרָה וְהַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה כֵּן מוֹצִיא הַנה"ק מִמַּלְכוּת הָרְשָׁעָה. וְהַכֹּל בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה בֶּאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַכְנִיעַ מַלְכוּת הָרְשָׁעָה וּלְהוֹצִיא כָּל הנה"ק וְכָל הַמָּמוֹן מִשָּׁם וְלַעֲשׂוֹת מֵהֶם תּוֹרָה. וְצָרִיךְ מְאֹד לְהִתְגַּבֵּר וּלְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן:

ט. כְּפִי תַּאֲוַת מָמוֹן כֵּן נִתְמַעֵט הַדַּעַת וְהַחַיִּים וְהָאֲרִיכוּת יָמִים וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ קוֹל הַכְּרוּז שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁמַּכְרֶזֶת תָּמִיד לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מֻכְרָח לְהִתְיַגֵּעַ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בְּטֹרַח גָּדוֹל וּפַרְנָסָתוֹ בִּכְבֵדוּת וּבְדַחַק מְאֹד. אֲבָל כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ לַחֲשֹׁב רַק בַּתּוֹרָה וּמְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן עַל-יְדֵי-זֶה פַּרְנָסָתוֹ בְּנָקֵל. וְזוֹכֶה לִשְׁמֹעַ הָרְמָזִים וְהַכְּרוּזִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת הַטּוֹבוֹת הָעוֹלִים בְּלִבּוֹ בְּכָל עֵת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת:

י. עַצְבוּת רוּחַ שָׁבָא עַל-יְדֵי יְגִיעַת וּרְדִיפַת הַמָּמוֹן בְּיוֹתֵר הוּא זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂים כָּל הָאֵיבָרִים כְּבֵדִים וְנֶחֱלָשׁ רוּחַ הַדֹּפֶק שֶׁבָּאָדָם שֶׁבּוֹ תָּלוּי חִיּוּתוֹ. וְכָל מַה שֶּׁנֶּחֱלָשׁ רוּחַ הַדֹּפֶק יוֹתֵר נַעֲשִׂים הָאֵיבָרִים כְּבֵדִים בְּיוֹתֵר וְכֵן נֶחֱלָשׁ רוּחַ הַדֹּפֶק עוֹד וְחוֹזֵר חָלִילָה, עַד שֶׁתּוֹכַל נַפְשׁוֹ לָצֵאת עַל-יְדֵי טִרְדַּת תַּאֲוַת מָמוֹן שֶׁמְּשָׁם עִקַּר הַדְּאָגוֹת וְהָעַצְבוּת רוּחַ:

יא. עַל-יְדֵי אֲנָחָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁמִּתְאַנֵּחַ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא חוֹזֵר וּמַבְרִיא אֶת הָרוּחַ הַדֹּפֶק וְחוֹזֵר חִיּוּתוֹ. וְנִצּוֹל מֵהָעַצְבוּת רוּחַ שֶׁבָּא עַל-יְדֵי יְגִיעַת וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה וְזוֹכֶה לְדַעַת גָּדוֹל וּלְקַבֵּל דְּבוּרִים מִן הַשָּׁמַיִם:

יב. לְפִי הַגְדָּלַת הַדַּעַת כֵּן הַפַּרְנָסָה בְּנָקֵל וְכָל מִי שֶׁחָסֵר בְּדַעַת בְּיוֹתֵר הוּא יָגֵע וְטוֹרֵחַ אַחַר הַפַּרְנָסָה בְּיוֹתֵר:

יג. לְפִי הַגְדָּלַת הַדַּעַת כֵּן נִתְרַבֶּה הַשָּׁלוֹם, כִּי מַחֲלֹקֶת וְכַעַס וְאַכְזָרִיּוּת הוּא מֵחֶסְרוֹן הַדַּעַת. וְכָל מַה שֶּׁנִּתְרַבֶּה הַדַּעַת נִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְנִתְרַבֶּה הָרַחֲמָנוּת

וְהַחֶסֶד וְהַשָּׁלוֹם. עַל כֵּן עַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ דַּעַת נִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְנִמְשָׁךְ רַחֲמָנוּת וְשָׁלוֹם וְזוֹכִין לִרְפוּאָה׃

יד. טְבִילַת מִקְוֶה מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצָּרוֹת וּמְטַהֶרֶת מִכָּל הַטֻּמְאוֹת וּמִכָּל הַחֲטָאִים כִּי מִקְוֶה מַמְשָׁכַת דַּעַת וְחֶסֶד עֶלְיוֹן מְאד. וְזוֹכֶה לְפַרְנָסָה בְּנָקֵל וְלִרְפוּאָה וּלְחַיִּים וַאֲרִיכוּת יָמִים וּלְעוֹרֵר בְּנֵי אָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְנִתְבַּטֵּל הַמַּחֲלֹקֶת וְהַכַּעַס וְזוֹכֶה לְשָׁלוֹם וּלְרַחֲמִים וּלְדַעַת גָּדוֹל׃

טו. טְבִילַת מִקְוֶה בְּשָׁבוּעוֹת הִיא חֶסֶד עֶלְיוֹן וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים וְדַעַת נִפְלָא מְאד. כִּי שָׁבוּעוֹת הוּא שֵׁכֶל דַּק וְעֶלְיוֹן וְגָבהַּ מְאד שֶׁהוּא חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים מְאד כִּי הָרַחֲמִים הוּא כְּפִי הַדַּעַת כְּמוֹ שֶׁמְּבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְקַבֵּל קְדֻשַּׁת שָׁבוּעוֹת בְּפָרָט הַמִּקְוֶה שֶׁל שָׁבוּעוֹת שֶׁהִיא שֶׁל שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁמִּשָּׁם נִמְשֶׁכֶת הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה אָז עַל יִשְׂרָאֵל׃

טז. הַשָּׁלוֹם תָּלוּי בְּדַעַת וְהַמַּחֲלֹקֶת הוּא הֵפֶךְ הַדַּעַת. אַךְ יֵשׁ מַחֲלֹקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת דַּעַת גָּדוֹל מְאד יוֹתֵר מֵהַדַּעַת שֶׁל שָׁלוֹם כִּי בֶּאֱמֶת זֶה הַמַּחֲלֹקֶת הוּא אַהֲבָה וְשָׁלוֹם גָּדוֹל. וּבְמִצְרַיִם שֶׁהָיָה הַדַּעַת בַּגָּלוּת בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מַחֲלֹקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם כִּי זֶה תָּלוּי בַּדַּעַת כַּנַּ״ל. אַךְ אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּגְאֲלוּ מִמִּצְרַיִם עַל-יְדֵי מֹשֶׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת אָז זָכוּ לְזֶה הַדַּעַת שֶׁל מַחֲלֹקֶת לְשֵׁם שָׁמַיִם שֶׁהוּא בֶּאֱמֶת תַּכְלִית הַשָּׁלוֹם׃

נז - אימתי יבוא בן דוד

א. הַכְּלָל וְהָעִקָּר הוּא שֶׁתִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים וּלְהִזָּהֵר בִּכְבוֹדָם וְלִירָא מֵהֶם מְאד. וְאַף אִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים חַס וְשָׁלוֹם כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לְהַאֲמִין שֶׁבְּוַדַּאי הֵם עוֹשִׂים נְכוֹנָה עַל-פִּי הַתּוֹרָה כִּי הַתּוֹרָה נִמְסְרָה לְחַכְמֵי הַדּוֹר לְדָרְשָׁהּ כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדְעִים. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ שִׂכְלוֹ וְדַעְתּוֹ רַק לִסְמךְ עֲלֵיהֶם׃

ב. כָּל הָרְפוּאוֹת תְּלוּיִים בַּתּוֹרָה בִּבְחִינַת׃ ״וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מַרְפֵּא״ (מִשְׁלֵי ד׳ כב) וְהַתּוֹרָה נִמְסְרָה לַחֲכָמִים וַאֲנַחְנוּ מְצַוִּים לִשְׁמעַ מֵהֶם וְלִבְלִי לָסוּר מִדִּבְרֵיהֶם יָמִין וּשְׂמאל. וּמִי שֶׁמְּזַלְזֵל וְאֵינוֹ מַאֲמִין בְּדִבְרֵיהֶם מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁמִּדְּאוֹרַיְתָא אֵינוֹ כֵּן, עַל-יְדֵי-זֶה נֶחֱלֶה בְּמַכָּה שֶׁאֵין לָהּ רְפוּאָה וּמֵת בָּהּ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, ׳דִּלְמָא חִוְיָא דְּרַבָּנָן טְרַקֵּהּ דְּלֵית לֵהּ אַסְוָתָא׳ (שַׁבָּת ק״י)׃

ג. כְּשֶׁנּוֹפְלִין מֵאֱמוּנַת חֲכָמִים הַתְּקוּן לָזֶה הוּא נֶדֶר, שֶׁיִּדּוֹר אֵיזֶה נֶדֶר וְיקַיֵּם מִיָּד עַל-יְדֵי-זֶה יָשׁוּב לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים וְיִזְכֶּה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְנוֹצְצִים בּוֹ אוֹרוֹת הָאָבוֹת וְזוֹכֶה לְעִנְג שַׁבָּת הַיְנוּ בְּחִינַת אֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה, וְזוֹכִין לְבַטֵּל הַכַּעַס וּלְהַכְנִיעַ וּלְהַפִּיל הָאוֹיְבִים וְהַשּׂנְאִים. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִפֹּל הַשַּׁעַר דְּסִטְרָא-אַחֲרָא וְיָבוֹא מָשִׁיחַ וְיִבְנֶה שַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה׃

ד. עַל-יְדֵי כַּעַס נִתְעוֹרֵר הַמְקַטְרֵג הַגָּדוֹל שֶׁהוּא עֵשָׂו הוּא אֱדוֹם וּמִן הַמְקַטְרֵג הָעֶלְיוֹן נִתְעוֹרְרִים וְנִשְׁתַּלְשְׁלִים מְקַטְרְגִים וְצָרִים עַל הָאָדָם הַכּוֹעֵס וְשׁוֹלְטִים עָלָיו. כִּי עַל-יְדֵי הַכַּעַס חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת וְצֶלֶם אֱלֹקִים סָר מֵעַל פָּנָיו וּפָנָיו נוֹפְלִים בִּבְחִינַת לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ (בְּרֵאשִׁית ד' ו) וְאֵין לוֹ פְּנֵי אָדָם. וַאֲזַי יוֹצֵא מִגְּדֶר אָדָם לְגֶדֶר בְּהֵמָה וְעַל יְדֵי זֶה שׁוֹלְטִים בּוֹ הַשִּׂנְאִים וְצָרָיו מְצֵרִים לוֹ כִּי נִדְמֶה לָהֶם כִּבְהֵמָה וְאֵינָם יְרֵאִים מִמֶּנּוּ:

ה. תִּקּוּן לַכַּעַס הוּא תַּעֲנִית כִּי עַל-יְדֵי תַּעֲנִית מַכְנִיעַ אֶת הַכַּעַס וְזֶה עִקַּר מַעֲלַת הַתַּעֲנִית. עַל כֵּן בְּיוֹם הַתַּעֲנִית הַבַּעַל דָּבָר מִתְגַּבֶּרֶה בָּאָדָם בְּיוֹתֵר וּמַזְמִין לוֹ כַּעַס לְקַלְקֵל אֶת הַתַּעֲנִית חַס וְשָׁלוֹם. וְצָרִיךְ שְׁמִירָה יְתֵרָה לָזֶה לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מֵהָאֵשׁ שֶׁל הַכַּעַס בְּיוֹם הַתַּעֲנִית כִּי עִקַּר הַתַּעֲנִית הוּא לְהַכְנִיעַ אֶת הַכַּעַס. וְעַל-יְדֵי הַתַּעֲנִית הוּא מְתַקֵּן אֶת פָּנָיו וּמַחֲזִיר לְעַצְמוֹ אֶת חָכְמָתוֹ שֶׁהוּא צֶלֶם אֱלֹקִים הַמֵּאִיר בְּפָנָיו וְאָז הַכֹּל יְרֵאִים מִמֶּנּוּ וְאוֹיְבָיו נוֹפְלִים לְפָנָיו:

ו. הַזּוֹכֶה לִבְחִינַת עֹנֶג שַׁבָּת דְּהַיְנוּ לַאֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה אָז אֵינוֹ צָרִיךְ לָצוּם כִּי הוּא פּוֹעֵל בַּאֲכִילָתוֹ מַה שֶּׁפּוֹעֵל עַל-יְדֵי הַצּוֹם דְּהַיְנוּ לְכָל הַדְּבָרִים הַנַּ"ל בִּזְכוּת עֹנֶג שַׁבָּת:

ז. אֲכִילַת שַׁבָּת יְקָרָה וּקְדוֹשָׁה מְאד כִּי אֲכִילַת שַׁבָּת נַעֲשָׂה קְדֻשָּׁה וֶאֱלֹהוּת גָּמוּר בְּלִי תַּעֲרוֹבוֹת סִיגִים כְּלָל. וְאֵין חֵלֶק לְהַסִּטְרָא אַחֲרָא מֵאֲכִילַת שַׁבָּת כְּלָל וּכְלָל כִּי אֲכִילַת שַׁבָּת הוּא כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ. וְעַל-יְדֵי אֲכִילַת שַׁבָּת נִתְבַּטֵּל הַכַּעַס וְכָל שֶׁלְּטָנֵי רֻגְזִין כֻּלְּהוּ עַרְקִין וְאִתְעַבְּרוּ וְאָז כֹּלָּא אַהֲבָה וְשָׁלוֹם:

ח. לְבַטֵּל וּלְהַכְנִיעַ הָאוֹיְבִים דַּי בְּצוֹם אוֹ בַּאֲכִילַת שַׁבָּת לְבַד, אֲבָל לִרְב הַשָּׁלוֹם צְרִיכִין גַּם לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה עַל כֵּן צְרִיכִים לִתֵּן צְדָקָה בְּיוֹם הַתַּעֲנִית כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'אַגְּרָא דְּתַעֲנִיתָא צְדָקָתָא' (בְּרָכוֹת ו'). וְכֵן צְרִיכִין לִתֵּן צְדָקָה לַעֲנִיִּים עַל שַׁבָּת אוֹ לְהַזְמִינָם עַל שֻׁלְחָנוֹ בְּשַׁבָּת וְאָז יִזְכֶּה גַּם לְשָׁלוֹם רַב הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְשָׁלוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּה. כִּי לִפְעָמִים יֵשׁ שָׁלוֹם שֶׁאֵין לוֹ פֶּה הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם בֵּין בְּנֵי אָדָם אֲבָל אֵין יְכוֹלִין לְדַבֵּר זֶה עִם זֶה בִּבְחִינַת: "וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלוֹם" (בְּרֵאשִׁית ל"ז ד). אֲבָל עַל-יְדֵי אֲכִילַת שַׁבָּת עִם הַצְּדָקָה זוֹכִין לְשָׁלוֹם שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּה הַיְנוּ שֶׁהַשָּׁלוֹם בִּשְׁלֵמוּת שֶׁמְּדַבְּרִים זֶה עִם זֶה בִּבְחִינַת: "לְמַעַן אַחַי וְרֵעָי אֲדַבְּרָה נָּא שָׁלוֹם בָּךְ" (תְּהִלִּים קכ"ב ח) כִּי הַפֶּה נִשְׁלָם בְּאוֹר גָּדוֹל בִּשְׁעַת אֲכִילַת שַׁבָּת:

נח - באר וענן ומן, כלם חזרו בזכות משה

א. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֵמוּת הַדַּעַת הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה וְהוּא כָּלוּל מִשְּׁלֹשָׁה אָבוֹת. וְהוּא מַמְשִׁיךְ שָׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת שֶׁהֵם אֲכִילָה שְׁתִיָּה וּמַלְבּוּשִׁים שֶׁהֵם בְּחִינַת מָן בְּאֵר וְעָנָן. וְהַצַּדִּיק לוֹחֵם תָּמִיד מִלְחֶמֶת ה' כִּי הוּא לוֹחֵם

נֶגֶד קִלְפַּת הָמָן עֲמָלֵק שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁךְ פְּגַם הַבְּרִית. וְהַצַּדִּיק מַכְנִיעַ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל הַצָּרִים הָרוֹדְפִים אַחַר הַחֲלוּשֵׁי כֹּחַ שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וּמְחַזֵּק אוֹתָם וּמַכְנִיס אוֹתָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַמְשִׁיךְ אוֹתָם לִבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְשֶׁפַע כְּפוּלָה הַיְנוּ בְּחִינַת לֶחֶם מִשְׁנֶה בְּשַׁבָּת הַיְנוּ מִשְׁנֵה תּוֹרָה שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בְּשַׁבָּת חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא עַל חַד תְּרִין וְזוֹכֶה לִרְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר הָעוֹלָם לִתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה. וְכָל הַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר נִתְרַפְּאִים מֵהַיִּסּוּרִים שֶׁסָּבְלוּ מִקֹּדֶם וְנַעֲשִׂים מְכֻבָּדִים בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת וְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי כַּשְׁרוּתוֹ כֵּן מְקַבֵּל יִפְי וְהָדָר וְנִתְגַּדֵּל בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת. וּלְפִי הַגְּדֻלָּה וְהַכָּבוֹד שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְפִי כַּשְׁרוּתוֹ כֵּן יָכוֹל לְקַבֵּל הִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא תּוֹרָה הַצְּפוּנָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ הַצַּדִּיק בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃

ב. עִקַּר קִיּוּמוֹ שֶׁל הַדַּעַת [שֶׁעַ״י נִמְשָׁךְ שָׁלֹשׁ הַשְׁפָּעוֹת הַנַּ״ל] הוּא עַל-יְדֵי שָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת. א׳ צָרִיךְ לְלַמֵּד חָכְמָתוֹ לַאֲחֵרִים וּלְקָרְבָם תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. ב׳ צָרִיךְ לְהַקְדִּים יִרְאַת חֶטְאוֹ לְחָכְמָתוֹ. ג׳ צָרִיךְ לְדַקְדֵּק אֵיךְ לְהוֹצִיא חָכְמָתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִבְזִים רַק יִהְיוּ דְּבָרָיו ״דִּבְרֵי פִי חָכָם חֵן״ (קֹהֶלֶת י׳ יב). וַאֲזַי זוֹכֶה עַל-יְדֵי הַדַּעַת לְכָל הַדְּבָרִים הַנַּ״ל׃

ג. זֶה שֶׁהֶחָכָם מַשְׁפִּיעַ לֶחֶם מִשְׁנֶה הַנַּ״ל דְּהַיְנוּ מִשְׁנֵה תּוֹרָה [וְכֵן כָּל הַדְּבָרִים הַנַּ״ל] הוּא עַל-יְדֵי שַׁבָּת כִּי שַׁבָּת מַשְׁפִּיעַ לְכָל הַמַּדְרֵגוֹת וּמְשַׁלֵּחַ הֶאָרוֹתָיו וּמְרַפֵּא רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וּרְפוּאַת הַגּוּף׃

ד. עַל-יְדֵי שֶׁמַּכְנִיעִין קִלְפַּת עֲמָלֵק שֶׁהִיא פְּגַם הַבְּרִית וְזוֹכִין לְתִקּוּן הַבְּרִית זוֹכִין לְשַׁבָּת. וְאָז בְּחִינַת שַׁבָּת מַשְׁפִּיעַ לִשְׁאָר הָעוֹלָמוֹת וְעַל-יְדֵי הֶאָרַת שַׁבָּת נִתְעוֹרֵר הָעוֹלָם לִתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה וּלְכָל הַנַּ״ל׃

ה. כְּשֶׁהַדּוֹר אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת פִּיהֶם אֲזַי אֵין יְכֹלֶת בְּיָדָם לְקַבֵּל בְּחִינַת שַׁבָּת הַנַּ״ל כִּי שַׁבָּת תָּלוּי בִּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר בִּבְחִינַת׃ ״וְדַבֵּר דָּבָר״ (יְשַׁעְיָה נ״ח יג) הַנֶּאֱמָר בְּשַׁבָּת. וַאֲזַי נִתְקַלְקֵל אֶצְלָם הֶאָרַת הַתְּשׁוּבָה וְאָז כְּשֶׁבָּא גְּדֻלָּה וְכָבוֹד לִכְשֵׁרֵי הַדּוֹר אֲזַי הֵם נִכְשָׁלִים בְּגַאוּת וְהוּא בְּחִינַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה. עַל כֵּן הַכְּשֵׁרֵי הַדּוֹר צְרִיכִין לְהִתְבּוֹנֵן מְאֹד בְּהַהוֹד וְהַגְּדֻלָּה הַבָּא לָהֶם שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ בְּגַאֲוָה וְגַדְלוּת חַס וְשָׁלוֹם׃

נט - מי שמשתדל תמיד לקרב בני אדם לעבודת השם יתברך

א. מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בּוֹ הַקְּלִפּוֹת וְהָרָע שֶׁל אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם. וְהָעֵצָה עַל-זֶה הוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה לִשְׁפֹּט אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה אִם הוּא כְּהֶגֶן אוֹ לָאו. וְיוֹכִיחַ וְיַיסֵּר אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה שֶׁלֹּא כְּהֶגֶן. וְעַל-יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט הַזֶּה נִתְלַהֵב הַלֵּב וְאֵשׁ שֶׁל הִתְלַהֲבוּת הַזֹּאת שׂוֹרֵף אֶת

הַקְּלִפּוֹת מִלְּהִתְאַחֵז בּוֹ וְאָז מַכְנִיעַ אוֹתָם גַּם מִלְּהִתְאַחֵז בְּאֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת שֶׁקֵּרְבָן לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ב. זֶה הָאִישׁ הַמִּשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב וְלַעֲשׂוֹת נְפָשׁוֹת הוּא בּוֹנֶה בְּחִינַת הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ. וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה וְכַמָּה נְפָשׁוֹת שֶׁנּוֹפְלִים מִקְּדֻשָּׁתָם וְאֵינָם מִתְקַיְּמִים, אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵאֵלּוּ שֶׁנִּשְׁאֲרוּ דְּבֵקִים בְּיִרְאָה עַל יָדוֹ עַל-יְדֵי-זֶה קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִתְכַּבֵּד מְאד עַל-יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִין לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵלּוּ הָרְחוֹקִים כִּי זֶה עִקַּר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ כְּשֶׁהָרְחוֹקִים מְאד נִתְקָרְבִים אֵלָיו׃

ג. עַל-יְדֵי שֶׁמְּקָרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁמִּתְבּוֹדֵד וּמֵשִׂיחַ בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ וְשׁוֹפֵט וְדָן אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה זוֹכֶה לִשְׁמִירַת שַׁבָּת שֶׁהוּא בְּטוּל הָרָע וְהַקְּלִפּוֹת. וְעָלָיו אָמַר הַנָּבִיא׃ ״וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמתַי יָד וָשֵׁם טוֹב מִבָּנִים וּמִבָּנוֹת״ (יְשַׁעְיָה נ״ו ה). יָד הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים וּלְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם רוּחַ חָכְמָה. וָשֵׁם הַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב שֶׁכָּל הַנְּפָשׁוֹת יִתְאַוּוּ תַּאֲוָה לְהִכָּלֵל בְּנַפְשׁוֹ וּשְׁמוֹ בִּבְחִינַת׃ ״לִשְׁמְךָ וּלְזִכְרְךָ תַּאֲוַת נָפֶשׁ״ (יְשַׁעְיָה כ״ו ח). וְזֶה טוֹב לוֹ בְּוַדַּאי מִבָּנִים וּבָנוֹת כִּי בָּנִים וּבָנוֹת הֵם מֵעָטִים וְזֶה שֶׁזָּכָה לְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים חֲכָמִים וְזָכָה שֶׁיִּכָּלְלוּ בְּנַפְשׁוֹ נְפָשׁוֹת שֶׁל רַבִּים הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ יְלָדָם וְהֵמָּה מְרֻבִּים וּמְקַבְּלִים חִיּוּת מִמֶּנּוּ׃

ד. עִקַּר שְׁמִירַת הַשֵּׁם שֶׁהִיא שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ הוּא עַל-יְדֵי שֶׁיִּשְׁמוֹר עַצְמוֹ מִכַּעַס כִּי הַכַּעַס פּוֹגֵם בְּנַפְשׁוֹ. וּכְשֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִכַּעַס וּכְשֶׁבָּא לְאֵיזֶה כַּעַס הוּא מִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּמַאֲרִיךְ אַפּוֹ וְכוֹבֵשׁ כַּעֲסוֹ זוֹכֶה לַעֲשִׂירוּת גָּדוֹל. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַגְדִּיל שְׁמוֹ וְנַפְשׁוֹ וְזוֹכֶה לְשֵׁם טוֹב וְכָל הַנְּפָשׁוֹת תְּאֵבִים לְהִכָּלֵל בְּנַפְשׁוֹ. וְזוֹכֶה לְקָרֵב נְפָשׁוֹת הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה עִקַּר כְּבוֹדוֹ׃

ה. כַּעַס מַזִּיק לַעֲשִׂירוּת, וּכְשֶׁהַיֵּצֶר מֵסִית לָאָדָם שיכעוס יֵדַע שֶׁבְּזֹאת הַשָּׁעָה יַשְׁפִּיעוּ לוֹ מִלְּמַעְלָה אֵיזֶה סְכוּם מָמוֹן וְהַיֵּצֶר רוֹצֶה לְקַלְקֵל זֹאת הַהַשְׁפָּעָה שֶׁל הָעֲשִׂירוּת. וְעַל-יְדֵי קִלְקוּל הַשֶּׁפַע שֶׁל הָעֲשִׂירוּת הַבָּא עַל-יְדֵי הַכַּעַס פּוֹגֵם שְׁמוֹ וְנַפְשׁוֹ כַּנַּ״ל. אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹמֵר עַצְמוֹ מִן הַכַּעַס יִזְכֶּה לַעֲשִׂירוּת וְיַגְדִּיל שְׁמוֹ וְנַפְשׁוֹ וְיִזְכֶּה לְשֵׁם טוֹב וּלְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים הַרְבֵּה וּלְקָרֵב נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכַנַּ״ל׃

ו. וְדַע שֶׁיֵּשׁ כַּמָּה רְשָׁעִים שֶׁאָסוּר לְקָרְבָם תַּחַת כַּנְפֵי עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי הֵם מוֹרִידִים אֶת הַמְקָרְבָם מִמַּדְרֵגָתוֹ וְאֵין כֹּחַ בַּמִּשְׁפָּט הַנַּ״ל לְהַכְנִיעַ הָרָע שֶׁלָּהֶם, וַאֲזַי בָּא קִלְקוּל גָּדוֹל בְּכַמָּה בְּחִינוֹת כַּמְבֹאָר בְּפָנִים. עַל כֵּן זֶה הַמִּשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב נְפָשׁוֹת צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע אֶת מִי לְרַחֵק וְאֶת מִי לְקָרֵב׃

ס - דע שיש שבילי התורה, שיש בהם התבוננות גדול

א. דַּע שֶׁיֵּשׁ שְׁבִילֵי הַתּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם הִתְבּוֹנְנוּת גָּדוֹל מְאד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לַהִתְבּוֹנְנוּת הַזֹּאת כִּי אִם עַל-יְדֵי עֲשִׂירוּת גָּדוֹל מְאד. וּבְנֵי יִשָּׂשכָר שֶׁהָיָה לָהֶם הִתְבּוֹנְנוּת הַזֹּאת בְּבְחִינַת: "וּמִבְּנֵי יִשָּׂשכָר יוֹדְעֵי בִינָה" (דִּבְרֵי-הַיָּמִים-א י"ב לג) לֹא זָכוּ לָזֶה כִּי אִם עַל-יְדֵי עֲשִׂירוּת, בְּחִינַת: "יִשָּׂשכָר חֲמוֹר גָּרֶם" (בְּרֵאשִׁית מ"ט יד) וְתַרְגּוּמוֹ: 'עַתִּיר בְּנִכְסִין'. וְעַל כֵּן כָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ עֲשִׂירִים כְּמַאֲמַר חַכָּמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְכֵן עוֹד כַּמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאד שֶׁהָיוּ עֲשִׂירִים גְּדוֹלִים מְאד. בִּפְרָט אוֹתָם שֶׁעָבַר דֶּרֶךְ יָדָם הַתּוֹרָה, דְּהַיְנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהֵבִיא הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְכֵן רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי שֶׁסִּדֵּר וְחִבֵּר אֶת הַמִּשְׁנָיוֹת וְכֵן רַב אַשִׁי שֶׁסִּדֵּר וְחִתֵּם אֶת הַתַּלְמוּד, שֶׁכֻּלָּם הָיוּ עֲשִׂירִים גְּדוֹלִים מְאד כְּמַאֲמַר חַכָּמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. כִּי צְרִיכִין עֲשִׂירוּת גָּדוֹל לְהִתְבּוֹנְנוּת הַזֹּאת כַּנַּ"ל:

ב. לָבוֹא לַעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה הַזֹּאת הוּא עַל-יְדֵי אֲרִיכַת יָמִים הַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה שֶׁכָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה שֶׁבָּאָה אַחַר-כָּךְ תִּהְיֶה אֲרֻכָּה וּרְחָבָה יוֹתֵר בְּתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה. כִּי כָּל יוֹם וְיוֹם מִמָּקוֹם שֶׁמַּתְחִיל אֵצֶל כָּל אֶחָד בַּתְּחִלָּה הוּא קָצָר הַיְנוּ שֶׁבְּתְחִלַּת הַיּוֹם קָשֶׁה עָלָיו מְאד הָעֲבוֹדָה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְעַל כֵּן צְרִיכִין הִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל מְאד בְּכָל יוֹם וְיוֹם לְבַל יִפֹּל מִזֶּה שֶׁרוֹאֶה כְּבֵדוּת הָעֲבוֹדָה בְּכָל יוֹם, רַק יִתְחַזֵּק בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל מִן הַמֵּצַר וְהַדּוֹחַק וְהַכְּבֵדוּת הַגָּדוֹל כְּפִי מַה שֶּׁיּוּכַל לְהִתְגַּבֵּר וְאַחַר-כָּךְ יִהְיֶה מִתְרַחֵב וְהוֹלֵךְ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה שֶׁבָּאָה אַחַר-כָּךְ יִרְאֶה לְהַגְדִּילָהּ וּלְהַרְחִיבָהּ בְּתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה וְכֵן בְּכָל יוֹם מִימֵי חַיָּיו יִרְאֶה לְהַגְדִּילוֹ וּלְהַרְחִיבוֹ בְּתוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה יִתְרָה מִיּוֹם שֶׁלְּפָנָיו וְכֵן לְעוֹלָם, וְזֶה עִקַּר אֲרִיכַת יָמִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה. וְזֶהוּ: "וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים" (בְּרֵאשִׁית כ"ד א) הַיְנוּ אֲרִיכַת יָמִים הַנַּ"ל וְעַל-יְדֵי-זֶה: "וַה' בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל" הַיְנוּ בַּעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ"ל:

ג. עַל-יְדֵי יִרְאָה זוֹכִין לַאֲרִיכַת יָמִים הַנַּ"ל בְּחִינַת: "יִרְאַת ה' תּוֹסִיף יָמִים" (מִשְׁלֵי י' כז) הַיְנוּ שֶׁהַיִּרְאָה מְבִיאָה תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה בְּכָל יוֹם וְיוֹם שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְאָרְכִין וְנִתְרַחֲבִין הַיָּמִים כַּנַּ"ל:

ד. יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חֵן שֶׁל שֶׁקֶר, שֶׁעוֹשִׂין בְּנֵי-אָדָם בַּעֲמִידָה וּבַאֲכִילָה וּבְדִבּוּרָם עִם בְּנֵי-אָדָם וְכֵן בְּשְׂאָר דְּבָרִים, וּלְכָל דָּבָר יֵשׁ חֵן אַחֵר מְיֻחָד, וְהָאָדָם נִלְכָּד בָּזֶה עַל-יְדֵי שֶׁאֵינוֹ נִזְהָר מִתַּאֲוַת הֶבֶל יוּפִי הַנָּשִׁים, כִּי זֶה תָּלוּי בָּזֶה, בְּחִינַת: "שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי" (שָׁם ל"א ל), וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא לַעֲנִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "אַל תַּחְמֹד יָפְיָהּ בִּלְבָבֶךָ, כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לָחֶם" (שָׁם ו' כו) וְזֶה בְּחִינַת: "הוֹן מֵהֶבֶל יִמְעָט" (שָׁם י"ג יא), עַל-יְדֵי הֶבֶל הַיֹּפִי נִתְמַעֵט הַהוֹן. וְיִרְאָה הִיא הַהֲפוּךְ מִזֶּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִּתְהַלָּל" (שָׁם ל"א ל). נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי יִרְאָה נִצּוֹלִין מִתַּאֲוַת שֶׁקֶר

הַחֵן וְהֶבֶל הַיּפִי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִין לַעֲנִיּוּת וְזוֹכִין עַל יָדָהּ לַעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ״ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַהִתְבּוֹנְנוּת הַנַּ״ל׃

ה. עִקַּר הִתְבּוֹנְנוּת הַשֵּׂכֶל שֶׁיִּהְיֶה עַל תִּקּוּנוֹ שֶׁיּוּכַל לְהִתְבּוֹנֵן הוּא עַל-יְדֵי לֵחוֹת וּשְׂמָנִים שֶׁבַּגּוּף. וְעַל-יְדֵי תַּאֲוַת נְאוּף וְהֶבֶל הַיּפִי נִפְסָקֶת הַנְּשִׁימָה (עַיִן פָּנִים) שֶׁהִיא עִקַּר חִיּוּת הָאָדָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְיַבְּשִׁין לֵחוֹת הַגּוּף וְנִתְקַלְקֵל הִתְבּוֹנְנוּת הַמֹּחַ וְהַשֵּׂכֶל. וְעַל כֵּן כָּל הַמְשַׁגְּעִים נַעֲשִׂין עַל-יְדֵי נְאוּף כַּיָּדוּעַ. וְכֵן שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם מְשֻׁגָּעִים אֲבָל יֵשׁ בָּהֶם חֶסְרוֹן וּבִלְבּוּל הַדַּעַת הַרְבֵּה הַכֹּל בָּא עַל-יְדֵי נְאוּף שֶׁמְּיַבֵּשׁ לֵחוֹת וּשְׂמָנִים שֶׁבַּגּוּף וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַלְקֵל הַשֵּׂכֶל כַּנַּ״ל׃

ו. שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה הוּא בְּשָׁלֹשׁ בְּחִינוֹת וְכָל בְּחִינָה כְּלוּלָה מִשָּׁלֹשׁ. הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה מוֹרָא שָׁמַיִם שֶׁהִיא עַל-יְדֵי הִתְבּוֹנְנוּת בְּגֹדֶל הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ בְּחָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ, וְצָרִיךְ שֶׁכָּל הַשְּׁלֹשָׁה מִחִין יִהְיוּ מְלֵאִים מִיִּרְאַת ה׳. הַבְּחִינָה הַשְּׁנִיָּה מוֹרָא רַבָּךְ שֶׁהִיא עַל-יְדֵי הַלִּמּוּד שֶׁמְּקַבֵּל מֵהָרַב וְצָרִיךְ לְהַמְשִׁיכָהּ בְּכָל שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הַלִּמּוּד בְּחִינַת׃ ׳אוֹרַיְתָא תְּלִיתָאָה׳ (שַׁבָּת פ״ח). הַבְּחִינָה הַשְּׁלִישִׁית מוֹרָא אָב וָאֵם וְצָרִיךְ לְהַמְשִׁיכָהּ בִּבְחִינַת ״בַּיִת וָהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת״. (מִשְׁלֵי י״ט) וְצָרִיךְ שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַיִּרְאָה עַל כָּל שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הָעֲשִׂירוּת שֶׁהֵם נַחֲלַת אָבוֹת בְּחִינַת׃ ׳לְעוֹלָם יַשְׁלִישׁ אָדָם אֶת מְעוֹתָיו שְׁלִישׁ בְּקַרְקַע וּשְׁלִישׁ בִּפְרָקְמַטְיָא וּשְׁלִישׁ תַּחַת יָדוֹ׳ (בָּבָא מְצִיעָא מ״ב)׃

ז. בְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ לֹא נִזְכַּר תֵּבַת עֲשִׂירוּת רַק שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הַיְנוּ אֵצֶל סְדוֹם׃ ״וְלֹא תֹאמַר אֲנִי הֶעֱשַׁרְתִּי אֶת אַבְרָם״ (בְּרֵאשִׁית י״ד כג). וְאֵצֶל רָחֵל וְלֵאָה ״כִּי כָל הָעשֶׁר אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹהִים״ וְכוּ׳ (שָׁם ל״א טז). וְאֵצֶל שְׁקָלִים׃ ״הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה״ (שְׁמוֹת ל׳ טו), כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הָעֲשִׂירוּת הַנַּ״ל. שְׁלִישׁ שֶׁבִּפְרָקְמַטְיָא הוּא כְּנֶגֶד הָעֲשִׂירוּת שֶׁנִּזְכַּר אֵצֶל סְדוֹם, כִּי בִּסְדוֹם כְּתִיב׃ ״הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל״ (אִיּוֹב כ״ח ד), שֶׁרָצוּ לְבַטֵּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן שֶׁהוּא בְּחִינַת רֶגֶל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״שְׁמַח זְבוּלוּן בְּצֵאתֶךָ״ (דְּבָרִים ל״ג יח) וְעַל כֵּן צָרִיךְ דַּוְקָא שְׁלִישׁ בִּפְרָקְמַטְיָא וּמַשָּׂא וּמַתָּן. וּשְׁלִישׁ שֶׁבְּקַרְקַע הוּא כְּנֶגֶד הָעֲשִׂירוּת שֶׁאֵצֶל רָחֵל וְלֵאָה כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֲשִׂירוּת הוּא רַק בִּשְׁבִיל הִתְבּוֹנְנוּת הַתּוֹרָה, אֲבָל בִּלֹּא זֶה הָעֲשִׂירוּת הוּא פְּסֹלֶת וְהוּא רַק בִּשְׁבִיל נָשִׁים וּקְטַנֵּי הַדַּעַת כְּמוֹתָן. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רָחֵל וְלֵאָה כִּי כָל הָעשֶׁר וְכוּ׳ שֶׁהוּא לֹא בִּשְׁבִיל הִתְבּוֹנְנוּת לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ, הַיְנוּ שֶׁהוּא רַק בִּשְׁבִיל נָשִׁים וּקְטַנֵּי הַדַּעַת אֲבָל׃ ״וְאַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ אֱלֹהִים עֲשֵׂה״ הַיְנוּ שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לָעֲשִׂירוּת בִּשְׁבִיל הִתְבּוֹנְנוּת בְּגַדְלוּת ה׳ וּכְנֶגֶד זֶה צָרִיךְ שְׁלִישׁ בְּקַרְקַע בְּחִינַת׃ ׳אִשָּׁה קַרְקַע עוֹלָם הִיא׳ (סַנְהֶדְרִין ע״ד). וּשְׁלִישׁ שֶׁבְּיָדוֹ הוּא כְּנֶגֶד הָעֲשִׂירוּת שֶׁנִּזְכַּר אֵצֶל שְׁקָלִים שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּחִינַת׃ ״אֲשֶׁר בְּיָדוֹ נֶפֶשׁ כָּל חָי וְרוּחַ כָּל בְּשַׂר אִישׁ״ (אִיּוֹב י״ב י)׃

ח. הִתְגַּלּוּת הַיִּרְאָה הוּא עַל-יְדֵי פְּקִידַת עֲקָרוֹת (עַיִן פָּנִים), וְכָל מַה שֶּׁנִּפְקָדִין עֲקָרוֹת בְּיוֹתֵר נִתְגַּלֶּה הַיִּרְאָה בְּיוֹתֵר. וְעַל כֵּן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה פְּקִידַת יִצְחָק שֶׁהוּא תִּקּוּף הִתְגַּלּוּת הַיִּרְאָה מְאֹד בְּחִינַת פַּחַד יִצְחָק, וּכְשֶׁנִּפְקְדָה שָׂרָה נִפְקְדוּ כַּמָּה עֲקָרוֹת עִמָּהּ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה.

וְעַל-יְדֵי יִרְאָה זוֹכִין לַאֲרִיכַת יָמִים בְּחִינַת זָקֵן כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן אָמְרָה שָׂרָה: ״כִּי יָלַדְתִּי בֵּן לִזְקֻנָיו״ (בְּרֵאשִׁית כ״א ז) כִּי עַל-יְדֵי לֵדַת יִצְחָק שֶׁהוּא הִתְגַּלּוּת הַיִּרְאָה עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ אֲרִיכַת יָמִים בְּחִינַת זָקֵן כַּנַּ״ל:

ט. פְּקִידַת עֲקָרוֹת נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי שֶׁמְּעוֹרְרִין אֶת בְּנֵי אָדָם מִשְּׁיָנָתָם. כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁיְּשֵׁנִים אֶת יְמֵיהֶם וְאַף שֶׁנִּדְמֶה לְהָעוֹלָם שֶׁהוּא עוֹבֵד אֶת ה׳ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִתְפִלָּה אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא בִּבְחִינַת שֵׁנָה כִּי כָּל עֲבוֹדָתוֹ נִשְׁאָר לְמַטָּה כִּי הִיא בְּלֹא חִיּוּת וְשֵׂכֶל וְאֵין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נַחַת מִמֶּנָּה וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְרוֹמֵם וְלַעֲלוֹת לְמַעְלָה. וְיֵשׁ שֶׁנָּפְלוּ לִבְחִינַת שֵׁנָה עַל-יְדֵי תַּאֲווֹת וּמַעֲשִׂים רָעִים. וְיֵשׁ שֶׁהֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וְיָפִים רַק שֶׁנִּפְילָתָם הִיא עַל-יְדֵי אֲכִילָה, כִּי לִפְעָמִים, כְּשֶׁאוֹכֵל אָדָם מַאֲכָל שֶׁלֹּא נִתְבָּרֵר עֲדַיִן לְמַאֲכַל אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה אוֹבֵד אֶת פָּנָיו הַיְנוּ חָכְמָתוֹ וְשִׂכְלוֹ בְּחִינַת: ״חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו״ (קֹהֶלֶת ח׳ א) (עַיֵּן פְּנִים) וְנוֹפֵל לִבְחִינַת שֵׁנָה. וּצְרִיכִין לְעוֹרְרוֹ מִשְּׁנָתוֹ וְאִי אֶפְשָׁר לְעוֹרְרוֹ כִּי אִם כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר תְּחִלָּה קְצָת מֵעַצְמוֹ כִּי צָרִיךְ אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא. רַק כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵעַצְמוֹ אִם לֹא הָיוּ מְעוֹרְרִין אוֹתוֹ הָיָה נִשְׁאָר יָשֵׁן יוֹתֵר עַל כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר צְרִיכִין לְהַרְאוֹת לוֹ פָּנָיו וּלְהַלְבִּישׁ לוֹ אֶת הַפָּנִים בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת. וְיֵשׁ שִׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה וְהֵם בְּחִינַת שִׁבְעִים שָׁנִים. וּצְרִיכִין לְהַלְבִּישׁ אֶת הַפָּנִים דַּוְקָא, כִּי כְּמוֹ כְּשֶׁמְּרַפְּאִין אֶת הָעִוֵּר צְרִיכִין לְסָגְרוֹ וּלְצַמְּצֵם לוֹ אֶת הָאוֹר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ מַה שֶּׁיִּרְאֶה אֶת הָאוֹר פִּתְאֹם, כֵּן לָזֶה שֶׁהָיָה בְּשֵׁנָה וּבַחֹשֶׁךְ זְמַן רַב כְּשֶׁרוֹצִין לְהַרְאוֹת לוֹ פָּנָיו וּלְעוֹרְרוֹ מִשְּׁנָתוֹ צְרִיכִין לְהַלְבִּישׁ לוֹ אֶת הַפָּנִים בְּסִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ פִּתְאֹם הָאוֹר (עַיֵּן פְּנִים עוֹד שְׁנֵי טְעָמִים עַל זֶה). וְיֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת בָּזֶה שֶׁמַּלְבִּישִׁין אֶת הַפָּנִים, כִּי יֵשׁ מִי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹרְרוֹ בַּפָּנִים שֶׁלּוֹ וּצְרִיכִין לְהַרְאוֹת וּלְהַלְבִּישׁ לוֹ פָּנִים גָּבהַּ מִמַּדְרֵגַת הַפָּנִים שֶׁלּוֹ שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ בְּשָׁעַת שֵׁנָה. וְיֵשׁ מִי שֶׁנָּפַל מִכָּל הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה וּנְפִילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאד רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַד שֶׁאֵי אֶפְשָׁר לְעוֹרְרוֹ בְּשׁוּם פָּנִים מֵהַשִּׁבְעִים פָּנִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שִׁבְעִים שָׁנִים כִּי אִם עַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת. שֶׁכָּל הַשִּׁבְעִים פָּנִים מְקַבְּלִין חִיּוּת מִשָּׁם וְעַל יָדָם יְכוֹלִים לְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה אֲפִלּוּ לְמִי שֶׁנָּפַל מִכָּל הַשִּׁבְעִים פָּנִים לַתּוֹרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָבוֹא לְצַדִּיק כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְעוֹרְרוֹ מִשְּׁנָתוֹ בְּתִקּוּנִים נוֹרָאִים כָּאֵלֶּה שֶׁלֹּא יְבַלֶּה יָמָיו חַס וְשָׁלוֹם בִּשְׁנָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשָׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת כִּי מִקֹּדֶם כְּשֶׁהָיוּ בִּבְחִינַת שֵׁנָה הָיוּ חֲרָשִׁים שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ הִתְעוֹרְרוּת הֶחָכָם וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יָכְלוּ גַּם כֵּן לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי ״סְתָם חֵרֵשׁ הוּא שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר״ (חֲגִיגָה ב). וְעַכְשָׁו כְּשֶׁמְּעוֹרְרוֹ הֶחָכָם וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרָיו אָז יוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמֵחֲמַת שֶׁהָיָה הַדִּבּוּר מְצֻמְצָם אֶצְלָם כָּל-כָּךְ זְמַן רַב מְאד שֶׁהָיוּ חֲרָשִׁים וְאִלְּמִים עַל כֵּן עַכְשָׁו כְּשֶׁיּוֹצֵא הַדִּבּוּר יוֹצֵא בְּכֹחַ גָּדוֹל בִּבְחִינַת: ״גִּבּוֹרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְּבָרוֹ״ (תְּהִלִּים ק״ג כ), וְזֶה הַכֹּחַ בָּא לִכְלִי הַהוֹלָדָה בְּחִינַת: ״כֹּחִי וְרֵאשִׁית אוֹנִי״ (בְּרֵאשִׁית מ״ט ג). וּצְרִיכִין לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיוּ כְּלֵי הַדִּבּוּר סְמוּכִין וּקְרוֹבִין אֶל כְּלֵי הַהוֹלָדָה שֶׁהֵם הַכְּלָיוֹת כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְקַבֵּל כֹּחַ הַדִּבּוּר, הַיְנוּ שֶׁיֵּצֵא הַדִּבּוּר בֶּאֱמֶת שֶׁלֹּא יִהְיֶה בִּבְחִינַת: ״קָרוֹב אַתָּה בְּפִיהֶם וְרָחוֹק מִכִּלְיוֹתֵיהֶם״ (יִרְמְיָה י״ב ב) וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשָׂה פְּקִידַת עֲקָרוֹת. נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא מְעוֹרֵר אֶת הָעוֹלָם מִשְּׁנָתָם עַל-יְדֵי

סְפוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל שָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת נַעֲשֶׂה פְּקִידַת עֶקְרוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ יְרָאָה גְּדוֹלָה וְזוֹכִין לְכָל הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל׃

י. כְּשֶׁעוֹסֵק לְעוֹרֵר אֶת בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִתַּלְמִידִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים כִּדֵּי שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הָרָע שֶׁלָּהֶם. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לְבָשָׂר וָדָם לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִזֶּה שֶׁלֹּא יִשְׁמְעוּ תַּלְמִידִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, עַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁלִּמּוּדוֹ עִם תַּלְמִידָיו יִהְיֶה כְּאִלּוּ עֲשָׂאוֹ לַחֲבֵרוֹ וּכְאִלּוּ עֲשָׂאוֹ לְדִבְרֵי תּוֹרָה כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סַנְהֶדְרִין צ״ט) (עֵין פְּנִים). וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִהְיוּ דְּבָרָיו נִכְתָּבִין בְּכֹחַ הַזִּכָּרוֹן שֶׁל הַתַּלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן רַק יִהְיוּ נִשְׁכָּחִין מִמֶּנּוּ׃

יא. בְּטָחוֹנִי הַדּוֹר הֵם בְּחִינַת כְּלֵי הַהוֹלָדָה, וְעַל כֵּן הַכְּלָיוֹת שֶׁהֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה נִקְרָאִים בְּטוּחוֹת, כִּי כָּל הַהוֹלָדוֹת וְכָל הַהַשְׁפָּעוֹת נִמְשָׁכִים עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי שֶׁשּׁוֹמְעִין וְלוֹמְדִין סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מְצַדִּיקִים גְּדוֹלִים, שֶׁמְּעוֹרְרִין אֶת בְּנֵי אָדָם מִשְּׁנָתָם שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מַתְחִילִין לְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבֶאֱמֶת, עַד שֶׁהַכֹּחַ הַזֶּה בָּא לִכְלֵי הַהוֹלָדָה כַּנַּ״ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְחַזֵּק הַבְּטָחוֹן דִּקְדֻשָּׁה וְנִפְקָדִים הָעֲקָרוֹת וְזוֹכִין לְכָל הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל׃

יב. יֵשׁ בְּטָחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא בְּחִינַת ״מִבְטָח בּוֹגֵד״ (מִשְׁלֵי כ״ה יט). וְעַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת הַזִּוּוּגִים דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא בְּשִׁבְיל הוֹלָדָה שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּטָחוֹן בְּחִינַת כְּלָיוֹת שֶׁהֵם כְּלֵי הַהוֹלָדָה כַּנַּ״ל בְּחִינַת׃ ״בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ״ (מִשְׁלֵי ל״א יא), עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁבָּר הַבְּטָחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר. וְעַל זֶה מְרַמֵּז מַה שֶּׁשּׁוֹבְרִין כְּלֵי חֶרֶס בְּשָׁעַת הִתְקַשְּׁרוּת הַשִּׁדּוּכִים בְּבְחִינַת׃ ״וַתִּבְטְחוּ בְּעֹשֶׁק וְנָלוֹז וְכוּ׳ וּשְׁבָרָהּ כְּשֵׁבֶר נֶבֶל יוֹצְרִים וְכוּ׳ וְלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ חֶרֶשׂ״ וְכוּ׳ (יְשַׁעְיָה ל׳ יב-ד). וּבָאֵר הַדָּבָר קְצָת כִּי עִקַּר מַעֲלַת הַבְּטָחוֹן הוּא לִבְטֹחַ בַּה׳ וְלַעֲשׂוֹת טוֹב כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״בְּטַח בַּה׳ וַעֲשֵׂה טוֹב״ (תְּהִלִּים ל״ז ג). דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא יִתְבַּלְבֵּל בְּתוֹרָתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ מֵחֲמַת דַּאֲגַת וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה, רַק יַעֲסֹק בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה וְיִבְטַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּפַרְנְסוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. וְאִם אֵינוֹ אוֹחֵז בְּבְטָחוֹן כָּזֶה שֶׁיְּסַלֵּק עַצְמוֹ מֵעִסְקֵי עוֹלָם הַזֶּה לְגַמְרֵי וְרוֹצֶה לַעֲסֹק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן אוֹ בְּמְלָאכָה גַּם כֵּן, עַל כָּל פָּנִים יִקְבַּע עִתִּים לַתּוֹרָה וְיִתְפַּלֵּל בְּזִמָּנוֹ וְכוּ׳ וְלֹא יִדְאַג וְלֹא יִתְבַּלְבֵּל מֵחֲמַת דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה רַק יִבְטַח בַּה׳. גַּם לְעִנְיַן צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים וּלְהוֹצִיא מָמוֹן עַל עִסְקֵי מִצְוֹת יִהְיֶה לוֹ בְּטָחוֹן בַּה׳ שֶׁיְּמַלֵּא מַחְסוֹרוֹ וּבְגִלַּל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרְכֵהוּ ה׳. וַאֲפִלּוּ אִם יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁאֵין מַעֲשָׂיו עוֹלִים יָפֶה כָּרָאוּי אַל יִפֹּל מִבְּטָחוֹן מֵחֲמַת זֶה לוֹמַר מִי אָנכִי לִבְטֹחַ וְלִשָּׁעֵן בַּה׳ מֵאַחַר שֶׁהֶרְעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי כָּל-כָּךְ. רַק יִבְטַח בְּחַסְדֵי ה׳ אֲשֶׁר לֹא תַמְנוּ וּבְרַחֲמָיו שֶׁאֵינָם כָּלִים, שֶׁיְּרַחֵם עָלָיו וְיָזִין וְיפַרְנֵס אוֹתוֹ גַּם כֵּן כִּי ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״. וְאַל יַטְרִיד עַצְמוֹ בְּדַאֲגוֹת וְטִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה מֵחֲמַת קַטְנוּתוֹ בְּעֵינֵי עַצְמוֹ רַק יִתְחַזֵּק בְּבְטָחוֹן אֵיךְ שֶׁהוּא מֵחֲמַת שֶׁכַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם. וְכָל זֶה וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה הוּא בְּטָחוֹן דִּקְדֻשָּׁה. אֲבָל לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עִוָּלָה חַס וְשָׁלוֹם מִכָּל-שֶׁכֵּן אֵיזֶה גְּזֵלָה וְרַמָּאוּת אוֹ לַעֲסֹק בְּזִיּוּפִים וּשְׁקָרִים וְלִסְחֹר בְּסְחוֹרוֹת מְחוּץ לַמְּדִינָה שֶׁאֲסָרָם הַמַּלְכוּת, וְלִבְטֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּצִּילוֹ וְיַעֲזֹר לוֹ לִגְמֹר הָעֵסֶק שֶׁלֹּא יִתְוַדַּע הַדָּבָר, זֶהוּ

בְּטָחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא בְּחִינַת ״מִבְטָח בּוֹגֵד״ הַנַּ״ל בְּחִינַת: ״וַתִּבְטְחוּ בְּעֹשֶׁק וְנָלוֹז״ וּבְטָחוֹן כָּזֶה הוּא כְּחֶרֶס הַנִּשְׁבָּר שֶׁאֵין בּוֹ תִּקְוָה. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא-וּמַתָּן בְּגְדוֹלוֹת מִמֶּנּוּ הַרְבֵּה וּמַרְבֶּה לִלְווֹת מִכַּמָּה אֲנָשִׁים וּבוֹטֵחַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעְזְרוֹ לִגְמֹר הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן, גַּם זֶה הוּא בְּטָחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא. אַדְּרַבָּה צָרִיךְ לִבְטֹחַ בְּבִטָּחוֹן חָזָק שֶׁאֲפִלּוּ אִם לֹא יַנְהִיג מַשָּׂא-וּמַתָּן גָּדוֹל כָּזֶה אַף-עַל-פִּי-כֵן יְפַרְנְסוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי. וְהַמַּשְׂכִּיל יָבִין דְּבָרִים הָרְבֵּה מִתּוֹךְ דְּבָרֵינוּ אֵיךְ לִבְרֹחַ מִבִּטָּחוֹן דְּסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה וּלְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן דִּקְדֻשָּׁה אַף אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא וְכַנַּ״ל:

יג. תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה הִיא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַשָּׁנָה שֶׁמְּעוֹרְרִין בְּנֵי הָעוֹלָם מֵהַשָּׁנָה שֶׁשִּׁלְּאוּ יְמֵיהֶם בְּשָׁנָה חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה מוֹצִיאִין הַדִּבּוּר בְּכֹחַ גָּדוֹל וְנִמְשָׁךְ בְּטָחוֹן וּפְקִידַת עֲקָרוֹת וְנִמְשָׁךְ יִרְאָה גְּדוֹלָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִנִּאוּף וּמֵהֶבֶל הַיּפִי וּמֵחֵן שֶׁל שֶׁקֶר וְזוֹכִין לַאֲרִיכַת יָמִים דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ״ל וְזוֹכִין לַעֲשִׂירוּת גָּדוֹל דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהִתְבּוֹנְנוּת גָּדוֹל מְאד בַּתּוֹרָה. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי תְּקִיעַת שׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה אֵצֶל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת שֶׁיּוֹדְעִין לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַתְּקוּנִים הָאֵלֶּה:

סא - על ידי אמונת חכמים

א. עַל-יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים נִזְדַּכֵּךְ הַמֹּחַ וְזוֹכֶה לְשֵׂכֶל בָּרוּר וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהוֹצִיא וּלְקַבֵּל מִכָּל מַה שֶּׁלּוֹמֵד בַּתּוֹרָה מִשְׁפְּטֵי אֱמֶת, דְּהַיְנוּ הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. שֶׁיֵּדַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל דָּבָר הֵן לְעַצְמוֹ הֵן לַאֲחֵרִים שֶׁמִּתְנַהֲגִים לְפִי דַּעְתּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁפּוֹגֵם חַס וְשָׁלוֹם, בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים הוּא נִדּוֹן בְּיִגִיעַת בָּשָׂר דְּהַיְנוּ בְּמוֹתָרוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חכמינו, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳הַלּוֹעֵג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים נִדּוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת׳ שֶׁנֶּאֱמַר ״וְלַהַג הַרְבֵּה יְגִיעַת בָּשָׂר״ (עֵרוּבִין כ״א). וְאָז עוֹלִים עֲשָׂנִים סְרוּחִים אֶל הַמֹּחַ וּמְעָרְבִין וּמְבַלְבְּלִין דַּעְתּוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִלִּמּוּדוֹ מִשְׁפְּטֵי אֱמֶת וְהַנְהָגוֹת אֱמִתִּיּוֹת אַדְּרַבָּה הוּא מוֹצִיא דְּבָרִים הַפּוּכִים מִן הָאֱמֶת. כְּמוֹ דּוֹאֵג הָאֲדוֹמִי שֶׁהוֹצִיא מִשְׁפָּט מְעֻקָּל שֶׁאֵין דָּוִד רָאוּי לָבוֹא בַּקָּהָל עַל-יְדֵי שֶׁלִּמּוּדוֹ הָיָה מִבְּחִינַת אֵלּוּ הַמּוֹתָרוֹת (עַיֵּן פְּנִים):

ב. יֵשׁ מַנְהִיגִים שֶׁנִּקְרָאִים בְּשֵׁם רַבִּי שֶׁלִּמּוּדָם מִמּוֹתָרוֹת וּפְסֹלֶת. וּבְוַדַּאי אֵינָם יְכוֹלִים לְהַנְהִיג אֲפִלּוּ אֶת עַצְמָם מִכָּל-שֶׁכֵּן אֶת אֲחֵרִים וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נוֹטְלִין גְּדֻלָּה לְעַצְמָם וְרוֹדְפִים אַחַר הִתְנַשְּׂאוּת לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת שֶׁלֹּא לְהַסְמִיךְ אוֹתָם וְשֶׁלֹּא לִתֵּן לָהֶם שׁוּם תִּקָּף וָעֹז שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְכֻנִּים בְּשֵׁם רַבִּי. כִּי הֵם עַצְמָם אֵינָם חַיָּבִים כָּל-כָּךְ כִּי יֵשׁ לָהֶם יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם. אַךְ אֵלּוּ הַנּוֹתְנִים לָהֶם תִּקָּף וָעֹז וְנִסְמָכִים עַל יָדָם שֶׁיִּהְיוּ נִקְרָאִים בְּשֵׁם רַבִּי הֵם עֲתִידִים לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן:

ג. עַל-יְדֵי שֶׁמַּסְמִיכִין רַבִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן נֶחֱלָשׁ כְּתַב יִשְׂרָאֵל וְנוֹתְנִים כֹּחַ בִּכְתַב יָדָם. וּמֵחֲמַת זֶה הֵם גּוֹזְרִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה תִּקֻּף לַכְּתָבִים שֶׁלָּנוּ רַק לַכְּתָבִים שֶׁלָּהֶם וְיִשְׂרָאֵל יִהְיוּ מֻכְרָחִים לִלְמֹד כְּתָב שֶׁלָּהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה גּוֹזְרִין לְגָרֵשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹם הַיִּשּׁוּב שֶׁנִּתְיַשְּׁבוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל מִכְּבָר אֶל מְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל מֵעוֹלָם שֶׁזֶּה בְּחִינַת גֵּרוּשׁ מֵאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִלְקָח מֵאִתָּנוּ חָכְמַת תַּהֲלוּכַת גַּלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ לֵידַע כָּל הַהִשְׁתַּנּוּת וְהָעֲתִידוֹת הַבָּאִים עַל-יְדֵי גַּלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ שֶׁזֶּה בְּחִינַת סוֹד הָעִבּוּר, וְנִמְסַר לָהֶם. כִּי הַנְּשָׁמָה מַנְהֶגֶת כָּל גַּלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ (עַיִן פְּנִים), וּמִי יוֹדֵעַ הַנְהָגָתָם כְּמוֹ הַמַּנְהִיג, אֲבָל הַנְּשָׁמָה הַזֹּאת צְרִיכָה שֶׁיִּהְיֶה לָהּ גּוּף זַךְ וְנָקִי. וּבְמָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים שָׁם נִתְקַדֵּשׁ הָאֲוִיר בִּבְחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (עַיִן פְּנִים), וְאָז כָּל הַפֵּרוֹת וְהַתְּבוּאוֹת הַגְּדֵלִים שָׁם שֶׁמֵּהֶם נִזּוֹן הָאָדָם וּמֵהֶם בָּא הַטִּפָּה זֶרַע וּמְשָׁם נִרְקָם הַגּוּף הַכֹּל הוּא בִּבְחִינַת: "פְּרִי הָאָרֶץ" (יְשַׁעְיָה ד' ב). וְאָז רָאוּי לְקַבֵּל נְשָׁמָה גְּדוֹלָה שֶׁמַּנְהֶגֶת כָּל גַּלְגַּלֵּי הָרָקִיעַ וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹדֵעַ חָכְמַת תַּהֲלוּכַת הַגַּלְגַּלִּים שֶׁזֶּה בְּחִינַת סוֹד הָעִבּוּר כַּנַּ"ל. אֲבָל כְּשֶׁנִּתְגָּרְשִׁים מִבְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאָז אֵין יְכוֹלִים לְהִתְרַקֵּם גּוּפִים זַכִּים וְאֵין יְכוֹלִים לְקַבֵּל נְשָׁמָה גְּדוֹלָה עַל כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה נִלְקָח מֵאִתָּנוּ סוֹד הָעִבּוּר וְכָל זֶה עַל-יְדֵי שֶׁמַּסְמִיכִין רַבִּי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן. אֲבָל כְּשֶׁהֶחָכָם הָרָאוּי לִסְמִיכָה נִסְמָךְ בְּשֵׁם רַבִּי עַל-יְדֵי-זֶה מֵבִיא הֶאָרָה וְכֹחַ בִּכְתַב יָדֵינוּ וְאָז גַּם כָּל מִשְׁפְּטֵי הַנְהָגוֹת שֶׁלָּהֶם כֻּלָּם עַל-יְדֵי כְּתַב יָדֵינוּ. וְעַל-יְדֵי כְּתַב יִשְׂרָאֵל נִתְקַדֵּשׁ הָאֲוִיר בִּבְחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן כָּל הַנַּ"ל:

ד. גַּם עַל-יְדֵי פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים אֵין לוֹ עֵצָה שְׁלֵמָה לְעוֹלָם וְהוּא תָּמִיד מְסֻפָּק וַעֲצָתוֹ חֲלוּקָה לְכָאן וּלְכָאן. כִּי עַל-יְדֵי פְּגָם זֶה עַל-יְדֵי שֶׁנִּדּוֹן בְּמוֹתָרוֹת כַּנַּ"ל נַעֲשֶׂה לִבּוֹ מְטֻנָּף כְּמוֹ בֵּית הַכִּסֵּא שֶׁהוּא מְקוֹם עֲצַת הַנְּשָׁמִים כְּמַאֲמַר רַב עִילַּאי (גִּטִּין מ"ה). וְאָז כָּל עֲצוּתָיו הֵם עֲצוּת נִבְעָרוֹת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִגְמֹר עֵצָה שְׁלֵמָה בְּלִבּוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּשׁוּם דָּבָר:

ה. כָּל הַמַּלְעִיג עַל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהוֹלְכִים עַל-פִּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה הוּא נִדּוֹן גַּם כֵּן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת. וְאֵינוֹ זוֹכֶה לְהוֹצִיא וּלְקַבֵּל מִלְּמוּדוֹ הַנְהָגוֹת יְשָׁרוֹת וְתָמִיד עֲצָתוֹ חֲלוּקָה עַד שֶׁיָּשׁוּב עַל-זֶה בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְאָז יִתְתַּקֵּן כָּל הַנַּ"ל:

ו. מִי שֶׁכְּבָר נִשְׁקַע בְּאֵלּוּ הַמּוֹתָרוֹת יֵשׁ מַיִם שֶׁמְּטַהֵר מִזֹּאת הַטִּנּוּפֶת בִּבְחִינַת: "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְכוּ' וּמִכָּל גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם" (יְחֶזְקֵאל ל"ו כה). וְאֵלּוּ הַמַּיִם הֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת שֶׁנִּקְרָא פְּלוּגְתָּא בִּבְחִינַת: "פֶּלֶג אֱלֹהִים מָלֵא מָיִם" (תְּהִלִּים ס"ה י) כִּי עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עָלָיו הוּא שָׁב בִּתְשׁוּבָה וּמִתְקַן פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים. כִּי עִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עַל הָאָדָם הוּא מֵחֲמַת פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים וּלְפִי גֹּדֶל הַפְּגָם כֵּן בָּא עָלָיו מַחֲלֹקֶת. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת יוּכַל לְהִתְבּוֹנֵן אֵיךְ פָּגַם בֶּאֱמוּנַת חֲכָמִים וְלָשׁוּב עַל-יְדֵי-זֶה לֶאֱמוּנַת חֲכָמִים וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְתַּקֵּן כָּל הַנַּ"ל. וְיֵשׁ צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁאֱמוּנָתָם שְׁלֵמָה בְּוַדַּאי וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת וְהוּא בִּבְחִינַת: "וְהוּא חֵטְא רַבִּים נָשָׂא" וְכוּ' (יְשַׁעְיָה נ"ג יב), שֶׁסּוֹבְלִין צַעַר הַמַּחֲלֹקֶת

בִּשְׁבִיל פִּגַּם אֱמוּנַת חֲכָמִים שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עֲלֵיהֶם מְתַקְּנִים אֱמוּנַת חֲכָמִים אֵצֶל הַהֶמוֹן עַם׃

ז. כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר מִן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עָלָיו לָשׁוּב עַל פִּגַּם אֱמוּנַת חֲכָמִים, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים וְכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אֵיזֶה צִמְצוּם וְדִין נִמְתָּק עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי יֵשׁ כַּמָּה סְפָרִים עַכְשָׁו הַהוֹלְכִים עַל-פִּי תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁבִּכְתָב וּבְעַל-פֶּה וְכֵן עֲתִידִין לִהְיוֹת עוֹד כַּמָּה סְפָרִים וְכֻלָּם צְרִיכִים לְהָעוֹלָם וְאָסוּר לְהַלְעִיג עַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם כַּנַּ״ל. וּבַתְּחִלָּה כְּשֶׁלֹּא הָיָה לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים אָז כָּל הַסְּפָרִים הָיוּ אֲצֻלּוֹ כְּלֹא כִּי הָיָה מַלְעִיג עֲלֵיהֶם, וְעַל-יְדֵי שֶׁנִּתְעוֹרֵר מִן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עָלָיו לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל פִּגַּם אֱמוּנַת חֲכָמִים חוֹזְרִים וְנֶחֱשָׁבִים בְּעֵינָיו הַסְּפָרִים שֶׁהָיוּ בְּעֵינָיו כְּלֹא. וְזֶה בְּחִינַת ״וְסֵפֶר כָּתַב אִישׁ רִיבִי״ (אִיּוֹב ל״א לה), שֶׁעַל-יְדֵי הָרִיב וְהַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבָּא עָלָיו נַעֲשֶׂה מִזֶּה סֵפֶר. וְיֵשׁ צַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁאֱמוּנָתָם שְׁלֵמָה בְּוַדַּאי וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ עֲלֵיהֶם מַחֲלֹקֶת מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם אֱמוּנָה בְּעַצְמָם. וְאֵינָם מַאֲמִינִים שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שַׁעֲשׁוּעִים מֵחִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם שֶׁהֵם מְחַדְּשִׁים וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם מִתְרַשְּׁלִים בַּחִדּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם וְאֵינָם כּוֹתְבִים אוֹתָם בְּסֵפֶר. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה בְּעַצְמוֹ וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֱמוּנָה גַּם בְּעַצְמוֹ שֶׁיַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים גַּם מֵהַחִדּוּשִׁים שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל. וְאִם אֵינוֹ מַאֲמִין בַּחִדּוּשִׁים שֶׁל עַצְמוֹ הוּא גַּם כֵּן פִּגַּם אֱמוּנַת חֲכָמִים וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא עֲלֵיהֶם גַּם כֵּן מַחֲלֹקֶת, וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם שָׁבִים בִּתְשׁוּבָה וְנֶחֱשָׁבִים אֶצְלָם חִדּוּשִׁים שֶׁלָּהֶם וְחוֹזְרִים וּמְחַדְּשִׁים וְכוֹתְבִים אוֹתָם בְּסֵפֶר וְנַעֲשֶׂה מִזֶּה סֵפֶר. וְהִנֵּה הַמְּתֻקַּת כָּל הַדִּינִים הִיא עַל-יְדֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁנִּקְרָא קֹדֶשׁ כַּיָּדוּעַ וְכָל דִּין וְצִמְצוּם יֵשׁ לוֹ שֵׂכֶל פְּרָטִי שֶׁנִּמְתָּק עַל יָדוֹ אַךְ יֵשׁ חָכְמָה עִלָּאָה שֶׁשָּׁם נִמְתָּקִים כָּל הַצִּמְצוּמִים וְכָל הַדִּינִים. וְהַתּוֹרָה יוֹצֵאת מֵחָכְמָה עִלָּאָה (כְּמ״ש בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ חֵלֶק ב ס״ב) וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְקַבֵּל מֵחָכְמָה עִלָּאָה רַק כְּשֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁלֵמוּת, וּשְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה הוּא עַל-יְדֵי תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה, וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי הַסְּפָרִים שֶׁנִּתְחַדְּשִׁים אֶצְלוֹ עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם הַתּוֹרָה. וְאָז הִיא יְכוֹלָה לְקַבֵּל מֵחָכְמָה עִלָּאָה שֶׁהִיא בְּחִינַת שֵׂכֶל הַכּוֹלֵל בְּחִינַת קָדְשֵׁי קָדָשִׁים בְּחִינַת אֶבֶן שְׁתִיָּה וּמַשְׁפַּעַת בְּכָל הַחָכְמוֹת וְהַשִּׂכְלִיִּים וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים׃

ח. עַל-יְדֵי שֶׁנּוֹסְעִים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם וְזֶה צְרִיכִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה עַל כֵּן נוֹסְעִין עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה דַּיְקָא׃

ט. גַּם עַל-יְדֵי שֶׁבָּאִים כַּמָּה נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִכְלָלִים יַחַד בְּאַהֲבָה רַבָּה עַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְחֶדְוָה רַבָּה׃

סב - על ידי אכילתם של ישראל, נעשה יחוד

א. עַל-יְדֵי אֲכִילָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ אַפִּין בְּאַפִּין. רַק הָאֲכִילָה צְרִיכָה לִהְיוֹת מַאֲכָל אַחַר שֶׁנִּתְבָּרֵר מֵאֲחִיזַת הַקְּלִפּוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ בְּמַאֲכָלִים עַל-יְדֵי אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת. כִּי עַל-יְדֵי מַאֲכָל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תַּעֲרוֹבוֹת הַנַּ״ל יוּכַל הָאָדָם לַחֲטֹא וְעַל-יְדֵי הַחֲטָאִים נַעֲשָׂה פֵּרוּד בֵּין קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ:

ב. הַבְּרוּר שֶׁל הַמַּאֲכָלִים הוּא עַל-יְדֵי אֱמוּנָה. וּכְשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת יוּכַל לִהְיוֹת עַל-יְדֵי אֲכִילָתוֹ יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ כַּנַּ״ל בְּחִינַת ״וּרְעֵה אֱמוּנָה״ (תְּהִלִּים ל״ז ג) בְּחִינַת אֲכִילָה עַל-יְדֵי אֱמוּנָה:

ג. מַה שֶּׁהַגְּבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי שֶׁיּוּכַל לְהָבִין הִיא מִצְוָה גְּדוֹלָה לְחַדֵּד הַשֵּׂכֶל לְהָבִין הַדָּבָר עַל בֵּרְיוֹ וְעַל זֶה נֶאֱמַר וְדַע מַה שֶּׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרֹס (אָבוֹת פֶּרֶק ב). אֲבָל יֵשׁ קְשָׁיוֹת שֶׁאֵינוֹ בְּאֶפְשָׁרִי לַשֵּׂכֶל הָאֱנוֹשִׁי לְהָבִין תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא כָּזוֹ, רַק לֶעָתִיד לָבוֹא יִתְגַּלֶּה הַתֵּרוּץ אָסוּר לְאָדָם לְעַיֵּן בָּהֶם. וְכָל מִי שֶׁסּוֹמֵךְ עַל שִׂכְלוֹ וּמְעַיֵּן וְחוֹקֵר בָּהֶם עַל זֶה נֶאֱמַר: ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן״ (מִשְׁלֵי ב׳ יט), כִּי עַל קֻשְׁיָא כָּזוֹ אָסוּר לִסְמֹךְ עַל שִׂכְלוֹ רַק לְהַעֲמִיד עַל אֱמוּנָה:

ד. אֲפִלּוּ אֵלּוּ הַקְּשָׁיוֹת שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם תְּשׁוּבָה לִפְעָמִים נִסְתְּמוּ שְׁבִילֵי הַשֵּׂכֶל וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהָשִׁיב עַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁבְּלִבּוֹ. וְזֶה בְּחִינַת: ״חָלַק לִבָּם״ (הוֹשֵׁעַ י׳ ב) שֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בְּלִבּוֹ בֵּין שְׁנֵי יְצָרִין. כִּי הַיְדִיעָה הִיא מֵהַיֵּצֶר הַטּוֹב שֶׁבַּלֵּב וְהַסְּתָרַת הַיְדִיעָה הִיא מֵהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁבַּלֵּב וְהִיא הִיא הָאֶפִּיקוֹרְסוּת וְהַקֻּשְׁיוֹת שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מַקְשֶׁה אֶת לִבּוֹ לִפֹּל בְּרָעָה. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא לְמוּד הַפּוֹסְקִים כִּי שֹׁרֶשׁ הַמַּחֲלֹקֶת הַזֹּאת הוּא מִמַּחֲלֹקֶת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה הַיְנוּ מַחֲלֹקֶת הַתַּנָּאִים וְהָאֲמוֹרָאִים שֶׁבַּגְּמָרָא וּמֵהִשְׁתַּלְשְׁלוּתָם לְמַטָּה נִתְהַוֶּה מִמֶּנּוּ מַחֲלֹקֶת הַיֵּצֶר הָרָע. וְעַל-יְדֵי לְמוּד הַפּוֹסְקִים הֲלָכוֹת פְּסוּקוֹת נִתְקַשֵּׁר אֶל הַשָּׁלוֹם שֶׁבַּקְדֻשָּׁה וְאָז נִתְבַּטֵּל מַחֲלוֹקֶת הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁבְּלִבּוֹ וְנִפְתָּחִין לוֹ שַׁעֲרֵי הַשֵּׂכֶל שֶׁיֵּדַע לְהָשִׁיב עַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁבְּלִבּוֹ. וְכָל זְמַן שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְחַדֵּד וְלִפְתֹּחַ שִׂכְלוֹ צָרִיךְ לִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה גַּם בְּקֻשְׁיוֹת אֵלּוּ כִּי הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה:

ה. שָׁלוֹ״ם רָאשֵׁי-תֵּבוֹת וְיֵדַע מַ״ה שֶּׁתָּשִׁיב לְאֶפִּיקוֹרֹס, כִּי עַל-יְדֵי לְמוּד פְּסַק הֲלָכָה שֶׁהוּא הַהַכְרָעָה וְהַשָּׁלוֹם זוֹכִין לָדַעַת לְהָשִׁיב עַל הָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁבְּלִבּוֹ:

ו. גַּם עַל-יְדֵי לְמוּד הַפּוֹסְקִים זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּכָל לִבָּבוֹ. כִּי עִקַּר מְנִיעַת הַתְּפִלָּה שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת וְלִבּוֹ חָלוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי בֶּאֱמֶת אִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין בְּלֵב שָׁלֵם שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ וְהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עָלָיו בְּשָׁעַת הַתְּפִלָּה וְשׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין וּמַקְשִׁיב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה, בְּוַדַּאי הָיָה מְדַקְדֵּק מְאד לְכַוֵּן אֶת דְּבָרָיו וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל. רַק מֵחֲמַת שֶׁלִּבּוֹ חָלוּק וְאֵינוֹ חָזָק בִּידִיעָה זֹאת בְּלֵב שָׁלֵם בִּשְׁבִיל זֶה אֵינוֹ מְדַקְדֵּק כָּל-כָּךְ וְאֵינוֹ מְכַוֵּן לִבּוֹ הֵיטֵב בִּתְפִלָּתוֹ. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מֵהַקֻּשְׁיוֹת וְהַכְּפִירוֹת שֶׁבַּלֵּב

הַנַּ״ל שֶׁהֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁבַּלֵּב. וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי לְמוּד הַפּוֹסְקִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְבַטְּלִין מַחֲלֹקֶת הַיֵּצֶר הָרָע בְּשָׁרְשׁוֹ כַּנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּכָל לְבָבוֹ בֶּאֱמֶת. וְזֶה: ״אוֹדְךָ בְיֹשֶׁר לֵבָב״ (תְּהִלִּים קי״ט ז) ״לֵבָב׳ דַּיְקָא בִּשְׁנֵי יְצָרִין אֵימָתַי ״בְּלָמְדִי מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ״ כַּנַּ״ל:

ז. עִקַּר שְׁלֵמוּת וְקִשּׁוּטֵי הָאֱמוּנָה הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמְּקָרְבִין רְחוֹקִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּלְהַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה הַיְנוּ לְקָרֵב הָרְחוֹקִים צָרִיךְ מִתְּחִלָּה לְהַעֲלוֹת נִיצוֹצֵי אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא תַּעֲנִית כִּי כָּל הַתַּאֲוֹוֹת הֵם בְּחִינַת קְלִפּוֹת וּמוֹתָרוֹת כִּי בְּלֹא הַתַּאֲוֹוֹת יָכוֹל הַגּוּף לְהִתְקַיֵּם. וּכְשֶׁמִּתְגַּבְּרִין הַתַּאֲוֹוֹת עַל הָאָדָם הוּא הִתְגַּבְּרוּת הַקְּלִפּוֹת עַל הַקְּדֻשָּׁה. וְרָאשֵׁי הַתַּאֲוֹוֹת הֵם תַּאֲוַת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה שֶׁכָּל הַתַּאֲוֹוֹת נִמְשָׁכִין אַחֲרֵיהֶם. וּכְשֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים מַמְשִׁיכִין הַדִּבּוּר אֶל הַגָּלוּת לְמֵצַר הַגָּרוֹן לְהָעֶרֶף שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת: ״נִחַר גְּרוֹנִי״ (תְּהִלִּים ס״ט ד). וְעַל-יְדֵי הַתַּעֲנִית שֶׁמַּרְעִיב אֶת עַצְמוֹ מְלַחְלֵחַ מֵצַר הַגָּרוֹן שֶׁיִּתְקַיֵּם: ״קְרָא בְגָרוֹן אַל תַּחְשֹׂךְ״ (יְשַׁעְיָה נ״ח א), שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה. וְאָז הוֹפֵךְ עַצְמוֹ הַדִּבּוּר וּמְלַקֵּט נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה מִבֵּין הַקְּלִפּוֹת וְנִשְׁאָרִים בְּלֹא חִיּוּת. וְאָז הָעַכּוּ״ם שֶׁיְּנִיקָתָם מֵהַקְּלִפּוֹת כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת מַשְׁלִיכִין אֶת אֱמוּנָתָם וּפוֹנִים כֻּלָּם לֶאֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַשְׁלִים אֶת הָאֱמוּנָה וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְזוֹכֶה לְבָרֵר אֶת הַמַּאֲכָלִים, וְאָז נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי אֲכִילָתוֹ יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ אַפִּין בְּאַפִּין:

ח. אֱמוּנָה אֵינָהּ שַׂיָּכָה אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַטַּעַם וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אֵצֶל הַמַּאֲמִין הַדָּבָר גָּלוּי כְּאִלּוּ רוֹאֶה בְּעֵינָיו הַדָּבָר שֶׁמַּאֲמִין בּוֹ מֵחֲמַת גֹּדֶל אֱמוּנָתוֹ הַשְּׁלֵמָה:

ט. הָאֱמוּנָה מִתְחַדֶּשֶׁת אֵצֶל הָאָדָם בְּכָל בֹּקֶר בְּחִינַת ״חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים״ (אֵיכָה ג׳ כג), וּבְיוֹם מֵחֲמַת טִרְדּוֹת עִסְקֵי הָעוֹלָם נִתְכַּסֶּה הָאֱמוּנָה:

י. מֵחֲמַת שֶׁאֵין הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת עַל-יְדֵי-זֶה רַבִּים נִכְשָׁלִים בְּטָעוּת וְעוֹשִׂים אֶת הַסְּבוֹת אֶמְצָעִיים בֵּינָם לְבֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הַיְנוּ שֶׁמַּאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲבָל מַאֲמִינִים גַּם כֵּן בְּאֶמְצָעִי וְאוֹמְרִים שֶׁצָּרִיךְ לַסְּבוֹת, הַיְנוּ שֶׁמַּאֲמִינִים לְמָשָׁל בְּסִבַּת הַפַּרְנָסָה שֶׁהוּא הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן וְאוֹמְרִים שֶׁהַסְּבָּה שֶׁל הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן הִיא הָעִקָּר כְּאִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם, בְּלֹא הַסְּבָּה שֶׁל הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן אֵין יְכֹלֶת בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָתֵת לָהֶם פַּרְנָסָה. וְסִבַּת הָרְפוּאָה שֶׁהִיא סִמִּים עוֹשִׂים מֵהֶם עִקָּר כְּאִלּוּ חַס וְשָׁלוֹם בְּלִי סַמִּים אֵין יְכֹלֶת בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְרַפְּאוֹת. וְאֵין הַדָּבָר כֵּן כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא סִבַּת כָּל הַסְּבוֹת וְעִלַּת כָּל הָעִלּוֹת וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְשׁוּם סִבָּה. וּבְעָסְקֵנוּ בְּאִלּוּ הַסְּבוֹת צְרִיכִין לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד וְלֹא לַעֲשׂוֹת מֵהַסְּבוֹת עִקָּר:

יא. עִקַּר כָּל הַדְּבָרִים הוּא הַהִתְחָלָה כִּי כָּל הַהִתְחָלוֹת קָשׁוֹת מֵחֲמַת שֶׁיּוֹצֵא מֵהֶפֶךְ אֶל הֶפֶךְ, אֲבָל אַחַר הַהִתְחָלָה הוּא נִכְנָס מְעַט בְּהֶרְגֵּל וְאֵין קָשֶׁה עָלָיו

כָּל-כָּךְ. וְעַל כֵּן הָעֲבוֹדָה וְהַיִּרְאָה שֶׁל הָאָדָם בְּכָל יוֹם הִיא כְּפִי הַהַתְחָלָה. כִּי בְּכָל יוֹם צָרִיךְ לַחֲזֹר לַאֲחוֹרָיו לְקַבֵּל כֹּחַ מִן הַהַתְחָלָה שֶׁאָז הָיָה קָשֶׁה עָלָיו בְּיוֹתֵר כַּנַּ"ל. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כִּי פֶּן וְאוּלַי לֹא הָיְתָה הַתְחָלָתוֹ כָּרָאוּי וְאִם כֵּן גַּם כָּל עֲבוֹדָתוֹ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי כִּי הַכֹּל כְּפִי הַהַתְחָלָה כַּנַּ"ל. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְעוֹרֵר לִבּוֹ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ בְּכֹחַ הִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל וּבְהִתְגַּבְּרוּת חָדָשׁ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן מֵעוֹלָם, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה עֲבוֹדָתוֹ כָּרָאוּי כְּפִי כֹּחַ הַהַתְחָלָה כַּנַּ"ל. וְכֵן בְּכָל פַּעַם צָרִיךְ לַחֲשֹׁשׁ חֲשָׁשָׁא זֹאת פֶּן לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כָּרָאוּי וְיִתְגַּבֵּר לְהַתְחִיל מֵעַתָּה מֵחָדָשׁ כַּנַּ"ל:

יב. בְּכָל פַּעַם שֶׁבָּא לְהַצַּדִּיק צָרִיךְ גַּם כֵּן שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיָּבוֹא בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ. לֹא כְּמוֹ שֶׁכְּבָר הָיָה אֵצֶל הַצַּדִּיק וְעַכְשָׁו הוּא בָּא פַּעַם שֵׁנִית רַק כְּמוֹ שֶׁבָּא עַכְשָׁו מֵחָדָשׁ פַּעַם רִאשׁוֹנָה. כִּי צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ כִּי הָעִקָּר הוּא הַהַתְחָלָה כַּנַּ"ל:

יג. עַל-יְדֵי מַחֲלֹקֶת בָּאִים כְּפִירוֹת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵין יְכוֹלִים גַּם לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כַּנַּ"ל. אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם נִתְבַּטְּלִים הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁיֵּשׁ בְּלֵב כָּל אֶחָד. כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁלוֹם וּמִתְוַעֲדִים זֶה עִם זֶה יוּכַל כָּל אֶחָד לְהָשִׁיב אֶת חֲבֵרוֹ מִדֵּעוֹתָיו הָרָעוֹת וְיוֹצִיא הַכְּפִירוֹת וְהָאֶפִּיקוֹרְסוּת מִלִּבּוֹ. אֲבָל עַל-יְדֵי מַחֲלֹקֶת אֵינָם מִתְוַעֲדִים יַחַד לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ לַהֲפֹךְ דַּעְתּוֹ אֶל הָאֱמֶת וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמְּדַבְּרִים יַחַד אֵין אֶחָד שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי חֲבֵרוֹ מֵחֲמַת הַנִּצָּחוֹן שֶׁל הַמַּחֲלֹקֶת, נִמְצָא שֶׁעִקַּר הָאֱמוּנָה תְּלוּיָה בַּשָּׁלוֹם:

יד. לִזְכּוֹת לְשָׁלוֹם הוּא עַל-יְדֵי שֶׁיִּלְמוֹד פּוֹסְקִים:

סג - סוד כונת המילה

א. בְּרִית נִקְרָא בִּלְשׁוֹן תַּרְגּוּם אַמָּה וְהוּא בְּחִינַת אַמָּה בַּת שִׁשָּׁה טְפָחִים שֶׁהַבְּרִית כָּלוּל מֵהֶם וְהוּא בְּחִינַת "שְׂרָפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם" וְכוּ' (יְשַׁעְיָה ו' ב):

ב. הַצַּדִּיקִים הַמַּנְהִיגִים הָאֲמִתִּיִּים יֵשׁ בָּהֶם כַּמָּה שִׁנּוּיִים בְּעִנְיַן הַנְהָגַת בְּנֵי הָעוֹלָם הַמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם. כִּי לִפְעָמִים הַצַּדִּיק מְקֻרָב עַצְמוֹ אֶל הָעוֹלָם מְאֹד וְלִפְעָמִים הוּא מְכֻסֶּה וּמַעֲלִים עַצְמוֹ מֵהֶם וּמִתְרַחֵק מֵהֶם מְאֹד. וְלֹא דַּי שֶׁמִּתְרַחֵק מֵהֶם וְאֵינָם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו אֶלָּא גַּם נוֹפְלִים עָלָיו קֻשְׁיוֹת וּתְמִיהוֹת עַד שֶׁנִּתְעַקֵּם וְנִתְבַּלְבֵּל מֹחָם מֵהַנְהָגָתוֹ עִמָּהֶם וְכָל זֶה לְטוֹבַת הַמִּתְקָרְבִים אֵלָיו. עַל כֵּן אַל יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ עַל זֶה כִּי הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ:

ג. כָּל מַה שֶּׁנִּתְקָרֵב יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לֵידַע שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ. כִּי אִם יַחְשֹׁב וִידַמֶּה בְּדַעְתּוֹ שֶׁכְּבָר נִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹדֵעַ

בִּידִיעַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זֶה סִימָן שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל, כִּי אִם הָיָה יוֹדֵעַ קְצָת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רָחוֹק מְאד מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ כְּלָל. וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַפֶּה לְדַבֵּר וּלְהַסְבִּיר זֹאת כִּי לִגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ אֵין שִׁעוּר׃

ד. הַצַּדִּיק לִפְעָמִים מְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ יִסּוּרִין בִּשְׁבִיל הָעוֹלָם. הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה הַהַשְׁפָּעָה וְהַהַשְׁגָּחָה שֶׁהָיָה צָרִיךְ לָבוֹא אֵלָיו וּמְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ יִסּוּרִין כַּנַּ״ל כִּי הוּא בּוֹחֵר בְּהַשְׁפָּעָה וְהַשְׁגָּחָה רוּחָנִיִּית. וְאוֹתָהּ הַהַשְׁפָּעָה שֶׁהָלְכָה לָהּ נִתְפַּזְּרָה בֵּין הָעוֹלָם׃

ה. יֵשׁ נָחָשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת ״חֲכָמִים הֵמָּה לְהָרַע״ הַחוֹקְרִים פִּילוֹסוֹפְיָא וְאֶפִּיקוֹרְסוּת. וְעַל-יְדֵי דִּבּוּרִים רָעִים, כְּגוֹן׃ לָשׁוֹן הָרָע, רְכִילוּת, שְׁקָרִים, לֵיצָנוּת, חֲנוּפָה, וּמְבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרוֹ בְּדִבּוּרִים, וְנִבּוּל פֶּה, וּדְבָרִים בְּטֵלִים, וּשְׁאָר דִּבּוּרִים רָעִים וּבִפְרָט כְּשֶׁמְּדַבֵּר לָשׁוֹן הָרָע עַל צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים, עַל-יְדֵי כָּל אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָעִים עוֹשִׂים כְּנָפַיִם לְהַנָּחָשׁ שֶׁיּוּכַל לָעוּף וּלְהַזִּיק בָּעוֹלָם מְאד חַס וְשָׁלוֹם, הַיְנוּ שֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת וּמְעוֹפֶפֶת חָכְמָתָם וְאֶפִּיקוֹרְסוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא בְּחִינַת נָחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי עַל-יְדֵי דִּבּוּרִים רָעִים הַנַּ״ל וּמַזִּיקִים מְאד לָהָעוֹלָם. אֲבָל עַל-יְדֵי דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים עוֹשִׂים כְּנָפַיִם דִּקְדֻשָּׁה, וּכְשֶׁהַכְּנָפַיִם דִּקְדֻשָּׁה הֵם כְּתִקּוּנָם וְאֵין לְהַנָּחָשׁ כְּנָפַיִם מִדִּבּוּרִים רָעִים הַנַּ״ל אָז אֵינָם יְכוֹלִים לְהַזִּיק כָּל-כָּךְ לָהָעוֹלָם׃

סד - ויאמר ה אל משה בא אל פרעה

א. אִסּוּר גָּדוֹל לְעַיֵּן בְּסִפְרֵי הַמְּחַקְּרִים, כִּי יֵשׁ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת הַנִּמְשָׁכִים מִבְּחִינַת חָלָל הַפָּנוּי (עַיִן פְּנִים) שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא עֲלֵיהֶם תֵּרוּץ בְּשׁוּם אֹפֶן. רַק לֶעָתִיד לָבוֹא יִתְגַּלֶּה הַתֵּרוּץ כִּי אָז יִתְגַּלֶּה סוֹד הַצִּמְצוּם שֶׁל הֶחָלָל הַפָּנוּי וְזֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה הַקִּבּוּל שָׂכָר שֶׁל הַצַּדִּיקִים, שֶׁיַּשִּׂיגוּ הַשָּׂגוֹת וְיָבִינוּ מַה שֶּׁהָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לָהֶם לְהָבִין בָּעוֹלָם הַזֶּה. אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְיַשְּׁבָם בְּשׁוּם שֵׂכֶל וּמִי שֶׁמְּעַיֵּן בְּאֵלּוּ הַחָכְמוֹת הַנִּמְשָׁכִין מִשָּׁם יִהְיֶה נִשְׁקָע וְנֶאֱבָד שָׁם. כִּי עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר׃ ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן״ (מִשְׁלֵי ב׳ יט), כִּי אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא שָׁם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהָשִׁיב עַל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַמְּבוּכוֹת שֶׁבָּהֶם בְּשׁוּם שֵׂכֶל. רַק יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי אֱמוּנָה עוֹבְרִים עַל כָּל הַחָכְמוֹת וְעַל כָּל הַמְּבוּכוֹת שֶׁבָּעוֹלָם כִּי הֵם מַאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּלִי שׁוּם חֵקִירָה וְחָכְמָה רַק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאִים יִשְׂרָאֵל עִבְרִיִּים עַל-שֵׁם שֶׁעַל-יְדֵי אֱמוּנָתָם הֵם עוֹבְרִים וְעוֹלִים עַל כָּל מִינֵי חֲקִירוֹת וְחָכְמוֹת. כִּי אֵינָם צְרִיכִים לַחֲקֹר כְּלָל כִּי הֵם יוֹדְעִים הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ עַל-יְדֵי אֱמוּנָתָם הַשְּׁלֵמָה שֶׁמַּאֲמִינִים בְּהָאֱמֶת כְּפִי מַה שֶּׁקִּבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם עוֹבְרִים וְעוֹלִים עַל כָּל הַחָכְמוֹת כֻּלָּם׃

ב. וְדַע שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים שֶׁהֵם צְרִיכִים דַּוְקָא לְעַיֵּן בְּאֵלּוּ הַחָכְמוֹת. אַף שֶׁגַּם הֵם אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְגַלּוֹת הָאֱלֹהוּת שֶׁיֵּשׁ שָׁם וּלְתָרֵץ כָּל הַקֻּשְׁיוֹת וְהַמְּבוּכוֹת הַבָּאִים מֵחָלָל הַפָּנוּי כִּי זֶה אִי אֶפְשָׁר עַד לֶעָתִיד לָבוֹא כַּנַּ״ל. אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי עִיּוּנָם בָּהֶם הֵם מַעֲלִים וּמוֹצִיאִים מֵהֶם כַּמָּה נְשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ וְנִשְׁקְעוּ בָּהֶם כִּי בְּרֹב קְדֻשַּׁת הַצַּדִּיק כְּשֶׁמְּעַיֵּן בְּחָכְמוֹת אֵלּוּ מַכְנִיעַ כֹּחַ הַמְּבוּכוֹת וְהַחֻקִּירוֹת הַבָּאִים מֵחָכְמוֹת אֵלּוּ. וּמֵחֲמַת שֶׁכָּל דָּבָר חוֹשֵׁק לְשָׁרְשׁוֹ עַל כֵּן כְּשֶׁהַצַּדִּיקִים עוֹסְקִים בְּאֵלּוּ הַחָכְמוֹת אָז כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ בָּהֶם חוֹשְׁקִים וְנִתְלַהֲבִים לְהִתְדַּבֵּק בִּנְשָׁמַת הַצַּדִּיק וְהוּא מוֹצִיא אוֹתָם מִשָּׁם׃

ג. עַל-יְדֵי הַנִּגּוּן שֶׁל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי הוּא מַעֲלֶה אֶת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְאֶפִּיקוֹרְסוּת הַנַּ״ל שֶׁאֵין עָלֶיהָ תְּשׁוּבָה (עַיֵּן פְּנִים)׃

ד. מַה שֶּׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת חָלָל הַפָּנוּי (עַיֵּן פְּנִים) וְאִי אֶפְשָׁר לְהָבִין זֹאת בַּשֵּׂכֶל. וְעַל כֵּן אָסוּר לְהַרְהֵר עַל הַמַּחֲלֹקֶת הַזֶּה רַק לְהַאֲמִין כִּי אֵלּוּ וְאֵלּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהָבִין זֹאת וְאָנוּ צְרִיכִים לְהִתְחַזֵּק רַק בֶּאֱמוּנָה לְבַד׃

סה - ויאמר בעז אל רות

א. יֵשׁ שָׂדֶה הָעֶלְיוֹנָה שֶׁשָּׁם גְּדֵלִים כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְאֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת צְרִיכִים בַּעַל שָׂדֶה שֶׁיַּעֲסֹק בְּתִקּוּנָם. וְכָל מִי שֶׁרוֹצֶה לְרַחֵם עַל נִשְׁמָתוֹ שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עֲרֻמָּה וְעָרָה וְנָדָה מִחוּץ לַשָּׂדֶה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל יָמָיו, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא בַּעַל הַשָּׂדֶה. שֶׁהוּא מְסִתַּכֵּל עַל כָּל אֶחָד לַהֲבִיאוֹ אֶל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כְּלוֹ אֶחָד וְכֻלּוֹ טוֹב כַּמְבֹאָר לְקַמָּן אוֹת ב׳ וְאוֹת ג׳. כִּי אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל הַתַּכְלִית הַטּוֹב הַנִּצְחִי כִּי אִם עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁהוּא בְּחִינַת בַּעַל הַשָּׂדֶה׃

ב. עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא אֶל הַתַּכְלִית לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה. כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל כְּשֶׁמַּתְחִיל לוֹמַר הַתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה כְּגוֹן תֵּבַת בָּרוּךְ, תֵּכֶף כְּשֶׁיּוֹצֵאת הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה מֵהַתֵּבָה כְּגוֹן אוֹת ב׳ מִתֵּבַת בָּרוּךְ אָז הָאוֹת מְבַקֶּשֶׁת וּמִתְחַנֶּנֶת מֵהַנֶּפֶשׁ לְבַל תִּפָּרֵד מִמֶּנָּה, וְאֵינָהּ מַנַּחַת אֶת הַנֶּפֶשׁ לֵילֵךְ וּלְדַבֵּר יוֹתֵר וּמְחַבֶּקֶת וּמְלַפֶּפֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ וּמְבַקֶּשֶׁת אוֹתָהּ לְבַל תִּפָּרֵד מִמֶּנָּה. וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁגּוֹמֵר תֵּבָה אַחַת אָז כָּל הַתֵּבָה מְחַבֶּקֶת וְאוֹחֶזֶת אֶת הַנֶּפֶשׁ וְאֵינָהּ מַנַּחַת אוֹתָהּ לֵילֵךְ מִמֶּנָּה לְדַבֵּר שְׁאָר דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה. כִּי כְּשֶׁאָדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל וּמְדַבֵּר דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה אָז הוּא מְלַקֵּט צִיצִים וּפְרָחִים וְשׁוֹשַׁנִּים נָאִים. כְּאָדָם הַהוֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה וּמְלַקֵּט שׁוֹשַׁנִּים וּפְרָחִים נָאִים אַחַת לְאַחַת עַד שֶׁעוֹשֶׂה אֲגֻדָּה אַחַת, וְאַחַר-כָּךְ מְלַקֵּט עוֹד אַחַת לְאַחַת וְעוֹשֶׂה אֲגֻדָּה אַחֶרֶת וּמְחַבְּרָם יַחַד וְכֵן הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ כַּמָּה וְכַמָּה אֲגֻדּוֹת יָפוֹת וְנָאוֹת. כְּמוֹ כֵן הוּא הוֹלֵךְ בַּתְּפִלָּה מֵאוֹת לְאוֹת עַד

שֶׁנִּתְחַבְּרִים כַּמָּה אוֹתִיּוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם דִּבּוּר וְתֵבָה וְאַחַר-כָּךְ הוֹלֵךְ וּמְחַבֵּר עוֹד כַּמָּה אוֹתִיּוֹת וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם תֵּבָה שְׁנִיָּה וְכוּ' וְאַחַר-כָּךְ נִתְחַבְּרִים שְׁתֵּי הַתֵּבוֹת. וְאַחַר-כָּךְ הוֹלֵךְ וּמְלַקֵּט יוֹתֵר עַד שֶׁגּוֹמֵר בְּרָכָה אַחַת וְאַחַר-כָּךְ מְלַקֵּט יוֹתֵר וְיוֹתֵר וְהוֹלֵךְ מֵאָבוֹת לִגְבוּרוֹת וּמִגְּבוּרוֹת לִקְדֻשּׁוֹת וְכֵן הוֹלֵךְ לְהַלָּן יוֹתֵר. וּמִי יְפָאֵר גְּדֶל פְּאֵר הַלִּקּוּטִים וְהַקִּבּוּצִים שֶׁאָדָם מְלַקֵּט וּמְקַבֵּץ בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה. וּכְשֶׁהַדִּבּוּר יוֹצֵא וְהַדִּבּוּר יוֹצֵא מֵהַנֶּפֶשׁ וּבָא וְנִשְׁמָע לְאָזְנָיו אָז הַדִּבּוּר מְבַקֵּשׁ מֵהַנֶּפֶשׁ וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתָהּ לֵילֵךְ יוֹתֵר וּמְחַבֵּק וּמְלַפֵּף אוֹתָהּ לְבַל תֵּלֵךְ וְתִפָּרֵד מִמֶּנּוּ כַּנַּ״ל. כִּי אֵיךְ תּוּכַל לֵילֵךְ מִמֶּנִּי הֲלֹא אַתָּה רוֹאֶה אֶת יְקָר יָפְיִי וְזִיוִי וַהֲדָרִי וְתִפְאַרְתִּי, כִּי הֲלֹא אֲנִי תֵּבַת בָּרוּךְ וּשְׁמַע נָא מַה שֶּׁאַתָּה מְדַבֵּר וְהַשְׁמַע לְאָזְנֶיךָ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ. וְאֵיךְ תּוּכַל לֵילֵךְ יוֹתֵר כְּדֵי לִלְקֹט עוֹד סְגֻלּוֹת יְקָרוֹת וַחֲמוּדוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי אֵיךְ תּוּכַל לִפְרֹד מֵאִתִּי וְלִשְׁכֹּחַ אוֹתִי, עַל כָּל פָּנִים תִּרְאֶה שֶׁבְּכָל מָקוֹם שֶׁתֵּלֵךְ וְתָבוֹא לְשָׁם לֹא תִּשְׁכַּח אוֹתִי וְלֹא תִּפָּרֵד מִמֶּנִּי. עַל כֵּן עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הִיא כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה, וּכְשֶׁעוֹמֵד בְּתֵבָה אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה יִהְיֶה עֲדַיִן עוֹמֵד בַּתֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה לְעוֹלָם אֵינוֹ נִפְרָד מִן הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הַתְּפִלָּה אֲפִלּוּ בְּגִמַר הַתְּפִלָּה. וְאָז הַתְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת, אֲבָל לִזְכּוֹת לָזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא בְּחִינַת בַּעַל הַשָּׂדֶה הָעֶלְיוֹנָה, שֶׁהוּא יָכוֹל לְהָבִיא אֶת כָּל אֶחָד אֶל הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב וְכֻלּוֹ אֶחָד. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לַעֲשׂוֹת אֶחָד מִכָּל הַתְּפִלָּה שֶׁזֶּהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה כַּנַּ״ל׃

ג. כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה עַל-יְדֵי הַבַּעַל שָׂדֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית אָז אֵין לוֹ שׁוּם צַעַר וְשׁוּם יִסּוּרִין מִכָּל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. וּבֶאֱמֶת אֵין שׁוּם רַע בָּעוֹלָם רַק כֻּלּוֹ טוֹב. וְעִקַּר הַצַּעַר שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה יִסּוּרִים חַס וְשָׁלוֹם הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁלּוֹקְחִין מִמֶּנּוּ הַדַּעַת עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב. כִּי אִם הָיָה זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם צַעַר כְּלָל מֵהַיִּסּוּרִים הַלָּלוּ. כִּי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי לְטוֹבָה, אִם לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיָּשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, אִם לְמָרֵק עֲוֹונוֹתָיו כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם. וְאִם כֵּן הַיִּסּוּרִין הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְהָיָה רָאוּי לוֹ לִהְיוֹת מָלֵא שִׂמְחָה מִגֹּדֶל הַטּוֹבָה שֶׁעוֹשֶׂה לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאֵלּוּ הַיִּסּוּרִים אִם הָיָה זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית הַטּוֹב׃

ד. צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם בִּבְחִינַת בִּטּוּל, לְהִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית הַטּוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי שֶׁיִּסְתֹּם עֵינָיו מֵחֲזוּ דְּהַאי עָלְמָא, לְבַלִּי לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל תַּאֲוֹוֹת עוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִכָּלֵל בְּהַתַּכְלִית כִּי אִם עַל-יְדֵי סְתִימוּ דְּעֵינִין שֶׁיִּסְתֹּם עֵינָיו לְגַמְרֵי מֵחֲזוּ דְּהַאי עָלְמָא, אַף גַּם לְדָחְקָם בְּהָאֶצְבַּע וְאָז לֹא יִהְיוּ לוֹ יִסּוּרִים וְצַעַר מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת קָבוּעַ תָּמִיד בִּבְחִינַת הַבִּטּוּל כִּי יֵצֵא מִגְּדֶר אֱנוֹשִׁי. וְעַל כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה הַבִּטּוּל בִּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, וְאָז הָרְשִׁימוּ שֶׁל הַבִּטּוּל מֵאִיר אֶל הַדַּעַת אוֹר מְתִיקוּת נְעִימוּת הִתְנוֹצְצוּת אֱלֹהוּת מַה שֶּׁאִי אֶפְשָׁר לְאָחָד לְסַפֵּר לַחֲבֵרוֹ כְּלָל, וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁכִין חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא, וְעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַיִּסּוּרִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו חַס וְשָׁלוֹם, וְיִזְכֶּה לִטְעֹם וּלְהַרְגִּישׁ בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא׃

ה. בֶּאֱמֶת בִּשְׁעַת הַבְּטוּל אֶל הַתַּכְלִית שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב נִתְבַּטְּלִין הַיִּסּוּרִים כַּנַּ״ל, אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת תָּמִיד קָבוּעַ בִּבְחִינַת הַבְּטוּל וּמֻכְרָח הַבְּטוּל לִהְיוֹת בִּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב כַּנַּ״ל. וּכְשֶׁחוֹזֵר הַשֵּׂכֶל מֵהַבְּטוּל אֶל הַמֹּחַ אָז אִי אֶפְשָׁר לְהַמּוֹחִין לְקַבֵּל זֶה הַשֵּׂכֶל שֶׁל בְּחִינַת בְּטוּל, כִּי הוּא בְּחִינוֹת אֵין סוֹף, וּמֻחֲמַת זֶה מַרְגִּישׁ הַמֹּחַ הַצַּעַר שֶׁל הַיִּסּוּרִין, אַף גַּם מִתְגַּבְּרִין הַיִּסּוּרִין בְּיוֹתֵר מִמַּה שֶּׁהָיוּ מִקֹּדֶם, כְּדֶרֶךְ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הַנִּלְחָמִים זֶה עִם זֶה, כְּשֶׁאֶחָד רוֹאֶה שֶׁחֲבֵרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו אָז הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר, אַךְ אַחַר-כָּךְ מְקַלְּלִין הַיִּסּוּרִים וּמִתְנַחֲמִים עֲלֵיהֶם עַל-יְדֵי הִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה שֶׁזּוֹכֶה עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִין, כִּי עַל-יְדֵי הַבְּטוּל שֶׁנִּתְבַּטֵּל אֶל הַתַּכְלִית וְהִשִּׂיג שֶׁכָּל הַיִּסּוּרִים הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת עַל-יְדֵי-זֶה נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה, וְהַשִּׂמְחָה הוּא כְּלִי לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא (עַיֵּן פְּנִים) וְעַל-יְדֵי הִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה מְקָרְרִין הַיִּסּוּרִים, וְזֶה בְּחִינַת ״אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר תְּיַסְּרֶנּוּ יָהּ וּמִתּוֹרָתְךָ תְלַמְּדֶנּוּ״, כִּי עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִים זוֹכֶה לְהִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה׃

ו. זֶה סִימָן שֶׁפָּעַל עַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין וְקִבְּלָם כָּרָאוּי כְּשֶׁזּוֹכֶה אַחַר-כָּךְ לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא. כִּי זֶה סִימָן שֶׁזָּכָה לְבַטֵּל עַצְמוֹ אֶל הַתַּכְלִית עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִין, וְאַף שֶׁהֻכְרַח לָשׁוּב עַצְמוֹ מֵהַבְּטוּל אַף-עַל-פִּי-כֵן מֵהָרְשִׁימוּ שֶׁנִּשְׁאַר מֵהַבְּטוּל נִתְמַלֵּא שִׂמְחָה וְזָכָה לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא׃

סו - ויהי נא פי שנים ברוחך אלי

א. דָּבָר גָּדוֹל מְאד לִהְיוֹת אֵצֶל הִסְתַּלְּקוּת הַצַּדִּיק אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ תַּלְמִידוֹ, כִּי נִתְגַּלֶּה אָז הֶאָרָה גְּדוֹלָה מְאד. וְהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לְכָל מִי שֶׁנִּמְצָא שָׁם. וְזוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה לַאֲרִיכוּת יָמִים. אַךְ לְהַתַּלְמִידִים הָעוֹמְדִים אָז מַגִּיעַ לָהֶם הֶאָרָה גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. וְיכוֹלִין לִזְכּוֹת אָז לְקַבֵּל פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ שֶׁל רַבּוֹ. וּבִלְבַד כְּשֶׁהֵם מְקֻשָּׁרִים בּוֹ הֵיטֵב כַּעֲנָפִים בְּאִילָן עַד שֶׁהֵם מַרְגִּישִׁים בְּעַצְמָם כָּל הָעֲלִיּוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁיֵּשׁ לְרַבָּם אֲפִלּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינָם אֶצְלוֹ. וְאָז יוּכַל לִהְיוֹת שֶׁהַתַּלְמִיד יִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְיוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל עֲבָדוֹת וְצִדְקוּת יוֹתֵר מֵרַבּוֹ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל בְּכֹחוֹ שֶׁל רַבּוֹ׃

ב. הַתַּלְמִידִים הֵם מִשְּׁרֶשׁ אֶחָד עִם רַבָּם הַצַּדִּיק, וְהֵם תְּלוּיִים בּוֹ כַּעֲנָפִים בְּאִילָן, שֶׁהָאִילָן יוֹנֵק חִיּוּתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ וְהָעֲנָפִים יוֹנְקִים הַחִיּוּת דֶּרֶךְ הָאִילָן. וְיֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת. כִּי יֵשׁ תַּלְמִידִים שֶׁהֵם בִּבְחִינַת עֲנָפִים, וְיֵשׁ שֶׁהֵם בִּבְחִינַת עָלִים, וְכֵן שְׁאָר הַבְּחִינוֹת, וְעַל כֵּן יְכוֹלִין לְקַבֵּל פִּי שְׁנַיִם בְּעֵת הַהִסְתַּלְּקוּת כַּנַּ״ל (עַיֵּן פְּנִים)׃

ג. יֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת הִסְתַּלְּקוּת, כִּי יֵשׁ גַּם בְּחִינַת הִסְתַּלְּקוּת הַשֵּׁם, שֶׁמְּסַלֵּק שְׁמוֹ וּפִרְסוּמוֹ שֶׁהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת הִסְתַּלְּקוּת הַנֶּפֶשׁ. כִּי הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת: ״נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ״ (בְּרֵאשִׁית ב׳ יט) וְיֵשׁ בָּזֶה בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ס) וְיֵשׁ גַּם הִסְתַּלְּקוּת מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא. וּכְפִי

הַבְּחִינָה שֶׁל הַהִסְתַּלְקוּת כֵּן יְכוֹלִין הַתַּלְמִידִים הָעוֹמְדִים אָז אֵצֶל הַצַּדִּיק לְקַבֵּל גַּם אֵיזֶה בְּחִינָה מִבְּחִינַת פִּי שְׁנַיִם. וּבִשְׁעַת הַהִסְתַּלְקוּת לְגַמְרֵי אָז הַקַּבָּלָה שֶׁל פִּי שְׁנַיִם בְּמַדְרֵגָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה וּגְדוֹלָה וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בְּכָל פַּעַם, כִּי אוּלַי עַכְשָׁו הוּא עֵת שֶׁל אֵיזֶה בְּחִינַת הִסְתַּלְקוּת וּכְשֶׁיִּרְגִּיל עַצְמוֹ בָּזֶה יוּכַל לִזְכּוֹת לִבְחִינַת פִּי שְׁנַיִם בְּרוּחוֹ שֶׁל רַבּוֹ׃

ד. כָּל הַמִּצְווֹת וְהָעֲבֵרוֹת עִקָּרָן עַל-יְדֵי שֶׁמּוֹצִיאִין מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַמִּצְוָה הוּא רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲשׂוֹתָהּ בְּפֹעַל, וּכְשֶׁמּוֹצִיאָהּ לַפֹּעַל הוּא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם מַמָּשׁ. וַהֲרֵי הוּא מְקַיֵּם עוֹלָם מָלֵא, וְכֵן לְהֵפֶךְ בַּעֲבֵרָה חַס וְשָׁלוֹם, בַּתְּחִלָּה הָעֲבֵרָה בְּכֹחַ שֶׁחוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹתָהּ חַס וְשָׁלוֹם, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁמּוֹצִיאָהּ לַפֹּעַל וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ, אָז הוּא רָשָׁע גָּמוּר וְחָשׁוּב כְּמֵת, וַהֲרֵי הוּא מְאַבֵּד עַצְמוֹ וּמְאַבֵּד עוֹלָם מָלֵא חַס וְשָׁלוֹם, כִּי כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא רַק עַל-יְדֵי בְּחִינָה זֹאת שֶׁיָּצְאָה הַבְּרִיאָה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל עַל יָדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן בְּכָל עֲבֵרָה חַס וְשָׁלוֹם פּוֹגְמִין בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָמוֹת וּבִכְלָלִיּוּת הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן רַחֲמָנָא לִשֵּׁזְבָן. וְאֵין תִּקָּנָה כִּי אִם בִּתְשׁוּבָה, כִּי עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְחָרְטִים עַל הָעֲבֵרָה וְעוֹזְבִים אוֹתָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן כָּל הַנַּ״ל וְחוֹזֵר וּמוֹצִיא תִּקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל׃

ה. לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הוּא עַל-יְדֵי שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר כִּי כָּל עֲשִׂיָּה שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם צְרִיכָה לָבוֹא בְּתִחִלָּה בְּתוֹךְ הַדִּבּוּר, כִּי כָּל הַדְּבָרִים צְרִיכִין לָבוֹא לִבְחִינַת מַחֲשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה, וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם כֻּלָּם מֻכְרָחִים לָבוֹא בְּתוֹךְ הַדִּבּוּר בְּשָׁעַת הַמַּחֲשָׁבָה, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין הָאָדָם מַרְגִּישׁ זֹאת אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא בְּדַקּוּת גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְעַל יְדֵי הַדִּבּוּר נִגְמָר הַמַּעֲשֶׂה וְיוֹצֵא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהַשְׁלִים אֶת הַדִּבּוּר כְּדֵי לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. (עַיֵּן לְקַמָּן אוֹת ח)׃

ו. שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי בְּחִינַת עָלְמָא דְּאָתֵי, כִּי עַכְשָׁו הַדִּבּוּר חָסֵר וְאֵינוֹ בִּשְׁלֵמוּת, מֵאַחַר שֶׁאֵין כָּל הָעוֹלָם קוֹרְאִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר, אֲבָל לֶעָתִיד יִקְרְאוּ כֻּלָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳״ (צְפַנְיָה ג׳ ט), ׳שָׂפָה בְרוּרָה׳ דַּיְקָא. כִּי מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל יִקְרְאוּ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם הַדִּבּוּר עַל כֵּן אָז יִהְיֶה לְהַדִּבּוּר שְׁלֵמוּת. וְכָל זֶה יִהְיֶה לֶעָתִיד עַל-יְדֵי גֹּדֶל הִתְגַּלּוּת הָאֱמֶת שֶׁיִּהְיֶה אָז. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִרְאוּ הַכֹּל גְּדֻלַּת וְתִפְאֶרֶת הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, וְכֵן לְהֵפֶךְ מַפֶּלֶת הָרְשָׁעִים, כִּי עִקַּר גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים הַנִּלְוִים אֲלֵיהֶם יִתְגַּלֶּה רַק לֶעָתִיד לָבוֹא, בְּיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, כִּי אָז יִרְאוּ הַכֹּל גְּדֻלָּתָם וְתִפְאַרְתָּם. ״מָה רַב טוּבְךָ״ הַצָּפוּן לָהֶם. וְכֵן לְהִפּוּךְ יִרְאוּ הַכֹּל אָז מַפֶּלֶת הָרְשָׁעִים. כִּי אָז יִהְיֶה יוֹמָא דְּדִינָא רַבָּא שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם נִדּוֹן עַל כָּל מַעֲשֶׂה עַל כָּל פְּרָט וּפְרָט, וְלֹא יִוָּתְרוּ לוֹ עַל שׁוּם דָּבָר קָטָן כִּי אֵין שִׂכְחָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וְהַכֹּל יִהְיֶה נִזְכָּר לוֹ אָז. וְאָז יִרְאוּ הַחִלּוּק שֶׁבֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע וּבֵין מִי שֶׁזָּכָה לְהִתְקָרֵב וּלְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וּבֵין מִי שֶׁחָלַק עֲלֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי גֹּדֶל הִתְגַּלּוּת הָאֱמֶת הַזֶּה יָשׁוּבוּ כֻּלָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִקְרְאוּ כֻּלָּם בְּשֵׁם ה׳ וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת׃

ז. אֲבָל צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת עָלְמָא דְּאָתֵי גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה מַפָּלָה לָרְשָׁעִים גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי אֱמֶת כַּנַּ״ל. כִּי עִקַּר מַפֶּלֶת הָרְשָׁעִים לָעוֹלָם הַבָּא יִהְיֶה עַל-יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁיִּתְגַּלֶּה אָז (עַיֵּן פְּנִים). וְעַל כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד בְּלִי שׂוּם פְּנִיָּה בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ הַבְּחִינָה שֶׁל עוֹלָם הַבָּא בָּעוֹלָם הַזֶּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה מַפֶּלֶת הָרְשָׁעִים גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה עַד שֶׁיֵּכָּרְחוּ כֻּלָּם לָשׁוּב אֶל ה׳. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין שְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה גַּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁחוֹשֵׁק לַעֲשׂוֹת׃

ח. מִי שֶׁהוּא נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה אוֹ אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה מְשֻׁלֶּמֶת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ תַּאֲוָה שֶׁל כָּבוֹד וַחֲשִׁיבוּת שֶׁהוּא גַּם כֵּן בִּכְלָל נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת כִּי הוּא נִצְרָךְ לְכָבוֹד וַחֲשִׁיבוּת שֶׁלָּהֶם, אָז יוּכַל לִפֹּל בְּשֶׁקֶר גָּדוֹל בִּתְפִלָּתוֹ הַיְנוּ לַעֲשׂוֹת תְּנוּעוֹת בְּשֶׁקֶר בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם מֵאַחַר שֶׁהוּא נִצְרָךְ לָהֶם בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה אוֹ כָּבוֹד וְכַיּוֹצֵא. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא כָּשֵׁר קְצָת וְאֵינוֹ צָבוּעַ וְשַׁקְרָן גָּמוּר. אַף-עַל-פִּי-כֵן כְּשֶׁהוּא נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת בְּאֵיזֶה בְּחִינָה כַּנַּ״ל קָשֶׁה לוֹ מְאד שֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתוֹ בֶּאֱמֶת גָּמוּר לַאֲמִתּוֹ, כִּי אַף שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּשֶׁקֶר גָּמוּר מַמָּשׁ וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת אֲבָל הָאֱמֶת הוּא הַרְבֵּה מְאד, דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא מַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ וְעוֹשֶׂה אֵיזֶה תְּנוּעָה אוֹ אֵיזֶה הַמְחָאַת כַּף וְכוּ׳ בְּשִׁבִיל אֵיזֶה פְּנִיָּה שֶׁל פַּרְנָסָה אוֹ כָּבוֹד וְכַיּוֹצֵא. וְגוֹנֵב דַּעַת עַצְמוֹ וּמַמְצִיא לְעַצְמוֹ סְבוּבִים בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁהוּא צָרִיךְ בֶּאֱמֶת לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ הַתְנוּעָה בִּתְפִלָּתוֹ וּמְכַסֶּה הַשֶּׁקֶר בֶּאֱמֶת. אֲבָל בּוֹחֵן לִבּוֹת יוֹדֵעַ שֶׁאֵין זֶה אֱמֶת, כִּי הָאֱמֶת הוּא רַק אֶחָד, לְהִתְפַּלֵּל בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ בְּלִי שׂוּם פְּנִיָּה אַחֶרֶת, וְעַל כֵּן מִי שֶׁהוּא נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת בְּאֵיזֶה בְּחִינָה שֶׁהוּא כַּנַּ״ל קָשֶׁה לוֹ מְאד לְהִתְפַּלֵּל בָּרַבִּים, כִּי בָּרַבִּים, נוֹפְלִים עָלָיו פְּנִיּוֹת גְּדוֹלוֹת וּשְׁקָרִים הַמְכֻסִּים בֶּאֱמֶת כַּנַּ״ל. עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִזָּהֵר בִּשְׁעַת תְּפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ שֶׁעַל כָּל פָּנִים אָז לֹא יִהְיֶה בִּכְלָל נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת. רַק יָשִׂים שִׂבְרוֹ וּבִטְחוֹנוֹ עַל ה׳ אֱלֹהָיו בֶּאֱמֶת וְלֹא יַחֲשֹׁב בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה בְּשׂוּם בֶּן אָדָם וְשׂוּם בְּרִיָּה כְּלָל וְאָז יוּכַל לַעֲמֹד בֵּין אֲלָפִים אֲנָשִׁים וּלְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ, וְזֶה׃ ״אֲהַלְלָה ה׳ בְּחַיָּי״ (תְּהִלִּים קמ״ו ב), הַיְנוּ כְּשֶׁאֲנִי חַי חַיִּים שֶׁלִּי וְאֵינִי נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת כִּי הַנִּצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת חַיָּיו אֵינָם חַיִּים הַיְנוּ שֶׁאֵינָם חַיִּים שֶׁלּוֹ. כִּי הוּא חַי מֵאֲחֵרִים, אֲבָל כְּשֶׁאֵינִי נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת וַאֲנִי חַי חַיִּים שֶׁלִּי אָז אוּכַל לְהַלְלוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בֶּאֱמֶת׃

ט. עַל-יְדֵי הַחֵשֶׁק וְהַכְּסוּפִין שֶׁחוֹשְׁקִים לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל הַמְּצָוָה אוֹ שְׁאָר דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁחוֹשֵׁק וְכוֹסֵף לַעֲשׂוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיךְ נְקֻדּוֹת אֶל אוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר שֶׁיּוּכַל לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר בִּשְׁלֵמוּת מִמֵּצַר הַגָּרוֹן שֶׁיִּקְרָא וְיִצְעַק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה עִם הַדִּבּוּר, עַד שֶׁיּוֹצִיא הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפּעַל. וְזֶה בְּחִינַת׃ ״נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף״ (שִׁיר הַשִּׁירִים א׳ יא) שֶׁעַל-יְדֵי הַכְּסוּפִין וְהַחֵשֶׁק נַעֲשִׂין נְקֻדּוֹת לְאוֹתִיּוֹת הַדִּבּוּר לְהוֹצִיא בִּשְׁלֵמוּת כַּנַּ״ל וְיִזְכֶּה לְהוֹצִיא לַפּעַל אֶת הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה׃

י. כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, כֻּלָּם הֵם רַק בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק יוֹתֵר לְהַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה. כִּי כֵן דֶּרֶךְ הָאָדָם שֶׁכָּל מַה שֶּׁמּוֹנְעִים אוֹתוֹ יוֹתֵר מֵאֵיזֶה דָּבָר הוּא חוֹשֵׁק בְּיוֹתֵר לַעֲשׂוֹתוֹ, וְעַל כֵּן כְּשֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר הַצָּרִיךְ לוֹ לְיַהֲדוּתוֹ. וּבִפְרָט כְּשֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁכָּל יַהֲדוּתוֹ תָּלוּי בָּזֶה הַיְנוּ לִנְסֹעַ לְצַדִּיק הָאֱמֶת, אָז נוֹתְנִין לוֹ מִלְּמַעְלָה חֵשֶׁק. וְהַחֵשֶׁק שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ הוּא עַל-יְדֵי הַמְּנִיעָה שֶׁמַּזְמִינִים לוֹ, כִּי עַל-יְדֵי הַמְּנִיעָה מִתְגַּבֵּר הַחֵשֶׁק כַּנַּ״ל, עַל כֵּן יֵדַע הָאָדָם שֶׁאֵין שׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכַל לְשַׁבְּרָהּ אִם יִרְצֶה. כִּי הַמְּנִיעָה הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק וּכְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק וְרָצוֹן חָזָק וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים כָּרָאוּי לְזֶה הָעֵסֶק דִּקְדֻשָּׁה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת, בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לְגָמְרוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי הַמְּנִיעוֹת הֵם רַק בִּשְׁבִיל הִתְגַּבְּרוּת הַחֵשֶׁק כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יַדְיְקָא יִזְכֶּה לְגָמְרוֹ כַּנַּ״ל׃

יא. וְדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁהַנֶּחְשָׁק גָּדוֹל בְּיוֹתֵר מַזְמִינִים לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּבֵּר הַחֵשֶׁק בְּיוֹתֵר, כִּי הַחֵשֶׁק הוּא כְּפִי הַמְּנִיעָה. וְעַל כֵּן רָאוּי לָאָדָם לְהָבִין כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת מְאד מְאד לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק וְעוֹמְדִים וּמִשְׁתַּטְּחִים לְפָנָיו מְאד מִכָּל הַצְּדָדִים לְמָנְעוֹ, מִזֶּה בְּעַצְמוֹ יֵדַע וְיָבִין עֹצֶם מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק שֶׁמֵּחֲמַת זֶה הַמְּנִיעוֹת גְּדוֹלוֹת כָּל-כָּךְ, כִּי עַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ מְנִיעוֹת רַבּוֹת וּבִפְרָט כְּשֶׁרוֹצֶה לִנְסֹעַ לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁבָּזֶה תָּלוּי הַכֹּל אָז בְּוַדַּאי מִתְגַּבְּרִים הַמְּנִיעוֹת בְּיוֹתֵר, אֲבָל יֵשׁ בְּחִינַת נְקֻדַּת הָאֱמֶת בֵּין הַצַּדִּיקִים שֶׁכְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְקָרֵב אֲלֵיהֶם שֶׁבָּזֶה תָּלוּי הַכֹּל אָז מִתְפַּשְּׁטִים וּמִשְׁתַּטְּחִים הַמְּנִיעוֹת מְאד מְאד מִכָּל הַצְּדָדִים, וּמִזֶּה בְּעַצְמוֹ יוּכַל לְהָבִין מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק כַּנַּ״ל. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רָצוֹן וְחֵשֶׁק חָזָק מְאד כְּפִי מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק הַזֶּה. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לשבר הַמְּנִיעוֹת וּלְהַגִּיעַ אֵלָיו. כִּי זֶה כְּלָל שֶׁאֵין שׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יוּכַל הָאָדָם לְשַׁבְּרָהּ, רַק צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן חָזָק מְאד כְּפִי מַעֲלַת הַנֶּחְשָׁק כַּנַּ״ל׃

יב. גַּם אֵין רָאוּי לְהָאָדָם לִפְטֹר עַצְמוֹ וְלִמְצֹא לְעַצְמוֹ תֵּרוּץ לוֹמַר מֵאַחַר שֶׁהוּא חָפֵץ וְחוֹשֵׁק לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, רַק שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת וְאֹנֶס עַל כֵּן יִהְיֶה נֶחְשָׁב לוֹ כְּאִלּוּ עָשָׂאהּ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ 'חָשַׁב לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנֶאֱנַס וְלֹא עָשָׂאהּ מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ עָשָׂאהּ' (בְּרָכוֹת ו). כִּי כָּל זֶה נֶאֱמַר רַק לְמִי שֶׁרוֹצֶה לָצֵאת בָּזֶה אָז יוֹצֵא בָּזֶה כִּי מַה לּוֹ לַעֲשׂוֹת, כִּי הֲלֹא יֵשׁ לוֹ אֹנֶס, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת בָּזֶה רַק שֶׁהוּא רוֹצֶה הַמִּצְוָה אוֹ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בְּעַצְמוֹ אִם כֵּן מַה מּוֹעִיל לוֹ מַה שֶּׁמְּקַלִּין לוֹ שֶׁנֶּחְשָׁב כְּאִלּוּ עָשָׂאהּ, כִּי הוּא אֵינוֹ מְקֻרָּר דַּעְתּוֹ עִם הַכְּאִלּוּ, כִּי הוּא חָפֵץ וְתָאֵב וּמִתְגַּעְגֵּעַ מְאד לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ וְלֹא לָצֵאת עִם הַכְּאִלּוּ. כִּי בֶּאֱמֶת רָאוּי לְאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁיִּגְמֹר חֶפְצוֹ וּרְצוֹנוֹ בְּכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה וּלְהוֹצִיאוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בִּשְׁלֵמוּת, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵשֶׁק כָּזֶה בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִגְמֹר וּלְהוֹצִיאוֹ מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל וִישַׁבֵּר וִיבַטֵּל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהָאֹנְסִים. כִּי כֻּלָּם לֹא בָּאוּ רַק בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק כַּנַּ״ל וּכְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵשֶׁק חָזָק כְּפִי מַעֲלוֹת הַנֶּחְשָׁק כַּנַּ״ל בְּוַדַּאי יִזְכֶּה לִגְמֹר כָּל מַה שֶּׁיִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת בָּעוֹלָם אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁיִּהְיֶה׃

יג. כַּעַס מַזִּיק לְפַרְנָסָה (עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ס״ח) וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא רָחוֹק מֵאֱמֶת, כִּי כְּשֶׁפַּרְנָסָתוֹ דְּחוּקָה נַעֲשֶׂה בִּכְלָל נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת כַּנַּ״ל וְעַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִגְמֹר וּלְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפֹּעַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת:

יד. כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר וּמִשְׁתַּבֵּר הַכַּעַס עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה וְנִמְשָׁךְ בְּחִינַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ, וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ עַל יָדוֹ נִתְהַוֶּה וְנִבְרָא כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, וְאָז זוֹכֶה לְפַרְנָסָה וּלְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת לַה׳ לְבַדּוֹ בְּלִי פְּנִיּוֹת בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם חַס וְשָׁלוֹם, וְזוֹכֶה לְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפֹּעַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת:

טו. שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת אֱמֶת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ מַפֶּלֶת הָרְשָׁעִים וְנִתְגַּלֶּה גְּדֻלַּת הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים וְעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלָם הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה וְעַל-יְדֵי-זֶה הַתְּפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת:

סז - ויבן ה אלקים את הצלע אשר לקח

א. כְּשֶׁבָּא אֵיזֶה כָּבוֹד חָדָשׁ לָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְיָרֵא מְאד, כִּי לִפְעָמִים בָּא לוֹ הַכָּבוֹד בִּשְׁבִיל הִסְתַּלְּקוּת נַפְשׁוֹ חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן צָרִיךְ לְזָהֵר לְקַבֵּל אֶת הַכָּבוֹד בְּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, וְלִבְלִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַכָּבוֹד לְצָרְכּוֹ וְלַהֲנָאַת עַצְמוֹ כְּלָל. כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַכָּבוֹד חַס וְשָׁלוֹם. שֶׁלֹּא יִקַּח אֶת נַפְשׁוֹ, כִּי הַנֶּפֶשׁ הִיא יְקָרָה מְאד וּצְרִיכִין לִזָּהֵר בָּהּ וּלְשָׁמְרָהּ מְאד, וּצְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ הַכָּבוֹד, שֶׁלֹּא תִּסְתַּלֵּק נַפְשׁוֹ עַל-יְדֵי-זֶה חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַכָּבוֹד הוּא שׂוֹרֶשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת, וּכְשֶׁהַנֶּפֶשׁ מִסְתַּלֶּקֶת הִיא מִסְתַּלֶּקֶת לְתוֹךְ הַכָּבוֹד שֶׁהוּא שָׁרְשָׁהּ:

ב. אַךְ עַל-פִּי רֹב בָּא הַכָּבוֹד לְטוֹבָה, כִּי כְּשֶׁבָּא נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה לָאָדָם הִיא בָּאָה מְלֻבָּשֶׁת בְּכָבוֹד, עַל כֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְקַבֵּל הַכָּבוֹד כָּרָאוּי יָכוֹל לְקַבֵּל נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה עַל-יְדֵי הַכָּבוֹד שֶׁהִגִּיעַ לוֹ:

ג. עַל-יְדֵי תַּאֲוַת אֲכִילָה נִפְגָּם הַכָּבוֹד וּפוֹגֵם בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְאָז הוּא בְּחִינַת הַסְתָּרַת פָּנִים. וְהַדִּינִים מִתְגַּבְּרִים חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז נוֹפֵל הַכָּבוֹד לְהָעַזֵּי פָּנִים שֶׁבַּדּוֹר שֶׁהֵם נוֹטְלִין כָּל הַכָּבוֹד, וְכָל הַמַּנְהִיגוּת וְהַמְּלוּכָה וְהַמֶּמְשָׁלָה וְהַכָּבוֹד הוּא אֵצֶל הָעַזִּי״ם וְהָרְשָׁעִים וְהָעַזֵּי פָּנִים, וְעַל כֵּן כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל צְרִיכִין לִפְעֹל אֵיזֶה תַּקִּיפוּת לְצֹרֶךְ קִיּוּם דָּתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה צְרִיכִין אֲנַחְנוּ לְקַבֵּל הַכֹּחַ מֵהֶם, אֲבָל כְּשֶׁמִּשַּׁבְּרִין תַּאֲוַת אֲכִילָה אָז מַעֲלִין הַכָּבוֹד דִּקְדֻשָּׁה, וְאָז אֵין שׁוּם פְּקִידָה וּשְׁרָרָה וְהִתְמַנּוּת וְכָבוֹד לְהָעַזֵּי-פָּנִים, וְאָז הוּא בְּחִינַת נְשִׂיאוּת פָּנִים, שֶׁהוּא בְּטוּל הַדִּינִים:

ד. עַל-יְדֵי צְדָקָה מַמְשִׁיכִין חֲסָדִים וּבְטוּל הַדִּינִים וּמְתַקְּנִים פְּגַם הַכָּבוֹד שֶׁגּוֹרֵם הִסְתַּלְּקוּת פָּנִים כַּנַּ״ל וּמַעֲלִין הַכָּבוֹד וְהַמַּלְכוּת מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא,

וּמְתַקְּנִים פְּגַם תַּאֲוַת אֲכִילָה וְחוֹזֵר הַבָּבוּד אֶל הַמְּבִינִי מַדָּע שֶׁהֵם מַנְהִיגֵי אֱמֶת׃

ה. עַל כֵּן נוֹתְנִין צְדָקָה אֵצֶל יְואַתָּה מוֹשֵׁל בַּכֹּל׳, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת הַבָּבוּד וְהַמֶּמְשָׁלָה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא אֶל הַקְּדֻשָּׁה כַּנַּ״ל׃

ו. כְּשֶׁחוֹזֵר הַבָּבוּד לְהַמְּבִינִי מַדָּע דְּהַיְנוּ לְמַנְהִיגִים אֲמִתִּיִּים, אָז בִּתְחִלַּת מֶמְשַׁלְתָּם נַעֲשֶׂה מַחֲלֹקֶת׃

ז. עַל-יְדֵי הַפֵּרוּד שֶׁיֵּשׁ בֵּין הַשִּׂנְאִים שֶׁל הַמְּבִינִי מַדָּע הַנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לָהֶם קִיּוּם בְּיוֹתֵר. אֲבָל כְּשֶׁהַשִּׂנְאִים מִתְחַבְּרִים יַחַד אָז יוֹנְקִים מְהֵרָה הַמּוֹתָרוֹת שֶׁבַּמֹּחַ שֶׁמִּשָּׁם חִיּוּתָם וְנוֹפְלִים מְהֵרָה׃

ח. כְּשֶׁבָּא כָּבוּד חָדָשׁ לָאָדָם וּמְלַבֵּשׁ בְּתוֹכוֹ נֶפֶשׁ דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל צָרִיךְ לְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּמִדַּת הַיִּרְאָה וּבְמִדַּת הָאַהֲבָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהוֹלִיד וּלְגַדֵּל אֶת הַנֶּפֶשׁ הַחֲדָשָׁה הַבָּאָה לוֹ עַל-יְדֵי הַכָּבוּד כַּנַּ״ל (עַיֵּן פְּנִים)׃

ט. צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל לִבּוֹ עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה בְּכָל עַצְמוֹתָיו, אֲבָל כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּלֹא לֵב אָז נִתְרַחֶקֶת הַנֶּפֶשׁ מִשָּׁרְשָׁהּ וְאָז נַפְשׁוֹ עָיְפָה וְעַצְמוֹתָיו נִבְהָלִים וְאֵין לוֹ חִיּוּת לֹא בְּנַפְשׁוֹ וְלֹא בְּעַצְמוֹתָיו, גַּם גּוּרְמִים חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּלֹא לֵב הִסְתַּלְּקוּת הַחָכְמָה מִן הַזְּקֵנִים וְהַחֲכָמִים׃

י. עַל-יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִין כָּבוּד לְזָקֵן שֶׁשָּׂכַח תַּלְמוּדוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין מַיִם קָרִים בְּבְחִינַת מֵימֵי הַדַּעַת לְהַחַיּוֹת נַפְשׁוֹ הָעֲיֵפָה דְּהַיְנוּ שֶׁמִּתְקְנִים הַפְּגָם שֶׁל הַמִּתְפַּלְּלִים בְּלֹא לֵב שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַפְשׁוֹ עֲיֵפָה׃

יא. עַל-יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת נִמְשָׁכִין בְּחִינַת מַיִם קָרִים מֵימֵי הַדַּעַת וּמְחַיִּים נַפְשׁוֹ הָעֲיֵפָה. וְאָז זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל לִבּוֹ בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה עַד שֶׁכָּל עַצְמוֹתָיו שׁוֹמְעִין הֵיטֵב כָּל דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה וְאָז תְּפִלָּתוֹ בִּבְחִינַת: ״כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה״ וְכוּ׳ (תְּהִלִּים ל״ה), שֶׁמִּתְפַּלֵּל עִם כָּל כֹּחוֹ וּמֹחוֹ שֶׁבְּעַצְמוֹתָיו שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה׃

יב. זֶהוּ הַחִלּוּק שֶׁבֵּין הַלּוֹמֵד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר וּבֵין הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי צַדִּיקֵי אֱמֶת, כִּי הַלּוֹמֵד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר אֵינוֹ יוֹדֵעַ הַשִּׁעוּר שֶׁצָּרִיךְ לִלְמֹד לְהַחַיּוֹת נַפְשׁוֹ, אֲבָל כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַצַּדִּיק אָזַי מַשְׁפִּיעַ לוֹ בְּחִינַת מַיִם קָרִים לְפִי הָרָאוּי לוֹ לְפִי מַדְרֵגָתוֹ׃

סח - כל הנפשות תאבים ומתאוים לממון

א. הַנֶּפֶשׁ בָּאָה מִמָּקוֹם עֶלְיוֹן שֶׁהַמָּמוֹן בָּא וְנִשְׁתַּלְשֵׁל וְנִתְהַוֶּה מִשָּׁם, כִּי הַתְּחִלַּת הַמָּקוֹם שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל מִשָּׁם הַמָּמוֹן הוּא בְּחִינַת קְדֻשָּׁה וְשֶׁפַע קֹדֶשׁ,

רַק אַחַר-כָּךְ נִתְגַּשֵּׁם לְמַטָּה וְנִתְהַוֶּה מָמוֹן, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר עַל הַמָּמוֹן שֶׁל שְׂכִיר יוֹם: "וְאֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ" (דְּבָרִים כ"ד טו). וְעַל כֵּן הַנֶּפֶשׁ תְּאֵבָה לְמָמוֹן מֵחֲמַת שֶׁהַנֶּפֶשׁ בָּאָה מִמָּקוֹם שֶׁהַמָּמוֹן בָּא מִשָּׁם, אַךְ צָרִיךְ לִבְלִי לְהִתְאַוּוֹת לְהַמָּמוֹן בְּעַצְמוֹ כַּמְבֹאָר כְּבָר גְּדֶל גְּנוּת תַּאֲוַת מָמוֹן רַק לְהִתְאַוּוֹת וְלֶאֱהֹב הַמָּקוֹם שֶׁהַמָּמוֹן בָּא וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִשָּׁם כַּנַ"ל:

ב. דַּע שֶׁרָאוּי שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה לָהֶם מָמוֹן, אַךְ יֵשׁ מִדָּה אַחַת שֶׁמַּפְסֶדֶת וּמְאַבֶּדֶת מֵהֶם הַמָּמוֹן, וְהַמִּדָּה הָרָעָה הַזֹּאת הִיא מִדַּת הַכַּעַס שֶׁעַל יָדָהּ מַפְסִיד וּמְאַבֵּד הַמָּמוֹן שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ, וְתֵדַע שֶׁכְּשֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מֵסִית אוֹתְךָ לִכְעֹס תֵּדַע שֶׁבְּזֹאת הַשָּׁעָה מַשְׁפִּיעִין לְךָ מִלְּמַעְלָה אֵיזֶה סַךְ מָמוֹן וְהַיֵּצֶר הָרָע רוֹצֶה לְקַלְקֵל הַהַשְׁפָּעָה הַזֹּאת עַל-יְדֵי הַכַּעַס שֶׁהִזְמִין לְךָ שֶׁהוּא מַזִּיק אֶת הַשֶּׂפַע וְהָעֲשִׁירוּת (עַיֵּן פְּנִים):

ג. וְדַע שֶׁאֲפִלּוּ אִם כְּבָר הִגִּיעָה לוֹ הַשֶּׂפַע וְנִתְהַוָּה מִמֶּנּוּ מָמוֹן וּכְבָר יֵשׁ לוֹ הַמָּמוֹן, עַל כָּל זֶה לִפְעָמִים הַבַּעַל דָּבָר מְגֻרֶה אוֹתוֹ בְּכַעַס גָּדוֹל כָּל כָּךְ עַד שֶׁמַּפְסִיד וּמְאַבֵּד מֵאִתּוֹ אֲפִלּוּ הַמָּמוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ כְּבָר. ה' יִשְׁמְרֵנוּ וְיַצִּילֵנוּ מִמִּדָּה הַמְגֻנָּה הַזֹּאת אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

סט - הגוזל את חברו ממון, בזה הוא גוזל ממנו בנים

א. אִסּוּר גְּזֵלָה חָמוּר מְאד כִּי כְּשֶׁגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ מָמוֹן בָּזֶה הוּא גּוֹזֵל מִמֶּנּוּ בָּנִים, הַיְנוּ שֶׁהַגָּזְלָן נוֹטֵל מֵהַנִּגְזָל בָּנִים, וְאִם זֶה הַנִּגְזָל עֲדַיִן לֹא הָיָה לוֹ בָּנִים יוּכַל לִגְזֹל מִמֶּנּוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר יֵשׁ לְהַנִּגְזָל בָּנִים יוּכַל לְהַזִּיק לוֹ הַגָּזְלָן שֶׁיָּמוּתוּ בָּנָיו חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הַגְּזֵלָה שֶׁגָּזַל מִמֶּנּוּ מָמוֹן:

ב. עַל-יְדֵי שֶׁגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ בָּא לְהַרְהוּרִים שֶׁהוּא מִתְדַּבֵּק וְנִכְסָף לְאֵשֶׁת חֲבֵרוֹ שֶׁגָּזָלוֹ עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שֶׁנָּטַל מִמֶּנּוּ:

ג. גַּם לִפְעָמִים יְאַבֵּד הַגַּזְלָן בַּת זוּג שֶׁלּוֹ עַל-יְדֵי הַגְּזֵלָה וְלִפְעָמִים יוּכַל הַגַּזְלָן לִגְזֹל מֵהַנִּגְזָל אֶת הַבַּת זוּג שֶׁל הַנִּגְזָל:

ד. גַּם אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לְהָאָדָם מָמוֹן גְּזֵלָה אַף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא גָּזַל כְּלוּם בְּיָדַיִם, כִּי גַּם עַל-יְדֵי חֶמְדָּה וְתַאֲוָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְמָמוֹן חֲבֵרוֹ גַּם בָּזֶה לְבַד יָכוֹל לִגְזֹלוֹ, וְזֶהוּ הָאִסּוּר הֶחָמוּר שֶׁל לֹא תַחְמֹד, כִּי הַחֶמְדָּה בְּעַצְמָהּ הִיא אִסּוּר חָמוּר מְאד, כִּי גַּם בְּהַחֶמְדָּה יֵשׁ כֹּחַ לִגְזֹל מֵחֲבֵרוֹ מָמוֹנוֹ וְנַפְשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו כְּמוֹ הַגּוֹזֵל מַמָּשׁ:

ה. עַל יְדֵי צְדָקָה יוֹכַל לְתַקֵּן מָמוֹן גְּזֵלָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ הֵינוּ שֶׁגְּזָלוֹ עַל-יְדֵי חֲמְדָּה, אֲבָל גְּזֵלָה מַמָּשׁ אֵין לָהּ תִּקּוּן עַד שֶׁיָּשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אוֹ אִם גָּזַל אֶת הָרַבִּים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיר יַעֲשֶׂה מֵהֶם צָרְכֵי רַבִּים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל׃

ו. אִם רוֹאֶה אָדָם שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו מְצֻמְצָמִין יַעֲשֶׂה מֵהֶם צְדָקָה. כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָה מְתַקֵּן מָמוֹנוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמוֹן וּפַרְנָסָה בְּרֶוַח׃

ז. הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה לְשֵׁם מָמוֹן הוּא שׁוֹטֶה וּכְסִיל וּפוֹגֵם וּמְאַבֵּד דַּעְתּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה הַיָּוָן לֵהּ בָּנִים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (קִדּוּשִׁין ע)׃

ח. עַל-יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן נַעֲשִׂים שׂוֹנְאִים וּכְפִי הִתְגַּבְּרוּת תַּאֲוַת מָמוֹן כֵּן הִתְגַּבְּרוּת הַשּׂוֹנְאִים, וּכְשֶׁמִּתְגַּבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן בְּיוֹתֵר נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי-זֶה שׂוֹנְאֵי חִנָּם׃

ט. עַל-יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן נִתְעַבֵּר וְנִתְבַּלְבֵּל מֹחוֹ וְנַעֲשֶׂה כְּסִיל וְכֵן כָּל מַה שֶּׁמִּתְאַוֶּה יוֹתֵר לְמָמוֹן נִתְעַבֵּר הַמֹּחַ בְּיוֹתֵר׃

י. כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ מוֹתְרֵי מֹחִין שֶׁמֵּהֶם יוֹצְאִין הַשְּׂעָרוֹת, וְהֶחָכָם וְהַצַּדִּיק אַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּם כֵּן מוֹתְרֵי מֹחִין בְּחִינַת שְׂעָרוֹת, אֲבָל הֵם בְּחִינַת שַׂעַר בְּיָמִין עַל הַשִּׁי״ן, שֶׁמּוֹתְרֵי מֹחִין שֶׁלּוֹ הֵם בְּחִינַת שְׂעָרִים שֶׁפּוֹתֵחַ בָּהֶם שַׁעֲרֵי הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי מֵחֲמַת שֶׁמֹּחוֹ בְּעַצְמוֹ אֵי אֶפְשָׁר לְהָעוֹלָם לְסָבְלוֹ לְקַבֵּל מֵאוֹרוֹ, הוּא צָרִיךְ לְהִתְלַבֵּשׁ וּלְהַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לִדְבָרִים קְטַנִּים נְמוּכִים כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ הָעוֹלָם לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיִּפְתַּח לָהֶם שַׁעֲרֵי הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע לְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

יא. הַמֹּחִין שֶׁל הַצַּדִּיק הֵם בְּחִינַת תְּפִלִּין. וּמַה שֶּׁהַצַּדִּיק מַשְׁפִּיל עַצְמוֹ לִפְעָמִים לִדְבָרִים קְטַנִּים וּנְמוּכִים כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ הָעוֹלָם לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שֶׁזֶּהוּ אֶצְלוֹ בְּחִינַת מוֹתְרֵי מֹחִין כַּנַּ״ל זֶה בְּחִינַת רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין׃

ע - ויהי ביום השמיני קרא משה

א. יֵשׁ צַדִּיק אֱמִתִּי שֶׁהוּא יְסוֹד הָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם״ (מִשְׁלֵי י׳ כה), וְזֶה הַצַּדִּיק הוּא רַק יָחִיד בָּעוֹלָם כִּי הוּא יְסוֹד הָעוֹלָם שֶׁכָּל הַדְּבָרִים נִמְשָׁכִין מִמֶּנּוּ, וַאֲפִלּוּ כָּל הַצַּדִּיקִים הֵם רַק עֲנָפִים מִמֶּנּוּ כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, יֵשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת עָנָף מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ שֶׁהוּא בְּבְחִינַת עָנָף מִן הָעָנָף. וְזֶה הַצַּדִּיק הַיָּחִיד בָּעוֹלָם הוּא עָנִו וְשָׁפֵל וּמֵשִׁים עַצְמוֹ כֶּעָפָר וְעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ כָּל הָעוֹלָם אֵלָיו לְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, וְזֶה הַצַּדִּיק מַמְשִׁיךְ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת לְהָעוֹלָם׃

ב. גַּם הוּא בְּחִינַת מִשְׁכָּן שֶׁהָיָה לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹהוּת לְהַמָּקוֹם שֶׁהָיָה עוֹמֵד שָׁם וְכֵן הַצַּדִּיק הַזֶּה יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ לְהַמְשִׁיךְ אֱלֹהוּת לַמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם׃

ג. גַּם הַכָּבוֹד שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם מִקָּטָן וְעַד גָּדוֹל כֻּלָּם הֵם מְקַבְּלִים רַק מֵהַצַּדִּיק הַזֶּה, כִּי כָּל הַכָּבוֹד וְהַגְּדֻלָּה הוּא רַק אֶצְלוֹ וְכֻלָּם מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ. וְכֵן הִתְחַדְּשׁוּת הַכָּבוֹד, כִּי בְּכָל פַּעַם נִתְחַדֵּשׁ הַכָּבוֹד שֶׁזֶּה הַמְמֻנֶּה בָּא לְהִתְמַנּוֹת אַחֵר וְנִתְחַדֵּשׁ הָרִאשִׁיוּת וְהַכָּבוֹד הוּא הַכֹּל עַל-יְדֵי זֶה הַצַּדִּיק כְּפִי הַקָּמָתוֹ אֶת הַמִּשְׁכָּן בְּכָל פַּעַם שֶׁמִּשָּׁם בָּא כָּל הַכָּבוֹד׃

ד. מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מִן הַצַּדִּיק הַזֶּה וְאֵין הַכֹּל נִמְשָׁכִים אֵלָיו הוּא עַל-יְדֵי כֹּחַ הַמַּכְרִיחַ. שֶׁהוּא כְּנֶגֶד כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ שֶׁל הַצַּדִּיקִים, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁעַל-יְדֵי דִּבּוּרֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם הֵם מַפְסִיקִים וּמַכְרִיחִים לְהִתְרַחֵק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַמַּכְרִיחַ הוּא עַל-יְדֵי גַּאוּת וְגַסוּת הָרוּחַ וְכָבוֹד שֶׁמִּתְיָרֵא שֶׁיִּהְיֶה נִפְחָת כְּבוֹדוֹ וְיִתְבַּזֶּה כְּשֶׁיִּתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, עַל כֵּן כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה לֵידַע הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ יַשְׁפִּיל דַּעְתּוֹ בֶּאֱמֶת וְיִזְכֹּר פְּחִיתוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו מֵעוֹדוֹ, וּכְשֶׁיַּרְגִּישׁ שִׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת אָז בְּוַדַּאי יִתְגַּלֶּה לוֹ הָאֱמֶת וְיִתְגַּבֵּר כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ עַל כֹּחַ הַמַּכְרִיחַ וְיִהְיֶה נִמְשָׁךְ בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת׃

ה. כְּשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לְהַצַּדִּיק הַזֶּה שֶׁמֵּשִׂים עַצְמוֹ כְּעָפָר הוּא מִתְבָּרֵךְ מְיֻד, כִּי הוּא בְּחִינַת זְרִיעָה עַל הֶעָפָר שֶׁמְּצַמֵּחַ כִּפְלַיִם בִּבְחִינַת׃ ״זִרְעוּ לָכֶם לִצְדָקָה וְקִצְרוּ לְפִי חֶסֶד״ (הוֹשֵׁעַ י׳ יב)׃

ו. כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם מַקְטִין אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ יוֹתֵר דְּהַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ שְׁכִינַת אֱלֹהוּתוֹ לַתַּחְתּוֹנִים שֶׁיִּשְׁכֹּן עִמָּנוּ שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ מִיּוֹם שֶׁבָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ. וְכֵן לְהַמְשִׁיךְ אֲנָשִׁים אֵלָיו לְקָרְבָם לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְכֵן לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת וּבְרָכוֹת לְיִשְׂרָאֵל וּכְמוֹ כֵן הוּא זוֹכֶה לְהַמָּשֵׁךְ וּלְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת כַּנַּ״ל׃

עא - קשה מאד להיות מפרסם

קָשֶׁה מְאד לִהְיוֹת מְפֻרְסָם, כִּי מִי שֶׁהוּא מְפֻרְסָם צָרִיךְ לִסְבֹּל יִסּוּרִים בִּשְׁבִיל רַבִּים, רַק שֶׁיֵּשׁ שֶׁמִּכְרָחִים מִן הַשָּׁמַיִם לִהְיוֹת מְפֻרְסָם׃

עב - לפעמים בא לאדם הרהור תשובה

א. אִם מִתְעוֹרֵר אָדָם לִתְשׁוּבָה אָז כְּשֶׁרוֹצֶה לִכְנֹס בְּדַרְכֵי ה׳ וְלִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל פַּעַם יֵצֶר הָרָע יוֹתֵר גָּדוֹל, עַל כֵּן צָרִיךְ בְּכָל פַּעַם הִתְגַּבְּרוּת בְּיוֹתֵר וְהִתְחַזְּקוּת חָדָשׁ נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע הֶחָדָשׁ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל פַּעַם, וּמִזֶּה בָּא מַה שֶּׁלִּפְעָמִים כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר הָאָדָם לִנְסֹעַ אֶל הַצַּדִּיק וּלְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיֵשׁ לוֹ תְּשׁוּקָה גְּדוֹלָה, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁמַּתְחִיל לִנְסֹעַ נֶחֱלָשׁ חִשְׁקוֹ וְלִפְעָמִים כְּשֶׁבָּא לְהַצַּדִּיק נוֹפֵל מִתְּשׁוּקָתוֹ לְגַמְרֵי. כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינָה הַנַּ״ל כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר לִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת אָז הֵמִית יִצְרוֹ הָרָע שֶׁהָיָה לוֹ בַּתְּחִלָּה וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁרָצָה לִנְסֹעַ נִתְהַוָּה לוֹ יֵצֶר הָרָע חָדָשׁ חָזָק מִבַּתְּחִלָּה כִּי ׳כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ׳ (סֻכָּה נ״ב). עַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת חָדָשׁ בְּכָל פַּעַם נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרָע הֶחָדָשׁ שֶׁמִּתְחַדֵּשׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם׃

ב. כִּי יֵשׁ כַּמָּה בְּחִינוֹת בְּיֵצֶר הָרָע וְרֹב הָעוֹלָם הַיֵּצֶר הָרָע שָׁלָּהֶם הוּא נָמוּךְ וּמְגֻשָּׁם מְאד רוּחַ שְׁטוּת מַמָּשׁ, וּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת צַח כָּל שֶׁהוּא וּמְשַׁעֵר בְּלִבּוֹ קְצָת אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. בְּוַדַּאי הַיֵּצֶר הָרָע הַזֶּה הוּא אֶצְלוֹ שְׁטוּת גָּדוֹל וְשִׂגָּעוֹן וַאֲפִלּוּ נְסָיוֹן שֶׁל תַּאֲוַת נְאוּף הוּא אֶצְלוֹ שְׁטוּת וְאֵין צָרִיךְ שׂוּם הִתְגַּבְּרוּת נֶגְדּוֹ. רַק שֶׁיֵּשׁ לוֹ יֵצֶר הָרָע אַחֵר גָּבֹהַּ מִזֶּה הַרְבֵּה אֲבָל זֶה הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל רֹב הָעוֹלָם הוּא שְׁטוּת גָּדוֹל בֶּאֱמֶת לְמִי שֶׁהוּא רַק בַּעַל שֵׂכֶל אֱמֶת לִבַּד׃

ג. וְיֵשׁ שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּהֶם הוּא בְּחִינַת קְלִפָּה דַּקָּה וְזֶה הַיֵּצֶר הָרָע אֵין מְגָרְין אֶלָּא בְּאִישׁ חַיִל גָּדוֹל בְּמַעֲלָה קְצָת אֲבָל עֲדַיִן אֵין זֶה הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים כִּי הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁלָּהֶם הוּא מַלְאָךְ הַקָּדוֹשׁ מַמָּשׁ׃

ד. גַּם בְּעִנְיַן הַהִתְקָרְבוּת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ יֵצֶר הָרָע גָּדוֹל, הַיְנוּ שֶׁלִּפְעָמִים רְבוּי הַהִתְלַהֲבוּת חוּץ מֵהַמִּדָּה הוּא מֵהַיֵּצֶר הָרָע וְזֶה בְּחִינַת ״פֶּן יֶהֱרְסוּ לַעֲלֹת אֶל ה׳״ (שְׁמוֹת י״ט כא). וּצְרִיכִין לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים לְהִנָּצֵל גַּם מִזֶּה׃

ה. מִי שֶׁיֵּשׁ עָלָיו דִּינִים חַס וְשָׁלוֹם וְיֵשׁ לוֹ אֵיזֶה צָרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן צָרִיךְ לִרְאוֹת לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְחַזֵּק אָז בְּיוֹתֵר לְהִנָּצֵל מֵהַיֵּצֶר הָרָע. כִּי אָז מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע בְּיוֹתֵר, כִּי עִקַּר שׁוֹרֶשׁ כָּל הַיְצָרִין רָעִים הוּא גְּבוּרוֹת וְדִינִים׃

ו. יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם הִרְהוּרֵי נְאוּף חַס וְשָׁלוֹם וּמִתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם בְּיוֹתֵר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, וְיֵשׁ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל מְזַדְּמְנִים לְפָנָיו דְּמְיוֹנוֹת, כְּאִלּוּ עוֹמֵד לְפָנָיו דְּמוּת עֲבוֹדָה זָרָה אוֹ שְׁאָר דְּמְיוֹנִים רָעִים, וּמְבַלְבְּלִים אוֹתָם מְאד בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה וְיֵשׁ לָהֶם יִסּוּרִים גְּדוֹלִים מֵהֶם. וְרוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר מְאד לְהַעֲבִיר אוֹתָם הַמַּחֲשָׁבוֹת מִדַּעְתָּם וְזוֹרְקִים רֹאשָׁם הֵנָּה וָהֵנָּה, אֲבָל דַּע שֶׁכָּל מַה שֶּׁהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר לְהַעֲבִירָם מִדַּעְתָּם, אֲזַי אֵלּוּ הַבִּלְבּוּלִים וְהַדְּמְיוֹנוֹת הָרָעִים מִתְגַּבְּרִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר. כִּי כָּךְ טִבְעָם שֶׁכָּל מַה שֶּׁחוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם יוֹתֵר לִדְחוֹתָם הֵם כְּרוּכִים אַחֲרָיו יוֹתֵר, עַל כֵּן עִקַּר הָעֵצָה לִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם כְּלָל וְלֹא יִכְפֹּת לֵיהּ כְּלָל מַה שֶּׁעוֹמְדִים לְפָנָיו אֵלּוּ הַדְּמְיוֹנוֹת וְהַהִרְהוּרִים וְלֹא יִשְׁמַע אוֹתָם כְּלָל, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ

בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּתוֹרָה אוֹ תְּפִלָּה אוֹ מַשָּׂא וּמַתָּן, וְלֹא יַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם כְּלָל וְלֹא יַבִּיט לְאַחֲרָיו אִם נִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ רַק יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ בַּמֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק וּבָזֶה יִסְתַּלְּקוּ מִמֶּנּוּ מְמֵילָא. אַךְ זֶה הוּא רַק עֵצָה לְפִי שָׁעָה וְהָעִקָּר שֶׁצָּרִיךְ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר גּוּפוֹ וְיֵלֵךְ אֵצֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת וְיוֹרוּ לוֹ דַּרְכֵי הָאֱמֶת אָז יִסְתַּלְּקוּ מֵעָלָיו בְּתַכְלִית׃

ז. עֲצָבוּת מַזִּיק מְאד וְנוֹתֵן כֹּחַ לְהַיֵּצֶר הָרָע לְהִתְגַּבֵּר, גַּם עַל-יְדֵי עֲצָבוּת נוֹתֵן כֹּחַ לְאֵלּוּ הַבִּלְבּוּלִים הַנַּ״ל שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן צָרִיךְ לִבְלִי לְהִתְעַצֵּב מְזֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּלְבּוּלִים אֵלּוּ וְאַל יִתְיָרֵא וְיִפְחַד מֵהֶם כְּלָל רַק יִתְגַּבֵּר מְאד לְשַׂמֵּחַ אֶת נַפְשׁוֹ בְּכָל דַּרְכֵי הָעֵצוֹת הַמְבֹאָרִים בְּמָקוֹמָם, כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה וְחֶדְוָה בְּחִינַת: ״כִּי חֶדְוַת ה׳ הִיא מָעֻזְּכֶם״ (נְחֶמְיָה ח׳ י), וּכְשֶׁיִּתְחַזֵּק בְּשִׂמְחָה מְמֵילָא יִסְתַּלְּקוּ, רַק אַל יַעֲמוֹד הַדָּבָר לְנֶסָּיוֹן לְהִסְתַּכֵּל בְּכָל פַּעַם לַאֲחוֹרָיו אִם כְּבָר נִסְתַּלְּקוּ רַק יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם לְגַמְרֵי כַּנַּ״ל וְהָבֵן׃

עג - כי תעבר במים אתך אני

א. עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בְּכַוָּנָה שֶׁמְּקַשֵּׁר הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ וְחָזָק זוֹכֶה לְהַשִּׂיג נִסְתָּרוֹת וּפְנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, וְהַתְּפִלָּה הַזֹּאת מְבִיאָה הַשְׁפָּעוֹת וּבְרָכוֹת לְהָעוֹלָם. וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתוֹ כִּי הוּא חָפֵץ לְהַשְׁפִּיעַ טוּבוֹ לִבְרִיּוֹתָיו׃

עד - רומה על השמים אלהים על כל הארץ כבודך

א. יֵשׁ יִסּוּרִים שֶׁבָּאִים עַל הָאָדָם מִבְּחִינַת דִּינָא קַדִּישָׁא שֶׁזֶּה בְּחִינַת יִסּוּרִים שֶׁל אַהֲבָה בְּחִינַת: ״אֲשֶׁר יֶאֱהַב ה׳ יוֹכִיחַ״ (מִשְׁלֵי ג׳ יב), שֶׁזֶּה בְּחִינַת הִתְרַחֲקוּת שֶׁהוּא הַתְחָלַת הַהִתְקָרְבוּת, וְיֵשׁ יִסּוּרִין שֶׁבָּאִין מִבְּחִינַת דִּינָא דְּמָסְאֲבָא חַס וְשָׁלוֹם. וְסִימָן שֶׁיֵּדַע הָאָדָם אִם הוּא בִּבְחִינַת דִּינָא דְּמָסְאֲבָא אוֹ בְּחִינַת דִּינָא קַדִּישָׁא סִימָן לַדָּבָר תְּפִלָּה, כְּשֶׁאֵין בּוֹ בְּטוּל תְּפִלָּה יֵדַע שֶׁהַיִּסּוּרִים הֵם מִבְּחִינַת דִּינָא קַדִּישָׁא בְּחִינַת יִסּוּרִין שֶׁל אַהֲבָה׃

ב. הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת פָּנִים (עַיִן פָּנִים). וּבְטוּל תְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת הַסְתָּרַת פָּנִים חַס וְשָׁלוֹם בִּבְחִינַת: ״הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הָיִיתִי נִבְהָל״׃

ג. עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה עַד שֶׁזּוֹכֶה לֵידַע אוֹתָהּ וְלַהֲבִינָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְרַפֵּא אֶת נַפְשׁוֹ וּמַעֲלֶה אוֹתָהּ לִמְקוֹם שָׂרְשָׁהּ וּמַמְתִּיק כָּל הַדִּינִים וְהוּא נוֹטֵעַ אִילָנָא דְּחַיֵּי לְעֵלָּא דְּכֹלָּא אַסְוָתָא. גַּם הוּא מְקַיֵּם וּמְחַדֵּשׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת

וּמְגַלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל כָּל עֲבוֹדַת הָאָדָם כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ׃

ד. מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין, גַּם זֶה טוֹב מְאד, כִּי כָּל דִּבּוּר עוֹלֶה לְמַעְלָה וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שָׂמֵחַ בָּהֶם וְנַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת עַרְבֵי נַחַל׃

ה. הוֹשַׁעְנָא רַבָּא וְשִׂמְחַת תּוֹרָה הֵם בְּחִינַת דִּבּוּרִים בַּתּוֹרָה בְּלֹא דֵּעָה שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהָבִין עֲדַיִן. וְדִבּוּר בְּדֵעָה, שֶׁזָּכָה לֵידַע וּלְהָבִין חָכְמַת הַתּוֹרָה שֶׁהוּא רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ (עַיֵּן פְּנִים)׃

עה - יברכנו אלקים ויראו אתו כל אפסי ארץ

א. מִדַּת הַנִּצָּחוֹן וְהַמַּחֲלֹקֶת וּמִלְחָמָה נִמְשָׁךְ מֵהַדְּמִים שֶׁעֲדַיִן לֹא עָבַד בָּהֶם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לִרְאוֹת שֶׁיַּעֲבד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל הַטִּפֵּי דְּמִים שֶׁנִּמְצָאִים בּוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁיְּדַבֵּר הַרְבֵּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְאָז יִזְכֶּה לְשָׁלוֹם וִיבַטֵּל כָּל מִדַּת הַנִּצָּחוֹן וְהַמַּחֲלֹקֶת׃

ב. עַל-יְדֵי דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה מַעֲלִין כָּל הַנִּצּוֹצוֹת הַנְּפוּלִים וְנִתְתַּקְּנִים וְנִתְחַדְּשִׁים כָּל הָעוֹלָמוֹת הַנְּפוּלִים וְנֶחֱשָׁב כְּאִלּוּ בָּרָא שָׁמַיִם וָאָרֶץ וְכָל הָעוֹלָמוֹת מֵחָדָשׁ. עַל כֵּן צְרִיכִין לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים וְלֹא דִּבּוּרִים אֲחֵרִים כְּדֵי לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוֹצוֹת לְתַקֵּן כָּל הָעוֹלָמוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקָרֵב בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ׃

ג. צְרִיכִים לְדַבֵּר הַרְבֵּה בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה עַד שֶׁיִּהְיֶה הַגּוּף בָּטֵל לְגַמְרֵי כְּאַיִן וְכְאֶפֶס. וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי מִדַּת הַיִּרְאָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְשָׁלוֹם וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁכִים כָּל הַבְּרָכוֹת׃

עו - והאלהים נסה את אברהם

א. עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְצוֹפֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד וּבוֹטֵחַ בּוֹ עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה כְּלִי לְהַשֶּׁפַע וְזוֹכֶה שֶׁתָּבוֹא לוֹ הַשֶּׁפַע וְהַפַּרְנָסָה בְּעֵת וּזְמַן שֶׁצָּרִיךְ, בִּבְחִינַת: "עֵינֵי כל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ" (תְּהִלִּים קמ"ה טו) וְעַל-יְדֵי-זֶה "וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אָכְלָם בְּעִתּוֹ" הַיְנוּ בְּעֵת שֶׁצָּרִיךְ לָהּ׃

ב. יֵשׁ בְּחִינַת צֶמְאָה נַפְשִׁי, הַיְנוּ כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא צָמֵא מְאד שֶׁשּׁוֹתֶה אֲפִלּוּ מַיִם הָרָעִים כְּמוֹ כֵן גַּם בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם תָּמִיד בִּבְחִינַת צְמָאוֹן וְלוֹמְדִים וְעוֹבְדִים עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד וְהֵם תָּמִיד בִּבְחִינַת צְמָאוֹן כִּי נַפְשָׁם שׁוֹקֶקֶת תָּמִיד לַעֲבוֹדַת ה׳. אַךְ שֶׁהוּא בְּלֹא זְמַן

וְשֵׁכֶל כִּי לִפְעָמִים בִּטּוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ קִיּוּמָהּ׳ וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: ״עֵת לַעֲשׂוֹת לַה׳ הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ״ (תְּהִלִּים קי״ט קכו), וְעִקַּר הַצְּמָאוֹן הוּא מֵחֲמַת שֶׁהֵם בִּבְחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת וְאֵינָם זוֹכִים לְהִתְחַדְּשׁוּת הַמֹּחִין וְהֵם בִּבְחִינַת סוּמִים וְעִוְרִים בַּעֲבוֹדַת ה׳. וְהַסּוּמָא אֵין לוֹ שִׂבְעַ כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְעַל כֵּן אֵינָם יְכוֹלִים לְהַשְׂבִּיעַ אֶת נַפְשָׁם וּלְרַוּוֹת צְמְאוֹנָם בַּעֲבוֹדַת ה׳. וְזֶה מַעֲלַת הִתְקָרְבוּת לַצַּדִּיקִים, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין שֶׁתִּהְיֶה הָעֲבוֹדָה בִּבְחִינַת רְאִיָּה וְשֵׂכֶל שֶׁאָז הִיא בִּבְחִינַת גְּבוּל וּזְמַן כָּרָאוּי וְלֹא בִּבְחִינַת צְמָאוֹן. עַל כֵּן צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל לְהִתְקָרֵב לַצַּדִּיקִים, כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁלּוֹמֵד וְעוֹבֵד עֲבוֹדָתוֹ תָּמִיד אֵין יוֹדֵעַ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בַּעֲבוֹדָתוֹ בְּלֹא הַצַּדִּיק:

ג. עַל-יְדֵי תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה לֹא נִשְׁאָר מֵהַחֲטָאִים שׁוּם רֹשֶׁם וְאָז זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל וְלִלְמֹד בְּשֵׂכֶל צַח שֶׁהוּא בִּבְחִינַת מֹחִין דְּגַדְלוּת, וְאָז זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי וְלִלְמֹד וּלְהָבִין בְּלִי עִיּוּן, וְזוֹכֶה לְחַדֵּשׁ מֹחוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם:

עז - והיה ה למלך על כל הארץ

הַכֹּל הוּא כָּל מַה שֶּׁאָנוּ עוֹשִׂים הֵן הַתְּפִלָּה וְהֵן לִמּוּד הוּא כְּדֵי שֶׁיִּתְגַּלֶּה מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

עח - ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו

א. הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה הַיְנוּ דִּבּוּרֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְיִרְאַת שָׁמַיִם הוּא גָּבֹהַּ וְיָקָר מְאד, כִּי הַדִּבּוּר דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּחִינַת הַשְּׁכִינָה, בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת מַלְכוּתוֹ וֶאֱמוּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּחִינַת רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ וּבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְחִינַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים וּבְחִינַת יְחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ:

ב. גַּם הַדִּבּוּר הוּא בְּחִינַת אֵם הַבָּנִים, הַיְנוּ כְּמוֹ שֶׁהָאֵם הוֹלֶכֶת תָּמִיד עִם בָּנֶיהָ אֲפִלּוּ לַמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וְאֵינָהּ שׁוֹכַחַת אוֹתָם כְּמוֹ כֵּן הַדִּבּוּר הוֹלֵךְ עִם הָאָדָם תָּמִיד אֲפִלּוּ בַּמְּקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים וּמַזְכִּיר אוֹתוֹ תָּמִיד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָאָדָם מֻנָּח חַס וְשָׁלוֹם בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה מְאד בַּמָּקוֹם שֶׁהוּא חַס וְשָׁלוֹם, אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי הַדִּבּוּר יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, דְּהַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא בְּמָקוֹם שֶׁהוּא אִם יִתְחַזֵּק גַּם שָׁם לְדַבֵּר עַל כָּל פָּנִים דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ אוֹ לָשׂחַ עִם רַבּוֹ אוֹ חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם יָכוֹל לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְעוֹלָם, אֲפִלּוּ שָׁם בַּמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים מְאד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהֵם בְּחִינַת מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִים אֲפִלּוּ אִם נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הַדִּבּוּר אֵינוֹ מֵנִיחַ אוֹתוֹ לִשְׁכֹּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָבֵן

הַדָּבָר הֵיטֵב מִגִּדֶל כֹּחַ הַדִּבּוּר, וְהוּא עֵצָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה לְמִי שֶׁחָפֵץ בֶּאֱמֶת לְבַל יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם׃

ג. בְּלֹא עֵסֶק הַתּוֹרָה אִי אֶפְשָׁר לִחְיוֹת כִּי לִפְעָמִים בּוֹעֵר הָאָדָם לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ אֲבָל הוּא יוֹתֵר מִדַּאי עַד שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לִהְיוֹת נִשְׂרָף לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם מִגִּדֶל הַתַּבְעֵרָה חוּץ מֵהַמִּדָּה, וְעַל-יְדֵי עֵסֶק הַתּוֹרָה מְקָרֵר אֵשׁ הַתַּבְעֵרָה שֶׁיִּהְיֶה בְּמִדָּה כָּרָאוּי וְיוּכַל לְהִתְקַיֵּם, וְכֵן לְהִפּוּךְ חַס וְשָׁלוֹם שֶׁלִּפְעָמִים בּוֹעֵר הָאָדָם אֶל תַּאֲוֹוֹת עוֹלָם הַזֶּה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁהָיָה אֶפְשָׁר לִשְׂרֹף כָּל הַגּוּף חַס וְשָׁלוֹם מֵעֹצֶם תַּבְעֶרֶת אֵשׁ הַתַּאֲוֹוֹת, אֲבָל כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה מַגֶּנֶת עָלָיו וּמַצֶּלֶת אוֹתוֹ וּמְכַבָּה הָאֵשׁ הַבּוֹעֵר בּוֹ וְיָכוֹל לִחְיוֹת, נִמְצָא שֶׁעִקַּר הַחִיּוּת עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה׃

עט - בטח בה ועשה טוב

א. צָרִיךְ כָּל אָדָם לִרְאוֹת שֶׁמִּצִּדּוֹ לֹא יִהְיֶה עִכּוּב בִּיאַת מָשִׁיחַ, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּרְאֶה לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה כְּדֵי שֶׁהוּא לֹא יְעַכֵּב בַּעֲוֹונוֹתָיו בִּיאַת מָשִׁיחַ׃

ב. בְּכָל צַדִּיק אֲמִתִּי יֵשׁ בּוֹ הִתְגַּלּוּת מָשִׁיחַ, וְעַל כָּל פָּנִים יֵשׁ בּוֹ מִדָּה שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, הַיְנוּ שֶׁהוּא עָנָו מְאד וְכוּ' וְיוֹדֵעַ שְׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת וַחֲשִׁיבוּת וּגְדֻלַּת יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ וְחִיּוּתוֹ בְּעַד יִשְׂרָאֵל. וְכָל זֶה זָכָה עַל-יְדֵי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁנִּדְחָה הָרָע לְגַמְרֵי וְנַעֲשָׂה כֻּלּוֹ טוֹב שֶׁזֶּה גַּם כֵּן בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ׃

ג. אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם קְבוּעִים עֲדַיִן בַּעֲבוֹדַת ה' וְאֵין תְּשׁוּבָתָם שְׁלֵמָה עֲדַיִן, רַק לִפְעָמִים נוֹפְלִים לָהֶם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וּמַתְחִילִים קְצָת בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְאַחַר-כָּךְ נוֹפְלִים מִזֶּה, וְאַחַר-כָּךְ חוֹזְרִים וְנִתְעוֹרְרִים וְכֵן מִשְׁתַּנִּים בְּכָל פַּעַם מֵרַע לְטוֹב וּמִטּוֹב לְרַע, בִּבְחִינַת פַּעַם טָמֵא וּפַעַם טָהוֹר פַּעַם פָּסוּל וּפַעַם כָּשֵׁר וְכוּ' הַתְּשׁוּבָה הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת שֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל, כִּי אֵין לוֹ נַיָּחָא, אֲבָל כְּשֶׁעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה זֶה בְּחִינַת שַׁבָּת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נַיָּחָא מִכּל וָכל, וְנִדְחֶה הָרָע לְגַמְרֵי וְנַעֲשָׂה כֻּלּוֹ טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִרְאוֹת שְׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת וַחֲשִׁיבוּת וּגְדֻלַּת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁמֵּחֲמַת זֶה מוֹסֵר נַפְשׁוֹ וְחִיּוּתוֹ בְּעַד יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַמִּדָּה שֶׁל מֹשֶׁה מָשִׁיחַ כַּנַּ"ל׃

ד. עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת זוֹכֶה לַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת, דְּהַיְנוּ לִרְאוֹת שְׁפְלוּתוֹ וּלְהַכִּיר חֲשִׁיבוּת יִשְׂרָאֵל וְלִמְסֹר נַפְשׁוֹ בַּעֲדָם כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם׃

ה. עִקַּר הָעֲנָוָה שֶׁיַּחֲזִיק הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ לְמַטָּה מִמַּדְרֵגָתוֹ שָׁפֵל מִמַּה שֶׁהוּא, בִּבְחִינַת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בְּשַׁבָּת׃ "שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתָּיו" (שְׁמוֹת ט"ז כט), הַיְנוּ תַּחַת מַדְרֵגָתוֹ, וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ׃

ו. עַל-יְדֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת עַל-יְדֵי-זֶה אֵין שׁוּם אָדָם יָכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וּלְדָחוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ דְּהַיְנוּ לְקַפֵּחַ פַּרְנָסָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם׃

פ - ה עז לעמו יתן ה יברך את עמו בשלום

א. עִקַּר הַשָּׁלוֹם הוּא לְחַבֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים, עַל כֵּן אַל יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ אִם אַתָּה רוֹאֶה אִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא בְּהֶפֶךְ גָּמוּר מִדַּעְתְּךָ וְיִדְמֶה לְךָ שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַחֲזִיק בְּשָׁלוֹם עִמּוֹ, וְכֵן כְּשֶׁאַתָּה רוֹאֶה שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֶׁהֵם שְׁנֵי הֲפָכִים מַמָּשׁ אַל תִּתְמַהּ שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, אַדְרַבָּא זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשָּׁלוֹם לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה שָׁלוֹם בֵּין שְׁנֵי הֲפָכִים כְּמוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁעוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו בֵּין אֵשׁ וּמַיִם שֶׁהֵם שְׁנֵי הֲפָכִים׃

ב. לִזְכּוֹת לְשָׁלוֹם הוּא עַל-יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם (עַיֵּן פְּנִים) וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְדַבֵּר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֶּה לְהַכְנִיס כָּל מֹחוֹ וְחָכְמָתוֹ וְדַעְתּוֹ בְּתוֹךְ הַדִּבּוּרִים, וְיַקְשֵׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב לְהַדִּבּוּרִים עַד שֶׁיָּבִין וְיִשְׁמַע הֵיטֵב מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר שֶׁזֶּה עִקַּר קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר וְיֵשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִדִּבּוּר כָּזֶה, וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי הַשָּׁלוֹם שֶׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם׃

ג. אֲפִלּוּ הַקַּל שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁרוֹצִים לְהַעֲבִירָם עַל דָּת חַס וְשָׁלוֹם הֵם מוֹסְרִים נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כַּאֲשֶׁר רָאִינוּ כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה בְּכָל יוֹם שֶׁהוּא מְרֻצֶּה לְמָסֹר נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כִּי זֶה עִקַּר קְדֻשַּׁת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְשָׁלוֹם כַּנַּ״ל׃

ד. וְזֶה עֵצָה טוֹבָה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְכַוֵּן דַּעְתּוֹ בִּתְפִלָּה מֵרִבּוּי הַמַּחֲשָׁבוֹת הַמְבַלְבְּלִין וּמַטְרִידִין אוֹתוֹ אָז יִזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ שֶׁבְּוַדַּאי הוּא מְרֻצֶּה לָמוּת עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, כִּי אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִין נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם יִזְכֶּה לְקַשֵּׁר הַמַּחֲשָׁבָה אֶל הַדִּבּוּר וְיִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה כַּנַּ״ל, גַּם בְּלֹא זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה הוּא לְהִתְפַּלֵּל בִּמְסִירַת נַפְשׁוֹ׃

פא - עלו זה בנגב ועליתם את ההר

לִפְעָמִים מְדַבֵּר הַצַּדִּיק עִם הָעוֹלָם שִׂיחַת חֻלִּין וְהוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה לָהֶם, כִּי יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁרְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה וְהַדַּעַת מְאד עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְקָרְבָם עַל-יְדֵי דִּבְרֵי תּוֹרָה, כִּי אִם עַל-יְדֵי שִׂיחַת חֻלִּין דַּיְקָא שֶׁהַצַּדִּיק מַלְבִּישׁ בָּהֶם אֶת הַתּוֹרָה. גַּם לִפְעָמִים הוּא טוֹבָה לְהַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ שֶׁצָּרִיךְ לִפְקֹחַ דַּעְתּוֹ

וּלְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ עַל-יְדֵי שִׂיחָה זֹאת וּמְמַלֵּא עַל-יְדֵי-זֶה מַגִּיעַ טוֹבָה גְּדוֹלָה גַּם לְזֶה הָאִישׁ שֶׁמְּדַבֵּר עִם הַצַּדִּיק שִׂיחַת חֻלִּין וּמְחַיֶּה אוֹתוֹ׃

פב - הנעלבים ואינם עולבים

הַחֲרָפָה הִיא בְּחִינַת עָרְלָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״לֹא נוֹכַל וְכוּ׳ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה כִּי חֶרְפָּה הִיא לָנוּ״ (בְּרֵאשִׁית ל״ד יד). וְיֵשׁ שִׁלְשָׁה עוֹרוֹת בְּהָעָרְלָה שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשָּׁלֹשׁ קְלִפּוֹת׃ ״רוּחַ סְעָרָה״ ״וְעָנָן גָּדוֹל״ ״וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת״, וְעַל-יְדֵי הַשְׁתִּיקָה עַל הַחֲרָפָה דּוֹחִין אוֹתָם כִּי אֵינוֹ רוֹצֶה לָרִיב וּלְהָרֵף אֶת חֲבֵרוֹ, וְיֵשׁ בְּחִינַת עוֹר דַּק רְבִיעִי שֶׁהִיא בְּחִינַת נֹגַהּ בְּחִינַת חַשְׁמַל הַיְנוּ חָ״שׁ מַ״ל, כִּי לַחֲשׁוֹת וְלִשְׁתֹּק עַל הַחֲרָפוֹת הוּא בְּחִינַת מִילָה. וְהִנֵּה יָדוּעַ כִּי נֹגַהּ לִפְעָמִים נִכְלֶלֶת בִּקְדֻשָּׁה וְלִפְעָמִים לְהֶפֶךְ, וְעַל כֵּן גַּם בִּשְׁתִיקָה עַל הַחֶרְפָּה יֵשׁ בָּזֶה שְׁתֵּי בְּחִינוֹת, לִפְעָמִים הוּא שׁוֹתֵק לַחֲבֵרוֹ כְּדֵי לַעֲשׂוֹת לוֹ יִסּוּרִים בְּיוֹתֵר, נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְחָרֵף אֶת חֲבֵרוֹ בְּיוֹתֵר, וְאָז נִכְלֶלֶת הַשְׁתִּיקָה בְּחִינַת נֹגַהּ בַּקְּלִפָּה בִּבְחִינַת חֶרְפָּה כַּנַּ״ל, אֲבָל הַשּׁוֹמְעִים חֶרְפָּתָם וְאֵינָם מְשִׁיבִים וְעוֹשִׂים מֵאַהֲבָה הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹתְקִים מֵחֲמַת אַהֲבָה שֶׁאֵינָם רוֹצִים לְבַיֵּשׁ וּלְחָרֵף אֶת חֲבֵרָם אָז נִכְלֶלֶת הַשְׁתִּיקָה הַזֹּאת שֶׁהִיא בְּחִינַת נֹגַהּ בִּקְדֻשָּׁה, וְהִנֵּה כְּתִיב בִּכְתְבֵי הָאֲרִ״י, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה׃ שֶׁבְּעֶרֶב שַׁבָּת קְלִפַּת נֹגַהּ נִכְלֶלֶת בִּקְדֻשָּׁה, וְרוֹצִים גַּם הַג׳ קְלִפּוֹת הַטְּמֵאוֹת לַעֲלוֹת לֶאֱחֹז בַּקְּדֻשָּׁה, וְאָז יוֹרֵד שַׁלְהֶבֶת יָהּ וּמָכֶה אוֹתָם שֶׁלֹּא יִתְאַחֲזוּ בַּקְּדֻשָּׁה עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת פ״ח) עַל הָעוֹשִׂים מֵאַהֲבָה הַנַּ״ל וַעֲלֵיהֶם הַכָּתוּב אוֹמֵר׃ ״וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ״ (שׁוֹפְטִים ה׳ לא), הַיְנוּ בְּחִינַת שַׁלְהֶבֶת יָהּ הַנַּ״ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָל נֹגַהּ בִּקְדֻשָּׁה בִּבְחִינַת חָ״שׁ מַ״ל, כִּי זֹאת הַשְׁתִּיקָה הִיא בְּחִינַת בִּטּוּל הָעָרְלָה וְהַחֶרְפָּה כַּנַּ״ל׃

פג - מתן בסתר יכפה אף

טֻמְאַת מִקְרֶה לַיְלָה הוּא עַל-יְדֵי הַקְּלִפָּה לִילִית וִינִיקָתָהּ מִן הַשִּׁשָּׁה אוֹתִיּוֹת שֶׁל הָאָלֶף-בֵּית, שֶׁכְּשֶׁכּוֹתְבִין אוֹתָן בְּמִלּוּאָם יֵשׁ בָּהֶם אוֹת פֵּא וְשִׁשָּׁה פְּעָמִים פ׳ גִּימַטְרִיָּא ת״פ כְּמִנְיַן שְׁמָהּ, וְאָז נַעֲשֶׂה מִן פֵּ״א אַף הִתְגַּבְּרוּת הַדִּינִין שֶׁנּוֹקְמִין בּוֹ רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַתִּקּוּן לָזֶה לָתֵת צְדָקָה בַּסֵּתֶר כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יִפְּדֶה הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מִן הַקְּלִפָּה וְאָז יַהֲפֹךְ הָאַף לָאוֹת פֵּ״א. וְזֶהוּ ״מַתָּן בַּסֵּתֶר יְכַפֶּה אָף״ (מִשְׁלֵי כ״א). הַיְנוּ שֶׁכּוֹפֶה וְהוֹפֵךְ הָאַף וְנַעֲשֶׂה פֵּ״א׃

פד - במה הארכת ימים, אמר לו ותרן הייתי בממוני

אִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: ״לֹא תִּשְׁכַּח יוֹם דְּלֵית בֵּהּ טוֹב וְאֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה״, הַיְנוּ כִּי בְּכָל יוֹם יֵשׁ בּוֹ טוֹב הַגָּנוּז הַיְנוּ רָזִין דְּאוֹרַיְתָא הַשַּׁיָּךְ לְזֶה הַיּוֹם אַךְ כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לַהֲגוֹת וְלַחֲשֹׁב בְּדִבְרֵי תּוֹרָה הַיְנוּ בְּרָזִין דְּאוֹרַיְתָא וְהוּא אֵינוֹ כְּדַאי לָזֶה, אֲזַי בָּאִים נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וּמְבַלְבְּלִים מַחֲשַׁבְתּוֹ דְּלָא יֵעוֹל לַאֲתָר דְּלָאו דִּילֵהּ. וְאֵלּוּ הֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת הַבָּאִים לְהָאָדָם וּמְבַלְבְּלִים אוֹתוֹ, וְעַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם רוֹצֶה וְחוֹשֵׁק עַד מְאד לִכְנֹס אֶל הַטּוֹב הַגָּנוּז וּמְדַבֵּק עַצְמוֹ בְּמִדּוֹת טוֹבוֹת אָז הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת הֵם שְׁעָרִים וּפְתָחִים לִרְאוֹת וּלְהַשִּׂיג עַל יָדָם הַטּוֹב הַגָּנוּז שֶׁבְּכָל יוֹם, וְאָז כָּל יוֹם וָיוֹם אָרֹךְ וְגָדוֹל אֱצְלוֹ עַד מְאד כִּי רוֹאֶה וּמַשִּׂיג הַטּוֹב הַגָּנוּז הַיְנוּ רָזִין דְּאוֹרַיְתָא הַשַּׁיָּךְ לְכָל יוֹם. וְזֶהוּ עִקַּר אֲרִיכוּת יָמִים, וְהָעִקָּר זוֹכִין לָזֶה עַל-יְדֵי מִדַּת הַוַּתְּרָנוּת שֶׁהָאָדָם וַתְּרָן בְּמָמוֹנוֹ שֶׁזֶּהוּ מִדָּתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִין וְנִתְבַּטְּלִין כָּל הַנְּחָשִׁים וְעַקְרַבִּים הַיְנוּ הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הַמְבַלְבְּלִין מַחֲשַׁבְתּוֹ וְנַעֲשֶׂה הַמֹּחַ צַח וָזַךְ, וְאָז יָכוֹל לָבוֹא בְּכָל יוֹם אֶל הַטּוֹב הַגָּנוּז הַשַּׁיָּךְ לוֹ כַּנַּ״ל:

פה - פוסעים בו פסיעה קטנה

עַל-יְדֵי הַמֹּחִין וְהַדַּעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים וְכוּ׳ מְתַקְּנִים וּמְגַדְּלִים אֶת הַמַּלְכוּת לְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם (עַיֵּן פְּנִים):

פו - פוסעים בו פסיעה קטנה

א. עִקַּר שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים בִּימֵי הַחֹל הוּא בִּבְחִינַת רַגְלִין, הַיְנוּ שֶׁאֵין מַנִּיחִין לְהָאָדָם לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְשַׁבָּת קֹדֶשׁ חוֹזְרִין וּמְקַבְּלִין כֹּחַ הַהֲלִיכָה הַנַּ״ל בִּבְחִינַת: ״אִם תָּשִׁוב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ״ (יְשַׁעְיָה נ״ח יג). אַךְ כְּמוֹ הַתְּחִלָּה כְּשֶׁמַּתְחִיל לֵילֵךְ עֲדַיִן צָרִיךְ סַעַד לְתָמְכוֹ כָּךְ כְּשֶׁהָאָדָם מַתְחִיל בְּשַׁבָּת לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ עוֹד סַעַד לְתָמְכוֹ, וְהַסַּעַד הַזֶּה הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת אֱמֶת שֶׁכָּלוּל בִּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ״אִפְּלוּ עַם-הָאָרֶץ יָרֵא לְשַׁקֵּר בְּשַׁבָּת״ (דְּמַאי פֶּרֶק ד) אַךְ עֲדַיִן צְרִיכִין לָתֵת כֹּחַ לִכְלֵי הַהֲלִיכָה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לֵילֵךְ הֵיטֵב, וְזֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי צְדָקָה שֶׁל שַׁבָּת הַיְנוּ שֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה לְאָדָם עַל צָרְכֵי שַׁבָּת אוֹ שֶׁמְּאַכְסֵן עָנִי עַל שֻׁלְחָנוֹ:

ב. צַדָּקָה הוּא בְּחִינַת שֶׁמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "שֶׁמֶשׁ צְדָקָה" (מַלְאָכִי ג' כ) וּצְדָקָה שֶׁעוֹשִׂין בִּימֵי הַחֹל הוּא כְּנֶגֶד שֶׁמֶשׁ שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה וּצְדָקָה שֶׁל שַׁבָּת הוּא כְּנֶגֶד שֶׁמֶשׁ הָעֲתִידָה לְהִתְחַדֵּשׁ לֶעָתִיד לָבוֹא שֶׁהִיא כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים:

פז - תכף כשאדם רוצה לילך בדרך הישר

תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצֶה הָאָדָם לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ יִרְאָה הַיְנוּ יִרְאַת הָעֹנֶשׁ עַל כָּל פָּנִים, וְהַיִּרְאָה הַזֹּאת נִקְרֵאת צֶדֶק שֶׁהִיא בְּחִינַת דִּינִים וּמִזֶּה בָּא שֶׁעַל-פִּי רֹב בִּתְחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מִתְעוֹרְרִין עַל הָאָדָם דִּינִים וְיִסּוּרִים חַס וְשָׁלוֹם. אַךְ אַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֶל הָאֱמֶת הַיְנוּ לִבְחִינַת יִרְאַת הָרוֹמְמוּת שֶׁנִּקְרֵאת אֱמוּנָה אָז כָּל הַדִּינִים נִמְתָּקִים בְּשָׁרְשָׁם וְנִמְשָׁכִין עָלָיו חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים:

פח - המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר

א. מִדַּת הַיִּרְאָה וְהָאַהֲבָה שֶׁל הַצַּדִּיק הֵם הַיָּדַיִם שֶׁלּוֹ לְקַבֵּל בָּהֶם כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת וְכָל הַבְּרָכוֹת וּלְהַמְשִׁיכָם לְיִשְׂרָאֵל, וְהוּא מְכַסֶּה וּמַסְתִּיר הָאַהֲבָה וְהַיִּרְאָה שֶׁלּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יְקַטְרְגוּ הַמְקַטְרְגִים עָלָיו וְיִגְזְלוּ מִמֶּנּוּ הַהַשְׁפָּעוֹת:

ב. אַךְ כְּשֶׁהַצַּדִּיק הוּא מְפֻרְסָם גָּדוֹל הַמְקַטְרְגִים יוֹדְעִים מִמֶּנּוּ וּמִתְאַמְּצִים מְאד לִבְלִי לְהַנִּיחַ לוֹ לְהוֹרִיד הַשֶּׁפַע לְיִשְׂרָאֵל, וְעַל כֵּן הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נוֹתֵן בְּלֵב צַדִּיק אַחֵר לַעֲשׂוֹת מַחֲלֹקֶת עִמּוֹ כְּדֵי לְכַסּוֹתוֹ וְיוּכַל לְהוֹרִיד הַשֶּׁפַע:

פט - ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו

כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ נוֹגְעִים גַּם לְהַשְׁכִּינָה. בְּוַדַּאי יוּכַל לִהְיוֹת לוֹ יוֹתֵר צַעַר גָּדוֹל וַעֲצָבוּת וְלֹא יוּכַל לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה עַל כֵּן צָרִיךְ לְהָשִׁיב לְעַצְמוֹ מָה אֲנִי שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּעַצְמוֹ יְסַפֵּר לִי הַחְסָרוֹן שֶׁלּוֹ וְכִי יֵשׁ כָּבוֹד גָּדוֹל מִזֶּה וְעַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וְיִתְחַדְּשׁוּ הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ:

צ - אנכי אשמח בה יתמו חטאים מן הארץ

עַל-יְדֵי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בַּה' נִשְׁלָמִים כָּל הַחֲסְרוֹנוֹת בְּהַשְׂכָּנָה׃

צא - ויהי ידיו אמונה עד בא השמש

צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הָאֱמוּנָה חֲזָקָה מְאד מְאד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הָאֱמוּנָה בְּכָל הָאֵיבָרִים. וְאָז יוּכַל לִזְכּוֹת לָבוֹא אֶל הַשֵּׂכֶל עַל-יְדֵי הָאֱמוּנָה. הַיְנוּ שֶׁהַדָּבָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ מִתְּחִלָּה לְהַאֲמִין מֻחְלָט שֶׁלֹּא הֵבִין הַדָּבָר, זוֹכֶה אַחַר-כָּךְ לַהֲבִינוֹ בַּשֵּׂכֶל. אַךְ אַחַר-כָּךְ יֵשׁ לוֹ דְּבָרִים גְּבוֹהִים יוֹתֵר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַהֲבִינָם בַּשֵּׂכֶל, צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק יוֹתֵר בֶּאֱמוּנָה לְהַאֲמִין בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ מֵבִין עֲדַיִן בְּשִׂכְלוֹ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהָבִין גַּם אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכֵן לְעוֹלָם׃

צב - על ידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו

עַל-יְדֵי מַה שֶּׁהָאָדָם נָע וָנָד אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יָכוֹל לְהַמְתִּיק הַדִּינִים וּלְהַחֲיוֹת מֵתִים (עַיֵּן פְּנִים)׃

צג - כל העושה משא ומתן באמונה

א. עַל-יְדֵי מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדוֹ, וּמְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל "וְאָהַבְתָּ" שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ כָּל הַמִּצְוֹות כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּתִּקּוּנִים תִּקּוּן כ'׃

ב. גַּם בָּא עַל-יְדֵי-זֶה לְמַדְרֵגָה שֶׁלְּמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל בְּשֵׂכֶל צַח׃

צד - זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל

כְּשֶׁאַתָּה רוֹצֶה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַשְׁפִּיעַ חֲסָדָיו לְיִשְׂרָאֵל תַּאֲמִין שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר נִיצוֹצוֹת הַקְּ' וּתְצָרֵף אֶל הָאֱמוּנָה אֶת הַחָכְמָה (כִּי עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בָּאִים לַשֵּׂכֶל כַּנַּ"ל סִימָן צ"א), וְאָז תִּהְיֶה לְךָ עַיִן קְדוֹשָׁה כָּזֹאת אֲשֶׁר כְּשֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יִתְעַלּוּ הַנִּיצוֹצוֹת שֶׁהֵם הָאוֹתִיּוֹת, וּכְשֶׁתַּעֲלֶה אוֹתָם

נַעֲשֶׂה מֵהֶם דְּבוּרִים קְדוֹשִׁים וְעַל-יְדֵי הַדְּבוּרִים הָאֵלֶּה יַשְׁפִּיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַב טוּב לְיִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ כָּל תַּעֲנוּגֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

צה - כשפרנסי הדור ומנהיגי הדור נתגאים

כְּשֶׁפַּרְנְסֵי וּמַנְהִיגֵי הַדּוֹר נִתְגָּאִים אָז הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מֵקִים עֲלֵיהֶם בְּנֵי אָדָם שֶׁיַּחְלוקוּ וִידַבְּרוּ עֲלֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יָזוּחוּ דַּעְתָּם׃

צו - זמם רשע לצדיק

הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הַבָּאִים בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה בְּפָרָט אֵצֶל הָאָדָם הַצַּדִּיק שֶׁרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבֵּקוּת גָּדוֹל הֵם מֵהַנִּיצוֹצוֹת הַקְּ' שֶׁנָּפְלוּ בִּשְׁעַת שְׁבִירַת כֵּלִים, וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת הֵם אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵעֵין אוֹתָהּ הַמִּדָּה וְהַמַּדְרֵגָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּהּ עַתָּה, וְהַצַּדִּיק צָרִיךְ לֵידַע מֵאֵיזֶה עוֹלָם וּמֵאֵיזֶה מִדָּה הִיא הַמַּחֲשָׁבָה הַזָּרָה הַזֹּאת, וְגַם צָרִיךְ לֵידַע בַּמֶּה לְהַעֲלוֹתָהּ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וְהַמִּדָּה שֶׁהוּא בָּהּ עַתָּה, אַךְ לִפְעָמִים הַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַעֲלוֹתָהּ וְאֵינוֹ יָכוֹל, זֶה מֵחֲמַת כִּי הַמַּחֲשָׁבָה הַזֹּאת הִיא מִבְּחִינַת מַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה שֶׁלֹּא בָּא עֲדַיִן הַצַּדִּיק לְמַדְרֵגָה זֹאת וְעַל כֵּן אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַעֲלוֹתָהּ, אַךְ מֵאַיִן בָּא זֹאת שֶׁתָּבוֹא לוֹ מַחֲשָׁבָה זָרָה קֹדֶם זְמַנָּהּ, זֶה מֵחֲמַת כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל אֵיזֶה צַדִּיק אָז נוֹפֵל מַחֲשָׁבָה זָרָה מֵעֵין אוֹתוֹ הַמַּחֲלֹקֶת לְצַדִּיק אַחֵר, וּמֵחֲמַת שֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַעֲלוֹתָהּ אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינוֹ מַעֲלֶה אוֹתָהּ, מְשַׁבֵּר בְּכֹחַ הָרָצוֹן כָּל בַּעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת׃

צז - אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקט אל

כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לִמְשֹׁל בִּתְפִלָּתוֹ לִפְעֹל מַה שֶּׁרוֹצֶה אַךְ עִקַּר הַמְּנִיעָה הִיא מֵחֲמַת גַּדְלוּת וּפְנִיּוּת וּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, כִּי יֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת מֵחֲמַת שֶׁהוּא מְיֻחָס גָּדוֹל אוֹ מֵחֲמַת שיגע ועמל בַּעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְאָז בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מַמְשָׁלָה בִּתְפִלָּתוֹ, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר כְּשֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל לְשַׁבֵּר כָּל זֶה וְלִשְׁכֹּחַ יְחוּסוֹ וְגַם עָמָלוֹ שֶׁעָמַל בַּעֲבוֹדַת ה', וְיִהְיֶה נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַיּוֹם נִבְרָא וְלֹא עָמַל עֲדַיִן כְּלָל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְגַם כְּאִלּוּ הוּא יָחִיד בָּעוֹלָם וְאֵין לוֹ שׁוּם יְחוּס. וְכֵן צָרִיךְ לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל שְׁאָרֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה הַבָּאִים מֵחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו הָרְאשׁוֹנִים בְּמֵזִיד אוֹ שֶׁהִרְהֵר בְּמֵזִיד וְאָז יוּכַל לִמְשֹׁל בִּתְפִלָּתוֹ, וְאָז נִתְמַלֵּא רְצוֹן הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ

וְיֵשׁ לוֹ יִתְבָּרַךְ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מִתְּפִלָּתוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיךְ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת בָּעוֹלָם׃

צח - נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות

הָאָדָם אֵינוֹ רוֹאֶה עַד הֵיכָן פְּגָמֵי עֲוֹונוֹתָיו מַגִּיעִים, וְהַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ עֵינֵי ה׳ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״עֵינֵי ה׳ אֶל צַדִּיקִים״ (תְּהִלִּים ל״ד טז) וְרוֹאֶה עַד הֵיכָן הַפְּגָמִים שֶׁל הָאָדָם מַגִּיעִים. וּכְשֶׁהַצַּדִּיק רוֹצֶה לְהַעֲנִישׁ אֶת אֶחָד נוֹתֵן עֵינָיו בְּהָאָדָם שֶׁיִּרְאֶה גַּם כֵּן עַד הֵיכָן הַפְּגָמִים שֶׁלּוֹ מַגִּיעִים שֶׁעַד הֵנָּה הָיָה נִסְתָּר זֹאת מִמֶּנּוּ, וְאֵין עֹנֶשׁ גָּדוֹל מִזֶּה כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה מַה שֶּׁפָּגַם׃

צט - ואתחנן אל ה בעת ההיא לאמר

צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה בֵּין שֶׁיְּזֻכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּדְבֵקוּת בֵּין כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּדְבֵקוּת וְאֵין תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו חַס וְשָׁלוֹם וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יִתְחַזֵּק גַּם אָז לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל כֹּחוֹ וְכַוָּנָתוֹ, כִּי בְּעֵת שֶׁיְּזֻכֶּה לְהִתְפַּלֵּל בְּדְבֵקוּת וְתִהְיֶה תְּפִלָּתוֹ שְׁגוּרָה בְּפִיו כָּרָאוּי אָז יַעֲלוּ כָּל הַתְּפִלּוֹת עִם הַתְּפִלָּה הַהוּא שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי׃

ק - צדיקים אשר מזגם וטבעם

הַצַּדִּיק אֲשֶׁר הִשִּׂיג מָאוֹר גָּדוֹל בְּמָאוֹר הַתּוֹרָה, וּמַעֲשָׂיו גַּם כֵּן בְּשָׁוִים עַל כָּל פָּנִים לְפִי הַשָּׂגָתוֹ בְּהַתּוֹרָה אָז צִדְקָתוֹ וְתוֹרָתוֹ שְׁנֵיהֶם מִתְיַשְּׁבִים בְּשׁוּבָה וָנַחַת וּלְפִיכָךְ דַּעְתּוֹ נוֹחָה עִם הַבְּרִיּוֹת, אֲבָל הַצַּדִּיק שֶׁאוֹר חָכְמַת הַתּוֹרָה שֶׁהִשִּׂיג גְּדוֹלָה מְאד מִמַּעֲשָׂיו אָז הַתּוֹרָה מַרְתַּחַת בּוֹ הָאֵשׁ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל הַתּוֹרָה וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁתְּהֵא דַּעְתּוֹ נוֹחָה עִם הַבְּרִיּוֹת וּמְעֹרֶבֶת עִם הֲמוֹן עַם כְּמוֹ הַצַּדִּיק הָרִאשׁוֹן הַנַּ״ל׃

קא - בקרוב עלי מרעים

בְּכָל אָדָם וְאָדָם יֵשׁ בְּחִינַת אַנְפִּין נְהִירִין, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְדִיעַת הַשָּׂגַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה בִּבְחִינַת סַם חַיִּים שֶׁזֶּה קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל הָרְחוֹקִים בְּשָׁרְשָׁם מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתַּאֲוֹות, וְיֵשׁ בּוֹ גַּם כֵּן בְּחִינַת הַשִּׁבְעִים עַכּוּ״ם שֶׁהֵם בְּחִינַת סַם

מָוֶת בְּחִינַת אַנְפִּין חֲשׂוּכִין שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲשֻׁכוּת וְהַסְתָּרַת הַיְדִיעָה, וְעַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם מִתְיַגֵּעַ בַּתּוֹרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין חָכְמַת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל-יְדֵי-זֶה יוֹצֵא מִבְּחִינַת אַנְפִּין חֲשׂוּכִין לִבְחִינַת אַנְפִּין נְהִירִין וְאָז נִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ הַשִּׁעְבּוּד שֶׁל הַתַּאֲוֹוֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁל הַשִּׁבְעִים עַכּוּ"ם שֶׁהֵם בְּחִינַת אַנְפִּין חֲשׂוּכִין וְאָז נִקְרָא אָדָם בְּחִינַת: "זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם", בְּחִינַת: 'אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם' (יְבָמוֹת ס"א), כִּי עִקַּר שֵׁם אָדָם זוֹכִין עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא בְּחִינַת אַנְפִּין נְהִירִין וְהִיא בְּחִינַת הַרְחָקַת וּשְׁבִירַת כָּל הַתַּאֲוֹוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה שֶׁנִּתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ עֹל הַשִּׁעְבּוּד שֶׁל הָעַכּוּ"ם גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'כָּל הַמְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה' וְכוּ' (אָבוֹת פֶּרֶק ג):

קב - אתה תהיה על ביתי

כָּל אָדָם יִזָּהֵר בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע בָּעוֹלָם וְזֶה תְּלוּי בְּיִרְאָה, כִּי 'כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים' (בְּרָכוֹת ו). וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי יִרְאָה, הַיְנוּ כִּי יֵשׁ יִרְאָה עֶלְיוֹנָה שֶׁבָּאָה לְהָאָדָם לִפְעָמִים מָתַי שֶׁתִּרְצֶה, וְעַל יִרְאָה כָּזוֹ אֵין שָׂכָר. וְיֵשׁ יִרְאָה שֶׁבָּאָה לְהָאָדָם מִכֹּחַ הָאָדָם עַצְמוֹ, וְיִרְאָה זֹאת הִיא בְּחִינַת: "צַדִּיק מוֹשֵׁל בְּיִרְאַת אֱלֹהִים" (שְׁמוּאֵל-ב כ"ג ג). וְעַל-יְדֵי יִרְאָה כָּזֹאת תְּפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת וְיוֹרֵד שֶׁפַע בָּעוֹלָם וְנִתְגַּלֶּה וְנִתְגַּדֵּל מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ:

קג - כל המונע הלכה מפי תלמיד כאלו גוזלו מנחלת אבות

מַה שֶּׁקָּרָא מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן: "תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים" (בַּמִּדְבָּר ל"ב יד) וְתִרְגֵּם אוּנְקְלוֹס: 'תַּלְמִידֵי גֶּבְרַיָּא חַיָּבַיָּא', עַיֵּן פְּנִים:

קד - בשביל שאמר משה לבני גד תרבות אנשים חטאים

טַעַם לְמַה שֶּׁאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ בִּשְׁבִיל שֶׁאָמַר מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְכוּ' תַּרְבּוּת אֲנָשִׁים חַטָּאִים נֶעֱנַשׁ שֶׁבֶּן בְּנוֹ עָבַד לְפֶסֶל מִיכָה, עַיֵּן פְּנִים:

קה - עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה תְּלוּיָה בַּתּוֹרָה, הַיְנוּ כְּשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמִתְיַגֵּעַ בָּהּ עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהָבִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר וּלְחַדֵּשׁ בָּהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם זֶהוּ תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה, וְאָז מַחֲזִיר וּמְקַשֵּׁר כָּל הָאוֹתִיּוֹת וְהַצֵּרוּפִים שֶׁבְּחֶלְקוֹ מִכְּלָלִיּוּת הָעוֹלָמוֹת אֶל שָׁרְשָׁן וְאֶל מְקוֹמָן וּמֵשִׁיב אוֹתָם כֻּלָּם מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּדְּחוּ וְנִתְפַּזְּרוּ לְשָׁם וְנַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה וְאָז הַדַּעַת מְיֻשָּׁב. וְזוֹכֶה לְעוֹרֵר רַחֲמִים אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ יִתְפַּלֵּל עָלָיו, דְּהַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְעוֹרֵר בְּרַחֲמָיו הַפְּשׁוּטִים אֶת רַחֲמָיו הַמְּרֻבִּים וְהַגְּדוֹלִים וְאָז יִהְיֶה לוֹ יְשׁוּעָה גְּדוֹלָה בִּשְׁלֵמוּת אָמֵן׃

קו - אשרי משכיל אל דל

כְּשֶׁאָדָם הוּא בְּקַטְנוּת הַמֹּחִין צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלָבוֹא לְגַדְלוּת הַמֹּחִין. וּכְשֶׁבָּא לְגַדְלוּת הַמֹּחִין נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִים וּמַמְשִׁיךְ עָלָיו חֲסָדִים וְרַחֲמִים וְאִם לֹא יָכוֹל בְּעַצְמוֹ לָבוֹא לְגַדְלוּת הַמֹּחִין עֵצָה לָזֶה שֶׁיַּשְׂכִּיל אֲחֵרִים וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר גַּם אֶצְלוֹ׃

קז - כי תצא למלחמה על איביך וכו ושבית שביו

כְּשֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ לְהַכְנִיס בְּךָ גַּדְלוּת וְלַחֲשֹׁב שֶׁכְּבָר אַתָּה בִּבְחִינַת ״צַדִּיק מוֹשֵׁל בְּיִרְאַת אֱלֹהִים״ וְכִבְיָכוֹל רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיָדְךָ כִּי ׳מִי מוֹשֵׁל בְּי צַדִּיק׳ אָז צָרִיךְ לְהָשִׁיב אֶל לִבּוֹ דָּבָר זֶה בְּעַצְמוֹ וְלוֹמַר אֵיךְ אֲנִי מוֹשֵׁל כְּשֶׁיֵּשׁ לִי גַּאֲוָה וְאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹרֶה עִמִּי כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה׃

קח - זבחי אלקים רוח נשברה

כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּדִבֵּקוּת אוֹ מִתְבּוֹדֵד כָּרָאוּי וּבֶאֱמֶת הוּא נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ זֶה נִמְשָׁךְ מִפְּגַם אֱמוּנָה. וְאָז צָרִיךְ שֶׁיְּשַׁבֵּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ וְיִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ עַל שֶׁנָּפַל וְנִשְׁלַךְ מִשָּׁמַיִם לָאָרֶץ וִירַחֵם עַל עַצְמוֹ עַד שֶׁיִּתְאַנֵּחַ עַל זֶה וְעַל-יְדֵי הָאֲנָחָה יַחֲזֹר לְמַדְרֵגָתוֹ׃

קט - יש הבל אשר נעשה על הארץ

א. אֲנָחָה דִּקְדֻשָּׁה יְקָרָה מְאד כִּי עַל-יְדֵי שֶׁמִּתְאַנְּחַ עַל שֶׁרָחוֹק מֵהַקְּדֻשָּׁה. עַל-יְדֵי-זֶה נִפְסָק מֵחֶבֶל הַטֻּמְאָה וְנִתְקַשֵּׁר לְחֶבֶל דִּקְדֻשָּׁה וְכֵן כְּשֶׁמִּתְאַנֵּחַ עַל אֵיזֶה דִּבַּר תַּאֲוָה שֶׁהוּא נִכְסָף אֵלֶיהָ הוּא לְהֶפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם׃

ב. אֲנָחָה שֶׁמִּתְאַנֵּחַ הָאָדָם עַל עֲוונוֹתָיו אוֹ עַל מְעוּט הַשָּׂגָתוֹ הִיא יוֹתֵר טוֹבָה מִכַּמָּה סְגוּפִים וְתַעֲנִיּוֹת׃

קי - לא ימוש ספר התורה הזה מפיך

הַתּוֹרָה הִיא רוּחָנִיּוּת. וְדָבָר רוּחָנִי אֵינוֹ תּוֹפֵס מָקוֹם, וְעַל כֵּן מִי שֶׁזָּכָה וְיָשָׁר פָּעֲלוֹ וְשִׂכְלוֹ רוּחָנִי יָכוֹל לִתְפֹּס כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא יִשְׁכַּח דָּבָר, אַךְ מִי שֶׁהוּא מְגַשֵּׁם דִּבְרֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה מֵהֶם מַמָּשׁוּת עַל-יְדֵי-זֶה בָּא שִׁכְחַת הַתּוֹרָה חַס וְשָׁלוֹם׃

קיא - ראשי תבות רבי

רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי-תֵּבוֹת רַבִּי. וּלְהֶפֶךְ רְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדַּמּוּ רָאשֵׁי-תֵּבוֹת רַבִּי׃

קיב - צהר תעשה לתבה

הַכְּלָל הַיּוֹצֵא לְעִבְדָּא וּלְמַעֲשֶׂה מֵהַמַּאֲמָר הַזֶּה מִגְּדֶל מַעֲלַת דִּבּוּר הָאֱמֶת בְּהַתְּפִלָּה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יָאִיר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ לִרְאוֹת הַפְּתָחִים שֶׁיֵּשׁ בְּהַטֻּמְאָה וְלָצֵאת מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל וְכוּ', כְּבָר נָעְתַּק לְעֵיל בְּסִימָן ט' עַיֵּן שָׁם. וּבְכָאן מְבָאֵר בְּיוֹתֵר שֶׁהַמַּשְׂכִּיל הַמֵּבִין יֵשׁ לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כָּל יָמָיו שֶׁיִּזְכֶּה פַּעַם אֶחָד כָּל יְמֵי חַיָּיו לְדַבֵּר דִּבּוּר אֶחָד שֶׁל אֱמֶת לִפְנֵי ה' כָּרָאוּי וְעַל יְדֵי עֵצָה זֹאת יְכוֹלִין לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי תָּמִיד אֵיךְ שֶׁהוּא יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ עַל-יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁהוּא אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ אֲשֶׁר גַּם כָּל חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין שׁוּם טֻמְאָה וְסִטְרָא אַחֲרָא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם פְּתָחִים לָצֵאת מִשָּׁם רַק שֶׁאֵין רוֹאִים אוֹתָם מִגֹּדֶל הַחֲשֵׁכוּת שֶׁיֵּשׁ שָׁם. אֲבָל עַל-יְדֵי הָאֱמֶת מֵאִיר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ וְיִזְכֶּה לִרְאוֹת וְלִמְצֹא פֶּתַח תִּקְוָה גַּם בְּעֹמֶק נְפִילָתוֹ לָצֵאת מֵאֲפֵלָה

לְאוֹרָה וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת תָּמִיד אָמֵן׃

קיג - ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו

הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה אָמַר׃ קֹדֶם שֶׁגּוֹזְרִין גְּזַר דִּין עַל אֵיזֶה אִישׁ, שׁוֹאֲלִין אֶת הָאִישׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּגְזָר עָלָיו הַדִּין וְאִם הוּא מַסְכִּים אָז נִגְזָר הַדִּין חַס וְשָׁלוֹם, הַיְנוּ שֶׁשּׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ עַל כַּיּוֹצֵא בּוֹ וְהוּא פּוֹסֵק הַדִּין וְאָז נִגְזָר הַדִּין, כָּעִנְיָן שֶׁמָּצִינוּ בְּדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁשִּׁפֵּר לוֹ נָתָן הַנָּבִיא מַעֲשֵׂה הָאוֹרֵחַ וְהַכִּבְשָׂה (שְׁמוּאֵל-ב י״ב א) וְנִפְסַק עָלָיו הַדִּין כַּאֲשֶׁר יָצָא מִפִּיו. וּבְכָל הַדִּבּוּרִים וְסִפּוּרִים שֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לְזָהֵר מְאד לְבִלְי לִגְמֹר הַדִּין כִּי הוּא סַכָּנַת נְפָשׁוֹת כִּי יֵשׁ בְּעִנְיַן סִפּוּרֵי דְּבָרִים עִנְיָנִים גְּבֹהִים׃

קיד - המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר וכו

כְּבָר מוּבָא מִזֶּה הָעִנְיָן לְעֵיל סִימָן פ״ח עַיֵּן שָׁם, וּבְכָאן הוֹסִיף לְבָאֵר שֶׁיֵּשׁ גַּם רָשָׁע שֶׁחוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק, וְכָל זֶה גַּם כֵּן מְכֻוָּן מִלְּמַעְלָה בְּכְדֵי שֶׁיּוּכַל הַצַּדִּיק לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע, אַךְ הָרָשָׁע מְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתוֹ וַה׳ לֹא יַעַזְבֶנּוּ בְּיָדוֹ׃

קטו - ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל

מִי שֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּגַשְׁמִיּוּת כָּל יָמָיו, וְאַחַר-כָּךְ נִתְלַהֵב וְרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז מִדַּת הַדִּין מְקַטְרֵג עָלָיו וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַזְמִין לוֹ מְנִיעָה, וְהַכְּסִיל כְּשֶׁרוֹאֶה הַמְּנִיעוֹת חוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו. אֲבָל מִי שֶׁהוּא בַּר דַּעַת הוּא מְקָרֵב עַצְמוֹ אָז דַּיְקָא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הוּא מִסְתַּכֵּל וּמוֹצֵא בְּהַמְּנִיעָה בְּעַצְמָהּ אֶת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ נִסְתָּר בְּהַמְּנִיעָה הַזֹּאת׃

קטז - הנותן צדקה נצול מעברות

הַנּוֹתֵן צְדָקָה נִצּוֹל מֵעֲבֵרוֹת׃

קיז - הענין שקשה לישן במוצאי שבת

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מַתְחִיל הִתְגַּלּוּת אֵלְיָהוּ וְעַל-יְדֵי-זֶה נִדְחֶה הַשֵּׂקֶר שֶׁהוּא מִבְּחִינַת הַנָּחָשׁ שֶׁהֵבִיא מִיתָה לָעוֹלָם, וְעַל כֵּן קָשֶׁה אָז לִישֹׁן, כִּי שֵׁנָה הִיא גַּם כֵּן מִבְּחִינָה זֹאת (עַיֵּן פְּנִים), וְגַם כִּי הַהַבְדָּלָה שֶׁל מוֹצָאֵי שַׁבָּת הוּא בִּבְחִינַת דַּעַת כִּי 'אִם אֵין דַּעַת הַבְדָּלָה מִנַּיִן' (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פֶּרֶק ה'), וְעַל כֵּן קָשֶׁה לִישֹׁן כִּי הַשֵּׁנָה הוּא הִסְתַּלְּקוּת הַדַּעַת:

קיח - כשלומד איזה דבר, טוב לפרש הדבר

א. כְּשֶׁלּוֹמֵד, טוֹב לְפָרֵשׁ הַדָּבָר בְּלָשׁוֹן שֶׁמֵּבִין וְהוּא טוֹבָה לְהָעוֹלָם:

ב. כָּל צַדִּיק הַדּוֹר הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה מָשִׁיחַ, וּכְשֶׁמְּחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה הוּא בִּבְחִינַת "וְרוּחַ אֱלֹהִים" דָּא רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ "מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם" שֶׁהוּא הַתּוֹרָה (זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ וַיֵּשֶׁב דַּף קצ"ב). וּכְמוֹ שֶׁמָּשִׁיחַ סָבִיל מַרְעִין עֲבוּר כָּל יִשְׂרָאֵל לְכַפֵּר עֲלֵיהֶם כְּמוֹ כֵן כָּל צַדִּיק הַדּוֹר הוּא סוֹבֵל יִסּוּרִים בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם, גַּם מַה שֶּׁאֵין אָנוּ זוֹכִים לְהַשִּׂיג הַדְּבָרִים שֶׁל חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה שֶׁל הַצַּדִּיק כְּמוֹת שֶׁהֵם כְּמוֹ שֶׁיָּצְאוּ מִפִּי הַצַּדִּיק בְּגָבְהֵי מְרוֹמִים רַק צְרִיכִים לְפָרְשָׁם לָנוּ בְּדֶרֶךְ חֹל בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז אוֹ כַּיּוֹצֵא בּוֹ בִּלְשׁוֹן חֹל שֶׁרְגִילִין לְדַבֵּר בּוֹ זֶהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת: "וְהוּא מְחֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ" בְּחִינַת דְּאִתְעֲבֵד חֹל בְּגִינַיְהוּ (שָׁם ח"ג ר"פ) וְזֶה גַּם כֵּן אֵצֶל הַצַּדִּיק בְּחִינַת סָבִיל מַרְעִין לְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל:

קיט - הנכנס לבקר את החולה בשבת

בְּשַׁבָּת נִמְשָׁךְ עַל כָּל אֶחָד דַּעַת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר בּוֹ מִדַּת הָרַחֲמָנוּת לְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת כִּי הָרַחֲמִים תְּלוּי בְּדַעַת, וְעַל-יְדֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם:

קכ - הענין מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסר

כְּשֶׁלּוֹמֵד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר אֵין בּוֹ כֹּחַ כָּל כָּךְ לְעוֹרֵר אוֹתוֹ כְּמוֹ כְּשֶׁשּׁוֹמְעִין מִפִּי הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ וְעִנְיָן זֶה מְפֹרָשׁ בַּתּוֹרָה (עַיֵּן פְּנִים):

קכא - הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי

בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא רוֹאֶה וְלוֹמֵד בְּאֵיזֶה סֵפֶר יִמְצָא אֶת עַצְמוֹ הַיְנוּ שֶׁיִּקַּח לְעַצְמוֹ מוּסָר, וְיִרְאֶה פְּחִיתוּתוֹ וְשִׁפְלוּתוֹ וְזֶה סִימָן שֶׁהוּא חָפֵץ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ׃

קכב - וגם נצח ישראל לא ישקר

הַנִּצָּחוֹן אֵינוֹ סוֹבֵל הָאֱמֶת וְאַף אִם יְבָרְרוּ לְעֵינָיו דָּבָר אֱמֶת יִדְחֶה אוֹתוֹ מֵחֲמַת הַנִּצָּחוֹן, עַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ יְסַלֵּק מִקִּדֶּם מִדַּת הַנִּצָּחוֹן וְאָז יָכוֹל לִרְאוֹת הָאֱמֶת אִם יִרְצֶה אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַף בְּהַנִּצָּחוֹן הוּא אֱמֶת, וְזֶהוּ׃ ״וְגַם נֵצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר״ (שְׁמוּאֵל-א ט״ו כט)׃

קכג - לקשר עצמו להצדיק שבדור

הָעִקָּר וְהַיְסוֹד שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בּוֹ הוּא לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק שֶׁבַּדּוֹר וּלְקַבֵּל דְּבָרָיו עַל כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה, דָּבָר קָטָן וְדָבָר גָּדוֹל וְלִבְלִי לִנְטוֹת מִדְּבָרָיו חַס וְשָׁלוֹם יָמִין וּשְׂמֹאל, וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ מֵאִתּוֹ כָּל הַחָכְמוֹת וּלְסַלֵּק דַּעְתּוֹ כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׂוּם שֵׂכֶל בִּלְעֲדֵי אֲשֶׁר יְקַבֵּל מֵהַצַּדִּיק וְהָרַב הָאֱמֶת, וְכָל זְמַן שֶׁנִּשְׁאָר אֶצְלוֹ שׂוּם שֵׂכֶל עַצְמוֹ אֵינוֹ בִּשְׁלֵמוּת וְאֵינוֹ מְקֻשָּׁר עֲדַיִן לְהַצַּדִּיק, וְכֵן עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה הָיָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הִשְׁלִיכוּ מֵאִתָּם כָּל הַחָכְמוֹת וְהֶאֱמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ בִּבְחִינַת׃ ״עַם נָבָל וְלֹא חָכָם״ (דְּבָרִים ל״ב ו) וְתַרְגּוּמוֹ׃ ׳עַמָּא דְּקַבִּילוּ אוֹרַיְתָא וְלָא חַכִּימוּ׳ וְכֵן עִקַּר קַבָּלַת עֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם הוּא עַל-יְדֵי שֶׁמַּשְׁלִיכִין וּמְבַטְּלִין כָּל הַחָכְמוֹת, רַק לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת כִּי רַק הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא הַחָכְמָה הָאֲמִתִּיוֹת. וּשְׁאָר כָּל הַחָכְמוֹת הֵם בְּטֵלִים אֶצְלָהּ׃

קכד - שיר מזמור למנצח, זמרו למי שמנצחין אותו ושמח

כְּשֶׁמְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמָּקוֹם וּמְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ בִּטְעָנוֹת וּבַקָּשׁוֹת, וְרוֹצֶה לְנַצֵּחַ אֶת הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא כְּבְיָכוֹל שֶׁיַּעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתוֹ, יֵשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תַּעֲנוּג וְשִׂמְחָה מִזֶּה, עַל כֵּן שׁוֹלֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דְּבוּרִים בְּפִיו שֶׁיּוּכַל לְנַצֵּחַ אוֹתוֹ, כִּי בְּלֹא זֶה בְּוַדַּאי לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לְבָשָׂר וָדָם לְנַצֵּחַ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מְסַיֵּעַ לוֹ בָּזֶה כַּנַּ״ל׃

קכה - ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה

אֲכִילַת שַׁבָּת יְקָרָה וּקְדוֹשָׁה מְאד, וּמִצְוָה לְהַרְבּוֹת בְּמַאֲכְלֵי שַׁבָּת כִּי הִיא כְּלָלוּת אֱלֹהוּת וְכֻלָּהּ קֹדֶשׁ, עַל כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר בָּהּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהּ שׁוּם חֵלֶק וַאֲחִיזָה מִימֵי הַחֹל, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יֹאכַל כְּפִשּׁוּטוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁהוּא רָעֵב מֵאֲתְמוֹל, אוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָעֵב לְמָחָר, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ אֲחִיזָה וְחֵלֶק לִימֵי הַחֹל בַּאֲכִילָתוֹ, וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְכַוֵּן בַּאֲכִילָתוֹ בְּשַׁבָּת רַק בִּשְׁבִיל קְדֻשַּׁת שַׁבָּת עַצְמוֹ, וְזֶה בְּחִינַת תְּלָתָא הַיּוֹם דִּכְתִיב אֵצֶל אֲכִילַת שַׁבָּת, לְרַמֵּז שֶׁיִּהְיֶה אֲכִילָתוֹ רַק בִּשְׁבִיל קְדֻשַּׁת וּכְבוֹד הַיּוֹם עַצְמוֹ׃

קכו - ששבחו החבריא את רבי שמעון בן יוחאי

תֵּכֶף בִּשְׁעַת כְּנִיסַת שַׁבָּת, אָז מֵחֲמַת גֹּדֶל הַתַּעֲנוּג שֶׁל הַנֶּפֶשׁ יְתֵרָה שֶׁבָּא בְּשַׁבָּת, מַתְחִילִים תֵּכֶף לְהִתְגַּעְגֵּעַ וּלְהִצְטַעֵר עַל אֲבֵדַת הַנֶּפֶשׁ בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְזֶה בְּחִינַת ״שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ״ שֶׁאוֹמְרִים בִּכְנִיסַת שַׁבָּת וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳כֵּיוָן שֶׁשָּׁבַת וַי אָבְדָה נֶפֶשׁ׳ (בֵּיצָה ט״ו), וְזֶה כְּעֵין שֶׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁבְּעֵת שֶׁהִתְעַנְּגוּ הַחֲבֵרַיָּא מְאד מִקְּדֻשַּׁת הִתְגַּלּוּת שֶׁל רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי, הִתְחִילוּ לְהִתְגַּעְגֵּעַ מְאד וְאָמְרוּ׃ ׳וַי לְדָרָא כַּד תִּסְתַּלֵּק׳, וְזֶה כְּעֵין הַנַּ״ל מַמָּשׁ׃

קכז - הבגדים הם בסוד החשמ״ל, שהוא שמירה

הַבְּגָדִים יִהְיוּ שְׁלֵמִים תָּמִיד וְלֹא קְרוּעִים; וְהַבְּגָדִים בְּעַצְמָם תּוֹבְעִין אֶת הָאָדָם לְדִין, אִם לֹא נִזְהָר בִּשְׁמִירָתָם לְכַבְּדָם כָּרָאוּי וּלְהַחֲזִיקָם בִּנְקִיּוּת׃

קכח - כחלינהו לעינה ושבקוהו

יֵשׁ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים קְצָת, וּמֵחֲמַת שֶׁנּוֹגֵעַ יִרְאַת ה' בְּלִבּוֹ מַשְׁפִּיל עֵינָיו קְצָת וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא גּוֹנֵב אֶת הָעַיִן כִּלְאַחַר יָד וּמִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְעִנְיַן הַיֵּצֶר הָרָע דַּעֲבֵרָה: יַכְחִילְנֵהוּ לְעֵינֵהּ' (יוֹמָא ס"ט), שֶׁמְּסַמֵּא עֵינֵי הַיֵּצֶר הָרָע עַל-יְדֵי שֶׁמּוֹנֵעַ עַצְמוֹ מִלְּהִסְתַּכֵּל, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן נִשְׁאָר הַיֵּצֶר הָרָע כִּי מִסְתַּכֵּל מִן הַצַּד כִּלְאַחַר יָד:

קכט - ארץ אכלת יושביה

א. הָאֱמוּנָה לְבַדָּהּ שֶׁמַּאֲמִין בְּהַצַּדִּיק וּמְקָרֵב עַצְמוֹ אֵלָיו, אֲפִלּוּ אִם לֹא יְקַבֵּל מִמֶּנּוּ כְּלָל, זֶה בְּעַצְמוֹ טוֹב מְאד, כִּי עַל-יְדֵי הָאֱמוּנָה וְהַהִתְקָרְבוּת לְבַד נֶאֱכָל הָרָע שֶׁלּוֹ וְנִתְהַפֵּךְ לְמַהוּת הַצַּדִּיק, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם. אֲבָל מִי שֶׁנּוֹסֵעַ וּמְקָרֵב עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיקִים בִּשְׁבִיל כַּוָּנָה אַחֶרֶת לֹא יוֹעִיל לוֹ הַהִתְקָרְבוּת כְּלָל:

ב. מִי שֶׁנּוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת כְּדֵי לָשׁוּב עַל-יְדֵי-זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי תּוֹעִיל לוֹ אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מְאד, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה לְבַד שֶׁנִּכְנָס לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נֶאֱכָל אֲצִלָּהּ וְנִתְהַפֵּךְ לְמַהוּתָהּ הַקָּדוֹשׁ, וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ הַמְהַלֵּךְ אַרְבַּע אַמּוֹת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא (כְּתֻבּוֹת קי"א). אֲבָל אִם אֵין רְצוֹנוֹ כְּלָל בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְכַלּוֹת הָרָע שֶׁלּוֹ, לֹא יוֹעִיל לוֹ יְשִׁיבַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, כִּי הִיא מְקִיאָה אוֹתוֹ בִּבְחִינַת "כַּאֲשֶׁר קָאָה" (וַיִּקְרָא י"ח כח):

קל - כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו

עַל-יְדֵי עֲנָוָה נִצּוֹל מִנְּאוּף וְזוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית אֲבָל עַל-יְדֵי גַּאֲוָה וְגַדְלוּת מִתְגַּבֵּר עָלָיו הַיֵּצֶר הָרָע בְּתַאֲוָה זֹאת:

קלא - צריך להתירא ולפחד מן הכבוד

צָרִיךְ לְהִתְיָרֵא וְלִפְחֹד מִן הַכָּבוֹד, כִּי כָּבוֹד הוּא סַכָּנָה גְּדוֹלָה סַכָּנַת נְפָשׁוֹת, עַל כֵּן כְּשֶׁמַּגִּיעַ אֵיזֶה כָּבוֹד לְהָאָדָם צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאד לְקַבְּלוֹ כָּרָאוּי לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, כִּי אִם חַס וְשָׁלוֹם יִפְגֹּם בְּהַכָּבוֹד כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה וְלֹא יְקַבְּלוֹ כָּרָאוּי יוֹכַל לְהִסְתַּלֵּק חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה:

קלב - יש צדיק שהוא מפרסם גדול במדינה אחת

יֵשׁ צַדִּיק שֶׁהוּא מְפֻרְסָם גָּדוֹל בִּמְקוֹמוֹ, וּבִמְקוֹם אַחֵר הַסָּמוּךְ לוֹ אֵינוֹ מְפֻרְסָם וְאֵינוֹ חָשׁוּב כְּלָל, וְשׁוּב בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא מְפֻרְסָם בְּיוֹתֵר, אַךְ בֶּאֱמֶת אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מְפֻרְסָם וְאֵינוֹ חָשׁוּב כְּלָל גַּם שָׁם עִקַּר הַקִּיּוּם וְהַחִיּוּת רַק עַל יָדוֹ, רַק שֶׁהוּא בְּהֶעְלֵם, וְהוּא בִּבְחִינַת מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (תְּצֶא ר״פ): מַעְיָן דְּנָפֵק מֵאֲתָר חַד וְאָזֵל מִתְּחוֹת לְאַרְעָא עַד שֶׁנּוֹבֵעַ וְיוֹצֵא בְּמָקוֹם אַחֵר, וְאַף בְּמָקוֹם שֶׁהוֹלֵךְ תְּחוֹת אַרְעָא הוּא מַשְׁקֶה שָׁרְשֵׁי אִילָנָא:

קלג - וארח צדיקים כאור נגה

בֶּאֱמֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וְהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת הֵם מְאִירִים בְּכָל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם בְּאוֹר גָּדוֹל מְאֹד, וְאוֹרָם גָּדוֹל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת פְּעָמִים מִכָּל הָעוֹלָם הַזֶּה וַהֲבָלָיו, אֲבָל מֵחֲמַת שֶׁבְּנֵי אָדָם מְשֻׁקָּעִים מְאֹד בְּהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, וְהוּא סָמוּךְ לְעֵינֵיהֶם מְאֹד וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁאֵין טוֹב מִזֶּה, עַל כֵּן הָעוֹלָם הַזֶּה אַף שֶׁהוּא קָטָן וּמֵעָט מְאֹד וְאֵין בּוֹ מַמָּשׁ כְּלָל, אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא עוֹמֵד לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם, וּמוֹנֵעַ אוֹתָם מִלִּרְאוֹת אוֹר הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת וְהוּא כְּמוֹ אִם תַּחֲזִיק מַטְבֵּעַ קְטַנָּה נֶגֶד עֵינֶיךָ בְּסָמוּךְ לֹא תּוּכַל לִרְאוֹת הַר גָּדוֹל, אַף-עַל-פִּי שֶׁהָהָר גָּדוֹל אֲלָפִים וּרְבָבוֹת פְּעָמִים מִן הַמַּטְבֵּעַ הַקְּטַנָּה, כֵּן הָעוֹלָם הַזֶּה הַקָּטָן, וְתַאֲוֹוֹת הַמָּמוֹן וְהַמַּטְבֵּעַ שֶׁעוֹמֵד נֶגֶד עֵינָיו מוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלִּרְאוֹת אוֹר הַגָּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים, אֲבָל בֶּאֱמֶת אִם מֵשִׂים הָאָדָם זֶה הַדָּבָר עַצְמוֹ אֶל לִבּוֹ הֵיטֵב, אֵיךְ שֶׁהַדָּבָר קָטָן מְזעִיר כָּזֶה מְעַכֵּב וּמוֹנֵעַ אוֹתוֹ מִלִּרְאוֹת גְּדוֹלִים כָּל-כָּךְ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁהוּא סָמוּךְ מְאֹד לְנֶגֶד עֵינָיו, אָז בְּהַעֲבָרָה בְּעָלְמָא יוּכַל לְהַעֲבִיר הָעוֹלָם הַזֶּה מִנֶּגֶד עֵינָיו, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּטֶּה עֵינָיו מִן הָעוֹלָם וְלֹא יְסִתַּכֵּל עַל הָעוֹלָם הַזֶּה, רַק יָרִים רֹאשׁוֹ וְיַגְבִּיהַּ עֵינָיו וְיִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה הַקָּטָן מְאֹד וּמַפְסִיק וְחוֹצֵץ. וְאָז תֵּכֶף יִזְכֶּה לִרְאוֹת הָאוֹר הַגָּדוֹל וְהַמֻּפְלָג שֶׁל הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת, כְּמוֹ בְּמִשַּׁל הַמַּטְבֵּעַ הַנַּ״ל שֶׁבְּקַל יוּכַל לְסַלְּקָהּ מִנֶּגֶד עֵינָיו וְתֵכֶף יִרְאֶה הָהָר הַגָּדוֹל, כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ לְעִנְיַן הָעוֹלָם וְהַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זַצַ״ל: יְאוֹי וַאֲבוֹי, הָעוֹלָם מָלֵא אוֹרוֹת וְסוֹדוֹת נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְהַיָּד הַקְּטַנָּה עוֹמֶדֶת בִּפְנֵי הָעֵינַיִם וּמְעַכֶּבֶת מִלִּרְאוֹת אוֹרוֹת גְּדוֹלִים כָּאֵלֶּה׳:

קלד - עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל שכן לרבים

צָרִיךְ לְזָהֵר מְאד כְּשֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה בָּרַבִּים שֶׁדִּבּוּרָיו יִתְחַלְּקוּ שֶׁלֹּא יִשְׁמַע כָּל אֶחָד כִּי אִם מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ לֹא יוֹתֵר, וְאַף-עַל-פִּי שֶׁאוֹמֵר בִּפְנֵי רַבִּים לְכֻלָּם בְּשָׁוֶה, עִם כָּל זֶה לֹא יִכְנֹס בְּלֵב כָּל אֶחָד וְאֶחָד כִּי אִם הַנּוֹגֵעַ לוֹ וְצָרִיךְ לוֹ׃

קלה - כי אקח מועד

א. סְגֻלָּה לְהִנָּצֵל מִגְּדֻלּוּת, לְכַבֵּד אֶת הַיָּמִים טוֹבִים וּלְקַבְּלָם בְּשִׂמְחָה וְחֶדְוָה וּבְהַרְחָבַת הַלֵּב, וּלְעַנְּגָם בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּכְסוּת כָּרָאוּי כְּפִי יְכָלְתּוֹ׃

ב. הִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק מְבַטֵּל גַּם כֵּן הַגְּדֻלּוּת, עַל כֵּן זֶה סִימָן אִם הוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק בֶּאֱמֶת אִם יֵשׁ לוֹ שִׁפְלוּת׃

ג. עִקַּר הַהִתְקַשְּׁרוּת הוּא אַהֲבָה, שֶׁיֶּאֱהַב אֶת הַצַּדִּיק אַהֲבָה שְׁלֵמָה שֶׁיִּהְיֶה נַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ, עַד שֶׁעַל-יְדֵי אַהֲבַת הַצַּדִּיק יִתְבַּטֵּל מִמֶּנּוּ אַהֲבַת נָשִׁים בִּבְחִינַת ״נִפְלְאַתָּ אַהֲבָתְךָ לִי״ וְכוּ׳ (שְׁמוּאֵל-ב א׳ כו)׃

ד. כְּשֶׁמְּקַבֵּל יוֹם-טוֹב כָּרָאוּי הוּא בְּחִינַת הַקְּבָלַת פְּנֵי רַבּוֹ בָּרֶגֶל, אַף אִם הוּא רָחוֹק מֵרַבּוֹ כַּמָּה פַּרְסָאוֹת, וְכֵן לְהֵפֶךְ אִם הוּא מְקֻשָּׁר לְהַצַּדִּיק יוּכַל לְהַרְגִּישׁ קְדֻשַּׁת יוֹם-טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַעֲלֶה מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מִבֵּין הַקְּלִפּוֹת וְנוֹפֵל מַלְכוּת הָרְשָׁעָה וְנִתְבַּטֵּל כֹּחַ מַלְכוּת הָעַכּוּ״ם׃

ה. בְּיוֹם-טוֹב צְרִיכִין לָשׂוּב בִּתְשׁוּבָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה, כִּי בְּכָל הַיָּמִים טוֹבִים הָעוֹלָם נִדּוֹן כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ בְּאַרְבָּעָה פְּרָקִים וְכוּ׳ (רֹאשׁ-הַשָּׁנָה טז״ז), עַל כֵּן צְרִיכִין אָז לָשׂוּב בִּתְשׁוּבָה וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹצֵא מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה מִבֵּין הַקְּלִפּוֹת כַּנַּ״ל וּמְקָרֵב אֶת הַגְּאֻלָּה׃

קלו - אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו

צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ אֶת אֵלּוּ הַחוֹלְקִים עָלָיו צָרִיךְ לְחַקֵּר לִמְצֹא זְכוּת בָּהֶם בַּמֶּה שֶׁחוֹלְקִים עָלָיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל לְבַטֵּל הַמַּחֲלֹקֶת לְגַמְרֵי אוֹ שֶׁיִּהְיֶה מַפָּלָה לְהַחוֹלְקִים׃

קלז - חלקי ה אמרתי לשמר דבריך

חֵלֶק אֱלֹהַי מִמַּעַל שֶׁיֵּשׁ לִי אוֹמֵר לִי וּמְלַמֵּד אוֹתִי לִשְׁמֹר כִּדְבָרֶיךָ׃

קלח - לך אמר לבי בקשו פני

מִי שֶׁהוּא בַּר לֵבָב בִּבְחִינַת׃ ״וְלִבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי״ (תְּהִלִּים ק״ט כב) יוּכַל לֵידַע עֲתִידוֹת עַל-יְדֵי מַה שֶׁהַלֵּב אוֹמֵר לוֹ שֶׁהוּא דִּבְרֵי ה׳ מַמָּשׁ׃

קלט - צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו

בְּחֹל שֶׁיֵּשׁ שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים, כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מִצְוָה אָז יוֹנֶקֶת הַקְּלִפָּה מֵהָרַגְלִין שֶׁל הַמִּצְוָה שֶׁלֹּא תּוּכַל לַעֲלוֹת וְלֵילֵךְ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְשַׁבָּת נִתְבַּטֵּל שְׁלִיטַת הַחִיצוֹנִים וְאָז עוֹלָה הַמִּצְוָה וְהוֹלֶכֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא, וְזֶה בְּחִינַת׃ ״אִם תָּשׁוּב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ״ (יְשַׁעְיָה נ״ח יג), וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִשְׁתַּעֲשֵׁעַ וּמִתְעַנֵּג בָּהּ וְעוֹשֶׂה מִפַּעֲמֵי רַגְלָיו דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׂה׃

קמ - ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו

הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ, כִּי אֵין בּוֹ שׂוּם תְּפִיסָה כִּי הוּא לְמַעְלָה לְגַמְרֵי מִשְּׂכְלֵנוּ, רַק עַל-יְדֵי אֲנָשָׁיו הַמְקֹרָבִים אֲלָיו שֶׁהָעוֹלָם אֵינָם רְחוֹקִים עֲדַיִן מֵהֶם כָּל-כָּךְ וּבָהֶם יֵשׁ לָהֶם תְּפִיסָה וְהַשָּׂגָה, עַל יָדָם יְכוֹלִים לְהָבִין מַעֲלַת הַצַּדִּיק׃

קמא - אם יזכה שירגיש באמת כאב חטאיו

א. אִם יִזְכֶּה שֶׁיַּרְגִּישׁ בֶּאֱמֶת כְּאֵב חֲטָאָיו, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁנְּמוֹל עָרְלַת לִבּוֹ עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ לִבּוֹ בֶּאֱמֶת גֹּדֶל כְּאֵבוֹ וְיִצְטַעֵר וְיִתְחָרֵט וְיָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בֶּאֱמֶת, אָז יַרְגִּישׁוּ גַּם כָּל הַלְּבָבוֹת שֶׁל כָּל הַטִּפּוֹת שֶׁנִּמְשְׁכוּ מִמֶּנּוּ, הֵן בָּנָיו מַמָּשׁ הֵן אוֹתָם שֶׁנִּמְשְׁכוּ לְמָקוֹם אַחֵר חַס וְשָׁלוֹם, כֻּלָּם יִהְיֶה נִמּוֹל עָרְלַת לִבָּם

וְיַרְגִּישׁוּ הֵיכָן הֵם מֻטָּלִים, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בֵּינֵיהֶם וְיִתְעוֹרְרוּ לִתְשׁוּבָה כֻּלָּם׃

ב. הַזְּמַן הַמְסֻגָּל לָזֶה הוּא חֹדֶשׁ אֱלוּל, שֶׁאָז יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לְהַרְגִּישׁ כְּאֵב חֻטְאָיו בֶּאֱמֶת עַד שֶׁיַּרְגִּישׁוּ גַּם הַלְּבָבוֹת שֶׁל זַרְעוֹ לִהְיכָן שֶׁנִּמְשְׁכוּ, עַד שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בֵּינֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ בִּתְשׁוּבָה כֻּלָּם׃

קמב - מי שאי אפשר לו ללמד כלל

מִי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִלְמֹד כְּלָל, כְּגוֹן שֶׁהוּא עַם הָאָרֶץ. אוֹ שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם סֵפֶר. אוֹ שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ וּבַמִּדְבָּר וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה רַק שֶׁלִּבּוֹ בּוֹעֵר בּוֹ וְכוֹסֵף וּמִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד לִלְמֹד תּוֹרָה. אָז מַה שֶּׁהַלֵּב חוֹמֵד לִלְמֹד זֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת לְמוּד מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר (עַיֵּן פְּנִים)׃

קמג - מעלת המקבל עצה מחכמי הדור

עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל עֵצָה מִצַּדִּיקֵי אֱמֶת נַעֲשֶׂה הַמְתָּקַת הַדִּינִים, גַּם עַל-יְדֵי-זֶה יָבוֹא לוֹ יְשׁוּעָה, גַּם אִם אֵינוֹ מְקַבֵּל עֵצָה מִצַּדִּיקִים אָז אֶפְשָׁר שֶׁתָּבוֹא לוֹ רָעָה חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי עַצְמוֹ בִּבְחִינַת ״אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ״ וְכוּ׳ (מִשְׁלֵי י״ט ג) אֲבָל אִם הוּא מְקַבֵּל עֵצָה מִצַּדִּיקִים אַף אִם אַחַר-כָּךְ לֹא עָלְתָה לוֹ יָפֶה הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא רַק מִלְּמַעְלָה׃

קמד - אין אדם מת וחצי תאותו בידו

הַצַּדִּיק שֶׁמְּשַׁבֵּר תַּאֲוֹת אֲכִילָה עַד שֶׁאֲפִלּוּ בְּיָמִים שֶׁהַתְּרָה אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳בְּיוֹם-טוֹב חֶצְיוֹ לַה׳ וְחֶצְיוֹ לָכֶם׳ (פְּסָחִים ס״ח) אוֹחֵז גַּם כֵּן תַּאֲוָתוֹ בְּיָדוֹ, אֵצֶל הַצַּדִּיק הַזֶּה אֵין חִלּוּק בֵּין מִיתָה לְחַיִּים, כִּי תָּמִיד הוּא עוֹבֵד הַשֵּׁם׃

קמה - אין אדם מת וחצי וכו

מִי שֶׁאוֹחֵז תַּאֲוָתוֹ מִמַּחֲלֹקֶת זוֹכֶה שֶׁיֹּאמְרוּ דְּבַר הֲלָכָה מִשְׁמוֹ, וְאָז הוּא דָּר בְּשֹׁנֵי עוֹלָמוֹת וּכְאִלּוּ לֹא מֵת׃

קמו - עדות ה נאמנה

הַתּוֹרָה עוֹמֶדֶת אֵצֶל הָאָדָם בְּתֹקֶף תְּשׁוּקַת תַּאֲוָתוֹ, וְקוֹרְאָה אוֹתוֹ׃ ״עַד מָתַי פְּתָיִם תְּאֵהֲבוּ פֶּתִי״ (מִשְׁלֵי א׳ כב), וּמֵחֲמַת תְּשׁוּקַת תַּאֲוָתוֹ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ קְרִיאָתָהּ, וְעוֹשֶׂה הָעֲבֵרָה מֵחֲמַת הָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ אֲבָל אַחַר גְּמַר תַּאֲוָתוֹ הוּא מַרְגִּישׁ תֵּכֶף אֶת קוֹל קְרִיאָתָהּ וּמִתְחָרֵט עַל הָעֲבֵרָה׃

קמז - כשם שמי שהוא עזות פנים אין לו חלק בתורה

מִי שֶׁהוּא עַזּוּת פָּנִים אֵין לוֹ חֵלֶק בַּתּוֹרָה, וְכֵן לְהִפּוּךְ מִי שֶׁאֵין בּוֹ עַזּוּת דְּקְדֻשָּׁה אֵין לוֹ גַּם כֵּן חֵלֶק בַּתּוֹרָה. כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עַזּוּת דְּקְדֻשָּׁה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ״הֱוֵי עַז כַּנָּמֵר׳ (אָבוֹת פֶּרֶק ה) וּמִדַּת הָעֲנָוָה הוּא עִנְיָן אַחֵר לְגַמְרֵי, וְעִקַּר מִדַּת הָעֲנָוָה שֶׁיִּהְיֶה בְּמַדְרֵגָה שֶׁיּוּכַל לְהִתְפָּאֵר שֶׁהוּא עָנָו, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁכָּתַב בְּעַצְמוֹ ״וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו״, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁאָמַר רַב יוֹסֵף׃ ׳לֹא תִּיתְנִי עֲנָוָה דְּאִיכָּא אֲנָא׳ (סוֹטָה מ״ט), זֶהוּ מַדְרֵגַת הָעֲנָוָה בְּתַכְלִית׃

קמח - מדת היראה בעצמה היא יראה מהשם יתברך

בְּמִדַּת הַיִּרְאָה יֵשׁ מַדְרֵגוֹת, יִרְאָה לְמַעְלָה מִיִּרְאָה עַד אֵין סוֹף, עַיֵּן פְּנִים׃

קמט - חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך

א. קִימַת חֲצוֹת הוּא הַמְתָּקַת הַדִּינִים וְהוּא מְסֻגָּל כְּמוֹ פִּדְיוֹן׃

ב. זְמַן חֲצוֹת הוּא תָּמִיד אַחַר שֵׁשׁ שָׁעוֹת מִתְּחִלַּת הַלַּיְלָה, בֵּין בַּקַּיִץ בֵּין בַּחֹרֶף, וְאָז מַתְחִיל זְמַן חֲצוֹת, וְנִמְשָׁךְ עַד גְּמַר אַשְׁמוּרָה שְׁנִיָּה, דְּהַיְנוּ שְׁתֵּי שָׁעוֹת, וּבַבֹּקֶר טוֹב לְהִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ הַדַּעַת (עַיֵּן זֹהַר-הַקָּדוֹשׁ בְּשַׁלַּח דַּף נ״ז):

קנ - דמות דיוקנו של אביו ראה

דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו רָאָה (סוֹטָה ל״ו תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת וַיֵּשֶׁב), הוּא דָּבָר נִסְתָּר מְאד אֵיךְ הַדְּמוּת נִתְרָאֶה, כִּי בְּוַדַּאי יַעֲקֹב לֹא יָדַע מִזֶּה כִּי סָבַר שֶׁטָּרַף טָרַף יוֹסֵף, וּמַעֲלַת הַנְּסָיוֹן אַף שֶׁרָאָה דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ הֵם דְּבָרִים נִסְתָּרִים וּמְכֻסִּים מִבְּנֵי אָדָם:

קנא - סגלה לזרע של קימא

סְגֻלָּה לְזֶרַע שֶׁל קַיָּמָא שֶׁיֹּאמְרוּ שְׁנֵיהֶם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ קֹדֶם הַזִּווּג פָּרָשַׁת וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם, וְכֵן כְּשֶׁהַתִּינוֹק חוֹלֶה חַס וְשָׁלוֹם יֹאמְרוּ אָז גַּם כֵּן הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה פָּרָשַׁת וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם:

קנב - כשבא נשמה קדושה לעולם עם הענפים השיכים לה

כְּשֶׁבָּא נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה לְהָעוֹלָם עִם הָעֲנָפִים הַשַּׁיָּכִים לָהּ, אָז הַקְּלִפָּה מְסוֹבֶבֶת אוֹתָהּ, רַק נִשְׁאָר פֶּתַח נֶגֶד אֱמוּנָה, שֶׁכְּנֶגֶד הָאֱמוּנָה הַפֶּתַח פָּתוּחַ, וְלִפְעָמִים מֵחֲמַת פְּגַם הָעֲנָפִים מַשְׁלִיכִים אוֹתָם מִשָּׁם הַיְנוּ מִן הָאֱמוּנָה, וְאָז מִתְפַּשֶּׁטֶת הַקְּלִפָּה גַּם עַל הַפֶּתַח וְאֵינָם יְכוֹלִים לִכְנֹס וּלְהִתְקָרֵב אֶל שָׁרְשָׁם שֶׁהוּא הַנְּשָׁמָה הַנַּי״ל, וְהִנֵּה סְתִימַת הַפֶּתַח דְּהַיְנוּ הָאֱמוּנָה כַּנַּי״ל הוּא רַק לִפְעָמִים, בְּעֵת שֶׁצְּרִיכִין לְהַשְׁלִיךְ לַחוּץ אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהִתְקָרֵב, אֲבָל תֵּכֶף אַחַר-כָּךְ חוֹזֵר הַפֶּתַח וְנִפְתָּח כְּבַתְּחִלָּה, וּכְשֶׁיֵּשׁ חַס וְשָׁלוֹם רִבּוּי פְּגָמִים אָז מִתְיָרְאִין וְחוֹשְׁשִׁין שֶׁלֹּא יִסְתֹּם הַפֶּתַח לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הִתְגַּבְּרוּת הַקְּלִפָּה הַמְסַבֶּבֶת הַנַּי״ל, וְאָז מַעֲמִידִים בַּפֶּתַח הַנַּי״ל יְרֵא שָׁמַיִם שֶׁיַּעֲמֹד לִשְׁמֹר שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לְשָׁם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא תּוֹעֶלֶת נֶגֶד הַקְּלִפָּה הַמְסַבֶּבֶת הַנַּי״ל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָהּ לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִתְפַּשֵּׁט עַל הַפֶּתַח מֵחֲמַת הַיְרֵא שָׁמַיִם שֶׁעוֹמֵד שָׁם, וְעַל-יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ כְּשֶׁמּוֹסֵר נַפְשׁוֹ לִנְסֹעַ וּלְהִתְקָרֵב אֶל הַצַּדִּיק, עַל-יְדֵי-זֶה אֶפְשָׁר לְדַבֵּק עַצְמוֹ אֵלָיו אַף שֶׁעוֹמֵד שָׁם הַיְרֵא שָׁמַיִם וְשׁוֹמֵר שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לְשָׁם, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּאִיר

אֵלָיו הַחָכְמָה דְּהַיְנוּ הַמּוֹחַ בְּעַצְמוֹ׃

קנג - ענין קבלת פני תלמיד חכם

הַתַּלְמִיד וְהָרַב הֵם בְּחִינַת חַמָּה וּלְבָנָה, וְאִם הַתַּלְמִיד יֵשׁ לוֹ פָּנִים הַיְנוּ בְּחִינַת אַנְפִּין נְהִירִין, אָז יָכוֹל לְקַבֵּל אוֹר פְּנֵי הָרַב עַד שֶׁיִּתְרָאֶה בְּפָנָיו אוֹר פְּנֵי הָרַב מַמָּשׁ, וּכְמוֹ שֶׁהַלְּבָנָה מְקַבֶּלֶת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ. וְזֶהוּ עִנְיַן קַבָּלַת פְּנֵי תַּלְמִיד-חָכָם, הַיְנוּ קַבָּלַת פָּנִים שֶׁל הָרַב לְתוֹךְ הַפָּנִים שֶׁלּוֹ מַמָּשׁ, אַךְ אִם הַתַּלְמִיד אֵין לוֹ פָּנִים דְּהַיְנוּ שֶׁהוּא בְּבְחִינַת אַנְפִּין חֲשׁוּכִין עַל-יְדֵי שֶׁהוּא מְשֻׁקָּע בְּתַאֲוֹוֹת מָמוֹן אָז אֵין מִתְרָאֶה בְּתוֹכוֹ פְּנֵי הָרַב. וְכֵן מִי שֶׁהוּא עַזּוּת פָּנִים אֵין לוֹ גַּם כֵּן פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה וְאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל פְּנֵי הָרַב בְּהַפָּנִים שֶׁלּוֹ כַּנַּ״ל׃

קנד - דע כי יש יראות נפולות

הָעֵצָה הַיּוֹצֵאת מֵהַמַּאֲמָר הַזֶּה מֵעִנְיַן שֶׁעַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁאָדָם דָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ מִלְּמַטָּה עַל-יְדֵי-זֶה אֵין עָלָיו דִּין מִלְּמַעְלָה, וְאָז אֵין צָרִיךְ לִירָא מִשּׁוּם דָּבָר וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלָה הַיִּרְאָה לְשָׁרְשָׁהּ לַדַּעַת, שֶׁיֵּדַע מִמִּי יִתְיָרֵא וְכוּ׳ כְּבָר מְבֹאָר מִזֶּה בַּאֲרִיכוּת לְעֵיל בְּסִימָן ט״ו עַיֵּן שָׁם׃

קנה - עצבות הוא מדה רעה מאד

א. אֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת כֹּחַ הַגּוֹדֶל וְכֹחַ הַצּוֹמֵחַ (עַיֵּן פְּנִים) וְהוּא בְּחִינַת אֲרִיכוּת אַפַּיִם, הַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת הוּא גּוֹדֵל וְצוֹמֵחַ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה. כִּי לֹא יוּכַל לְבַלְבְּלוֹ שׁוּם בִּלְבּוּל וּמוֹנֵעַ רַק הוּא מַאֲרִיךְ אַפּוֹ לִסְבֹּל כָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו, כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים מֵעֲבוֹדַת ה׳ מַה שֶּׁאֵינוֹ מִתְקָרֵב לְיִרְאֵי ה׳, הַכֹּל הוּא מֵחֲמַת עַצְלוּת וְעַצְבוּת וּכְבֵדוּת שֶׁבָּא מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי אִם הָיָה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהָאֱמֶת כָּרָאוּי בְּוַדַּאי הָיָה רָץ וּמְזְדָּרֵז מְאֹד לְהִתְקָרֵב לָהֶם, וְכֵן מַה שֶּׁאֵינוֹ מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי הוּא גַּם כֵּן מֵחֲמַת עַצְלוּת וּכְבֵדוּת שֶׁבָּא מֵחֲסְרוֹן אֱמוּנָה, כִּי בְּוַדַּאי אִם הָיָה לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְהָיָה מַאֲמִין שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עָלָיו וְשׁוֹמֵעַ כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו וּמַאֲזִין לְקוֹל תְּפִלָּתוֹ, בְּוַדַּאי הָיָה מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי בְּהִתְלַהֲבוּת וְחֵשֶׁק גָּדוֹל, אַךְ עִקַּר בִּלְבּוּל הַתְּפִלָּה הוּא מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה. וְכֵן כָּל הַהִתְרַחֲקוּת מְצַדִּיקִים וְיִרְאִים וּמֵעֲבוֹדַת ה׳ בֶּאֱמֶת, הַכֹּל מֵחֲמַת חֻסְרוֹן אֱמוּנָה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּא עָלָיו עַצְלוּת וְעַצְבוּת וּכְבֵדוּת הַנַּ״ל,

אֲבָל כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה אֵינוֹ יָכוֹל לְמָנְעוֹ שׁוּם דָּבָר רַק מַאֲרִיךְ אַפּוֹ לִסְבֹּל הַכֹּל, וְגוֹדֵל וְצוֹמֵחַ בַּעֲבוֹדַת ה' אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה׃

ב. לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה וַאֲרִיכוּת אַפַּיִם כַּנַּ"ל הוּא עַל-יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ כְּסוּפִים וְגַעְגּוּעִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁיִּזְכֶּה לָבוֹא לְשָׁם, וְגַם שֶׁיִּהְיֶה גַּעְגּוּעִים לְכָל הַצַּדִּיקִים לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל, וְהוּא סְגֻלָּה לְבַטֵּל כַּעַס וְעַצְבוּת, כִּי אֱמוּנָה וַאֲרִיכוּת אַפַּיִם שֶׁזּוֹכִין בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם הִפּוּךְ הַכַּעַס וְהָעַצְבוּת׃

קנו - מה שמדברים בינו לבין קונו הוא בחינת רוח הקדש

הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַיּוֹצְאוֹת מֵהַמַּאֲמָר הַזֶּה בְּקִצָּרָה כְּבָר נֶעְתְּקוּ לְעֵיל בְּסִימָן כ"א עַיֵּן שָׁם׃

קנז - אם יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק

מִי שֶׁמִּדַּבֵּק עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, לְדִבְרֵי תּוֹרָה הַיּוֹצְאִים מִפִּי הַצַּדִּיק, וְנֶהֱנֶה מֵהֶם בֶּאֱמֶת, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ אַחַר-כָּךְ לִסְבֹּל וְלַחֲפֹץ כְּלָל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה׃

קנח - ראו לפעמים אש בוער מרחוק

הָרְשָׁעִים מְלֵאִים חֲרָטָה, וְאֵלּוּ הַחֲרָטוֹת מִתְקַבְּצִים וּבָאִים לְאֵיזֶה אָדָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִבְעָר לִבּוֹ פִּתְאֹם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַתְחִיל בַּעֲבוֹדַת ה' וְתַכְלִית לְאַחַר שָׁעָה נִתְבַּטֵּל וְחוֹזֵר לְקַדְמוּתוֹ, וְלִפְעָמִים נִמְשָׁךְ אֵיזֶה יָמִים אוֹ אֵיזֶה שָׁבוּעוֹת אַךְ לֹא לָנֶצַח וְלֹא לִזְמַן מְרֻבֶּה, וְכָל זֶה מֵחֲמַת שֶׁהַהִתְעוֹרְרוּת בָּא לוֹ רַק מִבְּחִינַת הַחֲרָטוֹת הַנַּ"ל, אַךְ יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין הִתְלַהֲבוּת שֶׁלָּהֶם בָּא לָהֶם מֵאֵלּוּ הַחֲרָטוֹת רַק מִמָּקוֹם אַחֵר, כִּי לָאו כָּל אָדָם שָׁוֶה בָּזֶה׃

קנט - דע שיש אמצעי והיא השכינה

בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה יֵשׁ שְׁנֵי כֹּחוֹת אֵשׁ וּמַיִם, וְכֵן הָאָדָם בְּשָׁעָה שֶׁעוֹסֵק וּמְעַיֵּן בַּתּוֹרָה יוֹצְאִים הַבָּלִים וְאֵדִיים מִמֶּנּוּ וְיֵשׁ בָּהֶם חֲמִימוּת וְלֵחוּת שֶׁהֵם גַּם כֵּן בְּחִינַת אֵשׁ וּמַיִם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה שֶׁלִּמּוּדוֹ עוֹלֶה לְהַשְׁכִּינָה נַעֲשֶׂה מִבְּחִינַת שְׁנֵי הַכֹּחוֹת הַנַּ״ל שֶׁפַּע רוּחָנִיּוּת וְשֶׁפַע גַּשְׁמִיּוּת, אַךְ לָאו כָּל אָדָם זוֹכֶה לָזֶה שֶׁיִּהְיֶה לִמּוּדוֹ עוֹלֶה לְהַשְׁכִּינָה. וְאָז כְּשֶׁהַתּוֹרָה יוֹצֵאת וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לַעֲלוֹת אֶל מְקוֹם מְכוֹנָהּ וּבְתוֹךְ כָּךְ בָּאִים הַגַּרְדִּינֵי נְמוּסִין (הַמְבאָרִים בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מִקֵּץ ר״ג:) הַשּׁוֹלְטִין בַּלַּיְלָה וּמַכִּים עָלֶיהָ וְנוֹפֶלֶת לְמַטָּה וְנִתְפַּזֶּרֶת בְּכָל הָעוֹלָם, וְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם שׁוֹאֲבִים מֵהָאֲוִיר שֶׁהוּא מָלֵא הַתּוֹרוֹת הָאֵלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה וְנִתְפַּזְּרוּ בַּאֲוִיר הָעוֹלָם, אָז אֵצֶל אָדָם גָּדוֹל וְצַדִּיק אוֹ עַל כָּל פָּנִים אֵצֶל אָדָם כָּשֵׁר וְיִרְא שָׁמַיִם נַעֲשֶׂה מִזֶּה טַל תּוֹרָה, וּקְצָת זוֹכִים לְהַשִּׂיג מִזֶּה הַשָּׂגוֹת וְחִדּוּשִׁים דְּאוֹרַיְתָא, וְלִקְטַנִּים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לְהַשִּׂיג וּלְחַדֵּשׁ מַגִּיעַ לָהֶם מִזֶּה הִתְעוֹרְרוּת חָדָשׁ וְחֵשֶׁק נִמְרָץ לְהַתּוֹרָה. שֶׁזֶּה גַּם כֵּן בְּחִינַת חִדּוּשִׁין שֶׁנִּתְחַדֵּשׁ הַחֵשֶׁק וְהַהִתְעוֹרְרוּת אֶצְלוֹ, אֲבָל כְּשֶׁמְּקַבְּלִים מִזֶּה בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים אָז נַעֲשֶׂה אֶצְלָם מֵאֵלּוּ הַתּוֹרוֹת ל״ט (שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע) מְלָאכוֹת וּמַגִּיעַ לָהֶם עַל-יְדֵי-זֶה חֵשֶׁק נִמְרָץ וְהִתְעוֹרְרוּת חָדָשׁ לִיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת וַעֲבוֹדוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הַהֶפּוּךְ מַמָּשׁ מִטַּ״ל תּוֹרָה הַיְנוּ ל״ט (שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע) מְלָאכוֹת כַּנַּ״ל:

קס - הדפק דופק ונוקש באדם

הַדּפֵק דּוֹפֵק וְנוֹקֵשׁ בָּאָדָם וְלִפְעָמִים הוּא מַזְכִּיר אוֹתוֹ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּבְחִינַת: ״קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק״ (שִׁיר הַשִּׁירִים ה׳ ב), וְלִפְעָמִים הוּא מַזְכִּיר אוֹתוֹ לְהַפּוּךְ חַס וְשָׁלוֹם:

קסא - המחלקת מגביה ומרים את האדם

הַמַּחֲלֹקֶת מַגְבִּיהַּ וּמֵרִים אֶת הָאָדָם, כִּמְשַׁל הַמַּיִם שׁוֹטְפִים שֶׁמְּנַשְּׂאִים וּמְרִימִים אֶת הָעֵץ הַשּׁוֹכֵב עַל הָאָרֶץ:

קסב - בימי המגיד, היה איש עשיר ומיחס

עַל-יְדֵי עֲנָוָה שֶׁהוּא אֵין מַמָּשׁ עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְתוֹרָה וּגְדֻלָּה בְּמָקוֹם אֶחָד, אֲבָל בְּלֹא זֶה קָשֶׁה שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם יַחַד תּוֹרָה וּגְדֻלָּה:

קסג - לפעמים מנח הדבור ומוכן לצאת

א. עַל-יְדֵי תַּאֲוות אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא שׁוּם דִּבּוּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ס״ב):

ב. כָּל הָאַרְבָּעָה צְרִיכִין לְהוֹדוֹת, מְרַמֵּז עַל עִנְיַן צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁהִיא בִּבְחִינַת: ״תָּעוּ בַּמִּדְבָּר״, וְחוֹלֶה וְחָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִים, ״וַיַּעֲלוּ שָׁמַיִם וַיֵּרְדוּ תְּהוֹמוֹת״ שֶׁבִּבְחִינַת ״יוֹרְדֵי הַיָּם״, שֶׁסּוֹבֶלֶת עִנּוּיִים וְיִסּוּרִים וְטִלְטוּלִים גְּדוֹלִים וְצָרוֹת מְשֻׁנּוֹת וְכוּ׳ וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַצִּיל אוֹתָהּ בְּכָל פַּעַם מִכָּל הַצָּרוֹת, וְעַל זֶה אָנוּ חַיָּבִים לְהוֹדוֹת תָּמִיד:

קסד - לענין ספורי דברים של הצדיק האמת

יֵשׁ שֶׁבָּא אֶל הַצַּדִּיק שֶׁהוּא רוֹפֵא חוֹלֵי הַנְּפָשׁוֹת וְרוֹצֶה שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַצַּדִּיק רְפוּאוֹת הַיְנוּ הַנְהָגוֹת וּדְרָכִים, כְּפִי מַה שֶׁהוּא יוֹדֵעַ, אֲבָל בֶּאֱמֶת הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ רְפוּאוֹת יְקָרִים וַחֲשׁוּבִים וּדְרָכִים יְשָׁרִים אֲחֵרִים שֶׁצָּרִיךְ לְהַנְהִיגוֹ לִרְפוּאָתוֹ הָאֲמִתִּיוֹת. וְלִפְעָמִים אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַצַּדִּיק לְגַלּוֹת לוֹ פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה הַצָּרִיךְ לִרְפוּאָתוֹ בְּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ מִזֶּה סַם מָוֶת חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן הַהֶכְרֵחַ לְהַלְבִּישׁ לוֹ פְּנִימִיּוּת הַתּוֹרָה בְּדִבְרֵי תּוֹרָה אֲחֵרִים, וְלִפְעָמִים גַּם זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל וּמֻכְרָח הַצַּדִּיק לְהַלְבִּישׁ הַתּוֹרָה בְּסִפּוּרֵי דְּבָרִים חִיצוֹנִים לְמַעַן יוּכַל לְקַבֵּל הָרְפוּאָה הַהֲגוּנָה:

קסה - ואהבת לרעך כמוך אני ה

תִּסְבֹּל וּתְקַבֵּל בְּאַהֲבָה כָּל הָרָעוֹת וְהַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רָאוּי שֶׁתֵּדַע שֶׁלְּפִי מַעֲשֶׂיךָ עַדַיִן הוּא מִתְנַהֵג עִמְּךָ בְּרַחֲמִים רַבִּים, כִּי הָיָה מַגִּיעַ לְךָ יוֹתֵר וְיוֹתֵר חַס וְשָׁלוֹם לְפִי מַעֲשֶׂיךָ:

קסו - כשהעולם אצל הצדיק אז יש לו ממשלה

כְּשֶׁהָעוֹלָם אֵצֶל הַצַּדִּיק יֵשׁ לוֹ מֶמְשָׁלָה:

קסז - השבתים ששובתים אצל התלמיד חכם האמת

דַּע וְהַאֲמֵן כִּי הַשַּׁבָּתִים שֶׁשּׁוֹבְתִים אֵצֶל הַתַּלְמִיד-חָכָם הָאֱמֶת הֵם כְּמוֹ תַּעֲנִית׃

קסח - כשבא לאדם גדלות, סימן שיבוא לו צרה חס ושלום

כְּשֶׁיֵּשׁ לָאָדָם גְּדֻלּוּת סִימָן שֶׁיָּבוֹא לוֹ צָרָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן לְהִפּוּךְ כְּשֶׁהוּא עָנָו וְשָׁפֵל יָבוֹא לְכָבוֹד גָּדוֹל׃

קסט - והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה

א. עַל-יְדֵי הִתְבּוֹדְדוּת שֶׁדָּן וְשׁוֹפֵט אֶת עַצְמוֹ אִם כָּךְ רָאוּי לוֹ לְהִתְנַהֵג, וּמְתַקֵּן מַעֲשָׂיו שֶׁיִּתְנַהֵג עַל-פִּי דִּינֵי וּמִשְׁפְּטֵי הַתּוֹרָה נִמְתָּקִין הַדִּינִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחָה עַד שִׁירְקד מֵחֲמַת שִׂמְחָה׃

ב. עִקַּר פְּגַם הַבְּרִית הוּא עַל-יְדֵי עֲצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה, וְכֵן לְהִפּוּךְ עַל-יְדֵי שִׂמְחָה אָז שָׁם יִתְבָּרֵךְ בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר לוֹ אֶת הַבְּרִית, הַיְנוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ עוֹזֵר לוֹ לִשְׁמֹר אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ׃

קע - ה מה רבו צרי רבים וכו

עַל-יְדֵי הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם נִכְנָע הַחֹמֶר וְהַגּוּף, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל וּמֵאִיר הַצּוּרָה וְהַנֶּפֶשׁ, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יָכוֹל לָשֵׂאת וּלְהָקִים וּלְהָרִים רַבִּים לְשָׁרְשָׁם׃

קעא - ורבים מישני אדמת עפר יקיצו

כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר וְנִתְגַּלֶּה שֵׂכֶל חָדָשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, יֵשׁ בָּזֶה צַדִּיקִים יְלִכוּ בָם שֶׁעוֹבְדִים עִם זֶה הַשֵּׂכֶל אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּפּוֹשְׁעִים יִכָּשְׁלוּ בָם, שֶׁאֵינָם עוֹבְדִים בָּזֶה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְבַזִּין וּמְחָרְפִין אֶת הָעוֹלָם עַל שֶׁהֵם יוֹדְעִים מִזֶּה הַשֵּׂכֶל הֶחָדָשׁ וְהָעוֹלָם אֵינָם יוֹדְעִים מִזֶּה׃

קעב - כל החסרונות שיש לאדם

א. כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם הֵן בָּנִים אוֹ פַּרְנָסָה אוֹ בְּרִיאוּת הַכֹּל הוּא מִצַּד הָאָדָם עַצְמוֹ, כִּי אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹפֵעַ עָלָיו תָּמִיד, אַךְ הָאָדָם עַל-יְדֵי גַּשְׁמִיּוּתוֹ וְעַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים עוֹשֶׂה צֵל לְעַצְמוֹ שֶׁאֵין מַגִּיעַ עָלָיו אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּמִזֶּה בָּאִים לוֹ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת, וְעַל כֵּן אִם הָאָדָם זוֹכֶה לְתַקֵּן מַעֲשָׂיו וּמִדּוֹתָיו וְכָל גַּשְׁמִיּוּתוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְבַטֵּל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי עַד שֶׁהוּא בְּבְחִינַת אַיִן שֶׁאֵינוֹ כְּלָל מִזֶּה הָעוֹלָם אָז אֵינוֹ עוֹשֶׂה צֵל, וְזוֹכֶה לְקַבֵּל אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת וְנִשְׁלָמִים אֶצְלוֹ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת׃

ב. הַחֲכָמִים שֶׁהֵם בְּחִינַת אַיִן זוֹכִין לְכָבוֹד שֶׁהוּא עִקַּר אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ג. כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכֵן הַצַּדִּיק מַרְאִים פָּנִים שְׂחָקוֹת חַיִּים וְטוֹבָה לָעוֹלָם וּלְהַפּוּךְ לְהַפּוּךְ חַס וְשָׁלוֹם׃

קעג - על ידי הכתב יכול הצדיק האמת להכיר הנפש

הַנֶּפֶשׁ וְהָאֱמוּנָה הֵם בְּחִינָה אַחַת. וְיֵשׁ עוֹלָם הָאֱמוּנָה שֶׁמִּשָּׁם נִלְקָח מִדַּת הָאֱמוּנָה, וְעוֹלָם הָאֱמוּנָה בְּעַצְמוֹ יֵשׁ לוֹ גַּם כֵּן אֱמוּנָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְזֶה בְּחִינַת שֹׂרֶשׁ הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת הָאֱמוּנָה וְהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת פְּנִימִיּוּת הַנֶּפֶשׁ, וְהִנֵּה הַכּוֹתֵב נוֹתֵן נַפְשׁוֹ בְּתוֹךְ הַכְּתָב בִּבְחִינַת ״אֲנָא ״נַפְשִׁי ״כְּתִיבַת ״יְהָבִית (שַׁבָּת ק״ה), וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי הַכְּתָב יָכוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת לְהַכִּיר הַנֶּפֶשׁ וּפְנִימִיּוּת הַנֶּפֶשׁ וְהָאֱמוּנָה וְשֹׂרֶשׁ הָאֱמוּנָה שֶׁל הַכּוֹתֵב. וְהַדִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר עִם הַצַּדִּיק הוּא בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה מֵהַכְּתָב, כִּי הַכְּתָב אֵינוֹ רַק פְּעֻלַּת הַנֶּפֶשׁ, וְהַדִּבּוּר הוּא הַנֶּפֶשׁ בְּעַצְמוֹ, עַל כֵּן יָכוֹל לִרְאוֹת מַהוּת הַנֶּפֶשׁ בְּעַצְמוֹ׃

קעד - כשהדינין, חס ושלום, גוברים על האדם

כְּשֶׁהַדִּינִין חַס וְשָׁלוֹם גּוֹבְרִין עַל הָאָדָם אֵין לְהַמִּתְפַּלֵּל עֲבוּרוֹ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ הַדִּינִים חַס וְשָׁלוֹם׃

קעה - מעלת הבכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה

עִקַּר מַעֲלַת הַבְּכִיָּה הוּא כְּשֶׁהִיא מֵחֲמַת שִׂמְחָה וְחֶדְוָה, וַאֲפִלּוּ הַחֲרָטָה טוֹב מְאד שֶׁתִּהְיֶה מֵחֲמַת שִׂמְחָה, שֶׁמֵּרֹב שִׂמְחָתוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתְחָרֵט וְיִתְגַּעְגֵּעַ מְאד עַל שֶׁמָּרַד נֶגְדּוֹ, וְיִתְעוֹרֵר לוֹ בְּכִיָּה מֵחֲמַת הַשִּׂמְחָה׃

קעו - צריך האדם למהר מאד לגרש מקרבו הרוח שטות

צָרִיךְ לְמַהֵר מְאד לְגָרֵשׁ מִלִּבּוֹ הָרוּחַ שְׁטוּת שֶׁנִּכְנַס בּוֹ וְדָבוּק בּוֹ, וְעַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַיְנוּ שֶׁאוֹהֵב אֶת הַצַּדִּיק אֲהֲבַת נֶפֶשׁ, עַל-יְדֵי-זֶה מְגָרֵשׁ בִּמְהִירוּת גָּדוֹל אֶת הָרוּחַ שְׁטוּת מִלִּבּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְלֵב נִשְׁבָּר׃

קעז - ויאמר י״י סלחתי כדבריך

א. יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ כָּזֶה, כְּשֶׁשּׁוֹתִין יַיִן לִפְעָמִים זוֹכִין לְקַבֵּל חָכְמָה וּמֹחִין קְדוֹשִׁים כָּאֵלֶּה, עַד שֶׁיְּכוֹלִין עַל-יְדֵי-זֶה לְכַפֵּר וְלִמְחֹל עֲוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל בִּבְחִינַת׃ ״וְאִישׁ חָכָם יְכַפְּרֶנָּה״ (מִשְׁלֵי ט״ז יד)׃

ב. צָרִיךְ הָאָדָם לְבַטֵּל רְצוֹנוֹ לְגַמְרֵי נֶגֶד רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם רָצוֹן אַחֵר רַק כְּמוֹ שֶׁרוֹצֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵן שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמוֹן וּבָנִים הֵן לָאו חַס וְשָׁלוֹם, וּכְשֶׁהוּא מִסְתַּפֵּק עַצְמוֹ וּמִתְרַצֶּה רַק בִּרְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז מַמְלִיךְ עָלָיו מַלְכוּתוֹ יִתְבָּרַךְ׃

קעח - צריך דוקא ודוי דברים

צָרִיךְ לְפָרֵט אֶת הַחֵטְא, כִּי צְרִיכִין דַּוְקָא וִדּוּי דְּבָרִים לְהִתְוַדּוֹת בְּדִבּוּרִים בְּכָל פַּעַם כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה בִּפְרָטִיּוּת, וְיֵשׁ עַל-זֶה מְנִיעוֹת רַבּוֹת, לִפְעָמִים נִשְׁכָּח מֵאִתּוֹ הַחֵטְא, וְיֵשׁ שֶׁזּוֹכֵר אֶת הַחֵטְא וְקָשֶׁה לוֹ לְהוֹצִיא הַדִּבּוּר לְהִתְוַדּוֹת. וְעַל-יְדֵי שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה כְּגוֹן חֲתֻנָּה שֶׁל מִצְוָה, אוֹ כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה בְּעֵת שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה, עַד שֶׁמְּרַקֵּד הַרְבֵּה מֵחֲמַת שִׂמְחָה, עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְוַדּוֹת וִדּוּי דְּבָרִים וְעַל-יְדֵי-זֶה מְתַקֵּן פְּגַם חֲטָאָיו׃

קעט - כנגד כל מיני מחלקת הן בגשמיות הן ברוחניות

א. תַּעֲנִית מְבַטֵּל מַחֲלֹקֶת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת. כִּי כְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אוֹ לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁצָּרִיךְ בַּעֲבוֹדַת ה׳. זֶה גַּם כֵּן בִּכְלַל מַחֲלֹקֶת. וְהַתַּעֲנִית מוֹעִיל לָזֶה לְהַכְנִיעַ הַלֵּב לְדָבְקָה בְּהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא וְלַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם׃

ב. הַתַּעֲנִית מְחַיֶּה מֵתִים, הַיְנוּ שֶׁמְּחַיֶּה הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בְּחֹשֶׁךְ וְאֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת, כִּי מִי שֶׁפּוֹגֵם אֵיזֶה יוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בּוֹ מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה בּוֹ רַע חַס וְשָׁלוֹם, אָז אֵין לְאוֹתוֹ הַיּוֹם חִיּוּת, וְהוּא מֵמִית אוֹתוֹ הַיּוֹם (עֵין פְּנִים), וְהַתַּעֲנִית מְחַיֶּה הַיָּמִים הַמֵּתִים הַלָּלוּ, וְהַכֹּל לְפִי הַתַּעֲנִית, וְכָל מַה שֶּׁמִּתְעַנֶּה יוֹתֵר כֵּן הוּא מְחַיֶּה יוֹתֵר יָמִים מֵתִים שֶׁעָבְרוּ בְּחֹשֶׁךְ׃

ג. עַל-יְדֵי הַתַּעֲנִית זוֹכִין לְשִׂמְחָה וּכְפִי יְמֵי הַתַּעֲנִית כֵּן זוֹכִין לְשִׂמְחָה׃

קפ - בענין סגלת הפדיון

עִנְיַן סְגֻלּוֹת הַפִּדְיוֹן עַיִן פְּנִים׃

קפא - כשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד

א. כְּשֶׁמִּתְקַשְּׁרִים יַחַד אֵיזֶה אֲנָשִׁים וְחוֹלְקִים עַל אִישׁ אֶחָד, אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא אָדָם חָשׁוּב יוֹתֵר מֵהֶם, עִם כָּל זֶה יְכוֹלִין לְהַפִּילוֹ, רַק שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְשָׁעִים, כִּי קָשֶׁר רְשָׁעִים אֵינוֹ מִן הַמְּנָיָן, אֲבָל אִם אֵינָם רְשָׁעִים אָז יְכוֹלִין לְהַפִּיל מִי שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו עַל-יְדֵי הַקֶּשֶׁר אַף-עַל-פִּי שֶׁכָּל אֶחָד לְבַדּוֹ נָמוּךְ

מִמֶּנּוּ, אִם לֹא שֶׁזֶּה שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו הוּא גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאד אָז אַדְרַבָּא הֵם נִתְבַּטְּלִים לְפָנָיו, וּכְשֶׁמַּפִּילִין אֵיזֶה אָדָם עִקַּר הַנְּפִילָה שֶׁנּוֹפֵל לְתַאֲוות נְאוּף רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ב. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁדּוֹבְרִים עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְעַל אֲנָשָׁיו הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת מְאד בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת וְהֵן הֵן הַמַּצִּיבִין אוֹתָם׃

קפב - מה שהעולם מדברים בספירה

כָּל מַה שֶּׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים בְּכָל יְמֵי הַסְּפִירָה הֵם מְדַבְּרִים רַק מֵהַסְּפִירָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם, וּמִי שֶׁהוּא מֵבִין יוּכַל לִשְׁמֹעַ וְלֵידַע זֹאת, אִם יַטֶּה אָזְנוֹ הֵיטֵב לִסְפּוּרֵי דִּבְרֵיהֶם יִשְׁמַע שֶׁהֵם מְדַבְּרִים רַק מֵהַסְּפִירָה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם׃

קפג - הצדיקים שבדור הם יושבין בעגול

הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר הֵם יוֹשְׁבִים עַל סֵדֶר הָעִגּוּל, וְהֵם בְּחִינַת בֵּית-דִּין וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא רֹאשׁ בֵּית-דִּין שֶׁלָּהֶם, וּמֵהֶם יוֹצֵא הַמִּשְׁפָּט לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הֵן לִזְכוּת וְהֵן לְחוֹבָה, וְכֵן הֵם מְחַלְּקִים הַפַּרְנָסָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כָּרָאוּי לוֹ, וְהָעִקָּר הוּא שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה בֵּינֵיהֶם עַד שֶׁיִּהְיוּ בִּבְחִינַת רוֹאִין זֶה אֶת זֶה׃

קפד - כשאחד מדבר עם חברו ביראת שמים

כְּשֶׁמְּדַבְּרִין עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, אַף שֶׁאֵין חֲבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא בְּעַצְמוֹ מְקַבֵּל עַל-יְדֵי-זֶה הִתְעוֹרְרוּת מֵחֲבֵרוֹ, כִּי עַל-יְדֵי שֶׁיָּצְאוּ הַדִּבּוּרִים מִפִּיו לַחֲבֵרוֹ חוֹזֵר הָאוֹר אֵלָיו. וְאִם הָיָה מְדַבֵּר אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא הָיָה מִתְעוֹרֵר מֵהֶם כְּלָל וְעַל-יְדֵי שֶׁדִּבְּרָם לַחֲבֵרוֹ אַף שֶׁחֲבֵרוֹ לֹא נִתְעוֹרֵר, עִם כָּל זֶה הוּא בְּעַצְמוֹ נִתְעוֹרֵר כִּי חָזְרוּ אֵלָיו עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַהַכָּאָה, כְּמוֹ מִי שֶׁמַּכֶּה וּמַשְׁלִיךְ אֵיזֶה דָּבָר לַכּוֹתֶל חוֹזֵר הַדָּבָר אֵלָיו׃

קפה - עקר השלמות היא היראה

עִקַּר הַשְׁלֵמוּת הוּא הַיִּרְאָה, וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי יִרְאוֹת, יֵשׁ מִי שֶׁהוּא יָרֵא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִגְּדֻלָּתוֹ וְרוֹמְמוּתוֹ בְּגִין דְּאִיהוּ רָב וְשַׁלִּיט, וְעַל-יְדֵי יִרְאָה זֹאת אִשְׁתַּלִּים שְׁמָא קַדִּישָׁא דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְיֵשׁ יִרְאָה לְמַטָּה מִמֶּנּוּ הַיְנוּ שֶׁבָּא לְיִרְאָה עַל-יְדֵי יִרְאוֹת תַּחְתּוֹנוֹת, עַל-יְדֵי שֶׁיָּרֵא מֵחַיָּה אוֹ מִשֵּׂר אוֹ מֵאֵיזֶה פַּחַד אַחֵר עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִזְכָּר וּבָא לְיִרְאַת ה', וְעַל-יְדֵי יִרְאָה זֹאת נִמְשָׁךְ הַשְׁפָּעוֹת בָּעוֹלָם, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלִי לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הִשְׁתּוֹקְקוּת וְהָרָצוֹן לִנְסֹעַ לְצַדִּיקִי אֱמֶת, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה רֹשֶׁם הַכְּלִי, וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁבָּא אֵלָיו נַעֲשֶׂה הַכְּלִי, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְגִיעוֹת וּמְנִיעוֹת יוֹתֵר בִּתְחִלַּת הַהִתְקָרְבוּת וְהוּא מְשַׁבְּרָם עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ כְּלִי גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, כְּגוֹן כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ מְנִיעוֹת מֵאָבִיו וְחוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם שְׁאָרֵי מְנִיעוֹת וְהוּא צָרִיךְ לְהִתְיַגֵּעַ לִטְרֹחַ וּלְהִתְחַזֵּק מְאֹד לְשָׁבְרָם, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא עוֹשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל בְּתוֹכָהּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה אַחַר-כָּךְ. וְכָל מַה שֶּׁהַיְגִיעוֹת וְהַמְּנִיעוֹת יוֹתֵר, וּכְשֶׁמְּשַׁבְּרָם, הַכְּלִי יוֹתֵר גָּדוֹלָה לְקַבֵּל בְּתוֹכָהּ קְדֻשָּׁה וְטָהֳרָה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִירְאָה וּלְהַמְשִׁיךְ כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת טוֹבוֹת וְזוֹכֶה לְהַשְׂלִים שְׁמָא קַדִּישָׁא, כִּי עִקַּר הַשְׁלֵמוּת עַל-יְדֵי הַיִּרְאָה׃

קפו - מה שמספרין מופתים מהצדיקים

עַל-יְדֵי אֱמוּנָה שֶׁמַּאֲמִין בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיק הוּא רוֹאֶה מִמֶּנּוּ מוֹפְתִים גְּדוֹלִים בְּכָל עֵת, כִּי הַצַּדִּיק בְּוַדַּאי מָלֵא מוֹפְתִים, וּכְשֶׁהוּא מַאֲמִין בְּהַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא מֵבִין לְמַפְרֵעַ בְּדִבְרֵי הַצַּדִּיק בְּכָל מַה שֶּׁאֵירַע לוֹ שֶׁזֶּה הָיְתָה כַּוָּנַת הַצַּדִּיק, כִּי בְּהַדְּבָרִים שֶׁדִּבֵּר עִמּוֹ רָמַז לוֹ שֶׁיִּהְיֶה כֵּן, שֶׁכָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה אַחַר-כָּךְ רוֹאֶה שֶׁהַכֹּל הָיָה מְרֻמָּז בִּדְבָרָיו׃

קפז - ולך ה החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו

מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְשַׁלֵּם לָאָדָם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הוּא חֶסֶד גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מֵבִין הַחֵטְא שֶׁפָּגַם בּוֹ וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְעִקַּר מַה שֶּׁמְּשַׁלֵּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם מְדַקְדְּקִים לְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ, וְזֶהוּ׃ "אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ" (בַּמִּדְבָּר י"ג לב) אֹכֶלֶ"ת רָאשֵׁי-תֵּבוֹת אַתָּה תְּשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ (תְּהִלִּים ס"ב)׃

קפח - צריך לנסע להצדיק לחזר על אבדתו

קֹדֶם שֶׁיּוֹצֵא הָאָדָם לָאֲוִיר הָעוֹלָם מְלַמְּדִין וּמַרְאִים לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לַעֲבֹד וּלְהַשִּׂיג בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכֵיוָן שֶׁיּוֹצֵא לָאֲוִיר הָעוֹלָם מִיָּד נִשְׁכָּח וְנֶאֱבָד מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וּבִשְׁבִיל זֶה צָרִיךְ לִנְסֹעַ לְהַצַּדִּיק לְבַקֵּשׁ אַחַר אֲבֵדָתוֹ, כִּי כָּל הָאֲבֵדוֹת הָאֵלֶּה שֶׁל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם כֻּלָּם הֵם אֵצֶל הַצַּדִּיק׃

קפט - צריך לזהר מאד מעצבות ועצלות

עִקַּר נְשִׁיכַת הַנָּחָשׁ הוּא עַצְבוּת וְעַצְלוּת, עַל כֵּן צָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד מֵעַצְבוּת וְעַצְלוּת׃

קצ - ויגד משה את דברי העם אל ה

הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, בַּמֶּה שֶׁיָּצָא הַדִּבּוּר מִפִּי ה' לַעֲשׂוֹת אֵין לוֹ שׁוּם בְּחִירָה עַל זֶה לַעֲשׂוֹת, רַק עִקַּר בְּחִירָתוֹ הוּא לְכַוֵּן רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהָבִין רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בַּמֶּה שֶׁאֵינוֹ מְגַלֶּה רְצוֹנוֹ בְּפֵרוּשׁ בִּבְחִינַת 'מֹשֶׁה הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ' (שַׁבָּת פ"ז), שֶׁבָּזֶה הָיָה תָּלוּי בְּחִירַת מֹשֶׁה לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה אוֹ שֶׁלֹּא לְקַבֵּל כִּי לֹא הָיָה אָפְשָׁר לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה רַק אַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים כְּמוֹ שֶׁהָיָה בֶּאֱמֶת, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא אָמַר לוֹ רַק שְׁנֵי יָמִים, וּמֹשֶׁה בְּעַצְמוֹ הָיָה צָרִיךְ לְהָבִין מִדַּעְתּוֹ וּבָחַר לוֹ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹסִיף יוֹם אֶחָד׃

קצא - דע שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן עדן

עִקַּר הַרְגָּשַׁת תַּעֲנוּג וְשַׂעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא וְכָל הַשַּׂ"י (הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה) עוֹלָמוֹת שֶׁעָתִיד הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק הוּא רַק בַּגֶּבֶ, כִּי הַגֶּבֶ יָכוֹל לִתְפֹּס בִּמְקוֹמוֹ הַמֻּעָט עַד אֵין חֵקֶר וְאֵין מִסְפָּר, וְשָׁם מְקוֹם הַרְגָּשַׁת כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים, וְעַל כֵּן אָפְשָׁר שֶׁיֵּשֵׁב אֶחָד אֵצֶל חֲבֵרוֹ בְּגַן עֵדֶן וְלָזֶה יִהְיוּ לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים וְכָל הַשַּׂ"י (הַשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה) עוֹלָמוֹת, וַחֲבֵרוֹ אַף-עַל-פִּי שֶׁיּוֹשֵׁב אֶצְלוֹ לֹא יַרְגִּישׁ כְּלוּם, כִּי לִבּוֹ חָסֵר מִכָּל הַטּוֹבוֹת וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁיֵּשׁ לַחֲבֵרוֹ הַצַּדִּיק בְּתוֹךְ לִבּוֹ, אַשְׁרֵי לוֹ׃

קצב - דבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת

א. מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דִּבּוּר מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּבִפְרָט כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתוֹ אָז, הוּא מְקַבֵּל בְּחִינַת הַפָּנִים שֶׁל הַצַּדִּיק וּבְחִינַת שִׂכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, אַךְ צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מִשִּׁכְחָה, כִּי שִׁכְחָה מַשְׁכַּחַת כָּל זֶה מִמֶּנּוּ, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְזָכְרוֹן לִזְכֹּר דִּבְרֵי הַצַּדִּיק כְּמוֹ שֶׁאָמָרָם אוֹ עַל-יְדֵי מַה שֶּׁחוֹזֵר מֵאָה וְאַחַת פְּעָמִים שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכְרוֹ, אָז כְּשֶׁיֵּאמַר זֶה הַדָּבָר בְּשֵׁם הַצַּדִּיק נִצְטַיֵּר לְפָנָיו דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל הֶחָכָם וַהֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ אָמָרוֹ הַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ, אַךְ שֶׁיִּהְיֶה הַזִּכָּרוֹן בֶּאֱמֶת בְּכֹחַ הַזִּכָּרוֹן׃

ב. כְּשֶׁשּׁוֹמֵעַ הַחִדּוּשׁ מִפִּי הָרַב בְּעַצְמוֹ בְּעֵת שֶׁחִדֵּשׁ אוֹתוֹ הָרַב עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכְּרֵהוּ הֵיטֵב, אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ מִפִּי הָרַב בְּעַצְמוֹ אוֹ אֲפִלּוּ מִפִּיו לְאַחַר-כָּךְ שֶׁלֹּא בְּעֵת שֶׁחִדֵּשׁ אוֹתוֹ הַחִדּוּשׁ אָז יוּכַל לְשָׁכְחוֹ בְּקַל׃

ג. בְּכָל סֵפֶר יֵשׁ שָׁם דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל הֶחָכָם שֶׁחִדֵּשׁ אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים שֶׁבְּזֶה הַסֵּפֶר׃

ד. הַדִּבּוּר הָאֱמֶת שֶׁיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת אֲפִלּוּ בְּמִלֵּי דְּעָלְמָא הוּא יָקָר מִדִּבְרֵי תּוֹרָה שֶׁל צַדִּיק אַחֵר, כִּי שָׁם יָכוֹל לִהְיוֹת תַּעֲרוֹבוֹת הַרְבֵּה, אֲבָל זֶה הַדִּבּוּר הַיּוֹצֵא מִפִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא רַק אֱמֶת לְבַד, וְכֵיוָן שֶׁהוּא רַק אֱמֶת וְאֵין בּוֹ שׁוּם תַּעֲרוֹבוֹת אֵין יָקָר מִמֶּנּוּ׃

ה. אֱמֶת הוּא הַפָּנִים שֶׁל כָּל הַפָּנִים דִּקְדֻשָּׁה׃

קצג - המחשבה יש לה תקף גדול

א. הַמַּחֲשָׁבָה יֵשׁ לָהּ תֹּקֶף גָּדוֹל וְאִם יְחַזֵּק וְיִגְבַּר מַחֲשַׁבְתּוֹ עַל אֵיזֶה דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם יוּכַל לִפְעֹל שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ, רַק שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה תִּהְיֶה בְּבִטּוּל כָּל הַהַרְגָּשׁוֹת וְהַמַּחֲשָׁבָה תַּקִּיפָה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאָפְשָׁר לִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מַמָּשׁ, הַיְנוּ שֶׁיְּקַבֵּל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁהוּא מְרֻצֶּה לִמְסֹר נַפְשׁוֹ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם בְּאֵיזֶה מִיתָה שֶׁתִּהְיֶה עַד שֶׁיַּרְגִּישׁ צַעַר הַמִּיתָה מַמָּשׁ. אַךְ יְכוֹלִין עַל-יְדֵי-זֶה לָמוּת מַמָּשׁ, עַל כֵּן בְּעֵת שֶׁיַּרְגִּישׁ שֶׁקָּרוֹב שֶׁתֵּצֵא נַפְשׁוֹ צָרִיךְ לִמְנֹעַ וּלְהַרְחִיק עַצְמוֹ לְבִלִּי לִשָּׁאֵר שָׁם, שֶׁלֹּא יָמוּת בְּלֹא עִתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם׃

קצד - מי שרוצה כבוד הוא שוטה

מִי שֶׁרוֹצֶה כָּבוֹד הוּא שׁוֹטֶה, עַיִן פְּנִים׃

קצה - בצר הרחבת לי

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע שֶׁבְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִין שֶׁבָּעוֹלָם יֵשׁ בָּהֶם אֵיזֶה הַרְחָבָה, מִלְּבַד מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְצַפּוֹת שֶׁבְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ יוֹשִׁיעַ וְיבַטֵּל הַצָּרָה לְגַמְרֵי, אַךְ גַּם בְּהַצָּרָה בְּעַצְמָהּ בְּוַדַּאי יֵשׁ בָּהּ אֵיזֶה הַרְחָבָה, וְתִסְתַּכֵּל עַל זֶה הֵיטֵב לִמְצֹא הַהַרְחָבָה שֶׁבְּתוֹךְ הַצָּרָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל לִסְבֹּל וּלְקַבֵּל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ וְלֹא תִּתְבַּהֵל מִשּׁוּם דָּבָר, וְעַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹשִׁיעַ לְךָ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

קצו - אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים

אָסוּר לְהָאָדָם לְהִתְעַקֵּשׁ בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה לוֹ דַּוְקָא בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי זֶה כְּמוֹ לוֹקֵחַ דָּבָר בְּחָזְקָה בִּגְזֵלָה, רַק צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים אִם יִתֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן וְאִם לָאו לָאו׃

קצז - לשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניוות

אֵין זֶה מַעֲלַת הָעֲנָוָה לְהַרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ בִּכְפִיפַת רֹאשׁ בְּדֶרֶךְ שְׁטוּת כִּאִלּוּ הוּא עָנָו, כִּי זֶהוּ עֲנָוָה פְּסוּלָה, וְעִקַּר שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה כְּשֶׁהִיא בְּחָכְמָה, וְעַל-יְדֵי לָשׁוֹן הָרָע שֶׁהָעוֹלָם מְדַבְּרִים נַעֲשֶׂה פֶּרוּד בֵּין עֲנָוָה לְחָכְמָה. וְאָז אִי אֶפְשָׁר לַצַּדִּיקִים לִהְיוֹת עֲנָוִים אִם לֹא מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד בְּמִדַּת הָעֲנָוָה, עַד שֶׁגַּם פְּגַם לָשׁוֹן הָרָע שֶׁל הָעוֹלָם אֵינוֹ מַזִּיק לוֹ לָעֲנָוָה שֶׁלּוֹ׃

קצח - כשאחד צועק להשם יתברך

כְּשֶׁאָחָד צוֹעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹמְרִים לוֹ לְסַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ" (שְׁמוֹת י"ד טו):

קצט - דע שיש המתקה להנצל מענש של אלמן

עַל-יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישִׁים טַעַם מְתִיקוּת בְּהַתּוֹרָה נִצּוֹלִין מֵעֹנֶשׁ שֶׁל אַלְמָן שֶׁלֹּא תָּמוּת אִשְׁתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם:

ר - הטעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים

הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה הֵם הַצַּדִּיקִים שֶׁהָיוּ בַּזְּמַנִּים הַקּוֹדְמִים בְּסוֹד הַגִּלְגּוּל וּכְבָר קִיְּמוּ הַתּוֹרָה מֵעֹנִי עַל כֵּן זוֹכִים עַתָּה לְקַיְּמָהּ מֵעֹשֶׁר:

רא - בפסח צועקין בהתפלה

א. מְרֻמָּז בַּתַּרְגּוּם (אֵיכָה ב' ט) בַּפָּסוּק: "קוֹל נָתְנוּ בְּבֵית ה' כְּיוֹם מוֹעֵד" שֶׁבְּפֶסַח צוֹעֲקִים בִּתְפִלָּה:

ב. צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת רָאשֵׁי-תֵּבוֹת מצת:

ג. סְגֻלָּה לָחֳלִי נוֹפֵל רַחֲמָנָא לִצְלָן לְסַגֵּר צְדָקָה, פִּי' זַר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים (תְּהִלִּים קי"ב ט) רָאשֵׁי-תֵּבוֹת נפל:

רב - כל מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלק לו כבוד ביותר

כָּל מִי שֶׁשִּׂכְלוֹ קָטָן בְּיוֹתֵר צָרִיךְ לַחֲלֹק לוֹ כָּבוֹד בְּיוֹתֵר עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְצֶה בְּכָבוֹד וְיִהְיֶה בּוֹרֵחַ מִן הַכָּבוֹד:

רג - מספורי דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה

מָרְדְּכַי הָיָה מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה כַּיָּדוּעַ, כִּי מָרְדְּכַי הָיָה מַשִּׂיג זֹאת לֵידַע שְׁלוֹם הַשְּׁכִינָה עַל-יְדֵי סִפּוּרֵי דִּבְרֵיהֶם׃

רד - המעות שנותנין לתלמיד חכם הוא בחינת תורה

הַמָּעוֹת שֶׁנּוֹתְנִין לְתַלְמִיד חָכָם הוּא בְּחִינַת תּוֹרָה מַמָּשׁ, וְאֵין עֲבֵרָה יְכוֹלָה לְכַבּוֹת זֶה הַמָּעוֹת שֶׁנּוֹתְנִין לְתַלְמִיד-חָכָם כִּי אֵין עֲבֵרָה מְכַבָּה תּוֹרָה, וְזֶה מָעוֹת רָאשֵׁי-תֵּבוֹת ״וְאֵין ״עֲבֵרָה ״מְכַבָּה ״תּוֹרָה (סוֹטָה כ״א)׃

רה - תקון למקרה לילה

תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאֵרַע לוֹ חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יֵשׁ כֹּחַ בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים לְהוֹצִיא הַטִּפָּה מֵהַקְלִפָּה שֶׁלָּקְחָה אוֹתָהּ, וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּשָׁעַת אֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁתְּהִלִּים בְּגִימַטְרִיָּא תפ״ה, שֶׁהוּא מִכְוָּן כְּמִסְפַּר הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת אֵל אֱלֹהִים בְּמִלּוּאוֹ כָּזֶה, אָלֶ״ף לָמֶ״ד אָלֶ״ף לָמֶ״ד הֵ״י יוּ״ד מֵ״ם, שֶׁעַל-יְדֵי הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת אֵלּוּ יוֹצְאָה הַטִּפָּה מֵהַקְלִפָּה לִילִית שֶׁגִּימַטְרִיָּא שֶׁלָּהּ ת״פ, וְעִם הֶחָמֵשׁ אוֹתִיּוֹת תפ״ה (כְּמִנְיַן תְּהִלִּים) שֶׁהִיא הַמְמֻנָּה עַל זֶה, וּמַה שֶּׁצְּרִיכִין לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים דָּוִקָא עַיִן פְּנִים, וְאֵלּוּ הֵן, מִכְתָּם לְדָוִד ט״ז, לְדָוִד מַשְׂכִּיל ל״ב, אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל מ״א, כְּאַיָּל תַּעֲרֹג מ״ב, לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת נ״ט, לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן ע״ז, תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה צ׳, הוֹדוּ לַה׳ קִרְאוּ ק״ה, עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל קל״ז, הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ ק״נ, וְהֵם תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד לָזֶה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵין צָרִיךְ לִפְחֹד עוֹד כְּלָל מִפֶּגֶם הַנּוֹרָא הַזֶּה כִּי בְּוַדַּאי נִתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי-זֶה׃

רו - תעיתי כשה אבד בקש עבדך

הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דָּרְכּוֹ לִקְרוֹת אֶת הָאָדָם תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁהוּא תּוֹעֶה מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל, יֵשׁ שֶׁקּוֹרְאוֹ בִּרְמִיָּה וְיֵשׁ בִּקְרִיאָה מַמָּשׁ, וְיֵשׁ שֶׁבּוֹעֵט בּוֹ וּמַכֵּהוּ,

וּכְשֶׁעֲדַיִן לֹא נָטָה הַרְבֵּה מִדַּרְכּוֹ הַיָּשָׁר אָז אֶפְשָׁר לוֹ בְּקַל לָשׁוּב מֵחַמַת שֶׁהוּא מַכִּיר עֲדַיִן אֶת הַקּוֹל וְרָגִיל בּוֹ, כִּי זֶה סָמוּךְ הָיָה אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַעֲדַיִן לֹא שָׁכַח אֶת הַקּוֹל, אֲבָל כְּשֶׁכְּבָר נָטָה הַרְבֵּה מֵהַדֶּרֶךְ אָז כְּבָר שָׁכַח קוֹל הַתּוֹרָה וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מַכִּיר בּוֹ, וְקָשֶׁה לוֹ אָז לָשׁוּב, כִּמְשַׁל הָרוֹעֶה שֶׁתָּעָה אֶצְלוֹ שֶׂה מֵהַדֶּרֶךְ, וְכַאֲשֶׁר לֹא תָּעָה הַרְבֵּה עֲדַיִן, אָז מַכִּיר אֶת קוֹל הָרוֹעֶה, וּכְשֶׁהָרוֹעֶה קוֹרֵא אוֹתוֹ הוֹלֵךְ אַחֲרָיו תֵּכֶף אֲבָל כְּשֶׁתָּעָה הַרְבֵּה מֵהַדֶּרֶךְ, כְּבָר שָׁכַח אֶת קוֹל הָרוֹעֶה וְאֵינוֹ מַכִּיר בּוֹ, וְגַם הָרוֹעֶה מִייאֵשׁ מִלְּבַקְּשׁוֹ מֵחַמַת שֶׁזֶּה זְמַן רַב שֶׁתָּעָה מֵאִתּוֹ. עַל כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִצְעֹק בְּקוֹל גָּדוֹל מֵעֹמֶק הַלֵּב "תָּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ", הַיְנוּ שֶׁתְּמַהֵר לְבַקְּשֵׁנִי כָּל זְמַן שֶׁאֲנִי זוֹכֵר עַל כָּל פָּנִים עֲדַיִן קוֹל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, וְזֶה "כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי" עֲדַיִן עַל כֵּן רַחֵם עָלַי וּמַהֵר לְבַקְּשֵׁנִי מְיֻד לְמַעַן לֹא אֹבַד חַס וְשָׁלוֹם׃

רז - כל הדבורים הם בחינת גבורות

כָּל הַדְּבוּרִים הֵם בְּחִינַת גְּבוּרוֹת וְצָרִיךְ לְהַמְתִּיקָם. וְהַהַמְתָּקָה הוּא עַל-יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְדִבּוּרִים טוֹבִים שֶׁמְּדַבְּרִים, עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַדִּבּוּר מְאֹד וְלִבְלִי לְדַבֵּר דִּבּוּרִים רָעִים וּבִפְרָט לָשׁוֹן הָרָע חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד מִלְּדַבֵּר חַס וְשָׁלוֹם עַל צַדִּיק הַדּוֹר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּבְּרוּ הַדִּינִים חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָעִים יְכוֹלִים לִגְרֹם שֶׁיִּפֹּל הַצַּדִּיק הַדּוֹר מִמַּדְרֵגָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאֵינוֹ בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל לְהַמְתִּיק אֵלּוּ הַגְּבוּרוֹת הַקָּשׁוֹת, אוֹ שֶׁיִּסְתַּלֵּק חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה, וְאָז עַל-יְדֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ, נִשְׁמָתוֹ מַמְתָּקֶת אֵלּוּ הַגְּבוּרוֹת הַנַּ"ל׃

רח - צופה רשע לצדיק ומבקש

א. מַה שֶּׁהָרְשָׁעִים עוֹשִׂים יְסוּרִים לַצַּדִּיקִים וְרוֹדְפִים אֶת הַצַּדִּיקִים, זֶה סִבָּה מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּדֵי שֶׁיִּתְבּוֹנֵן הַצַּדִּיק וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְהֵם כְּמוֹ שׁוֹמְרִים לִשְׁמֹר אֶת הַצַּדִּיק מִלִּפֹּל בְּגַשְׁמִיּוּת׃

ב. גַּם הוּא טוֹבָה לָהֶם לַצַּדִּיקִים מְעַט הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם, כִּי הַמַּחֲלֹקֶת הוּא כְּמוֹ מִכְסֶה לָהֶם שֶׁלֹּא יִתְגַּלּוּ וְיִתְפָּרְסְמוּ יוֹתֵר מִכְּדֵי הַצֹּרֶךְ, אַךְ הַחוֹלְקִים רוֹצִים לְכַסּוֹתָם לְגַמְרֵי לְהַעֲבִירָם מִן הָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לֹא יַעַזְבֵם בְּיָדָם׃

רט - תפלות כנגד תמידין תקנום

יֵשׁ לְכָל אָדָם תְּפִלּוֹת רָעוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'גַּנְבָא עַל מַחְתַּרְתָּא רַחֲמָנָא קַרְיָא' (בְּרָכוֹת ס״ג לְפִי נֻסְחַת הָ'עֵין יַעֲקֹב') וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל אָז הַתְּפִלָּה הָרָעָה מְבַלְבֶּלֶת אוֹתוֹ, וְהַתִּקּוּן לָזֶה הַכְנָסַת אוֹרְחִים תַּלְמִידֵי חֲכָמִים:

רי - על ידי משא ומתן באמונה הוא מקים ״ואהבת״

עַל-יְדֵי מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה מְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה וְאָהַבְתָּ, שֶׁשִּׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדוֹ כַּנַּ״ל סִימָן צ״ג, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה בְּלִי יְגִיעָה וָטָרַח:

ריא - מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים

מַה שֶּׁהָעוֹלָם נוֹסְעִים עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה לַצַּדִּיקִים, כִּי עִקַּר הַמְתָּקַת הַדִּינִים אֵינוֹ אֶלָּא עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבוֹת, וְאִי אֶפְשָׁר לְטַהֵר וּלְקַדֵּשׁ הַמַּחֲשָׁבָה אֶלָּא עַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיקִים, וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא מְקוֹר הַדִּינִים שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה, וְצָרִיךְ לְטַהֵר הַמַּחֲשָׁבוֹת כְּדֵי לְהַמְתִּיקָם, וּבִשְׁבִיל זֶה נוֹסְעִין לַצַּדִּיקִים כְּדֵי לִזְכּוֹת לִקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וּלְהַמְתִּיק הַדִּינִים:

ריב - זה בחינת מחאת כף אל כף

א. עַל-יְדֵי הַמְחָאַת כַּף אֶל כַּף בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים לְדַבֵּר כָּרָאוּי הַשְּׁבָחִים וְהַתְּאָרִים שֶׁאָנוּ מְכַוְּנִים וּמְדַמִּים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁמַּבִּיטִין בִּתְמוּנַת ה'. גַּם זֶה בְּחִינַת ״וּידֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם״ (יְחֶזְקֵאל י' כא), כִּי הַכְּנָפַיִם הֵם הַדִּבּוּרִים בְּחִינַת: ״וּבַעַל כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר״ (קֹהֶלֶת י' כ). גַּם עַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָל הַתְּפִלָּה בְּתוֹךְ תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה:

ב. כֹּחַ הַדִּבּוּר בָּא עַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לַצַּדִּיקִים:

ריג - כשהקדוש ברוך הוא רוצה להסתיר ולכסות את האדם

א. יֵשׁ שֵׁם סא״ל הַיּוֹצֵא מִפָּסוּק ״אַתָּה ״סֵתֶר ״לִי (תְּהִלִּים ל״ב ז), וּכְשֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא רוֹצֶה לְהַצִּיל אֶת הָאָדָם מִמָּוֶת שֶׁנִּגְזַר עָלָיו וּלְהַסְתִּיר וּלְכַסּוֹת אוֹתוֹ מִן הַבַּעַל דָּבָר אָז הוּא מַסְתִּיר וּמְכַסֶּה אוֹתוֹ בְּזֶה הַשֵּׁם, וְהַבַּעַל דָּבָר מְבַקֵּשׁ מָקוֹם שֶׁיּוּכַל לְהִכָּנֵס תַּחַת הַמְכַסֶּה וְהַמַּסְתִּיר. אַךְ תֵּכֶף כְּשֶׁמַּבִּיט עָלָיו אֵין לוֹ כֹּחַ מֵחֲמַת הַשֵּׁם הַזֶּה (עַיִן פְּנִים):

ב. צָרִיךְ לְהַפְסִיק בֵּין תֵּבַת אַתָּה סֵתֶר לִי לְתֵבַת מִצַּר כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת צֵרוּף הַשֵּׁם סמאל חַס וְשָׁלוֹם (עַיִן פְּנִים):

ריד - בדורות הראשונים כשהיו יודעים יום מיתתם

מַה שֶּׁמָּצִינוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁמֵּתִים בְּאֶמְצַע לִמּוּדָם, שֶׁלֹּא כַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים כְּשֶׁהָיָה יוֹדֵעַ יוֹם מִיתָתוֹ הָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וְלֹא הָיָה לְהַבַּעַל דָּבָר שׁוּם שְׁלִיטָה עָלָיו, דַּע שֶׁאִם הַלִּמּוּד כְּהֹגֶן בְּוַדַּאי אֵין לוֹ שׁוּם כֹּחַ, אֲבָל אִם אֵין הַלִּמּוּד כָּרָאוּי, בִּפְרָט לִמּוּד גְּמָרָא אִם אֵינוֹ כָּרָאוּי אָז הוּא מְקַבֵּל יוֹתֵר כֹּחַ מֵהַלִּמּוּד. כִּי תַּלְמוּד בְּגִימַטְרִיָּא אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמָהּ (לִילִית) עַל כֵּן יֵשׁ כֹּחַ בְּלִמּוּד הַתַּלְמוּד אוֹ לְהַכְנִיעַ אוֹתָהּ אוֹ לְהַפּוּךְ חַס וְשָׁלוֹם:

רטו - דע שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות

יֵשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִינֵי פִּדְיוֹנוֹת לְהַמְתִּיק הַדִּין מִכָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִים וּכְנֶגֶד כָּל בֵּית-דִּין יֵשׁ פִּדְיוֹן מְיֻחָד וְיֵשׁ פִּדְיוֹן אֶחָד שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִים, וְלֹא נִמְצָא כִּי אִם חַד בְּדָרָא שֶׁיֵּדַע זֶה הַפִּדְיוֹן, וּפְעָמִים אֲפִלּוּ כְּשֶׁזֶּה הַצַּדִּיק עוֹשֶׂה פִּדְיוֹן אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מוֹעִיל, זֶה מֻחְמַת כִּי לָאו בְּכָל פַּעַם בָּא לָהֶם מִלְמַטָּה פִּדְיוֹן כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בָּתֵּי דִּינִים בְּבַת אַחַת. וְעַל כֵּן כְּשֶׁבָּא לָהֶם הַהַמְתָּקָה הַזֹּאת מִשְׁתַּמְּשִׁין עִמָּהּ לְצֹרֶךְ דָּבָר אַחֵר הֵינוּ לַעֲשׂוֹת גֵּרִים, כִּי כָּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם חָרוֹן אַף בָּעוֹלָם, וּכְשֶׁמַּמְתִּיקִים הַדִּין וְהַחֲרוֹן אַף נִמְתָּק הָעֲבוֹדָה-זָרָה וְנַעֲשִׂין גֵּרִים:

רטז - הפילוסופים קורים להטבע ״אם כל חי״

מַה שֶּׁיֵּשׁ חַ״י (שמונה-עשרה) בִּרְכוֹת הַתְּפִלָּה חוּץ בִּרְכַּת הַמִּינִים, כִּי עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה אָנוּ מְבַטְּלִין הַטֶּבַע שֶׁהַפִּילוֹסוֹפִים קוֹרִין אוֹתָהּ אֵם כָּל חַי, וּמַכְנִיעִין וּמְבַטְּלִין הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִים׃

ריז - זכרו תורת משה

״זִכְרוּ ״תּוֹרַת ״מֹשֶׁה (סוֹף מַלְאָכִי) רָאשֵׁי-תֵּבוֹת תַּמ״ז חָסֵר וָא״ו. כִּי אָז בְּתַמּוּז צְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ הַזְּכָרוֹן לְתַקֵּן הַשִּׁכְחָה שֶׁנִּתְהַוָּה עַל-יְדֵי הַלּוּחוֹת שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ בּוֹ, וּמֵאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת נִסְתַּלֵּק הַוָּאוֹ כִּי הַלּוּחוֹת אָרְכָּן ו׳ וְרָחְבָּן ו׳׃

ריח - לפעמים כשנגזר על האדם

לִפְעָמִים פִּתְאֹם הָאָדָם נוֹסֵעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם רָחוֹק זֶהוּ כְּדֵי לְהַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ מֵאֵיזֶה גְּזֵרָה שֶׁנִּגְזַר עָלָיו. וְאַף שֶׁהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה עִם כָּל זֶה הַנֶּפֶשׁ יוֹדַעַת מִזֶּה, עַל כֵּן בָּא לוֹ רָצוֹן לִנְסֹעַ, אַךְ כְּשֶׁנִּתְפַּרְסֵם שָׁם יוּכַל לְהַזִּיק לוֹ חַס וְשָׁלוֹם. ה׳ יַצִּילֵנוּ׃

ריט - בצע אמרתו

כְּשֶׁאָדָם מַעֲלִים וּמַסְתִּיר וּמַקְטִין אֶת עַצְמוֹ בַּעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת אָז שָׁם יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל גַּם כֵּן מַרְאֶה עַצְמוֹ אֵלָיו בִּבְחִינַת עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, וּמְצַמְצֵם אֶת גַּאֲוָתוֹ וּגְאוֹנוֹ וּמַקְטִין אֶת עַצְמוֹ כְּבְיָכוֹל וְשׁוֹכֵן עִמּוֹ בִּבְחִינַת אֶשְׁכֹּן וְאֶת דַּכָּא (ישעיה נז, טו). אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מִתְגָּאֶה וּמִתְגַּדֵּל חַס וְשָׁלוֹם אָז שָׁם יִתְבָּרַךְ גַּם כֵּן מַרְאֶה גַּאֲוָתוֹ וּגְדֻלָּתוֹ אֲשֶׁר מִי יוּכַל לִסְבֹּל וּלְקַבֵּל כְּבוֹדוֹ וְגַאֲוָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי ״הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ״ וְכוּ׳ (מְלָכִים-א ח כז) וּמִזֶּה בָּא חֻרְבַּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים׃

רכ - יש כמה דברים יקרים בעולם

אִם יֵשׁ אֵיזֶה צַעַר לְאָדָם חַס וְשָׁלוֹם וְהוּא מְסַפֵּר צַעֲרוֹ לִפְנֵי חָכָם אוֹ גְּבוֹר אוֹ עָשִׁיר עַד שֶׁיְּעוֹרֵר רַחֲמִים אֶצְלוֹ יָכוֹל לְהִוָּשַׁע מִצַּעֲרוֹ׃

רכא - על ידי שנותנין מעשר נצול משונאים

א. עַל-יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים מַעֲשֵׂר, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹשִׁיט יָדוֹ וּמְכַסֶּה עָלָיו בְּצֵל יָדוֹ וּמַצִּילוֹ מִשּׂוֹנְאָיו׃

ב. גַּם זוֹכִין עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂר לְהִסְתַּפְּקוּת שֶׁיִּסְתַּפֵּק עַצְמוֹ בַּמֶּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ׃

רכב - צריך להיות תמיד בשמחה ולעבד ה בשמחה

צָרִיךְ לִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה וְלַעֲבֹד אֶת ה׳ בְּשִׂמְחָה, וְאִם לִפְעָמִים נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ צָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים שֶׁהָיָה מַזְרִיחַ לוֹ אֵיזֶה הֶאָרָה קְצָת ויאחז אֶת עַצְמוֹ עַתָּה בַּהִתְעוֹרְרוּת וְהַזְרִיחָה שֶׁהָיָה לוֹ מִקֹּדֶם, עַד אֲשֶׁר יַעְזְרוֹ הַשֵּׁם וְיַחֲזֹר וְיִזְרַח לוֹ אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ אָמֵן׃

רכג - כשהצדיק צריך לבקש מאת השם יתברך

לִפְעָמִים יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁלֹּא יִמָּלְאוּ בַּקָּשַׁת הַצַּדִּיק כִּי זְמְנִין דְּשָׁמַע וְזִמְנִין דְּלָא וְכוּ׳ (זֹהַר וַיֵּרָא ק״ה׃) אֲבָל יֵשׁ צַדִּיק שֶׁיָּכוֹל לִגְזֹר וְלוֹמַר אֲנִי אוֹמֵר שֶׁיִּהְיֶה כֵּן׃

רכד - אפלו הרחוקים מן הצדיק

אֲפִלּוּ הָרְחוֹקִים מִן הַצַּדִּיק מְקַבְּלִים חִיּוּת וְהֶאָרָה מִמֶּנּוּ׃

רכה - כשהראה בשלמות על ידי זה הבטחון בשלמות

יֵשׁ כַּמָּה מַעֲלוֹת וּמַדְרֵגוֹת בְּבִטָּחוֹן עַד אֵין סוֹף וְכָל מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר יֵשׁ לוֹ בְּטָחוֹן יוֹתֵר, וּכְפִי הַבִּטָּחוֹן כֵּן זוֹכֶה לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהַשְׂלִים וּלְתַקֵּן הַדִּבּוּר שֶׁהוּא גֶּדֶר הָאָדָם׃

רכו - נגונים של יללה ועצבות

יֵשׁ נְגוּנִים שֶׁל יְלָלָה וַעֲצָבוּת שֶׁהֵם מִבְּחִינַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְדֶרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִמְשֹׁךְ אַחַר נְגוּנִים הָאֵלֶּה וּכְשֶׁמְּזַמְּרִין הַנְּגוּנִים הָאֵלֶּה בְּשַׁבָּת עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין אוֹתָם׃

רכז - מה שאומרים כשעוברין על הקוצרים ה יעזר

כְּשֶׁעוֹבְרִים עַל הַקּוֹצְרִים וְאוֹמְרִים לָהֶם ה' יַעֲזֹר (שְׁתֵּי פְּעָמִים) עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ עֲלֵיהֶ לְהָרְשָׁעִים הַמְּגֻלְגָּלִים בָּעֲשָׂבִים הָאֵלֶּה׃

רכח - כשהקדוש ברוך הוא מסתכל בנשמה

כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא מִסְתַּכֵּל בַּנְּשָׁמָה שֶׁתּוֹכַל לְהַחֲזִיר בְּנֵי אָדָם בִּתְשׁוּבָה וְלַעֲשׂוֹת גֵּרִים אָז הוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּבְיָכוֹל מְבַקֵּשׁ וְרוֹאֶה שֶׁיִּהְיֶה מַחֲלֹקֶת עָלֶיהָ׃

רכט - דע שיש עצים שכשעושין מהם מטה

יֵשׁ עֵצִים כְּשֶׁעוֹשִׂים מֵהֶם מִטָּה, מְסֻגָּלִים לְהוֹלָדַת בָּנִים וּלְגַדְּלָם וְכֵן לְהַפּוּךְ יֵשׁ שֶׁאֵינָם מְסֻגָּלִים וְכוּ׳׃

רל - מי שיש לו עינים לראות

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵינַיִם לִרְאוֹת יָכוֹל לִרְאוֹת וּלְהַכִּיר בְּהַפָּנִים שֶׁל הַתַּלְמִיד מִי הוּא רַבּוֹ, וּבִלְבַד כְּשֶׁרָאָה רַבּוֹ פַּעַם אַחַת׃

רלא - וצבא השמים לך משתחוים

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמְרִים וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּל דָּבָר, כִּי אָז בָּאִים כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם לְהִשְׁתַּחֲווֹת וְלָתֵת שֶׁבַח וְהוֹדָאָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל כֵּן טוֹב לְבַקֵּשׁ אָז מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּצַוֶּה עֲלֵיהֶם שֶׁיְּמַשְׁיכוּ לוֹ כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ. כְּגוֹן אִם צָרִיךְ לִרְפוּאָה יְכַוֵּן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אָז שֶׁיְּצַוֶּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲלֵיהֶם שֶׁיְּמַשְׁיכוּ הַכֹּחוֹת הַצְּרִיכִים לִרְפוּאוֹתוֹ בְּתוֹךְ לֶחֶם וּמַיִם וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה (עַיֵּן לִקּוּטֵי מוֹהַרַ״ן תִּנְיָנָא סִימָן א)׃

רלב - הללו את ה מן השמים וכו

בְּשָׁעָה שֶׁאוֹמֵר הַלְלוּ אֶת ה׳ מִן הַשָּׁמַיִם וְכוּ׳ הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו וְכוּ׳ רָאוּי לְהָאָדָם לְהִתְעוֹרֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּחִיּוּת וְהִתְלַהֲבוּת גָּדוֹל מֵאַחַר שֶׁהָאָדָם בִּתְפִלָּתוֹ הוּא קוֹרֵא לְכָל הַמַּלְאָכִים וְהַשְּׂרָפִים וְהָאוֹפַנִּים וְחַיּוֹת הַקֹּדֶשׁ וּלְכָל הָעוֹלָמוֹת וּמְצַוֶּה וּפוֹקֵד עֲלֵיהֶם לְהַלְּלוֹ וּלְשַׁבְּחוֹ יִתְבָּרַךְ׃

רלג - כשמתגברים על האדם מחשבות רעות והרהורים

א. מַחֲשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת הֵם בְּחִינַת חַיּוֹת טְהוֹרוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת הֵם בְּחִינַת חַיּוֹת טְמֵאוֹת, וְהַמִּלְחָמָה שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם בְּמֹחוֹ בְּעִנְיַן הַמַּחֲשָׁבוֹת הוּא מִלְחָמָה מַמָּשׁ בֵּין הַחַיּוֹת טְהוֹרוֹת וְהַטְּמֵאוֹת, וּמַנִּיחִים בְּכַוָּנָה מִלְמַעְלָה שֶׁיְּנַצְּחוּ זֶה עִם זֶה, כִּי יֵשׁ לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא תַּעֲנוּג גָּדוֹל כְּשֶׁהֵם מְנַצְּחִים זֶה עִם זֶה, וְהָאָדָם מִתְגַּבֵּר עַל הַחַיּוֹת טְמֵאוֹת וּמְנַצֵּחַ אוֹתָם׃

ב. הַכְּלָל שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֹפֶן שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּפַעַם אַחַת. עַל כֵּן בְּקַל יְכוֹלִין לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רַק בְּשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה. דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לַחְשֹׁב אוֹתָהּ הַמַּחֲשָׁבָה רַק לַחְשֹׁב אֵיזֶה מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדָה אוֹ אֲפִלּוּ מַשָּׂא וּמַתָּן וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁיִּמְשֹׁךְ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְאֵיזֶה מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת

וְעַל-יְדֵי-זֶה יִפְטֹר מִמֵּילָא הַהִרְהוּרִים וְהַמַּחֲשָׁבָה רָעָה שֶׁבָּאָה עָלָיו, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן, וּכְבָר מְבֹאָר שֶׁאֵין צְרִיכִין לְנַעְנֵעַ רֹאשׁוֹ הֵנָּה וֶהֵנָּה כְּדֵי לְגָרֵשׁ הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת כִּי אֵין זֶה מוֹעִיל כְּלָל, רַק יַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת כַּנַּ״ל, וְאַל יִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל וְכַנַּ״ל׃

רלד - ספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול מאד

א. הַמַּחֲשָׁבָה גְּבֹהַּ מְאֹד וּמִי שֶׁרוֹצֶה לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת לַעֲלוֹת לְעוֹלָם הַמַּחֲשָׁבָה, אָז הוּא צָרִיךְ לִשְׁתּוֹק לְגַמְרֵי, כִּי אֲפִלּוּ אִם יְדַבֵּר אָז דִּבּוּר הָגוּן הוּא מַפְסִיד אֶת הַמַּחֲשָׁבָה, אַךְ אֲפִלּוּ אִם יִשְׁתּוֹק לְגַמְרֵי עֲדַיִן יֵשׁ בִּלְבּוּלִים הַרְבֵּה שֶׁמִּתְבַּלְבְּלִין הַמַּחֲשָׁבָה וְעַל זֶה צְרִיכִין טַהֲרַת הַמַּחֲשָׁבָה׃

ב. לִזְכּוֹת לְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה הוּא עַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, הַיְנוּ שֶׁיְּסַפֵּר מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמָּהֶם וְאֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ, כִּי זֶה הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד כִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִטְהָר מַחֲשַׁבְתּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה מַמְתִּיק הַדִּינִים וְנִצּוֹל מִכָּל הַצָּרוֹת, אֲבָל אִי אֶפְשָׁר לְסַפֵּר מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים כִּי אִם מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ, דְּהַיְנוּ בֵּין מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל צַדִּיקִים לְמַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל רְשָׁעִים וְשַׁקְרָנִים (עַיֵּן פְּנִים), וְלִזְכּוֹת לָזֶה הוּא עַל-יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

ג. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא כְּלָלִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבְּכָל הַקְּדֻשּׁוֹת, וְשָׁם זוֹכִין לָצֵאת מִטִּבְעִיּוּת וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה לְבַד שֶׁזֶּה הוּא כְּלָלִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לְהִתְדַּמּוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ, וְאָז יְכוֹלִין לְסַפֵּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת, כִּי יוֹדְעִין לְהַבְחִין בֵּינֵיהֶם לְהַהִפּוּךְ, וְאָז זוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה לְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה וּלְהַמְתִּיק הַדִּינִים וּלְהִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת כַּנַּ״ל׃

ד. יֵשׁ שֵׁם שָׂפָשֶׁרוֹצִים לַעֲשׂוֹת מֶלֶךְ מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּזֶה הַשֵּׁם וְהַשֵּׁם הוּא קמה רָאשֵׁי-תֵּבוֹת ״הַשְׁקִיפָה ״מִמְּעוֹן ״קָדְשְׁךָ (דְּבָרִים כ״ו טו) וְזֶה בְּחִינַת (דָּנִיֵּאל ב)׃ ״מְהַעְדֶּה מַלְכִין וּמְהָקֵ׳ם מַלְכִין״. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹסֵף׃ ״וְהִנֵּה קָמָה אֲלֻמָּתִי״ (בְּרֵאשִׁית ל״ז ז)׃

רלה - מי שהולך ונחלק ונופל

מִי שֶׁהוֹלֵךְ וְנֶחֱלָק וְנוֹפֵל וְהָעוֹלָם שׂוֹחֲקִין מִמֶּנּוּ וְהוּא מִתְבַּיֵּשׁ עַל-יְדֵי-זֶה, כָּל זֶה בָּא לוֹ עַל יְדֵי שֶׁפָּגַם בְּשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב, וְלִפְעָמִים הוּא לוֹ לְכַפָּרָה

וְלִפְעָמִים אֵין מִתְכַּפֵּר לוֹ בָּזֶה רַק כְּדֵי לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיָּשׁוּב׃

רלו - מי שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי

מִי שֶׁנּוֹהֵג רַבָּנוּת בְּכַשְׁרוּת וּבְתְמִימוּת, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה שֶׁכָּל מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב לִגְדֻלָּה בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר הוּא עוֹלֶה לִגְדֻלָּה זוֹ בְּסוֹף יָמָיו, וּבַדּוֹר הַזֶּה שֶׁהַכָּבוֹד הוּא כְּשֶׁמַּחֲזִיקִין אוֹתוֹ לְצַדִּיק מְפֻרְסָם זוֹכֶה שֶׁיִּתְקַבֵּל בְּסוֹף יָמָיו לִמְפֻרְסָם גָּדוֹל אַף שֶׁבֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן רַק שֶׁהוּא אִישׁ כָּשֵׁר פָּשׁוּט, וְנוֹתְנִין לוֹ שְׂכָרוֹ קֹדֶם שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְאַחַר-כָּךְ וְכוּ׳׃

רלז - עקר הנגון והכלי שיר, הביא לוי לעולם

הִתְחַבְּרוּת שְׁנֵי דְּבָרִים הוּא עַל-יְדֵי נִגּוּן וּכְלֵי שִׁיר (עַיֵּן פְּנִים) וְזֶה בְּחִינַת כְּלֵי זֶמֶר שֶׁמְּנַגְּנִים עַל הַחֲתֻנָּה׃

רלח - כששני אנשים מחלקים ביניהם על איזה ענין

כְּשֶׁשְּׁנֵי אֲנָשִׁים מְחֻלָּקִים בְּאֵיזֶה עִנְיָן וּבָא הַשְּׁלִישִׁי וּמַסְכִּים עִם אֶחָד יוֹתֵר מֵעִם חֲבֵרוֹ, זֶה מֵחֲמַת שֶׁזֶּה הָאֶחָד סָמוּךְ לְשָׂרְשׁוֹ יוֹתֵר מֵחֲבֵרוֹ׃

רלט - על ידי מחלקת אי אפשר לדבר

א. עַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת קָשֶׁה לְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר דִּבּוּרִים דִּקְדֻשָּׁה, עַל כֵּן קֹדֶם הַתְּפִלָּה צְרִיכִין לְקַבֵּל עָלָיו מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אַהֲבָה וְשָׁלוֹם. כִּי עִקַּר הַדִּבּוּר הוּא מִשָּׁלוֹם׃

ב. כָּל הַדִּבּוּרִים בָּאִים מֵחֲמִימוּת, וּמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲמִימוּת הַרְבֵּה בִּקְדֻשָּׁה מְדַבֵּר הַרְבֵּה לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן פְּנִים)׃

רמ - כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת

כָּל הַהַשְׁפָּעוֹת הֵם בָּאִים רַק מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, וְעַל כֵּן מִי שֶׁהוּא רָחוֹק מֵהַצַּדִּיק אָז בָּא לוֹ בְּקִשְׁי גָּדוֹל הַשֶּׁפַע שֶׁלּוֹ עַד שֶׁיֵּשׁ אֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּמְשִׁיךְ אֵיזֶה עֲשִׁירוּת הוּא מֵת עַל-יְדֵי-זֶה, וְלִפְעָמִים גַּם הָעֲשִׁירוּת נֶאֱבָד וְאֵינוֹ נִשְׁאָר אֲפִלּוּ לְבָנָיו, וְכָל זֶה מֵחֲמַת הִתְרַחֲקוּתוֹ מֵהַצַּדִּיק. וּמַה שֶּׁאָנוּ רוֹאִים לִפְעָמִים שֶׁאָדָם מִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְאוֹבֵד הָעֲשִׁירוּת, זֶה מֵחֲמַת שֶׁהוּא רוֹאֶה דָּבָר יָקָר מְאֹד הַיְנוּ אוֹר הַצַּדִּיק שֶׁהוּא יָקָר מִפָּז וּמִפְּנִינִים, וְאַף-עַל-גַּב דְּאִיהוּ לֹא חָזֵי מַזְלֵהּ חָזֵי, וְאָז מַשְׁלִיךְ הַמַּזָּל הָעֲשִׁירוּת כִּלְאַחַר יָד מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַרְגִּישׁ גַּם בְּעַצְמוֹ שֶׁהִתְקָרְבוּת לְהַצַּדִּיק הוּא יָקָר מִכָּל הָעֲשִׁירוּת שֶׁבָּעוֹלָם, בְּוַדַּאי אֵינוֹ מַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל מָמוֹן וְאֵינוֹ רוֹצֶה בָּעֲשִׁירוּת כְּלָל׃

רמא - כשיש דינים, חס ושלום

כְּשֶׁיֵּשׁ דִּינִים עַל אָדָם אֶחָד חַס וְשָׁלוֹם וּבָא אָדָם אֶחָד וְעוֹמֵד וְחוֹלֵק עָלָיו אָז מִדַּת הַדִּין מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ, כִּי הָאָדָם יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר כֹּחַ לִנְקֹם (עַיֵּן פְּנִים), וְעַל כֵּן מִי שֶׁהוּא צַדִּיק גָּדוֹל וּמַשְׁגִּיחַ עַל תִּקּוּן הָעוֹלָם הוּא חוֹלֵק לִפְעָמִים בְּכַוָּנָה עַל צַדִּיק אֶחָד כְּדֵי לְסַלֵּק מֵעָלָיו מִדַּת הַדִּין, אֲבָל אַחַר-כָּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְּרַחֲמִים וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה יִסּוּרִים לְאוֹתוֹ הַצַּדִּיק׃

רמב - יש בחינת אריך אנפין בקלפה

א. הִרְהוּרֵי נְאוּף הֵם אֲבִי אֲבוֹת הַטֻּמְאָה בְּחִינַת טֻמְאַת מֵת, וּצְדָקָה מַצֶּלֶת מֵהֶם. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אָסוּר לִסְמֹךְ עַל זֶה וּלְהַרְבּוֹת שִׂיחָה עִם הַנָּשִׁים חַס וְשָׁלוֹם, רַק מַה שֶּׁמֻּכְרָח לְדַבֵּר עִמָּהֶם אֵינוֹ מַזִּיק לוֹ עַל-יְדֵי זְכוּת וְכֹחַ הַצְּדָקָה׃

ב. יֵשׁ הִרְהוּרִים שֶׁנִּמְשָׁכִין מִקְּלִפָּה כָּזֹאת שֶׁקָּשֶׁה מְאֹד לְהִנָּצֵל מֵהֶם, וְאַף אִם יַעֲצִים עֵינָיו אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּכָל צַד שֶׁיִּפְנֶה מְזַדְּמְנִים לוֹ, וּצְדָקָה מַצֶּלֶת מֵהֶם׃

רמג - יש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול לסבל קדשתו

יֵשׁ צַדִּיק גָּדוֹל מְאֹד עַד שֶׁאֵין הָעוֹלָם יָכוֹל לְסִבֹּל קְדֻשָּׁתוֹ, וּמֵחֲמַת זֶה הוּא מִתְעַלֵּם מְאֹד וְאֵין רוֹאִים מִמֶּנּוּ שׁוּם קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת יִתֵּרָה׃

רמד - מי שהוא מערב בין העכו״ם

מִי שֶׁהוּא מְעָרָב בֵּין הָעַכּוּ״ם, דְּהַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲסָקִים וּמַשָּׂא וּמַתָּן עִמָּהֶם צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד שֶׁלֹּא יִפֹּל מִמַּדְרֵגַת יַהֲדוּתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וְצָרִיךְ לִהְיוֹת כְּיָתֵד חָזָק בַּל יִמּוֹט מִמַּדְרֵגַת כַּשְׁרוּתוֹ וְיַהֲדוּתוֹ, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ הַרְבֵּה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יִלְמֹד מִמַּעֲשֵׂיהֶם וְדַרְכֵיהֶם׃

רמה - דע שיש חדרי תורה

יֵשׁ חַדְרֵי תּוֹרָה, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לָהֶם כְּשֶׁמַּתְחִיל לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה הוּא נִכְנָס בְּהַחֲדָרִים וּמֵחֶדֶר לְחֶדֶר וְכוּ׳ וּמְלַקֵּט מִשָּׁם אוֹצָרוֹת וּסְגֻלּוֹת יְקָרוֹת וַחֲמוּדוֹת מְאֹד אַשְׁרֵי לוֹ. אֲבָל צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לְבַל יַטְעֶה עַצְמוֹ שֶׁכְּבָר הִשִּׂיג הַשָּׂגָה שְׁלֵמָה, כִּי יֵשׁ מִי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכְּבָר נִכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנִים בְּהַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה, וּבֶאֱמֶת עֲדַיִן הוּא עוֹמֵד מִבַּחוּץ לְגַמְרֵי, כִּי אֲפִלּוּ בְּהַשָּׂגוֹת הַתּוֹרָה אֲמִתִּיּוֹת דִּקְדֻשָּׁה יֵשׁ בָּזֶה כַּמָּה בְּחִינוֹת (עַיֵּן פְּנִים), כִּי יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה חִדּוּשִׁין וְהַשָּׂגוֹת שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם לְהַשָּׂגוֹת גְּדוֹלוֹת, וּבֶאֱמֶת הֵם בָּאִים רַק מֵהֵיכָלֵי הַתְּמוּרוֹת עַל כֵּן צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִבְלִי לִטְעוֹת בָּזֶה, וְהַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד אַף כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג הַשָּׂגוֹת גְּדוֹלוֹת דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵינָם נֶחֱשָׁבִים בְּעֵינָיו לְגָדֶל עִצֶּם הַכָּרָתוֹ אֶת גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וְעַל כֵּן הוּא מִשְׁתַּדֵּל וּמִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם שֶׁמַּתְחִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַרְאוֹת לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל לְהַשִּׂיג כְּלָל מִמָּקוֹם׃

רמו - לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות

לִפְעָמִים צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל יְהוֹשָׁפָט שֶׁכָּתוּב אֶצְלוֹ׃ ״וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה׳״ (דִּבְרֵי-הַיָּמִים-ב י״ז ו) וְהוּא מוֹעִיל כְּמוֹ תַּעֲנִית, כִּי כְּשֶׁצְּרִיכִין לַעֲלוֹת לְהַשָּׂגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה צָרִיךְ לִשְׁכֹּחַ אֶת חָכְמָתוֹ שֶׁמִּקֶּדֶם, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ שֶׁרַבִּי זֵירָא הִתְעַנָּה כְּשֶׁבָּא לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לִשְׁכֹּחַ תַּלְמוּד

בַּבְלִי (בָּבָא מְצִיעָא פ״ה) וְעַל-יְדֵי גֵּאוּת שׂוֹכְחִין אֶת חָכְמָתוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: ׳כָּל הַמִּתְגָּאֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ׳ (פְּסָחִים ס״ו), עַל כֵּן צְרִיכִין לְפָעָמִים לְהַגְבִּיהַּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה׳ שֶׁהוּא בְּחִינַת גֵּאוּת כְּדֵי לִשְׁכֹּחַ חָכְמָתוֹ שֶׁמִּמְקֻדָּם. אַךְ צָרִיךְ לָזֶה אָמָנוּת יְתֵרָה, כִּי בְּוַדַּאי גֵּאוּת הוּא אִסּוּר גָּדוֹל, וְאִם יִתְגָּאֶה בֶּאֱמֶת תִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ חָכְמָתוֹ לְגַמְרֵי וְלֹא יָבוֹא כְּלָל לְהַשָּׂגָה. עַל כֵּן צָרִיךְ לָזֶה אָמָנוּת יְתֵרָה, שֶׁיַּגְבִּיהַּ לִבּוֹ רַק כְּדֵי לִשְׁכֹּחַ חָכְמָתוֹ שֶׁמִּמְקֻדָּם שֶׁהוּא צָרִיךְ לָזֶה, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יִהְיֶה עָנָו בֶּאֱמֶת:

רמז - ״תיקו״ - הוא בחינת מחסר תקון

אִיתָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: תִּיקוּ הַגָּאֳמַר בַּשַּׁ״ס הוּא בְּחִינַת מְחֻסַּר תִּקּוּן (צַו דַּף כ״ז:), הַיְנוּ שֶׁנֶּחְסָר הַנּוּ״ן שֶׁל תִּקּוּן וְנִשְׁאָר תֵּיקוּ, וְדַע שֶׁזֹּאת הַנּוּ״ן פְּשׁוּטָה כְּשֶׁנֶּחְסֶרֶת מֵהַתִּקּוּן הִיא נִשְׁפֶּלֶת וְנִכְפֶּפֶת וְנַעֲשָׂה צֵרוּף קִינּוֹת, וּכְשֶׁיִּגָּאֲלֵנוּ ה׳ יִתְהַפְּכוּ הַקִּינּוֹת לְתִקּוּן וְיִתְתַּקֵּן הַתֵּיקוּ:

רמח - ספורי מעשיות מצדיקים, הוא דבר גדול מאד

עַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים נִתְעוֹרֵר וְנִתְלַהֵב הַלֵּב בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּחֵשֶׁק נִמְרָץ מְאֹד, וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים מְאֹד סִפְּרוּ שֶׁעִקַּר הִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּהֶם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הָיָה עַל-יְדֵי סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת מִצַּדִּיקִים, שֶׁזֶּה הִבְעִיר לִבָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁיָּגְעוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ וְזָכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ, אַשְׁרֵי לָהֶם:

רמט - עקר הגבורה בהלב

עִקַּר הַגְּבוּרָה הוּא בַּלֵּב, כִּי מִי שֶׁלִּבּוֹ חָזָק אֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם אָדָם וּמִשּׁוּם דָּבָר, וְהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת גְּבוּרוֹת נוֹרָאוֹת וְלִכְבּשׁ מִלְחָמוֹת חֲזָקוֹת עַל-יְדֵי חֹזֶק וְאֹמֶץ לִבּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִתְפַּחֵד וְרָץ לְקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה, וּכְמוֹ כֵן הוּא מַמָּשׁ בַּעֲבוֹדַת ה׳ וְהָבֵן הֵיטֵב:

רנ - כל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון הדעת

עִקַּר הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין הוּא רַק מֵחֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁאֵינוֹ מְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ שֶׁהַכֹּל בְּהַשְׁגָּחָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְטוֹבָתוֹ, וְעַל-יְדֵי שֶׁבּוֹכִין בְּדִמָּעוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁעַת הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין, עַל-יְדֵי-זֶה מַמְשִׁיכִין דַּעַת וְהַשְׁגָּחָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבַּטֵּל הַצַּעַר וְהַיִּסּוּרִין׃

רנא - על ידי מלחמות הינו מחלקת

א. עַל-יְדֵי מַחֲלֹקֶת, עַל-יְדֵי זֶה נוֹפְלִין מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל רְשָׁעִים שֶׁהֵם מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת עַל אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, וְהַתִּקּוּן לָזֶה שֶׁיִּשְׁתּוֹק וְיִמְסֹר הַמִּלְחָמָה לַה׳׃

ב. אִישׁ אֱמֶת שֶׁעוֹשֶׂה כָּל הַמִּצְוֹוֹת בְּכָל הַדִּקְדּוּקִים בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ כְּמוֹ בְּפְנֵי בְּנֵי אָדָם, וְאֵין חִלּוּק אֶצְלוֹ כְּלָל, כִּי אֵין בּוֹ שׁוּם צַד שֶׁקֶר לַעֲשׂוֹת חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה תְּנוּעָה בַּעֲבוֹדָתוֹ בִּשְׁבִיל בְּנֵי אָדָם, הוּא מַמְשִׁיךְ לְעַצְמוֹ כֹּחַ כָּל הַצְּדָקוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְבַטֵּל הַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת הַנַּ״ל׃

רנב - כשיש אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזקת

כְּשֶׁיֵּשׁ אַחְדוּת בֵּין הַצַּדִּיקִים אֵין הַצְּדָקָה מַזֶּקֶת, כִּי עַל-פִּי הַטֶּבַע כְּשֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה נֶחְסָר מֵאִתּוֹ מַה שֶּׁנָּתַן, וְעַל-יְדֵי הָאַחְדוּת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים יוּכַל לָתֵת צְדָקָה הַרְבֵּה וְלֹא יֶחְסַר כְּלָל. וְכֵן עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים שֶׁיִּהְיֶה לְהָאָדָם מְסִירַת נֶפֶשׁ בֶּאֱמֶת וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא יַזִּיק לוֹ כְּלָל וְיִשָּׁאֵר בַּחַיִּים׃

רנג - מעוט שנה, הוא ממעט תאות נאוף

מְעוּט שֶׁנָּה הוּא מְמַעֵט תַּאֲוַת נְאוּף (עַיֵּן פְּנִים)׃

רנד - עינים הם דברים עליונים וגבוהים מאד

עֵינַיִם הֵם דְּבָרִים עֶלְיוֹנִים וּגְבֹהִים מְאֹד וְהֵם רוֹאִים תָּמִיד דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים הַיְנוּ מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, וְאִם הָיָה הָאָדָם זוֹכֶה לְעֵינַיִם כְּשֵׁרִים, הָיָה יוֹדֵעַ דְּבָרִים גְּדוֹלִים רַק מִמַּה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, כִּי הֵם רוֹאוֹת תָּמִיד אַךְ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה רוֹאֶה׃

רנה - כשהאדם הוא מאמין בהצדיק בלי שום דעת

כְּשֶׁאָדָם מַאֲמִין בְּהַצַּדִּיק בְּלִי שׁוּם דַּעַת אֶפְשָׁר לוֹ לִפֹּל מֵהָאֱמוּנָה, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ גַּם דַּעַת לְהָבִין בְּדַעְתּוֹ גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִפֹּל׃

רנו - שם אתה מסגל על הים

שֵׁם אַתָּה מְסֻגָּל עַל הַיָּם לְהַכְנִיעַ הַגַּלִּים׃

רנח - כשיש מחלקת על האדם

כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל הָאָדָם יְכוֹלִין לְהַטּוֹת אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַפִּילוֹ מִמַּדְרֵגָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם, אִם לֹא אָדָם גָּדוֹל מְאֹד שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִזֶּה, כְּמוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שֶׁהִתְפָּאֵר "רַבִּים רוֹדְפַי וְצָרָי" וְאַף-עַל-פִּי-כֵן "מֵעֵדוֹתֶיךָ לֹא נָטִיתִי" (תְּהִלִּים קי"ט קנז)׃

רנט - כשאדם מתבודד ומפרש שיחתו

כְּשֶׁאָדָם מִתְבּוֹדֵד וּמְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ וְצַעֲרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִתְוַדֶּה וּמִתְחָרֵט עַל גֹּדֶל הַפְּגָמִים שֶׁעָשָׂה, אָז גַּם הַשְּׁכִינָה כְּנֶגְדּוֹ מְפָרֶשֶׁת לְפָנָיו שִׂיחָתָהּ וְצַעֲרָהּ, כִּי כָּל פֶּגֶם וּפְגָם שֶׁפָּגַם בְּנִשְׁמָתוֹ פָּגַם אֶצְלָהּ גַּם כֵּן כִּבְיָכוֹל, וְהִיא מְנַחֶמֶת אוֹתוֹ שֶׁתִּתְבַּקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים׃

רס - השם הוא הנפש

עִקַּר יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ הוּא עַל-יְדֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם כַּיָּדוּעַ מֵעִנְיַן עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, וְהַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ" (בְּרֵאשִׁית ב' יט), וְעַל כֵּן יֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁמּוֹסְרִים שְׁמָם וּפִרְסוּמָם עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, הַיְנוּ שֶׁעוֹשִׂים בְּכַוָּנָה בִּכְדֵי לְאַבֵּד שְׁמוֹ וּפִרְסוּמוֹ, כִּי הַכֹּל דִּבְּרִים עָלָיו וּבוֹדִים עָלָיו כְּזָבִים וְיֵשׁ לוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים מִזֶּה, וְזֶה בְּחִינַת מְסִירַת נֶפֶשׁ מַמָּשׁ כִּי הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ כַּנַּ"ל, וְגַם יֵשׁ לוֹ שְׁפִיכוּת דָּמִים מִזֶּה כַּנַּ"ל, וּבָזֶה מַצִּילִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִמַּה שֶּׁהָיָה רָאוּי לָבוֹא עֲלֵיהֶם חַס וְשָׁלוֹם בִּשְׁבִיל הַיִּחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ:

רסא - כשנופל אדם ממדרגתו ידע שמן השמים הוא

כְּשֶׁנּוֹפֵל אָדָם מִמַּדְרֵגָתוֹ יֵדַע שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם הוּא, כִּי הִתְרַחֲקוּת הוּא תַּכְלִית הַהִתְקָרְבוּת, עַל כֵּן נָפַל כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר יוֹתֵר לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וַעֲצָתוֹ שֶׁיַּתְחִיל מֵחָדָשׁ לְהִכָּנֵס בַּעֲבוֹדַת ה' כְּאִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן כְּלָל מֵעוֹלָם, וְזֶה כְּלָל גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁצְּרִיכִין מַמָּשׁ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ:

רסב - על ידי התחדשות התורה נעשה נהרות

מִי שֶׁזּוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁים דְּאוֹרַיְתָא שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם מַמָּשׁ, הוּא צָרִיךְ לִבְכּוֹת מִקֹּדֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹל שֶׁלֹּא יִינָקוּ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַקְּלִפּוֹת מֵאֵלּוּ הַחִדּוּשִׁים:

רסג - חלי הקדחת - בא על ידי מה שאדם אוכל אכילה יתרה

א. כְּשֶׁאָדָם אוֹכֵל אֲכִילָה יְתֵרָה הוּא כְּמוֹ בְּהֵמָה, כִּי גֶּדֶר הָאָדָם הוּא לֶאֱכֹל רַק כְּפִי מַה שֶּׁצָּרִיךְ, וּכְשֶׁאוֹכֵל יוֹתֵר הוּא מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה מַמָּשׁ, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁאוֹכֵל אֲכִילָה יְתֵרָה בָּא חֳלִי הַקַּדַּחַת רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכֵן עַל-יְדֵי שֶׁמִּזְדַּמֵּן לְהָאָדָם בְּתוֹךְ מַאֲכָלוֹ מַאֲכָל שֶׁלֹּא נִתְבָּרֵר עֲדַיִן לְמַאֲכַל אָדָם בָּא גַּם כֵּן חֳלִי הַקַּדַּחַת רַחֲמָנָא לִצְלָן:

ב. זֶה הוּא רְפוּאָה לָחֳלִי הַקַּדַּחַת רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

רסד - צדקה היא תקון הברית

צְדָקָה הוּא תִּקּוּן לִפְגַם הַבְּרִית, אֲבָל צָרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִתֵּן לָעָנִי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִפְגָּם יוֹתֵר, עַל כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲנִיִּים מְהֻגָּנִים לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם, וְהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד לִפְגַם הַבְּרִית׃

רסה - טעם על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות השדוך

טַעַם עַל שְׁבִירַת כְּלִי חֶרֶס בְּשָׁעַת הִתְקַשְּׁרוּת הַשִּׁדּוּךְ, כִּי אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַזִּוּוּג הֵם לְמַעְלָה אֶחָד, וּלְמַטָּה אֵין יוֹדְעִים מֵהִתְאַחֲדוּת שֶׁלָּהֶם עַד הַשִּׁדּוּךְ, כִּי אָז נִתְגַּלֶּה הַהִתְקַשְּׁרוּת שֶׁלָּהֶם, אַךְ זֶה הַהִתְגַּלּוּת שֶׁנִּתְגַּלֶּה בְּעֵת הַתְּנָאִים הוּא בְּבְחִינַת וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב, כִּי נִתְגַּלֶּה אָז הַהִתְקַשְּׁרוּת וְתֵכֶף וּמִיָּד נִתְעַלֵּם, כִּי עֲדַיִן הִיא אֲסוּרָה עָלָיו עַד הַחֻפָּה, וְהִנֵּה כָּתוּב׃ ״וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק״ (יְחֶזְקֵאל א׳ יד) פֵּרוּשׁ׃ ׳כְּאוֹר הַיּוֹצֵא מִן הַחָרָסִין׳, הַיְנוּ הַנִּיצוֹץ שֶׁיּוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁשּׁוֹבְרִין הַחֶרֶס שֶׁהוּא רַק לְפִי שָׁעָה, וְעַל כֵּן בְּשָׁעַת הַהִתְקַשְּׁרוּת שֶׁאָז נִתְגַּלֶּה אוֹר הָאַחְדוּת שֶׁלָּהֶם בְּבְחִינַת רָצוֹא וָשׁוֹב, שׁוֹבְרִין אָז כְּלִי חֶרֶס, זֶה מְרַמֵּז עַל סוֹד וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק כַּנַּ״ל׃

רסו - מיתות בהמות וחיות בלא זמנן

א. כְּשֶׁפּוֹגְמִין בְּמִצְוַת סֵכָּה עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִין מִשֶּׁפַע שֶׁל אָדָם לְשֶׁפַע שֶׁל בְּהֵמָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא מִיתַת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת בְּלֹא זְמַנָּם רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ב. עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַיְּמִין מִצְוַת סֵכָּה כָּרָאוּי עַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לַעֲסֹק בְּבִנְיָן וְלֹא יַזִּיק לוֹ, כִּי הָעוֹסְקִים בְּבִנְיָן מַזִּיק לָהֶם הַבִּנְיָן וְעַל-יְדֵי מִצְוַת סֵכָּה נִצּוֹלִין מִזֶּה׃

ג. עַל-יְדֵי שֶׁנִּכְנָסִין בַּסֵּכָּה נַעֲשִׂים בְּעַצְמָן בְּחִינַת הַתּוֹרָה, כִּי מִבְּחִינַת סֵכָּה יוֹצֵאת הַתּוֹרָה׃

רסז - שבועות הוא רפואה להראה

בְּשָׁבוּעוֹת מְקַבְּלִין הַתּוֹרָה, וְאָז יְכוֹלִים לְקַבֵּל חִיּוּת חָדָשׁ וּלְהַמְשִׁיךְ רְפוּאָה לְהָרֵאָה׃

רסח - כשאין האדם מסתכל על התכלית, למה לו חיים

א. כְּשֶׁאֵין הָאָדָם מִסְתַּכֵּל עַל הַתַּכְלִית לָמָּה לוֹ חַיִּים׃

ב. הַנֶּפֶשׁ מִתְגַּעְגַּעַת תָּמִיד לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרָהּ, וּכְשֶׁרוֹאָה שֶׁאֵין הָאָדָם עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ מַתְחֶלֶת לְהַמְשִׁיךְ עַצְמָהּ לְהִסְתַּלֵּק מִגּוּף הָאָדָם, וּמִזֶּה נֶחֱלֶה הָאָדָם, וּמַה שֶּׁהָאָדָם חוֹזֵר לִבְרִיאוּתוֹ עַל-יְדֵי רְפוּאוֹת, הוּא מֵחֲמַת שֶׁהַנֶּפֶשׁ רוֹאָה שֶׁהָאָדָם יָכוֹל לָכוּף תַּאֲוָתוֹ וּלְקַבֵּל רְפוּאוֹת מָרִים בִּשְׁבִיל אֵיזֶה תַּכְלִית עַל כֵּן הִיא חוֹזֶרֶת אֵלָיו כִּי הִיא מְצַפָּה שֶׁיָּכוּף גַּם כֵּן תַּאֲוָתוֹ בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הָאֱמִתִּי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרוֹ יִתְבָּרַךְ׃

רסט - מדירת הצדיק נכר מעשה הדור

מְדִירַת הַצַּדִּיק נִכָּר מַעֲשֵׂה הַדּוֹר׃

רע - כמו שיש התעוררות מאדם לחברו

כְּמוֹ כְּשֶׁאֶחָד אוֹמֵר בַּקָּשׁוֹת וּסְלִיחוֹת בְּהִתְעוֹרְרוּת בְּלֵב נִשְׁבָּר, אָז חֲבֵרוֹ מִתְעוֹרֵר מִמֶּנּוּ גַּם כֵּן, וּמַתְחִיל גַּם כֵּן לוֹמַר בַּקָּשׁוֹת בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב, כְּמוֹ כֵן יֵשׁ אֵצֶל הָאָדָם עַצְמוֹ הִתְעוֹרְרוּת מִנֵּהּ וּבֵהּ, כְּשֶׁאוֹמֵר בַּקָּשׁוֹת וּתְחִנּוֹת בְּהִתְעוֹרְרוּת וְצוֹעֵק יַי לִי נִתְעוֹרֵר גַּם כֵּן לִפְעָמִים, שֶׁמַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ מִי צוֹעֵק כָּךְ הֲלֹא יַי לִי מַמָּשׁ וְצוֹעֵק הַפַּעַם הַשֵּׁנִית יַי לִי בְּהִתְעוֹרְרוּת יוֹתֵר׃

רעא - צריך שיהיה להאדם עזות דקדשה

עַל-יְדֵי שֶׁעוֹשֶׂה וְעוֹבֵד הַרְבֵּה אֶת ה׳ זוֹכֶה לְעַוּוּת דִּקְדֻשָּׁה לְדַבֵּר עִם הָרַב וְהַצַּדִּיק, וְעַל-יְדֵי שֶׁהוּא מְדַבֵּר עִמּוֹ עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר בְּיוֹתֵר לַעֲבֹד אֶת ה׳, נִמְצָא שֶׁזֶּה תָּלוּי בָּזֶה וְכֵן יֵשׁ כַּמָּה דְּבָרִים בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁתְּלוּיִים זֶה בָּזֶה וְאֵין יוֹדְעִין מֵהֵיכָן הַהַתְחָלָה כִּי כָּל אֶחָד מַתְחִיל מֵחֲבֵרוֹ׃

רעב - היום אם בקולו תשמעו

כְּלָל גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳ שֶׁלֹּא יָשִׂים לְנֶגֶד עֵינָיו כִּי אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, הֵן בְּעִסְקֵי פַּרְנָסָה וְהִצְטָרְכוּתוֹ צָרִיךְ שֶׁלֹּא יַחְשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כַּמּוּבָא בִּסְפָרִים, וְכֵן בַּעֲבוֹדַת ה׳ לֹא יָשִׂים לְנֶגֶד עֵינָיו כִּי אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה לְבַד, כִּי כְּשֶׁרוֹצִים לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם נִדְמֶה לְהָאָדָם כְּאִלּוּ הוּא מַשָּׂא כָּבֵד וְאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִשָּׂא מַשָּׂא כָּבֵד כָּזֹאת, אֲבָל כְּשֶׁיַּחְשֹׁב שֶׁאֵין לוֹ רַק אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא יִהְיֶה לוֹ מַשָּׂא כְּלָל, גַּם שֶׁלֹּא יִדְחֶה מִיּוֹם לְיוֹם לֵאמוֹר מָחָר אַתְחִיל מָחָר אֶתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וּבְכֹחַ כָּרָאוּי וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כִּי אֵין לוֹ לְהָאָדָם בְּעוֹלָמוֹ כִּי אִם אוֹתוֹ הַיּוֹם וְאוֹתָהּ הַשָּׁעָה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, כִּי יוֹם הַמָּחָרָת הוּא עוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי ״הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ״ (תְּהִלִּים צ״ה ז) הַיּוֹם דַּיְקָא׃

רעג - יש בני עליה גדולים מאד שמולידים נשמות

יֵשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים מְאֹד שֶׁהַנְּשָׁמוֹת שֶׁמַּמְשִׁיכִים לִבְנֵיהֶם הֵם בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מִשִּׁשִּׁים רִבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל׃

רעד - יש רשעים שעובדים ויגעים כל ימיהם

יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁעוֹבְדִים וְיגֵעִים כָּל יְמֵיהֶם כְּדֵי לעקר עַצְמָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵין לָהֶם תַּעֲנוּג מֵהָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲוֹת שֶׁלָּהֶם מֵחֲמַת הַנְּקֻדָּה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁל קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן בְּתוֹכָם, עַל כֵּן הֵם יְגֵעִים כְּדֵי שֶׁיַּגִּיעוּ לִכְפִירָה גְּמוּרָה, אֲבָל הַיְּהֻדוּת שֶׁבָּהֶם אֵינָהּ מַנַּחַת אוֹתָם, וְדַע שֶׁיֵּשׁ מֵהֶם כְּשֶׁמַּגִּיעִין לִכְפִירָה גְּמוּרָה בְּלִי סָפֵק אֶל הָאֱמֶת, אָז תֵּכֶף מֵתִים וְאָז רוֹאִים הָאֱמֶת׃

רעה - כל מצוה ומצוה שעושין, נעשה ממנה נר אחד

א. כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשִׂין מֵהֶם נֵרוֹת, לְחַפֵּשׂ בְּגִנְזָיָא דְּמַלְכָּא אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה כִּי זֶה תַּכְלִית כָּל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַבָּא׃

ב. הַצַּדִּיק שֶׁמֵּמִית עַצְמוֹ בְּחַיָּיו הוּא זוֹכֶה גַּם בַּחַיִּים לְחַפֵּשׂ בְּגִנְזָיָא דְּמַלְכָּא, שֶׁזֶּה כָּל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ״ל׃

רעו - אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל

אֲכִילַת שַׁבָּת אֵינָהּ בִּשְׁבִיל שְׂבִיעָה כְּלָל, רַק בְּגִין דְּיִתְבָּרְכִין מִנֵּהּ כָּל שִׁתָּא יוֹמִין׃

רעז - כשיש מחלקת על האדם, אין לעמד עצמו כנגד השונאים

א. כְּשֶׁיֵּשׁ מַחֲלֹקֶת עַל הָאָדָם אֵין לָאָדָם לַעֲמֹד עַצְמוֹ כְּנֶגֶד הַשּׂוֹנְאִים, לוֹמַר כְּמוֹ שֶׁעוֹשֶׂה לִי כֵּן אֶעֱשֶׂה לוֹ כְּנֶגְדּוֹ כִּי זֶה גּוֹרֵם שֶׁהַשּׂוֹנֵא יָבוֹא לִמְבַקְּשׁוֹ לִרְאוֹת בּוֹ חַס וְשָׁלוֹם מַה שֶּׁהוּא רוֹצֶה לִרְאוֹת בּוֹ, רַק אַדְרַבָּא רָאוּי לָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת וְלַעֲשׂוֹת לָהֶם כָּל הַטּוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מֵפִיר מַחְשְׁבוֹת הַשּׂוֹנֵא, וְאָז אַדְרַבָּא תָּשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה עַל רֹאשׁוֹ׃

ב. וְכָל זֶה כְּשֶׁהַחוֹלְקִים הֵם רְשָׁעִים. אֲבָל כְּשֶׁחוֹלְקִים עָלָיו צַדִּיקִים בְּוַדַּאי כַּוָּנָתָם הוּא רַק לְטוֹבָה שֶׁמְּרִימִין וּמְנַשְּׂאִין אוֹתוֹ עַל-יְדֵי-זֶה, וּמַמְתִּיקִין דִּינִים מֵעָלָיו עַל-יְדֵי שֶׁחוֹלְקִין עָלָיו. וְזֶה צָרִיךְ הָאָדָם לָדַעַת כְּשֶׁיֵּשׁ עָלָיו מַחֲלֹקֶת שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁהוּא רַק לְטוֹבָה, וְצָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁלֹּא יַטְעֶה עַצְמוֹ בָּזֶה לוֹמַר שֶׁהוּא מַחֲלֹקֶת גְּמוּרָה חַס וְשָׁלוֹם, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר מַחֲלֹקֶת גְּמוּרָה דְּסִטְרָא אַחֲרָא חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה׃

ג. עַל-יְדֵי מַחֲלֹקֶת בָּא עֲנִיּוּת וְאֵין זוֹכִין לִרְפוּאָה, אֲבָל עַל-יְדֵי שָׁלוֹם בָּא רְפוּאָה וּפַרְנָסָה׃

ד. עִקַּר כְּבוֹד שַׁבָּת הוּא הָאֲכִילָה שֶׁל שַׁבָּת כִּי אֲכִילַת שַׁבָּת יְקָרָה מְאֹד. כִּי הִיא כְּלָלוּת אֱלֹהוּת, כְּלָלוּת קֹדֶשׁ, וְעַל כֵּן מִצְוָה גְּדוֹלָה לְהַרְבּוֹת בַּאֲכִילַת שַׁבָּת וְהוּא תִּקּוּן לְחִלּוּל שַׁבָּת׃

ה. חִלּוּל שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת מִיתַת אִשְׁתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲכִילַת שַׁבָּת הוּא תִּקּוּן לָזֶה׃

ו. כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁעוֹשִׂין בִּימֵי הַחֹל אֵין לָהֶם כֹּחַ לֵילֵךְ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם בְּשַׁבָּת אָז עוֹלִים וְהוֹלְכִין לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהוּא מְשַׁעֲשֵׁעַ בָּהֶם אַף אִם נַעֲשִׂים עַל-יְדֵי קָטָן שֶׁבַּקְטַנִּים וּבְלִי כַּוָּנָה וּשְׁלֵמוּת הָרָאוּי לְהַמִּצְוָה. וְהֵם עוֹשִׂים דֶּרֶךְ כְּבוּשָׁה וּרְחָבָה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי אֲכִילַת שַׁבָּת שֶׁהוּא עִקַּר כְּבוֹד שַׁבָּת כַּנַּ״ל׃

ז. ״אוֹיָה לִי כִּי גָרְתִי מֶשֶׁךְ״ (תְּהִלִּים ק״כ ה), הָיָה דַּרְכּוֹ לְכַוֵּן בִּתְפִלָּתוֹ שֶׁמִּצְטַעֵר עַל שֶׁהָיָה מִתְיָרֵא מִיִּרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת שֶׁהֵם בָּאִים מִשּׁ״ד דִּינִים, וְזֶהוּ ״כִּי גָרְתִי מֶשֶׁךְ״׃

רעח - דע שעל חליף [סכין שחיטה] טוב

א. עַל חֲלִיף טוֹב יְכוֹלִים לִרְאוֹת כָּל הַכֵּלִים שֶׁל הַבֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵיזֶה פָּנִים יֵשׁ לָהֶם (עַתָּה)׃

ב. יֵשׁ צַדִּיק שֶׁהוּא גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ מְקַנֵּא שׁוּם צַדִּיק לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, רַק אוֹתוֹ לְבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת׃ ״בְּקַנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי״ (בַּמִּדְבָּר כ״ה יא)׃

רעט - יש שאומרים תורה מלמטה למעלה

א. יֵשׁ אוֹמְרִים תּוֹרָה שֶׁהִיא לְמַטָּה רְחָבָה מְאֹד שֶׁמַּרְחִיבִין הַדָּבָר וּמַגְדִּילִין אוֹתָהּ מְאֹד, אֲבָל לְמַעְלָה הִיא קְצָרָה מְאֹד כִּי לְמַעְלָה בְּקְדֻשָּׁה לֹא נִשְׁאָר מִמֶּנָּה רַק אֵיזֶה נִיצוֹץ בְּעָלְמָא. אֲבָל יֵשׁ לְהַפּוּךְ כִּי הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים אוֹמְרִים תּוֹרָה שֶׁהִיא לְמַטָּה נִרְאֶה קְצָרָה אֲבָל לְמַעְלָה הִיא רְחָבָה וּגְדוֹלָה מְאֹד מְאֹד, אַשְׁרֵי לָהֶם׃

ב. אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין הָאָדָם יָכוֹל לְדַבֵּר כְּלָל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁאֵין יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו בִּתְפִלָּה וְהִתְבּוֹדְדוּת, מִגֹּדֶל הַנַּשְׁמִיּוּת שֶׁלּוֹ וּמִכֹּבֶד צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו, אַף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק אָז דַּיְקָא לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לִקְרֹא לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִן הַמֵּצַר וְהַדְּחַק. כִּי עִקַּר הַהִתְעוֹרְרוּת הוּא שֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאָדָם מִן הַמֵּצַר וְהַדְּחַק וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה אַחַר-כָּךְ עַל-פִּי רֹב לְהַרְחָבָה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ כָּרָאוּי, עַד שֶׁיּוּכַל לָבוֹא לִבְחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, עַל-יְדֵי-זֶה דַּיְקָא שֶׁנִּתְעוֹרֵר

לְהַשִּׁם יִתְבָּרַךְ מִתּוֹךְ הַמֵּצַר וְהַמְּרִירוּת כָּזֶה׃

רפ - מי שצריך לדון לפני דינים בדין תורה

א. כָּל הַמַּשָּׂא וּמַתָּן הוּא כְּלוֹ תּוֹרָה, וְעַל כֵּן כְּשֶׁעוֹשִׂין מַשָּׂא-וּמַתָּן צָרִיךְ לְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ רַק בְּהַתּוֹרָה וְהַדִּינִים הַמְּלֻבָּשִׁין שָׁם. וְאִם אֵינוֹ מְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל הַתּוֹרָה בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן, אָז עָנְשׁוֹ שֶׁאַחַר-כָּךְ הוּא צָרִיךְ לָבוֹא לִפְנֵי הַדַּיָּנִים לָדוּן לִפְנֵיהֶם בְּדִין תּוֹרָה. וְהַכֹּל לְפִי הַפְּגַם, יֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין עָנְשׁוֹ רַק שֶׁצָּרִיךְ לָדוּן אֲבָל זוֹכֶה בַּדִּין. אֲבָל יֵשׁ אֶחָד שֶׁעָקַר יוֹתֵר הַמַּשָּׂא וּמַתָּן מִן הַתּוֹרָה אָז גַּם אֵינוֹ זוֹכֶה בַּדִּין׃

ב. בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן הוּא שְׁעַת מִלְחָמָה, כִּי צָרִיךְ אָז לִלְחֹם עִם הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת מְשָׁם נִיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים כִּי עִקַּר הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן הוּא לְבָרֵר נִיצוֹצוֹת, וְעַל-יְדֵי שֶׁעוֹשִׂין הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה כְּפִשׁוּטוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַדִּבּוּר דִּבּוּר אֱמֶת, הַהֵן הֵן וְהַלָּאו לָאו, גַּם מְקַשֵּׁר מַחֲשַׁבְתּוֹ אֶל הַתּוֹרָה כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה רַק חִיצוֹנִיּוּת מַחֲשַׁבְתּוֹ בְּהַמַּשָּׂא-וּמַתָּן אֲבָל פְּנִימִיּוּת הַמַּחֲשָׁבָה צָרִיךְ לְקַשֵּׁר רַק אֶל הַתּוֹרָה כַּנַּ״ל, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְבָרֵר וּלְהַעֲלוֹת כַּמָּה נִיצוֹצוֹת וְכַמָּה קְדֻשׁוֹת נְפוּלוֹת עַל-יְדֵי הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן, וְנַעֲשֶׂה עֲלִיַּת הָעוֹלָמוֹת וְתִקּוּנִים גְּדוֹלִים עַל-יְדֵי הַמַּשָּׂא-וּמַתָּן כְּמוֹ עַל-יְדֵי תְּפִלָּה׃

רפא - אם ישב עצמו על הספר יכול לראות חדשות ונפלאות

אֲפִלּוּ אָדָם פָּשׁוּט אִם יֵשֵׁב עַצְמוֹ עַל הַסֵּפֶר וְיִסְתַּכֵּל עַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הֵיטֵב יָכוֹל לִרְאוֹת חִדָּשׁוֹת וְנִפְלָאוֹת, רַק שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד הַדָּבָר לִנְסָיוֹן (עַיֵּן פְּנִים)׃

רפב - צריך לדון את כל אדם לכף זכות

א. כְּשֶׁמַּתְחִיל הָאָדָם לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ וְרוֹאֶה שֶׁרָחוֹק מִטּוֹב וְהוּא מָלֵא עֲוֹונוֹת אָז יָכוֹל לִפֹּל עַל-יְדֵי-זֶה, וְלֹא יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל, עַל כֵּן הוּא מְחֻיָּב לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמְצֹא בְּעַצְמוֹ עוֹד אֵיזֶה מְעַט טוֹב, כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא עָשָׂה מִיָּמָיו אֵיזֶה מִצְוָה אוֹ דָּבָר טוֹב. וְאַף כְּשֶׁמַּתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל בְּאוֹתוֹ טוֹב שֶׁעָשָׂה הוּא רוֹאֶה שֶׁהַטּוֹב בְּעַצְמוֹ הוּא מָלֵא פְּצָעִים וְאֵין בּוֹ מְתֹם, כִּי הַטּוֹב

מְעֹרָב בִּפְנִיּוֹת וּבִפְסֹלֶת הַרְבֵּה, אַף-עַל-פִּי-כֵן אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּהַמְעַט טוֹב אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה, וְכֵן צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ עַד שֶׁיִּמְצָא בְּעַצְמוֹ עוֹד אֵיזֶה דָּבָר טוֹב, וְאַף שֶׁגַּם זֶה הַטּוֹב מְעֹרָב גַּם כֵּן בִּפְסֹלֶת הַרְבֵּה. עִם כָּל זֶה עַל כָּל פָּנִים יֵשׁ בּוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה, וְכֵן יְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ עוֹד עַד שֶׁיִּמְצָא בְּעַצְמוֹ עוֹד אֵיזֶה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה זְכוּת וְטוֹב עַל-יְדֵי-זֶה יוֹצֵא בֶּאֱמֶת מִכַּף חוֹבָה לְכַף זְכוּת וְיוּכַל לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ וּלשמוח אֶת עַצְמוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא. וְאָז יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל וּלְזַמֵּר וּלְהוֹדוֹת לַה׳. כִּי עַל-פִּי רֹב כְּשֶׁהָאָדָם עוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז עוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּחֵשֶׁק וְחִיּוּת כָּרָאוּי, עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עַצְמוֹ קֹדֶם הַתְּפִלָּה עַל-יְדֵי שֶׁיְּחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ וְיִמְצָא בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת כַּנַּ״ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי כַּנַּ״ל׃

ב. וְצָרִיךְ הָאָדָם לְזָהֵר מְאֹד לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה, כִּי הוּא כְּלָל וְיסוֹד גָּדוֹל לְמִי שֶׁיִּרְצֶה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַל יאבד עוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הָעִקָּר הוּא לְהַרְחִיק עַצְמוֹ מֵעֲצבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר. כִּי רֹב בְּנֵי אָדָם שֶׁרְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִקַּר רְחוּקָם הוּא מֵחֲמַת מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת, עַל-יְדֵי שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם מֵחֲמַת שֶׁרוֹאִים בְּעַצְמָם עֹצֶם קִלְקוּלָם שֶׁרֹב מַעֲשֵׂיהֶם מְקֻלְקָלִים, כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ אֶת נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו, וּמֵחֲמַת זֶה נוֹפְלִים בְּדַעְתָּם וּמְיָאֲשִׁים עַצְמָם לְגַמְרֵי רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵינָם מִתְפַּלְּלִים בְּכַוָּנָה כְּלָל, וְאֵינָם עוֹשִׂים בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם אֲפִלּוּ מַה שֶּׁהָיוּ יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת עֲדַיִן, עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַשְׂכִּיל מְאֹד עַל דָּבָר זֶה כִּי הַרְבֵּה נְפָשׁוֹת שָׁקְעוּ עַל-יְדֵי-זֶה, כִּי הַיֵּאוּשׁ חַס וְשָׁלוֹם קָשֶׁה מִן הַכֹּל. עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד לֵילֵךְ עִם דֶּרֶךְ זֶה הַנַּ״ל לְחַפֵּשׂ בְּעַצְמוֹ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת בְּכָל פַּעַם כְּדֵי לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ וּלְחַזֵּק עַצְמוֹ תָּמִיד, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְפַּלֵּל בְּחֵשֶׁק וּבְחִיּוּת וּבְשִׂמְחָה תָּמִיד וְלָשׁוּב אֶל ה׳ בֶּאֱמֶת כַּנַּ״ל׃

ג. הַשְׁלִיחַ צִבּוּר הַמִּתְפַּלֵּל לִפְנֵי הָעַמּוּד צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ בְּחִינָה גְּבֹהָה כָּזוֹ שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּץ כָּל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהַמִּתְפַּלְּלִין וְכָל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת יִהְיוּ נִכְלָלִין בּוֹ, וְהוּא יַעֲמֹד וְיִתְפַּלֵּל עִם כָּל הַטּוֹב הַזֶּה אַשְׁרֵי הַצִּבּוּר שֶׁיּוֹכִין לִשְׁלִיחַ-צִבּוּר כָּזֶה׃

ד. בְּכָל דּוֹר וָדוֹר יֵשׁ רוֹעֶה יִשְׂרָאֵל בְּחִינַת מֹשֶׁה רָעְיָא מְהֵימְנָא, וְזֶה הָרוֹעֶה עוֹשֶׂה מִשְׁכָּן, שֶׁמֵּהַמִּשְׁכָּן הַזֶּה מְקַבְּלִין הַתִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הֶבֶל פִּיהֶם שֶׁאֵין בּוֹ חֵטְא, וּמִשָּׁם מַתְחִילִין לִקְרוֹת וּלְהַכְנִס בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה, וְעַל כֵּן הֵם מַתְחִילִים מִן וַיִּקְרָא שֶׁמְּדַבֵּר מִגְּמַר הֶקְמַת הַמִּשְׁכָּן. וְדַע שֶׁכָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁבַּדּוֹר בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת מֹשֶׁה וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא בְּחִינַת רוֹעֶה וְעוֹשֶׂה בְּחִינַת מִשְׁכָּן, וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינַת הַמִּשְׁכָּן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּמוֹ כֵן יֵשׁ לוֹ תִּינוֹקוֹת שֶׁמְּקַבְּלִין הֶבֶל פִּיהֶם מִשָּׁם. אַךְ לֵידַע כָּל זֹאת הַיְנוּ לָדַעַת כָּל צַדִּיק וְצַדִּיק אֵיזֶה הֵם הַתִּינוֹקוֹת הַשַּׁיָּכִים לוֹ, וְכַמָּה הֵם מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ, וְלֵידַע כָּל הַבְּחִינוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה, וְהַדּוֹר שֶׁיָּבוֹא מֵהֶם עַד הַסּוֹף. דַּע שֶׁמִּי שֶׁיָּכוֹל לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת וּלְחַפֵּשׂ וּלְמְצֹא הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּהַפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לוֹ בְּחִינָה גְּבֹהָה כָּזוֹ שֶׁיָּכוֹל

לִהְיוֹת שְׁלִיחַ-צִבּוּר וְחַזָּן כַּנַּ״ל, הוּא יוֹדֵעַ כָּל זֶה הַנַּ״ל בִּשְׁלֵמוּת. וְזֶה סוֹד מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ׳הַחַזָּן רוֹאֶה הֵיכָן הַתִּינוֹקוֹת קוֹרִין׳ (שַׁבָּת י״א):

ה. צָרִיךְ לָדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף זְכוּת, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר חַס וְשָׁלוֹם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא בּוֹ אֵיזֶה מְעַט טוֹב שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמְּעַט אֵינוֹ רָשָׁע. וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁמּוֹצֵא בּוֹ אֵיזֶה מְעַט טוֹב שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע. וְדָן אוֹתוֹ לְכַף זְכוּת, עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלֶה אֶת הָרָשָׁע בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת. וְיוּכַל לַהֲשִׁיבוֹ בִּתְשׁוּבָה עַל-יְדֵי-זֶה. וְזֶה בְּחִינַת ״וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע״ הַיְנוּ עַל-יְדֵי שֶׁמּוֹצֵא בּוֹ עוֹד אֵיזֶה מְעַט שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע עַל-יְדֵי-זֶה ״וְהִתְבּוֹנַנְתָּ עַל מְקוֹמוֹ וְאֵינֶנּוּ״. הַיְנוּ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵינֶנּוּ עַל מְקוֹמוֹ הָרִאשׁוֹן כִּי נִתְעַלָּה בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת. וְכֵן הָאָדָם אֲצֶל עַצְמוֹ צָרִיךְ גַּם כֵּן לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁרוֹאֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לִמְצֹא גַּם בְּעַצְמוֹ עוֹד אֵיזֶה מְעַט טוֹב שֶׁשָּׁם אֵינוֹ רָשָׁע כַּנַּ״ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹצֵא בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת:

רפג - יש שני צדיקים שהם משרש אחד

לִפְעָמִים יֵשׁ מַחֲלֹקֶת בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים אַף-עַל-פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מִשֹּׁרֶשׁ אֶחָד וּשְׁנֵיהֶם גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד, רַק מֻחֲמַת שֶׁאֶחָד מֵהֶם הוּא בְּבְחִינַת חֶסֶד דְּאִתְפַּשֵּׁט לְבַר שֶׁמְּגַלֶּה תּוֹרָתוֹ לַאֲחֵרִים וְהַשֵּׁנִי הוּא בְּבְחִינַת טוֹב דְּטוּבֵיהּ גָּנֵז בְּגַוֵּיהּ (עֵין פְּנִים). נִמְצָא שֶׁמַּחֲלֹקֶת שֶׁל צַדִּיקִים נִמְשָׁךְ מֵהַתּוֹרָה. אֲבָל יֵשׁ מַחֲלֹקֶת שֶׁל רְשָׁעִים שֶׁאֵינוֹ נִמְשָׁךְ מֵהַתּוֹרָה כְּלָל, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. שֶׁבְּאֹם רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו רְדִיפוֹת וּמַחֲלֹקֶת שֶׁיִּהְיֶה עַל כָּל פָּנִים מִבְּחִינַת מַחֲלֹקֶת הַצַּדִּיקִים הַנַּ״ל בִּבְחִינַת ״אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי״ (תְּהִלִּים כ״ג ו):

רפד - הוכיח את אחד שאמר לו, שאין לו פנאי ללמד

צָרִיךְ הָאָדָם לַחֲטֹף וְלִגְזֹל אֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה:

רפה - טעמה כי טוב סחרה

כְּשֶׁטּוֹעֲמִין טַעַם הַטּוֹב שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, אָז אֲפִלּוּ בְּעֵת הַהִתְרַחֲקוּת שֶׁהוּא בְּחִינַת לַיְלָה וְחֹשֶׁךְ הַיְנוּ שֶׁנִּמְנָע אַחַר-כָּךְ וְאֵינוֹ מִתְקָרֵב אַף-עַל-פִּי-

כֵּן תָּמִיד תָּאִיר לוֹ אוֹר הַתּוֹרָה שֶׁטָּעַם אֵצֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת׃

רפו - יש גן עדן, והם שני בחינות: גן ועדן

עַל-יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים וְ׳שֻׁלְחָן עָרוּךְ׳ זוֹכִין לִהְיוֹת בַּעַל הַבַּיִת וּמוֹשֵׁל עַל הָאָרֶץ, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהָקִים שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן וּלְהַשִּׂיג עַל-יְדֵי-זֶה חָכְמָה עִלָּאָה וְחָכְמָה תַּתָּאָה שֶׁהוּא עִקַּר תַּעֲנוּג גַּן עֵדֶן. וְעַיֵּן בְּ׳שִׂיחוֹת הָרַ״ן׳ שֶׁכָּתַב שָׁם חִיּוּב גָּדוֹל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִלְמֹד בְּכָל יוֹם שִׁעוּר פּוֹסֵק חֹק וְלֹא יַעֲבֹר, וַאֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק כְּשֶׁאֵין לוֹ פְּנַאי אוֹ שֶׁהוּא בַּדֶּרֶךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל כָּל פָּנִים יִלְמוֹד אֵיזֶה סְעִיף ׳שֻׁלְחָן-עָרוּךְ׳ בְּאֵיזֶה מָקוֹם שֶׁהוּא, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם בְּסֵדֶר לִמּוּד בַּ׳שֻׁלְחָן-עָרוּךְ׳. בְּאֹפֶן שֶׁכָּל יְמֵי חַיָּיו לֹא יֵצֵא יוֹם בְּלִי לִמּוּד ׳שֻׁלְחָן עָרוּךְ׳. וּבִשְׁאָר הַיָּמִים כְּשֶׁאֵין שְׁעַת הַדּוֹחַק יִלְמוֹד כָּל הָאַרְבַּע ׳שֻׁלְחָן-עָרוּךְ׳ כְּסֵדֶר עַד שֶׁיִּגְמֹר כֻּלָּם וְאַחַר-כָּךְ יַחֲזֹר וְיַתְחִיל כְּסֵדֶר. וְהוּא תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד לְבָרֵר וּלְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים שֶׁפָּגַם עַל-יְדֵי עֲוֹנוֹתָיו, כִּי עַל-יְדֵי לִמּוּד פּוֹסְקִים מְבָרְרִין הַטּוֹב מֵהָרַע שֶׁהוּא כְּלָל כָּל הַתִּקּוּנִים׃

תַּם וְנִשְׁלַם חֵלֶק רִאשׁוֹן

השמטה

אחד היה אברהם (יחזקאל לג) שאברהם עבד את ה׳ יתברך רק על-ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם ולא הסתכל כלל על בני העולם שסרים מאחרי ה׳ ומונעים אותו ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאלו הוא אחד בעולם, וזהו אחד היה אברהם, וכן כל הרוצה לכנוס בעבודת ה׳ אי אפשר לו לכנוס כי אם על-ידי בחינה זו שיחשוב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם ולא יסתכל על שום אדם המונעו כגון אביו ואמו או חותנו ואשתו ובניו וכיוצא. או המניעות שיש משאר בני העולם המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך, וצריך שלא יחוש ויסתכל עליהם כלל רק יהיה בבחינת אחד היה אברהם כאלו הוא יחיד בעולם כנ״ל׃

קיצור ליקוטי מוהר״ן השלם תנינא

א - תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו

א. אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִבְרָא שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מָמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים וְזֶה הַתַּכְלִית וְהַסּוֹף שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִרְאוֹת שֶׁיָּבוֹא לְזֶה הַתַּכְלִית. אֲבָל הַמַּלְאָכִים מִתְקַנְּאִים מְאֹד בְּאָדָם כָּזֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמְשָׁלָה עֲלֵיהֶם, עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד וְלִרְאוֹת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כֹּחַ לַעֲמֹד בְּמֶמְשָׁלָה זֹאת שֶׁלֹּא יַפִּילוּ אוֹתוֹ הַמַּלְאָכִים חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי קִנְאָתָם בּוֹ:

ב. הָעֵצָה עַל זֶה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְהִנֵּה כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נֶחֱלָקִים תַּחַת כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר כִּי כָּל מַנְהִיג הַדּוֹר יֵשׁ לוֹ כַּמָּה נְשָׁמוֹת פְּרָטִיּוֹת הַשַּׁיָּכִים לְחֶלְקוֹ. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם כָּל מַנְהִיגֵי הַדּוֹר וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְמֻלָּא מְקֻשָּׁר עִם כָּל פְּרָטֵי נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִנָּצֵל מִקְּנְאַת הַמַּלְאָכִים וְתִתְקַיֵּם מֶמְשַׁלְתּוֹ עֲלֵיהֶם (אָמַר הַמַּעְתִּיק מִזֶּה נִרְאֶה כִּי אֵין לְהַמַּלְאָכִים כֹּחַ לְהִלָּחֵם רַק עִם נְשָׁמָה אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, אֲבָל עִם כְּלָלִיּוּת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם נִבְרָא בִּשְׁבִילָם כַּנּוֹדָע אֵין לָהֶם כֹּחַ כְּלָל לְהִלָּחֵם):

ג. אַךְ צָרִיךְ לֵידַע וּלְהַכִּיר אֶת הַמַּנְהִיגִים. כִּי יֵשׁ כַּמָּה מַנְהִיגִים אֲשֶׁר כָּל גְּדֻלָּתָם וּמֶמְשַׁלְתָּם הוּא רַק עַל-יְדֵי עֲזוּת כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'עַזּוּת מַלְכוּתָא בְּלָא תַּגָּא':

ד. וְהָעֵצָה עַל-זֶה הוּא לִזְכּוֹת לְבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם בְּחִינַת יִרְאָה שָׁלֵם. הַיְנוּ שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַתְּלוּיָה בַּלֵּב כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: 'דָּבָר הַמָּסוּר לַלֵּב נֶאֱמַר בּוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ', וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה עֲזוּתָם נוֹפֶלֶת לְפָנָיו. וְאָז יוּכַל לְהִתְקַשֵּׁר עִם הַמַּנְהִיגִים אֲשֶׁר כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נֶחֱלָקִים תַּחְתָּם. וּמְמֻלָּא יִהְיֶה מְקֻשָּׁר עִם כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְקַיֵּם מֶמְשַׁלְתּוֹ עַל הַמַּלְאָכִים:

ה. עַל-יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן וְתַאֲוַת מִשְׁגָּל וְתַאֲוַת אֲכִילָה שֶׁשָּׁרְשָׁם בַּלֵּב נִפְסָד וְנִפְגָּם הַיִּרְאָה שֶׁבַּלֵּב:

ו. תַּאֲוַת מִשְׁגָּל הוּא כְּפִי הֶחָלָב שֶׁיּוֹנֵק בְּקַטְנוּתוֹ. עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַתִּינוֹק מְאֹד שֶׁיִּינַק מֵאִשָּׁה כְּשֵׁרָה. כִּי כְּשֶׁהַתִּינוֹק יוֹנֵק מֵאִשָּׁה חֲצוּפָה אָז מִתְגַּבֵּר בּוֹ חַס וְשָׁלוֹם תַּאֲוַת נְאוּף שֶׁמַּפְסֶדֶת הַיִּרְאָה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכֵן

לְהִפּוּךְ כְּשֶׁיּוֹנֵק מֵאִשָּׁה כְּשֵׁרָה אֵין לוֹ חֲמִימוּת לְתַאֲוָה זֹאת רַק מְעַט הַמֻּכְרָח לְמִצְוַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ׃

ז. כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל חַס וְשָׁלוֹם בְּשָׁלֹשׁ תַּאֲוֹות הַנַּ״ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִפְסֶדֶת הַיִּרְאָה אָז הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא יוֹשֵׁב וְשׁוֹאֵג עַל זֶה כַּאֲרִי׃

ח. עַל-יְדֵי כבוד הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים כָּרָאוּי בְּמַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וּבְגָדִים נָאִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ וּבִקְדֻשַּׁת וְטָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה וּבְשִׂמְחָה וְטוּב לֵבָב וּבִתְפִלָּה בְּכַוָּנָה, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה שְׁאָר עִנְיְנֵי קְדֻשַּׁת וְשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב, בִּפְרָט עַל-יְדֵי הַמִּצְוֹות הַקְּדוֹשׁוֹת הַשַּׁיָּכִים לְכָל רֶגֶל, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה הָאָדָם לָדַעַת אֶת ה׳ וּלְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת הַזֶּה אֶל הַלֵּב. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְתַקֵּן וְיטַהֵר אֶת הַלֵּב מֵהַשָּׁלֹשׁ תַּאֲוֹות רָעוֹת הַנַּ״ל וְיִזְכֶּה לְיִרְאָה שְׁלֵמָה הַתְּלוּיָה בַּלֵּב שֶׁזֶּה הוּא עִקַּר הַכֹּל. כִּי יָבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה לְהַתַּכְלִית שֶׁל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁיִּתְקַיֵּם מֻמְשַׁלְתּוֹ עַל הַמַּלְאָכִים׃

ט. בְּכָל רֶגֶל וָרֶגֶל נִתְתַּקֵּן תַּאֲוָה אַחַת מִשָּׁלֹשׁ תַּאֲוֹות הַנַּ״ל. הַיְנוּ בְּפֶסַח נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מָמוֹן. בְּשָׁבוּעוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת מִשְׁגָּל. בְּסֻכּוֹת נִתְתַּקֵּן תַּאֲוַת אֲכִילָה. (וְעַל כֵּן סוּכָּה בְּגִימַטְרִיָּא מַאֲכָל) וְלָכֵן צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד מְאֹד בְּהַמִּצְוֹות שֶׁל כָּל רֶגֶל וָרֶגֶל וּלְכַבֵּד מְאֹד אֶת כָּל רֶגֶל כַּנַּ״ל, כְּדֵי לִזְכּוֹת לָצֵאת מִשָּׁלֹשׁ תַּאֲוֹות רָעוֹת הַנַּ״ל אֲשֶׁר כָּל עִקַּר הַיַּהֲדוּת לִירָא אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְשֶׁיִּנָּצֵל מִקְּנָאַת הַמַּלְאָכִים, שֶׁלֹּא יַפִּילוּ אוֹתוֹ לַחֲטָאִים חַס וְשָׁלוֹם וְיִתְקַיֵּם מֻמְשַׁלְתּוֹ עֲלֵיהֶם תָּלוּי רַק בְּתִקּוּן שָׁלֹשׁ תַּאֲוֹות רָעוֹת אֵלּוּ כַּנַּ״ל׃

י. עַל-יְדֵי תִּקּוּן שְׁלֵמוּת הַיִּרְאָה שֶׁבַּלֵּב זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה. אַךְ צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד מִתַּאֲוות הַהִתְמַנּוּת לִהְיוֹת רֹאשׁ וְלִמְשֹׁל עַל עַם יִשְׂרָאֵל (הִפּוּךְ הַמֻּמְשָׁלָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁצְּרִיכִין לִזְכּוֹת לִהְיוֹת לוֹ מֻמְשָׁלָה עַל הַמַּלְאָכִים) כִּי הַהִתְמַנּוּת מַפְסִיד הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה׃

יא. עַל-יְדֵי הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה זוֹכֶה הָאָדָם לִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת. כִּי הַתְּפִלָּה הוּא עַכְשָׁו בַּגָּלוּת בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים. כִּי הַתְּפִלָּה הוּא גָּבֹהַּ מְאֹד וּבְנֵי אָדָם מְזַלְזְלִים בָּהּ וּכְשֶׁעוֹמְדִים לְהִתְפַּלֵּל חֲפֵצִים לִפְטֹר הַתְּפִלָּה מֵעֲלֵיהֶם. אַךְ עַל-יְדֵי יִרְאָה שְׁלֵמָה הַבָּאָה עַל-יְדֵי תִּקּוּן שָׁלֹשׁ מִדּוֹת הַנַּ״ל עַד שֶׁזּוֹכִין עַל יָדָהּ לְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין עַכְשָׁו מִי שֶׁיִּתְנַבֵּא נְגְאֻלַּת עַל כָּל פָּנִים עַל-יְדֵי-זֶה הַתְּפִלָּה מִן הַגָּלוּת וְאָז הַתְּפִלָּה הוּא בְּתַכְלִית הַשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת נְבוּאָה בְּחִינַת דִּבֶּר ה׳, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וְשׁוֹלֵחַ לוֹ דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו בִּבְחִינַת: ״אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח״ שֶׁאוֹמְרִין קֹדֶם הַתְּפִלָּה. וְזֶה סוֹד סְמִיכַת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה הַיְנוּ לִגְאֹל אֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגָּלוּת (אָמַר הַמַּעְתִּיק בָּזֶה מִתֹּךְ קִשְׁיַת הַגְּמָרָא בְּרָכוֹת דַּף ד׳ הֵיכִי מָצֵי לְמִסְמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בְּתְחִלָּה אוֹמֵר ה׳ שְׂפָתַי תִּפְתַּח וּמִתָּרֵץ כֵּיוָן דְּתַקִּינוּ רַבָּנָן כְּתִפְלָּה אֲרִיכְתָּא דַּמְיָא. וְעַל פִּי דִּבְרֵי הַמַּאֲמָר הַזֶּה מוּבָן כִּי עַל כֵּן אֵין זֶה הֶפְסֵק כְּלָל כִּי כָּל סוֹד סְמִיכַת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה הוּא שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּבֶּר ה׳ אֲדֹנָי שְׂפָתַי תִּפְתָּח)׃

יב. כְּשֶׁנִּגְאֶלֶת וְנִפְדֵּית הַתְּפִלָּה אֵין צְרִיכִים לְשׂוּם רְפוּאָה עַל-יְדֵי רוֹפְאִים וְדָאקְטוֹרִים כִּי יְכוֹלִים לְהִתְרַפְּאוֹת עַל-יְדֵי כָּל מַה שֶּׁאוֹכֵל אֲפִלּוּ עַל-יְדֵי לֶחֶם וּמַיִם כְּמוֹ עַל-יְדֵי רְפוּאוֹת׃

יג. לִפְעָמִים הַחוֹלַאַת עֲדַיִן נֶעֱלֶמֶת בְּהָאָדָם וְאֵינוֹ נִתְגַּלִּית וְאָז אֵין שׂוּם רוֹפֵא וְדָאקְטוֹר יָכוֹל לְרַפְּאוֹת אוֹתָהּ כִּי אֵין יוֹדֵעַ כְּלָל אֶת הַחוֹלַאַת. אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לְתִקּוּן שָׁלֹשׁ הַתַּאֲוֹוֹת הַנַּ״ל וּלְיִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת וְלִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת יוּכַל לְהִתְרַפְּאוֹת אֲפִלּוּ כְּשֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְגַּלָּה הַחוֹלַאַת וְיִתְרַפֵּא מִקֹּדֶם בְּעֵת צְמִיחַת הַמַּחֲלָה וְלֹא יָבוֹא לִידֵי מַחֲלָה כְּלָל׃

יד. אַךְ יֵשׁ שָׁלֹשׁ מִדּוֹת רָעוֹת שֶׁהֵם מַפְסִידִים אֶת הַתְּפִלָּה א) אַל תְּהִי בָּז לְכָל אָדָם שֶׁלֹּא לְבַזּוֹת שׂוּם אָדָם (אֲפִלּוּ בְּמַחֲשָׁבָה) וּכְשֶׁאֵינוֹ נִזְהָר בָּזֶה נִפְגָּמֶת הַתְּפִלָּה. ב) קִלְקוּל הָאֱמוּנָה שֶׁאֵין הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת שֶׁזֶּה בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה. ג) פְּגַם הַבְּרִית. וּכְשֶׁזּוֹכֶה לָצֵאת מִשָּׁלֹשׁ מִדּוֹת רָעוֹת אֵלּוּ הַנַּ״ל זוֹכֶה לִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת וְאָז אֵין צָרִיךְ לְשׂוּם רְפוּאָה כִּי יוּכַל לְהִתְרַפְּאוֹת בְּכָל דָּבָר שֶׁאוֹכֵל אֲפִלּוּ עַל-יְדֵי לֶחֶם וּמַיִם. וְזֶה סוֹד חִזְקִיָּהוּ שֶׁסָּמַךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה שֶׁגָּאַל אֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגָּלוּת כַּנַּ״ל גָּנַז גַּם סֵפֶר הָרְפוּאוֹת׃

טו. כְּשֶׁזּוֹכִין לִגְאֹל אֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגָּלוּת בִּבְחִינַת סְמִיכוּת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה הִיא בִּבְחִינַת הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ׃ (אָמַר הַמַּעְתִּיק בָּזֶה תָּבִין שֹׁרֶשׁ הַדְּבָרִים מַה שֶּׁכָּתַב בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן ק״ב שֶׁסּוֹד בִּלְעָז וְרוּת הֵם סוֹד סְמִיכַת גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה עַיֵּן שָׁם. כִּי הֵם הָיוּ הִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ כַּנּוֹדָע)׃

טז. כְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת עַל-יְדֵי כָּל הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל הַיְנוּ עַל-יְדֵי קְדֻשַּׁת הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים שֶׁעַל יָדָם מְתַקְּנִים הַג׳ תַּאֲוֹוֹת רָעוֹת; מָמוֹן וַאֲכִילָה וּמִשְׁגָּל. וְאָז זוֹכִין לִיְרָאָה וּלְהַמְשִׁיךְ הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה וְלִתְפִלָּה בִּשְׁלֵמוּת וְלִרְפוּאָה. וְיוֹצֵא גַּם מִשָּׁלֹשׁ מִדּוֹת רָעוֹת הַנַּ״ל שֶׁהֵם מַפְסִידִים אֶת הַתְּפִלָּה. עַל-יְדֵי כָּל זֶה, כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם וְכָל הַכּוֹכָבִים וְהַמַּזָּלוֹת וְכָל הַשָּׂרִים הָעֶלְיוֹנִים כֻּלָּם הֵם נִכְנָעִים תַּחְתָּיו וְהוּא נוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינֵי כֻּלָּם. וְכָל הַדְּבָרִים הֵם בְּחִינַת לוֹוִין אֶצְלוֹ כִּי כֻּלָּם לוֹוִים וּמְקַבְּלִים כֹּחַם מִמֶּנּוּ וְהוּא בְּחִינַת מַלְוֶה הַגָּדוֹל. וְעַל כֵּן אָז יוּכַל לְהַכִּיר הַמַּנְהִיגִים שֶׁכָּל מֶמְשַׁלְתָּם הוּא רַק עַל-יְדֵי עֲזוּת כִּי עֲזוּתָם נוֹפֶל לְפָנָיו. בִּבְחִינַת ׳אֵין אָדָם מֵעִיז פָּנָיו בִּפְנֵי בַּעַל חוֹבוֹ׳. וְאָז יֵדַע אֶת הַמַּנְהִיגִים אֲמִתִּיִּם שֶׁנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל נֶחֱלָקִים תַּחְתָּם. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ בָּהֶם וּמְמֵילָא יִהְיֶה מְקֻשָּׁר עִם כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִנָּצֵל מִקְּנְאַת הַמַּלְאָכִים וְיִתְקַיֵּם מֶמְשַׁלְתּוֹ עֲלֵיהֶם׃

יז. כְּשֶׁאָדָם יוֹשֵׁב לְדַבֵּר מֵחֲבֵרוֹ זֶה בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהוּא יוֹמָא דְּדִינָא. כִּי הוּא יוֹשֵׁב וְדָן אֶת חֲבֵרוֹ. וְצָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד וּלְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ הֵיטֵב אִם הוּא רָאוּי לָזֶה לִשְׁפֹּט אֶת חֲבֵרוֹ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַזַ״ל׃ ׳אַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ׳. וּמִי הוּא שֶׁיָּכוֹל לֵידַע וּלְהַגִּיעַ לִמְקוֹם חֲבֵרוֹ. רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם

וְאֵין הָעוֹלָם מְקוֹמוֹ וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ מָקוֹם אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ. הוּא לְבַדּוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעַ לְמָקוֹם כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְלָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת׃

יח. מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ עִם כָּל הַנְּשָׁמוֹת עַל-יְדֵי כָּל הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל הוּא גַּם כֵּן בְּבְחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְלָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת׃

יט. רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא חֶסֶד גָּדוֹל מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵיךְ הָיִינוּ מְרִימִין פָּנֵינוּ לְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן עָשָׂה עִמָּנוּ חֶסֶד בְּיוֹם דִּין וְקָבַע יוֹם הַדִּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שֶׁאָז כִּבְיָכוֹל הוּא יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מִתְחָרֵט וּמְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה בִּבְחִינַת הָבִיאוּ עָלַי כַּפָּרָה עַל שֶׁמִּעַטְתִּי אֶת הַיָּרֵחַ שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁכִים כָּל הַחֲטָאִים. וְעַל כֵּן אֵין לָנוּ בּוּשָׁה בְּיוֹם הַדִּין לְהִתְחָרֵט וּלְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה עַל כָּל מַעֲשֵׂינוּ. כִּי אָז גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְחָרֵט וּמְבַקֵּשׁ כַּפָּרָה׃

כ. הַשּׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת יְרָאָה. גַּם הוּא בְּחִינַת הַשְׁפָּעַת הַנְּבוּאָה. גַּם הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה שֶׁנִּגְאֶלֶת מִן הַגָּלוּת, גַּם הוּא בְּחִינַת מַה שֶּׁכָּל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה חוֹזְרִים כֻּלָּם לְתוֹךְ הַתְּפִלָּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה׃

ב - ימי חנכה הם ימי הודאה

א. יְמֵי חֲנֻכָּה הֵם יְמֵי הוֹדָאָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא׃

ב. עִקַּר שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא הוּא לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ וְלָדַעַת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה סְמוּכִין וּקְרוֹבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל מַה שֶּׁיּוֹדְעִין וּמַכִּירִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר סְמוּכִין אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר. כִּי שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ לֶעָתִיד לָבוֹא וְלֹא יִשָּׁאֵר רַק הַבְּחִינָה הַזֹּאת לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וְלָדַעַת אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ וְזֶה יִהְיֶה כָּל שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא׃

ג. לְמוּד הֲלָכוֹת בִּפְרָט כְּשֶׁזּוֹכִין לְחַדֵּשׁ בָּהֶם זֶה גַּם כֵּן בְּחִינַת שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא׃

ד. עַל-יְדֵי הוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכֵן עַל-יְדֵי לְמוּד הֲלָכוֹת עַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה הוֹלָדָה בְּנָקֵל. וְכֵן נִצּוֹלִין עַל-יְדֵי-זֶה מִכָּל הַצָּרוֹת׃

ה. כְּשֶׁאָדָם בְּאֵיזֶה צָרָה חַס וְשָׁלוֹם אָז הָאֱמֶת הוּא פָּגוּם. עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר מְאֹד אָז אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִלְכָּד בְּאֵיזֶה טָעוּת וְשֶׁקֶר עַל-יְדֵי הַצָּרָה חַס וְשָׁלוֹם׃

ו. עַל-יְדֵי שֶׁמְּבַטְּלִין תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים מִלִּמּוּדָם עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה חוֹלֶה עַל רַגְלָיו׃

ז. כְּשֶׁזּוֹכִין לְהַלֵּל וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת עַל כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּפָרָט כְּשֶׁיּוֹצֵא מֵאֵיזֶה צָרָה חַס וְשָׁלוֹם וְכֵן עַל-יְדֵי לְמוּד הַלָּכוֹת עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לִשְׁלֹשָׁה קָוֵי הָאֱמֶת, הַיְנוּ לְהִתְפַּלֵּל בֶּאֱמֶת שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה. גַּם לְקַבֵּל תּוֹרַת אֱמֶת מֵרַבִּי אֲמִתִּי שֶׁיּוֹרֶה אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יָשָׁר בְּתוֹרָתוֹ הָאֲמִתִּית. גַּם לַעֲשׂוֹת שִׁדּוּכִים אֲמִתִּיִּים שֶׁיַּזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לוֹ וּלְבָנָיו זוּוגָם הָאֲמִתִּי. וְהָאֱמֶת יָאִיר וְיַשְׁלִים אֶת אַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַדִּבּוּר (הַמְבֹאָרִים בְּאוֹת ח') וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ הַבְּרָכָה וְהַקְּדֻשָּׁה וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחוֹל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְגַּלֶּה אַחְדוּת הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת לְהַאֲמִין וְלֵידַע בֶּאֱמֶת שֶׁכָּל הַפְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת נִמְשָׁכִין מֵאֶחָד הַפָּשׁוּט יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה יְקָרָה מְאֹד לְמַעְלָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וַאֲפִלּוּ אֶצְלוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא דָּבָר יָקָר וְחָשׁוּב וְנִפְלָא מְאֹד:

ח. אַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַדִּבּוּר הֵם: (א) דִּבּוּר שֶׁל צְדָקָה כִּי גֶּדֶר הָאָדָם הוּא הַדִּבּוּר וְזֶה הַדִּבּוּר נִמְשָׁךְ מִצְּדָקָה, כִּי צְדָקָה וָחֶסֶד הוּא גַּם כֵּן גֶּדֶר הָאָדָם כִּי גֶּדֶר הָאָדָם מְדַבֵּר הוּא לִגְמֹל חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת. וּמִי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה צְדָקָה וָחֶסֶד פּוֹגֵם בְּהַדִּבּוּר מְאֹד וְהוּא בְּבְחִינַת בַּעַל חַי וְאֵינוֹ בִּכְלָל אָדָם כְּלָל, כִּי אֵין הָאָדָם נִקְרָא אָדָם רַק עַל-יְדֵי צְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים. (ב) דִּבּוּר שֶׁל תְּשׁוּבָה לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַרְבֵּה שֶׁל תְּשׁוּבָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. (ג) דִּבּוּר שֶׁל עֲשִׂירִים קְרוֹבִים לַמַּלְכוּת שֶׁיַּשְׁפִּיעַ לָהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דִּבְרֵי חֵן בְּשִׂפְתוֹתֵיהֶם לְבַטֵּל כָּל הַגְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וְלִפְעֹל טוֹבוֹת וִישׁוּעוֹת עַל יִשְׂרָאֵל. (ד) דִּבּוּר שֶׁל מַלְכוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיָּבִיא לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְנִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ דִּבּוּרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים וְהַנּוֹרָאִים מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ:

ט. עִקַּר קִיּוּם וּשְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר הוּא עַל-יְדֵי אֱמֶת:

י. תָּמְכִי אוֹרַיְתָא שֶׁנּוֹתְנִים מָמוֹן לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים זְכוּתָם גָּדוֹל מְאֹד. כִּי עַל-יְדֵי מָמוֹנָם שֶׁמַּחֲזִיקִין הַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים הַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּלְהוֹלִיד הֲלָכוֹת וְחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה. נִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חֵלֶק בְּהַתּוֹרָה שֶׁנּוֹלְדָה וְנִתְגַּלָּה עַל יָדָם. וְכָל הַמָּמוֹן שֶׁנּוֹתְנִים לְהַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים אַף שֶׁנֶּחְסַר לְפִי שָׁעָה אֶצְלָם אַף-עַל-פִּי-כֵן עַל-יְדֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁנּוֹלְדוּ וְנִתְחַדְּשׁוּ עַל יָדָם נִשְׁפָּע עַל-יְדֵי-זֶה חֶסֶד וְחוֹזֵר וְנִתְמַלֵּא לָהֶם הַחִסָּרוֹן. וְזוֹכִין לְשַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא בְּחִינַת מִלּוּי הַחִסָּרוֹן (עַיֵּן פְּנִים) וּלְכָל ג' קָוֵי הָאֱמֶת שֶׁיָּאִירוּ בְּכָל אַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַדִּבּוּר הַנַּ"ל וּלְכָל הַתִּקּוּנִים הַנַּ"ל:

יא. עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְפַּלְּלִין בֶּאֱמֶת נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֵל. כִּי הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא נִקְרָא אֵל עַל שֵׁם הַכֹּחַ, כִּי הוּא תַּקִּיף וּבַעַל הַיְכֹלֶת. וְעַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה אָנוּ לוֹקְחִין לְעַצְמֵנוּ הַכֹּחַ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ כִּי אָנוּ מְבַטְּלִין גְּזֵרוֹתָיו. וְאָז יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֵל:

יב. עַל-יְדֵי הַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה וְעַל-יְדֵי הַהַלֵּל וְהַהוֹדָאָה שֶׁל חֲנֻכָּה שֶׁזֶּה עִקַּר שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ"ל עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין גַּם כֵּן שֶׁיָּאִירוּ כָּל ג' קָוֵי הָאֱמֶת בְּאַרְבָּעָה חֶלְקֵי הַדִּבּוּר הַנַּ"ל וְיַשְׁלִימוּ אֶת הַדִּבּוּר. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכּוּ לְהַמְשִׁיךְ הַקְּדֻשָּׁה וְהַשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבָּת לְשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחוֹל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְגַּלֶּה אַחְדוּתוֹ

הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת כַּנַּ״ל. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לַחֲנֻכָּה כָּזֶה לְהַמְשִׁיךְ כָּל הַתִּקּוּנִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה׃

יג. מִי שֶׁזּוֹכֶה לִשְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר עַל-יְדֵי הַתִּקּוּנִים הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת עִם הַדִּבּוּר כִּרְצוֹנוֹ הַיְנוּ לְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע כִּרְצוֹנוֹ עַל-יְדֵי שְׁלֵמוּת דִּבּוּרוֹ׃

יד. סְגֻלָּה לִמְקַשֶּׁה לֵילֵד לוֹמַר אָז מִזְמוֹר לְתוֹדָה כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים׃

ג - כשחלה רבי אליעזר הגדול

אַחַר הַפִּדְיוֹן שֶׁעוֹשִׂין בִּשְׁבִיל לְהַמְתִּיק הַדִּין אָז יֵשׁ רְשׁוּת לָרוֹפֵא לְרַפְּאוֹת אֲבָל לֹא קֹדֶם. כִּי עִקַּר הָרְפוּאָה עַל-יְדֵי פִּדְיוֹן׃

ד - וביום הבכורים

א. עִקַּר עֲבוֹדַת הַצַּדָּקָה הִיא לְשַׁבֵּר הָאַכְזָרִיּוּת שֶׁלּוֹ לְהָפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת לְהִתְנַדֵּב לִצְדָקָה. כִּי מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן בְּטִבְעוֹ וְנוֹתֵן צְדָקָה מֵחֲמַת רַחֲמָנוּת שֶׁבְּטִבְעוֹ אֵין זֶה עֲבוֹדָה. עַל כֵּן כָּל הַנִּדִיבֵי לֵב שֶׁרוֹצִים לְקַיֵּם מִצְוַת צְדָקָה כָּרָאוּי צְרִיכִין לֵילֵךְ וְלַעֲבֹר בַּתְּחִלָּה דֶּרֶךְ בְּחִינָה זֹאת. דְּהַיְנוּ שֶׁבַּתְּחִלָּה צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הָאַכְזָרִיּוּת שֶׁלָּהֶם שֶׁבְּטִבְעָם לְהָפְכוֹ לְרַחֲמָנוּת לִתֵּן צְדָקָה, כִּי זֶה עִקַּר עֲבוֹדַת הַצְּדָקָה כַּנַּ״ל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְהַפֵּךְ גַּם רֹגֶז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְרָצוֹן׃

ב. כָּל הַמִּצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים וְכָל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם הֵם בְּחִינַת הוֹלָדָה. כִּי עִקַּר תּוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים הֵם מַעֲשִׂים טוֹבִים. וּכְמוֹ שֶׁהַיּוֹלֶדֶת קֹדֶם הוֹלָדָה צְרִיכָה לִסְבֹּל כַּמָּה חֲבָלִים וְצִירִים וְלִצְעֹק כַּמָּה קֻלִּין שֶׁל אָח וַאֲבוֹי וְכוּ׳ כְּמוֹ כֵן מַמָּשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲבֹד אֵיזֶה עֲבוֹדָה אוֹ תְּשׁוּבָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ כַּמָּה יְגִיעוֹת. וְצָרִיךְ לִצְעֹק כַּמָּה קֻלִּין שֶׁל אָח וַאֲבוֹי וְכַמָּה גְּנִיחוֹת וְכַמָּה כְּפִילוֹת וְכַמָּה הַטָּיוֹת וְכוּ׳ וּבִפְרָט בַּהַתְחָלָה שֶׁאָז קָשֶׁה מְאֹד, כִּי כָּל הַתְחָלוֹת קָשׁוֹת. וְאָז צְרִיכִין בְּיוֹתֵר כַּמָּה קֻלִּין וְכַמָּה גְּנִיחוֹת וְכוּ׳ קֹדֶם שֶׁמַּתְחִילִין אֵיזֶהוּ הַתְחָלָה. וְגַם אַחַר-כָּךְ לְאַחַר הַהַתְחָלָה גַּם כֵּן אֵינוֹ בָּא בְּנָקֵל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם וּצְרִיכִין כַּמָּה יְגִיעוֹת וְכַמָּה תְּנוּעוֹת כַּנַּ״ל קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֲבֹדָא שֶׁיִּהְיֶה לָהּ הִדּוּר אַךְ הַהַתְחָלָה קָשָׁה מְאֹד כַּנַּ״ל. עַל כֵּן אַל יְבַהֲלוּךְ רַעְיוֹנֶיךָ עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ כִּי בְּהֶכְרֵחַ לִסְבֹּל הַכֹּל כַּנַּ״ל. וּלְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא׃

ג. הַצְּדָקָה מַרְחֶבֶת כָּל הַפְּתָחִים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה שֶׁכְּשֶׁאָדָם נִכְנָס בְּאֵיזֶה דֶּרֶךְ וַעֲבוֹדָה מֵעֲבוֹדַת ה׳ אָז הוּא צָרִיךְ לִפְתֹּחַ שָׁם פֶּתַח לִכְנֹס בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ,

וּבִשְׁבִיל זֶה כָּל הַהִתְחָלוֹת קָשׁוֹת וְעַל-יְדֵי הַצְּדָקָה מַרְחִיב הַפֶּתַח. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ כְּבָר פֶּתַח הַצְּדָקָה מַרְחֶבֶת וּפוֹתַחַת בְּיוֹתֵר כָּל הַפְּתָחִים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, וְעַל כֵּן קֹדֶם כָּל מִצְוָה וַעֲבוֹדָה טוֹב לִתֵּן צְדָקָה כְּדֵי לְהַרְחִיב פֶּתַח הַקְּדֻשָּׁה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת בַּעֲבוֹדָתוֹ וְלֹא יִהְיֶה קָשֶׁה וְכָבֵד עָלָיו כָּל-כָּךְ לִכְנֹס בָּהֶם׃

ד. הַתְחָלַת הַצְּדָקָה הוּא קָשֶׁה וּכְבֵדָה מְאד. אֲבָל הַתּוֹעֶלֶת שֶׁל הַצְּדָקָה גָּדוֹל מְאד מְאד. כִּי צָרְכֵי הַגּוּף הֵם רַבִּים מְאד. וַאֲפִלּוּ הַהֶכְרֵחִיּוֹת הֵם רַבִּים מְאד אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וּמַלְבּוּשִׁים וְדִירוֹת וְהֵם מוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מְאד מְאד מֵעֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי הַצְּדָקָה מִתְבַּטְּלִים כָּל אֵלּוּ הַמְּנִיעוֹת. כִּי עַל-יְדֵי צְדָקָה זוֹכֶה שֶׁיַּשְׁפִּיעַ חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק וּמְלָאכָה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה רַק תִּהְיֶה מְלַאכְתּוֹ נַעֲשֵׂית עַל-יְדֵי אֲחֵרִים וְהוּא יַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ׃

ה. רֹב הַחֶסֶד אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל כִּי אֵין יְכוֹלִין לְקַבֵּל רֹב טוֹבָה וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֶּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל עַל יָדוֹ אֶת הַחֶסֶד, וְעַל-יְדֵי יִרְאָה נַעֲשֶׂה כֶּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל עַל יָדָהּ אֶת הַחֶסֶד׃

ו. עַל-יְדֵי שֶׁנִּתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין שׁוּם חִיּוּב הַטֶּבַע כְּלָל עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה יִרְאָה, כִּי אָז יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ שָׂכָר וְעֹנֶשׁ וְשַׁיָּךְ לְהִתְיָרֵא מִפָּנָיו יִתְבָּרַךְ. אֲבָל כְּשֶׁנּוֹפְלִין לִכְפִירָה כְּאִלּוּ הַכֹּל מִתְנַהֵג עַל-פִּי הַטֶּבַע אֵין שַׁיָּךְ יִרְאָה חַס וְשָׁלוֹם. (אָמַר הַמַּעְתִּיק עַיֵּן אִיּוֹב ט״ו ד שֶׁאָמַר אֱלִיפַז לְאִיּוֹב שֶׁתְּלָה הַכֹּל בְּמַעֲרֶכֶת הַשָּׁמַיִם אַף אַתָּה תָּפֵר יִרְאָה)׃

ז. הִתְגַּלּוּת הָרָצוֹן הַנַּ״ל הוּא עַל-יְדֵי הַיָּמִים טוֹבִים. כִּי כָּל יוֹם-טוֹב קֹדֶשׁ קוֹרֵא וּמַכְרִיז וּמְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְאֵין שׁוּם חִיּוּב הַטֶּבַע כְּלָל. כִּי בְּכָל יוֹם-טוֹב וְיוֹם-טוֹב עָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמָּנוּ אוֹתוֹת נוֹרָאוֹת שֶׁהֵם הֶפֶךְ הַטֶּבַע, בְּפֶסַח יְצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁהוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נוֹרָאוֹת, בְּשָׁבוּעוֹת מַתַּן תּוֹרָה שֶׁנָּתַן אֶת הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹת נוֹרָאוֹת, בְּסֻכּוֹת הֶקֵּף עֲנָנֵי כָּבוֹד, שֶׁעַל-יְדֵי כָּל אֵלּוּ הָאוֹתוֹת וְהַמּוֹפְתִים הַנּוֹרָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ בְּכָל הַשָּׁלֹשׁ רְגָלִים נִתְגַּלֶּה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד וְאֵין שׁוּם חִיּוּב הַטֶּבַע כְּלָל. אַךְ צְרִיכִין לְהַטּוֹת אָזְנוֹ וְלִבּוֹ הֵיטֵב לִשְׁמֹעַ קוֹל הַקְּרִיאָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לִשְׂמְחַת יוֹם-טוֹב, כִּי כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ בְּלִבּוֹ קוֹל הַקְּרִיאָה הַנַּ״ל שֶׁל יוֹם-טוֹב שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד כֵּן זוֹכֶה לִשְׂמְחַת יוֹם-טוֹב׃

ח. יֵשׁ חַיּוֹת רָעוֹת דּוֹרְסִים וְטוֹרְפִים, וְהֵם חַכְמֵי הַטֶּבַע שֶׁרוֹצִים לְהַרְאוֹת עַל-פִּי חָכְמָתָם הַמֻּטְעֵית שֶׁהַכֹּל עַל-פִּי הַטֶּבַע חַס וְשָׁלוֹם, וְהֵם דּוֹרְסִים וְטוֹרְפִים רַבִּים מִבְּנֵי עַמֵּנוּ. כִּי כַּמָּה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל שָׁקְעוּ בָּזֶה רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת הֵם כִּצְפָּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפָּח. עַל כֵּן כָּל מִי שֶׁחָס עַל נַפְשׁוֹ צָרִיךְ לִבְרֹחַ וּלְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מֵהֶם שֶׁלֹּא תִּהְיֶה נַפְשׁוֹ נִטְרָפֶת וְנִדְרֶסֶת חַס וְשָׁלוֹם עַל יָדָם. כִּי הִתְגַּבְּרוּתָם גָּדוֹל מְאד וְקוֹל שַׁאֲגָתָם עוֹלֶה וּמִתְגַּבֵּר עַל קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב שֶׁקּוֹרֵא וְצוֹעֵק וּמְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן. עַל כֵּן חָלִילָה

לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל בְּאֵלּוּ הַסְּפָרִים הַמְדַבְּרִים מֵחֲקִירוֹת. אֲפִלּוּ בִּסְפָרִים שֶׁחִבְּרוּ גְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי אֵין רָעָה גְּדוֹלָה מִזּוֹ׃

ט. עַל-יְדֵי הַזְּקֵנִים מַאֲרִיכֵי יָמִים שֶׁבַּדּוֹר שֶׁאֵין בָּהֶם שְׁלֵמוּת עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר חָכְמַת הַטֶּבַע חַס וְשָׁלוֹם כִּי צָרִיךְ הָאָדָם כָּל מַה שֶּׁנִּתּוֹסֵף וּבָא לוֹ יוֹם מִימֵי חַיָּיו לְהוֹסִיף בְּכָל יוֹם קְדֻשָּׁה וְדַעַת אֶת הַשֵּׁם. כִּי כָּל יוֹם שֶׁבָּא אַחַר-כָּךְ צָרִיךְ שֶׁיָּאִיר בְּיוֹתֵר בְּתוֹסְפוֹת קְדֻשָּׁה וְדַעַת אֶת ה׳. וְרַק זֶה נִקְרָא זָקֵן דִּקְדֻשָּׁה בֶּאֱמֶת, אֲבָל כְּשֶׁפּוֹגֵם אֶת יָמָיו וְאֵינוֹ מוֹסִיף קְדֻשָּׁה וְדַעַת בְּכָל יוֹם אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּזְקִין אֵינוֹ נִקְרָא זָקֵן כְּלָל רַק אַדְרַבָּא הוּא נִקְרָא קְצַר יָמִים. וְעַל-יְדֵי נְפִילַת הַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל הַזְּקֵנִים הַנַּ״ל יוֹנֵק וּמִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם דַּעַת חָכְמַת הַטֶּבַע בָּעוֹלָם׃

י. הַתִּקּוּן לָזֶה הוּא צַדָּקָה, כִּי עַל-יְדֵי צַדָּקָה מְתַקְּנִים הַפְּגָם שֶׁל הַזְּקֵנִים מַאֲרִיכֵי יָמִים שֶׁבַּדּוֹר שֶׁאֵינָם כָּרָאוּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִים לְבַטֵּל שֹׁרֶשׁ חָכְמַת הַטֶּבַע וְזוֹכִין לִשְׁמֹעַ קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב קֹדֶשׁ שֶׁקּוֹרֵא וּמְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן, שֶׁהַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה קֹדֶם כָּל רֶגֶל כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לְשִׂמְחַת יוֹם-טוֹב בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁיִּשְׁמַע קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב שֶׁקּוֹרֵא וּמְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן, יְזֻכֶּה לִירְאָה. וְעַל יָדָהּ יוּכַל לְקַבֵּל הַשְׁפָּעַת חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ עַד שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם עֵסֶק בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה. וְכָל מְלַאכְתּוֹ תִּהְיֶה נַעֲשֵׂית עַל-יְדֵי אֲחֵרִים. וְיוּכַל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם מְנִיעוֹת מֵחֲמַת פַּרְנָסָה. נִמְצָא שֶׁתּוֹעֶלֶת הַצְּדָקָה גָּדוֹל מְאֹד הֵן לְעַצְמוֹ שֶׁיּוּכַל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִי מְנִיעוֹת. וְהֵן בִּכְלָלִיּוּת הָעוֹלָם שֶׁיִּתְגַּלֶּה אֱמוּנַת הָרָצוֹן בָּעוֹלָם וְכָל הַנְּפָשׁוֹת שֶׁכְּבָר נִצּוֹדוּ בְּחָכְמַת הַטֶּבַע כְּצִפֳּרִים הָאֲחוּזוֹת בַּפַּח יִפָּרְחוּ מִמְּצוֹדָתָם וְיֵצְאוּ מִשָּׁם לְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הַצְּדָקָה׃

יא. לִפְעָמִים אֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּכְנִיעִין אֶת חָכְמֵי הַטֶּבַע עֲדַיִן חוֹזְרִים וּמַטִּילִים אֵיזֶה סָפֵק בָּרָצוֹן וְאָז צְרִיכִין לַחֲזֹר וּלְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה, כִּי צְדָקָה מַכְנַעַת וּמַשְׁפֶּלֶת חָכְמַת הַטֶּבַע תָּמִיד וּמְגַלָּה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד׃

יב. צְדָקָה הוּא רְפוּאָה לְכָל הַמַּכּוֹת׃

ה - תקעו בחדש שופר, העקר הוא האמונה

א. הָעִקָּר הוּא הָאֱמוּנָה וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְחַפֵּשׂ אֶת עַצְמוֹ אִם אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה וּלְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בֶּאֱמוּנָה תָּמִיד. כִּי עַל-יְדֵי פְּגַם אֱמוּנָה בָּאִים מַכּוֹת מַפְלָאוֹת שֶׁאֵין מוֹעִיל לָהֶם לֹא רְפוּאוֹת וְלֹא תְּפִלָּה וְלֹא זְכוּת אָבוֹת. כִּי כָּל הָרְפוּאוֹת הֵם עַל-יְדֵי עֲשָׂבִים וְהֵם גְּדֵלִים רַק עַל-יְדֵי אֱמוּנָה, גַּם עִקַּר כֹּחַ הָרְפוּאָה שֶׁיֵּשׁ בְּכָל עֵשֶׂב וָעֵשֶׂב הוּא עַל-פִּי הַסֵּדֶר שֶׁיֵּשׁ לְהָעֲשָׂבִים וְהַזְּרָעִים לְפִי הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן. הַיְנוּ לְקָצְרָם בַּמָּקוֹם הָרָאוּי. שֶׁכְּשֶׁגְּדֵלִין בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לִרְפּוֹאוֹת וְלֹא כְּשֶׁגְּדֵלִין בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכֵן לְקָצְרָם בַּזְּמַן הָרָאוּי

לָהֶם כִּי יֵשׁ עֵשֶׂב שֶׁכָּל כֹּחוֹ לְרַפְּאוֹת הוּא כְּשֶׁקּוֹצְרִים אוֹתוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁלִישׁ וְלֹא אַחַר-כָּךְ. וְכֵן יֵשׁ עֵשֶׂב שֶׁכָּל כֹּחוֹ לְרַפְּאוֹת רַק כְּשֶׁנִּגְמָר עַד שֶׁנּוֹפֵל מֵאֵלָיו וְלֹא קֹדֶם. וְעַל-יְדֵי אֱמוּנָה נַעֲשָׂה סֵדֶר הַזְּרָעִים לְקָצְרָם בִּמְקוֹמָם וּבִזְמַנָּם הָרָאוּי כִּדֵּי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ לְרַפְּאוֹת. וְעַל-יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה קוֹצְרִין אוֹתָם הַזְּרָעִים עַצְמָם לִרְפוּאוֹת אֲבָל שֶׁלֹּא בִּמְקוֹמָם וּבִזְמַנָּם הָרָאוּי, וְעַל כֵּן אֵין לָהֶם כֹּחַ לְרַפְּאוֹת. גַּם עִקַּר הִתְגַּלּוּת זְכוּת אָבוֹת לִזְכוֹת לִרְפוּאָה בִּזְכוּתָם הוּא גַּם כֵּן רַק עַל-יְדֵי אֱמוּנָה. גַּם עִקַּר מַה שֶּׁמּוֹעֶלֶת הַתְּפִלָּה לִפְעֹל בַּקָּשָׁתוֹ הוּא גַּם כֵּן רַק עַל-יְדֵי אֱמוּנָה. גַּם עַל-יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה אֵין מוֹעִיל לְהַחוֹלֶה קוֹל צְעָקָה שֶׁל אָח וּגְנִיחוֹת שֶׁלִּפְעָמִים מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם עַל-יְדֵי-זֶה וְעַל-יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה גַּם זֶה אֵין מוֹעִיל׃

ב. כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵאֱמוּנָה וְאֵין מוֹעִיל אֲפִלּוּ קוֹל צְעָקָה בְּלֹא דִּבּוּר. אָז צָרִיךְ לִצְעֹק מֵעֹמֶק הַלֵּב בִּבְחִינַת׃ ״מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ ה׳״, מֵעֵמְקָא דְּלִבָּא, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלִּים עֵצוֹת עֲמֻקּוֹת שֶׁיּוֹדְעִים לָתֵת עֵצָה לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מַה שֶּׁצָּרִיךְ. וְעַל-יְדֵי-זֶה גְּדֻלָּה הָאֱמוּנָה וְנִתְתַּקֶּנֶת, וְעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזְרִים וְנִתְתַּקְּנִים כָּל הַדְּבָרִים הַנַּ״ל שֶׁהֵם רְפוּאָה וּזְכוּת אָבוֹת וּתְפִלָּה וְכוּ׳׃

ג. עִקַּר גְּדוּל הָאֱמוּנָה הִיא בִּבְחִינַת׃ ״וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת״ הֱיוּ כָּל מַה שֶּׁנִּדְחֶה וְהוֹלֵךְ חֵלֶק מֵהַלַּיְלָה וְנִתְקָרֵב אֶל אוֹר הַיּוֹם נִתְגַּדֵּל הָאֱמוּנָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁבְּאוֹר הַיּוֹם אָז נִתְגַּדֵּל הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ. וְאָז הִיא עִקַּר צְמִיחַת הָרְפוּאָה בִּבְחִינַת׃ ״אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח״, וּכְמוֹ כֵּן עַל-יְדֵי הִתְגַּלּוּת הָעֵצָה שֶׁהוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּלֶת גַּם כֵּן הָאֱמוּנָה וְעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר הָרְפוּאָה כַּנַּ״ל׃

ד. עַל-יְדֵי נְפִילַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשָׂה וְנִתְחַזֵּק אֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת. וְכֵן לְהִפּוּךְ כְּשֶׁמַּעֲלִין וּמְתַקְּנִין הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה עַל-יְדֵי-זֶה נֶחֱלָשִׁין וְנוֹפְלִין הָאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת וְחוֹזְרִים וְשָׁבִים הָעַכּוּ״ם מֵאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת שֶׁלָּהֶם לֶאֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְנַעֲשִׂין גֵּרִים. וְלִפְעָמִים נעשין גֵּרִים בְּכֹחַ דְּהַיְנוּ אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵינָם בָּאִים לְהִתְגַּיֵּר מַמָּשׁ בְּפֹעַל אַף-עַל-פִּי-כֵן מַכִּירִים שָׁם בַּמָּקוֹם שֶׁהֵם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְיוֹדְעִים וּמַאֲמִינִים שֶׁיֵּשׁ יָחִיד קַדְמוֹן יִתְבָּרַךְ. וְלִפְעָמִים נעשין גֵּרִים בְּפֹעַל מַמָּשׁ שֶׁבָּאִים וּמִתְגַּיְּרִים מַמָּשׁ׃

ה. אֵלּוּ הַגֵּרִים הֵם קָשִׁים וּמַזִּיקִים לְיִשְׂרָאֵל כִּי הֵם מַכְנִיסִין גַּאֲוָה בְּיִשְׂרָאֵל׃

ו. עַל-יְדֵי הַגַּאֲוָה שֶׁנִּכְנֶסֶת בְּיִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי הַגֵּרִים כַּנַּ״ל, עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבְּלִין חֻרְבַּן הַגַּאֲוָה בִּחִינַת וַאֲשֶׁר חֻרַב גַּאֲוָתְךָ מַנְהִיגֵי הַדּוֹר שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁמִּתְגָּאִים עַל הַדּוֹר בִּחְנָם, כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם גְּדֻלָּה מִן הַשָּׁמַיִם כְּלָל, וְיֵשׁ כֹּחַ לְאֵלּוּ הַמַּנְהִיגִים אֲפִלּוּ לְהַעֲנִישׁ אֶת מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַכְנִיעַ עַצְמוֹ תַּחַת מֶמְשַׁלְתָּם. וּבֶאֱמֶת אֵין זֶה נִקְרָא מַעֲנִישׁ אֶלָּא מַזִּיק כִּי הֵם מַזִּיקֵי עָלְמָא. וְכָל הַכֹּחַ הַזֶּה הֵם מְקַבְּלִים עַל-יְדֵי חֻרְבַּן הַגַּאֲוָה הַנַּ״ל׃

ז. עַל-יְדֵי הַגַּאֲוָה שֶׁל אֵלּוּ הַמַּנְהִיגֵי הַדּוֹר הַנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם תַּאֲוַת נְאוּף בָּעוֹלָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּא הַשְׁחָתַת זֶרַע חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ״ שֶׁהוּא חוֹתַם דְּסִטְרָא אַחֲרָא עַל הָאָדָם שֶׁלֹּא יוּכַל לָצֵאת מִמֶּנָּה. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַנָּצֵל מִמֶּנָּה כִּי אִם עַל יְדֵי כֹּחַ הַמָּגִנִּים שֶׁבַּדּוֹר שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁנִּקְרָאִים מָגְנֵי אֶרֶץ, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִלְחָמָה גְּדוֹלָה בְּעִנְיַן זֶה, וְהֵם מַעֲלִין מִבְּחִינַת ״הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ״ לִבְחִינַת חוֹתַם דְּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין כַּיָּדוּעַ. שֶׁהֵם הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ עָלָיו הָאָרַת הַשִּׁבְעָה רוֹעִים שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַשִּׁבְעָה רָאשִׁים שֶׁל הַשְּׁנֵי שִׁינַיִן שֶׁבַּתְּפִלִּין שֶׁהֵם הַמּוֹחִין. כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַמֹּחַ הוּא כְּפִי שְׁבִירַת תַּאֲוָה זֹאת, הַיְנוּ כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרִין עַל הָאָדָם הַהַרְהוּרִים מְאֹד מְאֹד וְהָיוּ יְכוֹלִין לָבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה לִמְקֹרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא בְּחִינַת ״הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ״. וְהֵם מִתְגַּבְּרִים מְאֹד לְשַׁבֵּר וּלְגָרֵשׁ הַהַרְהוּרִים מֵהֶם וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמָם מַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת. עַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלִין מֵהֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ לִבְחִינַת תְּפִלִּין שֶׁהֵם חוֹתָם דְּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין. וּמֵאֵלּוּ הַמָּגְנֵי אֶרֶץ צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְקַבֵּל כֹּחַ לְהִתְגַּבֵּר עַל הַהַרְהוּרִים וְלַהֲפֹךְ אוֹתָם לְמוֹחִין דְּקְדֻשָּׁה כַּנַּ״ל. וְזֶה צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁמִּתְגַּבְּרִין עָלָיו הַהַרְהוּרִים בְּיוֹתֵר, כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר כְּנֶגְדָּם וּבוֹרֵחַ מֵהֶם וּמְשַׁבְּרָם הוּא עוֹשֶׂה בָּזֶה תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד. וּמַעֲלֶה הַקְּדֻשָּׁה מֵהַקְּלִפָּה וּמַמְשִׁיךְ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין. לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בָּעוֹלָם. וְכָל מַה שֶּׁמִּתְגַּבְּרִין עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר כְּנֶגֶד גְּדֶל הִתְפַּשְּׁטוּתָם לְשַׁבְּרָם, נַעֲשֶׂה בָּזֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַתְּפִלִּין בְּיוֹתֵר וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה נִשְׁלְחוּ עָלָיו הַהַרְהוּרִים וְרַעְיוֹנִים רָעִים וְזָרִים כָּאֵלֶּה כְּדֵי שֶׁיִּתְהַפֵּךְ וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם דַּיְקָא בְּחִינַת תִּקּוּן הַתְּפִלִּין כַּנַּ״ל׃

ח. כְּשֶׁזּוֹכִין לְתִקּוּן הַמּוֹחִין צָרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְצַמְצֵם אֶת מֹחוֹ שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ אֶת הַמֹּחַ לָצֵאת חוּץ לַגְּבוּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וַאֲפִלּוּ בִּקְדֻשָּׁה וּבְהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לֹא יֵצֵא חוּץ מֵהַגְּבוּל חַס וְשָׁלוֹם שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי הֲרִיסָה׃

ט. עַל-יְדֵי מִצְוַת תְּפִלִּין מַמְשִׁיכִין עַל עַצְמָם הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין כַּנַּ״ל וְגַם מַמְשִׁיכִין עַל עַצְמָם עַל-יְדֵי הַתְּפִלִּין תִּקּוּן הַצִּמְצוּם שֶׁל הַמּוֹחִין כַּנַּ״ל׃

י. עַל-יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַת נְאוּף זוֹכִין לְדִבּוּרִים כְּשֵׁרִים לְהַחֲיוֹת וּלְהָשִׁיב בָּהֶם אֶת הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנָּפְלוּ, שֶׁצְּרִיכִין לְהַחֲיוֹתָם וְלַהֲשִׁיבָם בְּכָל מִינֵי מַטְעַמִּים הַמְּשִׁיבִין אֶת הַנֶּפֶשׁ. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית שֶׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה לְתִקּוּן הַמּוֹחִין נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה אֵצֶל הָאָדָם דִּבּוּרִים כְּשֵׁרִים לְהַחֲיוֹתָם וְלַהֲשִׁיבָם׃

יא. עַל-יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּרִין הַהַרְהוּרֵי נְאוּף וְזוֹכִין לְתִקּוּן הַמּוֹחִין כַּנַּ״ל עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לַחֲלוֹם עַל-יְדֵי מַלְאָךְ וְאָז הוּא נִקְרָא אָדָם, וְכֵן לְהֵפֶךְ כְּשֶׁאֵין הַמּוֹחִין זַכִּים אָז הַחֲלוֹם עַל-יְדֵי שֵׁד חַס וְשָׁלוֹם וְאָז הוּא נִדְמֶה כִּבְהֵמָה׃

יב. גַּם יֵשׁ לְהַמַּאֲכָלִים חֵלֶק בַּחֲלוֹם, עַל כֵּן לִפְעָמִים נִפְגָּם הַחֲלוֹם בִּבְחִינַת חֲלוֹם עַל-יְדֵי שֵׁד חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הַמַּאֲכָלִים שֶׁאוֹכְלִים. וְיכוֹלִים לָבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה לְטֻמְאַת קֶרִי חַס וְשָׁלוֹם. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא שְׁמִירָה לְהִתְחַזֵּק

לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. כִּי עַל-יְדֵי שִׂמְחָה נוֹתְנִין חִזּוּק לְהַמַּלְאָכִים הַמְקַבְּלִים אֶת שֶׁפַע הַמַּאֲכָלִים וּמַכְנִיעִין אֶת הַשֵּׂדִים שֶׁלֹּא יִינָקוּ מֵהַשֶּׁפַע יוֹתֵר מֵהָרָאוּי לָהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִטֻּמְאַת הַמִּקְרֶה חַס וְשָׁלוֹם שֶׁהִיא בָּאָה לִפְעָמִים עַל-יְדֵי הַמַּאֲכָלִים כְּשֶׁאֵין חִזּוּק בְּהַמַּלְאָכִים. כִּי עִקַּר חִזּוּק הַמַּלְאָךְ הוּא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה:

יג. בְּנִיסָן נִתְחַזֵּק כֹּחַ הַמַּלְאָכִים (עַיִן פְּנִים), נִמְצָא שֶׁנִּיסָן הוּא תְּקוּן הַבְּרִית. וְעַל-יְדֵי שִׂמְחָה מַמְשִׁיכִין קְדֻשַּׁת וְשִׂמְחַת נִיסָן בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ, וְזוֹכִין לְתִקּוּן הַבְּרִית וּלְהִנָּצֵל מִמִּקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם:

יד. אֲבָל לִפְעָמִים גַּם עַל-יְדֵי רַבָּנִים וְדַיָּנִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים שֶׁמְּעַוְּתִין אֶת הַמִּשְׁפָּט. עַל-יְדֵי-זֶה בָּא טֻמְאַת הַמִּקְרֶה חַס וְשָׁלוֹם. וְהַתִּקּוּן לָזֶה הוּא קִשּׁוּר הַמֶּרְכָּבָה. וְהוּא מַה שֶּׁנִּתְיַסֵּד מֵהַקַּדְמוֹנִים לוֹמַר קֹדֶם הַשֵּׁנָה בְּשֵׁם ה' וכו' מִימִינִי מִיכָאֵל וכו' שֶׁהוּא קִשּׁוּר הַמֶּרְכָּבָה, וְהוּא סְגֻלָּה לְהִנָּצֵל עַל-יְדֵי-זֶה מִטֻּמְאָה הַנַּ"ל שֶׁבָּאָה עַל-יְדֵי עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט שֶׁל הַדַּיָּנִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים כַּנַּ"ל:

טו. רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הָאֱמוּנָה. כִּי עַל-יְדֵי גֹּדֶל הַקִּבּוּצִים שֶׁכָּל הַקְּהִלּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מִתְקַבְּצִין יַחַד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּפְרָט כְּשֶׁמִּתְקַבְּצִין אֶל צַדִּיקֵי אֱמֶת, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְלַקְּטִים וְנִתְקַבְּצִים כָּל לִקּוּטֵי הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וְנִתְתַּקְּנָה הָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, גַּם הַמּוֹחִין מִתְנוֹצְצִים וְנִתְתַּקְּנִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְכֵן בְּכָל עֲשָׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה שֶׁעוֹשִׂין אָז, הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלִּין בְּחִינַת חוֹתָם דִּקְדֻשָּׁה כַּנַּ"ל. וּבְיוֹם-הַכִּפּוּרִים אָז גָּמַר תִּקּוּן הַחוֹתָם דִּקְדֻשָּׁה שֶׁהוּא תִּקּוּן הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין. וּבְסֻכּוֹת מַמְשִׁיכִין שִׂמְחָה שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמַּאֲכָלִים שֶׁלֹּא יְקַלְקְלוּ אֶת הַחֲלוֹם שֶׁלֹּא לָבוֹא לִידֵי טֻמְאַת קְרִי חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי הַמַּאֲכָלִים. וּבְשִׁמְינִי עֲצֶרֶת נִמְשָׁךְ בְּחִינַת תִּקּוּן הַמִּשְׁפָּט. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִפֶּגֶם הַמִּקְרֶה חַס וְשָׁלוֹם שֶׁבָּאָה עַל-יְדֵי דַּיָּנִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים כַּנַּ"ל. גַּם בִּפְרָטִיּוּת בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה בַּעֲצָמוֹ נִתְתַּקֵּן כָּל הַנַּ"ל עַל-יְדֵי תְּקִיעָה תְּרוּעָה שְׁבָרִים, כִּי עַל-יְדֵי הַתְּקִיעָה זוֹכִין לְתִקּוּן הָאֱמוּנָה, וְעַל-יְדֵי הַתְּרוּעָה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ קְדֻשַּׁת הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם הִתְנוֹצְצוּת הַמּוֹחִין, וְעַל-יְדֵי הַשְּׁבָרִים נִמְשָׁךְ תִּקּוּן הַחֲלוֹם וְתִקּוּן הַמִּשְׁפָּט לְהִנָּצֵל מִמִּקְרֶה לַיְלָה בְּכָל הַבְּחִינוֹת כַּנַּ"ל:

טז. עַל-יְדֵי רַבִּי אֲמִתִּי עִם תַּלְמִידִים נִתְתַּקֵּן גַּם כֵּן כָּל הַתִּקּוּנִים הַנַּ"ל דְּהַיְנוּ תִּקּוּן הָאֱמוּנָה. כִּי הָאֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת "אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת", הִפּוּךְ "אֶרֶץ לֹא זְרוּעָה" שֶׁהוּא בְּחִינַת פֶּגֶם הָאֱמוּנָה שֶׁמְּקַלְקֵל סֵדֶר הַזְּרָעִים כַּנַּ"ל, וְהָרַב הָאֱמֶת הוּא מַשְׁגִּיחַ עַל כָּל חֶלְקֵי הָאֱמוּנָה שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְקַבְּצָם וּלְהַעֲלוֹתָם. וְעַל כֵּן נִקְרָא לְמוּד הָרַב עִם הַתַּלְמִידִים יְשִׁיבָה עַל שֵׁם קִבּוּץ חֶלְקֵי הָאֱמוּנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת "אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת". גַּם נִתְתַּקֵּן עַל יָדָם תִּקּוּן הַבְּרִית שֶׁהוּא תִּקּוּן הַמּוֹחִין וְתִקּוּן הַשֵּׁנָה שֶׁתִּהְיֶה בְּקְדֻשָּׁה וּבְטָהֳרָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִטֻּמְאַת מִקְרֶה, הֵן עַל-יְדֵי הַמַּאֲכָלִים וְהֵן עַל-יְדֵי רַבָּנִים שֶׁאֵינָם כְּשֵׁרִים כַּנַּ"ל. גַּם כָּל הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁל הַמּוֹחַ נִתְתַּקְּנִים עַל-יְדֵי שֶׁבָּאִים לְצַדִּיק שֶׁהוּא רַבִּי אֲמִתִּי. כִּי עַל-יְדֵי הָרְאִיָּה בְּעַצְמָהּ שֶׁרוֹאִין אֶת

הָרַב נִתְתַּקֵּן חוּשׁ הָרְאִיָּה בְּעַצְמָהּ שֶׁרוֹאִים אֶת הָרַב הוּא דָּבָר גָּדוֹל. וְעַל-יְדֵי שֶׁשּׁוֹמְעִין הַמּוּסָר שֶׁל הָרַב עַל-יְדֵי-זֶה מִתַּקְּנִין חוּשׁ הַשְּׁמִיעָה, וְעַל-יְדֵי הַטְּרָחוֹת וְהַיְגִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד כְּדֵי לִנְסֹעַ וְלָבוֹא אֶל הָרַב, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא אֶל הָרַב וּלְקַבֵּל וְלִינק מֵחָכְמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כִּי אִם עַל-יְדֵי טְרָחוֹת וְיגִיעוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתַּקְּנִים חוּשׁ הָרֵיחַ. וְעַל-יְדֵי שֶׁזּוֹכִין לְטָעֹם וּלְהַרְגִּישׁ טַעַם אִמְרֵי נעַם שֶׁל הָרַב עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן חוּשׁ הַטַּעַם, וְעַל-יְדֵי הַהוֹצָאוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד שֶׁמּוֹצִיא אֶת מָמוֹנוֹ וְיגִיעַ כַּפּוֹ כְּדֵי לָבוֹא לְהָרַב, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקֵּן חוּשׁ הַמִּשּׁוּשׁ. וְעִקַּר זְמַן הַקִּבּוּץ לְהָרַב הָאֱמֶת הוּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁאָז הוּא תְּקוּן שֶׁל כָּל הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים הַנַּ״ל וְאָז נִתְתַּקְּנִים כָּל הַתִּקּוּנִים הַנַּ״ל בְּתִקּוּנִים נִפְלָאִים. כִּי תְּקוּן הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁעַל-יְדֵי הָרַב עִם הַתַּלְמִידִים וְתִקּוּן הַחֲמִשָּׁה חוּשִׁים שֶׁעַל-יְדֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה מְאִירִים וּמְחַזְּקִים זֶה אֶת זֶה׃

יז. עַל-יְדֵי הַתַּעֲנִית זוֹכֶה לְשִׂמְחָה. וּכְפִי יְמֵי הַתַּעֲנִית כֵּן זוֹכֶה לְשִׂמְחָה. וְעִקַּר תְּקוּן הַחֲלוֹם הוּא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה כַּנַּ״ל. עַל כֵּן מִתְעַנְּין עַל הַחֲלוֹם כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה שֶׁזֶּה עִקַּר תְּקוּן הַחֲלוֹם. וְעַל כֵּן מִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת עַל הַחֲלוֹם אוֹמְרִים לוֹ הַמֵּיטִיבִין, ״לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ״, כִּי עִקַּר הַתִּקּוּן עַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה׃

יח. צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת וְלַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת וּבְתָמִימוּת. כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה מַעֲשָׂיו מְרֻבִּין מֵחָכְמָתוֹ כִּי ׳לֹא הַמִּדְרָשׁ הוּא הָעִקָּר אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה׳. וְלֹא מִבָּעְיָא חָכְמוֹת שֶׁל סִתָּם בְּנֵי אָדָם שֶׁהֵם בֶּאֱמֶת, שְׁטוּת וּכְסִילוּת בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהַשְׁלִיכָם לְגַמְרֵי. אֶלָּא אֲפִלּוּ חָכְמוֹת גְּמוּרוֹת, אֲפִלּוּ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֹחַ גָּדוֹל בֶּאֱמֶת, כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְאֵיזֶה עֲבוֹדָה הוּא צָרִיךְ לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת וְלַעֲסֹק בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּפְשִׁיטוּת וּבְתָמִימוּת. וְצָרִיךְ אֲפִלּוּ לְהִתְנַהֵג וְלַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁנִּרְאֶה כִּמְשֻׁגָּע בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת ה׳. כִּי צְרִיכִין לִפְעָמִים לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים הַנִּרְאִים כִּשְׁגָעוֹן כְּדֵי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי צְרִיכִין לְהִתְגַּלְגֵּל בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט בִּשְׁבִיל עֲבוֹדַת ה׳ וּמִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְלָאו דַּוְקָא בִּשְׁבִיל מִצְוָה מַמָּשׁ אֶלָּא אֲפִלּוּ כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִקְרָא גַּם כֵּן מִצְוָה. וְצָרִיךְ לְגַלְגֵּל עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי רֶפֶשׁ וְטִיט כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה רָצוֹן וָנַחַת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאַהֲבָתוֹ חֲזָקָה כָּל-כָּךְ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז הוּא בְּחִינַת בֵּן יָקָר וְחָבִיב מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל עָלָיו וּמַנִּיחוֹ לְחַפֵּשׂ בְּגִנְזָיְא דְּמַלְכָּא הַגְּנוּזִים וּצְפוּנִים בְּיוֹתֵר. עַד שֶׁזּוֹכֶה שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ הַהַשָּׂגָה שֶׁל צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ. וְזוֹכֶה לְסִתְרֵי תּוֹרָה וּלְהַעֲלוֹת הַמִּשְׁפָּט שֶׁנָּפַל עַד הַתְּהוֹם וּלְתַקְּנוֹ׃

ו - על ידי זעה טובה, על ידי זה נעשה שמחה

עַל-יְדֵי שֶׁמַּזְכִּירִין בִּשְׁבִיל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לִשְׁמְחָה, גַּם זוֹכֶה לִרְפוּאָה׃

ז - ויהי מקץ - כי מרחמם ינהגם

א. מִי שֶׁהוּא רַחֲמָן הוּא יָכוֹל לְהָיוֹת מַנְהִיג יִשְׂרָאֵל. וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ נוֹפְלִין חַס וְשָׁלוֹם בַּעֲוֹנוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי זֶהוּ הָרַחֲמָנוּת הַגָּדוֹל מִכָּל מִינֵי רַחֲמָנוּת. כִּי כָּל הַיִּסּוּרִים הַקָּשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם אֵינָם נֶחְשָׁבִים כְּלָל כְּנֶגֶד הַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹנוֹת חַס וְשָׁלוֹם. כִּי יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, לְפִי גֹּדֶל קְדֻשָּׁתָם מִשָּׁרְשָׁם וְגֹדֶל רוּחָנִיּוּתָם וְדַקּוּתָם אֵינָם יְכוֹלִים לִשָּׂא עֲלֵיהֶם כְּלָל הַמַּשְׂאוֹי הַכָּבֵד שֶׁל עֲוֹנוֹת אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. וְהַמַּנְהִיג הָאֱמֶת הוּא רַחֲמָן מְאֹד וּמְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ לְהוֹצִיאָם מֵעֲוֹנוֹת. וּבֶאֱמֶת מֵהֵיכָן בָּאִים לַעֲוֹנוֹת הוּא רַק עַל-יְדֵי שֶׁאֵין לְהָאָדָם דַּעַת שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים שׁוֹלִיט בָּאָרֶץ. כִּי ׳אֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת׳. וְעַל כֵּן כָּל רַחֲמָנוּת הַמַּנְהִיג הָאֱמֶת עַל יִשְׂרָאֵל הוּא לְהַכְנִיס בָּהֶם דַּעַת וְיִרְאַת שָׁמַיִם כְּדֵי לְהוֹצִיאָם מֵעֲוֹנוֹת רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהוּא הוּא הָעוֹסֵק בְּיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁיִּהְיֶה הָעוֹלָם מְיֻשָּׁב מִבְּנֵי אָדָם הַיְנוּ בְּנֵי דֵּעָה. כִּי עִקַּר הָאָדָם הוּא הַדַּעַת וּמִי שֶׁאֵין לוֹ דַּעַת אֵינוֹ מִן הַיִּשּׁוּב וְאֵינוֹ מְכֻנֶּה בְּשֵׁם אָדָם כְּלָל רַק הוּא בְּחִינַת חַיָּה בִּדְמוּת אָדָם׃

ב. וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק וְנִשְׁמָתוֹ עוֹלָה לְמָקוֹם שֶׁעוֹלָה אֵין זֶה תַּכְלִית וּשְׁלֵמוּת שֶׁתִּהְיֶה הַנְּשָׁמָה דְּבוּקָה רַק לְמַעְלָה. רַק עִקַּר הַשְׁלֵמוּת שֶׁל הַנְּשָׁמָה הוּא אֲשֶׁר בְּעֵת שֶׁהִיא לְמַעְלָה תִּהְיֶה לְמַטָּה גַּם כֵּן. וְעַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּשָּׁאֵר אַחֲרָיו בְּרָכָה בֵּן אוֹ תַּלְמִיד כְּדֵי שֶׁיִּשָּׁאֵר דַּעְתּוֹ לְמַטָּה גַּם כֵּן בְּעֵת שֶׁנִּסְתַּלֵּק לְמַעְלָה, שֶׁעַל-יְדֵי הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּשְׁאָר אַחֲרָיו בְּבָנָיו וּבְתַלְמִידָיו יַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹת לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. כִּי מִי שֶׁיּוֹדֵעַ קְצָת מִידִיעָתוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא יוֹדֵעַ, אַף שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ שְׂרָפִים וְחַיּוֹת וְאוֹפַנִּים וְכוּ׳ שֶׁהֵם עוֹבְדִים אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן עִקַּר תַּעֲנוּגָיו וְשַׁעֲשׁוּעָיו יִתְבָּרַךְ הוּא רַק שֶׁאֲנַחְנוּ מֵעוֹלָם הַזֶּה הַשָּׁפָל נִגְדָּל וּנְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל כֵּן הוּא מִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁאִיר דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה בְּבָנִים וְתַלְמִידִים שֶׁיְּאִירוּ אֶת דַּעְתּוֹ בָּעוֹלָם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת כְּדֵי לְהַצִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲוֹנוֹת לְעוֹלָם וָעֶד. וְעַל-יְדֵי-זֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ מַמָּשׁ נִשְׁאָר בָּעוֹלָם׃

ג. וְכָל אָדָם צָרִיךְ לְקַיֵּם זֹאת לְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיאָם מֵעֲוֹנוֹת. לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ שֶׁיֵּשׁ אֱלֹהִים שׁוֹלִיט בָּאָרֶץ וְשֶׁאֵין שׁוּם תַּכְלִית בְּזֶה הָעוֹלָם כִּי אִם לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי אֵין נִשְׁאָר מֵהָאָדָם אַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ כִּי אִם הַדַּעַת הַזֶּה שֶׁהֵאִיר בַּחֲבֵרָיו. וּכְשֶׁאֶחָד מְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם וּמֵאִיר בּוֹ דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁקִּבֵּל מֵרַבּוֹ בְּאֵיזֶה דִּבּוּר שֶׁמְּדַבֵּר עַל לִבּוֹ לַהֲשִׁיבוֹ מֵעֲוֹנוֹתָיו. אָז חֲבֵרוֹ נֶחְשָׁב אֶצְלוֹ תַּלְמִיד. וְכֵן לְהֵפֶךְ כְּשֶׁחֲבֵרוֹ מֵאִיר בּוֹ אָז נֶחְשָׁב הוּא תַּלְמִיד לְגַבֵּי חֲבֵרוֹ וְאָז כְּשֶׁמַּגִּיעַ זְמַנּוֹ לְהִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם,

יִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הַדִּבּוּר שֶׁהֵאִיר בַּחֲבֵרוֹ וְיִהְיֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא בְּעַצְמוֹ מַמָּשׁ קַיָּם בָּעוֹלָם. וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַנְּשָׁמָה. וְכָל אָדָם מְחֻיָּב לְהִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה כִּי ״לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לָשֶׁבֶת יְצָרָהּ״. וּכְמוֹ שֶׁהָאָדָם מְצֻוֶּה לְהַעֲמִיד בָּנִים בָּעוֹלָם בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַמִּין כֵּן הוּא מְצֻוֶּה לְהַכְנִיס דַּעַת וְיִרְאַת שָׁמַיִם בִּבְנֵי אָדָם. כִּי זוּלַת זֶה אֵינוֹ בִּכְלָל אָדָם כְּלָל כַּנַּ״ל׃

ד. כְּשֶׁרוֹצֶה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם צָרִיךְ לְרַחֵם גַּם עַל עַצְמוֹ לָצֵאת מֵעֲוֹנוֹת וְשֶׁיִּהְיֶה לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין, וְגַם כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ דְּבָרָיו אֵצֶל חֲבֵרוֹ. שֶׁלֹּא יַעֲבֹר הַדִּבּוּר מִלֵּב חֲבֵרוֹ תֵּכֶף׃

ה. עַל-יְדֵי שֶׁעוֹסְקִים לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַשִּׂיג אוֹרוֹת הַמַּקִּיפִין, הַיְנוּ שֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין מַה שֶּׁלֹּא הָיָה מַשִּׂיג וּמֵבִין בַּפְּחִלָּה. וְכֵן זוֹכֶה לְהַשִּׂיג בְּכָל פַּעַם לְפִי מַדְרֵגָתוֹ מַקִּיפִים גְּבֹהִים יוֹתֵר׃

ו. וּלְמַעְלָה מִן הַכֹּל הֵם הַמַּקִּיפִים הָעֶלְיוֹנִים שֶׁל חֲכַם הַדּוֹר. וּכְשֶׁזֶּהוּ הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר מַכְנִיס דַּעְתּוֹ בְּתַלְמִידָיו וְעוֹסֵק לְדַבֵּר עִמָּהֶם בְּיִרְאַת שָׁמַיִם עַל-יְדֵי-זֶה מַשִּׂיג אוֹרוֹת הַמַּקִּיפִין שֶׁלּוֹ שֶׁהֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא. כִּי עוֹלָם הַבָּא הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, כִּי כָּל הַזְּמַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה כֻּלּוֹ מַה שֶּׁהָיָה וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הוּא כֻּלּוֹ אַיִן וָאֶפֶס נֶגֶד יוֹם אֶחָד וַאֲפִלּוּ נֶגֶד רֶגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא שֶׁהוּא יוֹם שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ וְשָׁם הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְאֵין שָׁם שׁוּם זְמַן כְּלָל. רַק סֵדֶר הַזְּמַנִּים שֶׁיֵּשׁ שָׁם הֵם בְּחִינַת הַשָּׂגוֹת שֶׁל מַקִּיפִים, שֶׁיֵּשׁ מַקִּיפִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יָמִים וְיֵשׁ מַקִּיפִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שָׁנִים. וְהַשָּׂגוֹת מַקִּיפִים הַלָּלוּ זֶה עִקַּר הַתַּעֲנוּג וְהַשַּׁעֲשׁוּעִים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, וְהֵם בְּחִינַת ״מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִירֵאֶיךָ״. אַשְׁרֵי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהַשִּׂיגָם׃

ז. הֶחָכָם וְהַצַּדִּיק שֶׁזּוֹכֶה לְאֵלּוּ הַמַּקִּיפִים הַנַּ״ל צָרִיךְ שֶׁיּוּכַל לִלְמֹד עִם דָּרֵי מַעְלָה וְעִם דָּרֵי מַטָּה הַיְנוּ לְהַרְאוֹת לְהַגְּבֹהִים בְּמַעְלָה שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים כְּלָל בִּידִיעָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּחִינַת מָה חָמִיתָ מַה פִּשְׁפַּשְׁתָּ וְכוּ׳ וּלְהַפּוּךְ לְדָרֵי מַטָּה שֶׁהֵם הַמְּנָחִים בַּעֲוֹנוֹתֵיהֶם בְּתוֹךְ הָאָרֶץ מַמָּשׁ בְּתַכְלִית הַיְרִידָה צָרִיךְ לְהַרְאוֹת לָהֶם, שֶׁעֲדַיִן ה׳ עִמָּם וְאֶצְלָם וְקָרוֹב לָהֶם וּלְחַזְּקָם וּלְאַמְּצָם שֶׁלֹּא יִתְיָאֲשׁוּ חַס וְשָׁלוֹם בְּשׁוּם אֹפֶן בָּעוֹלָם כְּלָל. וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת אֵינוֹ נִקְרָא בְּשֵׁם צַדִּיק כִּי אִם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ הַכֹּחַ הַזֶּה לִלְמֹד עִם דָּרֵי מַעְלָה וְדָרֵי מַטָּה כַּנַּ״ל. גַּם לְכוֹלָּם יַחַד לְהַרְאוֹת לְהַדָּרֵי מַטָּה גַּם מֵהַלִּמּוּד שֶׁל דָּרֵי מַעְלָה וְכֵן לְהַרְאוֹת לְהַדָּרֵי מַעְלָה גַּם מֵהַלִּמּוּד שֶׁל דָּרֵי מַטָּה וּלְקַיֵּם כֻּלָּם בְּגֹדֶל כֹּחוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם יִרְאָה (עַיֵּן פְּנִים)׃

ח. גַּם זֶה הֶחָכָם הַדּוֹר הַנַּ״ל צָרִיךְ לָדַעַת אֵיךְ לְדַבֵּר עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְלַעֲשׂוֹת סְיָג לִדְבָרָיו לִשְׁתֹּק בְּמָקוֹם שֶׁצָּרִיךְ, לִשְׁתֹּק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ הַשּׁוֹמְעִים בְּקֻשְׁיוֹת וְתֵרוּצִים שֶׁאֲסוּרִין לִכְנֹס בָּהֶם (עַיֵּן פְּנִים)׃

ט. עַל-יְדֵי הָרְמָזִים שֶׁהָרַב הָאֱמֶת מְרַמֵּז לְתַלְמִידָיו בְּיָדָיו. כִּי כְּשֶׁהָרַב לוֹמֵד עִם תַּלְמִידָיו וּמַכְנִיס בָּהֶם דַּעַת וְיִרְאַת שָׁמַיִם יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר לָהֶם בְּפֵרוּשׁ וְעוֹשֶׂה סְיָג לִדְבָרָיו כַּנַּ״ל וּמְרַמֵּז לָהֶם הַדְּבָרִים עַל-

יְדֵי רְמָזִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יָדַיִם שֶׁמְּרַמֵּז לָהֶם וְנוֹטֶה לָהֶם בְּיָדָיו. עַל-יְדֵי אֵלּוּ הָרְמָזִים נִמְשָׁךְ פַּרְנָסָה׃

י. מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַמְשִׁיךְ פַּרְנָסָה לְהַתְּלוּיִים בּוֹ, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה אִישׁ חַיִל וְלֹא הַהְפוּךְ (שֶׁקּוֹרִין שְׁלֶמַזְלְנִיק), כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ קְצָת מֻמְשָׁלָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ פַּרְנָסָה׃

יא. הַמַּלְכוּת מְקַבֶּלֶת הַפַּרְנָסָה מֵהַיָּדַיִם וְהָרְמָזִים הַנַּ״ל שֶׁיֵּשׁ בְּיָם הַחָכְמָה שֶׁהֶחָכָם עוֹסֵק לְרַמֵּז לְתַלְמִידָיו. וּמֵחֲמַת שֶׁבְּאֵלּוּ הָרְמָזִים מְאִירִים הַמַּקִּיפִים. כִּי בָּהֶם מְרֻמָּזִים הַשֵּׂכֶל הָעֶלְיוֹן שֶׁל הֶחָכָם, שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְגַלּוֹת בְּפֵרוּשׁ לְתַלְמִידָיו בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יַמְשִׁיךְ מַקִּיפִים עֶלְיוֹנִים שֶׁאֵין לְהַמְשִׁיכָם. וְהַמַּקִּיפִים הַנַּ״ל הֵם בְּחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֹדַע. עַל כֵּן כָּל מִי שֶׁהוּא גַּם כֵּן אִישׁ חַיִל מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הַפַּרְנָסָה הַזֹּאת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לִזְכּוֹת בִּשְׁעַת אֲכִילָתוֹ אֶת פַּרְנָסָתוֹ לְהֶאָרַת הָרָצוֹן. הַיְנוּ שֶׁדָּוְקָא בְּעֵת הָאֲכִילָה יָאִיר לוֹ רָצוֹן מֻפְלָג שֶׁיִּרְצֶה וְיִכְסֹף וְיִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן חָזָק וּמֻפְלָג בְּלִי שִׁעוּר וּבְלִי שׁוּם יְדִיעָה. עַד שֶׁלֹּא יֵדַע כְּלָל מַה הוּא רוֹצֶה, רַק רָצוֹן פָּשׁוּט בִּכְלוֹת הַנֶּפֶשׁ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כִּי כָּל אֲכִילָתוֹ נִמְשֶׁכֶת מֵהַמַּקִּיפִים שֶׁהֵם גַּם כֵּן בְּחִינַת תַּכְלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נֹדַע. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְתַלְמִידָיו שֶׁנִּנְקוּ מִדַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ וּלְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ בִּדְמָעוֹת שָׁלִישׁ שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא רַחֲמָן אֲמִתִּי כָּזֶה שֶׁיּוּכַל לְהוֹצִיא אוֹתוֹ מֵעֲוֹנוֹת וּלְזַכּוֹת אוֹתוֹ לְכָל הַנַּ״ל׃

יב. יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ לִפְעִ גָּדֵל רוּחָנִיּוּתָם וְדַקּוּתָם אֵין יְכוֹלִין לִשָּׂא עֲלֵיהֶם הַמַּשָּׂא שֶׁל עֲוֹנוֹת אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. בְּשָׁבִיל זֶה צָרִיךְ לָהֶם הַבַּיִת-הַמִּקְדָּשׁ. כִּי הַתָּמִיד שֶׁל שַׁחַר הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹת שֶׁל לַיְלָה וְהַתָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם הָיָה מְכַפֵּר עַל עֲוֹנוֹת שֶׁל יוֹם. וּבִשְׁבִיל זֶה הָיָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מוֹסֵר נַפְשׁוֹ בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּסְלַח לָהֶם עֲוֹנוֹתֵיהֶם. כִּי יָדַע שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְיִשְׂרָאֵל לִשָּׂא כָּלָל הַמַּשָּׂאוֹי שֶׁל עֲוֹנוֹת אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד. וְעַל כֵּן מִי שֶׁנִּכְשַׁל חַס וְשָׁלוֹם בְּאֵיזֶה עָוֹן צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּלְבַקֵּשׁ סְלִיחָה וְכַפָּרָה מֵהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ. כִּי הֶעָוֹן הוּא מַשָּׂאוֹי כָּבֵד לְנֶפֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לִשָּׂא מַשָּׂא כָּזֹאת אֲפִלּוּ יוֹם אֶחָד׃

יג. כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לִפְעֹל בְּיוֹם-הַכִּפּוּרִים בַּקָּשַׁת סְלַח נָא וְכוּ׳ כְּמוֹ כֵן הוּא זוֹכֶה לְקִדֻּשַׁת חֲנֻכָּה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַבַּיִת-הַמִּקְדָּשׁ, וְעִקַּר קִדֻּשַׁת הַבַּיִת-הַמִּקְדָּשׁ שֶׁמַּמְשִׁיכִין בַּחֲנֻכָּה הוּא לִזְכּוֹת לְהַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ לֵידַע וּלְהוֹדִיעַ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים. כִּי ׳מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דֵּעָה כְּאִלּוּ נִבְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו׳. וְלִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה הַדַּעַת לָצֵאת מֵעֲוֹנוֹת כַּנַּ״ל וּלְהַמְשִׁיךְ הַדַּעַת הַזֶּה בְּבָנִים וְתַלְמִידִים לְדוֹרוֹת לָנֶצַח. וְלִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לְהַשָּׂגַת הַמַּקִּיפִין הַק׳ שֶׁהֵם עִקַּר שַׁעֲשׁוּעַ עוֹלָם הַבָּא שֶׁהֵם נִמְשָׁכִין עַל-יְדֵי הַדְּלָקַת הַשֶּׁמֶן הַקָּדוֹשׁ שֶׁל נֵר חֲנֻכָּה. וְלִזְכּוֹת עַל-יְדֵי הַדְּלָקַת הַשֶּׁמֶן הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה לְפַרְנָסָה הַנִּמְשֶׁכֶת מִמְּקוֹר הָרָצוֹן. שֶׁיִּכְלִין לִזְכּוֹת עַל יָדָהּ בִּשְׁעַת הָאֲכִילָה לְהֶאָרַת הָרָצוֹן הַמֻּפְלָג. שֶׁיִּכְסֹף וְיִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן מֻפְלָג בְּלִי שִׁעוּר. וּמֵאֵלָיו יָבִין הָאָדָם אֲשֶׁר לַחֲנֻכָּה כָּזֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל-יְדֵי

הִתְקָרְבוּת לְהָרַב וְהַמַּנְהִיג שֶׁהוּא הָרַחֲמָן בֶּאֱמֶת כַּנַּ״ל אַשְׁרֵי לַזּוֹכֶה לִמְצֹא אוֹתוֹ׃

יד. כְּשֶׁמְּעַיְּנִים וּמְדַבְּרִים מֵאֵיזֶה חִדּוּשׁ שֶׁחִדֵּשׁ הֶחָכָם שֶׁבַּדּוֹר נִתְעוֹרֵר וְנִתְגַּלֶּה יָם הַחָכְמָה. שֶׁמִּשָּׁם מְקַבֵּל הַמַּלְכוּת אֶת הַפַּרְנָסָה. וּמַלְכוּת הוּא מְקוֹר הַיִּרְאָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעוֹרֵר הַיִּרְאָה שֶׁל הֶחָכָם שֶׁחִדֵּשׁ זֶה הַחִדּוּשׁ. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הָיוּ דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים וְנִתְקַיְּמוּ לְדוֹרוֹת עוֹלָם. וְעַל-יְדֵי כָּל זֶה נוֹפֵל יִרְאָה וּפַחַד גָּדוֹל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה שֶׁמְּעַיֵּן בְּהַחִדּוּשׁ׃

ח - תקעו בחדש שופר

א. אַף-עַל-פִּי שֶׁתּוֹכָחָה הוּא דָּבָר גָּדוֹל וּמֻטָּל עַל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחַ אֶת חֲבֵרוֹ כְּשֶׁרוֹאֶה בּוֹ שֶׁאֵינוֹ מִתְנַהֵג כַּשּׁוּרָה, אַף-עַל-פִּי-כֵן לָאו כָּל אָדָם רָאוּי לְהוֹכִיחַ. כִּי עַל-יְדֵי תּוֹכָחָה שֶׁל מִי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהוֹכִיחַ לֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל בְּתוֹכַחְתּוֹ אַף גַּם הוּא מַבְאִישׁ רֵיחַ שֶׁל אֵלּוּ הַנְּשָׁמוֹת הַשּׁוֹמְעִים תּוֹכַחְתּוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מַחֲלִישׁ אֶת נִשְׁמָתָם. וּמַפְסִיק הַשֶּׁפַע מִכָּל הָעוֹלָמוֹת הַתְּלוּיִים בָּהֶם. כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם כִּי אִם מִי שֶׁיָּכוֹל לְהוֹסִיף וְלִתֵּן רֵיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת עַל-יְדֵי שֶׁהוּא מוֹכִיחָם. שֶׁזֶּה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכֶה לִבְחִינַת הַקּוֹל הַמַּשְׁקֶה אֶת הַגַּן עֵדֶן. שֶׁמִּשָּׁם גְּדֵלִים כָּל הָרֵיחוֹת וְכָל הַיִּרְאוֹת. שֶׁהוּא קוֹל הַשִּׁיר שֶׁיִּתְעָר לֶעָתִיד וְכוּ׳ (עַיֵּן פְּנִים)׃

ב. עַל-יְדֵי מְזוֹנָא דְּגוּפָא דְּהַיְנוּ תַּאֲוַת אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, נֶחֱלָשׁ מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא. וְנִפְגָּם הַיִּרְאָה שֶׁהוּא בְּחִינַת רֵיחַ טוֹב שֶׁהִיא עִקַּר מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא׃

ג. הַמֹּחַ וְדַעַת שֶׁל הָאָדָם הוּא מֵגֵן בִּפְנֵי תַּאֲוַת נְאוּף. כִּי יֵשׁ שְׁלֹשָׁה מֹחִין בָּאָדָם. וְכָל אֶחָד וְאֶחָד הוּא מְחִצָּה פְּרוּסָה בִּפְנֵי זֹאת הַתַּאֲוָה. כִּי עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַתַּאֲוָה הַזֹּאת הוּא עַל-יְדֵי רוּחַ שְׁטוּת, עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע וְלִזְכֹּר זֹאת שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁרוֹצִים לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַהֶרְהוּרִים אֵלּוּ חַס וְשָׁלוֹם, יִבְרַח מִיָּד מֵהָרוּחַ שְׁטוּת אֶל הַדַּעַת וְיִפְרֹשׁ מְחִצּוֹת הַמֹּחִין בִּפְנֵי הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי הַדַּעַת הָאֱמִתִּי מֵגֵן בִּפְנֵי זֹאת הַתַּאֲוָה כְּמוֹ מְחִצָּה מַמָּשׁ. וְהָבֵן זֹאת כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר זֹאת רַק כָּל אֶחָד יָבִין מֵעַצְמוֹ אֵיךְ לִבְרֹחַ וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהָרוּחַ שְׁטוּת הַנַּ״ל. וּלְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל הַדַּעַת שֶׁהוּא בְּחִינַת מְחִצָּה פְּרוּסָה בִּפְנֵיהֶם כַּנַּ״ל׃

ד. עִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. וְעִקַּר הָרַחֲמִים תָּלוּי בַּדַּעַת. וּכְשֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא יוֹנֶקֶת מֵהָרַחֲמָנוּת חַס וְשָׁלוֹם (שֶׁהִיא מְרַחֶמֶת עַל הָאָדָם בָּרַחֲמָנוּת שֶׁלָּהּ לְפָרֵק עֹל הַתּוֹרָה וְלַעֲסֹק רַק בְּלִמּוּדֵי לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה בְּרֶוַח. אוֹ שֶׁעַל-יְדֵי רַחֲמָנוּת שֶׁלָּהּ מְסִיתָה אֶת הָאָדָם לַעֲשׂוֹת תּוֹרָתוֹ אַרְעַי וּמְלַאכְתּוֹ קֶבַע) אָז נִפְגָּם הָרַחֲמָנוּת וְנַעֲשֶׂה כַּעַס

וְאַכְזָרִיּוּת וְעַל-יְדֵי-זֶה נִקְטָן הַדַּעַת. וְאָז מִתְגַּבֵּר תַּאֲוַת נְאוּף חַס וְשָׁלוֹם. וְאָז הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין (הַיְנוּ שֶׁהוּא מֻכְרָח לְהִתְפַּלֵּל מִצַּד הַדִּין וְאֵינָהּ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים וּכְשֶׁעוֹמֵד לְהִתְפַּלֵּל חָפֵץ לִפְטֹר הַתְּפִלָּה מֵעָלָיו.) וְאָז הַסִּטְרָא אַחֲרָא יוֹנֶקֶת מֵהַתְּפִלָּה וּבוֹלַעַת אוֹתָהּ וְאָז צְרִיכִים בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל שֶׁיּוּכַל לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין לַעֲשׂוֹת פְּלִילוּת עִם קוֹנוֹ. וְהַסִּטְרָא-אָחֳרָא רוֹצָה לִבְלֹעַ גַּם הַתְּפִלָּה הַזֹּאת, אַךְ הַתְּפִלָּה הַזֹּאת שֶׁל הַבַּעַל-כֹּחַ הַנַּ״ל עוֹמֶדֶת בְּבֵית הַבְּלִיעָה שֶׁלָּהּ וּמֻכְרַחַת עַל-יְדֵי-זֶה לְהָקִיא כָּל מַה שֶׁבָּלְעָה. וְגַם מוֹצִיא עַל-יְדֵי-זֶה גַּם עַצְמוּת חִיּוּתָהּ מַמָּשׁ וּמְתַקֵּן הַכֹּל. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשִׂין גֵּרִים וְנִתְרַבֶּה וְנִתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנְּבוּאָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבָּרֵר הַמְדַמֶּה, וְזוֹכִין לֶאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהַשִּׂיר שִׁיר חָדָשׁ לֶעָתִיד. שֶׁזֶּה הוּא בְּחִינַת קוֹלוֹ שֶׁל הַמּוֹכִיחַ הָרָאוּי, וְאָז הוּא מוֹסִיף וְנוֹתֵן רֵיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת עַל-יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ׃

ה. עַל-יְדֵי הַשָּׂכֵן שֶׁנִּתּוֹסֵף לְהַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן כְּשֶׁיֵּשׁ קִבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁעוֹסְקִין בִּתְפִלָּה כְּשֶׁנִּתּוֹסֵף עֲלֵיהֶם עוֹד נֶפֶשׁ אַחַת אָז נִתְרַבֶּה וְנִתְגַּדֵּל מְאֹד בָּהֶם הַתְּפִלָּה. כִּי נִתְרַבִּין הַצְּרוּפִין קְדוֹשִׁים מְאֹד מְאֹד וְנִבְנִים בָּתִּים הַרְבֵּה מְאֹד בַּקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחְשֹׁב. וְנַעֲשֶׂה מִזֶּה שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים לְמַעְלָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִמְחָלִין וְנִסְלָחִין הָעֲוֹנוֹת. וְנִמְשָׁךְ רְפוּאָה וְנִתְבַּטֵּל כָּל מִינֵי חוֹלַאַת׃

ו. כָּל מַנְהִיג אֱמִתִּי שֶׁבְּכָל דּוֹר יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת רוּחַ נְבוּאָה. וְגַם עַכְשָׁו שֶׁבָּטֵל הַנְּבוּאָה וְאֵין לוֹ נְבוּאָה מַמָּשׁ. אַף-עַל-פִּי-כֵן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רוּחַ אַחֶרֶת דִּקְדֻשָּׁה מַה שֶּׁאֵין לְשׁאָר אֲנָשִׁים שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ רוּחַ נְבוּאָה. וְעַל-יְדֵי בְּחִינַת רוּחַ נְבוּאָה שֶׁל הַצַּדִּיק הַמַּנְהִיג הָאֱמֶת עַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר בְּרוּר הַמְדַמֶּה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה הוּא בְּפִי בְּרוּר הַמְדַמֶּה, עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְחַפֵּשׂ מְאֹד אַחֲרֵי מַנְהִיג אֱמִתִּי לְהִתְקָרֵב אֵלָיו כְּדֵי לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. דְּהַיְנוּ לְהַאֲמִין בְּחִדּוּשׁ הָעוֹלָם. שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת עוֹלָמוֹ יֵשׁ מֵאַיִן הַמַּחְלָט. כִּי חִדּוּשׁ הָעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר לְהָבִין בְּשׁוּם שֵׂכֶל רַק בָּאֱמוּנָה. שֶׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי צַדִּיק הָאֱמֶת כַּנַּ״ל. וְאַל תִּדַּמֶּה בְּנַפְשְׁךָ שֶׁבְּנָקֵל יָכוֹל אַתָּה לִזְכּוֹת לָזֶה לְהִתְקָרֵב לְמַנְהִיג אֱמִתִּי. כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד אַחֲרָיו. וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא מַנְהִיג אֱמִתִּי שֶׁיִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל יָדוֹ, כִּי יֵשׁ מַנְהִיגִים שֶׁל שֶׁקֶר. וּכְשֶׁמִּתְקָרְבִים אֲלֵיהֶם אָז אַדְּרַבָּא בָּאִים לֶאֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת. עַל כֵּן צְרִיכִין לְחַפֵּשׂ מְאֹד אַחַר מַנְהִיג אֱמִתִּי כַּנַּ״ל כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה עַל יָדוֹ שֶׁהוּא עִקַּר הַכֹּל וְכָל הָעוֹלָם תָּלוּי בָּזֶה. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁלֶּעָתִיד. עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהַנְּגוּן וְהַשִּׁיר שֶׁיִּתְעָר לֶעָתִיד כְּשֶׁיְּחַדֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת עוֹלָמוֹ. שֶׁהוּא הַנְּגוּן שֶׁיִּתְנַגֵּן עַל ע״ב (שִׁבְעִים וּשְׁנַיִם) נִימִין. שֶׁמִּמֶּשָּׁם גְּדֵלִים כָּל הָרֵיחוֹת טוֹבוֹת וְכָל הַיְרָאוֹת. שֶׁזֶּה הַנְּגוּן הוּא עִקַּר קִבּוּל שָׂכָר שֶׁל הַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבוֹא. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה׃

ז. עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיק הָאֱמֶת נִפְסָק זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ. וּלְהִפּוּךְ עַל-יְדֵי מַנְהִיג שֶׁל שֶׁקֶר מִתְגַּבֵּר הַזֶּהֲמָא חַס וְשָׁלוֹם׃

ח. עַל-יְדֵי אֱמוּנָה זוֹכִין לַחֲסָדִים. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה חִדּוּשׁ הָעוֹלָם לָעָתִיד. וְיִתְבַּטֵּל הַטֶּבַע, וְיִתְנַהֵג הָעוֹלָם עַל-יְדֵי הַשְׂגָּחָה וְנִפְלָאוֹת שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע. וְאָז יִתְעָר שִׁיר חָדָשׁ הַנַּ״ל:

ט. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה צְרִיכִין לְהַכְרִיחַ אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכֹחַ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וּלְקַשֵּׁר תְּפִלָּתוֹ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁהוּא בַּעַל כֹּחַ גָּדוֹל שֶׁיָּכוֹל לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהוֹצִיא מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא כָּל הַחִיּוּת שֶׁבָּלְעָה מִקְּדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל. כִּי עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁל הַבַּעַל כֹּחַ הַנַּ״ל מֻכְרַחַת לְהָקִיא וּלְהוֹצִיא מִקִּרְבָּהּ כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהָרְחֲמָנוּת וְהַדַּעַת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁבָּלְעָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין שֶׁיִּתְרַבֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי גֵּרִים שֶׁמִּתְגַּיְּרִין. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנְּבוּאָה, וּלְהָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה וְשֶׁיִּתְבַּטְּלוּ אֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת. וְזוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה לְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁלֶּעָתִיד שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּטּוּל הַטֶּבַע. שֶׁיִּתְנַהֵג הָעוֹלָם בִּבְחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי הַשְׂגָּחָה וְנִפְלָאוֹת לְבַד. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְקוֹל הַשִּׁיר וְהַנִּגּוּן שֶׁיִּתְעָר לֶעָתִיד שֶׁהוּא עִקַּר תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא:

י. עַל יְדֵי הַקּוֹלוֹת שֶׁל הַשּׁוֹפָר תְּקִיעָה שְׁבָרִים תְּרוּעָה נִתְתַּקְּנִין גַּם כֵּן תְּקוּנִים הַנַּ״ל. עַל-יְדֵי תְּקִיעָה זוֹכִין לְהִתְגַּלּוּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי תְּרוּעָה זוֹכִין לְהִתְפַּשְׁטוּת הַנְּבוּאָה שֶׁבָּא עַל-יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַכָּבוֹד. וְעַל-יְדֵי שְׁבָרִים זוֹכִין לְבַטֵּל אֱמוּנוֹת כָּזְבִיּוֹת וּלְתַקֵּן הָאֱמוּנָה דִּקְדֻשָּׁה. גַּם זוֹכִין עַל-יְדֵי שְׁבָרִים לְבִטָּחוֹן דִּקְדֻשָּׁה בִּבְחִינַת ״עֵינַי כל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ״. וּשְׁאָר כָּל הַתְּקוּנִים הַנַּ״ל שֶׁזּוֹכִין עַל-יְדֵי-זֶה כַּנַּ״ל כֻּלָּם מְרֻמָּזִים בְּעִנְיַן רֹאשׁ- הַשָּׁנָה וְתִשְׁרֵי (עֵין פְּנִים):

יא. יֵשׁ הַבְלֵי עוֹלָם שֶׁל שְׁטוּת שֶׁהֵם בְּחִינַת הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֶׂה תַּעְתּוּעִים, בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה. וּצְרִיכִין לָצֵאת מֵאֵלּוּ הַהֲבָלִים וְלִזְכּוֹת לַהֲבָלִים דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְזֶה הוּא בְּחִינַת גֵּרִים הַנַּ״ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין שֶׁיִּתְגַּלֶּה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְכָל הַתְּקוּנִים הַנַּ״ל:

יב. כָּל הַתְּאָרִים וְהַשְׁבָּחִים שֶׁאָנוּ מְדַמִּין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ הֵם בִּבְחִינַת הַמְדַמֶּה. כִּי בִּפְנִימִיּוּת הַשֵּׂכֶל הוּא יִתְבָּרַךְ מֻפְשָׁט לְגַמְרֵי מִכָּל הַשְׁבָּחִים וְהַתְּאָרִים. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהַמְדַמֶּה מְבָרֵר וּמְתַקֵּן אָז יְכוֹלִים לְסַדֵּר שְׁבָחִים וּתְאָרִים לוֹ יִתְבָּרַךְ. וּכְשֶׁאֵין הַמְדַמֶּה מְתַקֵּן אָז אֵין יוֹדְעִים כְּלָל לְתָאֵר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כִּבְיָכוֹל:

ט - אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו

א. הַצַּדִּיקִים מַנְהִיגֵי הַדּוֹר הָאֱמִתִּיִּים הֵם בְּחִינַת רוּחַ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּמִּדְבָּר כ״ז יח): ״אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ״, שֶׁיּוֹדֵעַ לַהֲלֹךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד. וְיִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת לֵב, כִּי הֵם לִבָּא דְּכָל עָלְמָא (זֹהַר הַקָּדוֹשׁ פִּנְחָס רכ״א:) וּצְרִיכִין מַנְהִיגֵי הַדּוֹר לנשב בִּבְחִינַת רוּחָם (וְעַיֵּן יִלְקוּטֵי מוֹהֲרַ״ן ח״א סִימָן ח) עַל

כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לנפח מֵהֶם הָעַפְרוּרִיּוּת. דְּהַיְנוּ מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת שֶׁנּוֹפֵל עֲלֵיהֶם חַס וְשָׁלוֹם. שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ יָכוֹל הָאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי שֶׁהוּא בְּחִינַת לֵב לִדְלֹק וְלִבְעֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי-זֶה הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מַלְהִיבִים לְבָבוֹת יִשְׂרָאֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

ב. גַּם לִפְעָמִים בּוֹעֵר הָאָדָם בְּיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוּץ מֵהַמִּדָּה וְגַם זֶה אֵינוֹ טוֹב. כִּי זֶה מִבְּחִינַת רוּחַ סְעָרָה וְנִקְרָא הֲרִיסָה. וְהַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מַשְׁגִּיחִים גַּם עַל זֶה לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ סְעָרָה שֶׁלֹּא יִבְעֲרוּ יוֹתֵר מֵהַמִּדָּה. רַק לֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יִתְלַהֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי בַּמֶּזֶג הַשָּׁוֶה׃

ג. גַּם יֵשׁ רְשָׁעִים שֶׁהֵם בְּחִינַת עֵרֶב רַב, וּכְשֶׁהֵם נוֹפְלִים עַל הַלֵּב דְּהַיְנוּ עַל יִשְׂרָאֵל זֶה גַּם כֵּן בְּחִינַת עַפְרוּרִיּוּת, כִּי כְּמוֹ כְּשֶׁנּוֹפֵל עַל הַגֵּר עַפְרוּרִיּוּת וְנִפְרָדִין חֶלְקֵי אֵשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִיסוֹד הָאֵשׁ וְאֵינָם יְכוֹלִים לִבְעֹר וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְּנַפְּחִין בּוֹ אֲזַי הָרוּחַ מְנַפֵּחַ הָעַפְרוּרִיּוּת מִן הַגֵּר וְחוֹזְרִים וְנִתְחַבְּרִים חֶלְקֵי הָאֵשׁ וּמַתְחִילִין לִדְלֹק. וְכֵן לפעמים מְכַבִּין הַגֵּר עַל-יְדֵי הָרוּחַ שֶׁמְּנַפֵּחַ וּמַפְרִיד הָאֵשׁ מֵהַגֵּר, כְּמוֹ-כֵן צְרִיכִין מַנְהִיגֵי הַדּוֹר לְנַפֵּחַ כָּל בְּחִינַת הָעַפְרוּרִיּוּת הַנַּ״ל מִן הַלֵּב דְּהַיְנוּ מִכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְחוֹזְרִין וְנִתְחַבְּרִים חֶלְקֵי הָאֵשׁ שֶׁבְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וְנִתְקַשְּׁרִין יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד וְנַעֲשִׂין בְּחִינַת לֵב. וכל אחד ואחד מישראל נעשה בחינת לב לַמָּקוֹם שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׁם בְּחִינַת לֵב. וְחוֹזֵר וּבוֹעֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי׃

י - העולם רחוקים מהשם יתברך, מחמת שאין להם ישוב הדעת

א. מַה שֶּׁהָעוֹלָם רְחוֹקִים מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינָם מִתְקָרְבִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ הוּא רַק מֵחֲמַת שֶׁאֵין לָהֶם יִשּׁוּב הַדַּעַת וְאֵינָם מְיַשְּׁבִים עַצְמָם, וְהָעִקָּר הוּא לְהִשְׁתַּדֵּל לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ הֵיטֵב מָה הַתַּכְלִית מִכָּל הַתַּאֲוֹוֹת וּמִכָּל עִנְיְנֵי עוֹלָם הַזֶּה, הֵן תַּאֲוֹוֹת הַנִּכְנָסוֹת לַגּוּף הֵן תַּאֲוֹוֹת שֶׁחוּץ לַגּוּף כְּגוֹן כָּבוֹד וְכַיּוֹצֵא, וְאָז בְּוַדַּאי יָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם׃

ב. וְעִקַּר יִשּׁוּב הַדַּעַת הוּא עַל-יְדֵי שִׂמְחָה, כִּי עַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה יוּכַל לְהַנְהִיג אֶת הַמֹּחַ כִּרְצוֹנוֹ וּלְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ לַחֲשֹׁב עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, כִּי שִׂמְחָה הִיא עוֹלָם הַחֵרוּת. וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְּקַשֵּׁר שִׂמְחָה לְדַעְתּוֹ אֲזַי דַּעְתּוֹ בְּחֵרוּת וְאֵינוֹ בְּגָלוּת וְיוּכַל לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ כַּנַּ״ל׃

ג. אַךְ עַל-יְדֵי מָרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת הַמֹּחַ וְהַדַּעַת בְּגָלוּת וְקָשֶׁה לוֹ לְיַשֵּׁב דַּעְתּוֹ לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא שֶׁעַצְבוּת הִיא מְנִיעָה גְּדוֹלָה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעַל-יְדֵי שִׂמְחָה נַעֲשָׂה בֶּן חוֹרִין וְיוֹצֵא מִן הַגָּלוּת בִּבְחִינַת: ״כִּי בְּשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ״ (יְשַׁעְיָה נ״ה יב) וּלְהֶפֶךְ עַל-יְדֵי גָּלוּת אֵין הַדַּעַת מְיֻשָּׁב כְּמַאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מְגִלָּה י״ב׃) עַל בְּנֵי עַמּוֹן

וּמוֹאָב: דִּמְיָתְבָא דַּעְתַּיְהוּ מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הָלְכוּ בַּגָּלוּת שֶׁנֶּאֱמַר (יִרְמְיָה מ״ח יא): ״שַׁאֲנַן מוֹאָב וְגוֹ׳ וּבַגּוֹלָה לֹא הָלָךְ עַל כֵּן עָמַד טַעְמוֹ בּוֹ״ כּוּ׳:

ד. וּמְבֹאָר בְּסִימָן מ״ח וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְדַע שֶׁתֵּכֶף כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לִכָּנֵס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְרוֹצֶה לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר אֲזַי תֵּכֶף הִיא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עַצְבוּת הִיא סִטְרָא אַחֲרָא וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׂוֹנֵא מְאֹד הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְעַצְבוּת רַחֲמָנָא לִצְלָן:

ה. וְצָרִיךְ לְחַזֵּק עַצְמוֹ שֶׁיָּבוֹא לְשִׂמְחָה בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר וּלְהִשְׁתַּדֵּל לְבַקֵּשׁ לִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נְקֻדָּה טוֹבָה כְּדֵי לָבוֹא לְשִׂמְחָה כַּמְבֹאָר עַל פָּסוּק אֲזַמְּרָה לֵאלֹקַי בְּעוֹדִי (בְּסִימָן רפ״ב ח״א), וְעַל כָּל פָּנִים יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ בַּמֶּה שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא עָשָׂהוּ גּוֹי, וְזֹאת הַשִּׂמְחָה הִיא בְּוַדַּאי שִׂמְחָה נִפְלָאָה בְּלִי שִׁעוּר וְאֵין בָּהּ שׁוּם בִּלְבּוּל מֵאַחַר שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ. כִּי בְּכָל הַדְּבָרִים יָכוֹל הַבַּעַל דָּבָר לְעָרֵב בָּהֶם עַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה אֲבָל בְּשִׂמְחָה הַזֹּאת שֶׁלֹּא עָשָׂהוּ גּוֹי, בָּזֶה אֵין שׁוּם בִּלְבּוּל מֵאַחַר שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ. כִּי עַל כָּל פָּנִים אֵיךְ שֶׁהוּא זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁזָּכָה לִהְיוֹת מִזֶּרַע יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִבְרָא גּוֹי הוּא שִׂמְחָה גְּדוֹלָה עַד אֵין סוֹף, וְרָאוּי לָאָדָם לִשְׂמֹחַ בָּזֶה כָּל יָמָיו תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו, וְיִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר בְּפִיו וּבְלִבּוֹ בְּשִׂמְחָה בָּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת כּוּ׳ וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְקֵרְבָנוּ לַעֲבוֹדָתוֹ וְנִקְרָא שְׁמוֹ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ עָלֵינוּ כּוּ׳:

ו. גַּם כַּמָּה פְּעָמִים צְרִיכִין לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עַל-יְדֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא מִלֵּי דְּבִדִיחוּתָא, וּמֵרִבּוּי צָרוֹת הָאָדָם שָׁסוּבֵל כָּל אֶחָד בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, עַל כֵּן עַל-פִּי רֹב אֵין יְכוֹלִין לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כִּי אִם עַל-יְדֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא, לַעֲשׂוֹת עַצְמוֹ כְּשׁוֹטֶה כְּדֵי לָבוֹא לְשִׂמְחָה שֶׁכָּל הַחִיּוּת בְּגוּף וָנֶפֶשׁ תָּלוּי בָּזֶה. וְגַם לְמַעְלָה נַעֲשֶׂה מִזֶּה יִחוּד גָּדוֹל עַל-יְדֵי שֶׁמְּקַשֵּׁר הָאָדָם הַשִּׂמְחָה לְמֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאָז הַמֹּחַ מְשֻׁחְרָר וְיֵשׁ לוֹ יְשׁוּב הַדַּעַת. וְזֶהוּ בְּחִינַת בְּדִיחָא דַּעְתֵּהּ (שַׁבָּת ע״ז) שֶׁהוּא דָּבָר גָּדוֹל. וְיִזַּכֵּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לָזֶה תָּמִיד אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן:

יא - כשאדם מתפלל בשדה

כְּשֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל בַּשָּׂדֶה אָז כָּל הָעֲשָׂבִים וְכָל שִׂיחַ הַשָּׂדֶה בָּאִים בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה וּמְסַיְּעִין וְנוֹתְנִין לוֹ כֹּחַ בִּתְפִלָּתוֹ, וְזֶה בְּחִינַת: ״וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה״, שֶׁתְּפִלָּתוֹ הָיְתָה עִם סִיּוּעַ וְכֹחַ עִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה, וְעַל כֵּן בַּקִּלָּלָה נֶאֱמַר ״וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ״, הַיְנוּ שֶׁיְּבוּל הָאֲדָמָה לֹא יִתְּנוּ כֹּחַ בִּתְפִלָּתוֹ. יְבוּל רָאשֵׁי-תֵּבוֹת וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה:

יב - כשאדם הולך אחר שכלו וחכמתו

א. כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ אַחַר שִׂכְלוֹ וְחָכְמָתוֹ, יוֹכַל לִפֹּל בְּטָעוּתִים וּמְכְשׁוֹלוֹת רָעִים וְלָבוֹא לִידֵי רָעוֹת גְּדוֹלוֹת חַס וְשָׁלוֹם, כַּאֲשֶׁר רַבִּים נִכְשְׁלוּ וְנָפְלוּ מְאֹד עַל-יְדֵי חָכְמָתָם וְחָטְאוּ וְהֶחֱטִיאוּ אֶת הָרַבִּים רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְהַכֹּל הָיָה עַל- יְדֵי חָכְמָתָם הָרָעָה. כִּי עִקַּר הַיַּהֲדוּת הוּא לֵילֵךְ בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וּלְהִסְתַּפֵּק בְּכָל דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה שֶׁיִּהְיֶה שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְלִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ כְּלָל עַל כְּבוֹד עַצְמוֹ, רַק אִם יֵשׁ בָּזֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה וְאִם לָאו לָאו. וְאָז בְּוַדַּאי לֹא יִכָּשֵׁל לְעוֹלָם:

ב. כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ וְלִפְעָמִים נְפִילָתוֹ וִירִידָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי יֵשׁ שֶׁנּוֹפֵל לִמְקוֹמוֹת מְגֻנִּים מְאֹד שֶׁנִּקְרָאִים בְּחִינַת מְקוֹמוֹת הַמְטֻנָּפִין וְנוֹפֵל לִסְפֵקוֹת וְהִרְהוּרִים רָעִים מְגֻנִּים וְזָרִים מְאֹד וּבִלְבּוּלִים רַבִּים וְלִבּוֹ סְחַרְחַר שֶׁהַקְלָפָה מְעַקֶּמֶת וּמְסַבֶּבֶת לִבּוֹ בְּעַקְמִימוּת וּבִלְבּוּלִים עֲצוּמִים (עֶס אִיז פַּאר דְּרֶייט דָּאס הָארְץ), וְאַף-עַל-פִּי שֶׁבִּמְקוֹמוֹת אֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא שָׁם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם שָׁם יֵשׁ תַּקָּנָה גְּדוֹלָה עַל-יְדֵי שֶׁיִּתְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ מִשָּׁם אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְיִהְיֶה שׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ אַיֵּה קְדֻשָּׁתוֹ אַיֵּה טָהֳרָתוֹ. וְכָל מַה שֶּׁהוּא רוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ רָחוֹק בְּיוֹתֵר מִכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ יִצְטַעֵר וְיִשְׁאַל וִיבַקֵּשׁ יוֹתֵר אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁהוּא מִצְטַעֵר וּמְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂ וּמְגַעְגֵּעַ אַחַר כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְצוֹעֵק וְשׁוֹאֵל וּמְבַקֵּשׁ אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ עַל-יְדֵי-זֶה בְּעַצְמוֹ הוּא עוֹלֶה בְּתַכְלִית הָעֲלִיָּה. כִּי זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה לַעֲלוֹת לְהַקְּדֻשָּׁה הָעֶלְיוֹנָה מְאֹד מְאֹד שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיֵּה (עַיִן פְּנִים). וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁיִּתְחַפֵּשׂ וִיבַקֵּשׁ תָּמִיד אַיֵּה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ כַּנַּ"ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הַיְרִידָה נִתְהַפֵּךְ לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה. וְזֶהוּ בְּחִינַת יְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה הַמּוּבָא בְּכָל סִפְרֵי קֹדֶשׁ. וְעַיִן בְּפָנִים וְהָבֵן שָׁם הֵיטֵב כִּי עָמֹק הוּא:

יג - כל מה שחולקין עליו יותר, מקרבין אותו יותר להשם יתברך

כְּשֶׁחוֹלְקִים עַל הָאָדָם וְרוֹדְפִים אוֹתוֹ יוֹכַל לְהִתְקָרֵב עַל-יְדֵי-זֶה יוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הֵם רוֹדְפִים אוֹתוֹ וְהוּא בּוֹרֵחַ בְּכָל פַּעַם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם וְכָל מַה שֶּׁחוֹלְקִים עָלָיו בְּיוֹתֵר מְקָרְבִין אוֹתוֹ בְּיוֹתֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ:

יד - רבים לוחמים לי מרום

כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם שׂוְאִים לְמַטָּה כָּךְ יֵשׁ לוֹ שׂוְאִים לְמַעְלָה׃

טו - אלו המתפארין עצמן בשקר בגדולות ונפלאות

א. מֵחֲמַת שֶׁנִּמְצְאִים צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד וְהֵם דַּרְכָּם לְדַבֵּר גְּדוֹלוֹת נִפְלָאוֹת, כִּי הֵם בֶּאֱמֶת יְכוֹלִים לַעֲשׂוֹת גְּדוֹלוֹת וְלַעֲבֹד ה׳ בְּכָל דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם אֲפִלּוּ בַּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה וְכַיּוֹצֵא. וְיֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁיְּכוֹלִין לַעֲשׂוֹת פְּדְיוֹן עַל-יְדֵי אֲכִילָתָם. וּמֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים כָּאֵלּוּ עַל כֵּן נִמְצְאִים גַּם כֵּן שַׁקְרָנִים שֶׁמִּתְפָּאֲרִין גַּם כֵּן בִּגְדוֹלוֹת וְנִפְלָאוֹת כָּאֵלּוּ. וְיֵשׁ שֶׁהֵם מַנְהִיגֵי הַדּוֹר וּמַטְעִים אֶת הָעוֹלָם כְּאִלּוּ אֵין שׁוּם דָּבָר נִמְנָע מֵהֶם וְהַכֹּל בְּיָדָם. וְכָל זֶה הוּא מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בֶּאֱמֶת זֶה הַכֹּחַ, עַל כֵּן הֵם מִתְדַּמִּים אֲלֵיהֶם כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם וְהֵם נִקְרָאִים נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר. אֲבָל בֶּאֱמֶת הֵם עוֹשִׂים טוֹבָה לְהַצַּדִּיקֵי אֱמֶת. כִּי יֵשׁ שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה וְהֵם רְשָׁעִים וְנוֹאֲפִים וְהַצְּדָקָה שֶׁלָּהֶם הִיא מַזֶּקֶת לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת. וְעַל כֵּן הוּא טוֹבָה מַה שֶּׁנִּמְצְאִים הַשַּׁקְרָנִים הַנַּ״ל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה הָרְשָׁעִים הַנַּ״ל פּוֹנִים אֲלֵיהֶם בִּצְדָקָתָם. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַכְשִׁיל אֶת הָרְשָׁעִים שֶׁיִּתְּנוּ הַצְּדָקָה שֶׁלָּהֶם לְהַשַּׁקְרָנִים הַנַּ״ל וְעַל-יְדֵי-זֶה נצוֹל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מֵהַצְּדָקָה שֶׁלָּהֶם׃

ב. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מְקַבֵּל דִּבּוּר פִּיו הַקָּדוֹשׁ מִבַּעֲלֵי צְדָקָה׃

טז - מפני מה כשהאדם מבקש פרנסה

עַיִן פְּנִים תֵּרוּץ עַל הַקֻּשְׁיָא שֶׁהִקְשׁוּ בַּמָּקוֹם שֶׁהִקְשׁוּ, לָמָּה כְּשֶׁהָאָדָם מְבַקֵּשׁ פַּרְנָסָה אֵין נוֹתְנִים לוֹ תֵּכֶף פַּרְנָסָתוֹ מְזֻמָּן רַק עַל-יְדֵי סִבּוֹת לְכָל אֶחָד לְפִי סִבָּתוֹ׃

יז - צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת

א. עַל-יְדֵי הַשִּׂמְחָה שֶׁל שַׁבָּת זוֹכֶה לְחֵרוּת וְאָז הַדַּעַת בִּשְׁלֵמוּת וְאֵינוֹ מִבְלְבָּל. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְזֻכֶּה לִירְאָה עִם דַּעַת בְּלִי כְּסִילוּת. וּמַעֲלָה כָּל הַיִּרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת שֶׁלֹּא יְהֵא מִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר לֹא מֵאֵיזֶה שַׂר וְאָדוֹן וְכַיּוֹצֵא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ׃

ב. וְצָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב בְּשַׁבָּת. כִּי מַעֲלַת וּקְדֻשַּׁת שַׁבָּת גְּדוֹלָה וְיקָרָה מְאֹד כַּמְבֹאָר בְּכָל הַסְּפָרִים וּבִפְרָט בְּסֵפֶר 'רֵאשִׁית חָכְמָה' שַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה בְּתִחִלָּתוֹ. וְרָאוּי לִלְמֹד שָׁם וְלָשׂוּם לִבּוֹ הֵיטֵב עַל כָּל הַדְּבָרִים הַנֶּאֱמָרִים שָׁם בְּעִנְיַן מַעֲלוֹת קְדֻשַּׁת שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּתְלַהֵב לִבּוֹ לְקַבֵּל שַׁבָּת בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה, כִּי עִקַּר מִצְוֹת כְּבוֹד שַׁבַּת קֹדֶשׁ הוּא הַשִּׂמְחָה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ מְאֹד בְּשַׁבָּת קֹדֶשׁ וְלִבְלִי לְהַרְאוֹת חַס וְשָׁלוֹם שׁוּם עַצְבוּת וּדְאָגָה כְּלָל בְּשַׁבָּת וּלְהַרְבּוֹת בְּתַעֲנוּגֵי שַׁבָּת בְּכָל מִינֵי תַּעֲנוּג הֵן אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה הֵן מַלְבּוּשִׁים כְּפִי מַה שֶּׁיּוּכַל, כִּי אֲכִילַת שַׁבָּת הוּא כֻּלּוֹ קֹדֶשׁ כֻּלּוֹ רוּחָנִיּוּת כֻּלּוֹ אֱלֹהוּת וְעוֹלֶה לְמָקוֹם אַחֵר לְגַמְרֵי מֵאֲכִילַת חֹל. אַשְׁרֵי הַמִּשְׁתַּדֵּל לִשְׂמֹחַ בְּשַׁבָּת. כִּי עִקַּר כְּבוֹד שַׁבָּת הוּא הַשִּׂמְחָה כַּנַּ"ל:

ג. דֶּרֶךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַבִּיט עַל הַטּוֹבוֹת שֶׁעוֹשִׂין וְאַף שֶׁנִּמְצָא בָּהֶם גַּם כֵּן מַה שֶּׁאֵינוֹ טוֹב אֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל-זֶה. מִכָּל שֶׁכֵּן הָאָדָם אָסוּר לוֹ לְהַבִּיט עַל חֲבֵרוֹ לְרָעָה לִמְצֹא בּוֹ דַּוְקָא מַה שֶּׁאֵינוֹ טוֹב וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא פְּגָמִים בַּעֲבוּדַת חֲבֵרוֹ. רַק אַדְרַבָּה מְחֻיָּב לְהַבִּיט רַק עַל הַטּוֹב:

יח - סכנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם

סַכָּנָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת מְפֻרְסָם וּלְהַנְהִיג הָעוֹלָם, לֹא מִבָּעְיָא כְּשֶׁאֵינוֹ רָאוּי כְּלָל וְלוֹבֵשׁ טַלִּית שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, רַק אֲפִלּוּ עוֹבְדֵי ה' בֶּאֱמֶת גְּדוֹלֵי הַדּוֹר יֵשׁ עֲלֵיהֶם סַכָּנוֹת נוֹרָאוֹת בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם. כִּי בְּהַנְהָגַת הָעוֹלָם וּבְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא שֶׁמְּחַדְּשִׁים יְכוֹלִים לַעֲבֹר מַמָּשׁ גְּנוֹב וְנָאוֹף וְרָצוֹחַ בְּכָל פַּעַם וּבְכָל רֶגַע רַחֲמָנָא לִצְלָן:

יט - עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור

עִקַּר הָעֲבוֹדָה הוּא רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת גָּמוּר בְּלִי שׁוּם חָכְמוֹת וַחֲקִירוֹת. וְזֶהוּ עִקַּר הַתַּכְלִית הָאֲמִתִּי. וּבֶאֱמֶת הוּא אִסּוּר גָּדוֹל לִהְיוֹת מְחַקֵּר חַס וְשָׁלוֹם וְלִלְמֹד סִפְרֵי הַחָכְמוֹת. רַק הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד הוּא יָכוֹל לְהַכְנִיס עַצְמוֹ בָּזֶה לִלְמֹד הַשֵּׂבַע חָכְמוֹת (עַיֵּן 'לִקּוּטֵי מוֹהֲרַ"ן' ח"א סִימָן ס"ד). כִּי יֵשׁ אֶבֶן נֶגֶף בְּכָל חָכְמָה וְחָכְמָה שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲמָלֵק. כִּי עֲמָלֵק הָיָה פִּילוֹסוֹף וּמְחַקֵּר וְכָפַר בָּעִקָּר. וְעַל-יְדֵי הָאֶבֶן נֶגֶף הַזֹּאת יְכוֹלִין לִפֹּל חַס וְשָׁלוֹם. אֲבָל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל מְאֹד שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כְּשֶׁנִּכְנָס בְּאֵלּוּ הַשֵּׂבַע חָכְמוֹת הוּא מַחֲזִיק עַצְמוֹ וְנִשְׁאָר קַיָּם עַל עָמְדּוֹ עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בִּבְחִינַת: "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה". כִּי "שֶׁבַע יִפּוֹל צַדִּיק וָקָם". הֵינוּ הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ דֶּרֶךְ

אֵלּוּ הַשֶּׁבַע חָכְמוֹת וְאַף-עַל-פִּי שֶׁיְּכוֹלִים לְהַחֲלִיק וְלִפֹּל שָׁם עַל-יְדֵי הָאֻבֶּן נֶגֶף בְּחִינַת עֲמָלֵק, אֲבָל וָקָם עַל-יְדֵי אֱמוּנָה כַּנַּ״ל. וְזֶה שֶׁבַּ״ע יְפוּ״ל צַדִּי״ק וָקָ״ם סוֹפֵי-תֵּבוֹת עֲמָלֵק, שֶׁהוּא הָאֻבֶּן נֶגֶף שֶׁל הַשֶּׁבַע חָכְמוֹת שֶׁעַל יָדוֹ נוֹפְלִין חַס וְשָׁלוֹם, וְהַצַּדִּיק עוֹמֵד וְקָם וּמַחֲזִיק עַצְמוֹ עַל-יְדֵי אֱמוּנָה. אֲבָל אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים אִסּוּר גָּדוֹל לָהֶם לִכְנֹס בְּסִפְרֵי חֲקִירוֹתֵיהֶם. וַאֲפִלּוּ סִפְרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּדַבְּרִים מֵחֲקִירוֹת אָסוּר לְהַבִּיט בָּהֶם כְּלָל, כִּי מַזִּיקִים הַרְבֵּה לָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהִיא יְסוֹד הַכֹּל. וּתְהִלָּה לָאֵל יֵשׁ עַכְשָׁו סְפָרִים קְדוֹשִׁים הַרְבֵּה מְאֹד הַמְּלֻאִים מוּסָר וְיִרְאַת הַשֵּׁם בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת שֶׁאֵינָם מְיֻסָּדִים עַל דַּעַת חַכְמֵי יָוָן יִמַּח שְׁמָם. רַק יְסוֹדָתָם בְּהַרְרֵי קֹדֶשׁ עַל דִּבְרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בִּגְמָרָא וּמִדְרָשִׁים וּבְפָרָט הַמְיֻסָּדִים עַל דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר-יוֹחַאי וַחֲבֵרָיו. הַפֶּה בָּהֶם וְהַפֶּה בָּהֶם. בָּהֶם דַּיְקָא וְלֹא בְּהַסְּפָרִים שֶׁמְּעָרֶב בָּהֶם דַּעַת הַגּוֹיִים הַכּוֹפְרִים בָּעִקָּר שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲמָלֵק. מֵהֵר הִמָּלֵט עַל נַפְשֶׁךָ מֵהֶם וּמֵהֲמוֹנָם וְתִהְיֶה לְךָ נַפְשְׁךָ לְשָׁלָל לְחַיֵּי עוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֵצַח נְצָחִים׃

כ - על ידי המחלקת שיש בעולם, נעשין מפרסמים קדם זמנם

כְּשֶׁאֶחָד נִכְנָס בַּעֲבוֹדַת ה׳ הוּא צָרִיךְ לִשְׁהוֹת וּלְהִתְמַהְמֵהַּ עַד שֶׁיִּתְפָּרְסֵם בָּעוֹלָם. וְעַל-יְדֵי הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בָּעוֹלָם נִתְפָּרְסֵם קֹדֶם זְמַנּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם גּוֹרְמִים הֶזֵּק וְהֶפְסֵד לְהָאִישׁ הַזֶּה שֶׁנַּעֲשָׂה מְפֻרְסָם קֹדֶם זְמַנּוֹ. אוֹ גַּם לְהַדֶּרֶךְ לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁהָיָה זֶה רוֹצֶה לְגַלּוֹת בָּעוֹלָם. וְאָז גּוֹרְמִין מִיתָה לְבַעֲלֵי הַמַּחֲלֹקֶת. וְלִפְעָמִים שֶׁאֵין הַפֶּגֶם גָּדוֹל כָּל-כָּךְ אֲזַי גּוֹרְמִין עֲנִיּוּת, וְזֶה הַסּוֹד מְבֹאָר בְּהַתּוֹרָה בַּפָּסוּק׃ ״וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו״ וְכוּ׳ עַיִן פְּנִים׃

כא - כשמחדשין חדושי תורה

כְּשֶׁמְּחַדְּשִׁין חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה צָרִיךְ לִלְמֹד פּוֹסְקִים קֹדֶם הַחִדּוּשׁ שֶׁמְּחַדֵּשׁ וְכֵן אַחַר כָּךְ׃

כב - בענין ההכנעה, טועים העולם הרבה

בְּעִנְיַן הַהַכְנָעָה טוֹעִים הָעוֹלָם הַרְבֵּה וּצְרִיכִין דַּעַת גָּדוֹל לֵידַע אֵיךְ לִהְיוֹת עָנָו. וְלָאו כָּל אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת עָנָו כָּרָאוּי רַק מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוּא הָיָה יָכוֹל לִהְיוֹת עָנָו מִכָּל הָאָדָם. וַחֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה קָרְאוּ לַעֲנָוָה

שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי חֲנֻפָּה (סוֹטָה מ״א: עַיֵּן שָׁם):

כג - בענין השמחה

כְּשֶׁאָדָם שָׂמֵחַ, אָז הַמָּרָה שְׁחוֹרָה וְהַיְּסוּרִים נִסְתַּלְּקִין מִן הַצַּד. אֲבָל מַעֲלָה יְתֵרָה לְהִתְאַמֵּץ לִרְדֹּף אַחַר הַמָּרָה שְׁחוֹרָה דַּוְקָא לְהָפְכָהּ לְשִׂמְחָה. כְּדֶרֶךְ הַבָּא לְתוֹךְ הַשִּׂמְחָה שֶׁאָז מִגְּדֶל הַשִּׂמְחָה וְהַחֶדְוָה מְהַפֵּךְ כָּל הַדְּאָגוֹת וְהָעַצְבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרוֹת שֶׁלּוֹ לְשִׂמְחָה. וְדַעַת לָנָבוֹן נָקֵל לִמְצֹא בְּכָל הַצָּרוֹת וְהַיְּסוּרִין וְהַדְּאָגוֹת אֵיזֶה הַרְחָבָה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לַהֲפֹךְ כָּל הַמָּרָה שְׁחוֹרָה לְשִׂמְחָה וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשִּׂמְחָה:

כד - מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד

מִצְוָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וּלְהִתְגַּבֵּר לְהַרְחִיק הָעַצְבוּת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרָה בְּכָל כֹּחוֹ וְלִהְיוֹת אַךְ שָׂמֵחַ תָּמִיד. וְהוּא רְפוּאָה לְכָל מִינֵי חוֹלַאַת. כִּי כָּל מִינֵי חֳלָאִים רַחֲמָנָא לִצְלָן כֻּלָּם בָּאִים מֵעַצְבוּת וּמָרָה שְׁחוֹרָה. וּצְרִיכִין לְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי עֵצוֹת. וְעַל-פִּי רֹב עַל-יְדֵי מִלֵּי דִּשְׁטוּתָא דַּיְקָא כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְאַף שֶׁגַּם לֵב נִשְׁבָּר הוּא טוֹב מְאֹד זֶה רַק לְיַחֵד לוֹ אֵיזֶה שָׁעָה בַּיּוֹם לְשַׁבֵּר לִבּוֹ וּלְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כַּמּוּבָא אֶצְלֵנוּ אֲבָל כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּשִׂמְחָה. כִּי מִלֵּב נִשְׁבָּר בְּקַל יְכוֹלִים לָבוֹא לְמָרָה שְׁחוֹרָה. יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יְכוֹלִים לִכָּשֵׁל עַל-יְדֵי שִׂמְחָה לָבוֹא לְאֵיזֶה הוֹלֵלוּת חַס וְשָׁלוֹם. עַל כֵּן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּשִׂמְחָה תָּמִיד. רַק בְּשָׁעָה מְיֻחֶדֶת יִהְיֶה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר:

כה - ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל

א. הַהִתְבּוֹדְדוּת הוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה וְדֶרֶךְ נָכוֹן וְיָשָׁר מְאֹד לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִקְבֹּעַ לוֹ עַל זֶה אֵיזֶה שָׁעוֹת בַּיּוֹם שֶׁיְּפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ. הֵינוּ בִּמְדִינָתֵנוּ בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז. כִּי בַּלָּשׁוֹן שֶׁמְּדַבְּרִים בּוֹ בְּנָקֵל יוֹתֵר לְפָרֵשׁ כָּל שִׂיחָתוֹ הֵיטֵב וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יָשִׂיחַ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. הֵן חֲרָטָה וּתְשׁוּבָה עַל הֶעָבָר הֵן בַּקָּשׁוֹת וְתַחֲנוּנִים שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מֵהַיּוֹם וָהָלְאָה בֶּאֱמֶת. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר כְּלָל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִצְעַק וְיִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָז עַל זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁנִּתְרַחֵק כָּל-כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל אֲפִלּוּ לְדַבֵּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וִיבַקֵּשׁ

מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שֶׁיַּחְמֹל עָלָיו וְיִפְתַּח פִּיו עַד שֶׁיּוּכַל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁיּוֹדֵעַ נִגְעֵי לְבָבוֹ אֵיךְ הוּא מְרֻחָק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָשִׂיחַ וִיסַפֵּר הַכֹּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְעִצָּם מַעֲלַת הַנְּהָגָה זֹאת אֵין לְבָאֵר וּלְשַׁעֵר. כִּי זֹאת הַהַנְהָגָה עוֹלָה עַל הַכֹּל וְהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל עֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִין לָבוֹא לְכָל טוֹב בָּזֶה וּבַבָּא כִּי הַכֹּל יָכוֹל לִפְעֹל עַל-יְדֵי תְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, וְכָל גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים לֹא בָּאוּ לְמַדְרֵגָתָם כִּי אִם עַל-יְדֵי הַנְּהָגָה זֹאת. וּמַשְׁכִּיל עַל דָּבָר יָבִין מֵעַצְמוֹ גֹּדֶל מַעֲלַת הַהַנְהָגָה זֹאת. אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לִקְבֹּעַ עַצְמוֹ עַל זֶה שָׁעָה מְיֻחֶדֶת בְּכָל יוֹם וָיוֹם וּשְׁאָר הַיּוֹם יִהְיֶה בְּשִׂמְחָה׃

ב. גַּם טוֹב לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת. וְעַיֵּן בִּפְנִים וְהָבֵן׃

כו - צריך להרחיק משכרות

צָרִיךְ לְהַרְחִיק אֶת עַצְמוֹ מִשְּׁכָרוּת וּלְדַקְדֵּק שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת יוֹתֵר מִיכָלְתּוֹ. כִּי הַשּׁוֹתֶה יוֹתֵר מִדַּאי וּמִשְׁתַּכֵּר, אָז מִתְגַּבְּרִין גְּבוּרוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא וְנַעֲשֶׂה כַּעַס וָרֹגֶז וְיוּכַל לָבוֹא לִידֵי רָעוֹת וְכוּ' חַס וְשָׁלוֹם. וְדַע כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הוּא מְלֻבָּשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר וּמַזְכִּיר כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר שֶׁיַּעֲשֶׂה הַמִּצְוָה הַשַּׁיָּכָה לְאוֹתוֹ אֵיבָר. כִּי רַמַּ"ח מִצְוֹת כְּנֶגֶד רַמַּ"ח אֵיבָרִים. וְעַל-יְדֵי הַשְּׁכָרוּת שׁוֹכֵחַ אוֹתָם׃

כז - מי שהוא פרנס חדש או מנהיג

מִי שֶׁהוּא פַּרְנָס אוֹ מַנְהִיג וְהוּא מַנְהִיג בְּכַשְׁרוּת וּבְיֹשֶׁר וְרוֹאֶה וּמִסְתַּכֵּל לְהַטִּיל הַמַּשָּׂאוֹי שֶׁל מִסִּים וְאַרְנִינִיּוֹת עַל כָּל אֶחָד כָּרָאוּי לוֹ בְּיֹשֶׁר לְהַכְבִּיד עַל זֶה וּלְהָקֵל עַל-זֶה כָּרָאוּי. עַל-יְדֵי-זֶה מְבַטֵּל הָאַרְבַּע מִדּוֹת רָעוֹת, דְּהַיְנוּ עֲבוֹדָה זָרָה וְגִלּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים וְלָשׁוֹן הָרָע׃

כח - יש חלוקים בין התורות

יֵשׁ חִלּוּקִים בֵּין הַתּוֹרוֹת. יֵשׁ שֶׁנִּתְּנָה לִכְתֹּב וְיֵשׁ שֶׁלֹּא נִתְּנָה לִכְתֹּב. וּמִי שֶׁיּוֹדֵעַ לְהַבְחִין וּלְהַכִּיר בֵּין הַתּוֹרוֹת אֵיזֶהוּ נִתְּנָה לִכְתֹּב וְאֵיזֶהוּ לֹא נִתְּנָה לִכְתֹּב הוּא יָכוֹל לְהַכִּיר אֶת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲפִלּוּ אִם עוֹמֵד בֵּין כַּמָּה אֻמּוֹת׃

כט - כשארע שאלה בבית האדם על ידי תערבת אסור בהתר

כְּשֶׁאֵרַע שְׁאֵלָה בְּבֵית הָאָדָם עַל-יְדֵי תַּעֲרוֹבוֹת אִסּוּר בְּהֶתֵּר וְאֵין בַּהֶתֵּר כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הָאִסּוּר. בָּזֶה מַרְאִין לוֹ שֶׁפָּגַם בְּאֵיזֶה יִחוּד שֶׁל מַעְלָה׃

ל - כשבא ספר חדש לעולם

כְּשֶׁבָּא סֵפֶר חָדָשׁ לָעוֹלָם וְיֵשׁ חִדּוּשִׁין שֶׁנַּעֲשִׂין עַל-יְדֵי דְּמָעוֹת. כִּי צְרִיכִין לִבְכּוֹת מִקֹּדֶם שֶׁמְּחַדְּשִׁין בַּתּוֹרָה כַּמְבֹאָר בְּלִקּוּטֵי א׳ סִימָן רס״ב אָז אֵלּוּ הַדְּמָעוֹת שֶׁמֵּהֶם נַעֲשָׂה הַסֵּפֶר הֶחָדָשׁ עוֹמְדִין כְּנֶגֶד גְּזֵרוֹת הָאֻמּוֹת וּמְבַטְּלִים אוֹתָם׃

לא - על ידי הנגינה אדם נכר

עַל-יְדֵי הַנְּגִינָה אָדָם נִכָּר אִם קִבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה׃

לב - יש צדיקים גנוזים

א. כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל כְּפִי טָהֳרָתוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת מָשִׁיחַ. וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד שֶׁלֹּא יִתְקַלְקֵל בְּחִינַת מָשִׁיחַ שֶׁלּוֹ. וְעִקַּר הוּא שֶׁיִּשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִנְּאוּף וְצָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד אֲפִלּוּ מֵרֵיחַ נאוף כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּחִינַת מָשִׁיחַ שֶׁלּוֹ׃

ב. רוּחוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ נַעֲשֶׂה רוּחַ קְנָאָה וְהוֹלֵךְ וּמְקַנֵּא בְּכָל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם פְּגַם נאוף. וַאֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם נאוף גָּמוּר רַק פְּגָם בְּעָלְמָא הוּא גַּם כֵּן מְקַנֵּא עַל זֶה. כִּי לִגְדֹל הַקְּדֻשָּׁה וְהַטָּהֳרָה שֶׁל בְּחִינַת מָשִׁיחַ אֵינוֹ יָכוֹל לִסְבֹּל אֲפִלּוּ פְּגַם בְּעָלְמָא שֶׁל נאוף וְהוּא מְקַנֵּא מְאֹד עַל זֶה רַחֲמָנָא לִצְלָן׃

ג. כְּשֶׁהַזּוּג דְּהַיְנוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה כְּשֵׁרִים בְּלִי שֶׁמֶץ פְּסוּל. וְזִווּגָם בְּכַשְׁרוּת וּבִקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה אָז נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי זִווּגָם יִחוּדָא עִלָּאָה. וְזִווּג שֶׁלָּהֶם יָקָר מְאֹד׃

ד. הָרוּחַ קְנָאָה שֶׁל מָשִׁיחַ שׁוֹרָה עַל אַנְפֵּי אוֹרַיְתָא עַל הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמְּגַלִּין הַפָּנִים שֶׁל הַתּוֹרָה. בִּבְחִינַת ״וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמָּיִם״

הוּא הַתּוֹרָה. וְהִנֵּה עַל-יְדֵי הָרוּחַ קִנְאָה יוּכַל לְהִתְקַלְקֵל גַּם הַשָּׁלוֹם שֶׁבֵּין הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה הַכְּשֵׁרִים. כִּי הֲלֹא אַף-עַל-פִּי-כֵן זוּוּגָם הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן בִּשְׁבִיל זֶה הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים מַעֲלִימִים סְפָרֵיהֶם. וְלִפְעָמִים שׂוֹרְפִים אוֹתָם כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מְמֵילָא יִהְיֶה נִסְתַּלֵּק הָרוּחַ קִנְאָה שֶׁל מָשִׁיחַ הַשּׁוֹרֶה עַל סְפָרֵיהֶם. וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא יִתְקַלְקֵל חַס וְשָׁלוֹם שְׁלוֹם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה הַכְּשֵׁרִים. וְהִנֵּה הַסֵּפֶר הוּא בְּחִינַת שֵׁם ה' (כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר בְּרֵאשִׁית דַּף ל״ז:) בְּחִינַת שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה. וְאָז נוֹשְׁאִין קַל-וָחֹמֶר לְמַעְלָה (הַמּוּבָא בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת דַּף קט״ז) וּמַה שְּׁמִי שֶׁנִּכְתָּב בִּקְדֻשָּׁה (שֶׁהוּא הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים) אָמְרָה תּוֹרָה יִמָּחֶה בִּשְׁבִיל לְהַטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, סִפְרֵי הַמִּינִים שֶׁמַּטִּילִים שִׂנְאָה וְתַחֲרוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּמָּחוּ וְיֹאבְדוּ וְיֶעְקְרוּ מִן הָעוֹלָם. נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי שֶׁנֶּאֱבְדוּ סְפָרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בָּא טוֹבָה לְעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱבְדוּ וְנֶעֱקְרוּ עַל-יְדֵי-זֶה גַּם סִפְרֵי מִינִים הַרְבֵּה. וְיכוֹלִים לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה:

לג - ויחד יתרו על כל הטובה

כָּל הַשְּׂמָחוֹת כְּגוֹן חֲתֻנָּה אוֹ בְּרִית הֵם רַק בִּשְׁעָתָן וְאִם יִסְתַּכֵּל עַל הַסּוֹף אֵין שׂוּם שִׂמְחָה בָּעוֹלָם. כִּי סוֹף אָדָם וְכוּ'. אֲבָל אִם יִסְתַּכֵּל עַל הַסּוֹף שֶׁל הַסּוֹף אָז יֵשׁ לוֹ לִשְׂמֹחַ מְאֹד. כִּי סוֹף כָּל סוֹף דְּהַיְנוּ הַתַּכְלִית הוּא טוֹב מְאֹד וְכוּ' עַיֵּן פְּנִים:

[[~]] לד

צָרִיךְ לְכַוֵּן מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל תָּמִיד עַל הַשֹּׂרֶשׁ הַכֹּל שֶׁשָּׁם הוּא שֹׂרֶשׁ כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַשְּׂמָחוֹת יַחַד. וְאָז יוּכַל לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד. כִּי כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל שֹׂרֶשׁ הַכֹּל שֶׁהוּא כֻּלּוֹ טוֹב אָז נִכְלָלִין כָּל הַטּוֹבוֹת וְכָל הַשְּׂמָחוֹת יַחַד וּמְאִירִין בְּאוֹר גָּדוֹל מְאֹד:

לה - לומדי תורה ראוי להם לידע עתידות

לוֹמְדֵי תּוֹרָה רָאוּי לָהֶם לֵידַע עֲתִידוֹת:

לו - תכף שנעשה ספר מן התורות הגבוהות והנפלאות

תֵּכֶף שֶׁנַּעֲשֶׂה סֵפֶר יֵשׁ עָלָיו חוֹפְיִים וְהַסְתָּרוֹת שֶׁנֶּחְפָּה וְנִסְתָּם אוֹרוֹ הַצַּח וְהַנִּפְלָא. וְהַדַּפִּים שֶׁל הַכְּרִיכָה הֵם מְחַפִּים וְכוּ׳:

לז - עקר התכלית הוא רק לעבד ולילך בדרכי ה לשמו יתברך

א. עִקַּר הַתַּכְלִית הוּא רַק לַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֵילֵךְ בִּדְרָכָיו לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדֵי לִזְכּוֹת לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי מִי שֶׁעוֹבֵד בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא זֶהוּ נִקְרָא מִלּוּי בֶּטֶן שֶׁרוֹצֶה לְמַלֵּא בִּטְנוֹ בָּעוֹלָם הַבָּא. אַף-עַל-פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר וְיוֹתֵר לַעֲבֹד הַשֵּׁם אֲפִלּוּ בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא מִלְּרַדֵּף אַחַר הָעוֹלָם הַזֶּה חַס וְשָׁלוֹם. וְגַם זֶה שֶׁעוֹבֵד הַשֵּׁם אֲפִלּוּ בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַבָּא בְּוַדַּאי הוּא חָכָם יוֹתֵר מִזֶּה שֶׁמִּתְיַגֵּעַ כָּל יָמָיו בִּשְׁבִיל עוֹלָם הַזֶּה. כִּי זֶה בּוֹחֵר לְעַצְמוֹ עוֹלָם הַקַּיָּם לָעַד. אַף-עַל-פִּי-כֵן עִקַּר הַתַּכְלִית בִּשְׁלֵמוּת הוּא רַק לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדֵי לִזְכּוֹת לְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ שֶׁזֶּהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ:

ב. כְּשֶׁאֵין הָאָדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ וְרוֹדֵף אַחַר תַּאֲוֹת וּמוֹתָרוֹת לֶאֱסֹף מָמוֹן, וּמְבַלֶּה יָמָיו לְהַשְׁאִיר יְרֻשָּׁה לְבָנָיו. זֶה הַמָּמוֹן שֶׁמַּשְׁאִיר לְבָנָיו הוּא כְּמוֹ מִי שֶׁמְּכַלְכֵּל עַצְמוֹ בְּטִנּוּף וְלוֹקֵחַ טִנּוּף וּמְכַסֶּה עַל הַטִּנּוּף כַּמְבֹאָר בְּפָנִים עַיִן שָׁם. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁרוֹצֶה לְהַשְׁאִיר זְכוּתוֹ לְבָנָיו גַּם זֶה אֵינוֹ תַּכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. וְהַצַּדִּיקִים הַשְּׁלֵמִים אֵין בּוֹחֲרִים בְּכָל זֶה כְּלָל רַק לְמַלְּאוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ:

לח - לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן, ולפעמים להפך

א. לִפְעָמִים אוֹרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַקָּטָן לְקַבֵּל אוֹרוֹ הַגָּדוֹל שֶׁל הַצַּדִּיק בְּמִקּוֹמוֹ מֵחֲמַת רִבּוּי אוֹר. עַל כֵּן מֻכְרָח הַגָּדוֹל לְהוֹרִיד וּלְהַכְנִיעַ עַצְמוֹ אֵצֶל הַקָּטָן וְלָלֶכֶת אֵלָיו כְּדֵי שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִתְמַעֵט הָאוֹר קְצָת כְּדֵי שֶׁיּוּכַל הַקָּטָן לְקַבְּלוֹ. וְזֶה בְּחִינַת בְּמִקּוֹם גְּדֻלָּתוֹ שָׁם אָנוּ מוֹצְאִין עַנְוָתָנוּתוֹ:

ב. עִקַּר הַדָּבָר שֶׁצָּרִיךְ הַצַּדִּיק לְהָאִיר בְּתַלְמִידָיו הוּא לְהַגְדִּיל דַּעְתָּם וּלְהוֹצִיאָם מִמֹּחִין דְּקַטְנוּת לְמֹחִין דְּגַדְלוּת, וְלִפְעָמִים הוּא מֵאִיר בָּהֶם עַל-יְדֵי הֶאָרַת פָּנִים וְנֶחָמוֹת שֶׁמְּנַחֵם אוֹתָם וּמֵאִיר לָהֶם פָּנָיו בְּפָנִים שׂחֲקוֹת. וְלִפְעָמִים אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל אוֹרוֹ עַל-יְדֵי-זֶה וְאָז צָרִיךְ לְהָאִיר בָּהֶם עַל-יְדֵי יִסּוּרִין. שֶׁצָּרִיךְ לְיַסְּרָם וּלְבַזּוֹתָם כְּדֵי לְבַטֵּל אוֹתָם בִּכְדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְקַבֵּל אוֹרוֹ. בִּבְחִינַת אָעָא דְּלָא דָּלֵק מְבַטְּשִׁין לֵהּ:

ג. מַה שֶּׁהַצַּדִּיק מֵכְרָח לִפְעָמִים לְהוֹרִיד וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ קְצָת מִגְּדֻלָּתוֹ כְּדֵי שֶׁיּוּכַל הַקָּטָן לְקַבֵּל כַּנַּ״ל. כָּל זֶה הוּא רַק לְפִי שָׁעָה וְאַחַר-כָּךְ חוֹזֵר לְמַעֲלָתוֹ. אֲבָל עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְתַקֵּן וּמַגְדִּיל אֶת הַקָּטָן לְגַמְרֵי. וְיֵשׁ חִלּוּקִים רַבִּים בְּעִנְיַן קַטְנוּת וְהַכְנָעַת הַגָּדוֹל אֵצֶל הַקָּטָן כְּדֵי לְקַבֵּל אוֹרוֹ. כִּי לִפְעָמִים הוּא רַק בִּתְנוּעָה בְּעָלְמָא וְלִפְעָמִים צָרִיךְ לָלֶכֶת וְלִנְסֹעַ אֲלָיו וְהַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן׃

[[~]] לט

א. הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל בְּעַצְמָן עִקַּר בְּרִיאָתָם בִּשְׁבִיל בְּחִינַת שַׁבָּת שֶׁהוּא הַתַּכְלִית. כִּי שַׁבָּת הוּא תַּכְלִית מַעֲשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהוּא עוֹלַם הַנְּשָׁמוֹת עוֹלָם שֶׁכֻּלּוֹ שַׁבָּת. שֶׁשָּׁם יַשִּׂיגוּ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי בְּלִי שׁוּם מָסָךְ הַמַּבְדִּיל. וְכָל אֶחָד יִהְיֶה מַרְאֶה בְּאֶצְבָּעוֹ ״זֶה ה׳ קִוִּינוּ לוֹ״ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית לא). וְזֶה הַתַּכְלִית אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג בִּשְׁלֵמוּת רַק עַל-יְדֵי שֶׁעוֹבֶרֶת הַנְּשָׁמָה בָּעוֹלָם הַזֶּה הַשָּׁפָל שֶׁנִּבְרָא בְּשִׁשָּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. וְזֶה בֶּאֱמֶת מִנִּפְלְאוֹת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ (עַיֵּן פְּנִים). וְצָרִיךְ הָאָדָם לְהַעֲמִיק עֵיּוּנוֹ לָדַעַת וּלְהַכִּיר גְּדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵהַבְּרִיאָה שֶׁרוֹאֶה בְּתַבְנִיתוֹ וּדְמוּתוֹ בִּפְרָטִיּוּת אֵיבָרָיו וּבִנְיָנוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, וּלְעָבְדוֹ יִתְבָּרַךְ בָּזֶה עַד אֲשֶׁר יָבוֹא לִבְחִינַת הַתַּכְלִית שֶׁל אוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת כַּנַּ״ל. וּקְטַנֵּי עֵרֶךְ כָּמוֹנוּ הַיּוֹם שֶׁכֻּלָּנוּ בְּמַדְרֵגָה פְּחוּתָה מְאֹד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לָבוֹא לִידִיעָה זֹאת יֵשׁ לָנוּ לִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק מְאֹד. מִי יִתֵּן וְהָיָה לָנוּ מַנְהִיג הַדּוֹר רוֹעֶה נֶאֱמָן שֶׁיּוּכַל לְהָאִיר גַּם בָּנוּ הַיְדִיעָה וְהַשָּׂגָה הַנַּ״ל כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא אֶל הַתַּכְלִית׃

ב. מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה נוֹחַ לָאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא יוֹתֵר מִשֶּׁנִּבְרָא אֵין הַדְּבָרִים נֶאֱמָרִים רַק בָּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכְּפִי הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים שֶׁסּוֹבֵל כָּל אֶחָד בָּעוֹלָם הַזֶּה בְּוַדַּאי הָיָה טוֹב יוֹתֵר אִם לֹא הָיָה נִבְרָא כְּלָל. אֲבָל בָּעוֹלָם הַבָּא בְּוַדַּאי טוֹב יוֹתֵר מַה שֶּׁנִּבְרָא כִּי עַל-יְדֵי-זֶה זַכָּאִים בָּאִים אֶל הַתַּכְלִית כַּנַּ״ל׃

[[~]] מ

א. מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁטָּעַם בֶּאֱמֶת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הוּא יָכוֹל לְהַכִּיר בְּאַחֵר אִם הָיָה אֵצֶל צַדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם לָאו. כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֵצֶל צַדִּיק אֲמִתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אָז בְּכָל מָקוֹם שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה מִסְתַּכֵּל נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הָאֲוִיר בִּבְחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ מִטַּעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כָּל אֶחָד לְפִי עֶרְכּוֹ הוּא מְחֻיָּב לְהַרְגִּישׁ טַעַם אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁפּוֹגֵעַ וּמִתְוַעֵד יַחַד עִם זֶה הָאִישׁ שֶׁהָיָה אֵצֶל צַדִּיק אֲמִתִּי עַל רֹאשׁ-הַשָּׁנָה. כִּי עַל יָדוֹ נַעֲשֶׂה הָאֲוִיר בִּבְחִינַת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כַּנַּ״ל׃

ב. עִקַּר מַעֲלַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הוּא רַק עַל-יְדֵי הַשְׁגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. מֻחֲמַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִסְתַּכֵּל בָּהּ תָּמִיד כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר׃ ״תָּמִיד עֵינֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵאשִׁית הַשָּׁנָה״ וְכוּ׳ וְעֵינַיִם עַל שֵׁם הַחָכְמָה נֶאֱמַר. וְעַל-יְדֵי-זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְקֻדָּשֶׁת וַאֲוִירָהּ מַחְכִּים׃

ג. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁעוֹסֵק לְקָרֵב בְּנֵי אָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בְּיִשְׂרָאֵל (שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ), כִּי עַל יָדוֹ כָּל הַהִתְקָרְבוּת וְהַהִתְפָּאֲרוּת. וְעַל כֵּן מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בּוֹ וְעִקַּר הַדָּבָר בִּשְׁעַת הַקִּבּוּץ מֵהַבָּאִים אֵלָיו לִשְׁמֹעַ דְּבַר ה' וּבְיוֹתֵר בְּרֹאשׁ-הַשָּׁנָה שֶׁאָז הוּא זְמַן הַקִּבּוּץ הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר וַאֲזַי הַהִתְפָּאֲרוּת גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁמִּתְקַבְּצִים הַרְבֵּה בְּנֵי אָדָם הַחֲפֵצִים לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וַאֲזַי נִתְגַּדֵּל וְנִתּוֹסֵף פְּאֵר וְיִפְי הַצַּדִּיק כִּי הוּא בְּעַצְמוֹ עִקַּר הַהִתְפָּאֲרוּת כַּנַּ"ל. וַאֲזַי מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּזֶה הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי זֶה בְּחִינַת שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה בְּאוֹר הַתְּפִלִּין שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וַאֲזַי הוּא מְקַבֵּל עַל יְדֵי זֶה זוכה לבוא לאמונה שלמה כי האמונה תולה בפה של אדם. וַאֲזַי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל נִמְשָׁךְ בְּחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל בְּחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים׃

מא - לפעמים השם יתברך עושה מופתים

לִפְעָמִים הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה מוֹפְתִים עַל-יְדֵי בַּעֲלֵי הַפּוֹסְקִים. כִּי מֵחֲמַת שֶׁמְּקַבְּלִין דַּעְתּוֹ בְּאִסּוּר וְהֶתֵּר כְּמוֹ כֵן לְמַעְלָה מְקַבְּלִין דַּעְתּוֹ כְּשֶׁפּוֹסֵק אֵיזֶה עִנְיָן. וְזֶה בְּחִינַת "מוֹפְתָיו וּמִשְׁפְּטֵי פִיהוּ"׃

מב - כי אני יי רפאך

כִּי אֲנִי יְיָ רוֹפְאֶךָ רָאשֵׁי תֵּבוֹת אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן׃

מג - על ידי חלישות הלב נופלים פחדים עליו

עַל-יְדֵי חֲלִישׁוּת הַלֵּב נוֹפְלִין פְּחָדִים עָלָיו. כִּי עִקַּר הַגְּבוּרָה הוּא בַּלֵּב. וְרַכֵּי הַלְּבָבוֹת הֵם מִתְפַּחֲדִים. וְזֶה שֶׁכָּתוּב׃ "אִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב" וּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י הַיָּרֵא וכו' כִּי עַל-יְדֵי רַךְ לֵבָב הוּא מִתְיָרֵא׃

מד - האמונה תולה בפה של אדם

א. כְּשֶׁאָדָם נוֹפֵל מֵאֱמוּנָה חַס וְשָׁלוֹם. עֵצָה לָזֶה שֶׁיְּדַבֵּר הָאֱמוּנָה בְּפִיו שֶׁיֹּאמַר בְּפֶה מָלֵא שֶׁהוּא מַאֲמִין וְכוּ', כִּי זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁמְּדַבֵּר בְּפִיו דִּבּוּרֵי אֱמוּנָה הוּא בְּחִינַת אֱמוּנָה. גַּם עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לָבוֹא לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. כִּי

הָאֱמוּנָה תּוֹלָה בְּפֶה שֶׁל אָדָם שֶׁצְּרִיכִין לְדַבֵּר הָאֱמוּנָה בַּפֶּה כַּנַּ״ל כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: ״אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי״:

ב. וְכֵן לְהִפּוּךְ צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא מִפִּיו אֵיזֶה דָּבָר שֶׁל כְּפִירָה וְאֶפִּיקוֹרְסוּת חַס וְשָׁלוֹם אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ לֵיצָנוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁבְּלִבּוֹ הוּא מַאֲמִין רַק שֶׁאוֹמֵר דִּבּוּר זֶה שֶׁל כְּפִירָה בְּשֵׁם אַחֵר וּמִתְלוֹצֵץ מִמֶּנּוּ, גַּם זֶה הוּא אִסּוּר גָּדוֹל כִּי מַזִּיק לֶאֱמוּנָה. כִּי עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָסוּר לוֹמַר דִּבְרֵי הֲלָצוֹת וַאֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ שְׂחוֹק. וּצְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לְהַבִּיט כְּלָל בִּסְפָרִים הַמְדַבְּרִים מֵחֲקִירוֹת כִּי הֵם מַזִּיקִים וּפוֹגְמִים מְאֹד אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה. וּכְבָר מְבֹאָר אַזְהָרָה הַזֹּאת אַךְ צְרִיכִין לְכָפְלָהּ כַּמָּה פְּעָמִים לְבַל יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ כְּרֶגַע חַס וְשָׁלוֹם:

ג. גַּם הַחָכְמוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּעַצְמוֹ צְרִיכִין גַּם כֵּן לְהַרְחִיק מְאֹד. הַיְנוּ מַה שֶּׁחוֹשֵׁב וּמְדַקְדֵּק בְּיוֹתֵר וְחוֹקֵר אִם הוּא יוֹצֵא כָּרָאוּי בַּמֶּה שֶׁעוֹשֶׂה. וּמְחַפֵּשׂ אַחַר חֻמְרוֹת יְתֵרוֹת. וְאֵלּוּ הַחָכְמוֹת מַפִּילִים מְאֹד אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת ה׳. וְכָל זֶה הֵם בִּלְבּוּלִים וְדִמְיוֹנוֹת מֵהַבַּעַל-דָּבָר לְבַטְּלוֹ מֵעֲבוֹדָתוֹ. וְאֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בָּא בְּטִרוּנְיָא וְכוּ׳ וְעַל אֵלּוּ הָאֲנָשִׁים נֶאֱמַר וְחַי בָּהֶם וְלֹא שָׁיְמוּת בָּהֶם. כִּי אֵין לָהֶם שׁוּם חִיּוּת מֵהָעֲבוֹדָה וְהַמִּצְוֹוֹת שֶׁעוֹשִׂין מֵחֲמַת הַחֻמְרוֹת וְהַמָּרָה שְׁחוֹרוֹת שֶׁלָּהֶם. וְהַחָכְמָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַחָכְמוֹת הוּא לִבְלִי לִהְיוֹת חָכָם כְּלָל רַק לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת. וְהָעִקָּר הוּא כִּי רַחֲמָנָא לִבָּא בָּעֵי:

מה - בענין בני אדם שרוצים לנסע לצדיק האמת

הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת שַׁבָּת בְּחִינַת נְקֻדָּה הַפְּנִימִית שֶׁבְּתוֹךְ הָעִגּוּלִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שֵׁשֶׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהֵם בְּחִינַת הָעִגּוּלִים סְבִיב הַנְּקֻדָּה (עַיֵּן זֹהַר וַיַּקְהֵל ר״ד:) וְהַבַּעַל דָּבָר מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם וּמַזְמִין לוֹ מְנִיעוֹת וְאֵינוֹ מַנִּיחַ אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב אֶל הַנְּקֻדָּה הַפְּנִימִית שֶׁהוּא הַצַּדִּיק שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹנְקִים הַכֹּל. אַךְ כָּל זְמַן שֶׁהוּא בְּתוֹךְ כְּלַל יִשְׂרָאֵל שֶׁזֶּה בְּחִינַת שֶׁהוּא עֲדַיִן בְּתוֹךְ הָעִגּוּלִים וְלֹא יָצָא מִן הָעִגּוּלִים לְגַמְרֵי אָז עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְהִתְקָרֵב אֶל נְקֻדָּה הַפְּנִימִית הַנַּ״ל:

מו - מסירת נפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה

א. מְסִירוּת נֶפֶשׁ יֵשׁ לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל יוֹם כְּגוֹן שֶׁנּוֹתֵן מָמוֹנוֹ לִצְדָקָה וְהַמָּמוֹן הוּא הַנֶּפֶשׁ כִּי אֵלָיו הוּא נוֹשֵׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְנוֹתְנוֹ בִּשְׁבִיל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. נִמְצָא מוֹסֵר נַפְשׁוֹ. וְכֵן בַּתְּפִלָּה אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ הַנֶּעְלָם (חַיֵּי שָׂרָה קכ״ד ע״ב) שֶׁהִיא בְּחִינַת ״כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל הַיּוֹם״ וְכוּ׳ כִּי צָרִיךְ מִלְחָמָה גְּדוֹלָה עִם הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְתַחְבּוּלוֹת לִבְרֹחַ מֵהֶם. נִמְצָא שֶׁהִיא מְסִירַת נֶפֶשׁ׃

ב. כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם מֵעֲבוֹדַת ה׳. אַף-עַל-פִּי שֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁהַמְּנִיעָה שֶׁלּוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד וְאִי אֶפְשָׁר לְשַׁבְּרָהּ אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן כִּי אֵין אָדָם שֶׁיִּהְיֶה לוֹ מְנִיעָה שֶׁלֹּא יוּכַל לְשַׁבְּרָהּ אִם יִרְצֶה בֶּאֱמֶת. וְאֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ עַל שׁוּם אָדָם מְנִיעוֹת רַק כְּפִי כֹּחוֹ וִיכָלְתּוֹ שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד בָּהֶם אִם יִרְצֶה לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם כָּרָאוּי. וְאִם יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב יוּכַל לְהָבִין שֶׁגַּם בְּהַמְּנִיעָה בְּעַצְמָהּ מְלֻבָּשׁ שָׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם מְנִיעָה בָּעוֹלָם כְּלָל כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת הֵם רַק בַּאֲחִיזַת עֵינַיִם׃

ג. הַמְּנִיעָה הַגְּדוֹלָה שֶׁבְּכָל הַמְּנִיעוֹת הִיא מְנִיעַת הַמֹּחַ. הַיְנוּ כְּשֶׁלִּבּוֹ חָלוּק וְאֵינוֹ מֻשָּׂם לִבּוֹ וּמֹחוֹ הֵיטֵב לְהָבִין עַד הֵיכָן מַגִּיעַ הַדָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת. כְּגוֹן כְּשֶׁרוֹצֶה לִנְסַע לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְיֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת. אִם מֹחוֹ וְלִבּוֹ חֲזָקִים בֶּהָאֱמֶת שֶׁכָּל חִיּוּתוֹ וְהַשְׁאָרָתוֹ לְאַחַר מוֹתוֹ תָּלוּי רַק בָּזֶה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו, בְּוַדַּאי לֹא יִמְנָעֵהוּ שׁוּם מוֹנֵעַ. וְכָל הַמְּנִיעוֹת לֹא יִהְיוּ נֶחֱשָׁבִים בְּעֵינָיו לִכְלוּם כְּנֶגֶד זֶה. רַק עִקַּר הַמְּנִיעָה הוּא מְנִיעַת הַמֹּחַ מַה שֶּׁאֵין מֹחוֹ חָזָק כָּל-כָּךְ לֵידַע שֶׁרַק זֶה כָּל הַשְׁאָרָתוֹ לָנֶצַח. וְכֵן אֲפִלּוּ כְּשֶׁזּוֹכֶה לָבוֹא לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְעָבַר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ מִלָּבוֹא. אֶלָּא שֶׁקָּשֶׁה לוֹ אֵיזֶה קֻשְׁיָא עָלָיו וְלִבּוֹ חָלַק מִמֶּנּוּ זֹאת הַמְּנִיעָה הִיא גְּדוֹלָה מֵהַכֹּל. וְכֵן בַּתְּפִלָּה שֶׁבַּתְּחִלָּה יֵשׁ לוֹ כַּמָּה מְנִיעוֹת עַל הַתְּפִלָּה וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם וּבָא לְהִתְפַּלֵּל. כְּשֶׁלִּבּוֹ עָקוּם וְנוֹפְלִים לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם זֹאת הַמְּנִיעָה הִיא גְּדוֹלָה מִכֻּלָּם. וְהַתִּקּוּן לָזֶה כְּשֶׁקָּשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אוֹ עַל צַדִּיקֵי אֱמֶת לִצְעֹק אֶל ה׳ בְּקוֹל חָזָק מֵעֹמֶק הַלֵּב׃

ד. הָעִקָּר הוּא לֵב חָזָק וְאַמִּיץ וְאָז אֵין לוֹ שׁוּם מְנִיעָה בִּפְרָט הַמְּנִיעוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת, כְּגוֹן מֵחֲמַת מָמוֹן אוֹ מֵאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְחוֹתְנוֹ אוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וּמִכָּל שֶׁכֵּן מִשְׁאָר אֲנָשִׁים כְּשֶׁמּוֹנְעִים אוֹתוֹ עַל-יְדֵי דִּבְרֵיהֶם וְלֵיצָנוּתָם מִלְּהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, בְּוַדַּאי הַכֹּל בָּטֵל וּמְבֻטָּל לְמִי שֶׁמְּחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת לִבּוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ׃

מז - סכנה גדולה לומר תורה

סַכָּנָה גְּדוֹלָה לוֹמַר תּוֹרָה. וְצָרִיךְ לָזֶה יְגִיעָה גְּדוֹלָה וְאָמָנוּת יְתֵרָה שֶׁיּוּכַל לִשְׁקֹל בַּפֶּלֶס דְּבָרָיו בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִשְׁמַע כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהַשּׁוֹמְעִים רַק מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹ לֹא יוֹתֵר. כִּי מִזֶּה שֶׁאֶחָד שׁוֹמֵעַ יוֹתֵר מִמֹּחוֹ וַהֲבָנָתוֹ יוֹנְקִים הַקְּלִפּוֹת (עַיִן פְּנִים) וְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת יֵשׁ לוֹ אֵימָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה

יוֹתֵר מֵאֵימַתְּ רֹאשׁ-הַשָּׁנָה וְיוֹם-הַכִּפּוּרִים׃

מח - כשאדם נכנס בעבודת השם, אזי מראין לו התרחקות

א. צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לִבְלִי לִפֹּל בְּדַעְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁעוֹבְרִים כַּמָּה יָמִים וְשָׁנִים וְהוּא מִתְיַגֵּעַ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת וְהוּא צוֹעֵק בְּכָל פַּעַם וּמִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעַזְרֵהוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ. וְאַף-עַל-פִּי- כֵּן עֲדַיִן הוּא רָחוֹק מְאֹד וְעַל כֵּן נִדְמֶה לוֹ כְּאִלּוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין רוֹצֶה בּוֹ כְּלָל. וְעַל כָּל אֵלֶּה צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לְחַזֵּק עַצְמוֹ מְאֹד וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל זֶה כְּלָל. כִּי כָּל זֶה עָבַר גַּם עַל כָּל הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים. וְאִלּוּ לֹא הָיוּ מְחַזְּקִים עַצְמָם מְאֹד לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַנַּ״ל הָיוּ נִשְׁאָרִים בִּמְקוֹמָם הָרִאשׁוֹן וְלֹא הָיוּ זוֹכִים לְמַה שֶּׁזָּכוּ. עַל כֵּן אֲהוּבִי אָחִי חֲזַק וֶאֱמַץ מְאֹד. וֶאֱחֹז עַצְמְךָ בְּכָל הַכֹּחוֹת לִשְׁאֹר קַיָּם בַּעֲבוֹדָתְךָ וְאַל תָּחוּשׁ וְאַל תִּסְתַּכֵּל כְּלָל עַל כָּל הַנַּ״ל׃

ב. אִם אַתָּה רָחוֹק מְאֹד מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִדְמֶה לְךָ שֶׁאַתָּה פּוֹגֵם בְּכָל שָׁעָה מַמָּשׁ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ. נֶגֶד זֶה תֵּדַע שֶׁאִישׁ כָּזֶה שֶׁהוּא מְגֻשָּׁם כָּל-כָּךְ. כָּל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁהוּא מְנַתֵּק עַצְמוֹ מְעַט מְעַט מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ וּפוֹנֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִיא גְּדוֹלָה וְיקָרָה מְאֹד מְאֹד. וַאֲפִלּוּ נְקֻדָּה קְטַנָּה מְאֹד שֶׁהוּא נֶעְתָּק מִגַּשְׁמִיּוּתוֹ אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ הוּא רָץ בָּזֶה כַּמָּה אֲלָפִים פַּרְסָאוֹת בְּעוֹלָמוֹת עֶלְיוֹנִים. וְעַל זֶה יִשְׂמַח מְאֹד. וְיַרְחִיק מִמֶּנּוּ הָעַצְבוּת מְאֹד כִּי עַצְבוּת מַזִּיק מְאֹד מְאֹד׃

ג. תֵּכֶף כְּשֶׁאָדָם רוֹצֶה לִכְנֹס בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ אָז תֵּכֶף הוּא עֲבֵרָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עַצְבוּת חַס וְשָׁלוֹם. כִּי עַצְבוּת הוּא סִטְרָא אַחֲרָא וְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שׂוֹנֵא אוֹתָהּ׃

ד. צָרִיךְ לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בַּעֲבוֹדַת ה׳. לִבְלִי לְהַנִּיחַ מִקְצָת מֵעֲבוֹדָתוֹ שֶׁהִתְחִיל אַף אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה. וּזְכֹר דָּבָר זֶה הֵיטֵב כִּי כְּשֶׁתַּתְחִיל קְצָת בַּעֲבוֹדַת ה׳ תִּצְטָרֵךְ לָזֶה מְאֹד. כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת בְּלִי מִסְפָּר. וְלִפְעָמִים יֵשׁ שֶׁמַּפִּילִין אֶחָד בְּכַוָּנָה מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְעַכ״ז צָרִיךְ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לֶאֱחֹז עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם רַק בְּדֶרֶךְ עַקְשָׁנוּת. וּצְרִיכִין עַקְשָׁנוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד בָּזֶה׃

ה. לִפְעָמִים יֵשׁ אָדָם שֶׁכְּבָר הוּא אֵצֶל הַפֶּתַח שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה וְהוּא חוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו מֵחֲמַת שֶׁמִּתְגַּבֵּר עָלָיו אָז הַסִּטְרָא אַחֲרָא וְהַבַּעַל דָּבָר בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלָן וְאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לִכָּנֵס לְתוֹךְ הַפֶּתַח, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וְחוֹזֵר לְאָחוֹר לְגַמְרֵי חַס וְשָׁלוֹם. כִּי כֵן דֶּרֶךְ הַבַּעַל דָּבָר וְהַסִּטְרָא אַחֲרָא כְּשֶׁרוֹאִין שֶׁהָאָדָם סָמוּךְ מַמָּשׁ לְשַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה וְכִמְעַט

שֶׁיִּכְנֹס. אָז דַּיְקָא הֵם מִתְפַּשְׁטִין עָלָיו בְּהִתְגַּבְּרוּת גָּדוֹל רַחֲמָנָא לִצְלָן. עַל כֵּן צְרִיכִין אָז הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל נֶגְדָּם לַעֲמֹד עַל עָמְדוֹ וּבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ עַל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁעוֹבְרִין עָלָיו רַק לַעֲשׂוֹת מַה שֶּׁיּוּכַל בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּבְרִבּוֹת הַיָּמִים וְהַשָּׁנִים יִכְנֹס לָבֶטַח בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְתוֹךְ שַׁעֲרֵי הַקְּדֻשָּׁה. כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים וְרוֹצֶה בַּעֲבוֹדָתֵנוּ מְאֹד. וְדַע שֶׁכָּל הַתְּנוּעוֹת וְהַהַעְתָּקוֹת שֶׁאַתָּה נִתָּק וְנֶעְתָּק בְּכָל פַּעַם אֵיזֶה מְעַט מִגֹּשֶׁם מְיוּתָּךְ לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כֻּלָּם מִתְקַבְּצִים וּמִתְחַבְּרִים וּמִתְקַשְּׁרִים וּבָאִים לְעֶזְרָתְךָ בְּעֵת הַצֹּרֶךְ דְּהַיְנוּ כְּשֶׁיֵּשׁ חַס וְשָׁלוֹם אֵיזֶה דִּחַק וְעֵת צָרָה בְּגַשְׁמִיּוּת וְכֵן בְּרוּחָנִיּוּת בְּתִקֻּף הִתְגַּבְּרוּת הַבַּעַל דָּבָר רַחֲמָנָא לִצְלָן:

ו. וְדַע שֶׁיֵּשׁ אֵילָן שֶׁגְּדֵלִים עָלָיו עָלִים שֶׁכָּל עָלֶה צָרִיךְ לִהְיוֹת גָּדֵל מֵאָה שָׁנִים. וּמִסְתָּמָא בְּאֵלּוּ הַמֵּאָה שָׁנִים בְּוַדַּאי עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר וְאַף-עַל-פִּי-כֵן אַחַר כָּךְ בְּסוֹף הַמֵּאָה שָׁנִים הוּא יוֹרֶה בְּקוֹל גָּדוֹל כְּמוֹ קְנֵה שְׂרֵפָה (שֶׁקּוֹרִין אוֹרִימַטָע) וְהַנִּמְשָׁל מוּבָן מִמֵּילָא:

ז. וְדַע שֶׁאָדָם צָרִיךְ לַעֲבֹר בְּזֶה הָעוֹלָם עַל גֶּשֶׁר צַר מְאֹד. וְהָעִקָּר שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד כְּלָל. וְצָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ מְאֹד הֵן עַל-יְדֵי שֶׁיִּמְצָא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה זְכוּת וּנְקֻדָּה טוֹבָה. כִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא עָשָׂה אֵיזֶה טוֹב מִיָּמָיו. וְכֵן עַל-יְדֵי שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי. וְלַעֲשׂוֹת רְקוּדִים וּקְפִיצוֹת כְּדֵי לָבוֹא לְשִׂמְחָה. עַד אֲשֶׁר יִזְכֶּה עַל-יְדֵי-זֶה לִתְשׁוּבָה. וְכָל הַזְּדוֹנוֹת יִהְיוּ נַעֲשִׂין זְכֻיּוֹת (עַיֵּן יוֹמָא פ״ו:):

מט - לפי גדלות השם יתברך ועצם רוממותו יתברך

לְפִי גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעֹצֶם רוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בִּתְנוּעָה קַלָּה בְּעָלְמָא וּבְהִסְתַּכְּלוּת בְּעָלְמָא שֶׁאֵינוֹ כָּרָאוּי לְפִי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הָיָה רָאוּי לָבוֹא עַל הָאָדָם מַה שֶּׁרָאוּי חַס וְשָׁלוֹם. אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים וְעַל כָּל הָעוֹלָם הוּא מָלֵא רַחֲמָנוּת וְהוּא רוֹצֶה מְאֹד בְּהָעוֹלָם. עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק עַצְמוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל אַף אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא. וְיִסְמֹךְ עַל רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ הַמְרֻבִּים מְאֹד בְּלִי שִׁעוּר. כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ אַף אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר. הֶעָבָר אַיִן וְהָעִקָּר מִכָּאן וּלְהַבָּא לֹא יַעֲשֶׂה עוֹד וְיִהְיֶה שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עַל כָּל פָּנִים הֵן בְּמַעֲשֶׂה הֵן בְּמַחֲשָׁבָה. וּמַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמּוֹ מִמֵּילָא אַל יָחוּשׁ וְאַל יִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל. וְדַע שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה הוּא כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהָיָה בָּהֶם מִקֹּדֶם וְעַכְשָׁו הוּא פּוֹנֶה עֹרֶף וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה הֵן בְּמַעֲשֶׂה וְהֵן בְּמַחֲשָׁבָה. וְזֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה. וְהוּא מַעֲלָה גְּדוֹלָה כְּשֶׁיֵּשׁ עֲדַיִן יֵצֶר הָרָע לְהָאָדָם כִּי אָז יָכוֹל לַעֲבֹד אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עִם הַיֵּצֶר הָרָע דַּיְקָא לְהִתְגַּבֵּר מִתּוֹךְ חֲמִימוּת הַיֵּצֶר וּלְהַמְשִׁךְ מִמֶּנּוּ לְתוֹךְ אֵיזֶה עֲבוֹדָה מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם דְּהַיְנוּ לַעֲצֹר וּלְעַכֵּב הַחֲמִימוּת בְּעֵת הַתַּאֲוֹת וּלְהַנִּיחוֹ בְּעֵת הַתְּפִלָּה וְהָעֲבוֹדָה. לְהִתְפַּלֵּל

נ - המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו

הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת בְּיַחַד כְּלָל. וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים מַחֲשַׁבְתּוֹ פּוֹרַחַת וּמְשׁוֹטֶטֶת בִּדְבָרִים אֲחֵרִים וְזָרִים הִיא בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר לַחֲשֹׁב מַה שֶּׁרָאוּי. וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ סוּס שֶׁפּוֹנֶה מִן הַדֶּרֶךְ וְסָר לְדֶרֶךְ אַחֵר שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ בְּרִסְנוֹ וּמַחֲזִירִין אוֹתוֹ בְּעַל-כָּרְחוֹ אֶל הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר. כְּמוֹ כֵן יְכוֹלִים לִתְפֹּס אֶת הַמַּחֲשָׁבָה בְּעַל-כָּרְחוֹ לַהֲשִׁיבָהּ אֶל הַדֶּרֶךְ הָרָאוּי׃

נא - היצר הרע נוקש באדם בכל פעם

הַיֵּצֶר הָרָע נוֹקֵשׁ בָּאָדָם בְּכָל פַּעַם וּמְעוֹרְרוֹ לְמַה שֶּׁמְּעוֹרְרוֹ. וְאַף אִם אֵין הָאָדָם שׁוֹמֵעַ לוֹ אַף-עַל-פִּי-כֵן הוּא נוֹקֵשׁ בּוֹ עוֹד פַּעַם שֵׁנִי וּשְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי וְיוֹתֵר. אֲבָל אִם הָאָדָם הוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ וְאֵינוֹ פּוֹנֶה אֵלָיו כְּלָל אָז הַיֵּצֶר הָרָע מִסְתַּלֵּק וְהוֹלֵךְ לוֹ. וְכֵן בַּתְּפִלָּה בָּאִים הַמַּחֲשָׁבוֹת לְבַלְבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים וְאִם הוּא חָזָק לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עָלֶיהָ כְּלָל אָזַי הִיא נִסְתַּלֶּקֶת. כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר׃

נב - מה שקשה קשיות על הצדיקים

אַל יְבַהֲלוּךָ רַעְיוֹנֶיךָ כְּשֶׁקָּשֶׁה לְךָ אֵיזֶה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים. כִּי הַצַּדִּיקִים מִתְדַּמִּים לְיוֹצְרָם וּכְמוֹ שֶׁקָּשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַנְהָגוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כֵּן בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיִּהְיֶה קָשֶׁה קֻשְׁיוֹת עַל הַצַּדִּיקִים. וּבְעִנְיַן הַקֻּשְׁיוֹת שֶׁקָּשֶׁה עַל הַנְהָגוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. דַּע כִּי מֵעֹצֶם רוֹמְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג הַשָּׂגָתוֹ וְאִם הָיָה הַנְהָגָתוֹ חַס וְשָׁלוֹם כְּפִי חִיּוּב דַּעְתֵּנוּ אִם כֵּן הָיָה חַס וְשָׁלוֹם דַּעְתּוֹ כְּדַעְתֵּנוּ. וְאִם כֵּן כָּךְ יָפֶה וְנָאֶה לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה מְרוֹמָם וְנִשָּׂא מִדַּעְתֵּנוּ׃

נג - גדל יקרת המחשבה

גָּדֵל יִקְרַת הַמַּחֲשָׁבָה אֵין לְשַׁעֵר. כִּי נַעֲשָׂה מִמֶּנָּה דְּבָרִים שְׁלֵמִים מַמָּשׁ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם קִיּוּם כָּל הַיָּמִים שֶׁיִּתְקַיְּמוּ הָעוֹלָמוֹת לְעוֹלְמֵי עַד. וְחָכְמָה יָקָר יוֹתֵר. כִּי מַחֲשָׁבָה הִיא שֶׁעוֹלָה עַל מַחֲשַׁבְתּוֹ לְבַד וְחָכְמָה הִיא שֶׁבּוֹנֶה בְּחָכְמָתוֹ בִּנְיָנִים בְּשִׂכְלוֹ וְהִיא יָקָר מְאֹד. וְעִקַּר הַדָּבָר שֶׁיִּהְיֶה בֶּאֱמֶת. וַאֲפִלּוּ פְּשָׁט שֶׁמְּחַדְּשִׁין הוּא גַּם כֵּן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. וְצָרִיךְ גַּם כֵּן שֶׁיִּהְיֶה בֶּאֱמֶת. וְגַם לְהֵפֶךְ כְּשֶׁהִיא בְּלֹא אֱמֶת נַעֲשָׂה מִמֶּנָּה גַּם כֵּן דְּבָרִים לְהֵפֶךְ׃

נד - הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו

הַבְּחִירָה בְּיַד אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי לַעֲשׂוֹת כָּל דָּבָר כִּרְצוֹנוֹ בִּבְחִירָתוֹ. כִּי אֲפִלּוּ אֲחֵרִים יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם מֻכְרָחִים בָּהֶם אֲבָל אִישׁ יִשְׂרְאֵלִי כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה כְּגוֹן אֲפִלּוּ לִנְסֹעַ לְאֵיזֶה מָקוֹם וְכַיּוֹצֵא יֵשׁ בּוֹ עֲבוֹדָה וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ בְּחִירָה עַל הַכֹּל׃

נה - רוח העולם הזה אין לשער

רֻוַח הָעוֹלָם הַזֶּה אֵין לְשַׁעֵר. הַיְנוּ מַה שֶּׁאָדָם יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּזֶה הָעוֹלָם. וְאֵין צָרִיךְ עַל-זֶה הוֹצָאוֹת מְשֻׁלּוֹ (שֶׁקּוֹרִין אוֹס לָאג) רַק מִמַּה שֶּׁהֵכִין לְפָנָיו הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לְהַרְחִיב יָדוֹ הַרְבֵּה מְאֹד. עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ׳׃

נו - כשיש להאדם לב, אין שיך אצלו מקום כלל

כְּשֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם לֵב אֵין שׁוּם מָקוֹם שֶׁיִּמְנָעֵהוּ מֵעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאֵין לוֹ שׁוּם הִתְנַצְּלוּת לוֹמַר שֶׁבְּמָקוֹם פְּלוֹנִי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם. כִּי כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב יִשְׂרְאֵלִי כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הֵם שָׁלּוֹ׃

נז - כשצדיק גדול אמתי מגלה תורה

עַל-יְדֵי הַחִדּוּשִׁים הַנִּפְלָאִים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁמְּגַלֶּה הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל הַקָּטָן בְּמַעֲלָה. שֶׁהַכֹּל רָצִים וּבָאִים אֵלָיו לִשְׁמֹעַ מִפִּיו מֵחֲמַת הָרַעַשׁ הַגָּדוֹל שֶׁנַּעֲשָׂה עַל-יְדֵי הַחִדּוּשִׁים שֶׁמְּגַלֶּה הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֲמִתִּי. וְגַם

בְּהַסְּטָרָא אַחֲרָא נִתְגַּדֵּל אֶחָד עַל-יְדֵי זֶה׃

נח - יש בני אדם שאומרים, שכשהצדיק גדול במעלה

כָּל מַה שֶּׁהַצַּדִּיק גָּדוֹל בְּמַעֲלָה יוֹתֵר וְהוּא בְּתַכְלִית הָעֲנָוָה בְּחִינַת אַיִן בֶּאֱמֶת הוּא יָכוֹל לְהַשְׁגִּיחַ וּלְהִסְתַּכֵּל יוֹתֵר עַל הָעוֹלָם. וְלֹא כְּמוֹ שֶׁטּוֹעִין קְצָת בְּנֵי אָדָם שֶׁאוֹמְרִים שֶׁמֵּחֲמַת גְּדֻלַּת הַצַּדִּיק הוּא רָחוֹק מֵהָעוֹלָם (עַיֵּן פְּנִים)׃

נט - יש זריז ונשכר, זריז ונפסד

יֵשׁ זָרִיז וְנִשְׂכָּר וְיֵשׁ זָרִיז וְנִפְסָד, הַיְנוּ מִי שֶׁהוּא צַדִּיק מִנְּעוּרָיו וְהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר מִיָּמָיו. כְּשֶׁהוּא זָרִיז בְּיוֹתֵר הוּא מַפְסִיד עַל-יְדֵי-זֶה. כִּי כְּשֶׁהוּא הוֹלֵךְ בְּמִתְינוּת מִמְּצָוָה לְמִצְוָה יָכוֹל לְהַשִּׂיג גַּם אֶת הַקְּדֻשָּׁה מַה שֶּׁהִיא בֵּין מִצְוָה לְמִצְוָה. אֲבָל כְּשֶׁהוּא רָץ בְּזְרִיזוּת אֶל הַמִּצְוָה הוּא עוֹבֵר וּמְדַלֵּג עַל הַהַשָּׂגָה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה הַנַּ״ל (עַיֵּן פְּנִים), אֲבָל מִי שֶׁהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה הוּא צָרִיךְ דַּוְקָא לִהְיוֹת זָרִיז גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְמַהֵר וְלָרוּץ מְאֹד לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ. וְאָסוּר לוֹ לִשְׂהוֹת כְּלָל לַעֲמֹד וּלְהִתְיַשֵּׁב. כִּי הוּא צָרִיךְ לָרוּץ וּלְדַלֵּג עַל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְדַלֵּג וְלִקְפֹּץ אֶל הַקְּדֻשָּׁה בִּזְרִיזוּת גָּדוֹל. וְאִישׁ כָּזֶה הוּא זָרִיז וְנִשְׂכָּר׃

ס - כשיש מלחמות בעולם, השכל מחיב שיהיה יקרות

א. כְּשֶׁיֵּשׁ מִלְחָמוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים בָּעוֹלָם עַל-יְדֵי-זֶה בָּא עֲצִירוּת גְּשָׁמִים חַס וְשָׁלוֹם וְנַעֲשֶׂה יַקְרוּת חַס וְשָׁלוֹם׃

ב. מִי שֶׁאוֹמֵר תּוֹרָה בָּרַבִּים וְשׁוֹמְעִים תַּלְמִידִים שֶׁאֵינָם מְהֻגָּנִים עַל-יְדֵי-זֶה בָּא גַּם כֵּן עֲצִירוּת גְּשָׁמִים׃

ג. עַל-יְדֵי כְּבוֹד הַתּוֹרָה בָּא גְּשָׁמִים׃

ד. כְּשֶׁהוֹרֵשׁ בָּרַבִּים וְשׁוֹמְעִים תַּלְמִידִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים עָנְשׁוֹ שֶׁנִּתְפַּס בִּתְפִיסָה׃

סא - השם יתברך הוא למעלה מהזמן

עִקַּר הַזְּמַן הוּא מֵחֲמַת קְטָנוּת הַדַּעַת. וְכָל מַה שֶּׁהַשֵּׂכֶל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר הַזְּמַן נִקְטָן בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ בַּחֲלוֹם שֶׁאָז הַשֵּׂכֶל נִסְתַּלֵּק וְנִשְׁאָר רַק כֹּחַ הַמְדַמֶּה אָז בְּרֶבַע שָׁעָה יְכוֹלִים לַעֲבֹר כָּל הַשִּׁבְעִים שָׁנָה. כַּאֲשֶׁר נִדְמֶה בַּחֲלוֹם שֶׁעוֹבֵר וְהוֹלֵךְ כַּמָּה וְכַמָּה זְמַנִּים בְּשָׁעָה מֵעֵטֶת מְאֹד וְאַחַר-כָּךְ כְּשֶׁנִּתְעוֹרֵר מֵהַשֵּׁנָה וְחוֹזֵר הַשֵּׂכֶל אֵלָיו אָז רוֹאֶה עִם הַשֵּׂכֶל שֶׁכָּל הַזְּמַנִּים וְהַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ בַּחֲלוֹם הָיוּ רַק שָׁעָה מֵעֵטֶת מְאֹד. רַק שִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ הֵם שִׁבְעִים שָׁנָה כְּפִי הַשֵּׂכֶל שֶׁלּוֹ. וְכֵן בֶּאֱמֶת בַּשֵּׂכֶל הַגָּבֹהַּ לְמַעְלָה מִשִּׂכְלֵנוּ גַּם מַה שֶּׁנֶּחְשָׁב אֶצְלֵנוּ לְשִׁבְעִים שָׁנָה מַמָּשׁ הוּא גַּם כֵּן רֶבַע שָׁעָה אוֹ פָּחוֹת רַק שֶׁאֵין אָנוּ מְבִינִים זֹאת, כְּמוֹ בַּחֲלוֹם אִם הָיָה בָּא אֶצְלוֹ אָז אֶחָד וְהָיָה אוֹמֵר לוֹ שֶׁהַשָּׁנִים הָאֵלֶּה הֵם רַק רֶבַע שָׁעָה לֹא הָיָה מַאֲמִין לוֹ. וְכֵן יֵשׁ שֵׂכֶל גָּבֹהַּ כָּל כָּךְ עַד אֲשֶׁר כָּל הַזְּמַן כֻּלּוֹ נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי. וְעַל כֵּן מָשִׁיחַ שֶׁעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְעַד סוֹף כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם נֶחְשָׁב אֶצְלוֹ כְּיוֹם אֶחָד מַמָּשׁ. וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב ״כִּי יוֹם בְּעֵינֶיךָ כְּאֶלֶף שָׁנָה״. וְכָל זֶה מֵחֲמַת הַפְלָגַת עֹצֶם מַעֲלַת שִׂכְלוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ שֶׁגָּדוֹל מְאֹד. עַל כֵּן כָּל הַזְּמַן מִימוֹת בְּרִיאַת הָעוֹלָם יִהְיֶה אֶצְלוֹ אַיִן וָאֶפֶס מַמָּשׁ וְיִהְיֶה מַמָּשׁ כְּאִלּוּ נוֹלַד הַיּוֹם׃

סב - אלה מסעי בני ישראל

א. עַל-יְדֵי הַנְּסִיעוֹת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִים מִמָּקוֹם לְמָקוֹם עַל-יְדֵי-זֶה הֵם מְכַפְּרִים עַל פְּגַם אֱמוּנָה׃

ב. קִלְקוּל הָאֱמוּנָה חַס וְשָׁלוֹם הוּא בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה. וְאָז חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם וְעַל-יְדֵי הַנְּסִיעוֹת שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְכַּפֵּר הַפְּגָם הַזֶּה כַּנַּ״ל. נִמְתָּק הַחֲרוֹן אַף וְנִמְשָׁךְ רַחֲמָנוּת בָּעוֹלָם. וְעִקַּר הָרַחֲמָנוּת הוּא בְּחִינַת ״וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים״. לָכֶם דַּיְקָא. שֶׁיִּמְסֹר הָרַחֲמָנוּת בְּיָדֵינוּ כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְבִינִים (עַיֵּן פְּנִים)׃

סג - יעקב אבינו, כששלח את בניו

דַּע כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ כְּשֶׁשָּׁלַח אֶת בָּנָיו לְיוֹסֵף שָׁלַח עִמָּהֶם נִגּוּן שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל (עֵין פְּנִים דְּבָרִים נִפְלָאִים):

סד - כל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש

הַמָּמוֹן הוּא מְנַפְּילַת הָעֲשִׁירוּת שֶׁל הַנְּבִיאִים. כִּי כָּל הַנְּבִיאִים הָיוּ עֲשִׁירִים (נְדָרִים ל״ח) וְהַנְּבוּאָה כְּשֶׁבָּאָה עַל הַנָּבִיא הָיָה כְּמוֹ מִשְׁתַּגֵּעַ כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ״י (שְׁמוּאֵל-א י״ח י): ״וַיִּתְנַבֵּא״ ׳וְאִשְׁתַּטִּי׳. וְעַל כֵּן כָּל הַנְּגִידִים הַגְּדוֹלִים הֵם כִּמְעַט מְשֻׁגָּעִים מַמָּשׁ בְּהַנְהָגוֹתֵיהֶם. כִּי אֶצְלָם נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַמָּמוֹן שִׁגָּעוֹן גָּמוּר:

סה - כשמקנאין קנאת ה צבאות, נחשב כמו צדקה

כְּשֶׁמְּקַנְּאִין קִנְאַת ה׳ צְבָאוֹת נֶחְשָׁב כְּמוֹ צְדָקָה כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (בָּבָא-בַּתְרָא י׃) וּבְוַזְרָאדָן עָשָׂה אָז צְדָקָה שֶׁקִּנֵּא לְהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא:

סו - הצדיק הוא מכרח לעשות תשובה בעד ישראל

א. הַצַּדִּיק הוּא מֻכְרָח לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּעַד כָּל יִשְׂרָאֵל. כִּי כָּל הָעֲנָשִׁים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַעֲנִישׁ אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שֶׁהֵם נוֹגְעִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר כְּמוֹ כֵן נוֹגְעִים לְהַצַּדִּיק גַּם כֵּן. כִּי כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁנִּתְהַוֶּה מֵהֶם הָאָדָם נִמְשָׁכִין מִיסוֹד הַפָּשׁוּט שֶׁהוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק בְּחִינַת ״וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם״. וְעַל כֵּן ״גַּם עָנוּשׁ לַצַּדִּיק לֹא טוֹב״ כִּי כְּשֶׁהוּא מַעֲנִישׁ אֶת אֶחָד נוֹגֵעַ לְהַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ. וְעַל כֵּן כָּל הַמְקָרְבִים לְהַצַּדִּיק בְּיוֹתֵר תְּשׁוּבָתָם בְּנָקֵל יוֹתֵר. כִּי הַצַּדִּיק עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה בַּעֲדָם:

ב. כָּל הַמִּדּוֹת נִמְשָׁכִין מֵהָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת. וְעַל כֵּן כְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם אֶת הַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוֹד הַפָּשׁוּט שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִין כָּל הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת רָאוּי לוֹ שֶׁיִּסְתַּכֵּל וְיַרְגִּישׁ עַל-יְדֵי-זֶה אֵיךְ הוּא אוֹחֵז בְּכָל הַמִּדּוֹת שֶׁבָּאִין מִן הָאַרְבָּעָה יְסוֹדוֹת שֶׁנִּמְשָׁכִין מֵהַצַּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוֹד הַפָּשׁוּט. וְרָאוּי לוֹ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עֲלֵיהֶם:

ג. מַה שֶּׁקּוֹרִין אֶת מָחָרַת יוֹם הַכִּפּוּרִים שֵׁם ה׳. כִּי כָּל הָעֲנָשִׁים עַל הַחֲטָאִים נוֹגְעִים לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. וְאַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ סוֹלֵחַ לְיִשְׂרָאֵל עֲוֹנוֹתֵיהֶם וְעַל-יְדֵי-זֶה מְמַלְּא הֵם נְצוֹלִים מִכָּל הָעֲנָשִׁים וּמִכָּל הַגְּזֵרוֹת. עַל-יְדֵי-זֶה עִקַּר הַגְּדֻלַּת שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל כֵּן קוֹרִין הַיּוֹם שֶׁאַחַר יוֹם-הַכִּפּוּרִים שֵׁם ה׳ כִּי עַל-יְדֵי הַמְּחִילָה וְהַסְּלִיחָה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּיוֹם-הַכִּפּוּרִים נִגְדָּל שֵׁם הַשֵּׁם׃

סז - בראשית לעיני כל ישראל

א. הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הוּא הַפֹּאֵר וְהַיֹּפִי וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ וְהוּא הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וְהוּא בְּחִינַת הַבַּעַל הַבַּיִת שֶׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. כִּי הוּא מֵאִיר לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ וּלְכָל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. כִּי הוּא הָאוֹר וְהַפֹּאֵר וְהַיֹּפִי וְהַחֵן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם. וּכְשֶׁזֶּה הַצַּדִּיק נִתְפַּרְסֵם וְנִתְגַּדֵּל שְׁמוֹ בָּעוֹלָם עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּדֵּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ. וְכָל מַה שֶּׁמִּתְגַּדֵּל וּמִתְפָּאֵר שְׁמוֹ יוֹתֵר מִתְגַּדֵּל וּמִתְפָּאֵר שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר. וְכָל מִי שֶׁנִּכְלָל בְּזֶה הַשֵּׁם הָאֱמֶת שֶׁהוּא הַפֹּאֵר וְהַחֵן הָאֱמֶת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם כַּנַּ״ל דְּהַיְנוּ שֶׁמִּתְקָרֵב אֵלָיו וְנִכְלָל בִּשְׁמוֹ עַל-יְדֵי-זֶה נִפְתָּחִין עֵינָיו וּמַתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ עַל כָּל הַמִּדּוֹת אֵיךְ הוּא אוֹחֵז בָּהֶם. וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת שֶׁפָּגַם בָּהֶם. וְזוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל בִּגְדֻלַּת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ וּלְהִסְתַּכֵּל בְּתִקּוּן הָעוֹלָם וְזוֹכֶה שֶׁיִּמְשִׁיךְ עָלָיו מֹחִין קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים מֵהַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה שֶׁל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת׃

ב. וּלְהֵפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם כְּשֶׁנִּתְעַלֵּם שֵׁם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וְנִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם וְנִתְגַּדְּלִים וְנִתְפַּרְסְמִים מְפֻרְסָמִים שֶׁל שֶׁקֶר שֶׁאֵין בָּהֶם שֵׁם ה׳ כְּלָל, עַל-יְדֵי-זֶה כְּבָיְכוֹל נִתְמַעֵט וְנִתְעַלֵּם שֵׁם ה׳. וְאָז נִתְגַּדְּלִים בַּעֲלֵי שֵׁמוֹת וְקִדָּרִיִּים וּבָאִים לָעוֹלָם חַס וְשָׁלוֹם דְּבָרִים שֶׁאֵין מוֹעִיל לָהֶם כִּי אִם שְׁמוֹת הַטֻּמְאָה חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים שְׁרֹפוֹת בָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְנִסְתַּלֵּק מְאוֹר הָעֵינַיִם הַנַּ״ל. וְזֶה בְּחִינַת שְׂרֵפַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנַּעֲשָׂה גַּם כֵּן עַל-יְדֵי הִסְתַּלְּקוּת מְאוֹרֵי אוֹר וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּבְּרוּ מְאוֹרֵי אֵשׁ (עַיִן פְּנִים) נִמְצָא כְּשֶׁהַצַּדִּיק הָאֱמֶת נִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם הוּא בְּחִינַת שְׂרֵפַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְאָז בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶחְשָׁבִים כְּאִלּוּ הֵם מִתְגַּלְגְּלִים בַּחוּצוֹת חַס וְשָׁלוֹם.

ג. בְּעִתִּים הַלָּלוּ שֶׁכְּבָר אָרַךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַפֶּה בְּכָל עֵת לָשׁוּב אֵלֵינוּ וְלַחֲזֹר וְלִבְנוֹת בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ רָאוּי לָנוּ שֶׁלֹּא לְעַכֵּב חַס וְשָׁלוֹם בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ רַק לְהִשְׁתַּדֵּל בְּבִנְיָנוֹ. עַל כֵּן מְאֹד מְאֹד צְרִיכִין לְזָהֵר לָקוּם בַּחֲצוֹת בְּכָל לַיְלָה וְלִהְיוֹת מִתְאַבֵּל מְאֹד עַל חֻרְבַּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ כִּי אוּלַי בַּגְּלוּל הָרִאשׁוֹן הָיָה הוּא הַגּוֹרֵם שֶׁיֶּחֱרַב הַבַּיִת-הַמִּקְדָּשׁ וַאֲפִלּוּ אִם לָאו אוּלַי הוּא מְעַכֵּב עַתָּה בַּחֲטָאָיו בִּנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְנֶחְשָׁב גַּם כֵּן כְּאִלּוּ גָּרַם לְהַחֲרִיבוֹ. וְעַל זֶה יִבְכֶּה וְיִתְאַבֵּל מְאֹד בְּכָל לַיְלָה בַּחֲצוֹת וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ הוּא מְשְׁתַּדֵּל בְּבִנְיַן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת, הַיְנוּ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקִים וִירֵאִים וּכְשֵׁרִים אֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם עִקַּר הַפֹּאֵר וְהַחֵן

וְהַיּפִי הָאֱמֶת שֶׁל הָעוֹלָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיוּ נִפְתָּחִין עֵינָיו וְיִסְתַּכֵּל עַל עַצְמוֹ בְּכָל הַמִּדּוֹת וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה עַל כָּל הַמִּדּוֹת רָעוֹת וְיִזְכֶּה לָדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת שְׁמוֹ הַגָּדוֹל יִתְבָּרַךְ׃

ד. עַל-יְדֵי שֶׁקָּמִים בַּחֲצוֹת לַיְלָה וּמִתְאַבְּלִין עַל חֻרְבַּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ עַל-יְדֵי-זֶה נִצּוֹלִין מִשְׁרֵפוֹת׃

סח - עקר שלמות הצדיק שיוכל להיות למעלה ולמטה

עִקַּר שְׁלֵמוּת הַצַּדִּיק הוּא שֶׁיּוּכַל לְהֵרָאוֹת לְמִי שֶׁהוּא לְמַעְלָה וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה עֶלְיוֹנָה יִהְיֶה מַרְאֶה לוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא אָבְדָה תִּקְוָתוֹ וְגַם מִשָּׁם יוּכַל לְדַבֵּק עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ לָשׁוּב אֵלָיו כִּי אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל (עַיֵּן לְעֵיל סִימָן ז), וּכְבָר דִּבַּרְנוּ מִזֶּה כְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה שֶׁהוּא רָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָאוּי לוֹ לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ בָּזֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ עַל כָּל פָּנִים רְחוּקוֹ. כִּי מִקֹּדֶם הָיָה מְרֻחָק כָּל-כָּךְ עַד שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ כְּלָל שֶׁהוּא רָחוֹק וּמֵאַחַר שֶׁעַל כָּל פָּנִים יוֹדֵעַ רְחוּקוֹ זֶהוּ בְּעַצְמוֹ הוּא הִתְקָרְבוּת. וּבָזֶה בְּעַצְמוֹ רָאוּי לוֹ לְהַחֲיוֹת עַצְמוֹ וְלָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם׃

סט - מה שנוהגים לתן ברכה

עַיֵּן פְּנִים מַה שֶׁנּוֹהֲגִין לִתֵּן בְּרָכָה לְהָאִישׁ שֶׁמֵּבִיא הַמַּשְׁקֶה לָאוֹרְחִים אוֹ עַל חֲתֻנָּה וְכַיּוֹצֵא׃

ע - מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר

כָּל מִי שֶׁגָּדוֹל יוֹתֵר צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְבַקְּשׁוֹ בְּרִחוּק מָקוֹם יוֹתֵר. וְעַל כֵּן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁהָיָה גָּדוֹל בְּמַעְלָה מְאֹד הָיָה צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה מִמִּדְיָן כִּי מְבַקְּשׁוֹ הָיָה רָחוֹק מֵחֲמַת גְּדֻלָּתוֹ׃

עא - יש מחין של ארץ ישראל ויש מחין של חוץ לארץ

א. עִקַּר הַמֹּחַ וְהַחָכְמָה הוּא רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וַאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל בְּחוּץ לָאָרֶץ הֵם מְקַבְּלִים וְיוֹנְקִים כָּל מֹחָם וְחָכְמָתָם מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּכְפִי חֶלְקוֹ בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כֵּן יוֹנֵק וּמְקַבֵּל חָכְמָתוֹ מֵאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל. אֲבָל כְּשֶׁפּוֹגְמִין בִּכְבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַס וְשָׁלוֹם עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפְלִין מִמֹּחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְנִשְׁאָרִים הַמֹּחִין בִּבְחִינַת מֹחִין שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ. וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה מַחֲלֹקֶת וּמְרִיבוֹת כִּי מֹחִין שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ הֵם בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת׃

ב. כָּל הַבְּרִיאָה לֹא הָיְתָה רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן הַכֹּל נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל הָאָדָם כִּי כָּל הַגְּדֻלַּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ תָּלוּי בְּהָאָדָם דַּיְקָא. עַל כֵּן כְּשֶׁבָּא אֵיזֶה כָּבוֹד לְהָאָדָם צָרִיךְ לְזָהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא יִקַּח לְעַצְמוֹ מִן הַכָּבוֹד כְּלוּם רַק שֶׁיִּרְאֶה לְהַחֲזִיר וּלְהַעֲלוֹת כָּל הַכָּבוֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבָזֶה הוּא מְתַקֵּן וּמְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם. כִּי כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ לֹא נִבְרָא רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ׃

ג. מֹחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת נְעִימוּת הַתּוֹרָה. בְּחִינַת שָׁלוֹם. וּמֹחִין שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ הֵם בְּחִינַת חוֹבְלִים בְּחִינַת מַחֲלֹקֶת. וְעַל-יְדֵי צְדָקָה בִּפְרָט צְדָקָה שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשְׁפָּעַת הַנַּעַם הַזֶּה. וּמִנַּעַם הָעֶלְיוֹן נִמְשָׁכַת הַהוֹלָדָה שֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לְבָנִים שֶׁעַל יָדָם נִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ בְּיוֹתֵר. כִּי עִקַּר הִתְגַּלּוּת כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל-יְדֵי הָאָדָם כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקְּנִין הַמֹּחִין שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ. כִּי כָּל קִלְקוּלָם הָיָה עַל-יְדֵי פְּגַם הַכָּבוֹד. וְעַל כֵּן בְּוַדַּאי עַל-יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַכָּבוֹד יְכוֹלִין לְהִתְתַּקֵּן. אֲבָל כְּשֶׁחַס וְשָׁלוֹם הַמֹּחִין שֶׁל חוּץ לָאָרֶץ פְּגוּמִים הַרְבֵּה עַל-יְדֵי שֶׁפָּגְמוּ הַרְבֵּה בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ אָז אֵין יְכוֹלִים לְהִתְתַּקֵּן אַדְרַבָּא אֵלּוּ הַמֹּחִין שֶׁל חוּץ-לָאָרֶץ פּוֹגְמִין גַּם הַמֹּחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת שָׁלוֹם וְאָז נַעֲשֶׂה מַחֲלֹקֶת בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן. וְזֶהוּ עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ עַכְשָׁו בְּחוּץ לָאָרֶץ וּבְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל׃

ד. כְּשֶׁאֵין פּוֹגְמִין בִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ וְאָז זוֹכִין לְמֹחִין שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם בְּחִינַת נַעַם אָז זוֹכִין לְהַרְגִּישׁ נְעִימוּת הַתּוֹרָה. כִּי יֵשׁ נְעִימוּת בַּתּוֹרָה וְזֶהוּ הָעִקָּר לִזְכּוֹת לְהַרְגִּישׁ הַנְּעִימוּת שֶׁיֵּשׁ בְּהַתּוֹרָה אַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לָזֶה׃

עב - לראות את עצמו עם הצדיק האמת

א. עַל-יְדֵי שֶׁזּוֹכִין לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עַל-יְדֵי-זֶה מְקַבְּלִין גְּדֻלָּה וּשְׂרָרָה וְעִקַּר הַגְּדֻלָּה הוּא שְׁפָלוּת. כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ׳כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא שָׁם אָנוּ מוֹצְאִין עַנְוְתָנוּתוֹ׳. וְעִקַּר הַתְּחִיָּה לֶעָתִיד שֶׁיָּקוּמוּ בִּתְחִיָּה וְיִחְיוּ חַיִּים נִצְחִיִּים יִהְיֶה

רַק לְהַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. הַיְנוּ שֶׁרַק הַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד יִהְיֶה נִחְיֶה וְיָקוּם בַּתְּחִיָּה לֶעָתִיד. כִּי עִקַּר הַתַּעֲנוּג הַנִּפְלָא שֶׁהוּא חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא אִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל רַק הַשְׁפָּלוּת וְהָעֲנָוָה הָאֲמִתִּיוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. וּכְפִי שֶׁמְּבַטֵּל וּמַשְׁפִּיל עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת יִזְכֶּה לִחְיוֹת וּלְקַבֵּל הַתַּעֲנוּג שֶׁל עוֹלָם הַבָּא׃

ב. עַל-יְדֵי שֶׁרוֹאִין אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת עַל-יְדֵי-זֶה מִתְנוֹצֵץ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ וְעַל-יְדֵי-זֶה מְקַבֵּל גְּדֻלָּה וּשְׁרָרָה לְפִי הִתְנוֹצְצוּת מֹחוֹ. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְחַדֵּשׁ חִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא כָּרָאוּי לוֹ לְפִי מֹחוֹ׃

ג. עַל-יְדֵי הַחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא נִמְשָׁךְ בּוּשָׁה עַל כָּל אֶחָד. כִּי צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְבַּיֵּשׁ בְּעַצְמוֹ מְאֹד מְאֹד. כִּי עֻבְּרָה הוּא בְּוַדַּאי בּוּשָׁה רַחֲמָנָא לִצְלָן. כִּי עֻבְּרָה אֵינָהּ שַׂיָּכָה וּרְאוּיָה לְיִשְׂרָאֵל כְּלָל. וּבְוַדַּאי אֵינוֹ נָאֶה כְּלָל לְיִשְׂרָאֵל לְפִי קְדֻשָּׁתוֹ מִשָּׁרְשׁוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עֻבְּרָה. אֲבָל גַּם מִצְוָה כְּשֶׁרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ גַּם כֵּן בּוּשָׁה גְּדוֹלָה. כִּי אֵיזֶה זְכוּת יֵשׁ לוֹ שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲשׂוֹת הַמִּצְוָה. וְאֵיךְ יָעִיז פָּנָיו לִכְנֹס בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְיִשַּׁעֵר בְּדַעְתּוֹ לִפְנֵי מִי הוּא עוֹשֶׂה הַמִּצְוָה וְגַם גְּדֶל מַעֲלַת הַמִּצְוָה. כִּי עִקָּם יְקַר כָּל מִצְוָה אֵין לָהּ שִׁעוּר. וּבְוַדַּאי רָאוּי שֶׁיִּפֹּל עָלָיו בּוּשָׁה גְּדוֹלָה כְּשֶׁבָּא לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה מִצְוָה. וְאֵיךְ הוּא בָּא לַחֲטֹף הַתְּפִלִּין שֶׁהֵם כִּתְרֵי דְּמַלְכָּא וּלְהַנִּיחָם פִּתְאֹם עַל הָרֹאשׁ. בְּוַדַּאי רָאוּי שֶׁיִּפֹּל עָלָיו בּוּשָׁה גְּדוֹלָה. וְאִם הָיָה לְהָאָדָם בּוּשָׁה הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ לִקַּח הַמַּאֲכָל לְתוֹךְ פִּיו כִּי אֵיזֶה זְכוּת יֵשׁ לוֹ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֹכֶל. וְעִקַּר הַבּוּשָׁה זוֹכִין עַל-יְדֵי שֶׁרוֹאִין אֶת עַצְמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה מִתְנוֹצֵץ מֹחוֹ וּמְקַבֵּל גְּדֻלָּה וְזוֹכֶה לְחַדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא כַּנַּ״ל. כְּמוֹ שֶׁבִּשְׁעַת מַתַּן תּוֹרָה שֶׁהִמְשִׁיךְ מֹשֶׁה הַתּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל נָאֲמַר שָׁם ״וּלְבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם״ וְכוּ׳ וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה ״זֶה הַבּוּשָׁה׳׃

ד. עַל-יְדֵי הַבּוּשָׁה זוֹכִין לִתְשׁוּבָה. כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה לְבַל נֶחֱטָא עוֹד הוּא עַל-יְדֵי הַבּוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וּלְבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם״ (זוֹ הַבּוּשָׁה) לְבִלְתִּי תֶּחֱטָאוּ. וּתְשׁוּבָה הִיא בְּחִינַת חַיִּים נִצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְהָשִׁיבוּ וְחִיוּ״. וְעִקַּר הַחַיִּים יִהְיֶה רַק לְהַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד כַּנַּ״ל וְעַל כֵּן עַל-יְדֵי הַתְּשׁוּבָה חוֹזֵר וְנֶחְיֶה וְקָם בִּתְחִיָּה הַשְׁפָּלוּת שֶׁל כָּל אֶחָד. כִּי בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֻשְׁרָשׁ בְּכָל רַמַּ״ח אֵיבָרָיו הַשְׁפָּלוּת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ. אֲבָל הָעֲנָוָה וְהַשְׁפָּלוּת הַזֹּאת נֶעֱלָם אֵצֶל כָּל אֶחָד בִּבְחִינַת מִיתָה וְעַל כֵּן אֵינוֹ מַרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ הַשְׁפָּלוּת הַזֹּאת. וְעַל כֵּן הוּא רָחוֹק מִשְּׁפָלוּת הַזֹּאת. אֲבָל עַל-יְדֵי שֶׁמְּקָרֵב עַצְמוֹ לְצַדִּיק הָאֱמֶת וְרוֹאֶה אוֹתוֹ מִכָּל-שֶׁכֵּן כְּשֶׁזּוֹכֶה לִשְׁמֹעַ מִפִּיו תּוֹרָה זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה גַּם בְּעַצְמוֹ לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וְעַל- יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְבוּשָׁה וּתְשׁוּבָה. וְזוֹכֶה שֶׁיִּהְיֶה נֶחְיֶה אֲצִלוֹ הַשְׁפָּלוּת וְהָעֲנָוָה הַזֹּאת. וְעַל-יְדֵי-זֶה רוֹאֶה וּמַרְגִּישׁ כָּל אֶחָד שְׁפָלוּתוֹ׃

ה. צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לִזְכּוֹת לִשְׁפָלוּת וַעֲנָוָה בֶּאֱמֶת כִּי אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל מַהוּ שְׁפָלוּת וַעֲנָוָה אֲמִתִּיּוֹת. כִּי בְּוַדַּאי אֵין זֶה הַתַּכְלִית שֶׁיִּהְיֶה נִבְזֶה וְעָצֵל שֶׁקּוֹרִין (שְׁלֶים מַזְלְנִיק) כִּי הָעֲנָוָה עִקַּר הַחַיִּים שֶׁל כָּל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְהוּא כָּל תַּעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא. וּבְוַדַּאי אֵין

הַתַּכְלִית שֶׁל עוֹלָם הַבָּא לִהְיוֹת נִבְזֶה וְעָצֵל וְכוּ' חַס וְשָׁלוֹם. עַל כֵּן צְרִיכִין רַק לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיַּעְזֹר לוֹ לִזְכּוֹת לַעֲנָוָה וְשִׁפְלוּת אֲמִתִּי שֶׁהוּא עִקַּר הַחַיִּים וְהַתַּעֲנוּג שֶׁל עוֹלָם הַבָּא כַּנַּ"ל:

ו. הַמַּנְהִיג הָאֱמֶת שֶׁל הַדּוֹר שֶׁזּוֹכִין עַל יָדוֹ לְכָל הַתִּקּוּנִים הַנַּ"ל הוּא צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה פָּרוּשׁ וְקָדוֹשׁ מְאֹד. בְּקְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת גְּדוֹלָה מִתַּאֲוַת מִשְׁגָּל. וְאָז הוּא רָאוּי לִהְיוֹת מַנְהִיג יִשְׂרָאֵל. שֶׁעַל-יְדֵי הִסְתַּכְּלוּתוֹ לְבַד שֶׁיִּסְתַּכֵּל בְּיִשְׂרָאֵל יִתְנוֹצֵץ מֹחָם. וְיֵחָלֵק לָהֶם גְּדֻלָּה כָּרָאוּי לָהֶם. וְיִזְכּוּ לְחִדּוּשִׁין דְּאוֹרַיְתָא וּלְבוּשָׁה וְלִתְשׁוּבָה וּלְשִׁפְלוּת הַנַּ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת חַיִּים הַנִּצְחִיִּים שֶׁל עוֹלָם הַבָּא. וְגַם נִמְשָׁךְ עַל יָדוֹ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד גַּם כֵּן קְדֻשָּׁה וּפְרִישׁוּת מִתַּאֲוָה זֹאת. אֲבָל כְּשֶׁאֵין לְיִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם מַנְהִיג כָּזֶה אָז כָּל הָעוֹלָם מִבֶּלְבָּל וְכָל הָרוֹצֶה לִטֹּל אֶת הַשֵּׁם נוֹטֵל:

ז. כְּלַל הַדָּבָר כְּשֶׁבָּא לְהַצַּדִּיק וְשָׁמַע מִפִּיו תּוֹרָה וְנִמְשָׁךְ עָלָיו בּוּשָׁה. וּמַתְחִיל לְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתוֹ. זֶה סִימָן שֶׁהָיָה אֵצֶל צַדִּיק אֲמִתִּי. אֲבָל מִי שֶׁהוּא בָּא לְאֵיזֶה מְפֻרְסָם וְשׁוֹמֵעַ מִפִּיו תּוֹרָה וּבָא עָלָיו גַּדְלוּת עַל-יְדֵי-זֶה וְכוּ' (הַהֶפֶךְ מוּבָן מִמֵּילָא):

עג - מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים

א. מִי שֶׁרוֹצֶה לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה יִהְיֶה רָגִיל בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים. כִּי תְּהִלִּים מְסֻגָּל לִתְשׁוּבָה. כִּי יֵשׁ מְנִיעוֹת רַבּוֹת מְאֹד מִלַּעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה. יֵשׁ אֶחָד שֶׁאֵין לוֹ הִתְעוֹרְרוּת כְּלָל לִתְשׁוּבָה וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁמִּתְעוֹרֵר לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה יֵשׁ כַּמָּה מְנִיעוֹת לָזֶה. כִּי יֵשׁ כַּמָּה אֲנָשִׁים שֶׁשַּׁעַר הַתְּשׁוּבָה סָגוּר בִּפְנֵיהֶם, וְיֵשׁ שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהַגִּיעַ אֶל הַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ לוֹ שֶׁדָּרֶךְ שָׁם דַּיְקָא צָרִיךְ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁאָר מְנִיעוֹת הַמּוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מִן הַתְּשׁוּבָה. עַד שֶׁיָּכוֹל לְבַלּוֹת יָמָיו וְלָמוּת בְּלֹא תְּשׁוּבָה חַס וְשָׁלוֹם. וְעַל כָּל זֶה מְסֻגָּל אֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵין לוֹ שׁוּם הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה יִזְכֶּה עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים לְהִתְעוֹרֵר לִתְשׁוּבָה וְגַם לְהַגִּיעַ אֶל הַשַּׁעַר הַשַּׁיָּךְ לִנְשָׁמָתוֹ וְלִפְתֹּחַ הַשַּׁעַר עַד שֶׁיִּזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. עַל כֵּן בִּימֵי אֱלוּל וַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה עוֹסְקִין כָּל יִשְׂרָאֵל בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לִתְשׁוּבָה, אֲבָל צְרִיכִין לַעֲסֹק גַּם בְּכָל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים כְּדֵי לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה כַּנַּ"ל:

ב. מ"ט (ארבעים ותשעה) יְמֵי הַסְּפִירָה הֵם כְּנֶגֶד מ"ט (אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה שֶׁהֵם כְּנֶגֶד מ"ט (אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע) אוֹתִיּוֹת שֶׁבִּשְׁמוֹת שִׁבְטֵי יָהּ, שֶׁעַל-יְדֵי אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת וְהַשְּׁעָרִים אָנוּ צְרִיכִין לָשׁוּב אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ. וְשָׁבוּעוֹת הוּא בְּחִינַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁהוּא בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ צָרִיךְ לָשׁוּב אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים. בְּחִינַת "שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם".

וְכָל אֵלּוּ הַשְּׁעָרִים זוֹכִין לְהַגִּיעַ אֲלֵיהֶם וּלְפָתְחָם עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים כַּנַּ״ל. עַל כֵּן צְרִיכִין לְזָהֵר בְּיוֹתֵר בְּמ״ט (אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה) יְמֵי הַסְּפִירָה לוֹמַר תְּהִלִּים בְּכַוָּנָה כְּדֵי לִזְכּוֹת עַל-יְדֵי-זֶה לְכָל מ״ט (אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה הַנַּ״ל. שֶׁהֵם כְּנֶגֶד מ״ט (אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה) יְמֵי הַסְּפִירָה. שֶׁבָּהֶם אָנוּ צְרִיכִין לְהִטָּהֵר מִזֻּהֲמָתֵנוּ וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. כְּדֵי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ יָשׁוּב אֵלֵינוּ בִּשְׁבוּעוֹת בִּבְחִינַת ״וַיֵּרֶד ה׳ עַל הַר סִינַי״:

עד - אחר פורים קורין פרשת פרה

פּוּרִים הוּא הֲכָנָה לְפֶסַח. עַל-יְדֵי מִצְוֹת שֶׁל פּוּרִים שֶׁמְּקַיְּמִים, זוֹכִים לִהְיוֹת נִשְׂמָרִים מֵחָמֵץ בְּפֶסַח:

עה - הסתכלות פני הצדיקים לבד הוא גם כן דבר גדול מאד

הִסְתַּכְּלוּת פְּנֵי הַצַּדִּיקִים לְבַד הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. בְּוַדַּאי כְּשֶׁזּוֹכִים לְדַבֵּר עִמּוֹ טוֹב יוֹתֵר אַף גַּם הַהִסְתַּכְּלוּת לְבַד הוּא טוֹב מְאֹד וּמוֹעִיל לַקְּדֻשָּׁה מְאֹד:

עו - ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם

אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא נָע וָנָד וּבָא לִפְעָמִים לִמְקוֹמוֹת שֶׁרְחוֹקִים מְאֹד מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּגוֹן בְּבָתֵּי רְשָׁעִים וַאֲפִלּוּ בְּבָתֵּי עַכּוּ״ם אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ כֹּחַ לְיִשְׂרָאֵל לְהַעֲלוֹת וּלְהָרִים כָּל אֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. עַל כֵּן עָלָיו לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ לְהַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא:

עז - דע, שכל אחד מישראל, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום

א. כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ צַדִּיק גָּדוֹל צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה צַעַר בְּכָל יוֹם. וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת יוֹתֵר גָּדוֹל בְּיוֹתֵר. וְעַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּקְדֻשָּׁה וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם עַל-יְדֵי-זֶה מַמְתִּיקִין זֶה הַצַּעַר שֶׁלֹּא יִתְגַּבֵּר חַס וְשָׁלוֹם׃

ב. עַל-יְדֵי אֲכִילָה בְּקְדֻשָּׁה וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַפֶּה בְּבְחִינַת קוֹמַת אָדָם. וְיוּכַל לִזְכּוֹת בְּשִׂכַּר זֶה לַעֲלִיָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה. לִבְחִינַת שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ. אֲבָל מִי שֶׁאֵין אֲכִילָתוֹ בְּקְדֻשָּׁה אָז פִּיו שֶׁאוֹכֵל הוּא בְּגֶדֶר בַּעַל חַי וַהֲרֵי הוּא כְּמוֹ בְּהֵמָה מַמָּשׁ חַס וְשָׁלוֹם׃

ג. עִקַּר הַיִּרְאָה הִיא בָּאָה וְנִגָּשֶׁת אֶל הָאָדָם בִּשְׁעַת אֲכִילָה. עַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד לֶאֱכֹל בְּקְדֻשָּׁה וּלְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַיִּרְאָה הַבָּאָה אֵלָיו אָז. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְכָל הַנַּ״ל בְּאוֹת א׳ ב׳׃

עח - בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת

א. הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל גַּם הוּא מֻכְרָח לִהְיוֹת לִפְעָמִים אִישׁ פָּשׁוּט וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה וּמֵהַשָּׂגוֹתָיו כִּי צְרִיכִין לַעֲסֹק בְּצָרְכֵי הַגּוּף גַּם כֵּן. וְאִם כֵּן בַּמֶּה מְחַיֶּה עַצְמוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת, הֲלֹא עִקַּר הַחַיִּים הוּא הַתּוֹרָה. אַךְ דַּע כִּי הוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ אָז מִבְּחִינַת קִיּוּם הָעוֹלָם קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה שֶׁבְּוַדַּאי גַּם אָז הָיְתָה הַתּוֹרָה בַּמְּצִיאוּת. כִּי הַתּוֹרָה הוּא נִצְחִיּוּת אַךְ אָז הָיְתָה הַתּוֹרָה שֶׁכְּלוּלָה בַּעֲשָׂרָת הַדִּבְּרוֹת נֶעְלֶמֶת וְנִסְתֶּרֶת בְּתוֹךְ יְשׁוּב הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת. וְהַצַּדִּיק בְּשָׁעָה שֶׁפּוֹרֵשׁ מִן הַתּוֹרָה וְהוּא בְּחִינַת אִישׁ פָּשׁוּט הוּא מְקַבֵּל חִיּוּת מִבְּחִינָה זוֹ שֶׁל קֹדֶם מַתַּן תּוֹרָה הַיְנוּ מֵהַתּוֹרָה הַנֶּעְלֶמֶת. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְחַיֶּה כָּל הָאֲנָשִׁים הַפְּשׁוּטִים שֶׁבָּעוֹלָם (שֶׁקּוֹרִים פְּרָאסְטַאקִיס). כִּי כָּל הַפְּשׁוּטִים וַאֲפִלּוּ הָרְשָׁעִים וַאֲפִלּוּ אֻמּוֹת הָעוֹלָם לְהַבְדִּיל כֻּלָּם מְקַבְּלִין חִיּוּת רַק מֵהַתּוֹרָה שֶׁהוּא עִקַּר הַחַיִּים. וּבֶאֱמֶת הֲלֹא הֵם רְחוֹקִים מֵהַתּוֹרָה. וְעַל כֵּן צְרִיכִין שֶׁיִּהְיֶה עֲלֵיהֶם אִישׁ פָּשׁוּט הַגָּדוֹל כְּדֵי שֶׁכֻּלָּם יְקַבְּלוּ עַל יָדוֹ חִיּוּת. וְלָכֵן מֻכְרָח הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל לֵירֵד וְלִפֹּל לְתוֹךְ פְּשִׁיטוּת וְלִהְיוֹת אִישׁ פָּשׁוּט אֵיזֶה עֵת וְאָז הוּא מְחַיֶּה עַצְמוֹ מֵהַתּוֹרָה הַנֶּעְלֶמֶת. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְחַיֶּה אֶת כָּל הַפְּשׁוּטִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל אֶחָד כְּפִי קִרְבּוֹ יוֹתֵר אֶל הַקְּדֻשָּׁה וְאֶל הַצַּדִּיק הַנַּ״ל כֵּן הוּא מְקַבֵּל עַל יָדוֹ חִיּוּת גָּבֹהַּ יוֹתֵר מֵהַתּוֹרָה הַנֶּעְלֶמֶת. וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא אִישׁ פָּשׁוּט כְּגוֹן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִלְמֹד אוֹ שֶׁהוּא בְּמָקוֹם שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לִלְמֹד. אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם אָז צָרִיךְ לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם בְּכָל מַה שֶּׁיּוּכַל. כִּי כֻּלָּם מְקַבְּלִים חִיּוּת מִן הַתּוֹרָה הַנֶּעְלֶמֶת עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל שֶׁמִּתְנַהֵג בִּפְשִׁיטוּת לִפְעָמִים. (וְעַיֵּן פְּנִים)׃

ב. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנָּפַל חַס וְשָׁלוֹם מְאֹד וּמֻנָּח בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת חַס וְשָׁלוֹם אַף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה גְּדוֹלָה עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֱמִתִּי, כִּי עַל יָדוֹ יְכוֹלִין הַכֹּל לְקַבֵּל חִיּוּת מֵהַקְּדֻשָּׁה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם. עַל כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם

יאוש בעולם (קיין יאוש איז גאר ניט פאר האנדין), ואיך שהוא אפלו אם נפל למקום שנפל רחמנא לצלן מאחר שמחזק עצמו בממה שהוא. עדין יש לו תקוה לחזור ולשוב אליו יתברך. והעקר הוא "מבטן שאול שועתי". כי גם צעקה משאול תחתית אינה נאבדת לעולם. ויצעק לפני השם יתברך תמיד יהיה איך שיהיה עד ישקיף ויראה ה' משמים:

ג. החכמות מזיקים מאד להאדם. והחכמים נלכדים בחכמתם של עצמם. וצריך להתרחק מאד מכל מיני חכמות שייש לקצת אנשים שנדמה להם שהם יודעים חכמות בעבודת ה'. כי חכמות אין צריכים כלל. והעקר הוא רק תמימות ופשיטות ואמונה שלמה בהשם יתברך ובהצדיקי אמת. אף-על-פי שגם בתמימות צריכין להזהר לבלי להיות שוטה אף-על-פי-כן חכמות אין צריכין כלל. ויוכל לבוא לשמחה גדולה על-ידי תמימותו ואמונתו. אשרי ההולך בתמימות:

ד. וצריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת. כי אשרי למי שזוכה להתקרב אליו בעודו בחיים חיותו. אשרי לו אשרי חלקו. והבעל דבר שם לבו על-זה מאד לבלבל את העולם. כי ישראל הם עכשו קרובים אל הקץ מאד. ויש להם עכשו כשופין וגעגועים גדולים להשם יתברך אשר לא היה כזאת בימי קדם. ולכן העריס הבעל דבר והקים בעולם מפרסמים הרבה של שקר. וגם בין הצדיקים האמתיים הכניס מחלקת עד שאין אחד יודע היכן האמת. על כן צריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת:

עט - הקול קול יעקב

על-ידי תשובה זוכה לבטל את הזמן. וכל הצרות והדינים ואחיזת הסטרא אחרא, שהם רק בבחינת הזמן. ועל-ידי-זה זוכין לשמע הקול דקדשה. ולהכניע הקול דסטרא אחרא. שזהו בחינת "בצר לך" וכו' באחרית הימים דיקא שזהו בחינת זמן. ואז: "ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקולו" הינו שנזכה לשוב אליו יתברך. ועל-ידי-זה נזכה לבטל הזמן וכל הצרות ולשמע הקול דקדשה. וזהו גם כן בחינת מצוות זמניות כדי לזכות על ידם להעלות הזמן לבחינת למעלה מהזמן:

פ - בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו

דּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהָיוּ צַדִּיקִים הָיוּ רוֹצִים בְּהִתְנַשְּׂאוּת לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְכָל מִי שֶׁרָצָה לִזְכּוֹת בְּהִתְנַשְּׂאוּת הָיָה מַנְהִיג הַדּוֹר. אֲבָל עַכְשָׁו שֶׁהַהִתְנַשְּׂאוּת הוּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמוֹ הִתְקִינוּ חֲכָמִים, שֶׁאֹ֣ יִרְדֹּף שׁוּם אָדָם אַחַר הַהִתְנַשְּׂאוּת אֶלָּא יִבְרַח מִן הַהִתְנַשְּׂאוּת׃

פא - כשאדם משמח עצמו בשמחה של מצוה

כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה אוֹ שֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה בְּשִׂמְחָה עַד שֶׁמְּרַקֵּד בְּרַגְלָיו מֵחֲמַת שִׂמְחָה. עַל-יְדֵי-זֶה נִתְעַלִּים כָּל תָּמְכֵי אוֹרַיְתָא. גַּם נִתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי-זֶה הַדִּבּוּרִים הָרָעִים שֶׁנִּקְרָא רֶגֶל בְּחִינַת ״לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ״, גַּם הָאָדָם נִתְעַלֶּה עַל-יְדֵי-זֶה בְּמָמוֹן הַנִּקְרָא רֶגֶל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״וְאֶת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם״. גַּם זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה לִבָנִים שֶׁהֵם גַּם כֵּן בְּחִינַת רֶגֶל כִּי בְּרָא כַּרְעָא דַּאֲבוּהָּ. גַּם זוֹכֶה עַל-יְדֵי-זֶה לֶאֱמוּנָה הַנִּקְרֵאת גַּם כֵּן רֶגֶל כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה׃ ׳בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת׳. וְכֵן כָּל הַדְּבָרִים הַנִּקְרָאִים רֶגֶל נִתְעַלִּים׃

[[~]] כי תצא למלחמה - פב

א. כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם בְּעַצְמוֹ שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר יֵדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּדֻלּוּת וְיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה. וְיַשְׁפִּיל עַצְמוֹ. וְיִהְיֶה בִּבְחִינַת מָה וְאָז יַחֲזֹר לֵילֵךְ לוֹ כְּסֵדֶר׃

ב. עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל. כִּי הֵם יְמֵי רָצוֹן שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לְקַבֵּל לוּחוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת וּפָתַח דֶּרֶךְ כְּבוֹשָׁה לֵילֵךְ בָּהּ. וְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה הוּא כָּךְ, שֶׁצָּרִיךְ לְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֲפִלּוּ עִם הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל. כִּי אֲפִלּוּ בְּפָחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ בּוֹ בְּוַדַּאי אֵיזֶה אֱלֹהוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה יְכוֹלִים לְיַחֵד וּלְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ עִמּוֹ. גַּם צָרִיךְ שֶׁבְּכָל עֲלִיָּה וַעֲלִיָּה שֶׁעוֹלֶה לְמַעְלָה יוֹתֵר עֶלְיוֹנָה יִמְצָא שָׁם אֱלֹהִים. כִּי לִפְעָמִים עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם עוֹלֶה לְמַעְלָה, כְּגוֹן שֶׁנִּתְעַשֵּׂר, אָז הוּא שׂוֹכֵחַ בְּהַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא. גַּם אֲפִלּוּ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מָצִינוּ שֶׁאֱלִישָׁע-אַחֵר עָלָה לְמַעְלָה וְכָפַר בָּעִקָּר רַחֲמָנָא לִצְלָן. אַף שֶׁבֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי רָאוּי לִהְיוֹת לְהִפּוּךְ. אֲבָל דַּע שֶׁזֶּה בְּחִינַת׃ ״וַתִּכְהֶינָה עֵינָיו מֵרְאוֹת״. כִּי מֵחֲמַת שֶׁנִּתְקָרֵב בְּיוֹתֵר אֶל אוֹר הָאֱלֹהוּת כִּי כָּל הַטּוֹב אֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת הוּא אֱלֹהוּת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב׃ ״טוֹב ה׳ לַכֹּל״. וְעַל-יְדֵי-זֶה הָאוֹר מַכֶּהָ עֵינָיו וּמַזִּיק לוֹ. כְּמוֹ שֶׁאָדָם מִסְתַּכֵּל בְּעֶצֶם אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ מַזִּיק אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְעֵינָיו. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיְּקָרְבֵהוּ בְּהִתְקָרְבוּת שֶׁלֹּא יַזִּיק לוֹ׃

ג. כְּשֶׁתִּהְיֶה בִּבְחִינַת מָה וְתַמְשִׁיךְ לְךָ אֱלֹהוּת. שֶׁתְּקַשֵּׁר תָּמִיד בְּמַחֲשַׁבְתְּךָ אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּטְּלוּ כָּל הַמִּלְחָמוֹת וְכָל הָרְצוֹנוֹת שֶׁהֵם נֶגֶד רְצוֹנְךָ׃

[[~]] פג

א. עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית יָכוֹל לְהוֹצִיא דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה כְּחִצִּים מִן הַקֶּשֶׁת. וְאָז הַתְחָלַת צְמִיחַת קֶרֶן מָשִׁיחַ. וְאָז בָּא לְקִדֻּשַׁת שַׁבָּת וְנַעֲשֶׂה בֶּן חוֹרִין. וְזוֹכֶה לְתַכְלִית הַיְדִיעָה. וְאָז פּוֹשֵׁט גּוּפוֹ הַמְצֹרָע שֶׁהוּא מְמַשְׁכָּא דְּחִוְיָא וְלוֹבֵשׁ בִּגְדֵי שַׁבָּת הַיְנוּ גּוּף קָדוֹשׁ מִגַּן עֵדֶן וְאָז נִתְרוֹמֵם מַזָּלוֹ. וְזוֹכֶה לְעֹשֶׁר וְנִתְחַזֵּק יִצְרוֹ הַטּוֹב וְנִתְבַּטֵּל הָעַצְבוּת וְהַלֵּיצָנוּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מֵקִים אֶת הַנּוֹפְלִים לְאַהֲבוֹת וְיִרְאוֹת רָעוֹת הוּא מֵקִים אוֹתָם לְאַהֲבוֹת וְיִרְאוֹת קְדוֹשׁוֹת וּמַעֲבִיר הַחֹשֶׁךְ מֵעֵינֵיהֶם. וְאָז עֵינֵיהֶם רוֹאוֹת נִפְלָאוֹת וְנֶחְשָׁב כְּאִלּוּ בָּרָא אֶת הָעוֹלָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה מַעֲלֶה כָּל הַתְּחִנּוֹת וְהַבַּקָּשׁוֹת שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים. וּמְעוֹרְרִים הַגְּאֻלָּה הַתְּלוּיָה בַּלֵּב. לְבַטֵּל שְׁאוֹר וְחָמֵץ שֶׁל יֵצֶר לֵב הָאָדָם רַע שֶׁנִּשְׁאַר לוֹ מִנְּעוּרָיו. וְאָז יָכוֹל הַלֵּב לְהִתְלַהֵב בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה בְּשַׂלְהוּבִין דְּרְחִימוּתָא. וּמַיִם רַבִּים שֶׁהֵם אַהֲבוֹת וְיִרְאוֹת חִיצוֹנִיּוֹת אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְכַבּוֹת אֶת הַהִתְלַהֲבוּת הַזֹּאת. וְהַשְּׁכִינָה הִיא מְכַסָּה בִּכְנָפֶיהָ עַל דְּמְהוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה הַזֹּאת שֶׁלֹּא יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם זֶרַע מְרֵעִים שֶׁהֵם מֵי הַמַּבּוּל. וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית׃

ב. שְׁאוֹר וְחָמֵץ שֶׁבְּלֵב הָאָדָם. הוּא הַמְּסִית אֶת הָאָדָם שֶׁיִּתְרַהֵר אַחַר תַּלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁבַּדּוֹר. וְלוֹמַר זֶה נָאֶה וְזֶה לֹא נָאֶה. וְעַל-יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית מְבַטְּלִין הַשְּׁאוֹר וְהֶחָמֵץ הַזֶּה׃

[[~]] פד

א. עִקַּר הִתְחַבְּרוּת וּדְבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא עַל-יְדֵי הַתְּפִלָּה. כִּי הַתְּפִלָּה הוּא שַׁעַר שֶׁדֶּרֶךְ שָׁם נִכְנָסִין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִשָּׁם מַכִּירִין אוֹתוֹ׃

ב. עַל-פִּי רֹב כְּשֶׁאָדָם מִתְפַּלֵּל נוֹפְלִים לוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל גַּדְלוּת וְזֶה בְּחִינַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה. וְעַל-יְדֵי שֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּכֹחַ עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבֵּר עַל הַפְּנִיּוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל גַּדְלוּת וּמְבַטֵּל אוֹתָם. וְעַל-יְדֵי-זֶה מוֹצִיא הַשְּׁכִינָה מִגָּלוּתָהּ וּמִתְקָנָהּ. וְגוֹרֵם לַעֲשׂוֹת יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ. גַּם עַל-יְדֵי תְּפִלָּה בְּכֹחַ נִתְחַדֵּשׁ הַשִּׁבּוּעָה לְהָאָבוֹת וְנַעֲשֶׂה כְּאִלּוּ עַכְשָׁו נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֵינוּ׃

פה - אגוזים הנקראים לוזים

הָעֵצָם לוּז שֶׁיֵּשׁ בְּעֹרֶף הָאָדָם שֶׁיִּשָּׁאֵר אַחַר כְּלִיוֹן הַגּוּף. וּמִמֶּנּוּ יִתְחַדֵּשׁ בִּנְיַן הַגּוּף בִּשְׁעַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים. זֶהוּ עִקַּר נֶחָמָתֵנוּ (עַיֵּן פְּנִים)׃

פו - על ידי שהעולם הם מקטני אמנה

כְּשֶׁיֵּשׁ קַטְנוּת וּפְגָם בְּהָאֱמוּנָה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדוֹת קָשׁוֹת כְּגוֹן תַּעֲנִית וְכַיּוֹצֵא. אֲבָל כְּשֶׁהָאֱמוּנָה בִּשְׁלֵמוּת יְכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דָּבָר. כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא בָּא בִּטְרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו׃

פז - כונת אלול הם תקון לפגם הברית

עַל-יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית קָשֶׁה לְהָאָדָם לִמְצֹא זִוּוּגוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם יִמְצָא אֶת זִוּוּגוֹ תִּהְיֶה לוֹ מְנֻגָּדֶת. וְלֹא תִּהְיֶה נוֹטָה אַחַר רְצוֹנוֹ. וְעַל-יְדֵי כַּוָּנַת אֱלוּל מְתַקְּנִים פְּגַם הַבְּרִית וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ וְתִהְיֶה נוֹטָה אַחַר רְצוֹנוֹ. (וְעַיֵּן סוֹד כַּוָּנַת אֱלוּל בְּ׳לִקּוּטֵי מוֹהַר״ן׳ ח״א סִימָן ו)׃

פח - שלא לאכל פרי, שלא נתבשלה כל צרכה

א. צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל פְּרִי קֹדֶם שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ עַל הָאִילָן. כִּי יָכוֹל לְאַבֵּד נַפְשׁוֹ עַל-יְדֵי-זֶה. גַּם אָסוּר לִתְלֹשׁ פְּרִי קֹדֶם בִּשּׁוּלוֹ כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לָקוּץ אִילָן קֹדֶם זְמַנּוֹ׃

ב. כְּשֶׁמְּבָרֵךְ הַבְּרָכָה עַל הַפְּרִי בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה וּבִיְרֵאַת שָׁמַיִם כָּרָאוּי. עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהִנָּצֵל שֶׁלֹּא לְאַבֵּד נַפְשׁוֹ עַל-יְדֵי הַפְּרִי שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל. וּמְאֹד צְרִיכִין לִזָּהֵר בִּבְרָכַת הַנֶּהֱנִין בִּפְרָט בִּבְרָכַת הַפֵּרוֹת כִּי יֵשׁ בָּהֶם אֲבֵדוֹת הַרְבֵּה שֶׁצְּרִיכִין לְבָרְרָם וּלְהַעֲלוֹתָם׃

ג. יֵשׁ שֶׁאוֹבְדִים אֲבֵדוֹת עַל-יְדֵי הַתַּאֲווֹת בְּחִינַת (תְּהִלִּים קי״ב ו)׃ ״תַּאֲוַת רְשָׁעִים תֹּאבֵד״. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא צַדִּיק אוֹבֵד גַּם כֵּן לִפְעָמִים בְּחִינַת (קֹהֶלֶת ז׳ טו)׃ ״יֵשׁ צַדִּיק אֹבֵד בְּצִדְקוֹ״. וַאֲפִלּוּ הַצַּדִּיקִים הַחוֹפְרִים וּמְבַקְּשִׁים אַחַר אֲבֵדוֹת אוֹבְדִים גַּם כֵּן לִפְעָמִים בְּחִינַת (תְּהִלִּים פ״ג יח)׃ ״יַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ״. וְדַע שֶׁיֵּשׁ מַלְאָךְ וְתַחְתָּיו כַּמָּה מְמֻנִּים וְכֻלָּם אוֹחֲזִים בְּיָדָם שׁוֹפָרוֹת וְחוֹפְרִים תָּמִיד וּמְבַקְּשִׁים אַחַר אֲבֵדוֹת. וְתוֹקְעִים תְּקִיעָה תְּרוּעָה תְּקִיעָה. וּכְשֶׁמּוֹצְאִים אֵיזֶה אֲבֵדָה נַעֲשֶׂה רַעַשׁ וְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה׃

פט - הדעת משדך כל השדוכים

מִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא אֶת זִוּוּגוֹ הַתִּקּוּן לָזֶה שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לִשְׁמֹעַ חִדּוּשֵׁי תּוֹרָה מִפִּי דַּעַת׃

צ - טעם על שבירת כלי חרס בשעת השדוך

בָּזֶה שֶׁמְּשַׁבְּרִין כְּלִי חֶרֶס בִּשְׁעַת הַשִּׁדּוּךְ מְרַמְּזִין לְהָאָדָם וּמַזְכִּירִין אוֹתוֹ שֶׁיֵּשׁ גֵּיהִנֹּם. לְמַעַן יִזְכֹּר בָּזֶה וְלֹא יִהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר תַּאֲוָתוֹ וְיקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּזִוּוּגוֹ כָּרָאוּי. גַּם מְרַמְּזִים לוֹ שֶׁבְּאִם תִּהְיֶה אִשָּׁה רָעָה אַל יִבְגֹּד בָּהּ וְלֹא יְגָרְשֶׁנָּה כִּי עַל יָדָהּ אֵינוֹ רוֹאֶה פְּנֵי גֵּיהִנֹּם. כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל. כִּי צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ׃

צא - וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר

א. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם וְכָל הַחָכְמוֹת הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל צְרִיכִין לְקַשֵּׁר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מְקַשְּׁרָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת ״נִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף״ שֶׁמַּפְרִיד אַלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְגוֹרֵם חַס וְשָׁלוֹם פְּגִימַת הַלְּבָנָה. גָּלוּת הַשְּׁכִינָה. כִּי כָּל אָדָם בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם צָרִיךְ לְקַשֵּׁר שִׂכְלוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא לְהַתּוֹרָה וּלְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְכָל זֶה נִתְתַּקֵּן עַל-יְדֵי הִתְקָרְבוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים כִּי הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הֵם מַעֲלִים וּמְקַשְּׁרִים הַכֹּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל-יְדֵי שִׂיחָתָן שֶׁמְּשִׂיחִין שִׂיחַת חֻלִּין בְּעִסְקֵי הָעוֹלָם. כִּי גַּם שִׂיחָתָן שֶׁל צַדִּיקֵי אֱמֶת יְקָרָה מְאֹד כִּי עַל-יְדֵי שִׂיחָתָן דַּיְקָא הֵם מְקַשְּׁרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲפִלּוּ הָרְחוֹקִים מְאֹד. וְאָז כָּל דִּינִין מִתְעַבְּרִין. וְכָל חוֹבִין אִתְכַּפְיָן. וְכָל נְהוֹרָא וְכָל שְׁלִימוּ אִשְׁתַּכַּח׃

ב. עַל-יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לְצַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה. וּלְכַפָּרַת עָוֹן. וּלְהַמְתִּיק וּלְבַטֵּל כָּל הַדִּינִים. וְנַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי-זֶה יִחוּד קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ׃

צב - תקון למקרה לילה

תִּקּוּן גָּדוֹל לְמִקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם. לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְאֵלּוּ הֵן׃ טז. מִכְתָּם לְדָוִד. לב. לְדָוִד מַשְׂכִּיל. מא. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל. מב. כְּאַיָּל תַּעֲרֹג נט. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת. עז. לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן. צ. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה. קה. הוֹדוּ לַה׳ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ. קלז. עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל. קנ. הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ. וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵין צָרִיךְ לִפְחֹד עוֹד מִפֻּגָם הַנּוֹרָא שֶׁל הַמִּקְרֶה חַס וְשָׁלוֹם כִּי בְּוַדַּאי יִתְתַּקֵּן עַל יְדֵי זֶה. וּבִזְכוּת תִּקּוּן חֵטְא זֶה יָבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ לְקַבֵּץ נְפוּצוֹתֵינוּ בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן׃

קז - מענין מאוס והרחקת התאוה הכללית

פַּעַם אֶחָד דִּבֵּר מֵעִנְיַן מְאוּס וְהַרְחָקַת הַתַּאֲוָה הַכְּלָלִית שֶׁהִיא תַּאֲוַת נְאוּף. עָנָה וְאָמַר. הִנֵּה אֲכִילָה עַל כָּל פָּנִים נִתּוֹסֵף לְהָאָדָם כֹּחַ וְחִיּוּת עַל יְדֵי זֶה. אֲבָל זֹאת הַתַּאֲוָה. הֲלֹא אַדְרַבָּא. הִיא מַפְסֶדֶת וּמַזֶּקֶת הַחִיּוּת מְאֹד. וּמַתֶּשֶׁת כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם מְאֹד. בְּוַדַּאי אֵין צְרִיכִין אוֹתָהּ כְּלָל. כִּי אִם בִּשְׁבִיל קִיּוּם הַמִּין לְבַד׃

קו - ראוי להרהר בדברי תורה בשעת זווג

רָאוּי לְהַרְהֵר בְּדִבְרֵי תּוֹרָה בִּשְׁעַת זִוּוּג. וְאַף-עַל-פִּי-כֵן יוּכַל לְהוֹלִיד בָּנִים אַף-עַל-פִּי שֶׁמַּחֲשַׁבְתּוֹ תִּהְיֶה דְּבוּקָה אָז בְּהִרְהוּרֵי תּוֹרָה. וְטוֹב מְאֹד לְהַרְגִּיל עַצְמוֹ בְּכָךְ׃

קכה - מענין אמירת תהלים

מֵעִנְיַן אֲמִירַת תְּהִלִּים דִּבֵּר עִם אֶחָד. וְאָמַר לוֹ. שֶׁעִקַּר אֲמִירַת תְּהִלִּים לוֹמַר כָּל מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים עַל עַצְמוֹ. לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מִזְמוֹר וּמִזְמוֹר. וְשָׁאַל אוֹתוֹ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה אֵיךְ. וּפֵרֵשׁ לוֹ רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה קְצָת. כִּי כָּל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, שֶׁיַּצִּילֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהֶם. הַכֹּל צְרִיכִין לִפָּרֵשׁ עַל מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה בִּשְׁאָר הַמִּזְמוֹרִים (וְכַמְבֹאָר מִזֶּה לְעֵיל בְּסִימָן ק״א) וְשָׁאַל אוֹתוֹ. אֵיךְ יְפָרֵשׁ לְעַצְמוֹ בְּהַפְּסוּקִים שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם מְשַׁבֵּחַ אֶת עַצְמוֹ כְּגוֹן ״שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אֲנִי״ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה. הֵשִׁיב לוֹ. גַּם זֶה צְרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עַצְמוֹ. כִּי צְרִיכִין לָדוּן אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת. וְלִמְצֹא בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה זְכוּת וּנְקֻדָּה טוֹבָה. אֲשֶׁר בִּבְחִינַת הַנְּקֻדָּה טוֹבָה הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת חָסִיד וְכַיּוֹצֵא. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זַ״ל. הֲלֹא אֵצֶל יְהוֹשָׁפָט כְּתִיב׃ ״וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה״׳ (דִּבְרֵי-הַיָּמִים ב י״ז) שֶׁבְּדַרְכֵי ה׳ וַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ הִגְבִּיהַּ לִבּוֹ קְצָת. עוֹד אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ זְכָרוֹנוֹ לִבְרָכָה. הֲלֹא בַּבֹּקֶר אָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּחִלָּה מָה אָנוּ מָה חַיֵּינוּ וְכוּ׳ וְאָנוּ מַקְטִינִים עַצְמֵנוּ מְאֹד. וְאַחַר-כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים אֲבָל אֲנַחְנוּ עַמְּךָ בְּנֵי בְרִיתֶךָ וְכוּ׳, שֶׁאַחַר-כָּךְ אָנוּ מְחַזְּקִים עַצְמֵנוּ וּמְרִימִים אֶת עַצְמֵנוּ וְאָנוּ מְסַפְּרִים אֶת גְּדֻלָּתֵנוּ וּמִתְפָּאֲרִים, שֶׁאֲנַחְנוּ עַמּוֹ בְּנֵי בְרִיתוֹ זֶרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכוּ׳. כִּי כָּךְ צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג בַּעֲבוֹדַת ה׳ כַּנַּ״ל. וְעַיֵּן מִזֶּה בְּסוֹף סֵפֶר הָרִאשׁוֹן בְּסִימָן רפ״ב. עַל פָּסוּק׃ ״אֲזַמְּרָה לֵאלקַי בְּעוֹדִי״׃

נִשְׁלַם סֵפֶר לִקּוּטֵי מוֹהַר״ן תִּנְיָנָא, תְּהִלָּה לְאֵל עֶלְיוֹן אֲשֶׁר שָׁמַיִם וָאָרֶץ קָנָה: .

תוספת ומלואים להספר קצור לקוטי מוהר״ן השלם

לסימן א׳ אות ה׳

וְעַל-כֵּן נִכְנַס בָּאָדָם עַרְמִימִיּוּת עַל-יְדֵי לִמּוּד הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל עַל-פָּסוּק אֲנִי חָכְמָה כו׳ בִּכְדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲמֹד נֶגֶד נִכְלֵי הַיֵּצֶר הָרָע:

וְזֶהוּ עִנְיָן וְחָפְרָה הַלְּבָנָה כו׳. חַמָּה הוּא הַשֵּׂכֶל דְּסִטְרָא-אָחֳרָא וּנְכָלָיו. וּלְבָנָה הוּא כֹּחַ הַתַּאֲוָה הַנִּמְשָׁךְ מִכְּסִילוּת (דְּמָרָה לְבָנָה הוּא מוֹרֶה עַל כְּסִילוּת כַּיָּדוּעַ). וְהַתּוֹרָה רְפוּאָה לִשְׁנֵיהֶם כו׳. וְזֶה שֶׁכָּתוּב כִּי הַשֵּׂכֶל מֵאִיר לוֹ בְּכָל מָקוֹם אַפְלוּ בְּמָקוֹם אָפֵל כִּי דֶּרֶךְ רְשָׁעִים כַּאֲפֵילָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי חֶסְרוֹנוֹת. א׳ שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה כְּלָל. הוּא כֹּחַ הַכְּסִילוּת. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ. וְהַב׳ שֶׁמַּטְעֶהוּ וְהוּא כֹּחַ הַתַּאֲוָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אוֹמְרִים לָרַע טוֹב כו׳. (עַיֵּן בְּהַסֵּפֶר מְסִילַת יְשָׁרִים פֶּרֶק ג׳):

לסימן ב׳ אות א׳

עַיֵּן יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת אֵין אוֹמְרִים לוֹ עָמֹד וְהִתְפַּלֵּל אֶלָּא בָּא וְקָרֵב עֲשֵׂה מִלְחֲמוֹתֵינוּ:

לסימן ב׳ אות ב׳

כְּדְאִיתָא בַּתִּקּוּנִים מַאן דְּקָטִיל לְחִוְיָא (דְּעִקְּרָא הוּא בָּעֲרִיוֹת כַּמְבֹאָר בִּפְנִים) יָהֲבִין לֵהּ בִּרְתָּא דְּמַלְכָּא דְּאִיהוּ צְלוֹתָא׃

לסימן ג׳ אות א׳

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ (שֶׁבּוֹ הָיוּ הַכְּרוּבִים) נִתְּנָה נְבוּאָה לַשּׁוֹטִים. וְאָמְרוּ עַל-פָּסוּק נָתְנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ זֶה שִׁלִּיחַ צִבּוּר שֶׁאֵינוֹ הָגוּן בְּחִינַת עָלוֹת עָלַי. בְּחִינַת מֵאַחַר עֲלוֹת מֵאֲחוֹרֵי נֶצַח וְהוֹד כַּמְבֹאָר בִּפְנִים׃

לסימן ד׳ אות א׳

וְזֶה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים. לָכֶם דַּיְקָא. אֲבָל יַעֲקֹב הִשִּׂיג שֶׁכָּל זֶה הוּא לְטוֹבָתוֹ כַּמַּאֲמַר רַזַ״ל רָאוּי הָיָה לוֹ לָבוֹא בְּשַׁלְשְׁלָאוֹת כוּ׳ כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת עַמּוּדָא דְּאֶמְצִיעוּתָא כַּנּוֹדַע׃

לסימן ד׳ אות ב׳

עַיֵּן צַלַּ״ח (פְּסָחִים נ׳) שֶׁכָּתַב הַכַּוָּנָה שֶׁאָז יָבִין שֶׁהָיָה לוֹ לְבָרֵךְ גַּם עַל הָרָעָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב וְאִם-כֵּן מִי שֶׁיּוֹדֵעַ זֹאת בָּעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ לוֹמַר דְּיוֹכַל לְבָרֵךְ גַּם עַתָּה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב׃

לסימן ה׳ אות א׳

[כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בִּגְזֵירַת עֵרִין. וּבְמַאֲמַר קְדִישִׁין שַׁאֲלְתִּין] וְזֶה שֶׁכָּתוּב בֶּאֱלִישָׁע. אָבִי דָּבָר גָּדוֹל דִּבֶּר הַנָּבִיא הַיְנוּ תְּפִלָּה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סַפְּרָה לִי אֶת כָּל הַגְּדוֹלוֹת. וְאַף כִּי אָמַר אֵלָיִךְ רְחַץ וְטַהֵר דֶּרֶךְ צִוּוּי מִכָּל מָקוֹם הִלְבִּישׁ בָּזֶה תְּפִלָּה (דַּרְכֵי יֹשֶׁר) וֶאֱלִישָׁע נִקְרָא קָדוֹשׁ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב אִישׁ קָדוֹשׁ עוֹבֵר׃

לסימן ו׳ אות א׳

מוּבָן בָּזֶה עִנְיָן מַחֲלוֹקֶת קֹרַח שֶׁחָשַׁד אֶת מֹשֶׁה לִרוֹדֶף אַחַר הַכָּבוֹד לָזֶה חָקַר עַל כְּבוֹדוֹ. וְעַל עַצְמוֹ סָבַר שֶׁזָּכָה כְּבָר לִכְבוֹד אֱלֹקִים לָזֶה אָמַר כָּל הַגְּדֻלָּה הַזֹּאת עָתִיד כוּ' וּמִסְתָּמָא הוּא בְּזִכּוּתִי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הָאָב זוֹכֶה לִבְנוֹ וַאֲנִי אֱדוֹם כִּי כְּבָר אֵין צָרִיךְ לִי הַדְּמִימָה׃

לסימן ו' אות ו'

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אִלְמָלֵי שָׁמְרוּ שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת הַיְנוּ שְׁנֵי הַתְּשׁוּבוֹת שֶׁהֵם שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה הַמְּבִיאָה גְּאֻלָּה כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל׃

לסימן ח' אות ח'

אָמַר הַמַּעְתִּיק מוּבָן מִזֶּה שֶׁטּוֹב לְהִתְאַנַּח בָּעֵת הָעֲטִיפָה כִּי אָז בְּנָקֵל יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ רוּחַ חַיִּים לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹתָיו׃

לסימן ט' אות ז' - דרך שער השיך לשבטו

כִּי יֵשׁ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁבָטִים. וְזֶהוּ עִנְיָן שְׁנֵים עָשָׂר חֻלּוֹנוֹת שֶׁעוֹשִׂין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת׃

לסימן י"ב אות ג' - בלא דעת

אֶלָּא לְהִתְיַהֵר וּלְקַנְטֵר וְתַלְמִיד חָכָם כָּזֶה נִבֵּלָה טוֹבָה הֵימֶנּוּ׃

לאות ד' - מחלוקת על צדיקים

אַל יִקְשֶׁה לְךָ אֵיךְ מַנִּיחַ הַתּוֹרָה אֶת הַלַּמְדָן שֶׁיֵּלֵךְ בְּרִשְׁעָתוֹ. תְּשׁוּבָה עַל-זֶה וְכוּ'׃

לסימן י״ג אות י״ב

מוּבָן בִּפְנִים שֶׁכָּל אֶחָד יָכוֹל לְהִוָּשַׁע עַל-יְדֵי שֶׁמְּסַפֵּר לִפְנֵי אוֹהֲבוֹ וְרֵעוֹ כָּל תַּעֲלוּמוֹתָיו. וְכַמּוּבָא עִצָּה זוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים׃

לסימן י״ד אות ח׳ - שלום בעצמיו

עַיֵּן אוֹת י״ב. וְהַיְנוּ שֶׁהַגּוּף יִרְצֶה גַּם-כֵּן בִּרְצוֹן הַנְּשָׁמָה. מוּבָן בִּפְנִים שֶׁכְּפִי שֶׁזּוֹכִין לְהַפְשִׁיט אֶת הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים כֵּן זוֹכִין לִקְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל׃

לסימן י״ד אות י״ב

וְזֶהוּ עִנְיָן פִּינְחָס שֶׁזָּכָה לְשָׁלוֹם הַכְּלָלִי כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב הִנְנִי כוּ׳ וְכֵן אֵלְיָהוּ בָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם. וְאֵלְיָהוּ זֶה פִּינְחָס. וְכָל זֶה עַל-יְדֵי תְּפִלָּה. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל׃

לסימן י״ח אות ד׳

כְּשֶׁיֵּשׁ עֲבוֹדָה זָרָה וּכְפִירוֹת בָּעוֹלָם חָרוֹן אַף בָּעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל וְהוּא בְּחִינַת הַסְתָּרַת פְּנֵי ה׳. אֲבָל כְּשֶׁאֵין עֲבוֹדָה זָרָה וּכְפִירוֹת אֶלָּא שֶׁהָאֱמוּנָה אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת אֲזַי חָרוֹן אַפּוֹ וְהַסְתָּרַת פְּנֵי ה׳ אֵינוֹ נִכָּר כָּל- כָּךְ. אֲבָל כְּשֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל חָרוֹן אַף הַזֶּה וּבָא לַצַּדִּיקִים הֵם מַסְתִּירִים אֶת עַצְמָן׃

לסימן י״ט אות ז׳ את הרוח הקודש. שהוא לשון הקדש

אִשָּׁה חֲכָמָה שֶׁהוּא וְכוּ׳׃

לסימן י״ט אות ח׳ - תרגום שיש בו טוב ורע

אָמַר הַמַּעְתִּיק כִּי עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם מְעֹרָב בְּמִדּוֹתָיו טוֹב וָרָע הוּא בִּבְחִינַת לְשׁוֹן תַּרְגּוּם שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע. וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל הָרַע הַכּוֹלֵל לְהִתְגַּבֵּר עָלָיו. כִּי עֲדַיִן אֵין שְׁלֵמוּת לִלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁלּוֹ. אֲבָל עַל-יְדֵי שֶׁמַּפִּיל אֶת הָרַע שֶׁבּוֹ לְגַמְרֵי וּמַעֲלֶה אֶת הַטּוֹב שֶׁבּוֹ. עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁלַם הַלָּשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ שֶׁלּוֹ וְזוֹכֶה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית. וְכָל זֶה הוּא סוֹד הַנָּחָשׁ שֶׁפִּתָּה אֶת חַוָּה רַק עַל-יְדֵי עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע׃

לסימן י״ט אות י״א

קְרִיאַת הַפָּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאֶחָד תַּרְגּוּם. בָּזֶה יוּבָן מַה שֶּׁכָּתַב וַאֲפִלּוּ עֲטָרוֹת וְדִיבוֹן וְלֹא קָאָמַר שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים וּלְפִי זֶה יֵשׁ לוֹמַר דְּבָאֱמֶת אֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים בְּמָקוֹם הַתַּרְגּוּם. עַיֵּן סִימָן ל״ו כִּי הֵם כְּלָלִיּוּת הַקְּדוּשָׁה שֶׁעַל-כֵּן אָמַר לוֹ בָּלָק וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה. וְגַם לְפֵרוּשׁ הַתּוֹסְפוֹת הַדִּין כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַא״שׁ עַיֵּן שָׁם׃

לסימן כ״ב אות ב׳ - על-ידי אמונה

וְנֶחְתֶּמֶת בִּבְחִינַת חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם׃

לסימן כ״ב אות ג׳ - ממשיכים הם להדור

שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשִּׁבְעָה רוֹעִים שֶׁהֵם כוּ׳׃

לסימן כ״ב אות ה׳ - שהיא משגת

כִּי תּוּכַל לְהִלָּכֵד בְּתֹקֶף עֲזוּת הַגּוּף מַה שֶּׁהוּא עָז וְחָזָק בְּהַתַּאֲוֹת. וְכוּ׳׃

לסימן כ״ב אות י״א

כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה שְׁלֵמָה זוֹכִין עַל-יְדֵי יִרְאָה וּבוּשָׁה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין לְכָל הַנַּ״ל. לְשִׁמְחָה וּלְעַזּוּת דְּקְדֻשָּׁה שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָסִין אֶל הַקְּדֻשָּׁה. לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וּלְקַבֵּל מֵהֶם שְׁלֵמוּת אֱמוּנָה. וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְיָדִים לְקַבֵּל בָּהֶם מוּסָר מְמוֹכִיחֵי אֱמֶת [פֵּרוּשׁ כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה בְּצַדִּיקִים יְקַבֵּל מֵהֶם מוּסָרָם אֲפִלּוּ בְּדֶרֶךְ בְּזָיוֹן] וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַּטֵּל גֵּרוּשִׁין וּמַחֲלֹקֶת מִן הָעוֹלָם וְיַעֲשֶׂה שָׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְהַקְּדֻשָּׁה תֵּחָתֵם בִּבְחִינַת חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם וְכָל זֶה זוֹכִין עַל-יְדֵי תְּפִלָּה. כִּי תְּפִלָּה וְכוּ׳:

לסימן כ״ג אות ו׳ - תשוקת הממון

כִּי אוּלַי חֲבֵרוֹ שֶׁחוֹלֵק עָלָיו הוּא פָּנִים דִּקְדֻשָּׁה נֶגְדּוֹ. וְיֵשׁ לוֹ כֹּחַ לְהַפִּילוֹ לְתַאֲוַת מָמוֹן:

לסימן כ״ח אות א׳

הוּא בְּחִינַת וְאָנכִי תּוֹלַעַת. חֶרְפַּת אָדָם. הַיְנוּ לַחֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת. הַסְּגֻלָּה הִיא בְּחִינַת תּוֹלָע [כִּי עַל-יְדֵי עֲנָוָה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר הַמִּדּוֹת אֱמוּנָה אוֹת ב׳]:

לסימן כ״ח אות ג - זוכין לחסד.

וּבָזֶה הַחֶסֶד הוּא מְתַקֵּן אֶת הָאַלְפִּין הַנְּפוּלִין בִּבְחִינַת וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים. וּבִשְׁבִיל זֶה כוּ׳:

לסימן ל׳ אות ד׳

פְּתַיָּא אוּכְמָא פֵּרוּשׁ כְּלִי חֶרֶס שָׁחוֹר כֵּן הוּא בְּעָרוּךְ עֶרֶךְ פְּתַיָּא, וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה פָּרָשָׁה פ״ח.

לסימן ל׳ אות י״ג

וְעִם כָּל הַבִּלְבּוּלִים הַנַּ״ל׃

לסימן ל״א אות ט׳

וְעוֹשֶׂה תּוֹלָדוֹת הַיְנוּ שֶׁיִּקָּרֵב נְפָשׁוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ [עַיֵּן תִּקְעוּ אֱמוּנָה שֶׁעַל-יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוֹוֹת הַגּוּף זוֹכִין לְדִבּוּרִים כְּשֵׁרִים]׃

לסימן ל״א אות כ״א בנטיעות.

כְּמוֹ אַחֵר דְּחָזָא לְמַטַּ״ט דְּיָתִיב וְסָבַר שֶׁהוּא רְשׁוּת בִּפְנֵי עַצְמוֹ וּבֶאֱמֶת אֵין לוֹ רְשׁוּת. כֵּן אַף שֶׁיּוֹשֵׁב וְלוֹמֵד תּוֹרָה אֵינָהּ כְּלוּם בְּלֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים׃

שָׁם מִי שֶׁמְּקַבֵּל.

מִי שֶׁמִּשְׁתּוֹקֵק לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יוּכַל לְקַבֵּל׃

לסימן ל״ב - להכלה.

לְהַמְתִּיק הַדִּינִים שֶׁבָּהּ. שֶׁהִיא וְכוּ׳׃

לסימן ל״ג אות ו׳

יִמְצָא בְּוַדַּאי טוֹב הַיְנוּ תּוֹרָה אֲפִלּוּ בִּימֵי רָע רַק מֵחֲמַת רִבּוּי הַלְּבוּשִׁים וְהַצְּמוּמִים אֵינָם נִתְרָאִים וּמְאִירִים אֲבָל עַל-יְדֵי וְכוּ׳׃

לסימן ל״ז אות ז׳

וְזֶה שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה אִישׁ (יְשַׁעְיָה ס״ו):

לסימן ל״ח אות ט׳

בִּבְחִינַת תְּפִלִּין וְכֵן בְּקַיִן (עַיִן פְּנִים) וּמָצָאתִי בְּסֵפֶר שו״ת אֶחָד הֵבִיא מַאֲמַר רַז״ל שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא לְקַיִן קַרְקַפְתָּא דְּלָא מָנַח תְּפִלִּין אָתְּ. וְזֶהוּ וַיָּשֶׂם לְקַיִן אוֹת הַיְנוּ הַתְּפִלִּין (עַיִן סִימָן ו׳ שֶׁמַּה שֶּׁדָּנִים לְכַף זְכוּת הוּא בְּחִינַת כֶּתֶר בְּחִינַת תְּפִלִּין) גַּם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דְּהַיְנוּ אוֹת ו׳ הַיְנוּ הַתּוֹרָה שֶׁהִיא תִּקּוּן לְלָשׁוֹן הָרָע כְּדְאִיתָא (בְּעֵרְכִין ט״ו) כִּי לָשׁוֹן הָרָע נִמְשָׁךְ מִזֶּהֲמַת הַנָּחָשׁ וּבְמַעֲמַד הַר סִינַי פָּסְקָה זֻהֲמָתָן כְּמַאֲמַר רַז״ל:

לסימן ל״ח אות יוד - נקרא ארז

עַיִן שַׁבָּת קי״ח. וְנָטַעתִּי ה׳ אֲרָזִים וְעַיִן מַהַרְשָׁ״א. וּלְדִבְרֵי רַבֵּנוּ זַ״ל לא קָשֶׁה מִידֵי דְּבְּלַאו הָכִי דְּבָרָיו צְרִיכִים עִיּוּן דְּהָאֱמֶת מְשַׁנִּי עַיִן שָׁם:

לסימן ל״ט אות א׳

וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זַ״ל עַל-פָּסוּק הַשָּׁם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם (תְּהִלִּים קמ״ז) וְכֵיוָן כוּ׳:

לסימן מ׳

עַיִן חוֹבַת הַלְּבָבוֹת שַׁעַר הַבְּטָחוֹן בְּמַעֲשֶׂה הַפָּרוּשׁ שֶׁחָזַר מִדַּרְכּוֹ שֶׁהָלַךְ בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה מְשׁוּם טַעַם זֶה:

לסימן מ״א אות ב׳

עֲמוּדִים הַיְנוּ רַגְלִין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְאֶת הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם וְדָרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז״ל זֶה מָמוֹנוֹ כוי בְּחִינַת׃

לסימן מ״א אות ג׳

גַּם מִלּוּי גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים יַיִן הוּא בְּחִינַת פִּדְיוֹן וּמַמְתִּיק הַדִּינִים. כִּי שֹׂרֶשׁ הַגְּבוּרוֹת שֶׁבַּבִּינָה לִבָּא הוּא בְּחִינַת יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ וְהַתַּלְמִידֵי-חֲכָמִים הֵם בְּחִינַת עַמּוּדֵי עוֹלָם בְּחִינַת רַגְלִין כַּנַּ״ל וּכְשֶׁמְּמַלֵּא גְּרוֹנָם יַיִן שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּינָה עַל-יְדֵי-זֶה נִמְתָּקִין כָּל הַדִּינִין. וְזֶה גַּם-כֵּן נִסּוּךְ יַיִן עַל-גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ כִּי הַמִּזְבֵּחַ הוּא גַּם-כֵּן בְּחִינַת רַגְלִין (עַיֵּן פְּנִים) בְּחִינַת דִּינִים וְעַל-יְדֵי נִסּוּךְ הַיַּיִן נִמְתָּקִין הַדִּינִין. וְזֶהוּ הָרוֹצֶה לְנַסֵּךְ כוי. וְזֶהוּ יִתֵּן לְךָ כִּלְבָבֶךָ בְּחִינַת הַמְתָּקַת הַדִּינִין אֵימָתַי כַּאֲשֶׁר וְכָל עֲצָתְךָ יִמַּלֵּא. הַיְנוּ מִלּוּי גְּרוֹנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים הַנִּקְרָאִים עֵצוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה. [אָמַר הַמַּעְתִּיק וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב מִקֶּדֶם יִזְכֹּר כָּל מְנֻחוֹתֶיךָ שֶׁבִּכְלָלָם הֵם גַּם-כֵּן הַנְּסָכִים עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב סוֹף פֶּרֶק ד׳ דְּשְׁקָלִים] וְנִסּוּךְ צָרִיךְ לִהְיוֹת יַיִן חַי כְּמוֹ שֶׁכָּתב הָרַמְבַּ״ם וְהַצַּדִּיק נִקְרָא חַי וְזֶהוּ וּמִצִּיּוֹן יִסָּעֲדֶךָּ כִּי צִיּוֹן הוּא יְסוֹד הַנִּקְרָא חַי כַּיָּדוּעַ. וְזֶה שֶׁכָּתוּב בִּגְבוּרוֹת יֶשַׁע יְמִינוֹ שֶׁנִּמְתָּקִין הַדִּינִים. וְזֶהוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, כִּי עַל יְדֵי שֶׁנּוֹתְנִים לָהֶם פִּדְיוֹן אוֹ עַל יְדֵי מִלּוּי גְּרוֹנָם מַמְשִׁיךְ לְהַדִּינִים שֹׂרֶשׁ הַדִּינִים שֶׁבַּבִּינָה לְהַמְתִּיקָן שֶׁהוּא שֵׁם שֶׁל מ״ב שֶׁבַּבִּינָה וְהֵם ש״ע נְהוֹרִין וְעִם ח׳ תִּוְרָתָא גִּימַטְרִיָּא בְּשָׁלוֹם (עֵץ חַיִּים פֶּרֶק יג יד)׃

לסימן מ״ז אחר אות ה׳

וכשפוגמין בֶּאֱמֶת בִּכְלָלִיּוּת הַגְּוָנִין עַל-יְדֵי-זֶה בָּאִים לַעֲנִיּוּת וְהִצְטָרְכוּת לַבְּרִיּוֹת בְּחִינַת בּוּשָׁה שֶׁהִיא גַּם-כֵּן כְּלָלִיּוּת הַגְּוָנִין כַּמַּאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז״ל כֵּיוָן שֶׁנִּצְרָךְ כוי [אָמַר הַמַּעְתִּיק מִזֶּה מוּבָן מַה שֶּׁעַכְשָׁו רֹב אַנְשֵׁי אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל הֵם בִּבְחִינַת נִצְרָכִים לַבְּרִיּוֹת כִּי עַכְשָׁו נִפְגַּם בְּחִינַת הַשֶּׁפַע שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל] וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל פֵּרוּשׁ זֶה עַל הַתְּפִלָּה כִּי עַל-יְדֵי שֶׁנִּצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת תְּפִלָּתוֹ אֵינָהּ בִּשְׁלֵמוּת עַיֵּן סִימָן ס״ו׃

לסימן מ״ט אות ט׳

עַיֵּן סִפְרִי פָּרָשַׁת שְׁלַח וּרְאִיתָם אוֹתוֹ מַגִּיד שֶׁכָּל הַמְּקַיֵּם מִצְוַת צִיצִית כּוּ׳ שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה לְיָם וּבַגְּמָרָא ר״י רָמִי תְּכֵלְתָּא וְכֵן הָרִבֵּה׃

לסימן נ״ד אות ה׳

נִשְׁבַּע ה׳ בִּימִינוֹ זוֹ תּוֹרָה וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ אֵלּוּ תְּפִלִּין כִּי תְחִלָּה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת הַצְּמָצוּם וְאַחַר-כָּךְ לְהָבִין הָרְמָזִים וְעַיֵּן סִימָן ל״ח׃

לסימן נ״ד אות ו׳

בְּפֶרֶק הַשּׁוֹתְפִין בָּא שָׂטָן וְנַשְׁקֵי לְכַרְעֵיה בִּשְׁבִיל שֶׁדָּרַשׁ דְּשָׂטָן וּפְנִינָה לְשֵׁם שָׁמַיִם נִתְכַּוְּנוּ. כִּי מֵאַחַר שֶׁאֲפִלּוּ בִּלְשׁוֹן הָרָע כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל-א א)׃ בַּעֲבוּר הַרְעִימָהּ וְכֵן בַּשָּׂטָן שֶׁהוּא הַקֵּץ כָּל בָּשָׂר גַּם שָׁם מְלֻבָּשׁ רָצוֹן הַבּוֹרֵא שֶׁהוּא עִנְיָן שֶׁרַגְלֵי הַקְּדֵשָׁה מְלֻבָּשִׁין בְּכָל הַדְּבָרִים לְכַךְ נִשְׁקֵיה אַכַּרְעֵיה לְרַמֵּז לוֹ עִנְיָן זֶה׃

לסימן נ״ד אות י״ב

עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה הִלְכוֹת נְדָרִים׃ נִדּוּהוּ בַּחֲלוֹם צָרִיךְ שֶׁיַּתִּירוּהוּ שׁוֹנֵי הֲלָכוֹת. כִּי גַּם נִדּוּי הוּא בְּחִינַת מִיתָה כַּמַּאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּסוֹטָה עַל פָּסוּק יְחִי רְאוּבֵן וְזֹאת לִיהוּדָה וְאָמְרוּ׃ שֶׁמָּתָא שָׁם מִיתָה וְכֵינָן שֶׁנִּדּוּהוּ בַּחֲלוֹם הוּא בְּחִינַת וְעַל הַשָּׂנוֹת הַחֲלוֹם כְּפֵרוּשׁ הַפָּשׁוּט וְהִתְגַּבֵּר עָלָיו הַמְּדַמֶּה בְּכָל הַבְּחִינוֹת לָכֵן תַּקָּנָתוֹ עַל-יְדֵי שׁוֹנֵי הֲלָכוֹת בִּבְחִינַת וְעַל הַשָּׂנוֹת הַחֲלוֹם כִּי נָכוֹן כּוּ׳ כְּפֵרוּשׁ הַמְּבוּאָר בְּפָנִים וּמִינֵיה וּבֵהּ אַבָּא וְכוּ׳׃

לסימן נ״ד אות י״ד

עַל-יְדֵי נִגּוּן וְשִׂמְחָה דִּקְדֵשָׁה נִתְעוֹרְרִין לָשׂוּחַ עִם לְבָבוֹ מִתַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי לָעוֹלָם הַבָּא וּלְחַפֵּשׂ וְלִמְצֹא הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּחַ טוֹבָה שֶׁבְּקִרְבּוֹ וּלְבָרְרוֹ מִתּוֹךְ הָרוּחַ רָעָה רוּחַ נְכֵאָה עַצְבוּת רוּחַ וּלְהַכְנִיעַ הַמְּדַמֶּה שֶׁמִּשָּׁם שֹׁרֶשׁ כָּל הַתַּאֲוֹת וְאַהֲבוֹת הַבְּהֵמִיוּת וְזוֹכִין לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

בֶּאֱמֶת כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְהַכְנִיעַ הָרוּחַ רָעָה וּלְבָרֵר הָרוּחַ טוֹבָה כַּיָּדוּעַ׃

לסימן נ״ה אות ו׳

כִּי עַל-יְדֵי צֵרוּפֵי הַתֵּבָה נִשְׁתַּנֶּה הַכַּוָּנָה לְהֵפֶךְ, כְּמוֹ מִפֶּשַׁע שָׁפַע, וּמִנֶּגַע עֹנֶג וְכַיּוֹ״ב׃

לסימן נ״ו אות א׳

בְּאִתְגַּלְיָא וּבְאִתְכַּסְיָא. וְלִפְעָמִים יֵשׁ צַדִּיק שֶׁבְּאִתְגַּלְיָא אֵין לוֹ שׁוּם מֻמְשָׁלָה וְאַף-עַל-פִּי-כֵן בְּאִתְכַּסְיָא וּבְהֶעְלֵם גָּדוֹל הוּא מוֹשֵׁל עַל כָּל הַדּוֹר וַאֲפִלּוּ עַל כָּל צַדִּיקֵי הַדּוֹר, כִּי נִשְׁמוֹתֵיהֶם הֵם תַּחַת מֻמְשָׁלְתּוֹ וְכֻלָּם נִכְנָעִים וּכְפוּפִים אֵלָיו. [וְזֶהוּ שֶׁשָּׁנִינוּ וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמֻמְשָׁלָה וְחִקּוּר דִּין וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תּוֹרָה שֶׁמְּגַלֶּה הַסִּתְרֵי תּוֹרָה כַּמְבֹאָר בִּפְנִים]׃

לסימן נ״ו אות ה׳

עַיֵּן יִרְמְיָה (ט״ז י) מְבֹאָר לְהֶדְיָא שֶׁאֲפִלּוּ אוֹתָם שֶׁהֵם בְּהַסְתָּרָה תּוֹךְ הַסְתָּרָה עַד שֶׁמַּתְמִיהִים עַל הַנָּבִיא לֵאמֹר מַה פְּשָׁעֵינוּ, מִכָּל מָקוֹם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹדִיעַ לָהֶם עַל-יְדֵי הַנָּבִיא פִּשְׁעָם כְּדֵי שֶׁיָּשׁוּבוּ׃

לסימן נ״ו אות י״א

הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת עַל-יְדֵי אֲנָחָה דִּקְדֻשָּׁה שֶׁלָּהֶם זוֹכִין לְהַבְרִיא אֶת הָרוּחַ הַדּוֹפֵק שֶׁלָּהֶם וְעַל-יְדֵי-זֶה מְטַהֲרִין אֶת הַיָּדַיִם שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם שׁוּם אֲחִיזָה לְזֻהֲמַת הַנָּחָשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת עַצְבוּת רוּחַ עִצְבוֹן יָדַיִם. וְאָז נִתְנַשְּׂאִין הַיָּדַיִם אֶל הַשָּׁמַיִם עַד שֶׁהֵם עַצְמָן נַעֲשִׂין בְּבְחִינַת שָׁמַיִם. [וְזֶה וּמַעֲשֵׂה יָדָיו מַגִּיד הָרָקִיעַ וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל עַל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב הֲרִימוֹתִי יָדִי לַה׳ קוֹנֶה שָׁמַיִם וְלֹא תֹאמַר וכו׳. כִּי זֶה נַעֲשָׂה עַל-יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַות מָמוֹן כַּמְבֹאָר בִּפְנִים וְעַל-כֵּן זָכוּ עַל-יְדֵי-זֶה לְחוּט שֶׁל תְּכֵלֶת וּלְרְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין. כִּי עַל-יְדֵי-זֶה נִתְגַּלָּה הַתּוֹרָה שֶׁהָיְתָה מְלֻבֶּשֶׁת בְּהַמָּמוֹן וְעַיֵּן סִימָן נ״ד] וְעַל-יְדֵי-זֶה זוֹכִין הַצַּדִּיקִים לְקַבֵּל דְּבוּרִים מִן הַשָּׁמַיִם. וְכָל הַדְּבוּרִים שֶׁמְּקַבְּלִין מִשָּׁם אֵין לְגַנּוֹת אֶת הַמְקַבֵּל אַף אִם אֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ

מֵאַחַר שֶׁקִּבְּלָם מִן הַשָּׁמַיִם וּמַה שֶּׁאֵין הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ זֶהוּ בְּחִינַת דַּרְכֵי ה' שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג [עַיֵּן תְּשׁוּבַת חַוּוֹת יָאִיר סִימָן צ"ד שֶׁמַּתְמִיהַ עַל כְּלֵי הַשַּׁ"ס הֲלָכָה כְּרִ' עַקִיבָא מֵחֲבֵרוֹ עַיֵּן שָׁם וּלְהַנַּ"ל אֵין מָקוֹם לִתְמָהָתוֹ, וְכֵן הַרְבֵּה תְּמִיהוֹת מְסֻלָּקִים כְּמוֹ עַל קְצַת תַּנָּאִים שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶּׁלֹּא זָכוּ רַבּוֹתֵיהֶם, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ כִּי הֵם כַּבְּשִׁי דְּרַחֲמָנָא]:

לסימן נ"ו אחר אות י"ג

וְעַל-כֵּן הִקְפִּיד מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם עַל קֹרַח וְעָנְשׁוֹ מִיתָה מְשֻׁנָּה מִשּׁוּם שֶׁיְּכוֹלִין לִטְעוֹת שֶׁמַּחְלוֹקְתָּן הוּא לְשֵׁם שָׁמַיִם, וּבֶאֱמֶת סָבַר קֹרַח כֵּן. עַיֵּן סִימָן ו' בַּמֶּה שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם:

לסימן נ"ז אחר אות א'

כְּשֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנַת חֲכָמִים זֶה בְּחִינַת הִסְתַּלְּקוּת הַחֲכָמִים. כִּי אַף-עַל-פִּי שֶׁהֵם עֲדַיִן בַּחַיִּים מִכָּל מָקוֹם מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין בָּהֶם אֵין לְךָ הִסְתַּלְּקוּת חֲכָמִים גְּדוֹלָה מִזּוֹ. וְעִקַּר שְׁלֵמוּת אֱמוּנַת חֲכָמִים הוּא לְהַאֲמִין שֶׁאֵין מִסְתַּלְּקִים כְּלָל כִּי זְכוּתָם וְתוֹרָתָם וְצִדְקָתָם חַיִּים וְקַיָּמִים לָעוֹלָם:

לסימן נ"ז אות ב'

וְאָמְרוּ שָׁם קי"ט, כָּל הַמְבַזֶּה תַּלְמִיד-חָכָם אֵין רְפוּאָה לְמַכָּתוֹ:

לסימן נ"ז אות ב'

יוּבָן עַל-פִּי מִדְרָשׁ רַבָּה פָּרָשַׁת אַחֲרֵי לָמָּה נִסְמְכָה מִיתַת נָדָב וַאֲבִיהוּא לְפָרָשַׁת יוֹם-הַכִּפּוּרִים כוּ' וְדוּן מִינֵּה וּמִינָּהּ מַה יוֹם-הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ מְכַפֵּר רַק לַמַּאֲמִינִים בּוֹ כֵּן הַצַּדִּיק אִם אֵינוֹ מַאֲמִין בּוֹ אֵינוֹ מְכַפֵּר עָלָיו וְהוּא בַּעֲוֹונוֹ מֵת. וְהַדְּרָשׁ וְהַפְּשָׁט עוֹלִים בְּקָנֶה אֶחָד:

לסימן נ״ז אות ח׳

שָׁלוֹם שֶׁאֵין לוֹ פֶּה הוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁאָמְרוּ בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה וַיֵּרָא. עַל-פָּסוּק וְהוֹכִיחַ אַבְרָהָם כָּל שָׁלוֹם שֶׁאֵין עִמּוֹ תּוֹכָחָה אֵינוֹ שָׁלוֹם׃

לסימן נ״ח אחר אות ג׳

שַׁבָּת הוּא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה וְהַתְּשׁוּבָה הִיא מֵאַהֲבָה בְּחִינַת אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים. כִּי אַהֲבָה בָּא מֵעֹנֶג שַׁבָּת וּתְשׁוּבָה מֵאַהֲבָה זֶה בְּחִינַת לֶחֶם מִשְׁנֶה שֶׁל שַׁבָּת (עַיֵּן פְּנִים) וְעַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַכְּשֵׁרִים שֶׁבַּדּוֹר נִתְרַפְּאִים. גַּם נִתְיַפִּים וְנִתְכַּבְּדִים בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת. וְעִקַּר הָאָרַת שַׁבָּת הָאָרַת הַתְּשׁוּבָה שֶׁהוּא בְּחִינַת חִיּוּת דְּקְדֻשָּׁה בְּחִינַת טוֹעֲמֶיהָ חַיִּים זָכוּ וּבְחִינַת שׁוּבוּ וְחִיוּ מְקַבְּלִין מֵחַכְמֵי וְצַדִּיקֵי הַדּוֹר שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה. וְלִפְעָמִים כְּשֶׁהַדּוֹר אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת פִּיהֶם אֲזַי אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל בְּחִינַת שַׁבָּת כִּי שַׁבָּת תָּלוּי בִּשְׁמִירַת הַדִּבּוּר בִּבְחִינַת וְדַבֵּר דָּבָר וּכְשֶׁהַדּוֹר אֵין שׁוֹמְרִים פִּיהֶם אֲזַי אַף-עַל-פִּי שֶׁחַכְמֵי הַדּוֹר מַשְׁפִּיעִים הָאָרַת שַׁבָּת וְהַתְּשׁוּבָה כַּנַּ״ל אַף-עַל-פִּי-כֵן נִתְקַלְקֵל אֶצְלָם הַהֶאָרָה. כִּי מֵחֲמַת פְּגַם הַדִּבּוּר אֵין יְכוֹלִין לְקַבֵּל מֵחַכְמֵי הַדּוֹר הַחִיּוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁל בְּחִינַת שַׁבָּת. וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַלְקֵל גַּם הַהוֹד וְהֶהָדָר הַבָּאָה לִכְשֵׁרֵי הַדּוֹר וְנִלְכָּדִים בְּעָוֹן הַגַּאֲוָה שֶׁזֶּה בְּחִינַת גָּלוּת הַשְּׁכִינָה חַס וְשָׁלוֹם׃

~לסימן ס״ד אות ד׳ - אי אפשר להבין בשכל.

וּמִי שֶׁרוֹצֶה לְעַיֵּן וּלְהָבִין בְּשִׂכְלוֹ עִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁיֵּשׁ בֵּין גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים לִפְעָמִים יוּכַל לָבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה לְאֶפִּיקוֹרְסוּת. כִּי זֶה הַמַּחֲלֹקֶת הוּא גַּם-כֵּן סוֹד חָלָל הַפָּנוּי וּכְמוֹ שֶׁאָסוּר לְעַיֵּן בְּהַחָכְמוֹת וְהַמְּבוּכוֹת הַבָּאִים מֵחָלָל הַפָּנוּי כִּי יוּכַל לָבוֹא עַל-יְדֵי-זֶה לְאֶפִּיקוֹרְסוּת גְּמוּרָה כִּי עַל זֶה נֶאֱמַר כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן, כֵּן וְכוּ׳׃

לסימן פ״ז אות ב׳

אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לֶאֱמוּנָה כִּי-אִם עַל-יְדֵי יִרְאַת הָעֹנֶשׁ וּמִזֶּה יָבוֹא לֶאֱמוּנָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה (פֵּרוּשׁ כִּי בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֻטְבָּע אֱמוּנָה בְּתוֹלָדָה שֶׁעַל יָדָהּ יָכוֹל לָבוֹא לְיִרְאַת הָעֹנֶשׁ וּכְשֶׁמּוֹצִיאָהּ לַפֹּעַל עַל-יְדֵי שֶׁפּוֹרֵשׁ עַל יָדָהּ מֵעֲבֵרָה הִיא מִתְחַזֶּקֶת וּמִתְגַּדֶּלֶת בְּכָל פַּעַם יוֹתֵר כְּדֶרֶךְ כֹּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁכָּל שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם יוֹתֵר מִתְחַזְּקִים יוֹתֵר וְכֵן לְהֵפֶךְ עַל דֶּרֶךְ אִי לֹא עַבְדֵי

חַלְשֵׁי׃

לסימן צ״ב

וְהוּא עִנְיָן הִתְעַלּוּת נְשָׁמוֹת הַנִּדָּחוֹת עַל-יְדֵי שֶׁהַצַּדִּיק נָע וָנָד הַמְּבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. כִּי זֶה הוּא גַּם-כֵּן עִנְיָן תְּחִיַּת הַמֵּתִים. דְּנְפִילָה מִיתָה מִקְרֵי׃

לסימן צ״ד

כִּי הַתֵּבוֹת הֵם כֵּלִים לְהוֹרָדַת הַשֶּׁפַע. בָּזֶה מוּבָן מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּדִבּוּרִים דַּוְקָא׃

לסימן ק״ג

עַל-יְדֵי שֶׁהָרַב מוֹנֵעַ הַלָּכָה מִתַּלְמִידוֹ שֶׁהוּא כְּגוּזְלוֹ מִנַּחֲלַת אֲבוֹתָיו כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל גּוֹרֵם שֶׁגַּם תַּלְמִידוֹ יִרְצֶה לִגְזֹל מִיִּשְׂרָאֵל אֶת נַחֲלַת אֲבוֹתָם. וְכֵן כְּשֶׁהַתַּלְמִיד מְחַיֵּב אֶת הָרַבִּים מִסְתָּמָא גַּם רַבּוֹ כֵּן. עַיֵּן בְּפֶרֶק לִפְנֵי אִידֵיהֶן תַּלְמִידָא דְּרִ׳ עַקִיבָא לִסְטָאָה אַתְּ. בָּזֶה מוּבָן מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל תַּלְמִיד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ מְגַלִּין רַבּוֹ עִמּוֹ כִּי מִסְתָּמָא יֵשׁ גַּם בְּרַבּוֹ עִנְיָן רְצִיחָה כְּמוֹ בְּגְזֵילָה דְּהוּא גַּם-כֵּן עִנְיָן רְצִיחָה כַּמַּאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז״ל כְּאִלּוּ נוֹטֵל נַפְשׁוֹ׃

לסימן ק״ד

כִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עליו השלום חָשְׁדָם שֶׁאֵינָם רוֹצִים בְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שׁוּם חֵלֶק. וְהַדָּר בְּחוּץ לָאָרֶץ דּוֹמֶה כְּמוֹ שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהַּ וְהַחוֹשֵׁד בִּכְשֵׁרִים לוֹקֶה בְּגוּפוֹ וְנֶעֱנָשׁ בָּזֶה מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה (וּמִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּלָא חָשְׁדָם בַּעֲבוֹדָה זָרָה מַמָּשׁ אֶלָּא בְּדוֹמֶה לוֹ מִשּׁוּם הָכִי גַּם בֶּן בְּנוֹ לֹא עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא שֶׁהָיָה נִרְאֶה כֵּן, וְהָיָה גַּם-כֵּן בְּדוֹמֶה. וּכְמוֹ שחטא מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם הָיָה עַל-יְדֵי שֶׁטָּעָה בְּכַוָּנָתָם כְּמוֹ כֵן הַחֵטְא שֶׁל בֶּן בְּנוֹ הָיָה גַּם-כֵּן עַל-יְדֵי טָעוּת בְּדִבְרֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז״ל כָּךְ מְקֻבָּלְנִי כוּ׳ וְהֵם הָיוּ כְּשֵׁרִים בְּדָבָר כִּי הָיוּ רוֹצִים לִטֹּל חֵלֶק בָּאָרֶץ גַּם-כֵּן (כַּמּוּבָא הַכַּוָּנָה עַל מַה דְּאִיתָא שֶׁלְּעָתִיד לָבוֹא יִהְיֶה אֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג בִּכְלַל אֶרֶץ-

יִשְׂרָאֵל וְהֵם הָיוּ סְבוּרִים שֶׁהַגְּאוּלָה תִּהְיֶה בִּימֵיהֶם׃

לסימן ק״ט

עַל-יְדֵי אֲנָחָה נַעֲשֶׂה הָאָדָם בְּרִיָּה חֲדָשָׁה מַמָּשׁ׃

לסימן קי״א

עַל-פִּי הַיָּדוּעַ מֵהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב שֶׁעַל-יְדֵי גֵּאוּת יְכוֹלִין לִפּוֹל מֵאֵיזֶה רָמָא לְבִירָא עֲמִיקְתָּא וְיָכוֹל לִהְיוֹת מֵרֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַהֵפֶךְ. וְכֵן עַל-יְדֵי אֲכִילָה שֶׁלֹּא נִתְבָּרְרָה, וּכְיוֹצֵא כֹּהֵן גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשֵׁם הָאֲרִיזַ״ל׃

לסימן קי״ב

וְעַל-פִּי עֵצָה זוֹ יְכוֹלִין לִהְיוֹת אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כָּל יְמֵי חַיָּיו כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא יְכוֹלִין לְהַחֲיוֹת וּלְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ עַל-יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁהוּא אוֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ כִּי אֵין שׁוּם טֻמְאָה וְסִטְרָא אַחֲרָא בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם פְּתָחִים רַק שֶׁאֵין רוֹאִין אוֹתָן מֵחֲמַת גּוֹדֶל הַחַשְׁכוּת שֶׁיֵּשׁ שָׁם אֲבָל עַל-יְדֵי הָאֱמֶת מֵאִיר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ (וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב גַּם חֹשֶׁךְ לֹא יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ) וְזוֹכֶה לִמְצֹא הַפֶּתַח וְלָצֵאת מֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל (עַיֵּן בְּפָנִים הַקְּשָׁיָא מִמְּנָחוֹת וְלֹא זָכִיתִי לְהָבִין הַקְּשָׁיָא כִּי הֲלֹא רַשִׁ״י מְפָרֵשׁ לְהֶדְיָא דְּעָבְדוּ לֵהּ פֶּתַח יְתֵירָא לְסַיְעוֹ וְהַיְנוּ דְּהָא דְּלָא מִסְתַּיָּא מִלְּתָא הוּא מִפְּנֵי זֶה גּוּפָא שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַפֶּתַח וְעַל-יְדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עוֹד פֶּתַח יִהְיֶה לוֹ יוֹתֵר קַל לָצֵאת בְּאֵיזֶה פֶּתַח מִשְּׁנֵיהֶם) אֲבָל אֵין הָכִי נַמִּי אִם הָיָה רוֹאֶה הַפֶּתַח הָיָה יוֹצֵא גַּם-כֵּן דֶּרֶךְ שָׁם וְיֵשׁ לְרַמֵּז זֶה בִּגְמָרָא שַׁבָּת עַל-יְדֵי דֶּשֶׁא דֶּרֶךְ שָׁם׃

לסימן קי״ג

עַיֵּן בְּרָכוֹת ה׳ לְעַיֵּן מַר בְּמִילֶיהָ וְלֹא אָמַר בְּעוּבְדֶיהָ וְזֶהוּ וּבְיַד כָּל אָדָם יַחְתּוֹם שֶׁחַתִּימַת דִּינוֹ הוּא עַל-יְדֵי אִישׁ אַחֵר שֶׁפּוֹסֵק אֶת דִּינוֹ לְחוֹבָה וְזֶהוּ גַּם כֵּן לִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן (פְּנִינִים יְקָרִים)׃

לסימן קכ״ב

מִזֶּה תִּרְאֶה בְּעַיִן הַרְבֵּה דְּבָרִים שֶׁחִדְּשׁוּ אֵיזֶה גְּדוֹלֵי הַדּוֹר וְלֹא הָיָה רוּחַ חַכְמֵי דּוֹרָם נוֹחָה מֵהֶם שֶׁאֵין מִזֶּה רַאְיָה שֶׁל כְּלוּם לוֹמַר אִם אִיתָא שֶׁכֵּן אֶל הָאֱמֶת מַדּוּעַ לֹא נִתְקַבֵּל הַדָּבָר בְּעֵינֵי חַכְמֵי הַדּוֹר, כִּי לְפִי הַמְּבֹאָר כַּאן הַמִּדָּה שֶׁל נִצָּחוֹן אֵינוֹ סוֹבֵל הָאֱמֶת הִיא נוֹהֶגֶת בְּכָל בְּנֵי תְּמוּתָה וְלֹא נִשְׁתַּבַּח בָּהּ כִּי-אִם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לָכֵן אָמְרוּ בְּסִפְרֵי עַל-פָּסוּק וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִיב עַל רַב לֹא תֹאמַר אֶעֱשֶׂה כִּדְבָרָיו בְּלֹא טַעַם וּרְאָיָה׃

לסימן קכט אות ג

צְרִיכִין שֶׁהַמֹּחַ וְהַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ יֹאכַל אֶת הַגּוּף, דְּהַיְנוּ שֶׁהַגּוּף יִתְהַפֵּךְ לְמַהוּת הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא הַמֹּחַ וְהַדַּעַת שֶׁהִיא בְּחִינַת אֲכִילָה שֶׁהַמָּזוֹן נִתְהַפֵּךְ לְגוּף הַנִּזּוֹן׃

לסימן קמ״ב

יֵשׁ שְׁנֵי צַדִּיקִים שֶׁהֵם מְדַבְּרִים זֶה עַל זֶה וְהֵם בְּרִחוּק מָקוֹם זֶה מִזֶּה, וְזֶה הַצַּדִּיק מַקְשֶׁה קֻשְׁיָא בַּתּוֹרָה וְהַצַּדִּיק הַשֵּׁנִי שָׁם בִּמְקוֹמוֹ אוֹמֵר דָּבָר שֶׁהוּא תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא זֹאת. וְלִפְעָמִים זֶה מַקְשֶׁה וְזֶה מַקְשֶׁה וְהַקֻּשְׁיָא שֶׁל הָאֶחָד הוּא תֵּרוּץ עַל קֻשְׁיָא שֶׁל הַשֵּׁנִי וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם נִדְבָּרִים זֶה לָזֶה בִּבְחִינַת אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה׳ כוּ׳ נִדְבְּרוּ דַּיְקָא. וְזֶה אֵין שׁוּם אָדָם שׁוֹמֵעַ רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחַבֵּר הַדְּבָרִים זֶה לָזֶה וְכוֹתֵב בַּסֵּפֶר לְזִכָּרוֹן, בִּבְחִינַת וַיַּקְשֵׁב ה׳ וַיִּשְׁמַע וַיִּכָּתֵב בַּסֵּפֶר זִכָּרוֹן. וְזֶה הַסֵּפֶר שֶׁנִּכְתָּבִין עָלָיו דִּבְרֵיהֶם הוּא בְּחִינַת לֵב הָעֶלְיוֹן וְשָׁם נִכְתָּבִים דִּבְרֵיהֶם בְּחִינַת כְּתֻבִים עַל לוּחַ לִבָּךְ. (דְּגְמָא לָזֶה בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה גּוּפָא, עַיֵּן בְּאֹבִי הַנַּחַל עַל סִימָן ק״צ אֵיךְ כְּפִי פֵּרוּשׁ רַבֵּנוּ מְיֻשָּׁב קוּשְׁיַת הַתּוֹסְפוֹת בְּשָׁבוּעוֹת וְעַיֵּן בַּמֶּה שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם בְּסִימָן נ״ו בַּמֶּה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ שֶׁצְּרִיכִין לְהַשְׁלִיךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ תְּפִלּוֹת. מְיֻשָּׁב בָּזֶה קוּשְׁיַת הַשּׁו״ת בְּנִין צִיּוֹן סִימָן ב׳ עַל הר״י מפרי״ש שֶׁאָמַר לְהַקְרִיב קָרְבָּנוֹת וַהֲרֵי לְשֵׁם שִׁשָּׁה דְּבָרִים הַזָּבַח נִזְבַּח וְאֶחָד מֵהֶם לְשֵׁם נִיחוֹחַ וּבְזִמַּן הַגָּלוּת כְּתִיב וְלֹא אָרִיחַ בְּרֵיחַ נִיחוֹחֲכֶם וְנִדְחָק לְיַשֵּׁב לְשִׁיטָתוֹ הָא דְּמַקְרִיבִין אַף-עַל-פִּי שֶׁאֵין בַּיִת עַיֵּן שָׁם. וּלְדִבְרֵי רַבֵּנוּ לֹא קָשֶׁה מִידֵי דְּהַרְי הַתְּפִלּוֹת הֵם בְּמָקוֹם קָרְבָּנוֹת וּכְשֶׁם שֶׁצְּרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה אֲפִלּוּ בְּגָלוּתֵנוּ אַף דִּכְתִיב גַּם כִּי תַרְבּוּ תְּפִלָּה אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ מִכָּל מָקוֹם אֵין אָנוּ רַשָּׁאִין לִפְטֹר עַצְמֵנוּ בִּשְׁבִיל זֶה וּצְרִיכִין לְהַשְׁלִיךְ כְּבָיְכוֹל אַחֲרָיו תְּפִלּוֹת. כְּמוֹ כֵן הוּא גַּם כֵּן בְּעִנְיַן הַקָּרְבָּנוֹת שֶׁאָנוּ אֵין צְרִיכִין וְאֵין רַשָּׁאִין לִפְטֹר עַצְמֵנוּ מִטַּעַם זֶה מִלַּעֲשׂוֹת חוֹבוֹתֵינוּ וּבְהַדֵּי כַּבְשֵׁי דְּרַחֲמָנָא לָמָּה לִי, וּבְלַאו

הָכִי אֵין מָקוֹם לְקוּשְׁיָתוֹ דְּמִזֶּה גּוּפָא מוֹכַח דְּשַׁפִּיר יְכוֹלִין לְהַקְרִיב, דְּאִם אֵין מַקְרִיבִין מַה יָּרִיחַ, וְגַם הַכַּוָּנָה שֶׁאָנוּ נְכַוִּין לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו וְתוּ לֹא מִידֵי. וְזֶה שֶׁלִּבּוֹ בּוֹעֵר בְּקִרְבּוֹ וְחוֹשֵׁק לְלָמוֹד רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ הוּא מְקַבֵּל מִלֵּב הַזֶּה שֶׁלְּמַעְלָה וּמִשָּׁם מְקַבֵּל לִבּוֹ חֶשְׁקוֹ וְאָז מַה שֶּׁהַלֵּב חוֹמֵד כוּ׳:

לסימן קמ״ד

וְהִנֵּה עִקַּר מַאֲמַר זֶה הוּא לְעִנְיַן תַּאֲוֹוֹת מָמוֹן יִתְפָּרֵשׁ גַּם כֵּן עַל-פִּי זֶה וְכֵן כָּתַב בְּסִימָן כ״ג שֶׁעַל-יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַוֹת מָמוֹן הוּא בִּבְחִינַת אוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים. וְנִיחָא עַל-פִּי מַאֲמַר חַזַ״ל שַׁבָּת קי״ט הַמְעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת נוֹתְנִין לוֹ מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ וְהַאיְךְ אֶפְשָׁר וַהֲלֹא אֵין אָדָם מֵת וְכוּ׳ כַּנַּ״ל. וּלְפִי רַבֵּנוּ זַ״ל נִיחָא דְּאֵינוֹ כְּלָל מוּחְלָט. וְשַׁבָּת הוּא גַּם כֵּן בְּחִינַת חַיִּים:

לסימן קצ״ב

יוּבָן בָּזֶה מַה דְּמִשְׁתַּמֵּט מִנַּהּ ר״ז מר״י כְּדְבָעִי לְאַסּוּקֵי לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל דְּשְׁמָא עַל-יְדֵי הַקַּבָּלַת פָּנָיו יְקַבֵּל גַּם דַּעְתּוֹ וְיִמְנַע עַל-יְדֵי-זֶה מִלַּעֲלוֹת לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל:

לסימן ר״ז - להמתיק הגבורות.

וְהַמְתָּקָה הוּא עַל-יְדֵי שֶׁדָּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו אוֹ שֶׁמְּקַבֵּל הַיִּסּוּרִים בָּזֶה שֶׁמְּדַבְּרִים עָלָיו בְּאַהֲבָה. אֲבָל אִם אֵין בּוֹ כֹּחַ לְהַמְתִּיקָם אֲזַי מֻכְרָח שֶׁיִּסְתַּלֵּק. וְהַיְנוּ אוֹ שֶׁיִּסְתַּלֵּק לְגַמְרֵי. וְעַל-יְדֵי הִסְתַּלְּקוּתוֹ. נִשְׁמָתוֹ מַמְתִּיקָם. אוֹ שֶׁנּוֹפֵל מִמַּדְרֵגָתוֹ שֶׁגַּם זֶה הוּא בְּחִינַת מִיתָה. (וּמוּבָן שֶׁבְּאִם אַף-עַל-פִּי-כֵן מִתְחַזֵּק בָּעֵת הַנְּפִילָה וְעוֹלֶה מִירִידָתוֹ הֵם גַּם כֵּן מִתְּתַקְּנִים עַל-יְדֵי-זֶה וְהַיְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה כַּנּוֹדָע):

לסימן ר״ז אות ב

כְּשֶׁמְּדַבְּרִין עַל כְּלַל תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה אוֹ כְּשֶׁמְּדַבְּרִים עַל צַדִּיק הַדּוֹר הוּא דָּבָר אֶחָד מַמָּשׁ. כִּי עִקַּר תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה הִיא תְּלוּיָה בְּצַדִּיק הַדּוֹר וְכֵן

הַצַּדִּיק הוּא בְּעַצְמוֹ הַתּוֹרָה כַּמַּאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז״ל (מַכּוֹת כ״ב) כַּמָּה טִפְּשָׁאֵי הַגֵּי וְכוּ׳. אֲבָל כְּשֶׁהַצַּדִּיק מַמְתִּיק אֶת הַדִּבּוּרִים שֶׁלָּהֶם הוּא חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה מֵהַדִּבּוּרִים תּוֹרָה וּמִלַּמְּדָהּ לַאֲחֵרִים שֶׁהִיא בְּחִינַת תּוֹרַת חֶסֶד, וּבָזֶה מַמְתִּיקָם בִּשְׁלֵמוּת׃

לסימן ר״י״ט

וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר עַל חֶרְבַּן הַבַּיִת וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה עֶלְיוֹן׃

לסימן ר״ל״ד

וְזֶה וְאִם רָץ לְבָבְךָ וְכוּ׳ בְּלוֹם פִּיךָ׃

לסימן ר״מ״ו

וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזֶהוּ טַעַם דְּמַאן דְּאָמַר תַּלְמִיד-חָכָם צָרִיךְ שֶׁיִּהֶא בּוֹ שְׁמִינִי שֶׁבַּשְּׁמִינִית וּמַאן דְּאָמַר לֹא מִינָה כוּ׳ הוּא מִטַּעַם שֶׁמָּא לֹא יְכַוֵּן הַמִּדָּה וּכְאַזְהָרַת רַבֵּנוּ זַ״ל׃

לסימן ה׳ אות יוד - שהוא בחינת החתים בשרו

וְהוּא מִתְגַּבֵּר לְשַׁבְּרָם וּלְגָרְשָׁם וְהַמָּגִינֵי אֶרֶץ הַנִּזְכָּרִים לְעֵיל הֵם וְכוּ׳׃

לסימן ז׳ אות י״ב

צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם וְכוּ׳׃

לסימן ח׳ אות א׳

מוּבָן בָּזֶה עַל-יְדֵי עִנְיַן קִטְרוּג הַשָּׂטָן שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ מַזְהִיר עַל-זֶה כִּדְאִיתָא בִּבְרֵאשִׁית רַבָּה פָּרָשַׁת אַחֲרֵי צָרִיךְ אַתָּה לָתֵת עַל פִּיו שֶׁלֹּא יְקַטְרֵג וְהוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כַּאן דְּעַל יְדֵי שֶׁמַּזְכִּיר עִנְיַן הָעֲבֵרָה עִם כָּל פְּרָטֶיהָ הוּא מְעוֹרֵר אֶת הָרֵיחַ רַע וּכְדְאִיתָא בְּסְפָרִים שֶׁהָעוֹלָמוֹת שֶׁמַּזְכִּירִין בָּהֶם אֶת הָעֲבֵרוֹת מַטְבִּילִין אוֹתָן בְּנָהָר דִּינוּר וְהוּא לְהַעֲבִיר אֶת הַסִּרְחוֹן שֶׁנִּתְעוֹרֵר עַל-יְדֵי הַזְּכָרָתָם׃

לסימן מ' אחר אות ב'

הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִם יִשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת תְּפִלִּין שֶׁלּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל-כֵּן כְּשֶׁנִּתְרַחֵק אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲזַי הַשְּׁכִינָה צוֹעֶקֶת קַלַּנִי מֵרֹאשִׁי קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי. הַיְנוּ שֶׁנִּפְגַּם כְּבְיָכוֹל הַתְּפִלִּין שֶׁנַּעֲשִׂין מִן הַהִתְפָּאֲרוּת. וּכְשֶׁאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְכָל-שֶׁכֵּן רַבִּים נִתְקָרְבִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲזַי נִתּוֹסֵף בְּיוֹתֵר אוֹר הַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁהוּא אוֹר הַתְּפִלִּין שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמִזֶּה נַעֲשֶׂה הַשְׂגָּחַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל שֶׁמַּשְׁגִּיחַ תָּמִיד עַל יִשְׂרָאֵל לְטוֹבָה וּמִזֶּה נִמְשַׁךְ קְדֻשַּׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וּבְחִינַת אֲוִירָא דְּאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל מַחְכִּים (וְעַל-כֵּן צְרִיכִים הַבָּתִּים לִרְאוֹת אֶת הָאֲוִיר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּשֻּׁלְחָן-עָרוּךְ כִּי הַד' בָּתִּים הֵם בְּחִינַת אַרְבַּע רוּחוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְדֵי שֶׁרוֹאִין אֶת הָאֲוִיר נִתְקַדֵּשׁ בִּקְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל)׃

לסימן ע"ז

תְּפִלִּין הֵם בְּחִינַת מֹחִין וְהָרְצוּעָה הִיא בְּחִינַת יְרֵאָה. וְזֶהוּ שֶׁעוֹבֶרֶת הָרְצוּעָה תּוֹךְ הַמַּעְבַּרְתָּא כִּי הַיְרֵאָה עוֹבֶרֶת תּוֹךְ הַמֹּחִין וְהַתְּפִלִּין. כִּי רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה' וְאִם אֵין יִרְאָה אֵין חָכְמָה׃ וּמִבְּחִינָת זֹאת הָרְצוּעָה בָּא לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֵיזֶה צַעַר בְּכָל יוֹם. וְכָל מִי שֶׁדַּעְתּוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה צַעֲרוֹ יוֹתֵר גָּדוֹל. כִּי הַצַּעַר נִשְׁתַּלְשֵׁל מֵהַיְרֵאָה וְהַיְרֵאָה הִיא כְּפִי הַדַּעַת וְהַמֹּחַ שֶׁהֵם בְּחִינַת תְּפִלִּין. וְהַתִּקּוּן וְהַהַמְתָּקָה לָזֶה הַצַּעַר הַבָּא מֵהַרְצוּעָה הַנַּ"ל הוּא עַל-יְדֵי אֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה וּבִיְרֵאַת שָׁמַיִם׃ עַיֵּן פָּנִים׃

נשמט מסימן ב' סוף אות ב'

וְזֶהוּ דִּכְתִיב אַחַר פָּסוּק חֲגוֹר חַרְבְּךָ הַמְּבוּאָר בִּפְנִים בְּנוֹת מְלָכִים כוּ'. כָּל כְּבוּדָהּ בַּת מֶלֶךְ׃